R. P. THOMÆ

TAMBURINI

CALTANISETTENSIS

SOCIETATIS JESU

Tractatus Quinque

IN QUINQUE

ECCLESIÆ PRÆCEPTA.

OPUS POSTHUMUM.

Cum Indice Rerum Notabilium.

VENETIIS, M DCCII.

Apud Nicolaum Pezzana.

SUPERIORUM PERMISSU, ET PRIVILEGIO.

Digitized by Google

Digitized by Google

ALOYSIUS FARDELLA
PROVINCIALIS SOCIETATIS JESU
In Provincia Sicula.

POteſtate ad id mihi facta à P. N. Thyrſo Gonzalez Generali Præpoſito, facultatem concedo, ut mandetur typis liber, qui inſcribitur (Tractatus quinque in quinque Eccleſiæ Præcepta) à P. Thoma Tamburino noſtræ Societatis compoſitus: virorum gravium, atque ſapientum ejuſdem Societatis judicio examinatus, & probatus; ſi ita iis, ad quos pertinet, videbitur. In quorum fidem has litteras manu noſtra ſubſcriptas, & noſtro ſigillo munitas dedimus. Panormi, die tertia Maii, 1689.

Aloyſius Fardella.

AD

AD LECTOREM.

SI fortè advertas diverſum in his quinque Tractatibus ſtylum ab illo, quem idem Auctor in aliis ſuis lucubrationibus uſurpat, ne mireris, benigne Lector; hæ enim ſunt puræ ipſæ lectiones, quas minus nitidas, captui ſcilicet Tyronum congruentes, in Collegio Panormitano dictavit; immò dicebat, illis nequaquam ultimam ſe impoſuiſſe manum, ut prodire in lucem ſine reprehenſione poſſent. Vale.

NOI REFORMATORI
Dello Studio di Padoa.

HAvendo veduto per la Fede di reviſione, & approbatione del P. F. Raimondo Aſperti Inquiſitore nel Libro intitolato R. P. THOMÆ TAMBURINI CALTANISETTENSIS SOCIETATIS JESU TRACTATUS IN QUINQUÆ ECCLESIÆ PRÆCEPTA; OPUS POSTHUMUM non v'eſſer coſ'alcuna contro la Santa Fede Cattolica, & parimente per Atteſtato del Segretario Noſtro; niente contro Prencipi, & buoni coſtumi, concedemo Licenza à Nicolò Pezzana Stampatore, che poſſi eſſer ſtampato, oſſervando gl'ordini in materia di Stampe, & preſentando le ſolite copie alle Publiche Librarie di Venetia, & di Padoa.

Dat. 26. Febraro 1701.

(*Gio: Lando Kav. Proc. Ref.*

(*Franceſco Cornaro Proc. Ref.*

Agoſtino Gadaldini Segr.

TRACTATUS PRIMUS.
DE
PRIMO ECCESIÆ PRÆCEPTO,
HOC EST
DE
AUDITIONE SACRI.

UT omnia ex ordine comprehendam, quę hoc Eccleſiaſtico præcepto ad moralem praxim pertinentia ſunt deinceps explicanda, iis capitibus utar, quæ in illo vulgari verſu de circumſtantiis comprehenduntur.

Quis, Quid, Vbi, Quibus auxiliis, Cur, Quomodo, Quando?

CAPUT PRIMUM.
QUIS.

1 INquires ergo primò, quinam obligantur intereſſe ſacro diebus feſtivis, pro quibus adeſſe præceptum ſupponimus illud audiendi.

2 R. Sanè fideles omnes, qui rationis ſunt compotes; niſi ea aliqua cauſa excuſentur, de qua infra ſuo loco dicendum erit latè.

3 Diai fideles, hoc eſt, Baptizati, nam Infideles, ut item Catbecumeni, cùm non ſubdantur Eccleſiæ (quæ ſubjectio fit per Baptiſmum) legibus Eccleſiaſticia non obligantur. Hęretici autem tenentur Eccleſię legibus; quia per Baptiſmum (quem ſuſcepiſſe ſupponimus) facti ſunt Eccleſię ſubditi.

Jam verò, ut reſponſio ad propoſitam quęſtionem plenè intelligatur, de aliqnibus perſonis eſt diſcurrendum, de quibus aliqua dubitatio ſoler eſſe, an eximantur, vel an excuſentur? quę dun ſunt valdè diverſa. Dicuntur enim ii eximi, ſen eſſe liberi, quos Eccleſia obligate non intendit, ut ſunt Inſantea. Dicuntur autem excuſari ii, ad quos Eccleſia ſuum pręceptum dirigit, ſed propter aliquod impedimentum, qnn ii laborant, eos eadem Eccleſia excuſat, ut ſunt V.G. qui ob infirmitatem in lecto jacent.

Pueri.

4 INquires ſecundò de pueris, quod idem eſt, ac inquirere; quanam ætate obligentur pueri ad aſſiſtendum Sacro?

5 R. Plures D.D. cum Sanchez *lib. 1. in decalogum c. 1. 12. num. 6.* & Azor. 1 *parte lib. 7. cap.* 2. aſſerunt, obligari circa finem anni ſeptimi; quia tunc præſumitur, jam uſum rationia eos adeptos eſſe. Gobat verò *in Alphabeto auditionis Sacri cap.* 140. *aſſerit*, obligari poſt expletos annos octo: quia pueri, ait, communiter non adipiſcuntur plenam rationis diſcretionem ante dictos annos octo. Omniū aptiſſimè Coninch. 3. *parte q.* 83. *art.* 6. *n.* 286 docet, rem hanc non tam eſſe definiendam annis, quàm maturitate ingenii; cùm enim aliqui priùs aliqui poſteriu a ita matureſcant, ut cognoſcant, quid ſit peccare mortaliter, quid ſacro intereſſe, & quodnam diſcrimen ſit inter malum, & bonum; ideò aliqui citiùs, tardiùs alii obligabuntur.

6 Hinc rectè idem Gobat ibidem ſatetur, pueros ruſticanos tardiùs obligari ad andiendum Sacrum, quàm pueros civiles, ſeu urbanos: quia illis communiter tardiùs lumen rationis oboritur, citiùs his, qui ob commercium eum doctioribus multa cognoſcunt; quę in campis viventes cognoſceret nequeunt.

Additque idem Auctnr, puellas, ſicuti priùs (pubeſcunt enim anno 12. completo, eum pueri anno 14. completo puberes fiant) ita priùs rationis uſum aſſequi ſolere, quàm pueros, atque adeò citiùs obligari ad audiendum ſacrum.

7 Atque ex his conciliare poterimus Azor, & Sanchez obligantes circa finem anni ſeptimi, cum Gobat obligante poſt cnmpletos annos octo, nam fortaſſè in Germania; ubi ſcripſit Gobat, propter Regionia frigiditatem tardiùs pueri adoleſcunt, id qnod non eſt In Regionibus, ubi Sanchez, & Azor ſcripſerunt.

8 Regula igitur pro nobis illa erit, communiter ſufficere ad obligationem annos ſeptem expleviſſe, niſi ex individuatione perſonę appareat, nondum obortam eſſe plenam rationis lucem: obortam autem eſſe, vel nnn eſſe incumbit parentibus eaaminare, vel magiſtris, qui ſæpè agunt cum pueris: nam Conſeſſarii, vel theologi per unam, vel alteram, vel certè infrequentem locutionem cum illis veritatem hanc aſſequi, difficulter poſſunt.

9 Quęret alicujus pueri Pater: Meus gnatus nondum attingit annos ſeptem, ſed tamen viden apertè eum perfectum rationia uſum eſſe conſecutnm, & circa pietatia opera valdè eſſe propenſum; obligabor ne illum ad templum, audiendi cauſa ſacrum, adducere?

10 R. Et qnidem primò tibi parenti gratulor, quod filium habes ſimilem ſancto Thomę, qui quinquennis cùm eſſet, quærebat à magiſtro, quid ſit Deus, & S. Petro Cęleſtino, qui identidem dicebat Matri, *Mater mea, volo eſſe bonus ſervus Dei*. Secundò dico; eſſe duas ſententias: Nam Villalobos Trullench, aliique cum Leandro *tr.* 5. *diſp.* 2. *queſt.* 6. filium tnum obligant ad audiendum ſacrū ſicuti obligant ad abſtinentiā à carnibus in diebus vetitis, quia jam utitur ratione, & ad omnes ratione ntentes dirigit Eccleſia ſua pręcepta.

Caſtropalaus verò cum Joanne Sanchez, & Diana apud eundem Leandrum nequaquam obligant; quia lex Eccleſię fertur pro iis, qui regulariter rationis uſum habent, atque adeò ſolùm pro illis, qui ſeptennium expleverunt; cùm enim per accidens ſit, & raro eveniat, quòd antea quis ratione polleat; de hoc non habetur ratio: Quare tu poteris filium iſtum tuum, ſecundùm hanc ſententiam (quæ ſatis eſt probabilis) à prædicta auditione, ut etiam ab abſtinentia prædicta carnium liberare.

11 Quæret ſecundò alterius pueri Parens: Meus gnatus licèt ſeptem annos, immò & octo compleverit, non dum plenum habet rationis uſum, ut ex clariſſimis conjecturis agnoſco; obligaborne illum ad audiendum ſacrum adducere.

12 R. Non obligaberis: hic enim computandus eſt inter Infantes;

Siquidem uſus rationis eſt, qui facit hominem egredi ab infantia, non autem merum tempus.

13 Quæret tertiò altera parens: meus filius, qui jam exceſſit ſeptennium, valdè dubito, an rationis uſum perfectum acquiſierit, quid faciam?

14 R. Illum cura, ut Sacro interſit; ratio eſt, quia tunc præſumendum eſt, jam rationem acquiſiviſſe: præſumptio enim ſolet deſumi ex communiter contingentibus: communiter autem contingit, ut poſt ſeptennium effulgeat rationis uſus; contra eſſet, ſi dubium ſit, an ante ſeptennium quis acquiſierit uſum rationis, nam præſumendum tunc erit, non acquiſiviſſe; quia communiter accidit, tunc ejuſmodi uſum nondum adveniſſe, lege *Paſqualigum cum multis de Jejunio deciſ.* 30.

15 Quæret denique hac occaſione inops alia mater: Ego filium ferè duorum annorum parvulum nutrio, quem, quia non habeo, cui illum domi cuſtodiendum tradam, in templum mecum duco, quando ad audiendum Sacrum illuc accedo: Verùm dum ſacrum fit, is perpetuò clamat, aut flet, aut nugas ſine intermiſſione cum mea, & circumſtantium perturbatione agit: quid conſilii capiam, omittamne miſſam, an ejuſmodi perturbationem patiar?

16 R. Huic petitioni ſic ſatisfacit *Gobat c. 15. in Alphabeto auditionis ſacri n. 318. omitte omninò ſacrum: non videtur enim eſſe tantùm bonum ſpirituale auditio Sacri cum perpetua ſollicitudine, & cura coercendi filii nugas, ut tibi procurandum ſit, illi intereſſe cum notabili incommodo, perturbatione, & obmurmuratione cæterorum.* ubi adverte illud (*notabili.*)

Cæcus ſolùm, Surdus ſolùm, Mutus ſolùm.

17 INquires tertiò. Hi tenentur ne intereſſe ſacro diebus feſtivis? R. Si quis ſit ſolùm cæcus, vel ſolùm ſurdus, vel ſolùm mutus ſine dubitatione tenebitur, perindeac cæteri fideles: Neque obſtat, eos non poſſe minuta omnia miſſæ cognoſcere; ſufficit enim, quod exhibeant ſacerdoti ſacrificanti corporalem, moralemque præſentiam: id enim ſolùm requiritur, ut infra explicabimus, ad ſacrum ritè audiendum: hi autem ſine dubio, poſſunt dictam præſentiam exhibere, qui aliquo tandem modo, & ex quibuſdam ſignis intelligant, quid fiat in miſſa.

Cæcus ſimul Surdus, & ſimul Mutus.

18 AT verò ſi quis ſit cæcus ſimul, & ſurdus, mutuſque, Fagundez *primò Eccl. præcepto lib.* 2. *c.* 3. *n.* 3. & Diana *parte* 5. *tract.* 4 *reſol.* 8. ajunt, hunc, quamvis his tribus vitiis laborantem, obligari; quia moraliter loquendo, poteſt præſentialiter adeſſe, & ad id, quod fit, poteſt aliquo tandem modo attendere.

19 Negat obligari Gobat *in Alphabeto ſacri audiendi n.* 30. & 31. qui enim, ait, his morbis afficitur, ſive hos contraxerit à nativitate, ſive poſtquam multoties pientiſſimè interfuerit ſacro, non poteſt exhibere dictam moralem præſentiam, cùm nil prorſus Miſſæ intelligere, ſeu advertere poſſit, & ſolùm, inſtar lapidis, ante altare conſiſtet, Sed certè hoc ipſum deberet Gobat probare: diceret enim Fagundez cum Diana, Eccleſiam obligando fideles ad audiendum Sacrum, illos obligare ad ponendum devotè id, quod poſſunt; is autem, qui tribus dictis defectibus laborat, poteſt ſaltem materialiter, & corporaliter coram ſacrificante, devotione ſaltem externa, conſiſtere: niſi fortè aliunde excuſetur, ut ſi V. G. non habeat modum adeundi in Eccleſiam, vel ſit adeò rudis ingenii, ut non poſſit intelligere miſſæ myſterium.

Ego profectò, quia vix invenire poſſum eum, qui à nativitate cæcus eſt, & ſurdus, & mutus, habentem tantùm ingenii, ut poſſit apprehendere, quid ſint myſteria miſſæ; ideò opinionem Gobat regulariter in hoc caſu probabilem judico; id quod ipſe fortaſsè inſinuavit in illis verbis (& ſolùm inſtar lapidis &c) Qui autem in majore ætate in tres illos defectus incidit, lapidi non eſt comparandus: nam propterea illum obligari puto.

Cæcus ſimul, & Surdus, ſed non Mutus.

20 PRopter eandem rationem Gobat *ibid. n.* 30. liberat ab obligatione audiendi ſacrum eum, qui ſit cæcus, & ſurdus, quamvis non ſit mutus, & affert Caſtropalaum *tract.* 22. *punct.* 16. *num.* 4. dicentem, hunc non poſſe more Chriſtiano intereſſe ſacro. Sed Ego cenſeo, debere corporaliter, eo modo, quo poteſt, adeſſe: apprehendo enim hunc aliquo modo devotè & Chriſtianè adeſſe poſſe; idque juberi tunc ab Eccleſia: ſemper excipe, niſi ſit tam rudis, ut myſterium miſſæ percipere nequeat.

Surdus ſimul, & Mutus, ſed non Cæcus.

21 DEnique ſi quis ſit ſolùm ſurdus, & mutus, multò magis obligabitur; quia is cùm habeat oculos expeditos, poteſt propriè intereſſe Sacro, quando in hos defectus incidit, poſtquam fuit inſtructus cognitione Sacri; quia poteſt advertere ad ſacerdotem, divina myſteria operantem: quòd ſi ab ortu fuit ſurdus, & tamen ingenioſus, (quales hi eſſe ſolent) ut, inſtruente aliquo, intelligat myſteria miſſæ, ſaltem in confuſo, etiam propter eandem rationem num. præcedente dictã, obligabitur modo, quo poteſt, & ita ſuſtinet Fagundez, & Diana locis cit. Intellige eum exceptione modò illata rudis ingenii, non valentis Sacrum myſterium percipere.

Famulis.

21 INquires 4. De famulis, qui propter occupationes injunctas à dominis non rarò abſunt à ſacro.

Famuli hæreticorum, vel Infidelium.

23 REſpondeo 1. de famulis catholicis, qui hæreticis, vel infidelibus dominis inſerviunt, mox de famulis, qui inſerviunt fidelibus.

Famulus ergo prædictorum, ſi abſque notabili ſuo damno commodè poteſt diſcedere à famulatu hæretici, vel infidelis, à quo frequenter impeditur feſtos dies catholicè ſervare, obligatur diſcedere; quia præcepta Eccleſiæ ſine dubio obligant ad ſui obſervationem, ſi grave, ſeu notabile damnum non affert obſervatio; Ita Bonacina *in* 3. *Præcepto decalogi, & diſp.* 5. *de legibus pun.* 3. *n.* 16. alios citans. Dixi (frequenter) nam ſi rarò, non præſumenda eſt Eccleſia, famulum ejuſmodi tam citò obligare ad diſceſſum.

24 Qui verò in caſu dicto ſine ſuo notabili damno (quodnam illud ſit, mox *n.* 31.) nequit diſcedere, non obligatur; excipe, ſi tamen non adſit periculum negandi fidem ob commercium cum hæretico, nec adſit contemptus Religionis catholicæ, ratio dicti eſt, quia nemo tenetur, cum ſuo notabili damno quærere commoditatem ad obſervanda præcepta Eccleſiæ: Sicuti enim non tenetur quis obſervare Eccleſiæ præceptum cum magno ſuo damno; ſic multò magis non tenebitur commoditatem cum damno ſuo notabili quærere, qua præceptum obſervet. Ratio exceptionis eſt; quia eſt certi Juris apud omnes, mortaliter peccari ab eo, qui non relinquit proximum periculum peccandi; & item qui obedit imperanti aliquid in contemptum Religionis: nam ſic qui amat periculum, in illo peribit, & obediens contemnenti, cenſetur ipſe contemnere, legite Azor *parte* 1. *lib.* 7. *cap. quæſt.* 1.

25 Quærens Primò, quandonam quis cenſetur imperare in contemptum Religionis? R. Quando quis mandat, vel prohibet eo fine, ut præceptum Eccleſiæ, tanquam ſuperſtitioſum, violetur; vel quando ex ejus violatione riſus, & dicteria captentur, vel quando imperans videtur velle ſibi potiùs eſſe obediendum, quàm Eccleſiæ: vel quando ex circumſtantiis colligitur, velle dominum hæreticum, ut per tales inobſervationes incipiat, parvi fieri catholica Religio. Ratio datæ explicationis eſt manifeſta; quia contemptis, aliquo modo ex dictis, veræ Religionis legibus, contemnitur. Ipſe Deus veræ Religionis auctor.

26 Quæres ſecundò: quandonam eſt periculum, in caſu, de quo loquitur, peccandi? periculum, inquam, proximum; nam ad deferendum periculum remotum, non eſt tanta obligatio.

27 R. Erit quidem periculum proximum, ſi occaſione talis famulatus, quem hæretico, vel infideli impendis, ſæpè etiam ſinè juſta cauſa, leges Eccleſiæ non ſervas, editis V. G. carnes ſine juſta cauſa diebus vetitis, vel incipis dubitare de fide catholica, & ſimilia: nam tunc certè diſcedere obligaris, quia, ut modò dixi, tunc amando periculum, peribis in illo; te ergò non abſolvat confeſſarius, niſi tam pernicioſum famulatum deſeras.

28 Moneo autem hic obiter, eſſe graves prohibitiones Eccleſiæ, nequis Chriſtianus famuletur Judæis, vel Saracenis, quas ſatis eſt, ſi legas apud Caſtropalaum *tom.* 1. *tr.* 4. *diſp.* 2. *punt.* 9. *n.* 17.

Famuli Catholicorum.

29 HÆc de famulis hæreticorum, vel Infidelium: accedamus nunc ad famulos Catholicorum.

R. Autem cum diſtinctione; vel enim dominus Catholicus tibi imperat ſervitia neceſſaria, propter quæ ſacro intereſſe non potes; & tunc licitè obedies; quia nemo conditionem ex ſe licitam (qualis eſt hæc obedientia ſerviendi in neceſſariis) mutare tenetur, ſuumque licitum ſtatum deſerere, ut leges Eccleſiæ in alio ſtatu ſervet, ſicuti notat Tannerus *tom.* 4. *diſp.* 6. *q.* 9. *n.* 107.

Vel idem Dominus tibi famulo imperat frequenter opera non neceſſaria, unde ſi tu illis inſiſtas, legem Eccleſiæ, atque adeò miſſæ feſtivæ auditionem omittas; & in hoc caſu, redit ſimilis doctrina, quam modò dedimus de famulis hæreticorum; Si enim frequenter ſic dominus tecum ſe gerit, & tu ſine notabili tuo damno deſerere illum potes, deſerere omninò debes; ſecus nequaquam, quando non eſt contemptus præceptorum Eccleſiæ.

30 Quæres primò, quantum, & quale debet eſſe damnum, quod excuſet famulum à deſerendo ejuſmodi Domino, qui non permittit, ſuos famulos ritè feſtivos dies obſervare?

R. Et ſanè ſi de ipſo Domino quæras? Ipſum mortaliter peccare (ſi ſecundùm morales circumſtantias abſit juſta cauſa retinendi ita famulos in ſervitiis, ut nequeant adeſſe ſacro, vel ut nequeant obſervare cætera Eccleſiæ præcepta) dubium non eſt; cui domino poteſt meritò aptari illud S. Pauli *ad Corinthios cap.* 5. Si quis ſuorum, & maximè domeſticorum curam non habet, fidem negavit, & eſt infideli deterior, lege Suarium de *Eucbariſtia diſp.* 83. *V. quintum caput.*

31 At ſi de famulo quæras? Reſpondeo, ſi is idcircò ad audiendum ſacrum non accedit; vel labori non neceſſario vacat, quia

vel

Digitized by Google

vel verbera, vel graves injurias à ſuo domino timet, vel ipſum valdè infenſum baberet, vel domo ab eodem expelleretur, & ipſe famulus non facilè reperiret alium dominum, vel ſi reperiret, ejuſdem farinę eſſet nouus herus, R. inquam, hoc ipſo pati notabile damnum, & ſic non obligari ejuſmodi dominum deſerere. Lege Toletum *lib.6.c.6.* & Caſtropalaum *tract.9. punct.10.* ſecus obligari.

Notſter dixi (notabile) nullo enim modo amplecti poſſum aliquorum doctrinam, quam Azor *part.1. lib.7.c.7. quæſtio.1.* ſibi non diſplicere ſignificat, nempe famulos babere juſtam excuſationē, ſi juſſu Domini die feſtivo laborem obeant non neceſſarium (Unde idem doceret de auditione Miſſæ) licèt nullum ex ſua inobedientia damnum timeant, niſi duriuſculam reprehenſionem, vel riaam; non, inquam, amplecti poſſum; quia non eſt eredibile, ob ſolom leve damnum Eccleſiā velle ſuas ſanctiſſimas, & graviſſimas leges non obſervari, ut omnes communiter Anthores notant, & præſertim Suarez loc. cit. Hanc autem Azorii ſententiam, ut ipſe illā abſolutè refert, dico, me amplecti non poſſe propter rationem dictam levis damni reſpectu graviſſimi Eccleſiæ præcepti; quod ſi id accidat famulo nō ſemel, aut iterùm, ſed frequenter, & ſæpè, ex illo capite ſe poſſet ab auditione feſtivæ Miſſæ, & laboribus ſervilibus excuſare; quia duriuſculum verbum, & levis rixa ſæpè repetita, poſſent aliquando exiſtimari grave malum, & maximè quia dominus licèt leviter, minus ſatisfactum ſe oſtendat, interius tamen graviter moleſtum ejuſmodi famulum habere, atque eundem non invenientem alium dominum à domo repellere.

32 Quæres ſecundò: ille famulus, qui nequit reperire, niſi dominum, à quo recipiat dimidium ejus, quod à ſuo accipit, cenſebiturne pati notabile damnum, ita ut ſit excuſandus, ſi propterea dies feſtos ritè, juſſu ſui præſentis domini non colat?

33 R. Cenſebitur, immò etiam cenſebitur excuſandus, ſi deſerēs hujus famulatum, amitteret tertiam partē ſui ſoliti ſalarii; id enim, conſideratis tā moderatis ſalariis, quę hodie dari ſolent, & ordinaria inopia famulantium, videtur grave, & notabile damnū; ut notat Gobat *loc. cit. n.* 327. Unde etiam propter eandem rationem putat *n.* 323. te non teneri ante tempus conſtitutum diſcedere, ſi prævides tibi volenti audire Miſſam, vel nolenti die feſto laborare, negandam ob tuum diſceſſum eſſe majorem partem ſalarii.

34 Quæres tertiò; Habes ancillam, quę ſi citiùs à ſomno, & lecto ſurgeret, poſſet audire ſacrum, & laborem, quem illi injuogo, complere: poſſumne ego illam ad citiùs ſurgendum compellere.

35 R. Si oporteret aliquid detrahere de ſomno ordinario, & rationabiliter moderato, certè compellere nō poteris; habet enim illa jus ad conſuetum ſomnum, ſicuti ad aſſumendos conſuetos cibos: & quando ſe tuo famulatui addixit, nunquam huic juri ſe renunciaſſe præſumendum eſt, lege Suariū *loc. cit.* qui obſervat famulos teneri, vel ante, vel poſt ſactum expedire opera impedientia ſacrū, ſi tamē adhibita mediocri diligentia, amotoque alio incommodo, poſſint vel differre, vel prævenire: atqui detrahere de moderato ſomno nimis incommodi eſt.

Excommunicatus.

36 INquires quintò; an excōmmunicatus licitè interſit ſacro? Reſpondeo. Excōmunicatus, ſive non toleratus (qui eſt ille, quē Eccleſia nominatim, & publicè denunciavit, & itē ille, qui eſt notorius, ſeu publicus percuſſor clerici) ſive toleratus (qui eſt, quicunque alius propter alias quaſcūque rationes excōmunicatus præter duos jam dictos.) Excommunicatus, inquam, quicunque peccabit mortaliter, ſi interſit Miſſę, vel notabili ejus parti: excipe, niſi excuſet vel ignorantia, vel aliqua gravis neceſſitas. Ratio dictæ reſponſionis eſt, quia Eccleſia graviter in odium excommunicati prohibet, ipſum adeſſe Sacro. Ratio exceptionis eſt, quia ignorantia inculpabilis excuſat à voluntario, atque adeò à peccato, & conſequenter ab ejus pœna, & quia Eccleſia non obligat ſuos ad præcepta obſervanda cum notabili damno: ſicuti alibi ſæpè dictum eſt: Ubi etiam ſemper excepimus contemptum, vel ſcandalum.

37 Hic antē ſunt tres dubitationes: Prima; An ſi quis ſit nominatim & publicè declaratus excommunicatus; ſed ipſe rationabiliter putat injuſtè ſic ſuiſſe damnatū, unde appellat ad tribunal ſuperius, an inquam, durante lite, poſſit licitè intereſſe ſacro, & cum aliis tractare, ſicuti prius ante declarationem?

R. Cum Navarro *in conſiliis lib.5. conſ.6. n.9.* licitè poſſe; quia pendente appellatione, ſuſpēditur dicta declaratio, atque adeò pro tūc nō judicatur ab Eccleſia nominatim declaratus, & ſic publicata appellatione, poterit ſine ſcandalo licitè adeſſe ſacro.

38 Sed quid, ſi bic innocens non appellavit, ſed verè à parte rei fuit injuſtè declaratus, ſed non poteſt manifeſtè, & indubiè demonſtrare nullitatem ſuæ ſententiæ?

39 R. Sanè tunc coram iis, quibus conſtat innocentia, poterit audire ſacrum, cumque iiſdem civiliter agere; quia verè, & coram Deo non eſt excommunicatus; at coram iis, quibus non conſtat, debet ſe gerere, ut excommunicatus, ſiquidem ſecus contemneretur ſententia Eccleſiæ, id quod notavit ſanctus Gregorius hom. 26. in Evangel. dicens. Sententia Paſtoris, ſive juſtè, ſive injuſta ſit, Gregi timenda eſt; legite Layman *lib.1. tract.5. part.1. cap.6. nu.3.* & Toletum *l.1. cap.10 alioſque paſſim.*

40 Dubitatio 2 Quando aliquis excōmunicatus velit (Sanè cum peccato) intereſſe Sacro, ad quid obligabitur, vel ipſe celebrans ſacrum fortè audientes?

41 R. Si ſit toleratus, ad nihil obligatur; quia ex Concilio Conſtātienſi liberantur à peccato, ſi fideles propter communionem cū toleratis, tum in rebus ſacris tū in profanis, licèt ipſi excommunicati peccant, ſe ingerendo ejuſmodi communioni: At verò ſi ſit excōmunicatus non toleratus, Sacerdos celebraturus ſacrū, eum ab Eccleſia exire jubeat; ſi nolit exire, incidit in aliam, ſeu novam excōmunicationem, & vi expellendus erit opera laicorū (eſto ſit clericus) vel ſi laici expellere nolint, expellatur opera Clericorum; quod ſi nō poſſit expelli; Miſſa nullo modo inchoetur, Immò ſi ſit inchoata deſiſtat Sacerdos; quando tamen nondū perventum ſit ad Conſecrationem; vel ut alii volunt, ad illa verba, Qui pridie quàm pateretur; quod ſi illuc perventū ſit, pergat Sacerdos uſque ad ſumptionē Calicis, quo ſumpto, moneatur iterùm excommunicatus, ut exeat à templo: quo tamen nolente Sacerdos cum Miniſtro redeat in Sacriſtiam, ibique quod reliquum eſt ſacri, perficiat.

41 Auditores tamē prędicti Sacri debēt omninò; & ſtatim diſcedere ſob pęna peccati mortalis à talis Miſſæ auditione, & ne tantiſper quidem licitè expectare ipſam etiam ſolam conſecrationem, ut ſcilicet nullo modo in re tam ſacra participent in conſortio excommunicati non tolerati: hæc, & alia huc pertinentia legite apud Layman *loc. cit. p.2. c.2. n.6.* & Coninck *3. p. diſp.14. dub.7. n.52.*

43 Dubitatio 3 An excommunicatus obligetur petere abſolutionem, ut poſſit licitè adeſſe ſacro?

44 R. Ita putant Azor *p.1. lib.7. c.2. q.2. aliique*, Unde ſi non petat, peccat iterùm, ajunt, ſpeciali peccato contra præceptum audiendi ſacrum: Negat utrumque communis DD ſententia cū Dicaſtillo *diſp 5. de ſacrificio Miſſæ dub.10. p.2.* Ratio eſt, quia non tenetur quis tam remota impedimenta tollere, ut adſit ſacro; ſecus qui infirmus eſt, vel carcere detentus, vel captivus teneretur ab his impedimētis ſe liberare, ut audiret ſacrum, & ni faceret, peccaret; quod eſſet fidelibus nimis oneroſum.

Dixi (tam remota) Nam ſi tu excommunicatos haberes promptū, qui te poſſet, & vellet abſolvere; vel qui te vellet à carcere, vel captivitate liberare; non excuſareris, ſi renueres, maximè ſi renueres propter hunc finem; ne ſic cogereris audire ſacrum; id quod confirmatur ex illa ratione univerſali; quia quilibet obligatur tollere, ſi poteſt proxima impedimenta, ut ſervet pręcepta, ſicuti infra ſuo loco *n.81.* dicemus, at nunc facile potes, ergo &c.

45 Quęres; Si quis excommunicatus verè pęniteat ſui delicti; idemque petat abſolutionem à potente eum ab excommunicatione abſolvere; is autem (certè cum peccato) nulla juſta cauſa motus, abſolvere illum nolit; licitè ne tunc ejuſmodi excommunicatus ſacro intererit? Idem erit, ſi huic verè pænitenti non detur copia potentis eum abſolvere.

R. Suarez de cenſuris *diſp.9. ſect.3. nu.2. cum aliis* licitè intereſſe hunc non poſſe, putat, & mortaliter peccare, ſi interſit; Ratio eſt (inquit) quia dum ipſe verè adhuc eſt excommunicatione ligatus, arcetur ab Eccleſia, à Miſſa, ob terrorem ſaltem alienum.

At profectò probabiliſſima eſt ſententia Fagundex *p. Eccleſiæ præcepto lib.3 c.12. n.12.* qui cum Navarro contra Suarium ſentit, excommunicatum verè pœnitentem, poſſe occultè recipere Sacramenta, vel celebrare; (multò magis ergo audire ſacrum) quia eſt jam juſtus, benè diſpoſitus, & per illum non ſtat, quominus abſolvatur. Adde tamen petendam nihilominus eſſe abſolutionem in foro externo, quando ſuppetit copia ſuperioris potentis abſolvere, ut nimirum appareat, re vera ipſum obedire Eccleſiæ.

46 Inſtas, obligabitur nè prædictus verè pęnitēs, qui ſine ſua culpa abſolutionem excommunicationis obtinere nō valet, obligabitur ne (inquam) quandoquidem poteſt licitè ſacro intereſſe?

R. Quia ſententia Suarii eſt etiam probabilis (ut fatetur idem Fagun. ibid.) poterit talis excommunicatus, quamvis verè pęnitens, illi ſententię ſe conformare, ſeque ad auditionē ſacri non obligare.

Interdictus.

47 INquires ſextò de eo qui ſive perſonaliter, ſive localiter eſt interdictus (juxta ea, quę habētur in tractatu de interdicto) an ſe excuſetur ab audiendo ſacro?

48 R. Sanè excuſatur, quia Eccleſia prohibet, ne Interdictus ſacro interſit, ut propter eandem rationem excuſatur excommunicatos juxta modò dicta quæ hic ſunt applicanda.

49 Sed dubitabis, an ſi quis habeat privilegium V. G. Bullę Cruciatę, quo ipſi conceditur tēpore interdicti localis (ſi ipſi interdicto cauſam non dedit) poſſe adeſſe ſacro, an, inquam, obligetur adeſſe?

50 R. Non obligari, tenent Avila, Victoria, Coninc. aliiq; cum Dian. eos citante *p.2. tr.11. reſ.2.* & apud de Lugo de Euchariſtia *diſp.22. n.12.* quibus adde Quintanad *to.2 Singularis ſingulari 9.* quia nemo, ajunt, uti ſuo privilegio obligatur, juxta illud commune: Privilegiis utimur, quando volumus quod certè intelligitur, quando non eſt in pręjudicium alicujus, ut certè non eſt in caſu noſtro.

51 Obligari ſuſtinent Suarez, Navarrus, Sotus. Vivaldus, aliiq; quos citat ſequiturque de Lugo *loc. cit. n.13.* quia præceptum audiendi ſacrum obligat, quoties non habes legitimum impedimentum, ſeu quoties potes: at nunc poſito privilegio tibi collato, jam potes; ergo &c ſicuti carceri mancipatus obligatur ſacro intereſſe, ſi illi carceris impedimentum auferat Judex.

In utramque partem pugnant prędicti Authores, ut latè habes apud Bardi *de Bulla Cruciata p.2. tract.2. c.3. ſect.*6. & Trullench. *lib. 1. de eadem Bulla p.3. dub.*6. ſed poſterior certè eſt verior, & amplectenda, quam latè propugnat Thomas Hurtadus *p.1. Reſolutionum moralium c.6. reſol.28.*

Impediti,

52 INquires ſeptimò: Quinam aliis impedimentis conſtricti excuſantur ab auditione ſacri?

R. Sanè multi, & ex multiplici capite. Primò ex capite pertinente ad bona Spiritualia; ſecundò ea capite pertinente ad bona corporis. Tertiò ea capite pertinente ad bona ſortunarum.

53 Porrò in caſu noſtro legitimum impedimentum, quod moralē impotentiam affert, tunc adeſt, quando ſine jactura boni mediocris æſtimationis ex prędictis, aut ſine magna difficultate; vel labore, nequit audire ſacrum; Addit Suarez, non requiri cauſam admodū gravem, ſed mediocrem; Plus addit Dicaſtillus *tract.5. de ſacrificio Miſſæ dub.*50. §.2. *n.*11. nam excuſatur, inquit, qui timet probabiliter quodcunque temporale, aut corporale incommodum, aut laborem; hæc ille: qui profectò nimis benignè loquitur; commutetur igitur illud (quodcunque) in (notabile.)

Jam de ſingulis prædictis bonorum generibus erit nobis pro noſtro inſtituto, noſtraque materia ſingillatim diſcurrendum.

Impedimenta circa bona Spiritualia.

54 PRimò ergo excuſaris ab auditione ſacri, quando ſalva conſcientia, nequis illi intereſſe: etenim dicimus, id nos poſſe, quod ſine peccato facere non poſſumus.

55 Hinc ſi quis bona fide, data promiſſione de gravi aliquo negotio, præſertim cum Sacramento; aut ſi quis mandato ſuperioris juſto compellitur domi manere, ſanè, ut fidem, obedientiamve in re gravi ſervet, excuſabitur.

56 Secundò Bonacina *de Sacramentis diſp.4. q. ultima punct. ultim. n.*3. & communiter Authores abſolutè eximunt ab audiendo ſacro illum, qui adſcriptus cuſtodiæ ægroti, non habet, quem ſubſtituat. Vide, quæ mox dicam *n.*60. ubi id diſtinctius explicabitur.

57 Tertiò excuſaberis, atque licitè omittes Sacrum, ſi neceſſe ſit ire ad audiendam confeſſionem graviter ægrotantis, & aliud ſacrum non adſit.

58 Quartò excuſatur mulier omittens ſacrū, ſi quando exit, rixatur maritus, & propterea rūpitur pax inter eos, per rixam tamē alicujus momenti: huc reducunt plerique, quando ipſa debet parare prandium, & quando cibos parare debet pro conviviis, aut nuptiis; & quando Maritus eſt nimis Zelotypus & non vult, ut uxor ſe prębeat aliis videndam. In his enim, & ſimilibus, ſi timor uxoris eſt alicujus momenti licèt peccet maritus, non peccat uxor ſacrum omittens, ita Dicaſtillus *n.*210.

59 Quintò, quamvis non excuſetur, qui omittit ſacrum ob quodcunque etiam majus bonū ſpirituale non neceſſarium, licèt utiliſſimum, qualis eſſet V.G. Voluntaria ſumptio Euchariſtię, tamē excuſatur, ſi velit confiteri ſua gravia peccata confeſſario, quem nunc habet, alium per multum tempus non habiturus; quia hæc non utilitas ſolùm eſſet, ſed moralis neceſſitas ſe Deo reconciliandi.

60 Sextò, Excuſaris, ob charitatem aliquando, vel miſericordiā; hinc quando inſervis ægro, non ſolùm excuſaris, ſi ipſi ſit neceſſaria tua pręſentia, ne morbus augeatur, ut innuimus *n.*56. verùm etiā ſi, te abſente, nō poſſint eidem applicari remedia convenienti tēpore: Suarius etiam ait, quādo morbus eſt gravis, ſatis eſſe, quod infirmus ſolus relictus illo toto tēpore, quo abfueris, pati debeat laborem, & animi anxietatem, vel quid ſimile; Idem docet Dicaſtillus *loc. cit. nu.* 189. atque ſufficere, ſi ſervitium ſit infirmo valdè utile.

61 Dubitabis hic, an excuſetur quis, ſi illius acceſſus ad templum, ut interſit ſacro, ſit alicubi efficax peccati mortalis occaſio? v. g. ſi puella ſciat, ſe turpiter à juvene amatum iri, ſi illam ad Eccleſiam accedentem aſpiciat, &c.

R. Valentia vult, debere illam, ſe domi continere, nec intereſſe ſacro, idque ſub obligatione, ne ſcilicet cooperetur cum peccato juvenis. Ita, inquam, Valentia *tom.3. diſp.3. q.18. punct.*4. At Suarez *loc. cit* hanc licentiam quidem concedit huic puellæ, non accedendi ad Miſſam ratione charitatis, quam poteſt exercere circa dictum Juvenem, ne peccet: licentiam, inquam, concedit: Sed ſine obligatione non accedendi, quia, inquit, non debet ab illa puella tolli libertas ſua, & ſpirituale ſuum augmentum ob crimen, ſeu ſcandalum paſſivum alterius.

Denique Caſtropalaus *tract.22. punct. ult. num.*5. negat ejuſmodi puellæ licere, ſe continere domi, ſed obligat omninò ad accedendum ad Miſſam; quia urget illam præceptum grave Eccleſiæ, quod non eſt negligendum propter meram malitiam alterius.

Omnes hæ ſententiæ ſunt probabiles, quia bonis rationibus innituntur.

Impedimenta circa bona corporis.

62 EX hoc capite excuſaris primò ab auditione ſacri, ſi probabiliter times, ne in itu, vel reditu, vel in tēplo; in inſidias inimici incidas, te occidere, vel aliquod notabile malū inferre volētis.

63 Secundò, ſi in carcerem te conjiciendum à tuis creditoribus, vel aliis (puta à ſatellitibus, vel miniſtris Juſtitiæ) prævideas.

64 Tertiò excuſaris, ſi cum incōmodo alicujus momenti ſurgere à lecto non potes; ut ſi quamvis cōvalueris ab infirmitate, adeſt prudentis judicio periculum reincidendi in illam: ad cognoſcendū autem hoc periculum Suarez Fill. cū Caſtropalao *loc. cit. n.*4. dant hoc indiciū, quando (aiunt) infirmitas impedit egredi à lecto, vel à domo, ad alia negotia, æqualis, vel minoris laboris, quàm ſit, Miſſā audire, adeſſe cenſebitur ejuſmodi periculum: ſecus non item.

65 Quartò, diſtantia loci à templo ſæpè corporale impedimentū affert, maximè ſenibus clādis, ex itinere, vel labore valde feſſis, & ſimilibus; dico igitur abſtrahendo ab aliis circumſtantiis, puta tēpeſtatis, pluviæ, æſtivi ſolis, ardoris, &c. Si loquamur ex ſolo capite diſtantię, & quidem de mediocriter valentibus, nec aliam excuſationem habentibus, eſſe varias Doctorum ſententias.

Suarez enim *loc. cit. verſ. tertium caput*, putat, ſufficienter excuſari eum, qui deberet pedes per tria milliaria noſtra Italica ambulare ad inveniendum ſacrum.

Henriquez *lib.9. c.5. n.*10. non excuſat ruſticum robuſtum propter diſtantiam ſex milliariorum.

Bonacina *loco cit. n.*12. requirit ad excuſandum à ſacro ſex, vel ſeptem milliaria.

Dicaſtillus *tract.5. de ſacrificio Miſſæ dub.*30. §.1. *n.*174 negat duo milliaria ſufficere ad excuſandum (per ſe loquendo) quia Nobilis vehi curru poteſt, & mediæ ſortis fœmina pedibus ire, maximè intra Urbem.

Marchinus *de ord. tract.3. p.3. c.17. n.*19. affert aliquos, quibus ad excuſandum ſufficit unius milliarii iter.

66 Verùm dicta hæc non ſatisfaciunt, quia nunquam in hac materia auditionis Miſſæ eſt attendendum ad ſolum caput diſtantiæ, ſed etiam maximè eſt conſideranda conditio perſonæ, viæ, pluviæ, tempeſtatis, & ſimilium circumſtantiarum, ut ſic omnibus perpenſis, judicetur, an tale iter notabiliter difficile ſit pro tali perſona? Quis enim neget, difficilius eſſe duorum milliariorum iter fœminę, præſertim delicatę, vel prægnantis, quàm viro agreſti, &c. rectè igitur concludendum eſt cum eodem Dicaſtillo, qui denique ſic concludit: *Itaque id abſolutè judicio prudentis relinquendum eſt.*

67 Quæres primò, ſi non clarè, nec probabiliter, ſciam, ſed ſolùm negativè dubitem, an mihi adſit periculum reincidendi in gravem morbum, ſi ad Miſſam accedam, excuſare ne tunc me poſſum ab illius auditione?

R. Suarez in ſimili de horis Canonicis ait, tunc petendam eſſe diſpenſationem; (utique ab Epiſcopo, vel alio Superiori juxta ea, quæ diximus de Jejunio) At Caſtropalaus in eodem ſimili negat, eſſe opus diſpenſationis, ſed licere, horas Canonicas omittere.

Utraque ſentētia probabilis eſt; unde ex hac Caſtropalai ſequitur, ſtante dubio prædicto de infirmitate augenda per egreſſū ad audiēdū ſacrum, poſſe licitè quempiam nō audire, ut habet etiam expreſſè Dicaſtillus *loc. cit*, ratio eſt, quia licèt ſit dubiū, an nocitura ſit illa auditio, tamē periculum, an ſit nocitura, certum eſt; in quo certo periculo ſcimus, Eccleſiā nos non obligare; immò aliqui putant, nec poſſe, quia non poteſt pręcipere aliquid, quod ſit contra pręceptum quartum Decalogi, de non ſe exponendo periculo occiſionis; quoniā ergo poſſeſſio, quam homo habet, non ſe exponendi periculo gravā mortis, eſt prior, (ſiquidē de jure naturę) quàm ſit pręceptum recitandi officium, vel audiendi Miſſam; ideò illa poſſeſſio prævalet, nō autem hoc pręceptum: Ita Caramuel *lib.3. Theologię moralis, n.*1395. & Ioannes Sanchez *diſp.15. à n.*7. latè idem dicentes de Jejunio in ſimili dubio.

68 Quæres ſecundò: ſi quis infirmus habet Oratorium Domi, obligaturne primò ibi audire ſacrum, ſi ibi illud celebretur? ſecūdò obligaturne conducere Sacerdotem, ut ibi ſacrum faciat, ſolitam eleemoſynam ipſi daturus, ut conſequenter ipſe infirmus illi intereſſe poſſit?

69 R. Ad primum, obligari, quando aliqua legitima excuſatio non adeſſet; ut ſi febri laborans deberet à lecto ſurgere, & ad locum Oratorii ſe conferre cum notabili periculo, &c.

70 R. Ad ſecundū, non obligari conducere modo dicto Sacerdotem, ut is faciat ſacrum in dicto Oratorio; quia pręceptum audiēdi Miſſam eſt, quando illa celebratur; ergo tunc illi à fideli aſſiſtendum eſt, non verò me Eccleſia obligat, ut meis expenſis illam procurē; Legite Suariū *diſp.88. ſect.*6. licèt ſit illi contrarius Nunnus *q.83. art.*6. circa finem. Illud eſt mihi certum, quòd Sacerdos, ſi tibi ſe offerat ad celebrandum ſacrum, tu nequeas licitè eam oblationē nō acceptare; quia qui ad finem ponendum obligatur, obligatur etiam ad ponēnda media ordinaria, quale eſt uti opera celebrantis ultrò oblata, ut docet Tānerus, Villalobos, aliique apud Dianā *p.2. tr.4. reſ.8. & p.9. tr.1. reſ.*19 Nam propter eandem rationem, quando Dominus curat celebrari ſacrum in dicto Oratorio privato, ejus domeſtici, & famuli, niſi aliunde excuſentur, obligantur illi intereſſe; quia tunc eſt, ac ſi ipſi ultrò offeratur Miſſa.

Impedimenta circa bona Honoris, & famæ.

71 PRimò, Dedecus, exiſtimatur in Dalmatia, puellas nobiles permitti à parentibus adire templa.

Idem

Idem in quibuſdam locis dedecus reputatur, viduas non ſe domi continere toto primo anno ſuæ viduitatis,

Idem alicubi ſimile quid uſurpatur, nam per aliquas hebdomadas fert uſus, puerperas ſe continere intra privatas ædes.

Hæ igitur conſuetudines, licèt eſſent abolendę, tamen ſi alicubi adeò ſint fortes, ut vere notabile dedecus pariant, ſi non obſervẽtur, ſunt tolerãdæ, ſi ante lucem nequeant Miſſæ præcepto ſatisfacere.

72 Secundò, Matres remanentes domi ad cuſtodiendam filiarum periclitantium, nec ad Eccleſiam pergere valentium, pudicitiã, excuſantur; ut notat Navarrus, & Bonacina cum Caſtropalao *l. c. n. 7.* ſic etiam eędem matres, vel nutrices, ſi infantes deſerere nõ poſſent domi, nec ad Eccleſiam ſecum ducere, excuſantur: vide, quiſi in ſimili ſupra *n.* 16. dictum eſt.

73 Tertiò. Huc etiam reducitur excuſatio illorum, qui non habent veſtem decentem, ita ut nequeant ſine dedecore, aut gravi deriſione, ſeu notabili pudore, comparere in publico.

Dubitat verò Gobat *n.* 190. an ſit obliganda mulier V.G. ad petẽdam, Commodato, veſtẽ, ut ſic ſacro interſit; Ego verò hanc dubitationem ſolverem diſtinguendo; ſi enim notabilis difficultas eſſet in petendo, vel in obtinendo ejuſmodi veſtem, mulierem illam (idẽ dic propter paritatem rationis de quacunque perſona) non obligarem; ſecus non eſſet ratio, cur illam obligare non deberem.

74 Huc denique etiam reducuntur, qui, vel quę nõ habent comitatum neceſſarium juxta decentiam ſui ſtatus: Item hę puellę aliàs honeſtę, quę putantur caſtę, & tamen uterum geſtant, ita ut cælare ſe coram aliis non poſſint: Quod ſi hę exeant ad Choreos, & alia vana, quomodo excuſabuntur ab auditione ſacri? Ita Pax Iordanus *tom.* 2. *lib.* 11. *tit.* 1. *n.* 86.

Impedimenta circa bona Fortunæ.

75 EXcuſantur primò cuſtodes pecudum, vel vinearum, & ſimilium: ut item excubitores, ad portas, ad turres, ad mœnia, ſi periculũ ſit alicujus venturi mali gravis. Illud tamen hic notandum, quando ſunt plures cuſtodes, & ab uno vel paucioribus poſſunt cuſtodiri prędicta, teneri mutare vices, ne ſemper unus Miſſa privetur: Ita Dicaſtillus, qui tamen *loc. cit. n.* 179. non obligat hos ad conducendum pretio aliquem, qui ſuppleat: eſt enim hoc remedium extraordinarium. & moleſtum, ad quod in caſu noſtro non videtur quis obligari. Si poſſint cuſtodes ovium v. g. ſine periculo, antequam educant oves à caulis audire ſacrum, ſanè debent, ut notat *loc. cit.* Pax Iordanus; An obligentur ſurgere à ſomno ante ortum ſolis, ut audiant ſacrum, quod tunc fortè celebretur, dixi in ſimili *n.* 35.

76 Excuſantur ſecundò famuli eodem modo, quo ſuprà *à nu.* 29. dictum eſt.

77 Excuſantur tertiò Vectores merciũ, itemque Curſores, notabile damnum timẽtes, ſeu magnas expenſas facturi, ſi debeant expectare Miſſę tempus. Univerſaliter enim, qui damnũ notabile ſubiret ſuarum rerum, ſi Miſſę aliquo die interſit, non obligatur; quia nõ cũ tanto diſpẽdio pia Mater Eccleſia in hoc pręcepto ſuos fideles obligat. Nam propterea pauper artifex, quãvis debeat regulariter Miſſę intereſſe die feſtivo, quia breve eſt tempus, quo Miſſa durat; tamen ſi inde ipſe grave damnum eſſet paſſurus, licitè ſacrum omitteret.

Sed quid de acquirendo lucro; An ſcilicet Miſſa omitti poſſit ſine culpa die feſto propter lucrum, quod mihi ceſſaret, ſi Miſſę adeſſem?

R. Affirmativè; quãdo agitur de lucro notabili, & extraordinario; nam cæterum pro lucro diurno ordinario nõ eris excuſãdus, ſi aliud caput excuſationis non afferas. Ratio reſponſionis eſt, quia, ut notat rectè Sanchez *lib.* 5. *conſiliorum c.* 1. *nu.* 19. notabile lucrum omittere, damnum grave eſt; Adde piam matrem Eccleſiam non eſſe preſumendam ita ſeverè in hoc præcepto agere cum ſuis, ut velit, eos omittere propter Miſſam magnum lucrum, & extraordinarium.

78 Denique huc reducuntur itinerantes, & navigantes, quando, vel Miſſa carent, vel notabilis eſſet difficultas divertendi ad illam inveniendam. Ut item ſi deberet quis amittere neceſſarium, vel valdè utilem comitatum: unde Gobat *loc. cit. n.* 497. excuſat eum, qui in longo itinere (non in modico) deberet ſine ſocio iter peragere: permoleſtum enim eſt, toto die iter peragere ſine comite, atque adeò id reducitur ad neceſſitatem moralem, nec ad meram ſolam utilitatem.

Hoc tamen dictum omninò limitandum ad perſonas nobiles, vel alicujus conſiderationis, nam cæterum ruſticus per multos dies iter facit incomitatus, ſine ulla, vel cum modica moleſtia.

De incipiente iter die feſto ſine ſpe inveniendi ſacrum in via, vide mox *num.* 83.

Ponentes, vel non auferentes impedimenta.

79 INquires ſeptimò: quid ſentiendum ſit de voluntariè ponentibus aliquod impedimentum, quo poſito, non poteſt quis intereſſe ſacro.

R. Peccare eos mortaliter, qui abſque juſta cãſa ipſo die feſto impedimentum ejuſmodi volũtariè ponunt; parique modo mortaliter peccare, ſi non auferant eo die feſto tale impedimentum, quando ſine notabili incommodo poſſunt; Ratio eſt, quia quilibet quãdo obligatur ponere aliquem actum, obligatur etiam ponere media neceſſaria ad illum, nunc verò in noſtro caſu medium neceſſarium ad audiendam Miſſam eſt non ponere, vel tollere ea impedimenta.

80 Obiicies, At licitè poteſt quis die feſto, quo in ſua civitate celebratur feſtum de præcepto, exire ab illa perventurus eodem die mane in aliam civitatem, ubi non celebratur ejuſmodi feſtum de præcepto; quod eſt ponere, ſeu aſſumere impedimentum ad Miſſam audiendam; & tamen ſine peccato non intereſt ſacro: ergo cur idem non eſſe debeat in caſu noſtro!

81 R. De Doctrina, quæ aſſumitur in antecedẽte hujus objectionis, & de peregrinis, quãdo obligantur, vel nõ obligantur audire ſacrum, dum per tranſitum verſantur in aliquo loco, vel ad illũ ſe cõferunt, ubi feſtũ de pręcepto nõ adeſt, dicemus ſatis in tractatu de Jejunio *c.* 2. *n.* 27 & conſequenter de auditione Miſſę, de qua eadem eſt ratio. Quantum verò ſpecialiter pertinet ad preſentẽ objectionem, ſatis reſpondimus ibidem *c.* 10. *n.* 44. Item de Jejunio, quod idẽ dicendum eſt de Miſſa! Breviter autẽ diximus; aliud eſſe excuſari à præcepto, aliud nõ affici obligatione prȩcepti: Unde diximus, quod qui exit à ſuo territorio: excutit legitime à ſe prȩceptũ, ſicuti excutit, quando legitimè diſpenſatur; atque adeò tunc illo nõ afficitur; & conſequenter ad illud ſervandum nõ obligatur; At qui ponit impedimentum in eo ipſo die feſtivo, adhuc ipſe ſubditur præcepto; quia per poſitionem voluntarii impedimenti non excutit à ſe obligationem præcepti; atque adeò illo aſtringitur, & conſequenter contra illud faciet, ſi illud ſinę cauſa voluntariè non obſervat.

82 Dictum autem eſt (eodem die) at verò quid dicendum, ſi quis impedimentum ejuſmodi ponat in proximè prȩcedenti die, vel diebus remotè feſtum præcedentibus?

83 R. Si ponat in prȩcedẽtibus remotè diebus (id autem bona fide, & non ex intentione negligendi Miſſam) nõ peccat eo die feſtivo omittendo ſacrum; quia non obligatur tã remota impedimenta tollere, ſeu non ponere ad ſe reddendum aptum ad Miſſę auditionem, quam mater Eccleſia cum tanto rigore non præcipit: ſi verò ponat proximè prȩcedenti die v.g die ſabbati; ad quem proximè ſequitur dies prȩceptus Dominicæ, alii affirmant peccare, quia proximũ impedimentum tollere, vel non ponere quiſque debet, ut Eccleſiaſticas leges obſervet; alii verò negant; quia putãt, hoc non eſſe, nec cenſeri impedimentũ proximum: nam tunc eſſet, & cenſeri deberet proximum, quando tolleretur, vel non tolleretur tribus, V.G. vel duabus horis, antequam prȩceptum adveniret; quia tunc ſolùm moraliter, & rationabiliter adeſſe, & urgere prȩceptum cenſeretur, non autem ante diem; lege hæc latiùs apud Caſtropalaum *tom.* 1. *diſp.* 1. *de legibus punct.* 21.

84 Hinc ſi mulio V.G. eodẽ die feſti, vel ante paucas horas egrediens à civitate non habeat aliquam excuſationem ex nuper poſitis; obligatur omninò ſub mortali (ut notat Suarez cũ Gobat *de Ebrietate c.* 27. *à n.* 98.) audire ſacrum priuſquã egrediatur, ſi non ſit habiturus in via, vel in vicino termino opportunitatẽ audiendi: quia tunc, ut dictum eſt, urget prȩceptũ, cui ipſe ſubditur; at ſi egrediatur (bona utique fide, & non ex intentione ſacrum negligẽdi) diebus remotè præcedentibus non obligatur propter rationem modò dictam.

CAPUT II.

Quid?

Quid ſit Miſſa?

1 INquires primò, quidnam intelligatur nomine Miſſę, quando de Miſſæ auditione tractamus?

Reſpondeo. Intelligitur Sacrificium novę legis, quatenus involvit omnia, quæ ex præſcripto legis fiunt, atque dicitur à prima formatione Crucis ad pedem altaris, uſque ad finem ſecundi Evangelii, ita Dicaſtillus *diſp.* 5. *citata n.* 18. qui inde colligit, Miſſam, quam vocant ſiccam, quę fieri conſuevit in navibus, vel triremibus, quãdo diſtant à terra, non eſſe illam, de qua loquimur; in hac enim ſicca Miſſa nulla peragitur conſecratio, ſolùmque recitatur Epiſtola, Evangelium, & aliquæ preces.

Inde etiam colligit Azor 1. *p. lib.* 7. *c.* 7. *q.* 6. non eſſe obligationẽ audiendi hanc ſiccam die feſtivo, quia præceptum Eccleſiæ eſt de audienda vera Miſſa, veroque ſacrificio.

2 Propter eandem rationẽ non eſt obligatio audiendi illã Miſſam, quę celebratur in Paraſceve (hoc eſt) in die Veneris Sãcti, ſi fortè tũc ſit feſtum de prȩcepto: Ratio eſt, quia illa nõ eſt vera Miſſa, verumque ſacrificium, nec enim in ea ſit conſecratio, ſed ſit Communio ex præconſecratis die præcedenti, vide quę dicam *c.* 7. *n.* 6.

Quid ſit audire Miſſam?

3 INquires ſecundò, quidnam ſit audire Miſſam, ſeu quod idem eſt, quid ſit intereſſe ſacro?

Reſpondeo. Non eſt verba Miſſę intelligere quod plebei, & ruſtici non poſſunt; nec eſt audire Sacerdotem ſacrificantem, quod ſurdi nequeunt; nec eſt videre eundem, quod cæci non poſſunt: Eſt igitur eſſe præſentem ſacrificio Miſſæ, & vacare Deo, ut rectè habet Sylveſter *v. Miſſa* 2. *p. q.* 6.

4 Sed hoc ipſum quid eſt? Reſpondeo. Id diſtinctiùs explicant Suarez, & Dicaſtillus. Suarez *de Eucharistia diſp. 88 ſect. 2.* ſic habet; verbum audiendi Miſſam non poteſt aliâ ratione commodiùs explicari, quàm ut fideles ſecundùm moralem, & corporalem præſentiam aſſiſtant Miſſæ; ita ut, quantum in ipſis eſt, audire, vel videre, ſeu percipere aliquo modo poſſint miniſterium Sacerdotis.

Dicaſtillus *d. tra. diſp. 5. nu. 13.* ſic ait; nomine auditionis Miſſæ intelligitur moralis illa, & corporalis aſſiſtentia, qua quis adeſt Miſſæ, vel audiendo, vel videndo celebrantem, vel certe ibi exiſtendo, comitando, aut ſociando cæteros videntes, vel audientes, ita ut moraliter cenſeatur præſens illi actioni.

5 Verùm adhuc urgeo; Et quænam eſt ejuſmodi corporalis, & moralis præſentia?

Corporalis præſentia.

6 REſpondeo. Corporalis præſentia eſt ea, qua quis ſuomet Corpore exiſtit præſens in eo loco, ubi celebratur Sacrũ, ſeu qua quis eſt corpore ita præſens Miſſæ, ut quantum eſt in ipſo, poſſit aliquo modo percipere miniſteriũ Sacerdotis, ſeu quid agat, vel dicat Sacerdos. Clariùs id explicat Reginaldus *lib. 9. n. 12.* corpore (ait) cēſetur Miſſę intereſſe, qui ſic præſens eſt, ut poſſit aliquatenus cognoſcere, quid faciat Sacerdos celebrans, & in qua parte Miſſæ verſetur; nec obſtat, quod maneat poſt altare, aut poſt parietem extra Eccleſiam (ut fieri ſolet, cùm locus non eſt capax totius multitudinis) dummodò moraliter cenſeri poſſit, eſſe de numero eorum, de quibus in Canone dicitur, *& omnium circumſtantium, quorum tibi fides cognita eſt, & nota devotio.* hæc Reginaldus.

Moralis præſentia.

7 MOralis autem præſentia eſt ea, qua quis ſacro adeſt, ut homo ratione præditus, non ut brutum, aut infans; atque adeò, qua quis aſſiſtat ſacro liberè, & religioſè, ſeu humano, & religioſo modo, volens nimirum aliquo tandem modo attēdere ad divina, juxta ea quæ de attentione dicemus infra in circumſtantia, Quomodo.

8 Dixi, liberè, id quod hic ſupponimus: nam cæterũ an ſatisfaciat præcepto is, qui invitus & vi compulſus eſt præſens ſacro, eſt quæſtio ſuo loco infra exagitanda *c. 5.*

Ex dictis collige duo alterum quoad moralem præſentiam, alterum, quoad corporalem.

Dormiens, vel dormitans in Miſſa.

9 QUoad prius collige, nec ebrium, nec dormientem, immò nec eum qui perfectè per extaſim eſt extra ſe, de quo iterùm dicam *c. 6 n. 9.* audire legitimè ſacrum; quia quamvis prædicti habeant præſentiam corporalem, non habent moralem, qua humano modo illud audire poſſint.

10 Quid, ſi quis non dormiat, ſed ſolùm dormitet, dum Miſſæ intereſt?

Reſpondeo. Aut illa ſomnolentia ligat ſenſus per notabilē ſacri partem, ut ſecundùm morale judicium non cenſeatur ſic dormitans poſſe attendere ad rem ſacram, & tunc dicendus erit neglexiſſe illā notabilem ſacri partem, & cōſequenter præcepto non ſatisfeciſſe; ſive illa ſomnolentia ſit voluntaria, ſive involuntaria; ſæpe enim æquè impedit humanam præſentiam; aut dicta ſomnolentia eſt tā tenuis, & interrupta, ut permittat aliqualem (etiā moraliter loquēdo,) attentionem ad longè majorem, potioremque ſacri partem, & tunc nō eſt mortalis, etiam ſi voluntaria ſit, quia talis dormitatio cōparatur illis actionibus externis, quæ non tollunt omnem attentionem exteriorem, de qua attentione infrà dicetur in circumſtantia, Quomodo.

Auditio Miſſæ extra Januam Eccleſiæ &c.

11 QUoad poſterius, collige, eum, qui extra Januā Eccleſiæ audit Miſſam, aliquando præcepto ſatisfacere, aliquando non item. Si enim Eccleſia eſt tam anguſta, quales ſunt plures Eccleſiæ in pagis, & parvis oppidis, quæ potius ſacella ſunt nominanda, quàm Eccleſiæ, ſanè præcepto ſatisfit ab illis, qui extra Januam ad altaris proſpectum audiunt ſacrum; quia in tam parva diſtantia ſatis adeſt morali, & humano modo præſentia: at verò ſi Eccleſia ſit quoquo modo anguſta, ſi tu ſis extra Januam, & non ſis ad altaris conſpectũ, nec facias unum cum multitudine occupante eandem parvam Eccleſiam, non eris morali modo præſens, atque adeò præcepto non ſatisfacies.

Pari modo puto, ſi ex choro à ſolo Eccleſiæ ſublevato, velis audire Miſſam, quæ celebretur in cappella ejuſdem Eccleſiæ, quæ Miſſa ab exiſtente in dicto choro Eccleſiæ (ut eſt in hoc noſtro Collegio) nec auditur, nec videtur, puto inquam, te non ſatisfacere præcepto, cũ tamen ſatisfacias ſi inde audias Miſſam, quæ celebretur in altari majori, quia pro Cappellis non adeſt præſentia corporalis, moralis adeſt pro altari maiore.

Quid, ſi ex dicto choro ſublevato audiam, quamvis non videam?

Reſpondeo. Puto, te neque ſatisfacere; quia licèt ſic aliquid Miſſæ ad tuas aures perveniat, tamen non adeſt in te corporalis præſentia ſicuti ſi quis exiſtens in publica platea, vel ſupra tectum Eccleſiæ, vel in ſua domo, Miſſam cantatam audiret, nihil illius videns, quia non eſſet præſens corporaliter, præcepto Miſſæ non ſatisfaceret. Neque dicas: Cæcus, quamvis nihil videat, tamen ſatisfacit; ne id dicas, inquam, quia cæcus ſupponitur corporaliter eſſe in Eccleſia; at qui eſt in choro ſublevato, vel in platea, vel ſupra Eccleſiam, vel domi ſuæ reſpectu cappellæ, ſeu altaris, ſeu Eccleſiæ, quæ non videntur, nec cenſetur, nec eſt corporaliter præſens in loco, ubi Miſſa celebratur.

12 Prætereà te audientem Miſſam ex loco extra januam, quæ eſt ad latus prædicti altaris majoris noſtri prædicti Collegii, puto non ſatisfacere, ſi janua ſit clauſa, vel foribus ligneis, vel tapeto; quia tūc non adeſt moralis corporalis præſentia jam dicta, cum tamen ſatisfacias, ſi fuerit aperta; quia tunc adeſt dicta præſentia, quando altare eſt in hoc proſpectu, & Eccleſia eſt anguſta, ut mox dicam *n. 13.*

Quid, ſi ex feneſtra habitationis meæ proſpiciam altare, eaque omnia audiam, quæ communi voce recitat Sacerdos, ſatisfaciam ne præcepto, inde Miſſam audiendo?

Reſpōdeo Suarez *diſp. 88. de Eucharistia ſect. 3.* negare: ſic ſatisfieri præcepto, idemque dicit Diana *part. 4. tract. 4. reſol. 154.* additque, ſic ſe reſpondiſſe Marchioni Hyeracenſi in ſpecie facti: Verùm meliùs, modo jamjam explicando concedit de Lugo *diſp. 22. de Eucharistia n. 21.* cum Dicaſtillo *de Eucharistia tract. 5. diſp. 5. à nu. 59.* caſus enim duplici poteſt evenire modo; Primo, ut à feneſtra ſit modica diſtantia uſque ad altare; ſecundo, ut ſit magna: in primo modo ſatisfacis, in ſecundo nequaquam: Ratio eſt, quia in primo adeſt corporalis, moraliſque præſentia, quæ paulò ante explicata eſt, quæque eſt neceſſaria pro auditione ſacri: Cùm ergo inde in primo modo, ut ſupponimus, altare proſpicias, & ſacrificantem aliquo tandem modo audias, videaſque, cur non diceris ſacrum legitimè audire? at cùm in ſecundo modo hæc non adſint, præſentia neceſſaria non aderit; unde nec legitimè ſacro aſſiſtes.

13 Denique ſi velis in ampla Eccleſia, qualia eſt V. G. noſtra Panormitana Cathedralis, ſi ſit tota Eccleſia plena multitudine, audire ſacrum ex janua ejuſdem Eccleſiæ, ipſi altari maximo oppoſita, ubi celebratur, ſatisfacis præcepto: ſiquidem potes ex ſignis, & geſtis Miſſæ aliqua, quæ à celebrante fiunt colligere; & tunc humano, & morali modo pro omnibus, atque adeò pro te verificatur illud (& omnium circumſtantium.) At ſi vel nulli, vel rari illud ſacrum audiant, tu ex janua non poteris humano more dici eſſe ea illis, qui ſacerdotem ſacrificantem circumſtant.

14 Quoad illud de diſtantia modò memorata, eſſe modicam abſolutè in hac materia, de qua loquimur, putat de Lugo, eſſe diſtantiam triginta paſſuum. Alii diſtinguunt in hunc modum; ſi inter tuā, vel Eccleſiæ januam, feneſtramve intercedit platea aliqua (ſanè non ampla) tunc ſi inter te ſpectatorem ſacri, & ipſum ſacerdotem cōplures alii ſint interjecti, qui ſimul audiant ſacrũ; quia cum illis cōpluribus unũ moraliter facis, præcepto ſatisfacies, ſi modo dicto diſtes triginta circiter paſſibus: ſi verò nulli ſint interjecti, vel admodũ rari Miſſam audientes, tunc triginta paſſus nimiam diſtantiā afferent, unde requiritur tunc alia minor, quam nonnulli determinant, eſſe viginti circiter paſſuum, ſed certè puto id debere judicio prudentis determinari, ut ſcilicet, omnibus poſitis circumſtantiis, expendatur, an judicanda ſit tunc præſentia moralis, nec ne?

15 Hactenus dicta quà confirmantur, quà explicantur ſic à Dicaſtillo *loc. cit.* cū enim ipſe ex Hiſpania veheretur in Italiam claſſe triremiũ in comitatu Mariæ Imperatricis, cujus erat Concionator, dicit, ſe ſolere, & ferè mille hominũ, qui erant in comitatu, attendere ex ipſa navi illis ſacris, quæ fiebāt in littore: nec quemquam dubitaſſe, quòd tunc adeſſet ipſorũ præſentia moralis: poterāt enim omnes inde aliqua ratione cognoſcere, quid ageretur à Sacerdotibus: addit, nihil eſſe communius, quàm quòd milites etiam è ſuis tentoriis audiant ſacrum, quod fit audientibus omnibus in campo publico ad diſtantiam viginti, vel triginta paſſuum, unam in utroque caſu multitudinem conſtantes.

Integra Miſſa eſt audienda.

16 INquires tertiò; An tota, & integra Miſſa ſit die feſtivo ſub pœna peccati mortalis audienda?

17 Reſpōdeo, ſanè tota, & integra per ſe eſt audiēda, niſi excipies parvitatem materiæ: ſi enim notabilem partē Miſſæ negligas lethaliter delinques; ſi verò modicā, ſolùm peccabis venialiter; nimis enim rigidus eſſet legislator qui juberet ſub pœna capitis, aut æternæ dānationis, ne vel minima pars rei imperatæ prætermitteretur; quæ eſt ratio univerſalis de excuſatione à mortali ex materiæ parvitate.

Verùm illud eſt, quod hic quæritur, quænam ſit notabilis pars, quæ non item; id quod explicabimus ſequentibus dictis.

18 Dico primò. Qui negligit adeſſe conſecrationi ſimul, & communioni, notabilem partem, atque adeò cum mortali eam prætermittet; Ita Baſſæus *verbo Miſſa 8. num 2.*

Quamvis enim videatur primò aſpectu pars parva; quia tamē notabilitas, de qua loquimur, nō deſumenda preciſè eſt ex multitudine verborum aut actionum, ſed maximè ex præſtantia earum; conſecratio autem, & communio ſunt partes ſacrificii præſtantiſſimæ, cùm vel in utraque, vel in alterutra conſiſtat eſſentia ſacrificii; ideò qui eas negligit, ſat notabiles negligit partes.

Digitized by Google

19 Dico ſecundò. Qui omittit totum illud, quod dicitur à Sacerdote ad pedem altaris; quique dumtaxat omittit ultimum Evangelium, ne venialiter quidem peccat; quia tam modica pars judicatur moraliter nulla. De re enim tam parva eſt illud. Parum pro nihilo reputatur. Ita Dicaſtillus *tr. 5. diſp. 5. n. 38.*

20 Dico tertiò. Si omittas, vel conſecrationem, vel ſolam communionem, te peccare mortaliter, putat Caſtropalaus *tr. 22. punct. 16. n. 6.* cum aliis, quos ipſe citat, te ſolùm venialiter, judicat Suar. *l. c. ſect. 2.* aliique: Utrumque probabile, quia probabile eſt, alterutram eſſe, & non eſſe parvitatem; non verò utraque, quam notabilem eſſe, modò diximus *n. 18.*

21 Dico quartò ſi omittes, quæ dicit ſacerdos in pede altaris, uſque ad Epiſtolam excluſivè, peccas venialiter, immò etiam ſi omittas, uſque ad Epiſtolam incluſivè; quia omittis modicam partem, ita Turrianus, Navarrus, cum Dicaſtillo *l. c. n. 15.*

22 Dico quintò; Si accedas ad Miſſam poſt Evangelium, & omnia ſequentia audias, quamvis aliqui te damnent de mortali, tamen Suarez, Dicaſtillus, Caſtropalaus citati, te à mortali liberant, modò permaneas, uſque ad finem ultimi Evangelii, quia adhuc conſiſtitur in modica, nec notabili Miſſæ parte.

23 Dico ſextò: Laymano *tract. 7. c. 3. n. 3.* videri duriuſculum damnari de mortali illum, qui venit ad Miſſam circa offertorium, & cæteris ſequentibus partibus adeſt: Verùm id nimis laxè dictum eſſe, notat Gobat *in Alphabeto audientium Miſſam n. 135.*

24 Dico ſeptimò. Si incipias intereſſe ſacro, finita Epiſtola, quamvis non inchoato Evangelio, & diſcedas, finita communione, peccas mortaliter. Ita Suarez, Caſtropalaus, aliique citati; quia ex particula principii, & ea particula finis conſtituitur una notabilis, & gravis pars.

Quòd ſi ab ipſo primo initio audire ſacrum cœpiſti, audiaſque uſq; ad Communionem incluſivè; immò etiam excluſivè, te ſolius venialis damnat Gobat *n. 138* citans Suarium; ſed illud, etiam excluſivè, nimis laxè dictum mihi eſſe videtur.

25 Dico octavò. Si omittas partem Miſſæ uſque ad Evangelium incluſivè, quando aliqui te damnant de mortali, ut innuebam *n. 22.* te tamen à mortali excuſat Navarrus, ſi cùm primùm Domum redieris, privatim eam partem, legas; ſed meritò Suarez, & Dicaſtillus citati id nequaquam probant: ſiquidem privata illa lectio nequit dici pars ſacri.

26 Quæres hic, ſi quis die feſtivo veniat in templum, & inveniat Miſſam proceſſiſſe uſque ad Præfationem v. g. nec aliam Miſſam celebrari ſperet, quam audire poſſit, obligaturne illas partes, quæ ſuperſunt, audire?

27 Reſpondeo. Obligari, & univerſaliter puto, quocunque tempore accedas, ſi remanet pars notabilis perficienda, & aliam audire die illo feſtivo tu non ſperes, vel non poſſis (puto inquam) te illam partem ſub obligatione mortali audire debere; Ratio eſt, quia generalis eſt regula, ut qui non poteſt totum facere, faciat ſaltem partem notabilem, quando ea fieri poteſt, & eſt dividua. Ita tamen id intelligas, ut poſſis ſaltem intereſſe vel conſecrationi, vel communioni. Si enim utriſque intereſſe nequeas, nequis intereſſe ſacrificio, atque adeò cætera audire non teneberis, quæ cætera non ſunt Miſſa, quam præcipit Eccleſia, Ita Laym. *l. c. n. 5.*

Partem Miſſæ audire ab uno ſacrificante, partem ab alio.

28 Inquires quartò. Quandoquidem, modo explicato, tota eſt Miſſa audienda; eſt ne neceſſe, ut illa ſit audienda ab uno: eodemque Sacerdote; Clarius; ſatisfaciam nè præcepto, ſi unam partem Miſſæ V. G ab initio uſque ad conſecrationem audiam ab uno Sacerdote, aliam verò partem uſque ad finem, ſucceſſivè audiam ab alio eodem die?

29 Reſpondeo. Probabile eſſe, te ſatisfacere, atque adeò te non peccare tunc mortaliter; at ſi id facias ſine cauſa, te graviſſimum peccatum veniale committere, docet Medina apud Laym. *loco ſup. cit. §. 3. n. 3.* ſic enim à communi conſuetudine fidelium recedis.

Ratio autem, quòd in rigore ſatisfacis præcepto, eſt, quia Eccleſia non præcipit, ut audiatur tota Miſſa unius, ſed ut tota audiatur; auditur verò tota, quando omnes illius partes audiuntur; eſto non omnes proveniant ab uno, eodemque Sacerdote. Ita Caſtropalaus *l. c. n. 8.* aliique plures, quos citat Diana *part. 2. tract. 6. reſ. 18. par. 3. tract. 4. reſolut. 52.*

Dixi hoc eſſe probabile; nam cæterùm probabilius eſſe puto, te ſic non ſatisfacere præcepto, quia ex illis duabus partibus nequaquam conflatur unum ſacrificium, cui intereſſe jubet Eccleſia, ſed ſunt duo ſemiſacrificia, quoad integritatem.

30 Diana *in reſ. cit. 25.* ingerit nobis ſcrupulum, ait enim, non eſſe dubium, quòd ſatisfaciat præcepto ille, qui priorem Miſſæ partem audit priùs, & poſteriorem poſteriùs, ſed difficultatem eſſe, quando priùs ab uno Sacerdote poſteriorem partem, & deinde ab alio audit priorem. Verùm hæc diſparitas non eſt apponenda, quaſi peccetur mortaliter hoc ſecundo modo; nam & ipſe idem Diana ait, ſe non audere, hunc de mortali damnare, & meritò, quia ratio modò allata *n. 29.* æquè probat de primo modo, ac de ſecundo.

Duas, vel plures partes Miſſæ ſimul audire à diverſis Sacerdotibus.

32 Inquires quintò. Quid ſi non ſucceſſivè, ſed ſimul audiam duas, vel plures partes à duobus Sacerdotibus, vel pluribus celebrantibus, me præſente, in altaribus commodè proximis, quando, (ut ex dictis de præſentia morali neceſſariam ad Miſſam colligitur) ſufficienter omnibus illis partibus ſum moraliter præſens, ſi, inquam, ſic audiam, ſatisfacio ne præcepto?

32 Reſpondeo. Quidquid dicant nonnulli apud Dianam, *dicta reſ. 28. & d. 5. par. 5. tract. 14. reſ. 52.* te nullo modo ſatisfacere, quia, ut docet Suarius, *Sect. 2. citata*, & Barboſa, *in capitulum Miſſas, n. 3.* illa ſimultas, ſeu conjunctio diverſorum ſacrorum, facit penetrationem talem, ut Dei cultus, quem Eccleſia jubet, exhibendum eſſe die feſto per auditionem Miſſæ, arctetur ad breviſſimum tempus, cùm tamen Eccleſia velit, ut extendatur, quantùm ſolet extendi recitatio, ſeu auditio unius Miſſæ. Adde, eum, qui vovet; vel eum, cui confeſſarius imponit pro pœnitentia peccatorum aſſiſtentiam trium v. g Miſſarum, non intendere tres Miſſas uno, eodemque tempore, ſed diverſo, quia ſecus non eſſet proportionata pœnitentia pro allatis peccatis; Ita ergo Eccleſia, quando tradit præceptum audiendi Miſſam, non intendit uno, eodemque tempore plures Miſſæ partes audiri, ſed diverſo; quia ſecus oratio exhibenda Deo die feſtivo nimis brevis eſſet. Legite Caſtropalaum *loco cit.*

Cui Miſſæ aſſiſtendum?

33 Inquires ſextò, quænam Miſſa ex præcepto audienda eſt die feſtivo? ſufficit ne, v. g. illam audire, quam ſub Ritu Græco Græci Sacerdotes celebrant?

34 Reſpondeo ſufficere; quia nullum eſt præceptum de qualitate Miſſæ, adeòque quamcunque audieris, ſatisfacies obligationi: Quare, dummodo Miſſa peragatur Ritu Catholico, ſi illam Miſſam audias, quam ſuo Ritu, ſuaque lingua celebrat Catholicus Sacerdos Græcus ſive cujuſcunque nationis, Eccleſiæ præcepto ſatis obedies.

35 Propter eandem rationem ſatisfacies, ſive Miſſam, cui tu aſſiſtis, celebret Sacerdos Catholicus de Requiem, ſive de Sancto, vel de feria vel de Dominica, etiam ſi is, ſive bona fide, ſive mala erraverit in ea recitanda, quando ſecundùm Miſſalis rubricas ea recitanda non erat, ſed recitari debuerat de alio Sancto, &c Ratio eſt, quia præcipitur ab Eccleſia audiri Miſſam, non verò hanc, vel illam; Lege Azor. *2. p. lib. 7. c. 3. q. 5.* idem dico, quando Confeſſarius imponit pœnitenti, ut Miſſam audiat, & quando fidelis promittit per Votum Deo ſacrum audire; niſi quid aliud tu, vel Confeſſarius expreſsè intendatis.

CAPUT III.

Ubi?

Quo in loco audienda eſt Miſſa?

1 Inquires primo. Ubinam Miſſæ intereſſe debeo, ut Eccleſiæ præcepto ſatisfaciam?

2 Reſpondeo. In quacunque Eccleſia, immò (excepta peculiari quadam prohibitione, quam *n. 6.* mox afferam) in quocunque loco: nam quamvis plures Sacri Canones vetent celebrari Miſſam in loco non Sacro; poſito, quòd ibi Sacrum celebretur; nec ulla lex requirit, ut in loco Sacro audiatur; quare ſi Sacerdos, certè cum peccato, celebret Miſſam in loco profano ſine legitima Pontificis facultate, peccabit quidem ipſe, ſed non peccabunt ii, qui illi Sacro interſint, ſi non ſunt cooperati ad illam in eo illegitimo loco celebrandam (excepta prædicta mox afferenda prohibitione) & conſequenter præcepto ſatisfacient.

3 Dices, nonnè *in capitulo, ut dominicis, de Parochis, & alibi*, iidem Sacri Canones obligant fideles ad audiendam Miſſam in propria Parochia?

4 Reſpondeo. Ita quidem erat olim, ſed hodie ſive ex univerſali conſuetudine, ſive ex declaratione Pontificis, abrogata ſunt ejuſmodi antiqua jura, ita ut nunc cuilibet integrum ſit, ubicunq; prædicto præcepto ſatisfacere Sanè Tridentinum *ſeſſ. 22.* in decreto de obſervandis, & evitandis in celebratione Miſſarum, ſolùm decernit, ut Epiſcopi moneant populum, ut frequenter, ac ſaltem Dominicis diebus, & ſolemnibus feſtis ad ſuas Parochias accedant: Nota illud, (moneant) non ergo obligat. Ita Suar. *l. c. ſect. 2.* aliique paſſim. Vide etiam Zerolam in praxi Epiſcopali *p. 2. ver. Parochia n. 3.* & Joannem Gallemart in Concilium Tridentinum *ſeſſ. 24. c. 4.* qui afferunt declarationes Cardinalium, quibus inhibentur Epiſcopi, ne pœnis Eccleſiaſticis cogant Parochianos, ut accedant ad ſuas Parochiales Eccleſias ad Miſſas & ad concionem ibidem audiendas. Vide etiam de Lugo de Euchariſtia *diſp. 22. n. 3* Non eſt igitur approbandus Gaugericus in ſummulam Caetani V. Feſtum, multas rationes accumulans ad probandam obligationem ſatisfaciendi huic præcepto in Parochia. Dictæ enim rationes convenientiam ſolùm hodie probant, non neceſſitatem, poſita conſuetudine in contrarium, ſolaque monitione Tridentini.

5 Quòd item ſatisfieri poſſit præcepto, audiendo Miſſam in Ec-

Digitized by Google

cleſiis Regularium, eſt fortior alia ratio; quia nempè ſunt multa Privilegia ſummi Pontificia, id ipſis concedentis, quæ privilegia, ſi eſt otium, vide apud citatos.

6 Inquires ſecundò Quænam eſt peculiaris prohibitio, quam n.2. innuimus, hic explicandam?

An in Oratoriis privatis Sæcularium?

7 RESpondeo. Et quidem priùs recolendum eſt, ſummum Pontificem ſolere viris aliquibus primariis concedere licentiam, ut poſſint erigere in ſuis ædibus privatum, & decens Oratorium, cujus decentia ſit viſitata, & approbata à proprio loci Epiſcopo, ut liceat deinceps in illo celebrari ſacrum; ſine præjudicio tamen Parochorum; hoc eſt, ne impediantur, decimæ, Primitiæ, & oblationes debitæ Parochis? Ponuntur autem in ejuſmodi conceſſione duæ limitationes, quæ faciunt ad nos.

Prima eſt, ut ex vi talis licentiæ non niſi unum ſacrum fiat: & prætereà in quibuſdam feſtis, ut fiat nullum; hoc eſt, in Paſchate Reſurrectionis, & Pentecoſtes, & Nativitate Domini, aliiſque feſtis ſolemnioribus anni, ut eſſet feſtum Patronorum principalium, & ſimilium; Dico autem (ex vi talis licentiæ.) Nam ex alio Privilegio, qualia eſt Bulla cruciatæ, alia eſt ratio, de qua mox dicam.

Secunda limitatio, ut ibi non ſatisfiat præcepto Eccleſię, niſi à Domino, ſeu Patre familias, uti conceſſa eſt licentia habendi Oratorium, & aliis domeſticis, qui in Brevi Pontificis exprimuntur, & additur in aliquibus brevibus, ut nec ſatisfiat ab illis familiaribus, qui dicti Domini ſervitiis non ſunt neceſſariis.

Jam ex his limitationibus duo in controverſiam veniunt, Primò, an domeſtici, hoc eſt externi, & item familiares non neceſſarii, ſi audiant illam unam miſſam in communibus feſtis non exceptis conceſſam, nihilominus præcepto ſatisfaciant?

Secundò, an item ſatisfaciat quicumque audit miſſam, quę ibi fortè celebratur ultra unam conceſſam, vel quæ, in feſtis illi ſolemnioribus exceptis, dicatur, quę certè minùs legitimè, (quare cum peccato, quia eſſet contra limitationem Pontificis) celebretur?

8 Reſpondeo, ad primum eſſe diſtinguendum; Nam vel loquimur de familiaribus prædictis non neceſſariis, vel loquimur de externis, qui ad Dominum prædictum non pertinent.

Quoad prius dico, familiares prædictos non neceſſarios, præcepto Eccleſię nequaquam ſatisfacere, quia clarè Pontifex excludit, his verbis; *Volumus, quòd familiares ſervitiis tuis non neceſſarii ibidem miſſæ intereſſentes, ab obligatione audiendi miſſam in Eccleſia diebus feſtis de præcepto minimè liberi cenſeantur*. Quæ verba adeò ſunt clara, ut Homobonus, Pellizzarius, & Caſtropalaus docentes, hos ſatisfacere, non ſint audiendi, quamvis Gobat, qui nobiſcum ſentit *n.356. in Alphabeto ſacrificantium*, eoſdem citans, enunciet ibidem, eos loqui probabiliter; ſed certè, quia verba Pontificis ſunt nimis clara, ego hanc probabilitatem, non video, ut non vidit Diana *p.9. tr.1. reſ.3.*

At verò, quoad poſteriores dico: ſi in Brevi adeſt clauſula, quàm modò retuli *n.7* (*ut ibi non ſatisfiat præcepto, niſi à Domino, & domeſticis*) res item eſt clara, quòd nimirum externi non ſatisfaciant; ſiquidem per illud, (*non niſi*) excluduntur quicunque externi. Verùm ſi hęc clauſula non adeſt, ſed adeſt illa alia, quam ego ſæpè vidi in brevibus (in tua, & familiæ tuæ celebrari facere liberè, & licitè poſſis, indulgemus) probabile puto, externos, qui ad Dominum non pertinent, & non per ſe, ſed per accidens in talia Domini ædes ingrediuntur, præcepto ſatisfacere: Ratio eſt, quia ex una parte per hæc verba non excluduntur externi, & per illam aliam (volumus, ut non ſatisfaciant familiares non neceſſarii) ſolùm familiares non neceſſarii excluduntur: Externi igitur, cùm non ſint familiares poſſunt gaudere ea doctrina, per quam nuper diximus, fideles ſatisfacere huic præcepto, ubicumque miſſam audiant; quod facere non poſſunt prædicti familiares; quia hi manifeſtè à Pontifice excluduntur: & quidem meritò non excluduntur externi, excluduntur verò familiares non neceſſarii: nam familiares, hi cum vivant in domo Domini, facilè Eccleſias non frequentabunt (qui eſt finis Pontificis in dicta excluſione familiarium non neceſſariorum). contenti nimirum miſſa illa domeſtica: At externi prædicti non ita facilè aberunt ab Eccleſiis, ſed communiter ſolùm per accidens illam domeſticam miſſam audituri ſupponuntur: Ita colligo ex doctrina, quam de Hoſpitibus dicti Domini affert Diana *loc. cit. reſ.6.*

9 Reſpondeo nunc ad ſecundum; An ſcilicet aliquis audiendo miſſam in Oratorio prædicto, vel in ſolemnioribus feſtis, vel aliam ab illa una conceſſa, præcepto ſatisfaciat? Dico, eodem modo, quo præcedenti numero diximus, eſſe hic reſpondendum: nimirum familiares non neceſſarios nequaquam ſatisfacere; quia ſunt excluſi à Pontifice, at externi illi, qui per accidens ædes Domini ingrediuntur, probabile eſt, quòd ſatisfaciant, ſi in Brevi non adeſt illa clauſula (niſi à Domino, &c.) ratio eſt quia pro ipſis ex una parte non adeſt ejuſmodi clara excluſio, ut ſuppono: & ex alia ſic per Eccleſiam concedi judicatur ab Eccleſia, cùm his ſine incunvenientia faveat doctrina allata, quæ modò docuit, miſſæ pręcepto ſatisfieri per quamcumque miſſam, ubicunque celebratam. De his Oratoriis privatis multa nos diximus in opuſculo de Sacrificio Miſſæ, & plura item afferuntur à dictis Diana. Pellizzario, Gobat, quibus adde Paſqualigum de Miſſa, omninò videnda ab eo, qui plenam de illis cognitionem habere velit.

Privilegia Bullæ Cruciatæ circa prædicta.

10 SUbinquires: quidnam conceditur habenti Bullam Cruciatæ in hac materia?

11 Reſpondeo. Habenti Bullam Cruciatę concedit ſummus Pontifex tres facultates, quæ ad noſtram tractationem in præſenti faciunt. Primò, ut Sacerdos quilibet (ſed ſi religioſus ſit cum licentia ſui Superioris) habens Bullam poſſit in dicto Oratorio, ſive proprio, ſive alieno in dictis diebus ſolemnioribus Paſchatis, &c. laicus, qui bullam habet, poſſit in dicto Oratorio ſuo, vel alieno facere celebrare Miſſas, etiam plures in dictis ſolemnioribus diebus: Secundò, ut in aliis diebus, in quibus ex vi conceſſionis Oratorii ſolùm una miſſa poterat celebrari, poſſit eodem modo, ſive in proprio, ſive alieno Oratorio facere celebrare miſſas plures. Tertiò, ut ii familiares ſervitiis Domini non neceſſarii, & ii omnes quicunque cæteri, qui in die feſtivo per miſſam in ejuſmodi Oratorio, ſive ſuo, ſive alieno celebratam ſatisfacere pręcepto non poterant, legitimè poſſit, ſi bullam habeant: Ecce igitur quantum eſt hoc privilegium, quod ita etiam probat Bardi *in expoſitione Bullæ p.2. tr.2.* cum aliis à me citatis *in Opuſculo de ſacrificio miſſæ l.1. c.4. §.4. à n.36.*

Advertendum autem, quoties quis uti voluerit dicto Oratorio privato ad prædicta, quæ ſunt ex privilegio Bullæ, debere illum aliquas preces Deo effundere pro unione Principum Chriſtianorum contra Infideles, eorumque contra eoſdem Infideles Victoria: ſufficere autem unum Pater, & Ave; & ejus omiſſionem, nec irritare privilegia, nec eſſe, niſi veniale, ibidem dictum à nobis eſt.

In Oratoriis privatis Religioſorum.

12 INquires ſecundò. Quandoquidem Mendicantes, & eorum privilegia participantes, poſſunt ex privilegiis ſummi Pontificis in propriis conventibus, ubi aliqui ex ipſis reſident, habere Oratorium probatum à Provinciali, ſi ad uſus dumtaxat ſacros deputatum ſit, & ab eodem viſitatum, ut latè habetur apud Suarium, Caſtropalaum, Dicaſtillum relatos à Diana *p.9. reſ.32.* Inquires, inquam, an in his Oratoriis privatis dictorum Religioſorum poſſit quis miſſam audire, & ſatisfacere præcepto Eccleſiæ?

13 Reſpondeo. Utique poſſe; quia ex una parte quilibet in quocunque loco celebretur Miſſa, ei poteſt aſſiſtere & præcepto ſatisfacere, ut nimis ſæpè dictum eſt: & ex alia nulla clauſula legitur in privilegiis prædictis à ſummo Pontifice conceſſis, per quam ullus excludatur.

In Oratoriis Epiſcoporum.

14 INquires tertiò. Quoniam Epiſcopus, etiam titularis, poteſt pro ſua, vel ſuorum (ſaltem ipſo præſente) mera commoditate in ſuo palatio ordinario, aut urbano, aut rurali conſtituere Oratorium privatum, non ſolùm ubi permanenter degit, verùm etiam ubi per tranſitum invenitur, quamvis in aliena diœceſi (non autem Romæ propter reverentiam ſummi Pontificis) ut habet latè Diana *p.9. tr.9. reſ.34.26.38* Inquires (inquam.) An ibi quilibet ex fidelibus ſacrum audiens præcepto ſatisfaciat?

Reſpondeo, ſatisfacere; idque, ſi non ob alias rationes, certè propter modò dictam, quia nimirum in hujuſmodi privilegio Epiſcoporum nulla quoad hoc adeſt excluſio, vel limitatio.

CAPUT IV.

Quibus Auxiliis?

An Miſſæ præcepto ſatisfiat per alium?

1 INquires primò. An indigeat quis alterius auxilio, vel ſaltem poſſit ab alio auxilium petere ad audiendam Miſſam, atque ad ſatisfaciendum præcepto?

2 Reſpondeo, ſanè nullo alterius auxilio indigere, nec ullo uti ad hunc effectum poſſe; quamvis enim valeat, quis eleemoſynam, quam erogare pauperi debet, dare per alium, non tamen idem facere poteſt de auditione Miſſæ; Ratio eſt, quia præceptum audiendi Miſſam eſt perſonale, quale eſt pręceptum jejunandi, communicandi, confitendi quæ à propria perſona debent fieri, non ab alia: Eleemoſyna autem, ideò fieri poteſt per alium, quia etiam ſic illam facit propria perſona, quæ debet, cum faciat (ut ſupponimus) cum propria pecunia, ſeu per propria bona, quamvis per alterius operam.

An cum conſortio excommunicati?

3 INquires ſecundò. Cùm Miſſa, quæ eſt actio per ſe publica, à me ſit audienda, præſentibus communiter aliis, quaſi me audientem comitantibus, & quaſi nobis invicem adjuvantibus in eo publico cultu, licitè ne audiam, ſi ex illis præſentibus ſit aliquis excommunicatus?

Reſpondeo. De hac re ſatis diximus ſupra *c.1. à n.41.*

An

Digitized by Google

An à Sacerdote excommunicato?

4 INquires tertiò. Quando Sacerdos eſt excommunicatus, ego fidelis licitè ne poſſum intereſſe ſacro, quod fortè in die feſto (ſanè cum peccato) celebrat ejuſmodi Sacerdos?

5 Reſpondeo. Quando eſt excommunicatus vitandus, hoc eſt excommunicatus nominatim denunciatus, vel publicus Clerici percuſſor, nullo modo licet, quare ſi alio ſacro careas, excuſaberis ab audienda Miſſa, etiamſi feſtum illius diei ſit ſolemniſſimum; Ratio eſt clara, & mediocriter Doctis vulgata: quia Eccleſia graviter prohibet fideles communicare cum vitandis, maximè in rebus ſacris; quare tunc audiens præter incurſionem in excommunicationem minorem, de qua fusè agitur in tractatu de excommunicatione, mortaliter peccares; At ſi non eſt vitandus, quales ſunt alii præter duos prædictos, licitè audies illud ſacrum ab excommunicato non vitando celebratum; quia id conceſſit Martinus Quintus ad conſcientias fidelium ſedandas, ut mox *n.9.* breviter innuam: unde tu ſi alio careas, teneberis hanc die feſto audire, ſiquidem nullum jus hodie prohibet communicare in ſacris cum excommunicato tolerato; non potes tamen ab illo petere, ut ſacrum faciat; quia ſic cooperareris cum illo in peccato, quod is committet, dum in excommunicatione celebrat, lege Caſtropalaum *tr.22. punct.*16. *n.*9.

6 Sacro Sacerdotis hæretici cogniti ex alio capite non potes licitè intereſſe, quamvis nondum ſint denunciatus; quia nimirum ſic videreris ipſi favere, vel ipſius hæreſim approbare, quod ſcandalum eſſet maximum.

An à Sacerdote ſuſpenſo, vel interdicto?

7 INquires quartò. Quid, ſi Sacerdos ſit ſuſpenſus, vel interdictus? Reſpondeo. Fagundez, & Suarez apud Thomam Hurtadum mox citandum docent, quòd fideles non tenentur vitare ſuſpenſum ab ordine, vel interdictum, ne ordines exerceat, ſive ſuſpenſus fuerit per ſententiam Judicis, ſive per jus canonicum, quamvis ſit denunciatus nominatim, ac declaratus ſuſpenſus, vel ut interdictus. Ratio eſt, ajunt, quia ſolùm excommunicatum vitandum tenemur vitare; obligatio enim vitandi eſt proprius effectus excommunicationis: Quare, ſi Sacerdos, v. g. etiam nominatim ſuſpenſus ab ordine, hoc eſt, prohibitus à legitimo ſuperiore, ne ordinem exerceat, idque per legitimam publicationem, ipſe tamen Miſſam celebret, peccabit quidem ipſe celebrando, non verò peccabo ego eam Miſſam audiendo: unde ſi alio ſacro caream, obligabor huic Miſſæ intereſſe die feſtivo. Hæc illi.

8 Hanc Doctrinam meritò, ita univerſaliter prolatam, rejicit Thomas Hurtadus 1. *par. reſ. moralium tr.*1. *c.*7. *reſ.*25. §.2. citatque plures, Toletum, Navarrum, Valentiam, Bonacinam, Marchinum, alioſque. Ratio eſt, quia eſt diſtinguendum modo ſimili, quo diſtinximus *n.*5. ſi enim ejuſmodi ſacerdos eſt ſuſpenſus, ſed non nominatim denunciatus, vel interdictus, poſſumus quidem licitè cum illo communicare, audiendo ejus Miſſam, & conſequenter obligabimur, illam audire in die feſto, ſi alia fortè nobis deeſt.

9 At ſi per promulgatam ſententiam eſt denunciatus nominatim, licitè cum ipſo communicare non poſſumus, ejus Miſſam audiendo; unde ſi alia Miſſa non ſuppetat, ab audienda Miſſa, etiam die feſto excuſabimur.

Hujus autem diſtinctionis ulterior ratio eſt, quia Martinus Quintus, qui voluit fidelium conſcientiis conſulere, eodem modo loquitur de excommunicato, ac de ſuſpenſo, & interdicto, quoad illos vitandos in adminiſtratione Sacramentorum, aut aliis divinis officiis. Ecce verba prædicti Pontificis.

Ad evitanda plura pericula, & ſubveniendum Conſcientiis timoratis ſtatuimus, ut nemo poſt hac teneatur, excommunicatum in adminiſtrando, aut recipiendo Sacramento, aut aliis Divinis Officiis, ratione alicujus ſententiæ, aut cenſuræ Eccleſiaſticæ, aut ſuſpenſionis, aut prohibitionis ab homine, vel à Jure, evitare, ſi talis ſententia prohibitio, ſuſpenſio, cenſura, non fuerit promulgata, aut denuntiata ſpecialiter, aut expreſſè contra aliquam perſonam à Judice.

10 Hactenus Pontifex: Adverte autem, ſicuti modò advertimus de excommunicato, etiam tolerato, quòd quamvis licitè Miſſam audias, quam celebrat Sacerdos ſuſpenſus, vel interdictus, non denunciatus, non potes tamen licitè à tali ſacerdote petere, vel talem ſacerdotem adjuvare, illi in Miſſa quandocunque miniſtrando; nam hoc eſſet cooperari cum peccato Sacerdotis; quod ea regula generali (modo alibi explicato cum ſuis exceptionibus) de non cooperando cum peccato alieno, non licet.

An à Sacerdote concubinario?

11 INquires quintò. Quid de Miſſa Sacerdotis concubinarii? & quidem recolendum eſt, quod concubinarius (qui eſt non ſolùm ille, qui inhoneſtam mulierem domi retinet, ſed etiam ille, qui foris extra domum ad illam per modum habitus, ut libet, accedit) concubinarius, inquam, ſi ſit Sacerdos, immò ſi ſit Clericus, inter alias pœnas etiam ſuſpenſionis ab ordinibus ſubjacet, ſed poſt ſententiam ex Tridentino *ſeſſion.*25. *cap.*14. Quare fac, aliquem ſacerdotem eſſe concubinarium, cui inflicta ſit per ſententiam prædicta pœna ſuſpenſionis, inquiris, an ejus Miſſam, quam is cum peccato celebrat, audire ego licitè valeam, & per illam præcepto ſatisfacere?

12 Reſpondeo. Huic inquiſitioni reſponderi facilè poteſt ex præcedentibus; Nam ſi is Concubinarius non ſolùm per ſententiam ſuſpenſione affectus, ſed etiam per ſententiam fuerit, ut ſuſpenſus nominatim declaratus, ac denunciatus; non potes licitè ejus Miſſæ intereſſe, quare per illam, nec potes, nec debes præcepto ſatisfacere: at ſi non ſit nominatim declaratus, poteris, & debebis, modò illum non invites ad celebrandum, quia hoc eſſet cooperari cum ejus peccato, ut modò dictum eſt.

13 Dices: ergo licitè poſſum audire ſacrum, quod celebrat concubinarius etiam publicus, & notorius antequam contra illum fulminentur dictæ ſententiæ.

14 Reſpondeo. Ita profectò hodie, abſtrahendo ab aliquo inconveniente, quod poſſet occurrere, ut ſi ejus Miſſam v. g. audiendo, rationabiliter fortè judiceris, ejus concubinatum approbare, vel quid ſimile, juxta regulas generales de ſcandalo.

Dixi, hodie, Nam temporibus Divi Thomæ, & antiquioribus non erat licitum, ut notat dictus Thomas Hurtadus ibidem; quem, ſi eſt otium, lege.

An audiens Miſſam debeat eſſe jejunus?

15 INquires ſeptimò An liceat audire Miſſam, maximè ex præcepto, mihi, qui jejunus non ſum, atque adeò; an jejunii auxilio indigeam ad ſatisfaciendum huic Eccleſiæ præcepto?

Reſpondeo. Si ſumptio cibi, vel potus non turbet ullo modo attentionem, modeſtiamque requiſitam in audiendo ſacro, non committes culpam, cibum illum, vel potum præmittendo; Ratio eſt, quia ubi non eſt lex, ibi non eſt prævaricatio, ut habetur ad Romanos quartò; & conſequenter nec culpa; atqui non extat ulla lex ſcripta, vel non ſcripta de hac re; quare ſolùm peccaretur edendo, ante ſacrum, quando ita multum ederetur, vel biberetur, ut debita mentis attentio, & oratio ad Deum impediretur. Nam certè vulgata eſt illa paroemia. Plenus Venter non orat libenter: præciſo autem hoc inconveniente, & ſecundùm communes regulas, præciſo contemptu, non eſſet peccatum, nec veniale quidem, non jejunum intereſſe ſacro.

His autem ita dictis, ſunt nihilominus fideles adhortandi, ut propter reverentiam tanti myſterii, niſi neceſſitas veniam det, moleſtè non ferant, jejunos audire ſacrum.

CAPUT V.

Cur?

Qua intentione Sacro aſſiſtendum?

1 INquires primò. Cur miſſa diebus feſtivis audienda nobis eſt? quod eſt quærere, qua intentione, vel quo fine moveri debemus ad illam audiendam?

2 Reſpondeo. Tres hic quæſtiones tractari poſſe.

Primò. An, qui vult ſatisfacere huic præcepto, debeat habere voluntatem, ſeu intentionem audiendi Miſſam?

Secundò. An debeat habere intentionem audiendi Miſſam, ut rem ſacram; & ut cultus Dei eſt?

Tertiò. An debeat habere intentionem audiendi Miſſam, ut rem ſacram? Et inſuper intentionem ſatisfaciendi præcepto Eccleſiæ?

DE PRIMA QUÆSTIONE.

Hoc eſt,

De intentione audiendi Miſſam?

3 DIco igitur primò, omninò debere habere hanc primam intentionem; quia ejuſmodi actus voluntatis internæ eſt phyſicè neceſſarius, ut in rerum natura ponatur aliquis actus humanus externus; Nam propterea hic actus internus poteſt ab Eccleſia præcipi, & de facto illa hunc præcipit, dum præcipit actum externum auditionis Miſſæ, quia phyſicè talis auditio humana conſiſtere non poteſt ſine voluntate audiendi. Nam propterea hæc prima Intentio ſemper habetur ab eo, qui Miſſam ſolùm etiam externè audit. Cum, ut dixi, id commune ſit omnibus actibus externis humanis; qui enim legit v. g. librum, vult efficaciter librum legere: qui venatur, qui piſcatur &c. vult venari, vult piſcari &c. ſeu, quod idem eſt, habet intentionem legendi, venandi, piſcandi &c. de hac igitur primæ intentionis neceſſitate nulla rationabilis dubitatio eſſe poteſt in noſtro caſu de auditione Miſſæ.

Digitized by Google

DE SECUNDA QUÆSTIONE,

Hoc eſt.

De intentione audiendi Miſſam, ut rem Sacram,

4 Dico ſecondò. Omninò item debere haberi ſecondam intentionem: nimirum intentionem audiendi Miſſam, ut rem Sacram, & pertinentem ad Dei cultum; idem eſt in aliis ſimilibus præceptis Eccleſiæ, de recitandis v. g. horis Canonicis &c. Ratio eſt, quia quamvis hæc intentionis ſecunda ſpecies non ſit neceſſaria ad phyſicum actum externum, requiritur tamen ad eundem externum, ut bonum, ut honeſtum, ut meritorium, eandemque intentionem poteſt, & ſolet Eccleſia præcipere; quia præcipit actum bonum, & honeſtum, qui talis non eſſet ſine prædicta intentione; quis enim dicat ſatisfieri præcepto Miſſæ ab hæretico, qui Miſſæ ſit præſens, ut Miſſæ cæremonias obſervet, & illas irrideat?

5 Dices: Ergo Eccleſia poteſt præcipere actus internos, dumtamen vulgata Theologorum, & Canoniſtarum Doctrina ſit, quòd Eccleſia non judicat de interioribus

6 Reſpondeo. Actus interni duplicis ſunt generis; Alii ſunt purè interni, ut eſt actus internus contritionis, amoris Dei, & ſimilium; atque hos non præcipit, ſed ſolùm cupit à fidelibus Eccleſia: Alii non ſunt purè interni; ſed relati ad actus externos, illi ſcilicet; qui neceſſii ſunt ad ponendum actum externum honeſtum, & bonum; ut quando Eccleſia præcipit v. g. ſuſceptionem Sacramenti Pœnitentiæ, etiam præcipit, ſaltem cordis attritionem pro tali Sacramento ex Chriſti inſtituto neceſſariam: quando præcipit orationem vocalem, præcipit aliquam attentionem, illam ſcilicet, quæ eſt neceſſaria ad ponendam vocalem orationem honeſtam, & meritoriam, &c. Dico igitur, poſteriorem hanc, de qua noſter eſt ſermo, poſſe ab Eccleſia præcipi, & præcipit de facto: Unde hanc à te debere poni, ut præcepto auditionis Miſſæ ſatisfacias, certum eſt; non verò neceſſariò illam priorem.

7 Quòd autem poſteriorem hanc poſſit, & ſoleat Eccleſia præcipere; illa præcipua ratio afferri poteſt; quia nimirum, cùm Eccleſia debeat per ſuas leges dirigere homines ad æternam Beatitudinem, videtur ſanè Chriſtus Dominus dediſſe ipſi poteſtatem decernendi leges cum conditionibus, & circumſtantiis iis internis, quæ refundant honeſtatem in actus externos, ut ſic meritorii ſint æternæ vitæ: tales autem ſunt leges de auditione Miſſæ, de recitatione horarum, de ſuſceptione Sacramentorum, & ſimiles; quæ niſi habeant poſitivam connexionem cum actu honeſto interno, honeſtatem ipſæ non haberent.

8 Adde inconvenientiam, quæ à contraria ſententia conſequeretur; nam ſi hæc intentio volendi Miſſam audire, ut rem ſacram, ac pertinentem ad Deum, non eſſet neceſſaria ad ſatisfaciendũ præcepto; ille hæreticus, de quo modò *n*.4. dixi, qui audit ſacrum, ut irrideat, vel blaſphemet; & illa mulier, quæ Miſſæ adeſſet, ut ſuum amicum Sacerdotem turpiter aſpiceret ſacris veſtibus indutum circa altare operantem; & ille novus Sacerdos, qui hac unica intentione expreſsè aſſiſteret Sacerdoti, ut ſolùm diſceret ceremonias; & ille Canonicus ſcholaris, qui ſolùm, ut memoriæ mandaret v. g. Pſalmos David, legeret Breviarium, ſequeretur, inquam, quod hi præcepto ſatisfacerent, quod nimis eſſet inconvenienter, & falsò dictum.

9 Stet igitur, ut ſatisfacias præcepto de Sacro audiendo, te debere habere intentionem intereſſendi Miſſæ, tanquam rei ſacræ, ſeu cum intentione exhibendi Deo cultum. Ita Suarez *diſp.*88. *de Sacramentis ſect.*3. Bonacina *de Sacramentis diſp.*4. *quæſt. ult. punct.*11. *nu.*4. Molina *tom.*6. *tract.*5. *diſp.*58. Baſſeus *tom.*1. *v. Miſſa*, 8. *nu.*7. quicquid in contrarium conetur probare Dicaſtillus *de Sacrificio tract.*5. *diſp.* 5. *dub.*7. *à num* 83.

10 Duo autem hic ſunt advertenda. Primò, intentionem prædictam, non neceſſariò debere eſſe expreſſam, ſeu explicitam: ſufficit enim implicita, qualem habent, qui ſoliti intereſſe Miſſæ, tanquam actioni ſacræ ingrediuntur Eccleſiam, cogitando velle audire ſacrũ juxta morem boni Chriſtiani: niſi enim conſtet de contrario, præſumuntur ingredi cum prædicta ſecunda intentione; ſi non adſit (ait Suarez *loc. cit.*) voluntas contraria præcepto, ſufficit ad illud implendum, voluntas audiendi Miſſam, quia omnis, qui non excludit, cenſetur hac in re includere, quod debet.

11 Secundò, eſt advertendum, ſive ſciendum, id quod notat Gobat *in Alphabeto auditionis ſacri n.*197. Nõ eſt neceſſe (ait) ut ſacro interſis per modum orationis: Ratio eſt, quia ipſummet ſacrificium non habet per ſe rationem orantis, ſed alterius actus ſpecie diſtincti; Ergo nec auditio, ſeu aſſiſtentia debet neceſſariò habere rationem orantis; Et ſine dubio ſanctiſſimè Miſſam audiret, qui toto tempore occuparetur partim in agendis Chriſto Domino gratiis: partim in perpẽdendis Miſterii; quæ illic repræſentantur: quare non aſſentior Bonacinæ, & Baſſeo *loc. cit.* aſſerentibus, auditionem ſacri imperari per modum orationis; ſed potiùs, ut rectè pronunciat Suarez *loc. cit.* ſufficere, ſub ſacro, vel ores, vel Deo te ſubmittas, eumve honores; vel ſaltem attendas ad ea, quæ Sacerdos dicit, facitque, tanquam ad res ſacras & Leſſius in conſiliis Moralibus, v. Miſſa caſu ſecundo poſt Medinam, ſatisfacis (ait) præcepto, ſi adſis cum reverentia, ut ſacrificium cum tua præſentia honores. Hactenus Gobat.

12 Verùm ſi hic Author dicat, Miſſæ auditionem non præcipi per modum orationis per ſe ſumptæ, benè dicit; Nam ſic nomen orationis ſignificat petitionem, ſeu preces, quibus aliquid poſtulamus à Deo; At Eccleſia præcipit per modum orationis largè dictæ, quando auditionem Miſſæ præcipit; quo pacto omnis ipſa meditatio rerum divinarum, ipſæ actiones gratiarum, ipſæ divinæ majeſtatis adorationes dicuntur orationes, ſub quibus legitimè ſacro, diviniſque aliis officiis aſſiſtimus.

DE TERTIA QUÆSTIONE.

Hoc eſt.

De intentione audiendi Miſſam, ut ſatiſfaciat Precepto.

13 Dico tertiò. Ad implendum præceptum de auditione Miſſæ, non eſſe neceſſariam tertiam intentionem illam de ſatisfaciendo præcepto, ſeu de obediendo Eccleſiæ: ſufficit enim, ut re ipſa obediatur, & ſacrum audiatur piè, ac religiosè. Ratio eſt, quia nulla lex, ſive divina, ſive humana præcipit, ut quando volumus facere actionem præceptam, dicamus; Volo hoc facere, quia præceptum eſt: Volo hoc omittere, quia prohibitum eſt; omnes enim Legiſlatores putant, ſibi ſatisfieri, obedientiamve præſtari, ſi abſque contraria voluntate executioni mandetur, id quod præcipitur. Legite Sanchez *lib.*1. *ſumma cap.*13. Suarium *loc. cit. ſect.*3. *& Hom.*2. *de Religione lib.*2. *cap.*26. Caſtropalaom latè *tom.*1. *de legibus tract.*3. *diſput.*5. *punct.*17. *n.*12.

14 Ex hac Doctrina prædicti DD. colligunt primò, eum, qui ignorans; vel immemor, eſſe diem feſtum, audit ſacrum, ſi poſteà comperiat, eſſe feſtum, non teneri intereſſe alteri ſacro, etiam ſi offeratur ipſi notat Suar *ſect.*3 *ci*) occaſio optima iterùm audiendi. Ratio eſt manifeſta ex prædictis, quia jam fecit, quod præcipit Eccleſia.

15 Colligunt ſecundò. Eum, qui, die feſto audiens manè ſacrum dicat: nolo ſatisfacere præcepto auditione hac; nam volo ſatisfacere per alterum ſacrum, mox à me audiendum; colligunt, inquam, non obligari alterum audire, quia jam implevit præceptum; & ſufficit ſi dicat intra debitum tempus, ne peccet ex conſcientia erronea, jam implevi præceptum per ſacrum prius: Solùm tunc mortaliter peccaret non audiendo iterùm, ſi fortè voviſſet aliud ſacrum audire, non autem ſi ſolùm propoſitum habuit audiendi.

16 Colligunt tertiò. Eum, qui, die feſto audiens ſacrum, dicat: nolo ſatisfacere præcepto Eccleſiæ hoc ſacro; ſed nolo etiam alterũ hodie audire, colligunt inquam, hunc peccare, quidem ex pravo affectu inobedientiæ; ſed tamen, quia materialiter facit, quod lex præcipit, obſervare legem: unde, ſi illum pœniteat mali illius animi intra tempus, quo Miſſæ adhuc celebrantur, non obligabitur aliam audire, ſed poteſt dicere, ut modò diximus, jam per illam auditam Miſſam præcepto ſatisfeci; debebit tamen illum pravum inobedientiæ affectum, utpotè peccatum mortale, confeſſioni ſacramentali ſubiicere.

17 Dices: ille ſolus ſatisfacit præcepto, qui præcepto obedit; at qui non vult ſatisfacere præcepto, non obedit; Ergo prædictus *nu.*16. non ſatisfacit.

Reſpondeo, diſtinguendo minorem; Qui non vult ſatisfacere præcepto materialiter, & re ipſa (quod ſolùm *requirit Eccleſia*) non obedit; concedo minorem: qui non vult ſatisfacere ſolùm internè, non obedit, nego minorem, & conſequentiam: ſolùm ergo prædictus ex malo affectu peccat, ergo ſolùm formaliter non obedit, ut dictum eſt, ſed obedit materialiter.

18 Colligit quartò de Lugo *diſput.*4. *de juſtitia num.*16. alios citans, idem, quod dictum eſt de præcepto Eccleſiæ, intelligi de voto: quare ſi voviſti audire hodie ſacrum, vel Coronam Sanctiſſimi Roſarii recitare, illudque audias, & hanc recites immemor voti, immò etiam memor, ſed nolens per illam Voto ſatisfacere, adhuc ſatisfacis, & potes intra debitum tempus dicere; jam voto ſatisfeci: idem etiam erit de pœnitentia à Confeſſario injuncta, ut habet Suarez, & Llamas, apud Gobat *in Alphabeto auditionis Sacri à num.*206. atque hæc propter rationes dictas de præcepto Eccleſiæ; votum enim, & pœnitentia imponuntur ad modum præcepti, ut docent omnes, & nos alibi ſæpè docuimus.

19 Supereſt hic notabilis quæſtincula: fac, excommunicationem legitimè eſſe latam contra non audientem ſacrum v. g. in die Natalis Domini, vel contra non communicantem in aliquo die ex diebus Paſchalibus; Petrus autem audiat quidem ſacrum, & communicet, dicens: nolo per hanc Miſſam, & per hanc Communionem implere præceptum, & deinde nullam aliam Miſſam audiat, nullamque aliam Communionem faciat; quæro: An hic incidat in excommunicationem prædictam?

Reſpondeo cum Gobat *loco cit. n.*204. hunc peccare quidem mortaliter per formalem inobedientiam contra Superioris præceptum; ſed non fore reum excommunicationis; ſiquidem hic verè, & re ipſa audivit ſacrum, & fecit communionem præceptam, juxta ea, quæ hactenus declarata ſunt.

Digitized by Google

De intentione mala.

10 QUęres primò. An qui audit ſacrum ex intentione mala, v. g. ex vana gloria, vel ex aliquo pravo fine mortaliter, ſatisfaciat præcepto?

Reſponden, ſi is audit piè, & religioſè modo ſupradicto, hoc eſt, ſacro aſſiſtit, ut rei ſacrę, & pertinenti ad Dei cultum, licèt addat illum alium malum finem, ſatisfaciet præcepto per auditionem illam; eſto peccet ob prædictum alium finem; Si verò ſolùm hunc malum finem habeat, certò non ſatisfaciet, quia tunc deficit intentio audiendi ſacrum, ut rem ſacram, quæ eſt intentio, quam explicuimus *n.* 4. nam propter eandem rationem, ſi templum ingrediaris tantùm, ut ibi expectes amicum, & interim celebretur ſacrum, quod tu audies, nulla intentione illud audiendi, ut rem ſacram, non ſatisfacis præcepto; quia pari modo tibi deeſt prędicta ſecunda intentio. Ita expreſſe de Lugo *de Euchariſtia diſp.* 22. *n.* 23.

De audiente Miſſam metu, vel vi.

21 QUęres ſecundò. Qui ſacro intereſt: Primò, propter metum. v. g. ſui Magiſtri, ſeu pedagogi, ne ab illo pęnam ſubeat, ſatisfaeit ne Eccleſię Pręcepto? Secundò, quid de eo, qui compulſus manibus v. g. pedibuſque ligatis, illud audit?

Reſpondeo ad primum, ſatisfacere, modò de facto audiat illud, ut rem ſacram; nam ex communi Doctrina S. Thomę 1. 2. *quæſt.* 16. *art.* 2. metus non tollit voluntarium liberum, & neque tollit intentionem intereſſendi Miſſæ, tanquam rei ſacrę: quòd ſi in aliquo caſu hanc intentionem tolleret, ſane præcepto non ſatisfieret, ut ex dictis patet; Et idem eſſet in jejunante; vel recitante horas Canonicas, metu compulſus, dummodò, ut dictum eſt, hęc exhibeat, ut ſunt res ſacræ, &c.

22 Reſpondeo ad ſecundum cum diſtinctione; Si enim ejuſmodi puer, vel homo, manibus, pedibuſque devinctus, contra omnem ſuam voluntatem eſſet in templo, dum fit res divina ſemper intra ſe nolendo ibi conſiſtere; nec volendo Miſſam audire, quamvis de facto invitus audiat, non ſatisfaceret præcepto; quia non intereſſet Miſſæ, ut rei ſacræ, ſed illi intereſſet, ut cuilibet loquenti, vel legenti; id quod non ſufficit, ut dictum eſt *à n.* 4. Ita Sanchez, Suarez, Caſtropalaus citati; At ſi is, quandoquidem ibi invenitur conſtrictus, (ubi fit ſacrificium, moveatur ad illud tanquam ad rem ſacram audiendam,) utique ſatisfaciet, ut jam nimis ſæpè dictum eſt.

Scio, Dicaſtillum *l. c. n.* 7. docere, etiam coactum priore modo ſatisfacere: Ipſe enim ſuſtinet, Eccleſiam non præcipere actum internum, nec purum, nec relatum ad externum, ſed meram & materialem, dumtaxat externam actionem, ſed propter ea, quæ diximus *à n.* 4. *prædicto*, nulla ratione eſt audiendus.

CAPUT V.

Quomodo?

Quo ſitu audienda eſt Miſſa?

1 INquires primò. An ſemper audienda ſit Miſſa genibus flexis.

Reſpondeo, ita quidem, ob reverentiam Chriſti Domini congruum eſt, ut re ipſa fideles omnes uſurpant, & quidem diſcooperto à viris capite, licèt non neceſſariò ſine pileolo, excipe tempus, quando legitur utrumq; Evangelium, tunc enim uſus laudabilis fidelium docet, eſſe ſtandum, ut ſignificetur, eos eſſe promptos ad illud cōtra in fideles propugnandum. Cęterùm ſi quis Miſſę intereſſet, ſive ſtans ſive ſedens, ſive etiam jacens in lecto, ut occurrere ſolet, quando quis infirmus audit fortè ſacrum in Oratorio privato, ſatisfacit plenè præcepto; quia nulla eſt lex, quæ hujuſmodi ſitum in Miſſa audienda pręcipiat, Nec puto (idemque propter eandem rationem) venialiter peccari ab eo, qui propter meram commoditatem ſtans, vel ſedens, illi intereſt remoto ſemper ſcandalo, vel contemptu.

2 Hic incidit illa quęſtiuncula, quid meliùs ſit, quando legitur utrumque Evangelium, ſi eſt ea poſitum in altari, in quo Miſſa celebratur, SS. Chriſti Corpus, ſe erigere in pedes, an geniculatum remanere?

Reſpondeo, ſemper mihi viſum eſt, meliùs eſſe, ſe erigere in pedes; quia ſic videtur magis Deo placere illa animi proteſtatio, volendi fidem defendere, quàm ſola illa animi ſubmiſſio per geniculationem exhibita: Servetur tamen uſus, qui fortè increbuit in tua Regione: Nam uniformitas Fidelium, in divino etiam cultu, permaximè Deo, & ejus Eccleſiæ placet.

Qua Attentione?

3 INquires ſecundò. Qua attentione mentis Miſſę eſt intereſſendum?

Reſpondeo. Duplicem attentionem diſtinguunt Theologi, exteroam aliam, aliam internam.

4 Externa conſiſtit in negatione diſtractionis externæ, ideſt, in negatione ejus negotii, vel occupationis externæ, quæ ex ſe diſtractiva ſit mentis ab auditione Miſſæ, quale eſſet v. g. velle hiſtoriam legere, confabulari, ludere, depingere; pecuniam numerare, aleis, vel latrunculis ludere, & ſimilia.

Interna eſt ipſammet animi, ſeu mentis, & intellectus applicatio ad ſacrum, hoc eſt, ad ea, quæ in ipſo peraguntur; Hęc autem applicatio interna triplex eſt, ſcilicet, vel primò, applicatio mentis ad ſola verba, actioneſque Sacerdotis, ideſt, ad ſolas cæremonias verbales, aut reales; vel ſecundò, ad Myſteria illis cæremoniis ſignificata; vel tertiò ad Deum, ſeu ad res ad Deum pertinentes: Primam applicationem ex his eſſe bonam; ſecundam meliorem, tertiam optimam eſſe, paſſim notant DD.

5 His ita diſtinctis, dico primò. Si quis ultra prædictam externam applicationem afferat, dum ſacro aſſiſtit, applicationem aliquam ex his tribus internis ſufficientiſſimè complet obligationem probi Chriſtiani, ac ſatis, ſuperque implet præceptum Eccleſiæ; Id ex ſe patet, ut docent omnes.

6 Quare ſi quis ſub ſacro deliberatè cogitat de rebus quibuſcunque ſanctis, ac piis: ſi quis exercet actus internos aliquarum Virtutum: ſi quis orat petendo à Deo beneficium aliquod, vel eundem animo adoret, vel eidem gratias agat, &c. ſufficienter cenſebitur ad Deum attendere, & Eccleſiæ præcepto ſatisfacere.

7 Idem propter eandem rationē dic, ut notat Suarez *loco cit.* aliique de eo, qui dum audit Miſſam, recitat cum intentione orandi Pſalmos, vel alias orationes, etiam illas, quæ ex obligatione recitare tenetur, quales ſunt horæ Canonicæ pro obligatis eas perſolvere, vel orationes vocales impoſitæ pœnitenti à confeſſario, vel ſibi à ſe ipſo per votum: Ratio eſt, quia talis attentio ad ejuſmodi res divinas moralem aſſiſtentiam, ſeu præſentiam nequaquam tollit. Immò dum Sacerdos ſecretè orat, recitari orationes aliquas à fidelibus Miſſam audientibus, bonum conſilium eſt, etiam in auditione Miſſæ de præcepto. Siquidem mentis evagatio ad res aliàs impertinentes, hac ratione meliùs evitabitur: unde vides obligatum ad dictas orationes, ſive ex voto, ſive ex alia obligatione, dum eas recitat in Miſſa diei feſtivi, unico actu duas obligationes adimplere, modò non ſe obligaverit ex voto v. g. illas orationes extra tempus Miſſę recitare.

8 Hic movere aliquis dubitationem poſſet: An ſcilicet, dum docemus, poſſe fideles licitè in auditione Miſſæ de præcepto recitare horas Canonicas, aliaſve preces, intelligamus, id ſolùm licere memoriter eas recitare, nec ſit fas, eas ea Breviario, ſeu libro legęre? Ratio dubitationis eſt, quia attentio ad Miſſam videtur difficiliùs conſiſtere cum recitatione, ſeu lectione ex libro, quam cum recitatione ex memoria; legens enim non videt ſacrificantem: at orans ex memoria videt.

Verùm non eſt hic ſcrupulus Fidelibus ingerendus, nam DD. omnes, dum docent poſſe recitari horas Canonicas in Miſſa, abſolutè id docent, & eo conſueto modo, quo horæ perſolvi ſolent: ſolent autē legendo ex Breviario, quia Eccleſia illud requirit à fideli audiente Miſſam, ut ſub ſacro oret, ſic ita attendat, ut nō impediatur externis actionibus à Miſſa avertentibus; eo modo, quo dictum eſt ſupra de præſentia morali, per quam aliqua myſteria Sacerdotibus advertantur, id quod regulariter, qui Breviarium legit, advertit; ſecus, quia non adeſſet præſentia moralis, certè nō ſatisfaceret pręcepto.

Addit Dicaſtillus *tract.* 5. *de Euchariſtia diſp.* 5 *n.* 117. attentionem illam, qua ſolùm attenditur, cùm verba Breviarii rectè pronunciantur, ſufficere tam ad ſacri quàm ad Breviarii ſatisfactionem. Rectè id additum eſſe pronuncio.

Notat autem Henriquez *lib.* 9. *cap.* 25. *n.* 5. expedire, ut attendatur ab obligato ad horas Canonicas magis Breviario, quàm ſacro; eo quod non tenetur Miſſam percipere auditu, & intellectu. Ita Henriquez, ſed certè non video diſcrimen; ſiquidem nec Breviarium teneor intelligere, vel audire; cùm ſatis ſit pronunciare, quamvis me ipſum non audiam, ut alibi dictum à nobis eſt. Semper igitur eſt attendendum, ut cùm legis prædictas preces, & ſimul Miſſæ aſſiſtis, habeas, ut diximus, præſentiam moralem, & illam habeas attentionem, qua aliqua myſteria Miſſæ advertas, modo ſupra explicato.

9 Suarez *loco cit. ſect.* 3. docet, illum habere debitam attentionem, qui toto ſacri tempore ita rapitur cōſideratione rerum divinarum, ut planè non advertat, quid agat, vel quid dicat, aut quò pervenerit ſacrificans: certè hoc mihi difficilè eſt, quia ſicuti diximus ſupra *c.* 2. *n.* 9. de dormiente, vel rapto in extaſim, ſic non apparet quomodo is habeat præſentiam moralem, & more humano conſuetam: nam & ipſemet Suarez, & clarius Dicaſtillus, ut nos retulimus ſupra ibidem *n.* 8. dixit, ad præſentiam moralem requiri, ut aliquo modo percipere quis poſſit miniſterium Sacerdotis. Dicendum igitur eſt, prædictum, qui totus ſit in cōſideratione divinorum, ut nihil advertat Miſſę, non ſatisfacere pręcepto, niſi fortè talis ſit contemplatio, ut relinquat applicationē ad aliqua tandem, quę fiunt à Sacerdote.

10 Dico ſecundò. An ſola externa attentio, quę non habeat negotiationem avertentem à Miſſa, quamque præſcripſimus *n.* 3. an (inquam) ſit ſufficiens ad ſatisfactionem præcepti, major eſt difficultas: Et quidem hęc quęſtio eſt communis cum recitatione horarum Canonicarum, vel aliarum precum ex obligatione; quamvis enim auditio Miſſę non ſit propriiſſimè, & preſsè oratio, ut diai *c.* 5. *n.* 31. & ut notat Suarez *loco cit. ſect.* 3. Et de Lugo *de Euchariſtia diſp.* 22. *ſect.* 2. & Eccleſia tantam attentionē exigat in auditione Miſſę, quę ſolùm eſt auditio, quam in recitatione horarū, quę ſimul eſt locutio cum Deo:

tamen

Digitized by Google

tamen non eſt negandum, eas eſſe valdè ſimiles; nam propterea id, quod de attentione hic dicimus, intellectum volumus de utraque.

11 Ajo igitur, eſſe probabile, ſatisfieri precepto, nec peccari mortaliter ab eo qui die feſtivo adhibet Miſſæ ſolam externam applicationem, cui non ſit adjuncta prædicta negatio *dicto n. 4.* explicata; quamvis enim neceſſariam eſſe attentionem internã, hoc eſt internam applicationem mentis ad Miſſam, vel officium, ſive ad verba, ſive ad verborum ſenſum, ſive ad cæremonias ſacrificantis, ſive ad Deum, doceant communiter Vaſquez, Sanchez, Suarez, innumerique alii citati à Diana *par. 1. de Horis Canonicis reſol. 2. & part. 3. reſol.* 101. oppoſitum tamen, ideſt, ſolùm prædictam externam ſatis eſſe ad evitandum mortale, docuerunt antiquiores multi citati à prædicto Diana *l. c.* & non pauci ex Recentioribus Coninch, Gaſpar Hurtadus, ipſe Diana, & probabile vocant Leſſius, Henriquez, Layman, Victorellus, de Lugo, eos citans *diſp. 22. de Eucharistia num.* 27. legite etiam Caramuel *f. t. Theologia moralis n.* 1377. Ratio potiſſima hujus probabilis ſententiæ eſt; quia falſum aſſumunt adverſarii, dum contendunt, actualem internam attentionem eſſe de ſubſtantia orationis; unde cùm Eccleſia præcipiat orationem, neceſſe eſt, præcipere etiam dictam attentionem; falſum, inquam, hoc eſt, ut patet in forma extremæ unctionis, quæ conſiſtit in oratione, & tamen ſi Sacerdos voluntariè, aut involuntariè diſtrahatur, conficit Sacramentũ. Subſtantia igitur orationis non conſiſtit in actuali attentione: patet item, ſi tecum loquar, legendo aliquem verb. grat. ſupplicem libellum, vel aliquid dicam ex memoria; dicor enim tunc tecum loqui, etiam ſi voluntariè diſtrahar: Patet denique in emittente votum ſolemne Profeſſionis; nam etiamſi cum actuali diſtractione legat, vel proferat formulam votorum, adhuc valet votum. Vide hæc latiùs explicata apud de Lugo *loc. cit.*

12 Dixi, non peccari mortaliter ab adhibente ſolùm applicationẽ externam: nam peccari venialiter, ferè omnes docemus, ſi aliqua ex tribus illis attentionibus internis conſultò non adhibeatur. Ratio eſt, quia eſt naturalis quędam indecentia aſſiſtere rei tam ſanctę ſolo corpore, & colloqui cum Deo in oratione, & tamen eſſe animo alieniſſimo à tanto Myſterio, & à Deo; conſultò, inquam, nam cæterum ſi ſeſe diſtractiones ingerant, & tu illas reſpuas admittere, quando eas advertis, ne de veniali quidem debes eſſe ſolicitus: Caramuel *t. 1. Theol. regularis num.* 61. innuit, eſſe probabile, nullum peccatum committi, ne veniale quidem, ab eo, qui horas ex obligatione recitat cum ſola mera attentione externa; Ratio eſſe poſſet, quia hæc ſola præcipitur ab Eccleſia; ſed non eſt audiendus; quia ratio hujus peccati venialis non ducitur ex violatione præcepti, ſed ex naturali indecentia, ut dictum eſt.

13 Ex dictis ergo ſequitur primò, quòd qui die feſto occupat ſe, dũ Miſſam audit, in actionibus manuum, pedum, oculorum, aurium, linguæ per notabilem ejus partem, ſi eæ ſint obſtaculo omni attentioni, is non dicetur adhibere ne externam quidem attentionem; atque adeò peccat, nec præcepto ſatisfacit: & ſequitur ſecundò, quod ſi ſe occupat in levibus quibuſdam actionibus, quæ omni attentioni non obſtant; ut ſi quis paucis verbis cum amico loquatur: ſi brevem Epiſtolam legat, & ſimilia; peccat quidem venialiter, ſed præcepto ſatisfacit.

14 Confirmatur prior ſequela; quia *in c. Dolentes de celeb. Miſſarum*, præcipitur, ut officium divinum celebretur ſtudioſè pariter, ac devotè: ſed non præcipitur in hac probabili ſententia ab Eccleſia devotio interna: ergo præcipitur ſaltem externa; At qui ludit, qui loquitur, qui ſcribit per notabile tempus, ne extrinſecam quidem devotionem habet, ut dictum eſt.

15 Cõfirmatur ſequela poſterior, quia Navarrus *de oratione, & horis Canonicis cap.* 13. *num.* 47. excuſat à culpa mortali eum, qui totam tertiam, aut veſperas percurrit, ſe veſtiendo, colligendo herbas, & uvas, inſtruendo ignem, pectendo caput, lavando manus, & vultum, tendendo oculos in viridarium, proſpiciendo in ripam, vel fluvium, juxta quem ambulat: Navarrus ergo putat, hęc eſſe levia, quę debitam attentionem in oratione non tollunt; idem igitur de levibus actionibus, quæ ſub ſacro fortè intervenirent, dicendum eſt; quæ ſcilicet non tollunt, quin audiens aliquo tandem modo cognoſcat, quid faciat, dicatve ſacrificans. Ratio autem, quòd non tollant, eſt, quia tales prędictę actiones judicio prudentum, & ea ipſa experientia, cum fiant ex conſuetudine, non requirunt attentionem tantam, ut diſtrahant ab attentione debita Miſſæ, vel orationi, ſecus verò qui ludit, pingit, &c.

16 Addit Navarrus, leve item eſſe, ſi quis oret ex obligatione, & interim pennam aptet ad ſcribendum; ſed certè hoc exemplum approbare non debeo; quia aptare cultro calamum requirit diligentem attentionem, quę certè avocat à ſacro; niſi fortè ita breviter; te expedias, ut ſit parvitas materiæ, atque adeò leviter diſtrahatur animus.

17 Sequitur ſecundò ex dictis, ut ſi quis externam dictam attentionem habeat, ſed mente vagetur etiam voluntariè ad alias quaſcunque cogitationes, peccet venialiter, ſic audiens Miſſam die feſtivo: excipe niſi fortè adeò quis ab his cogitationibus abripiatur; ut hæ impediant, quò minùs teſtari poſſit de rebus geſtis in ſacro, ita ut aliquo tandem modo non advertat, quid in illo fiat, tunc enim non adeſſet præſentia moralis, & humana, ut ſupra diximus *num.* 8. de vehementi contemplatione, & raptu, ſeu extaſi.

18 Quæres hac occaſione primò. Qui tempore ſacri verſat deliberato animo ſceleratas cogitationes, ac turpia deſideria, teneturne in confeſſione dicere, ſe eas voluiſſe tempore ſacri?

Reſpondeo, obligari diceret Suarez *tom. 2. de Relig. lib. 3. de orat. c.* 13. indicat enim ita ſe ſentire de fovente illas cogitationes tempore orationis. Verùm rectiùs Gobat *in Alphabeto auditionis ſacri nu.* 241. ait, ſe non proſpicere hac in re circumſtantiam notabiliter augentem malitiam eſſentialem talium diſtractionum; ideò ſe abſtineri à tam gravi cenſura: incautum enim eſt, addit, & malum, affirmare aliquid eſſe peccatum mortale, quando non probatur ſufficienti authoritate, vel evidenti ratione, ut inquit Gabriel *in 4. diſt. 15. art. 3. in fine*, ſubdens, hoc eſſe ponere laqueum pedibus ambulantium.

19 Dictum autem eſt de cogitationibus; nam, quid de actibus turpibus externis, ſatis explicabimus *in tractat. de Communione cap. 9. n.* 4.

20 Quæres ſecundò. Quomodo duo, quæ in præcedentibus dicta ſunt, cohęrent? Dictum eſt enim *nu.* 3. legentem hiſtorias, dum Miſſæ intereſt, non ſatisfacere; dictum autem eſt etiam *num.* 7. legentem horas Canonicas ſatisfacere, at in horis Canonicis ſunt lectiones, quæ continent hiſtorias, ergo poſterius dictum non cohæret cum priori.

Reſpondeo. Cohæret; cùm enim dicimus; legentem hiſtorias, non ſatisfacere, intelligitur de hiſtoriis profanis; Unde rectè Reginaldus *lib.* 19. *num.* 13. notat, legentem aliena à devotione præcepto non ſatisfacere; & ratio eſt, quia lectio libri profani, ſive alicujus Poetæ, ſive Philoſophi, ſive alterius generis non ſacri, eſt actio exterior, quæ ſua natura avertit animum ab attentione ad res divinas: ergo eſt actio prohibita fieri, dum auditur Miſſa: at lectiones hiſtoriales Breviarii animum non advertunt à rebus divinis.

21 Inſtas Primò. Quid, ſi quis legat, dum Miſſæ aſſiſtit, libros pios, vel pias hiſtorias verb. grat. Vitam Sancti Franciſci opera ſpiritualia Gerſonis, Rodriquez, Arias, Granatæ, & ſimilia? Quid ſi ſecundò quis legat tunc orationes, ſeu preces alias diverſas à Breviario, vel Roſario?

22 Reſpondeo. Quoad hoc poſterius ſentio cum Gobat *in Alphabeto audit. Sacri numer.* 246 qui rectè putat lectionem libri cujuſcumque precatorii optimè ſtare cum auditione ſacri; quia hujuſmodi eſt ait praxis univerſalis Eccleſiæ. Adde ego, hujuſmodi lectionem eſſe veram orationem ad Deum, quam in auditione Miſſæ intendit Eccleſia.

23 Quoad prius, ideſt, quoad alios libros pios, qui non continent orationes, & preces, ſed inſtructiones ſpirituales, vel ſpirituales narrationes, vitaſque & facta ſanctorum, concedit, eum, qui hæc in Miſſa legit, præcepto ſatisfacere idem Gobat *n.* 253. licet, ut ipſe idem addit, non audeat conſulere. Fundatur tota ejus ratio tum in paritate cum legente Breviarium: ſi enim, inquit, legens Hiſtorias Breviarii, ſatisfacit Eccleſiæ præcepto, cur non, ſi legat ſimiles alias pias, ſive hiſtorias, ſive inſtructiones, ſive quid ſimile; tum quia ejuſmodi lectio eſt de ſe apta ad excitandos pios motus animæ.

24 Verùm hæc opinio mihi nullo modo probatur; quia lectio hiſtoriarum Breviarii eſt oratio ex Eccleſiæ intentione, & inſtituto: quare æquivalet libris precatoriis: at hiſtorię alię, quamvis pię, vel inſtructiones ſpirituales, licèt pertineant ad cultum Dei, nihilominus nec in ſe, nec ex inſtitutione Eccleſię ſunt orationes, vel orationi æquivalentes, earumque lectio inſtruit potiùs intellectum, quàm movet immediatè ad pios voluntatis actus; Adde praxim univerſalem Eccleſiæ; difficulter enim invenies fidelem aliquem, qui ejuſmodi lectionem faciat, dum Miſſam de pręcepto audit. Unde etiamſi nulla inveniretur diſparitas inter legentem hiſtorias alias pias, ſatis eſſet ſenſus communis fidelium ad has excludendas ab audiente Miſſam die feſtivo.

25 Sequitur tertiò ex dictis, non eſſe moraliter pręſentem Miſſę eum, qui dum illa celebratur, confitetur ſacramentaliter; vel eum, qui ejuſmodi ſacramentalem confeſſionem ſeriò, & cum mentis applicatione ſuſcipit, atque adeò hos non legitimè ſatisfacere præcepto de aſſiſtentia Miſſæ: ratio eſt, quia non ſufficit pietas actionis ad ejuſmodi ſatisfactionem, ſi hæc pietas diſtrahat, ſeu excludat moralem aſſiſtentiam: diſtrahit autem in caſu noſtro; quia actio externa confeſſionis, ſive pœnitentis, ſive confeſſarii impedit ipſum externum cultum attendendi per orationem ad religioſam devotionem Miſſę; Sacramentũ enim cõfeſſionis, licèt piiſſima actio ſit, non eſt tamen oratio, nec propriè, nec æquivalenter, ut ex dictis patet.

26 Thomas Hurtadus *de Reſidentia p. 1. reſ. 8. ſubſec. 5. n.* 26. ſuſtinet, eum, qui audiens Miſſam, cum Patre ſpirituali colloquitur de rebus divinis, non ſatisfacere; quia illa locutio, quamvis admodum pia, divertit ab attentione Miſſæ: at verò eum, qui dum audit Miſſam, confitetur peccata coram confeſſario, intendens ſuſcipere eorum abſolutionem, præcepto Miſſæ ſatisfacere: ratio eſt, ait, quia locutio illa cum Patre ſpirituali divertit ab attentione Miſſæ, quia eſt locutio de Deo; confeſſio autem, non divertit ab attentione Miſſæ, quia eſt locutio ad Deum, cujus loco eſt confeſſarius.

27 Profectò hęc diſtinctio placere non poteſt, cquè enim utraque diver-

Digitized by Google

divertit ab attentione neceſſaria Miſſæ; neque enim quælibet pia operatio ſtat cum attentione neceſſaria etiam ſolùm externa Miſſæ; ſed illa, quæ eſt oratio, ut modò probavimus, qualis non eſt confeſſio, nec locutio de rebus piis, nec etiam receptio cujuſcunque Sacramenti. Et ſanè ſi ſtares in hoc puncto de confeſſione, quæ ſit locutio ad Deum, deberes conſequenter concedere, ſolùm pœnitentem ſatisfacere præcepto auditionis Miſſæ, non verò Confeſſarium, quia Sacramentum adminiſtrans non loquitur cum Deo, &c.

CAP. VII.

Quando?

Quibus diebus eſt audiendum Sacrum?

1 INquires Primò. Quandonam, hoc eſt, quo die ex obligatione fideles tenentur intereſſe ſacro?

Reſpondeo. In omnibus Dominicis diebus, & feſtivis de præcepto. Omnes autem dies feſtivi de præcepto reducuntur ad quoſdam dies Sanctiſſimæ Virgini, ac Sanctis dedicatos, omnibus ſatis cognitos; ſunt autem inter feſtivos, etiam connumerandi ea univerſali regula illi omnes, quos Conſtitutio ſynodalis præcepit, & non abrogavit conſuetudo, nec ſummus Pontifex fortè rejecit, quoſque eadem conſuetudo legitimè introduxit.

2 Pro quibuſdam feſtis, de quibus emergit dubium. An ex obligatione mortali inducti ſint? Eſto hæc brevis, & ſufficiens regula. Eſſe ſcilicet obſervandos ſub gravi culpa eos, quos magna populi pars obſervat; ſi autem multi feſtum non violant, violant multi; verùm Prælati ſilent, judicandū eſt, eos dies feſtos, eſſe ex libera populi pietate introductos, atque adeò ſub culpa nequaquam obligare: multa quæ huc faciunt, dicemus infra *n.25. & ſeqq.*

3 Manè diei commemorationis defunctorum, & diei Cinerum, primo Quadrageſimæ non eſt feſtum de præcepto, niſi in aliqua diœceſi adſit particularis lex, certè in noſtra Panormitana nō adeſt.

An in die Paraſceves?

4 INquires ſecundò. Si quod feſtum de præcepto incidat in diem Paraſceves, hoc eſt in die Veneris ſancti; obligaturne intereſſe ſacro, ut ſi fortè tunc incidat feſtum Annunciationis Sanctiſſimæ Virginis, vel alicujus Patroni principalis civitatis?

5 Reſpondeo. Non obligamur. Ita memini, me dixiſſe in ſuperioribus *c.2. n.2.* Ratio eſt, quia lex obligat fideles ad audiendam Miſſam, at illa, quæ recitatur in die hoc, non eſt Miſſa (immò peccaret mortaliter Sacerdos, ſi tunc Miſſam celebraret, ut cum triginta ferè Doctoribus notat Paſqualigus *de Miſſa q.155.*) Siquidem tunc ſolùm Sacerdos communicat ea præconſecratis præcedenti die. Addo ſic declaraſſe ſacram Congregationem apud Gavant. *in Rubricas Miſſalis part.4. tractat.10. n.24.* Ita cum Molfeſio, Naldus, Fagundez, Barboſa (etiam ante dictam declarationem) *part. prima cap.11. de Parochis n.47.* contra Vaſquez, Nunnum, alioſque, qui ante dictam declarationem obligabant.

6 Quæret hic aliquis per hanc occaſionem. Cùm diximus peccari mortaliter à Sacerdote Miſſam in Paraſceve celebrantem, ſanè ex eo, quod faceret contra Eccleſię prohibitionem in re gravi; Quęret, inquam, duo: Primò rationem dictæ prohibitionis: Secundò, An in caſu neceſſitatis dandi Viaticum moribundo, liceat tunc Sacerdoti Miſſam celebrare?

7 Reſpondeo ad primum, rationem prohibitionis rectè explicari, à S. Thom. *3. part. quæſt. 37. art. 2. ad 2.* quem omnes ſequuntur; quia ſcilicet in die Veneris Sancti ab Eccleſia recolitur memoria Paſſionis Chriſti, pro ut realiter geſta eſt, & ideò congruum non judicat repræſentari illam myſticè per reconſecrationem Sacramenti: adde, ipſam ſic velle oſtendere mœſtitiam publicam ob mortem ejuſdem Domini.

8 Reſpondeo ad ſecundum: ſanè opinio eſt probabilis, quod in dicto die licet miniſtrare Euchariſtiam fidelibus, & item probabilis, quòd non liceat (præter viaticum, quod miniſtrari proximè morituris poſſe, immò & debere, docemus omnes.) At an celebrari tunc poſſit, ad dandum viaticum, ſi deſint particulæ præconſecratę, major eſt difficultas.

Ad quam reſpondet Henriquez *lib.9. Summa c.9. n.6.* litt. *ſ.* referendo nonnullos aſſerentes, licere tunc celebrare; quia nimirum urgeret neceſſitas.

9 Sed hæc reſponſio ſic abſolutè, & ſine limitatione prolata, non eſt approbanda, ut non approbatur à Paſqualigo *de Miſſa q.356.* Ratio eſt, quia ritus celebrandi Chriſti Paſſionem cum ceſſatione Sacrificii, ad publicum Dei cultum pertinet, qui non eſt poſtponendus privatæ neceſſitati, cui aliter ſubveniri poteſt: ut jam ſubdo.

10 Dixi enim (ſine limitatione non licet) nam cęterū, ut idem Paſqualigus innuit, licebit, ſi celebratio fiat ſecretò. Ratio eſt, quia aliquando aliqua, quæ non licent publicè fieri, ſecretò licent ex *c. Tuæ fraternitati de Clerico Peregr. ibi. ſi forſitan eorum aliqui* (*hoc eſt*, Sacerdotum peregrinantium) *Secretò ex devotione celebrare voluerint, poteris ſuſtinere.* Confirmatur, quia dum ſic ſecretò miſſa illo die celebratur, non fit turbatio publica eo die non eſt ſacrificandum, nec impeditur prædicta mœſtitia publica, &c.

11 Sed quænam tunc Miſſa recitari debet, cùm nulla pro die illo ſit aſſignata?

Reſpondet Paſqualigus *loco cit.* in rigore poſſe celebrari quamcunque Miſſam, quæ cæteris diebus celebrari poteſt; meliùs tamen fore, ſi celebretur Miſſa votiva Paſſionis Chriſti Domini, quæ congruit illi tempori, vel Miſſa votiva de Sanctiſſima Euchariſtia, quæ congruit fini intento, nempè fini dandi Viaticum infirmo, vel Miſſa pro Ægrotis, quæ congruit fini celebrationis, hoc eſt, fini adjuvandi Infirmum. Hæc ille; ſed certè congruentiùs Miſſa votiva Paſſionis Domini tunc eſſet præferenda.

In die Jovis, & Sabbati Sancti.

12 AT verò in diebus Jovis, & Sabbati intervenientibus in Hebdomada majori, obligamur certè intereſſe ſacro, ſi ii incidant in diem feſtivum de præcepto, ſiquidem tunc celebratur propriè vera Miſſa, verumque ſacrificium. Verùm adverte, ſi in memoratis diebus peragatur unica tantùm Miſſa ſolemnis; facilè aliquem excuſari, quando non niſi cum notabili incommoditate illi intereſſe poſſet: quam tamen excuſationem multi Epiſcopi amovent, ut profectò amovere omnes debent, concedendo, ut incidente in illos dies præcepto, plures Miſſæ privatę celebrentur, quot nimirum ſufficere videbunt ad commoditatem populi; in defectu Epiſcopi abſentis, quando Parochus non prævidit hanc conceſſionem ab Epiſcopo poſtulare, poſſe ipſum per ſe prædictas privatas Miſſas celebrandas curare: mihi dubium non eſt: Miſſa autem Sabbati Sancti incipiet in eo caſu à Kyrie Eleiſon, relictis nimirum Prophetiis, quæ potiùs pertinent ad officium ſolemnitatis, quàm ad ipſam Miſſam, & relicto introitu, qui in illa Miſſa non adeſt.

Quando Sacerdoti non datur poſſe Miſſam audire, an teneatur ipſe celebrare?

13 INquires tertiò. Si Titius Sacerdos die Dominico v.g. non inveniat Sacerdotem alium, qui eo die celebrare poſſit, aut velit, unde ipſe Titius Miſſam audire ab alio recitatam non valeat, teneturne ipſe ſacrificium offerre, ut ſic pręcepto de audienda Miſſa ſatisfaciat? Ratio dubitandi eſt, quia fideles obligantur quidem intereſſe ſacro, ſed quando illius eſt copia, non verò illud celebrare.

14 Reſpondeo, huic inquiſitioni rectè reſpondet Gobat *loc. cit. num. 40.* teneri; addens, duos Theologos de hac affirmativa reſponſione immeritò dubitaſſe; ſubditque has rationes; Primam, quia cōſuetudo Eccleſiaſtica ſic habet, ut ſcilicet omnes, etiam Sacerdotes, Miſſæ interſint die feſtivo, ſi tunc non celebrent; ſecundam, quia qui celebrat, audit ſacrum, ſiquidem alioquin Sacerdos celebrando, ſed de audiendo; immò Suarez *de Euchariſtia d. 88. ſect.4.* ait, celebrantem perfectiùs Miſſam audire, quàm circumſtantes: ſi igitur poteſt audire celebrando, omninò obligabitur. Tertiam, quia Sacerdos, qui tempore Paſchali non habet, à quo percipiat communionem obligabitur ipſe conſecrare, & communicare, ut præceptum ſervet. Quartam, quia qui tenetur ad finem, tenetur (ut omnes docent) ad ponenda media, ſaltem ordinaria; at celebratio Miſſæ uſitatiſſimum eſt, & ordinarium medium ad illam audiendam.

Ad rationem dubitandi patet ex dictis reſponſio, hoc eſt, jam in promptu eſſe Miſſam, quando adeſt Sacerdos ipſe, qui celebrare poteſt.

15 Sed eſt privilegium celebrare; nemo autem tenetur ſuo privilegio uti. Reſpondeo, negando, id privilegium eſſe; eſt enim quaſi naturalis proprietas Sacerdotis, qui ad hunc finem ordinatur, nempè ut celebret.

16 Sed ſunt non pauci, qui mallent audire Miſſas quatuor, quàm unam facere: Reſpondeo, hoc provenire ea eorum vitio, quod proinde ipſos excuſare non debet: ſecus, ſi ea difficultas proficiſceretur ex notabili dolore, in ſtando, vel legendo, vel in ſcrupulis irremediabilibus. Hactenus ex dicto Authore.

Quando celebrans ſubmiſſa voce celebrat, an à fidelibus ſatisfiat Præcepto?

17 INquires quartò in hunc modum: Sacerdos proximè præcedenti die Dominico, adeò ſubmiſſa voce celebravit, ut ne verbum quidem Miſſæ omnes, qui interfuimus, audiverimus, ſatisfecimuſne præcepto?

18 Reſpondeo, tibi, & circumſtantibus ſavet his verbis Beja Luſitanus *in reſponſis caſuum Bononienſium editis anno 1589. fol.97.* In noſtra religioſiſſima Luſitania (inquit) ut devotioni, & contemplationi ſacrificantium conſulatur, in more eſt poſitum, ſubmiſſa adeò voce privatas Miſſas dicere, ut non niſi à ſe ſolo ſacrificans audiatur, & ab eo, qui Miſſæ inſervit, quoad ultima verba, quibus eſt reſpondendū, & tamen quicunq; aſtant, & ſacrificio ſunt præſentes, legem de audienda Miſſa in die feſto ſe adimpleviſſe putant, licèt nihil omninò audiant, vel percipiant, dūmodò actu humano erecti, genuflexi adorantes ibi adſint, & cętera facientes, quę ab aliis fieri in diverſis particulis

Digitized by Google

ticulis Miſſæ ſolent: nec ullus è Catholicis Epiſcopis, & doctiſſimis Confeſſoribus eſt alicui injectus ſcrupulus, quòd præceptum de audienda Miſſa ſint tranſgreſſi ii, qui voces Sacerdotum ſacra facientium non perceperint.

19 Hæc Beja, cum quo abſolutè ſentio, quoad fideles ejuſmodi ſacri intereſſentes: At verò quod attinet ad Sacerdotes tam ſubmiſsè celebrantes, nulla urgente neceſſitate, ſed ſolùm, ut ſuæ devotioni ſerviant, nec laudare, nec approbare poſſum: & ratio eſt, quia ſic Sacerdotes Luſitani rubricas Miſſalis non obſervant, quæ rubricæ alia, ſummiſſa voce, alia, voce elata, recitanda diſponunt: præter quam quòd fraudantur fideles de ſpirituali fructu, qui enaſci ſolet ex auditione Orationum, Evangeliorum, Epiſtolarũ, Symboli fidei, & ſimilium. Adde tertiò, Miſſam, licèt privatim celebratam, eſſe per ſe miniſterium publicum, ut alibi explicuimus; quare, ut ritè peragatur, non eſt ad ſolam privatam Sacerdotis devotionem reſtringenda.

20 Porrò juvat opponere Bejæ Luſitano Hiſpanum Navarrum, de quo Navarro, Sà *v. Miſſa num.* 50. ſic habet; Navarrus peccare ait, Miſſam ita ſubmiſse celebrantem, ut circunſtantes non poſſint audire. Vide ergo ingeniorum diverſitatem? Beja de devotione illud idem prædicat, quod Navarrus de peccato condemnat; non tamen puto, quòd poſſit condemnare de mortali, cùm non appareat manifeſtum caput, undè tanta peccati gravitas colligatur; & prudenter S. Thomas *in quodlibet 9. quæſt. 7. numer.* 15. ſic monet; *Periculosè determinatur, aliquid eſſe peccatum mortale, niſi expreſſa veritas habeatur.*

21 Quæret ex hac occaſione aliquis, quid dicendum, contra de eo, qui ſecretas Miſſæ orationes alta, ſeu elata voce profert?

Reſponden huic quæſtioni, ſi ſermo ſit de verbis conſecrationis Gobat *in Alphabeto ſacrificantium* ſic ſatisfacit: qui vocem adeò intendit, ut miniſter ſacra verba conſecrationis audire queat, excuſandi ſunt, quia non adeſt præceptum grave de ſecreta conſecratione, gravis verò venialis damno, quando quis ad ſex, vel octo paſſus vocem conſecrationis intendit: mortalis verò, qui ad quadraginta audiri conſueviſſet. Hæc ille; ſed profectò hoc de mortali nimis rigidè dictum eſſe videtur (excepto notabili ſcandalo, vel contemptu, vel animo inducendi novum Ritum) idque propter eandem rationem, quam modò innuimus ex S. Thoma.

22 Si verò ſermo ſit de aliis orationibus, quas ſecretè dicendas diſponunt rubricæ; reſpondet Quartus *in rubr. Miſſalis parte* 1. *titul.* 16. *dub.* 1. ſe putare, peccare mortaliter eum, qui alta voce legit totum Canonem, vel partem ejus notabilem, vel notabilem partem aliarum precum, quæ ſecretò recitari debent, ſi id fiat, vel animo inducendi novum Ritum, vel cum ſcandalo aliorum. Hæc ille; & quidem rectè, ſi notes tamen hanc ultimam conditionem (ſi id fiat &c.) quod nos etiam in ſimili advertimus modò numer. præcedente.

Quando anteceſſores Civitatis voverunt celebrare diem feſtum, an ſucceſſores teneantur intereſſe Sacro illo die?

23 INquires quintò An ſucceſſores, & poſteri obligentur ad feſta, quæ voverunt eorum majores, & ſic an obligentur tunc intereſſe ſacro? Ratio dubitandi eſt, quia nemo poteſt ſuo voto alium à ſe ligare, alioqui tenereris fieri Religioſus, ſi tui Parentes Religioni te devoviſſent.

24 Reſpondeo. Certum communiter putatur à Doctoribus, quòd obligentur; Ratio eſt; vel quia primò, ex juſtitia legali, ſeu ex obſervantia erga Anteceſſores tenentur Poſteri rata habere, & confirmare ejuſmodi vota pro bono publico emiſſa, & non inducentia valdè magnum onus, ut notat Bonacina *de voto p.* 1. *n.* 20. & Fillucius *tract.* 26. *n.* 162. Vel ſecundò, quia Epiſcopus vota illa approbando, mandavit ea ſervari à Poſteris, ut tenet Suarez *lib.* 4 *de voto cap.* 10. & Layman *lib.* 4. *tract.* 4. *c.* 10. *n.* 9 lege etiam Thom. Sanch. *lib.* 4 *ſumma c.* 15 *n.* 16. Addit Navarrus *in Manuali c.* 12. *nu.* 8. hanc obligationem oriri ex vi contractus, & promiſſionis tranſeuntis in ſucceſſorem univerſalem; quam tamen rationem difficulter ſe credere, dicit Gobat *in Alphabeto audiſionis Sacri n.* 86. *vel* 3. ut habet Paſqua. *in obſervationibus ſuper Lauretum n.* 22. quia voti obligatio afficit quidem regulariter tantùm expreſsè voventes, ſed aliquando etiam voventes tacitè, quatenus voluntas ſucceſſorum cenſetur moraliter ineſſe in voluntate anteceſſorum voventium.

Quiſnam legitimè dies feſtos inſtituit ſub obligatione audiendi ſacrum?

25 INquires ſextò. Quiſnam indicere valet feſtos dies, in quibus nos intereſſe ſacro teneamur?

26 Reſponden; Dies indicere feſtivos pro univerſali Eccleſia in honorem Dei, & Sanctorum (utique Canonizatorum, vel etiam Beatificatorum) pertinet ad Romanum Pontificem ſummum, pro Diœceſi, vel Oppido ad Epiſcopum, modò mox explicando *num.* 28. Eandẽ vim habet legitima conſuetudo, ſive univerſalis pro tota Eccleſia, ſive peculiaris pro Diœceſi, vel Oppido; legitima, inquam, quia ex ſe conſuetudo ſola, orta dumtaxat ex populi obſervatione, ejuſmodi vim non habet, niſi quando, ſaltem tacitè, Prælati conſenſum includeret, quo pacto jam eſſet legitima. Ratio eſt, quia id pertinet ad juriſdictionem ſpiritualem, quam nullam habet Populus, ſed habent ſolùm Prælati, quibus eam Chriſtus Dominus communicavit. Id quod non ita ſe habet in juriſdictione temporali; hanc enim primitus reſidere in populo ob hoc tamen Principibus ſecularibus communicatam eſſe ad meliorem gubernationem docemus omnes.

27 Subinquires, ſi quando Princeps mandet obſervari aliqua feſta, ut ob inſignem victoriam; ob coronationem Regis, immò etiam ob reverentiam alicujus Sancti de Republica benemeriti (quæ non accedente Prælati juſſione feſta ſęcularia, non verò ſacra appellari rite poſſunt) eſt ne obligatio tunc Miſſam audiendi, & conſequenter à ſervilibus abſtinendi?

Reſpondeo, non eſſe obligationem in conſcientia ex virtute religionis audiendi Miſſam, vel abſtinendi à ſervilibus, ſolùm enim tunc externa feſtivitas indicitur, & externa abſtinentia à negotiis prohibetur. Interim tamen non nego, contra legem civilem peccari poſse, & contra Principis obedientiam; ſed hoc mortale vix, aut ne vix quidem de facto pertingere, alibi à nobis diſputatum eſt.

28 Subinquires iterùm. Epiſcopus (idem dic de Epiſcopalem juriſdictionem habentibus) ſub qua conditione poteſt indicere dies feſtos ſacros, in quibus ſit abſtinendum à ſervilibus, & ſit audiendi Miſſam obligatio? Quos ut ſumus omnes, & advertit Caſtrop. *tom.* 3. *diſp.* 2 *p.* 2. *n.* 5. etiam Regulares obſervare tenentur.

29 Reſpondeo, ſub ea conditione ex jure communi, ut id faciat accedente conſenſu Cleri, hoc eſt majoris partis capituli, & conſenſu populi, ut habetur *conqueſtus de feriis*, puto nihilominus, in rigore Epiſcopum poſſe ſine poſitivo conſenſu populi, quem ſatis eſt non contradicere; ſed cum conſenſu tamen prædicti Cleri, conſuetudine nimirum ſic legitimè introducta.

30 Monet autem Urbanus VIII. *in Bulla edita anno* 1642. (ſed non jubet, nec poteſtatem tollit) ut parcè, ne ſcilicet fideles multorum feſtorum frequentia aggraventur, hanc poteſtatem Epiſcopi exerceant. Quòd verò Urbanus ſolùm moneat Epiſcopos, & poteſtatem nequaquam tollat, ipſemet Bullæ tenor manifeſtè declarat, in qua hujuſmodi adſunt verba.

Ne autem dies feſtos à locorum Ordinariis nimia aliquorum facilitate, aut Populorum importunitate, deinceps iterùm multiplicari contingat, eoſdem Ordinarios in Domino monemus, ut ad Eccleſiaſticam ubique ſervandam æqualitatem, de cætero perpetuis futuris temporibus ab indictione ſub præcepto novorum feſtorum ſtudeant abſtinere.

Hactenus Pontifex, ubi nota illud (*monemus.*)

Qua Hora audiendum eſt Sacrum?

31 PErtinet ad circumſtantiam; Quando, hora aſſiſtendi ad Miſſam, quare merito inquires ſeptimò: quid ſit ſentiendum de ejuſmodi hora.

32 Reſpondeo. Quacunque hora Sacerdotes celebrent obligantur Fideles uni Miſſæ die feſtivo præſentes adeſſe. Ritè autem celebrant ab Aurora uſque ad meridiem, & ex Privilegio à Pontifice aliquibus cõceſſo, etiam una hora ante Auroram, & una item circiter hora poſt meridiem, quorum privilegiorum explicationem ſatis erit videre apud de Lugo *de Eucharistia diſp.* 20 *ſect.* 1. alioſque.

Quòd ſi unica dumtaxat, vel paucæ Miſſæ aliquo in Oppido celebrentur, quacunque hora audienda eſt illa, quæ celebrabitur; unde ſi manè diluculo dicetur illa unica Miſſa, manè eſt audienda; ſi verò dicetur in meridie; tunc audienda erit, quando nulla rationabilis non audiendi cauſa ſubſit.

33 Dixi (unica Miſſa) nemo enim obligatur ad plures: nam proptereà in rigore die Natalis Domini, unam Miſſam audiendo præcepto ſatisfit ſufficienter; ſicuti etiam Sacerdos non obligatur eo die plures Miſſas celebrare, cum ſemel celebrando ſuum munus ſatis adimpleat, lege Paſqualigum de Miſſa *q.* 1252.

An aliquando ante mediam noctem?

34 INquires octavò in hunc modum. Poteſt contingere, ut audiat quis Miſſam ante mediam feſti ſequentis noctem; hic ergo ſatisfacit ne præcepto?

Caſus quotannis occurrit in nocte Natalis Domini, in illo primo ſacro, quod celebrat Cardinalis in Sacello Pontificio coram Pontifice, nam hæc prima Miſſa ſolet tota abſolvi ante mediam noctem, ut latè habes apud de Lugo *de Eucharistia diſputat.* 15. *num.* 55. quantum igitur facit ad nos, inquiris, An tunc fideles audiendo illam Miſſam, ſatisfaciant præcepto audiendi ſacrum in die feſtivo Natalis Domini?

35 Reſpondeo, ſatisfacere. Ratio eſt, quia ex mente Eccleſię, ſeu Pontificia illa Miſſa pertinet ad diem feſtũ Natalis, unde etiã ſi nulla alia adeſſet ratio, certè ſubeſſe conceſſionem Pontificis dicendã erit; neque enim pręſumendum eſt, ipſum velle, ut duas Miſſas tunc ti fideles ex obligatione audiant, qui tam devotos, & ſollicitos in audienda illa prima Miſſa ſe prębuerunt. Immò addo, ſi in aliqua Provincia uſus antiquus ſimilis vigeret, quo media nox præveniretur, idem ſentiendum eſſe, nimirum conſuetudinem illam eſſe ſervan-

dam,

dam,& conſequenter per illam anticipatam Miſſam Eccleſiæ præceptum adimpleri.

36 Sed ecce hinc datur occaſio,aliam dubitationem reſolvendi, quam ſic propono. Ego nudiuſtertius volens de Æſtate iter longum facere,ſurrexi è lecto,Sacerdotemque oravi,(ut quia erat dies Dominicus)celebraret, me, meiſque comitibus præſentibus. Annuit Sacerdos,Miſſamque celebravit,qua peracta,clarè cognovimus,eam fuiſſe ante mediam noctem celebratam,ſatisfeci ne ego,& comites, & Sacerdos Eccleſiaſtico præcepto?

37 Reſpondeo, ſatisfeciſſe, nec opus auditione alterius ſacri, quamvis in promptu vobis fuiſſet; ſi,ut refertur, illa auditio prior bona fide habita eſt. Ad id dicendum,me movet benigna Matris Eccleſiæ pietas;non enim mihi perſuadere poſſum,quòd huic, bona fide operanti, illa imponat obligationem intereſſendi alteri ſacro: bona fide, dico,nam,ſi mala,nemo hunc liberare, ut ex ſe conſtat,ab iterata auditione poſſet.

Confirmatur allata reſponſio; nam ſi ego ex voto obligarer largiri decem v.g. aureos Eccleſiæ Sancti Franciſci, & per inculpatum errorem,eos largitus eſſem Eccleſię Sancti Petri,non puto, Deum eſſe adeò rigoroſum exactorem, ut velit me alios decem aureos Eccleſię S. Franciſci conferre: idem certè non eſſet, ſi ego ex juſtitia deberem dare dictos aureos decem Titio,& darem,quamvis bona fide, Cajo; quia in hoc caſu remanet in Titio jus juſtitiæ contra me pro decem aureis ſibi debitis,quod jus, ut docemus omnes, eſt valdè rigoroſum;at in præcepto de audienda Miſſa,vel in voto non intercedit jus juſtitiæ,ſed debitum ex virtute obedientię,vel religionis, quæ tanti rigoris non ſunt, & cùm tunc creditor ſit benigniſſimus, ipſe non præſumitur extorquere velle iteratam ſolutionem.

38 Quæres. Sacerdos ille, qui ante mediam noctem, atque adeò non in die Dominico, ſed Sabbato Miſſam illam præproperam celebravit, poterit ne legitimè iterùm celebrare inhærendo alicui opinioni, quæ putaret, ipſum, quia verè hoc die Dominico non celebravit, jus habere ad celebrandum?

Reſpondeo. Cùm hæc dubitatio hujus loci non ſit,alibi,hoc eſt,in proprio tractatu de Miſſa determinabitur, nunc autem tempus eſt quieſcendi, & finem hujus anni laboribus imponendi. Valete.

TRACTATUS SECUNDUS.

DE SECUNDO ECCLESIÆ PRÆCEPTO,

HOC EST

DE SUSCIPIENDO POENITENTIÆ SACRAMENTO.

IN duas partes dividitur hæc Tractatio. Altera explicat ea, quæ pertinent ad pœnitentem, idque fiet à cap. 2. uſque ad caput 24. priùs enim in cap. primo aliqua pertinentia ad materiam, & formam hujus Sacramenti, præmittere oportebit. Altera explicat ea, quæ pertinent ad Confeſſarium, id quod fiet à cap. 24. ad finem uſque, quo pacto declaratæ ſatis ſuperque erunt quatuor partes hujus Sacramenti, nimirum Contritio cordis, Oris confeſſio, Abſolutio, & Satisfactio. Noſtris conatibus proſperè aſpiret Deus.

CAPUT PRIMUM.

Præmittuntur quædam circa materiam, & formam hujus Sacramenti.

1 CUm omnia Sacramenta conſtent materia, & forma,præſtat hoc initio harum cognitionem de Sacramento Pœnitentiæ breviter afferre.

Materia Sacramenti Pœnitentiæ.

2 DIco primò,materiam remotam eſſe peccata ex S.Thoma *3. p. q. 84.* Non eſt autem ſenſus, quaſi peccata ſint materia ex qua,ſed materia, circa quam Sacramentum Pœnitentiæ verſatur. Nomine autem peccatorum non intelligimus peccatum originale, quod cùm non ſit noſtra voluntate contractum,de eo pœnitentiam habere non poſſumus. Quòd ſi Sanctus Auguſtinus libro de vera,& falſa pœnitentia *capit.* 8. ait, nos per totam vitam hujus originalis peccati pœnitentiam agere, ſumit nomen pœnitentiæ ſatis amplè, & ſenſus eſt (ut habet S. Thom. *in 4. diſt. 16. q. 1. art. 2. quæſtiunc. 2.*) Nos per totam vitam dolere,quòd in peccato ſimus concepti,& nati filii irę,& quòd per totam vitam ob cauſam originalis peccati innumera mala patiamur.

Nec etiam intelligimus peccata actualia ante Baptiſmum commiſſa,ut non intelligit Tridentinum *ſeſſ. 14. de c. 1.* Ratio autem eſt, quia hæc admiſſa ſunt ab iis,qui extra Eccleſiam ſunt;quare Eccleſiæ judicio non ſubduntur; erunt ergo materia Sacramenti Pœnitentiæ peccata commiſſa poſt Baptiſmum.

3 Quæres,peccatum, quod fortè committit quis in ipſo Baptiſmo, ut ſi quis adultus accedat ad illum ſine ullo dolore de peccatis actualibus antea commiſſis, vel cum voluntate admittendi aliquod peccatum mortale, quo pacto is dicitur à Theologis accedere ad Baptiſmum cum fictione, tale, inquam, peccatum eſt ne materia Sacramenti Pœnitentiæ?

4 Reſpondeo,eſſe materiã hujus Sacramenti,atque adeò oportere,illud ad Confeſſionem deferre. Ratio eſt,quia hujuſmodi peccatum cõpletur ex eo,quòd ſuſcipitur Baptiſmus ſine dolore, vel cùm animo peccandi: Ergo priùs intelligitur ſuſceptus Baptiſmus, & deinde completum peccatum fictionis:ergo erit peccatum commiſſum poſt Baptiſmum,atque adeò materia neceſſaria confeſſionis; & practicè quidem,hoc pro certo tenendum eſt, quia practicè, ut notat de Lugo *de Pœnitentia diſp. 16. n. 2.*,nemo ſcire poteſt ſuum peccatũ duraſſe ſolùm toto tempore antecedenti, & non fuiſſe continuatum poſt Baptiſmum. Legantur Suarez,& Vaſquez citati ab eodem de Lugo ibidem.

5 Dico ſecundò, peccata venialia eſſe quidem materiam idoneam, & ſufficientem hujus Sacramenti, non tamen neceſſariam, cùm ea aliis etiam modis remitti poſſint ex Trid *ſeſſ. 14. c. 5.*

6 Eodem modo peccata, à quibus ſemel quis legitimè eſt abſolutus, ſunt materia ſufficiens, non autem neceſſaria. Suarez *de pœnitio. 18. de Pœnitentia, ſectio. 1.* aliique paſſim: quòd ſi dicas, formam hujus Sacramenti, quam mox afferemus, in hoc caſu fore falſam,cùm non inveniat peccata, à quibus Pœnitens per illam abſolvatur, quandoquidem ab illis jam fuit in alia confeſſione abſolutus; Reſpondeo, nequaquam fore falſam, ſiquidem ſenſus formæ eſt: Confero tibi per abſolutionem gratiam Sacramentalem, quæ ordinatur ex ſe,& vi ſua, (ſi ab indiſpoſitione ſubjecti non impediatur) ad peccata remittenda, & conſequenter, qua peccata omnia delerentur, ſi ea haberes.

7 Dico tertiò, materiam proximam hujus Sacramenti non eſſe ſolam oris confeſſionem, ut Durandus, & Gabriel dixerunt; ſed eſſe tres actus pœnitentis, hoc eſt, actum contritionis, ſeu doloris: actum Confeſſionis: actum ſatisfactionis. Suarez *loc. citat. ſect. 3. cum Sanct. Thom.* aliiſque; & actus quidem doloris fit ſenſibilis (ut requiritur ab omni Sacramento) per ipſam oris Confeſſionem;ſatisfactio autem eſt pars, non quidem eſſentialis, ſed integralis, verùm hæc latiùs Theologi, & videri poteſt Bellarminus *lib. 7. de pœnis, c. 12.* aliique.

Forma Sacramenti Pœnitentiæ.

8 EST abſolutio, quæ ex communi Eccleſiæ conſuetudine ſic uſurpatur.

Dominus noſter Jeſus Chriſtus te abſolvat. Et ego authoritate ipſius mihi licèt indigno commiſſa, abſolvo te, in primis ab omni vinculo excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti, in quantum poſſum, & indiges: deinde ego te abſolvo à peccatis tuis in NOMINE PATRIS, ET FILII, ET SPIRITUS SANCTI. Amen.

Paſſio Domini Noſtri Jeſu Chriſti, & merita Beatiſſimæ Mariæ ſemper Virginis, & omnium Sanctorum, & quidquid boni feceris, & mali ſuſtinueris, ſit tibi in remiſſionem peccatorum, in augmentum gratiæ, & præmium vitæ æternæ. Amen.

Aliqui etiam præmittunt illam precationem, *Miſereatur tui omnipotens Deus, & dimiſſis peccatis tuis, perducat te in vitam æternam. Amen.*

Sicuti alii omittunt illa verba (*mihi licèt indigno commiſſa.*) Illud item verbum (*ſuſpenſionis*) apponi non debet, quando abſolvitur Laicus, de qua re vide Cajetanum *v. abſolvo.*

9 No-

9 Notat autem Sà *v. abſolutio n.* 1. in brevibus Confeſſionibus, ut illorum, qui ſæpè confitentur, ſatis eſſe dicere ſolùm, *ego te abſolvo à peccatis tuis in NOMINE PATRIS, ET FILII, ET SPIRITUS SANCTI. Amen.*

Idem eſto in neceſſitate urgente, mortis periculo, immò etiam in longioribus, quando multi adſunt pœnitentes, quo ſcilicet ea brevitate longius tempus ſuppetat Confeſſionem appetentibus.

10 Hæc eſt communis praxis. Verùm ſi inquiramus, quænam verba ſunt omninò neceſſaria ad eſſentiam abſolutionis? Dico eſſe hæc, *abſolvo te*, ita Valentia, Suarez, Navarrus, aliique ſuis in locis, & favet Concilium Florentinum in decreto Eugenii, & Tridentinum *ſeſſ.* 24. *cap.* 3. quatenus dicunt formam eſſe hanc: *ego te abſolvo*, & ratio eſt, quia hæc duo verba ſatis ſignificant id, quod per hoc Sacramentum efficitur. Nam ſicuti particula (ego) ſufficienter includitur, ſeu explicatur in verbo, *Abſolvo*, quod eſt primæ perſonæ; ſic particula (à peccatis) in eodem verbo includitur, & explicatur; abſolvi enim dicitur, quod eſt vinculis ligatum, quæ vincula, quòd ſint peccata, ſatis determinatè explicatur ex eo, quòd peccata pœnitens ſit confeſſus.

11 Duo hic nota; Alterum, dum prædicta Concilia dicunt, formam hujus Sacramenti eſſe, *ego te abſolvo*, non ideò id dicunt, quia illud (*ego*) ſit de eſſentia, expreſsè prolatum; ſed quia voluerunt illud exprimere, quod in uſu Eccleſiæ Latinæ uſurpatur.

12 Alterum, invocatio Sanctiſſimę Trinitatis, licèt in Sacramento Baptiſmi, & Confirmationis pertineat ad eorum ſubſtantiam; non tamen pertinet in Sacramento hoc Pœnitentiæ: Ratio eſt ipſa Chriſti Domini inſtitutio; Et meritò quia in Baptiſmo fit profeſſio fidei, & in confirmatione datur robur ad eandem fidem publicè confitendam; quare congruum fuit, ut in illarum collatione fieret mentio præcipui myſterii fidei, quæ congruentia non apparet in Sacramento Pœnitentiæ. Immò cùm hoc Sacramentum ſit inſtitutum ad modum judicii, & prolationis ſententiæ, in quibus non ſolet apponi ejuſmodi invocatio; meritò in illo non apponitur, niſi ea congruitate. Peccaret tamen venialiter, qui extra neceſſitatem invocationem prædictam omitteret, quia ageret contra uſum communem Eccleſiæ, quamvis non in re gravi.

13 Addamus & alia duo; Primum, in caſu neceſſitatis, qualis eſſet v. g. in naufragio, quando plures peterent abſolutionem, & ob temporis anguſtiam non poſſent abſolvi ſeparatim, abſolvi ſic poterunt. *Ego vos abſolvo, &c.*

14 Secundum, non eſt neceſſe proferre illud (*ab omnibus*) quia jam unum mortale non abſolvitur ſine alio, ſaltem indirectè remiſſo: & Rituale Romanum in forma abſolutionis hanc vocem non habet, ut nec Tridentinum modò allatum.

15 Ab his, quæ hactenus dicta ſunt, diſſentiunt nonnulli; quę diſſenſio, cùm ſit Theologica, videatur apud de Lugo *diſp.* 13. *de pœnitentia n.* 60. *& deinceps.*

Mutare verba abſolutionis.

16 DUbitabis primò: An valeat abſolutio, ſi fiat mutatio in verbis? Rurſus, an ea mutare liceat?

Reſpondeo ad primum, ſi remaneat idem ſenſus, ſanè valebit, ut ſi Sacerdos dicat.

Abſolutionis Sacramentum tibi confero, vel do: condono tibi peccata tua: abſolvo Excellentiam veſtram, vel Dominationem tuam, &c. Relaxo, libero te à peccatis tuis: Remitto tibi peccata tua.

Notat autem hic Suarez, & Valentia melius dici (*abſolvo te*) quam (*remitto tibi*) quia in verbo, *abſolvo*, magis explicitè actus judicii ſignificatur.

Præterea, ſi detur abſolutio ſub imperativo modo, vel indicativo paſſivo, valebit etiam abſolutio: ſi Sacerdos dicat:

Abſolvere, penultima correpta: *abſolvaris: abſolutus eſto. Remittuntur à me tibi peccata tua*, Ita de Lugo *de Pœnitentia loc. cit.*

17 Denique Scotus *in* 4. *diſt.* 54. ait valere abſolutionem, ſi Sacerdos proferat aliquo modo ex ſequentibus, cum tamen non valere dicat Sotus *in* 4. *diſt. eadem q.* 1.

Jubeo, te abſolvi: Placet mihi, te abſolvi: mando, præcipio, volo te abſolvi. Profectò ſaltem dubiæ extunt ejuſmodi formulæ.

18 Contra verò, abſolutio certò non valebit, ſi detur ſub verbis optativi modi, vel ſub verbis deprecatoriis. *ſic.*

Utinam abſolvat te Deus à peccatis tuis! Abſolutionem peccatorum tribuat tibi Deus. Oro Deum, ut te abſolvat.

Sanctus Thomas *opuſc.* 22. *c.* 1. *art.* 2. ait contrariam opinionem eſſe præſumptuoſam, & errori proximam; Et meritò, quia *Joann.* 20. Chriſtus dat Sacerdotibus abſolutè poteſtatem abſolvendi, dicens; *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*; inſtituit enim hoc Sacramentum per modum judicii, in quo ſententia non fertur deprecando: non ſic Sacramento extremæ unctionis, quia hoc inſtitutum eſt ſub verbis deprecatoriis *Jacobi* 5. ubi dicitur, *inducant Presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, &c.*

19 Jam verò, quoad licitum uſum dico, ſemper graviter peccari, ſi ita mutetur forma ut invalidum reddatur Sacramentum, vel reddatur dubium, quia tunc peccatur contra reverentiam Sacramenti illud irritum reddendo, & contra pœnitentem, de gratia Sacramenti illum defraudando. Quando autem ita mutatur, ut non reddatur invalidum, peccabitur ex eo capite, quia receditur ab uſu, & praxi Eccleſiæ in re gravi; niſi forte tam modica eſſet mutatio, ut parum pro nihilo reputaretur, veluti eſſet omittere illud (*Ego.*)

Abſolvere ſub conditione.

20 DUbitabis ſecundò. An abſolutio poſſit ſub conditione conferri?

Reſpondeo, & dico primò. Abſolutionem datam ſub quacunque conditione in futurum pendente, non valere: ut ſi Sacerdos dicat: *abſolvo te, ſi ſacram imaginem Drepanitanæ Virginis inviſeris, vel ſi furto ablata reſtitueris, vel ſi tuus ſuperior ratam habuerit hanc abſolutionem*, ita Cajetanus *v. abſolvo*, & paſſim Theologi. Ratio eſt, quia Sacramenta non differunt effectus ſuos in futurum, ſed ſtatim illos conferunt; ſiquidem ex inſtitutione Chriſti, ſtatim ac Sacramentum exiſtit, gratiam parit, ut latiùs explicant Theologi; multò magis id dicendum eſt in Sacramento Pœnitentiæ, in quo ſemper eſſet periculum illud fruſtrandi, ſi adveniente conditione, Pœnitens inveniretur indiſpoſitus ad gratiam conſequendam.

21 Dico ſecundò, valere abſolutionem datam ſub conditione de re præſenti, vel de re præterita, quæ ſupponatur jam anteà præextitiſſe; ut ſi Sacerdos dicat: *Abſolvo te, ſi tuorum peccatorum dolorem habes, vel habuiſti; ſi animum habes reſtituendi, vel reſtituiſti*, immò etiam ſi per magnam imprudentiam dicat; *Ego te abſolvo, ſi hoc manè ortus eſt ſol.* Ratio eſt, quia ſic certum efficitur Sacramentum; verùm valdè notandum eſt, Sacerdotem nunquam debere ſic abſolvere; ſed priùs interroget pœnitentem, an dolorem habuerit, vel habeat? An reſtituere velit? &c. Poſtea abſolutè abſolvat, ſic enim requirit forma Judicii, ad cujus normam inſtitutum eſt hoc Sacramentum, Cajetanus *ibid.*

22 Dico tertiò, licitè conferri abſolutionem ſub conditione in ſequentibus caſibus.

Primò. Quando Sacerdos dubitat, an is, cujus confeſſionem audit, ſit rationis compos, ut ſi audiat Confeſſionem pueri, vel ſemifatui: poteſt enim tunc dicere: *te abſolvo, &c.* ſi uſum rationis habes, ita Medina *de Inſtruct. Sacerdotum lib.* 2. *capit.* 12. ubi notat hujuſmodi conditiones meliùs eſſe mente adiicere, quàm voce proferre.

23 Secundò, licita etiam erit abſolutio, quando, omnibus expenſis, dubitat Sacerdos, an ſint peccata ea, quæ pœnitens confeſſus eſt; poteſt enim dicere *abſolvo te &c. ſi ea, quæ audivi, ſunt peccata.* Medina *ibidem.*

Hic ſiſte, lector, & habe hujus rei diſtinctiorem notitiam: Doctores nonnulli cum Suar. *d.* 28. *de pœnitentia ſect.* 1. *n.* 13. advertunt, ſi quis ad Confeſſionem affert ſola peccata dubia, debere eum moneri, ut addat aliquod peccatum certum aliàs confeſſum, ut nimirum certa conferatur abſolutio: quòd ſi certum inveniri nequeat, tunc abſolvi poterit ſub conditione, modo dicto; ſi tamen prudenter judicet Confeſſarius, ita conſuli ſaluti Pœnitenti.

Univerſaliùs autem, & expeditiùs ſic habet Merolla *tom.* 1. *d.* 3. *numer.* 359. *Quamvis optimum Conſilium ſit, ſi confitens materiam dubiam; adjungat, aliquod certum, aliàs confeſſum; tamen conſilium id eſt, non videtur præceptum: quia præcepta non ſunt facilè multiplicanda ſine cogente fundamento; nullibi enim tale præceptum invenitur impoſitum, neque injuria fit Sacramento, quia verò non exponitur periculo irritationis: non enim forma abſolutionis tunc cadit ſupra materiam non ſufficientem, ſed tantùm conditionaliter, ſi adeſt materia: conditio autem nihil ponit in eſſe; Adde, quod teneretur quis pluries idem peccatum confiteri, quod nullo jure probatur.* Hæc Merolla.

24 Tertiò; licita etiam erit abſolutio ſub conditione, quando Confeſſor audivit jam Confeſſionem, & dubitat propter aliquam animi v. g. diſtractionem, an abſolutionem contulerit pœnitenti. Tunc enim poteſt dicere: *ego abſolvo te, &c.* mente intelligendo, *ſi te prius non abſolvi.* Cajetanus *loc. cit.*

25 Quartò; licita etiam erit abſolutio ſub conditione, in mente, ut dictum eſt, retenta, in caſu proximè morituri, qui ſit ratione deſtitutus, nempè ſic dicendo: *Ego te abſolvo, &c. ſi es benè diſpoſitus.*

Id quod diſtinctiùs explicabimus infra cum de communione *c.* 7. *n.* 20. *& c.* 16. *n.* 13.

Forma abſolutionis ab excommunicatione.

26 DUbitabis tertiò per hanc occaſionem, quibuſnam verbis conferenda ſit excommunicationis abſolutio pro foro conſcientiæ, quam ſcimus ſemper neceſſariò dandam eſſe ante abſolutionem à peccatis? ut habes apud Suarium *de cenſuris diſp.* 10. *ſect.* 3. *n.* 10.

Reſpondeo. Abſolutio à peccatis, quia eſt pars Sacramenti, non poteſt mutari ab ea, quam nuper attulimus, cùm ſit inſtituta à Chriſto Domino; abſolutio autem ab excommunicatione, & cęteris cenſuris (quia non ſunt peccata, ſed pœnæ peccatis impoſitę) poteſt conferri quibuſcumque verbis, per quæ abſolvens explicet, ſe velle tollere excommunicationem.

27 Con-

Digitized by Google

27 Conſueta tamen forma pro foro conſcientiæ (nam pro foro externo, lege Bonacinam *diſputat. 1. de cenſ. quæſt. 3. p. ult.*) eſt hujuſmodi.

Ego te abſolvo à vinculo excommunicationis, quam propter hanc, vel illam cauſam, v. g. ob percuſſionem Clerici incurriſti, teque reſtituo Sacramentis Eccleſiæ, & communicationi fidelium; deinde te abſolvo à peccatis, &c.

Hæc tamen expreſſio cauſæ certè omninò neceſſaria non eſt, quare in rigore ſatis erit dicere: *Ego te abſolvo ab excommunicatione, quam incurriſti; ſeu quam habes, deinde te abſolvo à peccatis &c.*

28 Notat item Avila *p. 2. c. 7. diſp. 3. dub. 3.* in foro Sacramenti pœnitentiæ non eſſe regulariter omittendam formulam illam univerſalem, modò *n. 8.* dictam: *abſolvo te ab omni vinculo excommunicationis, ſuſpenſionis & interdicti, in quantum poſſum, & indiges, &c.* non eſſe, inquam, omittendam, etiam ſi pœnitens nullam cenſuram fateatur à ſe contractam, fortaſsè enim pœnitens laborat aliqua cenſura, cujus oblitus eſt, & cujus confeſſor habet poteſtatem abſolvendi.

29 Propter imminentem mortem excommunicati, qui petit abſolutionem excommunicationis cum debita diſpoſitione, ut ſemper ſupponendum eſt, & cum ſatisfactione partis, ſi quæ ſit neceſſaria, ſatis erit breviter dicere: *abſolvo te à cenſuris, & à peccatis in Nomine Patris &c.* Pro dicta ſatisfactione videri poteſt de Lugo *diſp. 16. de Pœnit. à n. 625.*

30 Quid, ſi quis in dicto, vel ſimili caſu ſolùm ſic proferat, *Abſolvo te à peccatis tuis*, remanebit ne pœnitens abſolutus ab excommunicatione, qua laborat?

31 Reſpondeo. Licèt is peccaret graviter, ſi ſcienter (nam bona fides excuſaret à peccato) ſic proferret, intendendo priùs abſolvere à peccatis, & deinde ab excommunicatione, nam ligato excommunicationis vinculo conferretur peccatorum abſolutio, quod graviter prohibetur, ut modo innuimus *n. 26.* quia Eccleſia repellit excommunicatum à participatione Sacramentorum; unde debet Confeſſarius prius curare, ut pœnitens ſit ab excommunicatione liber, & deinde abſolutionem peccatorum impertiri, tamen validè, in probabiliſſima opinione, & excommunicationem, & peccata abſolveret (poſito quòd poteſtate abſolvendi ab utriſque polleat) illud enim *abſolvo* poteſt ſignificare abſolutionem tum à peccatis, tum à pœnis propter peccata contractis, ſemper nihilominus tutius eſt exprimere ſic expreſsè, *abſolvo te ab excommunicatione* (intellige, quam abſolvere potes) *& à peccatis tuis &c.* lege Suar. *de Cenſur. diſp. citata ſect. 2.* & Dianam *p. 3. tract. 9. Reſ. 31.*

CAPUT II.

De iis, quæ pertinent ad Pœnitentem.

De iis, quæ ad eundem pertinent ante Confeſſionem.

Examen.

1 ACceſſurus ad Sacramentum Pœnitentiæ, ſe prius præparare debet fidelis per examen conſcientiæ, quo in amaritudine animi, omnia ſua peccata, quæ Confeſſori propalare debet, recognoſcat. Quale autem hoc eſſe oporteat, habe ex de Lugo *diſp. 16. de pœnit. num. 589.*

Pœnitens obligatur tantùm ad examen humanum, non verò ad exactiſſimum; hoc eſt; obligatur ad tale, quo Sacramentum hoc non reddatur nimis grave, & onerosum, nec eſt bona conſequentia: ſi plus bis ſe examinaret, plus inveniret; Ergo ad hoc obligatur; non eſt, inquam, bona conſequentia, quia non eſt attendendum ad exactam, & integram confeſſionem peccatorum, ſed etiam permaximè, ne Sacramentum ex hoc capite reddatur nimis onerosum, & grave. Hæc ille.

2 Et paulò poſt loquens, qua ratione Confeſſarius debeat pœnitentem interrogare de peccatis, hæc habet in ſumma: *Circa hujuſmodi examen, humanaſque interrogationes non poteſt dari una & eadem regula pro omnibus; pendet enim ex capacitate, & diſpoſitione corporali, aliiſque circumſtantiis: quare pauciores, & craſſiores interrogationes debent fieri homini inculto, & barbaro, quales ſunt Indi Occidentales, quàm alteri Europæo; leniùs item examinandus eſt Ruſticus, vel qui graviter ægrotat, vel qui plura habet peccata, vel qui confeſſionem multorum annorum facit, quàm homo civilis, vel homo ſanus, aut qui pauciora habet peccata, vel unius, aut alterius hebdomadæ confeſſionem facit: Et ratio eſt, quia ſecus redderetur confeſſio onerosa, & nimis gravi pro dictis prioribus pœnitentibus, quæ talis non redderetur pro poſterioribus: & hæc eſt ratio, cur à Meretrice, & Concubinario, & ſimilibus minus exactè, & diſtinctè petamus numerum peccatorum, quàm ſi per menſem, vel per hebdomadam ſolam verb. grat. in eo peccato fuiſſet (de qua tamen re clariùs dicemus infra c. 14. à nu. 30.) quia nimirum diligentia, quæ pro peccatis unius hebdomadæ diſtinctè confitendis ſufficeret, ea, ſi pro longo tempore examinando adhiberetur, difficultatem talem, & moleſtiam ingereret; quæ redderet onerosam nimis confeſſionem.* Hæc ex de Lugo.

3 Illud deniq; benè habent Doctores, quia obligatio ad examen eſt humana, & moralis; ideò illud examen peccatorum eſt neceſſariū, & ſufficiens, quod faceret quis in aliquo negotio ſuo gravi, v. g. quod faceret diligens operarius in rebus ſuis expendendis, & componendis, quale homines adhibent ad evitandos morbos cōporales, nempè prudens, & non nimium; de hoc recurret iterùm ſermo *c. 26. n. 7. & 8.*

4 Quæres, obligaturne Pœnitens, ut peccatorum ſuorum memoriam retineat, illa ſibi ſcripto annotare?

Reſpondeo. Certè id laudabile eſt, ne ex inadvertentia taceatur aliquod peccatum; tamen neminem ad id obligari, puto cum Decaſtillo *de pœnitentia diſp. 6. dub. 12. n. 244.* Ratio eſt, tum quia ſcriptura eſt ex ſe patens, tum quia ſicuti non eſt peccatum omittere confiteri aliquod propter oblivionem; ita neq; eſt peccatum impedire omiſſionem obliviosam, lege Suarium *d. 27. de pœnitentia ſect. 3.* & Sotum *in 4. d. 16. q. 2. art. 4.* Qui Sotus addit, non eſſe ſuadendum, peccata ſcribere: ſed ab hoc Soti dicto multi meritò diſſentiunt; fatentur tamen, quamvis ſit laudabile, peccata ſcribere, per hoc nihilominus non eſſe dandam occaſionem ſcrupulis. Nam nimia diligentia (ait Dicaſtillo *de pœnitentia c. 17. n. 39.*) in perſcrutando numero peccatorum eſt peccatum veniale, quia in omni virtute morali peccatur, non ſolùm per defectum, ſed etiam per exceſſum. Hæc ille.

Quare, ſit nec ne conſulendū peccata ſcribere, magna opus eſt diſcretione; nam aliquando ea ſcribere, occaſio eſt alicui fovendi ſcrupulos, & huic non eſt id conſiliū dandum, ſed aliquando pro eo, qui facilè ſibi perſuadet, non omnia peccata ſe patefeciſſe, eſt aptum remedium ea ſcribere, ut ſcilicet ex adnotatis deinde noſcat, ſe jam illa fuiſſe confeſſum.

Cordis dolor.

5 QUamvis doloris actus neceſſarius pro Sacramento Pœnitentię elici poſſit in ipſa confeſſione, ſed neceſſariò, ut mox dicemus, ante abſolutionem; tamen quia ſolet cum major ſecuritate elici anteà, ideò de illo hic, quaſi in ſuo loco agendum eſt.

Præmittitur, quid ſit contritio, quid ſit attritio?

6 COntritio eſt animi dolor, ſeu deteſtatio de peccato contra Deum commiſſo, idque propter Deum ipſum, cum propoſito non amplius peccandi; contritio igitur formaliter dicit odium, & deteſtationem peccati, ex qua oritur triſtitia, & dolor: ſicuti ex amore, quando objectum eſt præſens naſcitur gaudium: tunc autem verè quis deteſtatur peccatum, quando actu quocunque ſive intenſo, ſive remiſſo, quodlibet potiùs malum eligeret, quàm peccatum; quod alii dicunt, tunc verè hominem deteſtari peccatum, quando dolet de eo magis appretiativè, quàm de alio quocunque malo; non verò quaſi neceſſe ſit magis ſenſibiliter; nam homo magis ſenſibiliter dolet de amiſſione pecuniæ, & tamen quia appretiat magis filium v. g. vel gratiam Dei, quàm pecuniam, dicitur amare magis filium, vel Deum, quàm pecuniam.

7 Attritio autem eſt dolor, & deteſtatio de peccato contra Dei voluntatem commiſſo cum prædicto propoſito, idque vel primò propter metum gehennæ, vel ſecundò propter amiſſionem gloriæ, vel tertiò propter peccati turpitudinem: unde colliges, contritionem oriri ex amore Dei ſuper omnia, & ex timore filiali, attritionem ex timore ſervili.

Præter prædicta tria attritionis motiva, eſt etiam quartum, ideſt, metus mali temporalis; ſed diligenter eſt advertenda neceſſaria diſtinctio, ſi enim execraberis peccatum propter metum temporalis mali, v. g. carceris, infamiæ, ægritudinis, vel ſimilium & nihil addas prætereà; non habebis dolorem ſufficientem pro Sacramento, ſiquidem ejuſmodi actus non excedit dolorem naturalem; ſed ſi execraberis ob metum talium malorum, quæ propter peccata inflicta, vel infligenda ſint à Deo, tunc enim verò ſufficienti dolore eris inſtructus: quia illud (à Deo) oſtendit te affici dolore ſupernaturali; quam ſupernaturalitatem ſupponunt, ſeu cognoſcunt communiter Theologi, quando ejuſmodi actus eliciuntur à fidelibus ſupernaturali habitu fidei per Bapteſmum exornatis.

8 Quæres: dictum propoſitum de non ampliùs peccando, debet ne exprimi in contritione, vel attritione? An ſatis ſit involvi implicitè in ipſa deteſtatione?

9 Reſpondeo: multi Doctores requirunt, debere neceſſariò exprimi: alii tamen cum Bonacina *de Pœnitentia diſp. 5. ſect. 5. n. 8.* ſatis probabiliter ajunt, ſatis eſſe illud propoſitum, quod implicitè involvitur in ipſa deteſtatione, ſeu diſplicentia: is enim, cui verè diſplicet peccatum, implicitè intendit non ampliùs peccare; nemo enim vult facere illud, quod ipſi eidem diſplicet.

10 Illa tamen animadverſio eſt hìc perneceſſaria: nam quando dolor eſt ex motivo turpitudinis peculiaris, quę ſit in aliquo peccato v. g. quę eſt in peccato luxurię, non ſatis eſt propoſitū implicitum, quod includitur in illo dolore, ſed in hoc caſu addendum eſt propoſitū explicitum univerſale non ampliùs peccandi; ratio eſt, quia pro confeſſione Sacramentali requiritur, ut fidelis proponat, ſe nolle deinceps illud aliud peccatum admittere; at in dolore de peccato ex peculiari dicto motivo non includitur propoſitum non admittendi ullum aliud peccatum. Qui enim dolet, ſe peccaſſe ex motivo turpitudinis verb. grat. luxuriæ, non habet propoſitum non peccandi in alia actione, in qua talis turpitudo non invenitur v. g. in occiſione ſui inimici: tunc ergo vel addatur explicitum propoſitum non committendi alia ulla peccata, vel quod erit faciliùs, doleat ex motivo univerſali,

ſali, quale eſt motivum ex ipſa offenſa Dei, vel ex timore gehennæ, vel amoris Gloriæ.

11 Si iterùm quæras, an ſicuti ſufficit pro Confeſſione dolor ſolus, abſtrahendo à propoſito, quando motivum eſt univerſale; ſic ſatis ſit propoſitum non ampliùs peccandi, abſtrahendo à dolore, ſeu quod idem eſt, ſine explicito dolore?

Reſpondeo, non eſſe ſatis; ratio eſt manifeſta. quia in propoſito de futuro non includitur odium præteriti: poſſet enim quis ſic dicere: nolo in futurum peccare, placet tamen mihi anteà peccaſſe: at in dolore verò id non accidit; qui enim verè dolet de aliquo præterito malo, implicitè vult ſe cavere in futurum.

12 Denique notat hic rectè Sylveſter *v. confeſſio p.9.* at. te poſſe abſolutè, & ſufficienter pro Confeſſione proponere, non peccaturum, quamvis timeas, vel etiam tibi certò perſuadeas, te propter fragilitatem tuam iterùm peccaturum; Ratio eſt, quia velle, & proponere eſt actus voluntatis, at exiſtimare, te relapſurum, eſt actus intellectus.

Praxis actus contritionis.

13 Actus contritionis eſt hic apud Fagund. *præcepto Eccleſiæ 2. lib. 2. c. 3. n. 15.*

De peccato, quia eſt Dei offenſa, & injuria, ſupra id, quod me pœnitere poteſt, pœnitet, & propono cum divina gratia, me ampliùs mortaliter non peccaturum.

Vel. Pœnitet me intimè de peccatis meis propter Deum, quem ſummè diligo, emendationemque propono in futurum.

Suarez *d. 4 de Pœnit. ſect. 2. n. 14.* ſic format actum contritionis. Pœnitet me intimè de peccatis propter Deum, & de cætero emendationem propono in futurum.

Idem *ibid. diſp. 3. ſect. 11.* cum Theologis advertit, deteſtationem, quam contritio dicit, debere eſſe ſupra omne malum non formaliter, ſeu explicitè comparando peccatum cum malis, ſed ſolùm virtualiter, ex vi ſcilicet excellentiſſimi motivi, quod in caſu noſtro eſt bonitas Dei à nobis offenſa; in hoc enim motivo includitur votum fugiendi peccatum ſupra omnia alia mala.

Gobat in Alphabeto communicantium *caſu 15. n. 255.* ſic habet. Pœnitentes communiter benè ſic dicunt: Domine Deus, doleo de omnibus peccatis, quibus te offendi: vel doleo, quòd te Deum ſummum bonum offenderim.

Praxis actus attritionis.

Actus attritionis apud eundem Fagund. *loco cit.* hic eſt. Pœnitet me de meis peccatis, quia propter illa Deus beatitudine me privare poteſt, vel multis malis, ſive temporalibus, ſive æternis affligere; vel quia per illa coram Dei oculis anima mea deturpatur, & inſuper propono emendationem in futurum.

Vel: Propter bona, quibus Deus me privare poteſt, vel mala, quibus me poteſt torquere, diſplicet mihi peccaſſe.

14 Hic quæret aliquis, cur in aliqua ex prædictis formulis fiat mentio actus amoris, ſeu dilectionis Dei, in aliqua non item; quæret, inquam, an in actu Contritionis neceſſarius ſit actus amoris Dei ſummè dilecti?

Reſpondeo. Quamvis perfectiùs ſit addere actualem amorem, ſeu dilectionem Dei, tamen neceſſarius non eſt, cùm ſufficiat virtualis amoris actus incluſus in ipſa deteſtatione peccati. Probatur, quia dicente ſolùm David (*Peccavi Domino*) quę verba ſignificant ſolùm deteſtationem peccati, ſtatim ſubditur (*Dominus quoque tranſtulit peccatum tuum*) ergo ſufficit deteſtatio, in qua ineſt virtualiter charitas: tacitum enim, & expreſſum, ſive virtuale, & formale parificantur, eò etiam magis, quia in Trid. *ſeſſ. 14. c. 4.* ubi de contritione agitur, nulla fit mentio actus amoris.

Illud hic addo libenter, quòd quamvis certò in hac vita neſciamus an veram contritionem eliciamus, ſic enim ſciremus eſſe certò in gratia, cōtra illud Eccleſiaſtici (*nemo ſcit, odio, an amore dignus ſit*) tamen de hoc aliquæ probabilitates dantur, inter quas illa eſt, præcipua; ſi quis paratus ſit realiter mori potiùs, quàm peccare mortaliter, ut docet Sylveſter *v. contritio n. 3.* Navar. *in Manuali c. 1. n. 6.* & Sà *v. contritio n. 3.* aliique &c.

15 Ex dictis collige, rectè Theologos apud Præpoſitum *de Pœnit. dub. 3. n. 3.* notare, ſi quis doleat, ſe non dolere de peccatis, eum non eſſe ſufficienter diſpoſitum pro Confeſſione; quia pro hac requiritur dolor de peccatis, non verò dolor de carentia doloris; in timoratis tamen conſcientiis non habentibus ullum actualem affectum ad peccatum, dolere, quòd non doleant, vel optare ſe dolere; ſatis eſſe, notat Layman *lib. 5. tr. 6. c. 4. n. 5.* ejuſmodi enim animi motus eſt in his ſignum veri doloris.

16 Simili modo actus amoris Dei ſolus ſine dolore, ſeu deteſtatione peccati, non eſt pro Confeſſione ſufficiens, quia Conciliū Tridentinum pro parte hujus Sacramenti requirit dolorem, ſeu deteſtationem: licèt dictus amoris actus ſit ſufficiens ex probabiliſſima opinione ad juſtificandum peccatorem, extra Confeſſionem; non tamen intra illam propter rationē dictam, lege Suarium *diſ. 5. de pœnit. ſect. 4. n. 5.* Quoniam verò fieri moraliter non poteſt actu amantem Deum, ſi ſuorum peccatorum recordetur, illa non deteſtari; ideò, ſi quis in ſuis confeſſionibus actum dictum amoris dumtaxat adhibuit, non debet eſſe ſollicitus de validitate ſuarum Cōfeſſionum; quia practicè judicandum eſt, habuiſſe etiam dolorem, ita Coninc. *diſp. 2. n. 31. & ſeqq.*

His ita breviter explicatis, ſunt nunc pro praxi quatuor dubitationes enodandæ.

Prima dubitatio: tempus eliciendi doloris actum.

17 Cum ego debeam hodie, vel cras, vel poſtridie v. g. confeſſionem peragere, tripliciter dubito de tempore, quo illum elicere debeam. Primò, ſi dolorem hoc manè v.g. eliciam ſine intentione, ſeu ſine memoria confitendi; deinde mihi volenti confiteri eodem die, ſatiſne eſt dolor peractus, quamvis habitus non ex intentione confitendi? Secundò: an ſit neceſſe, illum elicere, antequam incipiam peccata manifeſtare Confeſſario? An verò ſufficiat, ſi peccatis manifeſtatis, doleam de illis ante abſolutionem? Tertiò: An dolor habitus heri, vel nudiuſtertius, vel etiam antea ſufficiat?

18 Reſpondeo ad primum; ſatis eſſe, ita de Lugo *diſp. 14. de pœnit. ſect. 4.* nam hæc duo, quia volo confiteri, doleo; & quia dolui: volo confiteri; æquivalentia ſunt; vide tamen omninò, quæ in hanc rem dicam *n. 29.* neceſſe tamen eſt, ut in hoc ſecundo modo dolorem non retractaverim, de qua retractatione mox à *n. 21.*

19 Ad ſecundum reſpondeo, ſufficere; ejuſmodi enim confeſſio ſatis eſt, & denominatur doloroſa, ſive ab actu doloris antecedente, ſive ab immediatè conſequente, ſed ante abſolutionem; quæ, quia perficit hoc Sacramentum, debet cadere in confeſſionem doloroſam, tanquam in ſuam proximam materiam, & de facto cadit in utroque prædicto modo.

20 Ad tertium reſpondeo ſufficere non modò dolorem exhibitum, hoc manè, vel heri, verùm etiam ante duos, vel tres dies, dummodo adſint duæ conditiones.

Prima eſt, quòd is dolor non fuerit à te retractatus, quia retractatio tollit moraliter actum jam anteà factum, & conſequenter confiteretur tunc ſine dolore.

21 Revocatur autem actus doloris vel per actum contrarium, id eſt, per complacentiam peccati, de quo doluiſti, vel per quodlibet aliud novum peccatum mortale.

22 Quid, ſi quis primò, volens confiteri peccata mortalia, & ſimul non pauca venialia, de his doleat ex motivo univerſali, id eſt, v.g. quia ſunt Dei offenſa: ſed deinde antequam accedat ad Confeſſionem, peccet uno, vel altero veniali, præſumiturne, per hoc veniale commiſſum, revocaſſe dolorem illum antecedentem? Nam per novum mortale, jam diximus omninò revocari.

Secundò quid, ſi quis doleat ex eodem motivo, ſe commiſiſſe multa venialia, deinde verò incidat in unum, vel alterum veniale?

23 Reſpondeo ad primum, non præſumi, dolorem retractaſſe, nam committere veniale, non eſt revocare dolorem de mortali, cùm poſſit culpa venialis eſſe ſimul cum gratia, & Dei amicitia, & conſequenter veniale poteſt perſiſtere ſimul cum dolore de mortali.

Ad ſecundum eodem modo eſſe reſpondendum, probabiliſſimum eſt; quia unum veniale non revocat dolorem de multis venialibus, quæ ſolent eſſe, vel diverſæ ſpeciei moralis, vel graviora; ita de Lugo *l. c. de pœn. n. 145. & 147.* aliique apud Dianam *p. 11. tract. 5. reſ. 25.*

Dixi (de multis venialibus) nam ſi dolor fuit de uno peccato, quod ſolùm Confeſſioni ſubdere intendebas, v. g. de mendacio officioſo, ſi deinde incidas in ſimile aliud officioſum mendacium, tunc certè revocabis dolorem præhabitum; quia ſic non remaneret in te dolor de mendacio, ſi mendacium commiſiſti. Sic diſcurre in ſimili.

24 Altera cōditio, quę requiritur, ut cum pręterito dolore ſemel peracto, & nō revocato accedas legitimè ad Confeſſionem cum novo dolore, illa eſt, ut dolor pręteritus non ſit tam diſtans à Cōfeſſione, ut hæc non faciat moraliter unum cum pręhabito dolore, ſi enim quis ritè doluit de mendacio v.g. abhinc duobus, vel tribus annis, & ejuſmodi dolore, quamvis non revocato, velit uti hodie ad illud mendacium confitendum, non videtur hęc confeſſio cum illo dolore facere unum moraliter pro Sacramento Pęnitentię; non ita ſi doluiſti heri, vel nudiuſtertius, quia parva hęc diſtantia non impedit moralem dictam unitatem in hoc Sacramento, quod requirit conjunctionē formę cum ſua materia; ſed, quia eſt per modum judicii, non requirit illam conjunctionem adeò rigoroſè, ſicuti quædam alia Sacramenta.

25 Hęc eſt Doctrina tuta, & ſecura; nihilominus aliqui innixi forſan ſuper hac ipſa forma judicii, quæ non expoſcit unitatē, ſeu propinquitatem inter ſententiam, & Cōfeſſionem rei, ajunt, ſufficere ad validam Cōfeſſionem Sacramentalem illum dolorem, qui per quodcunq; temporis longi ſpatium pręcedit cōfeſſionem, modò ubi ſemel eſt habitus, nec expreſsè, nec implicitè fuerit retractatus. Ita Leand. *de Sacr. to. 1. tr. 5. diſp. 7. q. 6.* & apud Dianam *p. 9. tr. 9. reſ. 51.* Ita etiam Eſcobar in Theologia morali *tom. 2. lib. 14. ſect. 32. probl. 24. n. 123.* Addo tamen ego difficillimum eſſe creditu, quòd non fuerit in tempore dolor, pręſertim de venialibus, (nam facilius credi poteſt de mortalibus) retractatus, quia in venialia ſepties cadit juſtus; difficillimum ergo eſt, ne dicam impoſſibile; nam propterea conſilium ſanum erit, ut quantò proximius ad Cōfeſſionem potes tuum dolorem exhibeas.

Secunda dubitatio: novus dolor in iterata confeſſione.

26 Diximus ſupra, eadem peccata ſemel per abſolutionē Sacramentalē remiſſa, poſſe iterùm in alia confeſſione ritè abſolvi; jam

vi: jam ergo dubito, an id ritè fiat ſine novo actu doloris, ſed cum illo tantùm, cum quo collata fuit prior abſolutio, poſito ſemper, (ut certè debet, ſemper ſupponi) quod dolor ille retractatus non fuerit?

27 Reſpondeo. Quamvis ſciam, aliquos apud Dianam *p. 10. tr. 16. reſ. 39.* requirere omninò novum dolorem; ajo tamen, eſſe probabiliſſimum, ſufficere dolorem priorem; ſatis enim eſt pro Sacramento hoc, ut repetantur illæ duæ partes ſenſibiles, nempè confeſſio, & abſolutio; repetita ſiquidem confeſſione vocali, repetitur ſaltem virtualiter dolor præcedentis confeſſionis, poſito, quòd non fuit retractatus: quo pacto dicitur perſeverare moraliter. Ita Diana *loco cit.* citans cum aliis de Lugo, & Leandrum *de Sacr. tr. 5. diſp. 7. q. 4.*

Qui Leander rectè addit, ex hac probabili ſententia poſſe Confeſſarios, ſedare multos ſcrupulos, præſertim eorum, qui confitentur de peccatis venialibus ordinariis, & cum illis de aliquo peccato mortali, aliàs confeſſo, & abſoluto: nam tunc in ejuſmodi nova confeſſione non tenentur elicere novum actum doloris.

Addo ego, hanc eandem doctrinam uſui eſſe poſſe pro iis eventibus, in quibus poſt collatam abſolutionem Pœnitens aliqua peccata, quæ oblitus erat, manifeſtat, ſive immediatè poſt, ſive poſt aliquod tempus, neque enim eſt neceſſe repetere dolorem, ſi dolor fuit conceptus ex motivo univerſali (juxta ſuperiùs explicata) & non revocatus. Lege Januarium. *p. 1. reſp. 30.*

28 Inquires, quanto tempore poteſt antiquus dolor, quo ſemel quis confeſſionem peregit, ſi non ſit revocatus, inſervire pro alia confeſſione?

Reſpondeo, illud tempus ſufficere, quod diximus *n. 24.* hoc eſt, ut antiquus ille dolor non ſit ita tempore diſiunctus ab hac confeſſione, ut non faciat unum moraliter cum illa. Ita de Lugo *de Pœnit. diſp. 14. ſect. 2.* ſed quia dicto *n. 24.* nonnulli docuerunt, quamcunque diſtantiam ſufficere; modò nõ ſit dolor ille retractatus; ideò idem hic propter identitatem rationis affirmat.

29 Inquires iterùm, ſi quis oblitus doloris habiti nudiuſtertius v. g. in ſua Confeſſione (idem dic ſi extra) confiteatur, ſufficienter ne eſt diſpoſitus?

Reſpondeo, mihi videtur non ſufficienter; quia ille antecedens, quamvis non retractatus dolor, propter oblivionẽ nullo modo relatus ad præſentem confeſſionem; non poteſt unum moraliter facere cum ipſa. Debet igitur, ut docui *n. 18.* Pœnitens referre dolorem illum ad actum hujus confeſſionis, ſeu illo uti pro hac confeſſione, mente v. g. dicendo, quia tunc dolui, nunc confiteri volo, ut ſcilicet aliquo tandem modo motus ab illo præcedente dolore accedat ad confeſſionem hanc, ita loquitur de Lugo *loco cit. n prac. 50.*

Neque dicas; ſi immemor ego, quòd ante dies tres v. g. volui reſtituere centum meo creditori, ſi nunc ſolvo immemor illius voluntatis, ſatis ſuperque obligationi meæ ſatisfacio: ergo ſimiliter in caſu noſtro; nè dicas, inquam, nam ideò ſic ſatisfacis creditori, quia, dum ipſe habet à me ſua centum, auſertur materia meæ obligationis; quod certè non eſt in caſu noſtro, in quo obligor pro materia ponere confeſſionem junctam ſaltem moraliter cum dolore.

Tertia dubitatio, dolor pro venialibus.

30 AN in confeſſione pro ſolis venialibus de novo commiſſis (idem quæritur de mortalibus aliàs abſolutis abſtrahendo à doctrina *à n. 16.* allata) an, inquam, requiratur dolor, & propoſitum, ſicuti requiri, dictam eſt pro peccatis mortalibus nunquam abſolutis? Dicamus priùs de dolore, mox de propoſito.

Et quidem abſolutè loquendo, etiam pro Confeſſione venialium requiritur ſuus dolor conceptus ex aliquo motivo, ex ſupradictis *n. 5.* & deinceps; quia etiam tunc debet adeſſe confeſſio doloroſa, quæ eſt pars eſſentialis Sacramenti Pœnitentiæ.

31 Sunt notandæ conſiderationes nonnullæ: Prima. Sufficit, ſi de uno, vel altero veniali doleas, quamvis non doleas de aliis, ſive hæc alia in confeſſione patefacias, ſive taceas (tacere enim potes, quia nemo obligatur confiteri venialia juxta ſupriùs dicta) & ratio eſt, quia unum veniale poteſt remitti ſine alio, & conſequenter diſpoſitio Pœnitentis ad remiſſionem unius ſufficit ſine diſpoſitione ad remiſſionem alterius: nota tamen, quòd quando hæc alia manifeſtas, de quibus non doles, ſenſus tuus ſaltem implicitus eſſe debet; ut ea, de quibus doles, abſolutioni ſubdas, alia autem enarres, ſive ob devotionem, ſive ob alium finem, & ſic ſemper præſumuntur fideles velle; nam iterùm ſubdere abſolutioni peccata, quamvis venialia ſine ullo dolore, eſſet velle fruſtrari Sacramentum, quod ex communi opinione eſſet ſacrilegium, dico (ex communi opinione) nam, quid alii quidam ſentiant, innuam infra *n. 48.*

32 Secunda conſideratio, ſi quis nova venialia confiteatur, & ſimul aliquod mortale, ſive aliàs abſolutum, ſive nequaquam, doleat autem de mortali, nõ verò de dictis venialibus, ſufficienter eſt diſpoſitus pro hoc Sacramento, quia abſolutio cadit ſupra mortale, ejuſque remiſſionem, quæ eſt independens à remiſſione venialium, cum quibus venialibus poteſt conſiſtere gratia, & amicitia Dei, ut dictum ſæpè eſt, nõ ſic ſi confitens multa mortalia doleret de aliquo, & non de omnibus, non ſic, inquam, quia remiſſiones mortalium non ſunt diviſibiles, & gratia Dei non poteſt conſiſtere, vel cum unico mortali; ideò enim neceſſariò dolor eſſe de omnibus debet.

33 Tertia conſideratio, ſi qui fateatur mortalia, & venialia, doleat autem ſolùm de venialibus, non eſt diſpoſitus ad Sacramentum, unde nec reciperet validè abſolutionem, & peccaret mortaliter, quia non remittit Deus veniale in eo, in quo eſt peccatum mortale, atque adeò in eo, qui eſt ejuſdem Dei inimicus: quare ſic irritum redderetur Sacramentum.

34 Quarta conſideratio, ſi quis fateatur ſolùm unũ veniale unius ſpeciei, unum v. g. mendacium, poſſet aliquando benè eſſe diſpoſitus, licèt non habeat dolorem, immò habeat complacentiam ad aliud mendacium ejuſdem ſpeciei: explico, in peccatis venialibus individualibus ejuſdem ſpeciei poteſt eſſe unum gravius altero, ob quam majorem gravitatem pœnitens doleat de illo, quem dolorem non habeat de minus gravi; mendacium v. g. ſine damno ullo proximi eſt peccatum veniale minus grave, quàm mendacium cum levi damno ejuſdẽ: ſicuti etiã furtũ unius oboli, præſcindẽdo ab alio ulteriori dãno, eſt veniale minùs grave, quàm furtum decem obolorum, & ſic in ſimilibus. Poteſt igitur in dictis caſibus Pœnitens dolere de graviore, non verò de minùs gravi, & ſic benè erit diſpoſitus; nã poteſt remitti culpa gravioris venialis, remanẽte culpa venialis minus gravis, quod certè fieri nequit, quando ſunt æqualis gravitatis. Relege *ſupr. n. 23.*

35 Quinta conſideratio, ſi quis afferat ad Confeſſionem dolorem ſuorum venialium, qui cadat ſuper frequentiam ſic v. g. *Confiteor &c. & doleo de multitudine, & frequentia meorum mendaciorum, vel de frequentia mei exceſſus in comedendo, propoſitum habeo illam frequentiam vitandi:* ſi quis, inquam, ſic afferat, ſufficienter eſt diſpoſitus; Ratio eſt, quia hoc jam eſt habere voluntatem diminuendi peccata venialia, quæ eſt ſufficiens diſpoſitio, ut notat de Lugo *de Pœnit. diſp. 14. n. 135.* lege etiam Pellizarium apud Dianam *p. 11. tr. 5. reſ. 23.*

Propoſitum in Confeſſione venialium.

36 JAm verò quoad propoſitum dico etiam in Confeſſione venialium requiri propoſitum ea vitandi, ſicuti requiri diximus *n. 30.* eorundem dolorem; ſed eſt advertendum, ad vitanda mortalia, debere eſſe propoſitum tale, ut includat voluntatem declinandi omnes occaſiones mortaliter peccandi proximas; at verò de vitando veniali id non requiri, quia declinare omnes occaſiones peccandi venialiter; eſſet velle exire ab hoc mundo, in quo ejuſmodi occaſiones vitari non poſſunt.

Atque hinc fit, ut facilius abſolvamus afferentes ſæpiſſimè ad Confeſſionem eadem venialia, quia id non eſt ſignum, quòd pro iis caruerit debitus dolor; ſed quòd frequentiſſimæ fuerint labendi occaſiones; quæ ejaculatio non eſt in mortalibus, ita Laym. *tract. 6. de Pœnit. c. 4. n. 19* Coninch. *de Pœnit. diſp. 2. n. 4.*

Præterea eſt advertendum, propoſitum mortalium debere eſſe de omnibus iis vitandis; at de venialibus, ſatis eſt de aliquibus, modò tamen prædicto de eorundem dolore.

Quarta dubitatio.

De dolore virtuali pro venialibus.

37 AN ſufficiat pro venialium Confeſſione dolor virtualis?

Reſp. & quidem ſciendum eſt, dolorem alium eſſe Formalem, alium Virtualem: formalis eſt ipſe actus doloris explicitè factus; virtualis eſt aliquis actus bonus, in quo ſit incluſus, ſeu implicitus hujuſmodi dolor: in materia v. g. de qua agimus, actus voluntatis, quo quis deſiderat recipere Sacramentum Pœnitentiæ, ejuſque gratiam Sacramentalem, ſi careat complacentia peccati venialis, quod confitetur, dicitur habere, & verè habet implicitè in ſe deteſtationẽ, ſeu dolorem illius venialis; hunc ergo dolorem virtualem appellamus.

38 Certum ergo eſt, pro Confeſſione mortalium aliàs non abſolutorum requiri formalem dolorem, ut ſupra dictum eſt; at probabile eſt pro venialium Confeſſione, ſufficere prædictum dolorem virtualem; quare, qui ſuſcipere intendit Sacramentum Pœnitentiæ, ejuſque effectum, nempè augmentum gratiæ, ſi non habet complacentiam peccati venialis, cujus abſolutionem petit, vel mortalis, aliàs ritè abſoluti; erit ex hac probabili ſententia ſufficienter diſpoſitus, ita Præpoſitus *diſp. 2. de Contritione dub. 1. n. 73.* Vocans hanc ſententiam non improbabilem, & citans Suarium *de pœnit. diſp. 2. ſect. 1. n. 9.* additque, eum, qui juxta illam operatur, non peccare, & fortè conſequi effectũ Sacramenti: ratio hujus ſententiæ poſſet eſſe, quia ſicuti extra Sacramentum minùs requiritur ad remiſſionem venialis, quàm ad remiſſionem mortalis; venialis enim culpa deletur per actum virtutis illi cõtrarium ex cõmuniſſima opinione; culpa mendacii v. g. deletur per actum, quo quis vult veritatem; quod non eſt pro mortali, cui ſolùm fit remiſſio extra Sacramentum Pœnitentiæ per contritionem perfectam ita in confeſſione venialium, hoc eſt, intra Sacramentum, videtur minùs requiri ad eorum remiſſionem, quàm in confeſſione mortalium, atque adeò ſufficere dictum dolorem virtualem.

Quando ergo Conciliũ Trid. *ſeſſ. 14. c. 3.* requirit dolorem formalẽ pro hoc Sacramento, loquitur de Cõfeſſione mortalium, nondũ ritè abſolutorum; ait enim, id requiri ad conſequendam reconciliationẽ cum Deo; at quando deinde *ibid. c. 4.* dixit, ad hoc Sacramentum requiri motũ pœnitentis, loquitur de Confeſſione in univerſum; quod certè dictum verificatur, tum in confeſſione mortalium per dolorẽ formalem, qui eſt motus pœnitentis, tum in Confeſſione venialium per dolorem virtualem; qui eſt etiam Pœnitentis motus.

Doctrinam hactenus traditam habet etiam Roſella. *v. Confeſſio.* 2. §. 1. & Sylveſter. *v. Confeſſ.* 1. *q.* 11. & veram eſſe, me docuit P. Franciſcus Chiros noſtræ Societatis Theologus, & in morali Theologia valdè verſatus.

Favent item prędictę Doctrinę Ledeſma, Vega, Almainus, & Bernardus de Ganaco citati, quamvis non admiſſi à De Lugo *de pœnit. diſp.* 14. *n.* 3 quatenus dicunt, dolorem eſſe quidem partem, ſed integralem, non eſſentialem Sacramenti, atque adeò ſine qua tota eſſentia Sacramenti conſiſtat; quos tamen licèt cum Communi ſentẽtia Theologorum apud eundẽ de Lugo rejiciamus, nihilominus eos prędictę doctrinę de dolore venialium virtuali favere, inficiari non poſſumus.

Favet item Coninch. *q.* 62. *art.* 1. *de Sacramentis n.* 34. *&* 36. ubi putat, immemorem peccati mortalis accedentem cum actu ſpei ad Sacramentum juſtificari ſine formali actu attritionis; quia, inquit, ſupernaturalis actus ſpei pęnitentiam peccati commiſſi virtualiter continere videtur.

Favet etiam Caſtropalaus, qui *tract.* 28. *de Sacramentis diſp. unica p.* 14. *n.* 7. hanc ſententiam Coninch. vocat probabilem; quam ſecutos eſſe Scotum, & Cajetanum, affirmat.

39 Aliquod longè laxius Delgadillo *in tract. de pœnitentia c.* 12. *dub.* 5. *n.* 34 *& dub.* 8. *n.* 43 qui cum multis (quos vide apud ipſum, & apud Thom Hurtadum *p.* 2. *reſ. moral tract. ultimo totu reſ.* 10.) ait, dari confeſſionem validam, ſed informem, ſicuti ex communi opinione datur Baptiſmus validus, & informis: unde infert, quòd quemadmodũ per Baptiſmum in adulto ſine dolore de peccatis anteactis ſuſcepto habetur Baptiſmus validus, licèt ſine effectu gratię, qui habetur poſtea, quando ſic Baptizatus ritè dolebit, ita in confeſſione integra mortalium facta ſine dolore juncta cum abſolutione, habetur Sacramẽtum hoc validum, & informe, hoc eſt, ſine effectu gratię, qui habebitur deinde, quando ritè dolebit Pœnitens.

Addit deinde idem Delgadillus *ib. c.* 16. *dub.* 12. *& ſeqq.* illud, quod facit nunc ad pręſentem dubitationem noſtram, nimirum in confeſſione venialium facta ſine dolore juncta cum abſolutione non ſolùm haberi validum hoc Sacramentum, ſed etiam formatum, hoc eſt, producens effectum gratię Sacramentalis, ejuſdemq; augmentum, quamvis non jam remiſſa culpa dictorum venialium; quia non eſt unde retardetur, cùm poſſit ſtare gratia, ejuſque augmentum cum culpa veniali non remiſſa; id quod non poterat, cum non remiſſa mortali; ſed quia nobis etiam non eſt, hęc vel latius proſequendi, vel in utrumlibet partem decidendi, legat, qui velit, apud citatos.

Illud eſſe notandũ prohiberi in Societate noſtra in ordinatione pro ſtudiis ſuperioribus, ne noſtri doceant publicè has duas propoſitiones in noſtris Scholis: *confeſſio venialium non eget ullo dolore ad remiſſionem*; intelligo ſine ullo dolore nec formali ſcilicet, nec virtuali, ne ſic contra à me dicta *à n.* 27. *Confeſſio facta ſine ullo dolore valida eſt, etiam in mortalibus*, quod certè eſt contra modo dicta *n.* 39. à Delgadillo.

CAPUT III.

De tempore, quo quis confiteri debet ex precepto Divino.

1 ANte omnia intereſt Pęnitentis obſervare tempus, quo Confeſſionem exhibere debet; id igitur breviter pręmittamus.

Et quidem certum eſt, ad Confeſſionẽ Sacramentalem, quoad ſubſtantiam nos obligari ex pręcepto divino: nam tam grave pręceptum, nec Eccleſia imponeret, nec fideles illud facilè recepiſſent, niſi divino pręcepto cogerentur. Pręterea ſi hoc pręceptũ eſſet duntaxat Eccleſiaſticum: Papa non obligaretur ad Confeſſionẽ. Ita Scot. *in* 4. *diſt.* 7. §. *in iſtu quæſt.* Deniq; id jam à Tridentino definitum eſt, *ſeſ.* 14. *c.* 5. ibi, *Univerſa Eccleſia ſemper intellexit inſtitutam etiam eſſe à Domino integram peccatorum confeſſionem, & omnibus poſt Baptiſmum lapſis jure divino neceſſariam exiſtere*: inſtitutam autem fuiſſe, quando Dominus dixit Apoſtolis: *Io.* 20. *Accipite Spiritum ſanctum: quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*: ferè determinat idem Concilium *ibid. c.* 1.

2 Certum Secũdò eſt teneri hoc divino pręcepto omnes Baptizatos adultos habentes uſum rationis, & cognoſcentes peccatum mortale, quod fortè commiſerint, ſeu quod idem eſt, cognoſcentes juſtum, & injuſtum, bonum, & malum circa legem Dei. Non ergo attendenda eſt ętas tanta, vel tanta, ſed rationis diſcretio: quare ſi Sotus ex hoc pręcepto divino ſolùm obligat habentes annum duodecimum; ſi S. Antoninus decimum cum dimidio; ſi Emanuel Sà, puberes, hoc eſt, maſculos habentes quatuordecim. ſi inquam hi tunc ſolùm obligant, non loquuntur ſufficienter: quia lex divina omnes utentes ratione, quamvis minores prędictis ętatibus, comprehendit; an hi incurrant pœnas, ni obediant, mox dicemus, cùm loquemur de pręcepto Eccleſiaſtico cap. ſequenti, ubi etiam aliqua explicabimus, quę ad ętatem prędictam pertinent.

3 Dixi (*cognoſcentes peccatum mortale*) cùm enim peccatum veniale, ut ſupra vidimus, non ſit materia neceſſaria confeſſionis, ſed ſolùm ſufficiens, non tenetur quia ad ejus confeſſionem, quamvis illud confeſſioni ſubdere, conſilium ſit: nam propterea Apoſtoli nõ obligabantur ad Confeſſionem, quia ita fuerunt cõfirmati in gratia, ut pręſervati fuerint ab omni mortali: potuerunt tamen confiteri venialia; quia hęc committere poterant: & probabile ſit, ea fuiſſe confeſſos: Beatiſſimam autem Virginem, nec confeſſionem feciſſe, nec potuiſſe facere, certum eſt; quia ipſa pręſervata fuit tum à mortali, tum à quocunque veniali.

4 Certum eſt, Tertiò fideles ſtatim poſt commiſſum peccatũ non teneri illud Confeſſioni ſubdere, quia tanta obligatio non eſt imponenda ſine manifeſto fundamento, ita Suar. cum aliis *diſp.* 35. *ſect.* 3. legitimè igitur ſubdere ſuo tempore, de quo infra.

5 Certum Quartò ſit, hoc pręceptum non obligare ſolùm in periculo mortis, cujus ratio notanda eſt, quia quando Eccleſia *in Conc. Lateranenſi ſub Innocentio* 3. ſtatuit *in c. omnis utriuſque ſexus*: confeſſionem ſaltem ſemel in anno eſſe faciendam, legem novam hac de re nõ condidit, ſed divinum pręceptum, quod fuerat à Chriſto Domino indeterminatè latum, declaravit, eſſe determinãdum ad annuam Confeſſionem. Hęc eſt communis opinio, Pręceptum ergo Confeſſionis (idem diximus de Communione *lib.* 2. *de Sacr. c.* 5. §. 2.) quoad ſubſtãtiam, divinum eſt, quò autem ad determinationem temporis brevioris, vel longioris, eſt Eccleſiaſticum, originem habens à Divino. Atque hinc rectè colligit de Lugo *diſp.* 15. *de Pœn. n.* 99. ſi Eccleſia non determinaſſet ejuſmodi tempus, hoc divinum pręceptum non obligaſſet extra periculum mortis; quia ex quo Chriſtus non determinavit, non erat pręceptum jam perfectũ, & obligatorium: quare, ſecluſa Eccleſię declaratione, ſufficienter adimpleſſet divinum pręceptũ de Confeſſione ille, qui ſolùm in articulo mortis hoc Sacramentum ſuſcepiſſet; id quod in ſimili alibi dictum à me eſt de ſuſceptione Euchariſtię, ſi pro illa non determinaſſet Eccleſia tempus Paſchale.

6 Hic operę pretium eſt notare, aliquando per accidens, ſeu ratione alterius obligare hoc divinum pręceptum; Eſt autem, quando quis ſacram Euchariſtiam eſt ſuſcepturus, ſi ſit ſibi peccati mortalis conſcius, quamvis, perfectiſſimam contritionem ſe eliciuiſſe, cognoſcat; ita enim decrevit, ſeu declaravit, *Trid. ſeſſ.* 13. *c.* 7.

7 Dixi (quando eſt quis Euchariſtiam ſuſcepturus) nã quando quis ſuſcepturus eſt alia Sacramenta, ut etiam quando alia Sacramenta confecturus eſt, non tenetur pręmittere cõfeſſionem, ſiquidem tunc, ſi mortali laborat, tenetur quidem, ſe in gratiam Dei redire, ſed non neceſſariò per confeſſionem, cum poſſit per contritionis actum. Unde quãdo S. Tho. *quodlib.* 1. *art.* 11. (ut advertit Suar. *diſp.* 85. *ſect.* 3. *in fin.*) ait, ad ſuſceptionem ordinis debere pręmitti confeſſionẽ, ſenſus eſt, debere confeſſionem pręmitti; nõ quidem pręcisè propter ſuſceptionem ordinis, pro qua ſatis eſt contritio, ſed propter Euchariſtiam, quam recipere conſueverunt, qui initiantur.

CAPUT IV.

De tempore, quo confiteri quis debet ex Precepto Eccleſiaſtico.

1 SIc habetur *in dicto cap. omnis utriuſque ſexus de pœnitentiis, & Remiſſ.*

Omnis utriuſque ſexus fidelis, poſtquam ad annos diſcretionis pervenerit, ſemel ſaltem in anno confiteatur, ſuſcipiens reverenter, ad minus in Paſcha Euchariſtiæ Sacramentum: Alioquin & vivens ab Eccleſiæ ingreſſu arceatur, & moriens Eccleſiaſtica careat ſepultura.

Porrò ſingulę hujus Legis diſpoſitiones, quę pertinent ad confeſſionem hac occaſione, in qua de tempore ejuſmodi obligationis agimus, commodum erit exponere.

Omnis utriuſque ſexus fidelis.

2 MEritò fidelis, ideſt, Baptizatus, quia Eccleſia non poteſt imponere Leges, niſi ſuis ſubditis, qui tales fiunt in ſuſceptione Baptiſmi.

3 Verùm ſi (omnis,) ergo ne etiam Puellę, Puerique?

Reſpondeo. Etiam; ſi tamen, *juxta ſupradicta c. præcedente nu.* 3. ratione utantur: Eſt autem quoddam diſcrimen inter pręceptum divinum, de quo ibi, & Eccleſiaſticum, de quo hic agimus; nam ſi quis, Puer v. gr. ante ſeptennium utatur per accelerationem (ut non ſemel contingit) ratione, hic tenetur pręcepto divino confeſſionis, quia lex divina fertur in omnes, qui ſunt legis capaces, quales ſunt omnes homines rationis compotes; at idem Puer ex probabili ſententia apud Io: Sanch. *diſp.* 71. *n.* 31. non tenebitur pręcepto Eccleſiaſtico, quia Eccleſia dirigit ſua pręcepta ad illos, qui ordinario modo ſunt rationis participes; quales ſunt, qui vel poſt ſeptennium rationem acquirunt, non autem ad eos, qui per accidens, & extraordinariè ante ſeptennium illa utantur.

4 Sed quid, ſi de Puero jam ſeptenni dubitetur, an perfectum rationis uſum fuerit conſequutus? Id quod non raro etiam contingere videmus.

5 Reſpondeo, hunc non obligari, puto, quia nondum dicitur abſolutè ad annos diſcretionis perveniſſe ille, qui quamvis ſeptem habeat annos, tamen perfectę rationis diſcretione caret.

Illud tamen te moneo, ut ſi quando ejuſmodi Puer afferat peccatum, quod propter ejus imperfectum diſcurſum ſit mortale, moneo, inquam, ut eum abſolvas ſub conditione, modo ſuperiùs inſinuato *c.* 1. *à n.* 19. Quòd ſi addat certum veniale, ad quod committendum, minor rationis uſus requiritur, & de eo legitimè doleat, tunc certè abſolvi ſine conditione abſolutè poterit.

Confeſ.

Digitized by Google

Confiteatur.

6 CONfiteatur ſanè mortalia aliàs non abſoluta; ergo ſi quis non gravatur toto anno, niſi venialibus, confiteri utique non tenetur ex vi hujus præcepti, quidquid tenuerint antiquiores nonnulli cum S. Bonaventura *diſt.* 11. *art.* 4. *q.* 1. ratio eſt, quia hoc præceptum declarat, aſſignatque tempus præcepti Divini Chriſti Domini; ſed Chriſtus Dominus ſolùm præcipit confeſſionem mortalium; hoc enim præceptum dedit, ut peccator cum Deo reconciliaretur. Ita docent communiter Doctores apud Suar. *diſp.* 36. *ſect.* 2. & de Lugo *diſp.* 15. *n.* 132.

Dixi (ex vi hujus præcepti) nam ſi aliundè alia obligatio adeſſet, tunc etiam de venialibus deberet fieri Confeſſio: Et ita ſæpè obligatur à Sede Apoſtolica, qui impetrat diſpenſationem voti caſtitatis, vel impedimenti ad matrimonium; imponitur enim illi confeſſio annua, vel menſtrua, quare ſi is mortalibus caret, debet venialia, vel aliàs abſoluta mortalia confiteri, ut ſcilicet juſtam menſtruam, vel annuam confeſſionem faciat. Eſcobar de Mendoza citans alios *lib.* 43. *Theol. mor. c.* 1. *n.* 7. de Benedictinis, vel aliis Religioſis, quibus imponitur menſtrua Confeſſio, vide eundem *ibid. c.* 7. *dub.* 14. *& dub.* 15.

7 Quæres, obligantur ne fideles confiteri peccata mortalia etiam purè interna?

Reſpondeo, ita omninò; nam quamvis ſit doctrina communis, quòd Eccleſia non judicat de merè internis; tamen hæc doctrina (cui non paucæ ſunt explicationes addendæ) locum hic non habet; ſiquidem Eccleſia in hoc præcepto Confeſſionis obligat fideles ad faciendam illam Confeſſionem, quam præcepit Chriſtus Dominus: quoniam ergo is præcepit, ut fieret Confeſſio omnium peccatorum, ut diximus ex Trid. *c.* 3. *n.* 1. ideò cùm interna ſint etiam peccata, erunt etiam illa clavibus ſubdenda ex vi præcepti de integritate Confeſſionis, eſto non ex vi præcepti Eccleſiæ, quæ ſolùm tempus determinavit.

8 Quid, ſi quis confiteatur ſine dolore, vel non integrè, vel non accepta abſolutione; obſervat ne hoc præceptum confeſſionis annuæ?

Reſpondeo, Nequaquam, immò pœnas etiam incurrit impoſitas non confitentibus ſemel in anno. Ratio eſt, quia præcipitur ſuſceptio Sacramenti Pœnitentiæ: at qui prædictis modis confitetur, Sacramentum Pœnitentiæ non ſuſcipit; ergo &c.

9 Quid denique, ſi quis nequeat confiteri, niſi per interpretem, obligabitur ne ad Confeſſionem?

Reſpondeo, non obligari probabilis eſt ſententia, quia nemo obligatur fateri ſua peccata cum periculo divulgationis, quale eſt, quando adhibetur interpres; excipit tamen meritò Coninc. *d.* 9. *de pœn. n.* 71. periculum mortis, pro eo, qui mortalibus gravatur: tunc enim propria charitas obligat conſulere ſuæ ſaluti omni meliori modo, quo quis poteſt; quod certè poteſt tunc facere ſine inconvenienti, (ait Coninch.) ſi per interpretem fateatur moribundus aliqua venialia, & mortalia in genere, dicendo; Confiteor talia peccata venialia, & omnia, quæ commiſi.

10 Docet hic Verricelli *de Miſſionibus tit.* 50. *num.* 8. *&* 9. proximè moriturum, qui probabiliter credit, ſe eſſe contritum, non teneri confeſſionem facere per interpretem, ne ſcilicet ſuam famam prodere cogatur, & citat Suarium, Layman, Dianam; teneri tamen ſi de ſua contritione dubius eſt; ſed profectò, Doctrinam Coninch omninò amplectendam à nobis eſſe puto.

11 Strictiùs loquitur de Lugo *diſp.* 15. *de pœnis. n.* 66. putat enim, in periculo mortis obligari nos ad integram confeſſionem per fidelem interpretem, ac prudentem, qui certè tenebitur ad ſecretum obſervandum, perinde ac tenetur confeſſarius: id quod certè probabiliſſimum eſt, & conſulendum in Praxi: ſed non minùs probabilis eſt doctrina modo à Coninch. allata, quam pluribus firmat Diana *p.* 11. *tr.* 7. *reſ.* 1.

12 Contra Laxius Delgadillo, qui *de pœnis. c.* 17. *n.* 225. aſſerit, nunquam in dicto periculo teneri fideles ad confitendum per interpretem: immò addit, nec, ſi ſic confiteretur, validam fore abſolutionem. Ratio eſt, inquit, quia materia hujus Sacramenti eſt Confeſſio Secreta (id quod *ibid. à n.* 216. latè probare contendit, atque hoc ex doctrina Scoti) Chriſtus enim (ut ipſe ait) aſſumpſit ut ſignum Sacramenti pœnitentiæ, atq; ut abſolutionis fundamentum, confeſſionem ſecretam, non publicam; quòd dicit, ſe probare poſſe ex Trid. *ſeſſ.* 14. *c.* 5. affirmante, non eſſe divino præcepto mandatum, quòd confeſſio ſit publica; & *Can.* 6. ſic aſſerente, *qui dixerit, modum ſecretè confitendi ſoli Sacerdoti alienum eſſe ab inſtitutione, & mandato Chriſti, anathema ſit.* His, & aliis adductis, ſed certè minus rectè intellectis, in hunc modum concludit, ergo confeſſio facta per interpretem, cùm careat debita materia, erit invalida. Deinde proſequitur refellere Suarium, Vaſquez, Coninch, alioſque Thomiſtas communiter docentes, confeſſionem, etiam publicam, eſſe materiam aptam hujus Sacramenti; quos Doctores, Thomiſtaſque nos amplectimur; ſententiam verò Delgadilli ipſi eidem digerendam relinquimus.

Semel in anno.

13 QUatuor modis computari pro hac re noſtra poteſt annus. Primò, à Januario ad Januarium ſequentem.

Secundò, à Paſchate ad aliud Paſcha, intelligendo nomine Paſchatis quindecim illos dies, qui intercurrunt à Dominica Palmarum uſque ad Dominicam in Albis.

Tertiò, ab una Confeſſione ad aliam ita, ut inter unam, & aliam non intercedat pluſquam annus.

Quartò, à tuo peccato mortali ad tuam confeſſionem, ita ut talis peccati confeſſio non differatur pluſquam ad annum.

14 Ex his prima computatio eſt omnium probabiliſſima, quam ſequitur Vaſq. *q.* 90. *art.* 1. & Gaſpar Hurtadus *diſp.* 7. *diff.* 10. aliique, quia communiter nomine anni intelligitur annus civilis.

Secunda eſt etiam probabilis, quam ſequitur Suar. Laym. aliique apud Hurtadum, quia communiter ſic etiam intelligitur annus, nempè annus Eccleſiaſticus.

Tertia, quam docet Sotus *in* 4. *q.* 18. *ar.* 4. & Quarta, quam habet P. Joſeph de Auguſtino *in Brevi notitia præcept. Eccl. n.* 5. Ideò nec mihi, nec Delgadillo *de pœnis. c.* 17. *n.* 65. placet, quia ſine ſufficienti fundamento recurritur ad extraordinariam anni computationem; cùm textus noſter dicat, ſemel in anno, utique communi, & ordinario, ac vulgariter cognito à fidelibus, ad quos dirigitur præceptum.

15 Quoniam verò ſolùm annum deſignat textus, non verò diem, vel anni determinatum tempus; ſequitur quocunque die dicti anni poſſe impleri præceptum hoc confeſſionis, perinde, ac quacunque die menſis v.g. potes jejunare, ſi tibi imponatur jejunium, ſemel in menſe; quod certè non ita ſe habet in præcepto communionis; quia textus pro hac deſignat tempus Paſchale, ſumpto, ut diximus, pro quindecim diebus.

16 Opponeſ: ergo poſſet quis confiteri pro hoc anno initio ipſius, & pro alio in fine alterius anni ſequentis, & ſic differre per duos annos Confeſſionem.

Reſpondeo. Ita profectò legitimè poſſet; ſicuti Sacerdos poſſet recitare Canonicas ſuas horas initio hujus diei, & differre horas ſequentis diei uſque ad finem, hoc eſt uſq; ad mediam noctem excluſivè diei ſequentis, jam enim ſic in unoquoque die ſuas horas perſolveret.

17 Opponeſ iterùm: Praxis fidelium eſt, ut non ſolùm communicent, verùm etiam confiteantur in Paſchate; ergo etiam Paſcha eſt tempus obligans ad Confeſſionem.

Reſpondeo, negando conſequentiam: ſiquidem id faciunt fideles, quia ex occaſione communionis confitentur, & ſic opportunè ſervant utrumque præceptum, nempè Communionis in Paſchatè, & Confeſſionis pro illo anno, unde ſi quis non indigeret Confeſſione in Paſchate, quia nullius peccati mortalis ſibi eſſet conſcius: ſatis huic foret, ſi tunc ſolùm communicaret.

18 Quare benè Hurtadus hic notat, Epiſcopum quemdam deceptum fuiſſe, cum excommunicavit eos, qui non confeſſi ſunt in Paſchate, quia ſolùm Communio pro tunc præcipitur, non confeſſio, & ideò ejuſmodi excommunicatio non fuit incurſa: fundabatur enim in falſa præſumptione, quòd illi non confeſſi fuerint intra annum; hoc eſt, vel ante Paſcha, vel poſteà.

19 Illud autem colligitur ex computatione anni in noſtra ſententia, quòd ſi quis toto anno ſæpè confeſſus eſt peccata venialia, deinde ante finem anni (etiam in ultimo die) labatur in lethale peccatum, ſi in eo ultimo die non confiteatur, non obſervat præceptum annuæ confeſſionis: quia hoc præceptum, ut ſupra advertebamus, non eſt de confeſſione venialium, ſed mortalium, quam certè mortalium hic non fecit; Quoniam verò in ultimo die jam habet mortale, illud in hoc die in noſtra ſententia confiteri debet, ne ſcilicet tranſeat annus ſine obſervatione præcepti annuæ confeſſionis, & ita notat Vaſquez *d. diſp.* 90. *art.* 3. *dub.* 1. Dixi (in noſtra ſententia) nam in ſententia P. Joſephi de Auguſtino haberet tempus ſequentis anni, id quod tamen nos non admiſimus.

20 Quid, ſi quis in anno non confitetur, obligatur ne anno ſequenti etiam pro obligatione anni præteriti, ita ut unam Confeſſionem debeat facere pro dicto anno præterito, aliam pro præſenti? Et quando per tres annos v.g. non eſt confeſſus, debet ne ter confiteri pro dictis tribus præteritis annis, & item ſemel pro præſenti &c.?

21 Reſpondeo. Ita putat Coninch. *de Pœnit. diſp.* 5. *n.* 61. & de Auguſtino *l. c. n.* 4. Ratio eſt, ajunt, quia hoc præceptum eſt primariò de confeſſione, & ſecundariò de tempore: ſicuti ergo ſi voviſſes, vel confeſſarius tibi impoſuiſſet unum jejunium, ſi illud non exhibes in hac hebdomada, vel in hoc menſe, debes in alio: ita ſi tu in anno hoc confeſſus nō es, obligaberis in alio: id certè probabile eſt; verum non minus probabile judico cum Valentia *Tom.* 4. *d.* 7. *q.* 8. *p.* 4. non obligari, quia ſatis probabiliter dici poteſt, hoc præceptum eſſe addictum uni anno; ſicuti enim Sacerdos v.g. ſi non recitat intra viginti quatuor horas hujus diei officium divinum non obligatur illud compenſare die ſequenti: nec qui Miſſam negligit die Dominico, obligatur audire die Lunæ, ita in caſu noſtro &c.

22 Inquires hic denique. Primò, an quis teneatur prævenire confeſſionem, quando prudenter timet ſuorum peccatorum oblivionem? Secundò, an quis teneatur confiteri initio anni, quando rationabiliter timet carentiam Confeſſarii, ſi confeſſionem differat uſque ad anni finem?

23 Reſpondeo ad primum, non teneri, quia Concil. Trid. non ſolùm nos obligat ad confitendum peccata; quorum, quando confitemur, memoriam habemus, facto tunc diligenti examine juxta ſuperiùs dicta.

Reſpondeo ad ſecundum, omninò teneri, ſicuti, qui die feſto prævidet, unam dumtaxat Miſſam manè diluculo celebrandam, tenetur illi tunc intereſſe, ſi à legitimo impedimento non excuſetur. Ita Hur-

Digitized by Google

tadus, Fagend. Layman, aliique cum Diana *p.3. tract.4. reſ.69.* & meritò, quia toto, atque adeò etiam initio anni præceptum urget.

24 Illud minus approbo, quod docet idem Hurtadus *diſp.5 diſf.13* affirmat enim, eum, qui prudenter timet, ſed non habiturum copiam Confeſſarii anno ſequenti, teneri ex vi præcepti annuæ confeſſionis confiteri ante annum illum; non approbo, inquam, quia nemo tenetur ſervare præceptum, antequam præceptum illud actu urgeat; neque enim teneor die Sabbati audire Miſſam, ſi prævideam Miſſam non futuram die Dominica.

Nota tamen diſcrimen inter præceptum Eccleſiaſticum confeſſionis, & inter præceptum divinum ejuſdem: nam ea vi præcepti divini obligatur quis ad non moriendum in peccato mortali, quod præceptum ſemper adeſt, vigetque ſemper poſt uſum rationis, & poſt mortale commiſſum; quare ſi quis prævidet, ſe non habiturum copiam Confeſſarii in fine vitæ, tenetur anteà confiteri ea vi prædicti præcepti divini, quod ſemper, ut dictum eſt, urget, At hoc anno non adeſt, neque urget præceptum Eccleſiaſticum pro anno ſequenti.

Alioqui ab ingreſſu Eccleſiæ & vivus arceatur, & moriens Eccleſiaſtica careat ſepultura.

25 QUi ſemel in anno non confitetur, duas incurrit pœnas; alteram, ne, dum vivit, poſſit ingredi in Eccleſiam, alteram, ut mortuus Eccleſiaſtico Ritu, atque adeò in Eccleſia, vel Cæmeterio non ſepeliatur; hæ autē pęnę non incurruntur ante ſententiam declaratoriam Judicis, & conſequenter requiritur, ut culpa probetur in judicio; id quod rectè obſervat Coninch. *diſp.3. dub.9.*

26 Notandum autem hic eſt primò, in aliquibus Diœceſibus adeſſe fulminatam contra non confitentes in anno (ut etiam contra non communicantes in Paſchate) excommunicationem latæ ſententiæ, quæ ſi adeſt, ſtatim incurritur, nulla expectata Judicis ſententia; Ratio eſt, quia excommunicatio, & cæteræ cenſuræ latæ ſententię ſecum ferunt exequutionem, & ſtatim, commiſſo delicto, delinquentem afficiunt. At non ita in excommunicatione ferenda, & aliis ferendis cenſuris (quas etiam appellamus comminatorias) atque in in aliis quibuſcumque pœnis, quæ cenſuræ non ſunt; hæ enim requirunt dictam Judicis ſententiam, ſaltem declarantem, fuiſſe commiſſum delictum, cui adnexæ ſunt prædictæ pœnæ, ut diſtinctiùs agitur in tract. de cenſuris & interim videri poteſt Sanchez *lib.9. matr. diſp. 30.* & Suar. *de cenſuris d.5 ſect.3.*

27 Notandum eſt ſecundò, in Synodo noſtræ Panormitanæ Diœceſis, quæ eſt anni 1653. *c.4. de Euch. n.11.* contra non communicantes in Paſchate indici excommunicationem ferendam his verbis; *Qui dicto tempore Paſchatis non communicaverint, ſi ad monitis non reſpiſcunt, pœnam excommunicationis incurrent:* At verò contra non confitentes, ſemel in anno, nihil ampliùs additur præter pænam latam *in c. ſit. omnis utriuſque ſexus:* unde difficile mihi apparet, quod dicit Eſcobar *in Theol. mor. lib.43. c.3. n.16.* excommunicationem ipſo facto omittentibus confeſſionem annuam ferè in omnibus Diœceſibus eſſe impoſitam.

CAPUT V.

De iis, quæ pertinent ad Pœnitentem in ipſa Confeſſione.

Qualis debet eſſe Confeſſio?

1 QUalitates, & conditiones ſive ex congruentia, ſive ex neceſſitate à Confeſſione Sacramentali requiſitæ, fuerunt unitim ab antiquioribus his verſibus collectæ.

Sit Simplex, Humilis, Confeſſio Pura, Fidelis,
Atque, Frequens, Nuda, & Diſcreta, Libens, Verecunda.
Integra, Secreta, & Lacrymabilis, accelerata;
Fortis, & accuſans, & ſit parere parata.

2 Singulas has qualitates, ſi nos ſuis neceſſariis conſiderationibus illuſtrabimus, certè totam ferè de confeſſione tractationem comprehendemus.

CAPUT VI.

Simplex.

1 HÆc conditio ſignificat, Pœnitentem debere ſua peccata confeſſori patefacere, clarè, diſtinctè, & ablatis circumſtantiis ad confeſſionem non pertinentibus (in quo mulierculæ errare perſæpè ſolent:) item non ſunt verba æquivoca uſurpanda, quia ab hoc ſacro tribunali ipſa pura veritas requiritur, quæ proliais, & moltò magis æquivocis narrationibus obſcuratur.

2 Sed notandum eſt, hanc conditionem requiri ex congruentia, modò veritas peccatorum manifeſtetur; ita ut ſi advertenter cum ea æquivocatione, quę pariat in mente confeſſarii non debitam notitiam peccatorum, deficeret Confeſſio in neceſſariis, graviter peccaretur juxta infra diſtinctiùs afferenda.

CAPUT VII.

Humilis.

1 DEbet Confeſſio fieri ex congruentia flexis genibus, aperto capite, debitaque corporis compoſitione, niſi aliud infirmitas, vel cauſa rationabilis perſuadeat, idque eſt eſſe humilem confeſſionem.

2 Sed inquires, Quid, ſi ſine neceſſitate ulla ſedens, vel ſtans, vel etiam jacens confeſſionem exhibeam?

3 Reſpondeo, Fore id peccatum veniale, putat Bonacina *diſp. 5. q.5. ſect.2 p.1. §.2. num.24.* ſed nec eſſe veniale, (præciſo contemptu, & ſcandalo) probabile puto; quia hoc non eſt, niſi defectus majoris devotionis.

4 Ad humilitatem hanc reducitur illud, ne fiat confeſſio cum jactantia peccatorum; hæc enim eſſet novum peccatum, & quidem mortale, ſi ſit jactantia peccati mortalis, atque adeò ſacrilega eſſet ejuſmodi confeſſio: ſi verò ſit gloriatio peccati venialis, tunc eſſet peccatum veniale, atque ex hoc capite non eſſet ſacrilega confeſſio, quando alia materia cum debito dolore afferretur; quam ſacrilega eſſet, ſi illud ſolum peccatum cum dicta materia confitereris; quia venialis peccati commiſſio revocat dolorem peccati ejuſdem generis, juxta ea, quæ aliquantò ſuperiùs declarata ſunt.

5 Huc etiam reducitur modeſta humilitas in veſtibus, & ornamentis, quam ſine faſtus jactantia præſeferre debet Pœnitens; ſed quia de his, deque portatione armorum, an ea deceant accedentem ad Euchariſtiæ ſumptionem, dicemus in tractatu de communione *c.10. n.12.* Eademque, vel ſaltem valdè ſimilis ratio eſt in ſuſceptione Sacramenti Pœnitentiæ; locum illum recolere ſatis, ſuperque ſit.

6 Huc denique reduci poteſt, ne (ſaltem in peccatis turpibus) complex confiteatur complici, tunc enim non humilis erit confeſſio, ſed audax, & abſque modeſta erubeſcentia: dico autem complicem complici; hoc eſt, pęnitentem nō debere confiteri ſocio ſui peccati: ita Pontius *lib.7. matr. c.38. n.3.* dicens, ejuſmodi turpium confeſſionem factam complici eſſe regulariter illicitam, & conſequenter invalidam: dicit (regulariter) nam excipit neceſſitatem in periculo mortis, vel gravis infamiæ; quando alius Confeſſarius præſtò eſſe non poteſt; quamvis enim Doctores communiter doceant, eam validam fore, ſi abſit periculum novæ complacentiæ, adſitque debitus dolor, ut loquuntur S. Thomas, Sylveſter, Scotus, S. Bonaventura, cum Diana *p.5. tract.11. reſ.120.* aliique; nihilominus (quidquid dicat Jo: Sanch. *d.18. n.1.*) hi Doctores intelligendi ſunt; prout expreſsè plores ex his loquuntur, quando certum eſt, nullum ſubeſſe periculum, vel in caſu prædictæ neceſſitatis; Regulariter tamen adeſt probabile periculum novæ complacentiæ ejuſdem peccati, vel ex parte fęminæ, vel ex Sacerdotis parte: adeſt quoque periculum diutius perſeverandi in eodem cæno; & item ut confeſſio nulla ſit ex defectu doloris: quare meritò in Mediolanenſi Eccleſia, ut habet Bonacina *de pœnitentia q.7. p.5. §.5. n.10.* ſub pæna excommunicationis latæ ſententiæ prohibetur, ne quis complicis confeſſionem excipiat: de hoc argumento lege Paragraphum poſitum in fine hujus tractatus de confeſſione.

7 Illum tamen, qui bona fide confeſſus eſt apud complicem, tunc non obligarem, confeſſionem repetere, quando diligenter examinatus inveniretur, verum dolorem, firmumque propoſitum habuiſſe, & integrè fuiſſe confeſſum; atque bona item fide non judicaſſe, ſed cooperatum fuiſſe cum confeſſario in peccatum fortè labente ex refricatione peccati cum ejus ſocietate peracti.

8 Denique hic omittenda non eſt propoſitio damnata ab Alexandro VII. quæ eſt hujuſmodi.

Modus evadendi obligationem denunciandæ ſollicitationis eſt,
Si ſollicitatus confiteatur cum ſollicitante, hic poteſt illum abſolvere abſque onere denunciandi.

Hæc, inquam, propoſitio tanquam ſcandaloſa damnatur, & ita prohibetur ſimul cum aliis quibuſdam, ut ille, qui eam docuerit, vel defenderit, vel de ea diſputaverit, niſi ipſam impugnando, incidat in excommunicationem latæ ſententiæ Summo Pontifici reſervatam, & item prohibetur ſub mortali, ne quis eam in praxim deducat.

CAPUT VIII.

Pura.

1 PUra tunc eſt confeſſio, quando fit propter purum fine placendi Deo, & propter remiſſionem ſuorum peccatorum; qui ergo propter alium finem confitetur, ſemperne, & quo peccato peccat?

2 Reſpondeo, & dico Primò, certum eſſe peccare mortaliter, qui confitetur propter finem mortaliter peccaminoſum v.g. ad finem pertrahendi confeſſarium ad mortale, vel ad finem conſequendi opinionem bonam, ut ſic facilius grave quid furari verb. grat. poſſit, vel ut poſſit aditum habere ad turpiter v.g. peccandum &c. Ratio eſt manifeſta, quia ſic committitur mortale in ipſa confeſſione, quod opponitur gratiæ ſanctificanti, quæ deberet à Sacramento conferri.

3 Dico

Digitized by Google

3 Dico ſecundò, peccari venialiter, ſi finis ſit peccatũ veniale, & confeſſio ſit legitima, & dolore debito non carens, juxta ſuperiùs dictã; tunc enim Pœnitens haberet pro fine primario, & per ſe intẽtionem placendi Deo, & per accidens adjungeretur peccatũ veniale: ut ſi qui v.g. poſito, quòd legitimè confiteatur, admittat tamen ſecundariam intentionem placẽdi hominibus, ſuo Parenti, ſuo Magiſtro &c. ſeu etiam ſecundariam intentionem vanę gloriæ; quòd ſi totus finis, atque adeò primarius ſit peccatum veniale v. gr. inanis Gloriæ, unde non curaret quis, ſeu negligeret, aut explicitè, ſive implicitè finem placendi Deo, ſanè peccaret mortaliter ex defectu recti finis.

4 Hinc collige nequaquam mortaliter peccare eum, qui, ut bonã opinionem apud Confeſſarium virum gravem ſibi notum conſervet, confitetur apud illum peccata levia, ſed anteà à gravibus per alium Confeſſarium abſolutus ritè fuerat, ut notat Bonac. *l.c.n.5.* cum aliis. Ratio eſt, quia ejuſmodi finis non eſt mortalis, & ex alia parte eſt ex ſecũdaria intentione, & item cum debito dolore, aliiſque requiſitis exhibitas prædictas confeſſiones fuiſſe, ſupponimus. Sylveſter allatus à Diana 3. *p. tr. 4. reſ.* 32. ait, hũc nihilominus peccare venialiter, quia id ſaltem ſapit aliquam hypocriſim, & mendacium: ſed ſentiendum eſt cum dicto Diana, neque ſic (ſi aliud non addatur) peccare venialiter, quia conſervare ſuum bonum nomen, non eſt hypocriſis, & cùm Pœnitens nihil falſum loquatur, quamvis facto ſuo permittat; Confeſſarium decipi, non dicit tamen ipſe mendacium: ſic certè permiſit Chriſtus Dominus, quòd deciperẽtur duo ejus diſcipuli in Emaus, quando finxit, ſe longiùs ire velle, nec tamen mendacium dixit: confirmatur ex Villalobos *tom. 1. tract. 1. nu. 9. diff.* 35. ubi affirmat, ſæpè propter aliquam rationabilem cauſam eſſe conveniens, variare confeſſarium Quare ſentire videtur, id non rarò etiam eſſe expediens; nimirum pro majore conſcientię quiete, proprięque animæ rationabili conſolatione.

C A P U T IX.

Fidelis.

1 TUnc fidelis eſt confeſſio, quando exhibetur ſine dolo, & fallacia, hoc eſt, ſine deceptione, quæ fiat confeſſario; planiùs dico, fiat Deo.

2 Hinc primò, graviter peccabis, ſi omittas aliquod peccatum, aliàs non ritè abſolutum; ſi varies numerum peccatorũ mortalium, dicendo minorem numerum pro majore, immò etiam majorem pro minore; qui error Ruſticorum, & muliercularum eſſe ſolet: ſi confitearis peccata certa, ut dubia, vel contra; Pœnitens enim, ut fidelitatem Deo ſervet, debet declarare peccata eo modo, quo ſunt in ſua conſcientia.

3 At verò, qui omittit manifeſtare in confeſſione aliquod peccatum veniale, vel mortale jam ritè abſolutum, ne venialiter quidem peccat; quia ejuſmodi peccata, ut ſupra vidimus, ſunt materia, ſufficiens quidem, ſed non neceſſaria.

Qui autem mentitur in confeſſione in re ad confeſſionem non pertinente, ut ſi dicat, ſe vocari Petrum, cum vocetur Paulus, peccat quidem venialiter, ſed non mortaliter, ſi juxta nuper dicta *c.* 2. obſervet illa, quæ pro legitima confeſſione ſunt neceſſaria; quia hac in re mentiri non eſſet, niſi leviter, contra prædictam fidelitatem, ſi aliud non ſuperaddatur, de quo mox à *n.* 8. lege Bonacinam *l.c.n.* 2. & de Lugo *de Pœnit. diſp* 26 *ſect.* 2.

4 Idem puto, ideſt, eſſe ſolùm peccatum veniale, ſi quis dicat, ſe velle facere confeſſionem generalem omniũ peccatorum, & deinde taceat aliquod peccatum mortale, aliàs ritè abſolutum; cùm enim non ſit de neceſſitate talis confeſſionis, omnia peccata jam abſoluta manifeſtare; ſolùm erit mendacium leve, quia dicit, ſe velle omnia jam abſoluta confiteri, & deinde aliqua tacet.

Quòd ſi Pęnitens ſolùm confeſſario dicat, ſe velle cõfeſſionem generalem peragere, nec addat illud (omnium peccatorum) puto, hunc ne venialiter quidẽ peccare, quia adhuc confeſſio generalis nominari verè poteſt illa, quæ aliqua ommittit ex ritè abſolutis: quare ſic penitens in nihilo mentitur; præterea communis omnium ſenſus eſt, etiam Confeſſariis notus, quòd in confeſſione generali non omnia, aliàs ritè confeſſa, aperiuntur.

Peccatum fuiſſe, vel non fuiſſe confeſſum.

5 PRædicta facilis ſolutionis fuerunt, ſuperſunt autem nonnulla admodum controverſa.

Controvertitur enim primò, An pertineat ad fidelitatem confeſſionis, explicare, peccatum fuiſſe confeſſum, vel non confeſſum? Exemplum ſolet afferri de illo, qui generaliter confitetur, & ſine alia explicatione de induſtria nova peccata cum antiquis immiſcet, ad tegendum, quòd ejuſmodi peccatum noviter ſit commiſſum.

6 Reſpondeo, ſatis eſſe probabile, id ex ſe ſine peccato fieri, quia peccatum ſemper eſt idem, ſive hodie, ſive heri commiſſum ſit; & circumſtantia temporis non pertinet ad naturam ipſius peccati, ſed ſe tenet ex parte pœnitentis.

7 Aliquæ tamen cautiones ſunt adhibendę. Primò, ne ſit reſervatum hoc novum peccatum, & tu ad Confeſſarium non potentem illud abſolvere accedas: tunc enim non valeret hujuſmodi abſolutio ob defectum juriſdictionis, unde confeſſio eſſet Sacrilega.

Secundò: quando Pęnitens eſt in occaſione proxima peccandi; tunc debet explicari tempus præſens, ut nimirum confeſſarius jubeat, occaſionem amoveri, hac tamen cautione nõ indigebis, ſi tu ipſe verè, & ſine fraude, occaſionem tollas.

Nonnulli addunt cautionem tertiam, ut ſcilicet obligetur quis, tempus ſui peccati pateſacere, quando is eſt in conſuetudine peccandi: ſed certè probabile eſt, tunc non adeſſe ex ſe neceſſitatem explicandi, peccatum fuiſſe, vel non fuiſſe confeſſum, quia, ut notat Suar. Vaſquez, aliique apud Dianam 1. *p. tract. de circumſtantiis, reſ.* 15. & 37. peccata præterita non addunt præſenti peccato circumſtantiam novam multò minùs ſpecie diverſam.

8 Notanter hic, & *n.* 6. dixi (ex ſe) nam ſi interrogetur à cõfeſſario, debet Pęnitens fateri, illud eſſe peccatũ recens, tum in hoc caſu conſuetudinis, tum in aliis quibuſcunq; caſibus, in quibus à prudenti confeſſario interrogetur. Ita cum aliis de Lugo *loco mox citãdo*; Ratio eſt, quia, quando tu non interrogatus illa non explicas, non mentiris, ſed ſolùm permittis, confeſſarium ſibi perſuadere, illud peccatum eſſe antiquum, & non eſſe ex conſuetudine; at quando interrogatus, negas, committis poſitivè mendacium, quod grave peccatum eſt in caſu, quo Confeſſarius id interrogat; quia Confeſſarius habet *jus* cognoſcendi totam conſcientiam pęnitentis, ut ſuum judicium legitimè, & prudenter valeat proferre; nam cæterum ſi ab hoc jure Cõfeſſarii abſtrahamus, & legitima ſit confeſſio, ut ſupra explicavimus, in re levi ad confeſſionem non pertinente mentiri, non eſſet, niſi veniale.

Peccatum in individuo.

9 IOannes de Lugo *d.* 14. *de pœnit. ſect.* 10. addit aliam rationem, ad probandum, te interrogatum obligari graviter, verum dicere in re pertinente ad confeſſionem, quia, dum poſitivè hoc peccatum, v. g. homicidium, dicis, te cõmiſiſſe anno ſuperiore, cùm tamen commiſeris in hac hebdomada, non fatereris tuum peccatum, quod in individuo commiſiſti, ſed aliud, quod non commiſiſti: aliud enim eſt peccatum hodiernum, aliud peccatum heſternum, atque adeò non integrè confitereris.

10 Hæc ratio Ioannis de Lugo poſſet impugnari ex doctrina Arriagę *de Pęnit. diſp.* 34. *ſect.* 3. ubi probat, confeſſionem eſſe validam, ſi quis confiteatur, ſe occidiſſe Petrum, cùm Paulum ejuſdem conditionis occiderit, etiam ſi id faciat conſultò, & mala fide; quia id ſolùm eſſet mentiri leviter in re non pertinente ad confeſſionem, nihil enim ad confeſſionem pertinet potiùs ne ſit occiſus Petrus, quàm Paulus; ſed ſolùm ad illam pertinet, quod Pœnitens explicet actionem ſuã injuſtam, hoc eſt, actionem occiſionis, quæ ſatis explicatur, ſive actio occidendi terminata fuerit ad Paulum, ſive ad Petrum: ſimili igitur modo non pertinebit ad confeſſionem ſcire, an peccatum fuerit aliàs remiſſum, necne, quia ſatis erit, quòd pœnitens explicet actionem, qua peccavit.

Certè hęc Arriagę Doctrina non eſt improbabilis, quando bona fide quis dixit, ſe occidiſſe Petrum, cũ occiderit Paulum; id quod docet etiam Dicaſtillus *apud Dianam p.* 11. *tract.* 8. *reſ.* 60. & cætera requiſita ad confeſſionem legitimè putat ſe habere; at verò quando Pęnitens interrogatur à prudenti confeſſario, id nullo modo admittere poſſum; quia tunc regulariter, & in praxi debet prǽſumi notitiam individui, vel confeſſionis factæ, aut non factæ requiri à Confeſſario ad ſtatum Pęnitentis cognoſcendum; & meritò nolit ſtare judicio ipſius pœnitẽtis in determinanda reſtitutione hac, vel illa & in aliis remediis prudenter adhibendis: ſemper excipio, niſi manifeſtè appareat aliud, circa quòd ſit interrogatio, ad confeſſionem non pertinere; ut eſſet v.g. ſi Confeſſarius interrogaret, quomodo Pęnitens vocetur, vel cujus eſſet civitatis, quod certè imprudenter fieret.

Peccatum dubium.

11 SEcundum, quod controvertitur hic, eſt, an ſi quis dubius ſit de ſuo peccato mortali, nondum confeſſo; debeat ex neceſſitate fidelitatis illud confeſſioni ſubiicere, ſive dubius ſit, an peccatum commiſerit? ſive quamvis ſit certus, ſe illud commiſiſſe, dubius ſit, an confeſſioni ſubdiderit?

12 Reſpondeo, & priùs recolendum eſt; dubium, aliud eſſe negativum, aliud poſitivũ; ſi enim intellectus eſt omninò anceps, nullamque rationem, ſaltem probabilem habeat, ex cujus vi inclinet ad aliquam partem, dicitur dubium, & quidem negativum; quale eſt illud, an grana arenę maris ſint paria, an imparia, ſi verò intellectus rationẽ aliquam alicujus momenti habeat, per quam aſſentiatur alicui parti, dicitur probabilitas, & ab aliquibus appellatur (ſed certè impropriè) dubium poſitivũ; ſi verò adſint rationes alicujus ponderis pro utraq; parte, utraq; probabilis: ſemper intellige ad probabilitatem conſtituẽdam, quòd pars oppoſita non ſit ſaltem moraliter certa: denique ſi ex una parte appareant rationes alicujus momenti pro alia autem parte nulla, vel ſatis modica adſit ratio, cujus ſcilicet vis non pertingat ad inclinandum intellectum, dicetur illa prior pars moraliter evidens.

Non jam reſpondeo ad hanc ſecundam controverſiam, quoad dubium negativum; nam de probabilitate ſeparatim dicam à *n.* 17. Reſpondeo, inquam, duobus dictis.

13 Dico primò; Eum, qui eſt timoratus, & ſcrupuloſus, non obligari ad confitenda peccata dubia: Ratio eſt, quia in dubio debet præſumi, prædictum non peccaſſe mortaliter: quare etiam ſi in eo dubio alii eſſent obligati, ipſe tamen erit ab hoc onere liberandus, ita Sà, Suarez, Granadus, aliique relati à lo; Sanchez *diſp.41. nu.18.* & à Caſtrop. *tom.1. diſp.4. p.2. n.4.*

14 Dico Secundò: communis opinio fert, excepto prædicto ſcrupuloſo, debere omninò pœnitentem ſubiicere confeſſioni peccata negativè dubia: Ratio præcipua eſt illa, quam affert de Lugo *de Pœnit. diſput.16. ſect.2.* quia talis eſt uſus, & praxis communis totius Eccleſiæ, cujus praxis cùm initium non agnoſcatur, affirmari poteſt, illam Chriſtum Dominum inſtituiſſe. Quare ſi dubius es, an peccatum mortale, v.g. homicidium commiſeris, vel certus, quòd commiſeris, & negativè dubius, an illud confeſſus fueris, debes in hac ſententia illud confiteri.

15 Adeſt tamen alia opinio maximè Recentiorum negans ejuſmodi neceſſitatem, niſi in fine vitæ, idque in eo dumtaxat caſu, quo quis poſt confeſſionem, vel contritionem incidit in peccatum mortale, modo dicto, dubium; tunc enim debet confiteri, vel actum contritionis elicere, ne ſcilicet è vita decedat cum illo peccato dubio, quod fortaſſe fuit verè, & coram Deo certò commiſſum, & nec directè, nec indirectè remiſſum.

16 Hujus opinionis rationes, quæ excludunt prædictam neceſſitatem, variæ afferuntur, ſed illæ ſunt præcipuæ. Primò, quia in caſu dubii melior eſt poſſeſſio in favorem pœnitentis. Secundò, quia non debet quis ob culpam dubiam certò condemnari, obligarique ad tantum onus, quantum eſt, ſeipſum accuſare, & pro dubia culpa certam pœnitentiam ſubire. Tertiò, quia ratio Judicii temporalis, ad cujus normam inſtitutum eſt Sacramentum Pœnitentiæ, nunquam poſcit, ut quis pro delicto incerto pœna certa condemnetur; quæ rationes, & aliæ adductæ à Ferrantino *de ſcandalo diſp.1. q.77. n.30* probant, nec eum obligari ad confeſſionem, qui ſcit ſe actionem feciſſe, ſed negativè dubitat de ejus qualitate, an ſcilicet fuerit venialis, an mortalis? Lege Caramuel in Theol fundamentali *tertia editionis à nu.* MCCCLXXXIII. latè eam defendentem, & alios apud dictum Ferrantinum citatos.

Peccatum probabiliter commiſſum, vel probabiliter confeſſum.

17 TErtiò controvertitur de peccato probabiliter commiſſo, vel probabiliter confeſſo, de quo accipe ſequentes doctrinas, varios caſus breviter complectentes.

Prima doctrina. Qui habet probabiles rationes, quòd peccatum mortale non commiſerit & probabiles, quòd commiſerit, nō teneri, illud confiteri; Ratio eſt, quia qui operatur ſecundùm rationes probabiles, prudenter operatur, atque adeò non peccat; ſemper autem tum hìc, tum in ſequentibus eſt excipiendus finis vitæ, quando per confeſſionem, vel contritionem debebit ejuſmodi peccata, ſi fortè coram Deo certò commiſſum fuerit, expiari modo, quem inſimul diximus *n.15.* ſemper item advertendum eſt, quòd judicium remaneat probabile; poteſt enim aliquando contingere, ut rationes in contrarium adeò ſint probabiliores; ut Judicium non remaneat probabile, ſed potius remaneat improbabile, ſicuti parva ſtellula remanet inviſibilis, præſente ſole.

18 Doctrina ſecunda. Qui probabiliter ſcit, ſe mortaliter peccaſſe, habet tamen rationes probabiles, quòd illud peccatum ritè confeſſus fuerit, non tenetur illud confiteri, quamvis habeas rationes probabiles, immò probabiliores, quòd confeſſus non fuerit; ratio eſt eadem ac præcedens; quia nimirum prudenter agit, qui probabilitati, quòd jam confeſſus fuerit, ſe conformat.

19 Doctrina tertia. Qui probabiles rationes habet, quòd non peccaverit, vel quamvis probabiliter ſciat, ſe peccaſſe; tamen habet probabilitatem; ſe eſſe confeſſum, ſi nullam habet rationem credendi contrarium, non tenetur; quia hoc multò magis probat prædicta ratio, cùm tunc videatur adeſſe certitudo moralis pro Pœnitente.

20 Doctrina quarta. Qui habet rationes probabiles, quòd peccaverit, ſed nullam rationem probabilem habet judicandi, ſe eſſe confeſſum, tenetur ad confeſſionem; quia tunc conſtat de præcepto confitendi, ſed non conſtat de confeſſione, atque adeò tunc adeſt certitudo moralis contra Pœnitentem.

21 Doctrina quinta. Qui certò ſcit ſe peccaſſe, ſed eſt dubius, an illud peccatum fuerit confeſſus, obligatur regulariter confiteri; Ratio eſt eadem, immò major contra Pœnitentem.

Dico (regulariter) nam duas exceptiones affert Præpoſitus *quæſt. 3. de integritate confeſſionis numer.15.* apud Ferrantinum loco ſupra citato. Primò enim ait, timoratum ſcrupuloſum non obligari confiteri in caſu hujus quintæ doctrinæ; quia hic ſaltem regulariter præſumitur errare in ſuis dubiis, atque adeò præſumitur jam fuiſſe confeſſum: Secundò neque obligari in hoc eodem caſu, ſi diuturnum tempus interceſſit intra ſuam confeſſionem bona fide factam, moralique examine præcedente, & intra dubitationem, quæ nunc inſurgit; Ratio eſt, quia impoſſibile moraliter eſt poſt diuturnum tempus poſitivè recordari omnium, quæ quis confeſſus eſt; remanet igitur, quòd ſolùm non ſcrupuloſus tenetur in dicto caſu illud peccatum confiteri; & quidem tunc, quando parvum tempus intercedit, quia tunc non habet in excuſationem, nec ductam à diſtantia temporis, nec ductam à conditione ſcrupulorum.

Peccatum Confeſſum ut dubium.

22 QUartum, quod hic controvertitur, eſt de peccato confeſſo, ut dubio, quando deinde abſoluta confeſſione, advertit Pœnitens, illud eſſe certum; an ſcilicet obligetur illud confeſſum, ut dubium, iterùm afferre ad confeſſionem, ut certum. Quid, ſi contra, confeſſum illud ſit, ut certum, & deinde, re benè perpenſa, cognoſcit, eſſe dubium?

23 Quod ad priùs poteſt eſſe controverſia, vel de ſubſtantia peccati, vel de numero: dixit v.g. Pœnitens, ſe ſub dubio conſenſiſſe turpi cogitationi, ſed deinde invenit, certum fuiſſe conſenſum: Ecce controverſiam de ſubſtantia peccati. Vel dixit, ſe certò quidem conſenſiſſe, ſed de dubio, an id fuerit ter, vel quater, an quinquies, &c, deinde invenit certò fuiſſe, vel plus, vel minus, ecce controverſiam de numero.

24 Porrò loquendo de ſubſtantia, probabile jam eſſe, non teneri ad novam confeſſionem, docent Viri docti apud de Lugo *d. 16. de pœnitent. à num.81.* ita Ferrentinus *loc. cit. quæſt.77.* alios citans, Ita noviſſimè Antonius Perez in opuſculo poſthumo *de Pœnitent. diſp.5. cap.1. num.7.* verùm contra docent probabiliùs Sanchez, Turrianus, Diana ab eodem de Lugo ibidem citati, afferentes utrinque rationes.

25 Jam verò, loquendo de numero, dico: quando non eſt magnus exceſſus, non obligari pœnitentem iterùm ad Confeſſarium accurrere, juxta praxim Fidelium, qui ſic confiteri conſueverunt, quando neſciunt ſuorum peccatorum numerum; *Pejeravi circiter ter, vel quater, Pejeravi decies, plus, minus*, nec tamen repetunt confeſſionem bona fide ſic expoſitam. At verò quando eſt magnus exceſſus, debet omninò (ſi ille exceſſus advertatur) ad novam confeſſionem afferri, ſi v.gr. quis dixit: Pejeravi ter, vel quater, cùm pejeraverit decies. Ratio eſt, quia confeſſarius abſolvit eum numerum, qui humano, & morali modo verificatur in tua confeſſione; At non verificatur, quando eſt magnus exceſſus.

26 Si vis edoceri, ad quem numerum ſe extendat illud (*circiter*) vel illud (*plus minus*,) Dico, id judicio prudenti demum eſſe ſtatuendum; ſed tamen regula illa dari ſolet, ut quò minor eſt numerus peccatorum, quæ, quis confeſſus eſt, eò pauciorem numerum complectatur illud (*circiter*) vel (*plus, minus*) quò major, majorem; exemplo clarior fiet regula; ſi v. gr. dicas *Pejeravi circiter decies, vel decies plus, minus* verificabitur, ſi pejeraſti duodecies, vel octies; at ſi dicas, *Pejeravi circiter centies, vel pejeravi centies plus, minus* verificabitur, ſi non ſolùm pejeraſti centum, & duabus vicibus, verùm etiam ſi pejeraſti centum, & quinque vicibus; ut etiam, ſi pejeraſti nonaginta quinque vicibus; ratio autem hujus regulæ eſt, quia hic eſt ſenſus moralis, & humano modo intelligi conſuetus, ut notat Fagundez *l.5. de precept. confeſſionis c.5. nu.9.* Diana *p.11. tract.6. Reſ.17.*

Illud ſemper adverte, nos loqui, quando bona fide ſic confiteris, quia neſcis determinatum numerum; nam cæterum, ſi illum ſcias, illum determinatum dicere obligaris, ut nuper n.2. dictum eſt.

27 Quoad poſterius: An ſcilicet obligetur quis iterùm confiteri peccatum, quod ut certum confeſſus eſt, ſed deinde invenit fuiſſe dubium, vel quod ſub numero determinato, & certo faſſus eſt, invenit deinde, re perpenſa, numerum illum dubium eſſe, cum ſemper, ut dictum eſt, bona fide proceſſerit?

28 Reſpondeo duobus dictis; Dico primò, qui bona fide confeſſus eſt peccatum ut certum, quod deinde comperit eſſe dubium, non obligatur, illud iterùm confiteri: Ratio eſt, quia, qui recipit abſolutam ſententiam de delicto certo, ſatis intelligitur, accepiſſe de dubio: ita de Lugo *l. c. n.77.*

29 Dico ſecundò: qui bona fide confeſſus eſt numerum peccatorum, ut certum, ſe pejeraſſe, verb. grat. decies, & deinde dubitat, immò etiam ſcit certò, ſe pejeraſſe minùs, verb. grat. octies, pari modo non obligatur ad iterandam confeſſionem: ratio eſt; quia in numero majori ſatis abſolvitur numerus minor, & multò minùs obligabitur, ſi inveniat, ſe nunquam pejeraſſe, ſic enim non habet peccatum perjurii, quod abſolvi poſſit, & idem dicendum eſt in eventu numeri præcedentis. de Lugo *ibidem*. Ex eo, quòd modò dixi, in numero majori includi minorem; mentem meam ſubit ſequens dubitatio; Titius bona fide confeſſus eſt, ſe furatum eſſe materiam gravem quater; peracta jam confeſſione, advertit, ſe ter cum effectu furatum eſſe, nam in quarto furto habuit quidem animum furandi, ſed impeditus à Cuſtodibus nihil re ipſa furatus eſt: is ergo nunc à me quærit, an ſibi redeundum ſit ad confeſſarium, ut abſolvatur ab hac voluntate furandi.

Reſpondeo, mihi videri, id opus non eſſe, quia in confeſſione jam facta, dum confeſſarius abſolvit à quarto furto, abſolvit etiam à voluntate furandi; nam qui furatur, vult furari; quare qui fatetur, ſe furatum eſſe, fatetur etiam, ſe voluiſſe furari; ſi igitur abſoluta jam fuit hæc peccaminoſa voluntas incluſa in furto, neceſſaria nova abſolutio non erit; ſupponimus autem nec diſcontinuatam fuiſſe voluntatem furandi, juxta communem Doctrinam de retractatione

actuum &c. ſic mihi videtur reſpondendum, quod tamen Doctorum judicio ſubmitto.

An taceri ſine infidelitate aliquod mortale in Confeſſione poſſit?

30 QUintò controvertitur, an id aliquando liceat; atque adeò liceat aliquando dimidiare Confeſſionem? De mortali ſermo eſt, nam de veniali diximus in Superioribus *à numer.* 3.

31 Reſpondeo, in tribus eventibus licere: primò, quando adeſt impotentia phyſica; ut ſi quis loqui non valeat, ſive ex vicina morte, ſive ex proximo naufragio; ut ſi quis ſit mutus, ut ſi quis ignoret linguam confeſſarii, nec adſit alius confeſſarius, immò nec interpres (de quo caſu interpretis, dictum eſt ſupra *c.* 4 *n.* 11.) In his enim caſibus dicatur, quantum poteſt, & abſolvatur: de morituro alienato à ſenſibus diximus *c.* 1. *n.* 25.

32 Secundò, tacetur licitè mortale, ſi adſit impotentia moralis; hæc autem eſt quoties aliquis prudenter ex confeſſione alicujus peccati timet ſibi, vel alteri notabile damnum; nam ceterum ex confeſſione illorum, unde hujuſmodi damnum non timetur, nunquam taceri mortale poſſe, nimis eſt manifeſtum: caſus autem tacendi ex hoc capite impotentiæ moralis ſolent à Doctoribus ſequentes afferri: Primò, quando Pœnitens rationabiliter timet à confeſſario revelationem ſui peccati: Secundò, quando puella v.g. timet rationabiliter à Confeſſario, quem ſolùm poteſt habere, ſe eſſe ſollicitandam, vel ſe in peccatum eſſe lapſuram. Tertiò, quando quis eſt nimis ſcrupuloſus, tunc enim præſtat, aliqua potiùs omitti, quàm confeſſionem reddi nimis oneroſam, & Pœnitentem ſubire grave ſanitatis, vel deſperationis periculum: Lege id diſtinctiùs apud Suarium *de Pœn. diſp.* 23. *ſect.* 2. Caſtrop. *T.* 1. *diſp.* 4. *p.* 2. *n.* 47. Pellizzarium *de Monialib. c.* 10. *à n.* 204. Quartò, quando confeſſarius timet inſici gravi morbo contagioſo, ſi omnia audiat, nec poteſt à longè audire. De caſu, in quo complex eſſet manifeſtandus, dicam mox *c.* 11.

33 Sunt autem quinque diligenter pro dictis adnotanda: Primò illud peccatum, quod ob excuſationem aliquam ex prædictis tacuiſti, debes omninò, ubi excuſatio ceſſat, confeſſario aperire, ut de illò ritè abſolvaris, & directè: idque, vel ante Sacram Communionem, vel in confeſſione ex præcepto: Secundò, cùm dicimus, periculum gravis mali te excuſare, intelligendum eſt de damno extrinſeco confeſſioni, nam te nequaquam excuſat damnum tuæ famæ apud confeſſarium, vel magna erubeſcentia in tuo peccato confitendo, quia hæc ſunt intrinſeca confeſſioni, quibus non obſtantibus, Chriſtus Dominus Pœnitentiæ Sacramentum inſtituit. Tertiò, ſi commodè poteſt differri confeſſio, differatur: non enim licet, confeſſionem dimidiare; ſi, ut integrè fiat, poteſt ea in tempus competens differri: Quartò, quando habes caſus reſervatos, non potes ſolùm abſolvi à reſervatis per Superiorem potentem eos abſolvere, & cætera mortalia tacere, dicturus illa inferiori confeſſario; nec potes confiteri non reſervata huic inferiori, & reſervata remittere ad Superiorem; ratio eſt quia ſine neceſſitate dimidiaretur confeſſio, tunc ergo vel omnia manifeſtes Confeſſori Superiori, & per illum ab omnibus abſolvaris, vel obtineas ab illo poteſtatem, ut inferior poſſit ea reſervata abſolvere, & per hunc ab omnibus integrè abſolvaris.

Quintò, diſplicentia, ſeu dolor pro confeſſione, in qua aliquorum peccatorum, propter prædictas excuſationes, manifeſtatio non fit, debet non ſolùm eſſe de peccatis, quæ manifeſtantur, verùm de illo, vel de illis, quæ tacentur; debet enim dolor cadere, ut ſupra diximus, ſuper omnia mortalia.

34 Tertiò, tacetur in confeſſione peccatum ſine peccato ob ignorantiam, vel errorem; quando enim quis propter oblivionem inculpatam, vel inculpatum errorem tacet aliquod mortale, ſanè propter illam bonam fidem non peccat, & directè abſolvitur à ritè manifeſtatis, ſed indirectè ab aliis: ſupponimus autem motivum doloris fuiſſe, ut modò dictum eſt, univerſale. Tacita tamen, quando menti occurrent, debent omninò confeſſario manifeſtari, & ab illis directè abſolvi, ut etiam modò dictum eſt.

Remedium pro eo, qui tacuit peccatum cum peccato.

35 INquires hac occaſione, ſi quis ab hinc multo tempore aliqua mortalia mala fide tacuit in confeſſione: vel in re gravi, juxta ſuperiùs dicta, mentitus eſt; interim verò multas confeſſiones peregit, ſemperque in illis confeſſionibus ſacrilegè peccavit? Quod ſi ſemper peccavit, quid nunc remedii?

36 Reſpondeo cum neceſſaria diſtinctione: nam ſi anno ſuperiore v.g. tacuiſti peccatum, vel graviter in confeſſione mentitus es, ſanè mortaliter, & ſacrilegè peccaſti, unde primò, hoc peccatum, & ſimul etiam omnia peccata, quę in illa confeſſione aperuiſti, debes confiteri, quia non fuerunt ritè abſoluta: Secundò, cōfiteri etiam debes mortalia, quæ commiſiſti toto illo anno; illa enim nunquam fuerunt remiſſa, obſtante nimirum ſacrilegio, cum quo confitebaris. Tertiò, confiteri etiam debes numerum confeſſionum, quas toto illo anno cum dicto ſacrilegio, ſeu ſub dicto ſacrilegio exhibuiſti. Quartò, numerum etiam communionum debes confiteri, quas ſacrilegè, toto illo tempore, ſuſcepiſti: Ratio horum perſpicua eſt, quia ſemper peccabas, dum memor illius primæ confeſſionis perperam factæ, Sacramenta Confeſſionis, & Communionis temerè ſuſcipiebas.

37 Si verò in dictis conſequentibus confeſſionibus oblitus fuiſti illius primi ſacrilegii, & ad dictas conſequentes confeſſiones cum debito dolore legitimè acceſſiſti; non eſt neceſſe, repetere dictas conſequentes; quia illæ bona fide factæ ſunt, undè & validæ fuerunt. Satis igitur in eo eventu erit, repetere illam primam confeſſionem, & illa ſacrilegia, & peccata, quæ cum dicta recordatione confeſſus es, nam cæteræ propter inculpatam oblivionem, ſi in alio non defecere, validæ fuerunt, & licitæ.

CAPUT X.

Frequens.

1 DE conſilio quidem eſt confeſſionis frequentia præter illam, quæ fieri ſemel debet in anno, & in fine vitæ; quoniam verò hæc frequentia maximè eſt in cauſa, ut ſæpè quis peccata venialia, vel mortalia aliàs remiſſa, confiteatur in genere; ideò hac de re proprius eſt hic agendi locus.

Confeſſio peccati in genere.

2 PEccato mortali carens variis modis peccata in genere confiteri poteſt, qui ad ſequentes reducuntur.

Primò ſic: *Fateor mea mortalia olim commiſſa, & ritè abſoluta, ſeu ritè confeſſa.*

Secundò: Fateor mea venialia commiſſa olim, & ritè abſoluta.

Tertiò: Fateor mea venialia peccata.

Quartò: Fateor mea olim commiſſa, & abſoluta peccata contra caſtitatem v.g.

Quintò: Fateor mea peccata, aliàs ritè confeſſa, ſeu abſoluta.

Sextò: Fateor mea venialia, mendacia v.g.

Septimò: Fateor mea peccata venialia commiſſa poſt ultimam confeſſionem.

3 Inquirimus ergo: an in dicto caſu, quo quis mortalibus caret; omnes hi modi validam faciant, & licitam confeſſionem?

Et quidem dico primò, quòd validam faciant in neceſſitate, certum eſſe; quia in proximè morituris, quando quis expreſſiùs loqui non valet, illam praxis Eccleſiæ tutiſſime admittit.

Ergo dico ſecundò: ſi tunc valida eſt, ut certè eſt, fore etiam validam ſemper in prædicto eventu, quo quis recentia mortalia non habet: Ratio eſt, quia in Sacramentis illa materia, quę ſemel validè affertur; ſemper, & in quocumque caſu valida eſt, & ſufficiens; nam nulla neceſſitas facere poteſt materiam, illud, quod materia non erat: ut, quia vinum v.g. eſt materia conſecrationis; aqua Baptiſmi, propter nullam neceſſitatem ſuppleri poteſt ab alia materia, ut expreſsè docent omnes Theologi, quorum aliqui videri poſſunt apud Dianam *p.* 3. *tract.* 4 *reſ.* 66. Si ergo peccata in genere, ſive explicatione ſpeciei, & numeri non eſſent materia ſufficiens Sacramenti Pœnitentiæ, nulla neceſſitas dicta in proximè morituro ſufficientem materiam facere poſſent illa peccata in genere, ſed ſufficiens eſt in eventu neceſſitatis ex praxi Eccleſiæ, ut diximus; ergo & in omnibus quibuſcunque eventibus.

4 Dico tertiò, valdè probabile eſſe, & tutum, prædictam confeſſionem licitam eſſe; modò ſemper ſupponatur, adeſſe dolorem, ſive actualem, ſive virtualem non retractatum, & alia requiſita, juxta ſuperiùs dicta.

Probatur hæc Doctrina, Primò ex S. Thoma, qui *in* 4. *diſt.* 16. & 17. *q.* 1. & *q.* 4 videtur, hanc ſententiam approbare: dum ſic ait; Religioſi, quibus imponitur de præcepto menſtrua confeſſio, ſi carent mortalibus, non teneri in particulari confiteri venialia, ſed tantùm in communi &c. ita D. Thomas, licèt dictum hoc non placeat Excobar *lib.* 13. *Theol. mor. c.* 6 *diſp.* 18.

Secundò, quia quando materia Sacramenti eſt quoad validitatem ſufficiens, licitè etiam ſemper illa uti poſſumus, ſi aliquod præceptum, vel aliquod inconveniens non obſtet; at nihil obſtat in caſu noſtro; ergo &c.

5 Non enim obſtat præceptum ullum; quia illud afferri non poteſt; nec ullum obſtat inconveniens, quia cùm peccata venialia, vel mortalia remiſſa voluntariè ſubdantur confeſſioni, non eſt inconveniens, illa ſeparatim, & in individuo non confiteri.

6 Dices, obſtat Conc. Trid. *ſeſſ.* 14 *c.* 5. & *Can.* 7. ubi dicitur, Peccatorem teneri ad declarandum in confeſſione omnia, & ſingula peccata, tum quoad ſpecies tum quoad numerum, tum quoad circumſtantias ſaltem ſpeciem mutantes.

Reſpondeo primò: Si hic textus aliquid contra probabilitatem hujus ſententiæ probaret, probaret etiam id in neceſſitate, quando quis magis ſe explicare non valet.

Reſpondeo ſecundò: Concilium ideò ibidem addit omnia, & ſingula mortalia etiam cogitationes in confeſſione manifeſtari debere; quia ea reddunt homines filios iræ: ſubſumo; ſed noſtra, de quibus agimus peccata, nō reddunt homines filios iræ; ergo de his Tridentinum

Digitized by Google

num non loquitur. Adde hanc Tridentini diſpoſitionem limitari ab omnibus, ut non cadat in peccata venialia, quia hæc, ut nimis ſæpè dictum eſt, confiteri non tenemur: Simili ergo modo nos eandem diſpoſitionem limitare poſſumus, quòd non loquatur de peccatis confeſſis in genere, quando mortalia præſentia non adſunt.

7 Dices iterùm, eſſe inconveniens, quòd Sacerdos, qui debet ferre judicium, & ſententiam neſciat peccata, niſi in genere, & non hæc, & illa determinata, unde & neſciat pœnitentis ſtatum.

Reſpondeo, id inconveniens adeſſe certè, ſi locutio ſit de mortalibus, nondum abſolutis; ſed de venialibus, vel mortalibus remiſſis aliàs, & confeſſis, nullum eſt inconveniens; quia ſecus etiam in neceſſitate id requireretur. Satis igitur eſt, ſi Sacerdos ſciat, pœnitentem peccaſſe, veniam nunc petere; ſtatum autem ejuſdem ſufficienter cognoſcit, dum ex confeſſione dumtaxat venialium, & mortalium remiſſorum, videt, ipſum non eſſe filium Iræ, & inimicum Dei.

8 Hanc ſententiam latè defendit Delgadillo *de Pœnit. cap. 14. dub. 6.* & iterùm *cap. 17. dub. 44.* eam etiam tenet in aliquo modo ex prædictis (ſed certè eadem eſt ratio de omnibus) Dicaſtillus *de pœnitent. cap. 14 dub. 9. num. 761.* Leander *tom. 1. tract. 5. d. 3. quæſt. 35.* & Diana *p. 11. tract. 5. reſ. 24. & reſ. 35.* ſed idem Diana *ibidem tract. 7. reſ. 35. in fin.* videtur eſſe ſibi contrarius, nam in aliquo ex prædictis modis negat: favet item prædictæ ſententiæ Sylveſter *v. Confeſſio q. 13.* Favet Gobat *in Clypeo Clementiorum Judicum n. 229.* Favet Alenſis ab eodem Gobat, & à Sylveſtro ibidem citatus, eſto neget Caſpenſis apud Dianam *dicta reſol. 35.*

9 Nota, Suarium *de Pœnitent. diſputat. 23. ſect. 1. numer. 10.* dicere prædictam ſententiam eſſe probabilem ſpeculativè, ſed non practicè; ad quod dictum reſpondet Dicaſtillus *loc. citat.* In hunc ferè modum; ſi hæc ſententia eſt (*inquit*) ſpeculativè probabilis, erit etiam practicè, quia tunc, quod eſt probabile ſpeculativè, deduci non poteſt in praxim, quando aliquid novi conſideratur adeſſe in praxi, quod illud improbabile reddit; id quod nullo modo adeſt in caſu prædictæ ſententiæ, ut modò nos diximus *à n. 6.* & latè probat idem Dicaſtillus *ibidem.*

10 Quæres, ſi quis ita confiteatur, *Fateor peccata mea*, nihil aliud addens, legitimè ne extra neceſſitatem confitebitur.

Reſpondeo, legitimè, quantum eſt ex capite Sacramenti Pœnitentiæ; ut probat argumentum ductum à tempore neceſſitatis, in quo aliud pœnitens addere non valet; at ex alio capite peccabit graviter confeſſarius, ſi hunc ſtatim abſolvat: quia per hæc ſola verba tam univerſaliter dicta non intelligit, hunc ſic confitentem carere mortalibus, niſi aliquid ampliùs addatur, ut fuit modò in caſu dicto *n. 7.* in fine.

11 Quæres iterùm, Qui carens mortalibus, ſic, vel ſimili modo confitetur, *Fateor aliqua mea peccata venialia*, vel *fateor aliqua mea peccata mortalia, aliàs confeſſa, & ritè remiſſa*, rectè ne confitetur.

12 Reſpondeo. Ad hanc quæſtiunculam, his verbis in ſimili reſpondet Delgadillo *loc. cit. cap. 17. num. 91.* non approbo (ait) modum confitendi aliquorum, qui fortè ex inadvertentia dicunt: me accuſo de duobus, aut tribus mendaciis verb. grat. vitæ præteritæ; iſti enim non præbent materiam determinatam (ſuppoſito, quòd commiſerint plura mendacia) quia Diſiunctiva illa habet vim relinquendi indeterminatam unam, & aliam partem illius propoſitionis: ſicuti neque conſecraret, qui habens coram ſe multas hoſtiolas; vellet conſecrare duas, vel tres ex illis, ſi illas non determinaret. Hæc ille. Quoniam verò eadem eſt ratio de confitente aliqua venialia, vel aliqua jam remiſſa mortalia, ſic enim non datur materia determinata pro abſolutione, ideò nec ejuſmodi confeſſionem approbaret Delgadillo.

13 Verùm huic diſcurſui reſponderi ſic poſſet. In Sacramento Pœnitentiæ, jam dixit modò idem Anthor, validè confiteri quempiam, dicendo in genere, ſe peccaſſe venialiter. Hac igitur Doctrina admiſſa; dico, eſſe materiam determinatam in caſu, de quo loquimur; quia in Sacramento Pœnitentiæ pro non habente mortalia, ſatis determinata eſt materia ipſum peccatum in genere; Diſiunctiva ergo illa licèt relinquat indeterminatum, quodnam mendacium verb. grat. abſolvendum ſit, determinatum tamen eſt peccatum in genere; qui enim duo, vel tria peccata venialia fatetur, jam dicit, ſe habere peccata; non ita in conſecratione dictarum hoſtiarum; nam in conſectione Euchariſtiæ non conſecratur hoſtia in communi, ſed hæc: quare mirum non eſt, quòd nulla conſecretur, ſi hæc non determinetur.

CAP. XI.

Nuda.

1 Si ſenſus hujus qualitatis ſit, quòd Pœnitens debeat in confeſſione totam ſuam conſcientiam aperire, ac manifeſtare omnes ſuas pravas propenſiones, omneſque negligentias in via Domini; & ſimilia: conſilium id erit ab omnibus certè cum laude obſervandum, ut ſcilicet Confeſſarius tuus non ſolùm ſit Judex tuorum peccatorum, verùm etiam Pater ſpiritualis te per omnes partes promovens ad meliora.

2 Si verò ſenſus ſit, quòd Pœnitens debeat aperire (quando juxta prædicta excuſationem non habet) omnia ſua mortalia, eorumque ſpecies, ac numerum cum circumſtantiis illis, quæ ſpeciem mutant, eſt de neceſſitate, ut loco citato declaravit Tridentinum, & nos ſuo loco mox latè diſſeremus.

3 Nuda item debet eſſe confeſſio, quia carere debet verbis, & narrationibus inutilibus, & ad peccatorum explicationem minus pertinentibus. Is certè mulierculaurum communis eſſe ſolet error, ut ſupra etiam indicavimus.

CAP. XII.

Diſcreta.

1 Diſcretionis virtus, quæ eſt pars ſubjectiva prudentiæ, diſcernit inter multa id, quod eligendum potiùs eſt: Pœnitens ergo dum explicat ſua peccata, debet diſcernere peccata ſua ab alienis, ne dum ſe accuſat, alios ſive directè, ſive indirectè accuſare inveniatur: ſed ecce celebris difficultas, an aliquando pœnitens debeat, vel ſaltem licitè poſſit ad ſui peccati ſpeciem aperiendam, aperire ſui ſocii peccatum, & ſui peccati objectum.

2 Duobus exemplis clariùs evadet punctum difficultatis: Primum, Titius verb. grat. peccavit cum Matre ſua, Confeſſarius autem probè novit, Titium non habere aliam conſanguineam, niſi matrem; debet ne Titius dicere in ſua confeſſione, ſe inceſtum commiſiſſe? ſi enim ſic dicat, manifeſtat peccatum ſuæ Matris, quæ fuit peccati ſocia, ſeu complex.

Secundum Exemplum, Filius dat venenum Matri gravidæ ex adulterio, debet ne ejuſmodi filius manifeſtare confeſſario adulterium matris, ut explicet ſuum peccatum homicidii, fœtus fortaſsè animati, & peccatum matricidii? Vides? In priori exemplo mater eſt ſocia peccati filii; in poſteriore autem eſt objectum peccati ejuſdem filii; non ſocia.

3 Reſpondeo, & dico primò, tum in priore, tum in poſteriore exemplo: quando filius commodè habere, vel expectare poteſt confeſſarium, qui non novit matrem, peccat contra famam matris cum obligatione reſtitutionis famæ, ſi illius peccatum confeſſario manifeſtet; Ratio eſt, quia tunc ſine ulla neceſſitate matrem infamat: Expectare autem Confeſſarium, qui matrem non noſcat, certè non diù debet, ſatis eſt per unum, vel alterum diem; ſecus magnum incommodum eſſet, ſi per plures dies remanere deberet inimicus Dei. Lege de Lugo *diſput. 16. de Pœnit. ſect. 7. num. 416.*

4 Dico ſecundò, ſi haberi non poteſt Confeſſarius, matrem non cognoſcens, eſt probabile, poſſe licitè Pœnitentem ad ſui peccati neceſſariam ſpeciem explicandam propalare Confeſſario prædictam ſocietatem, vel prædictum adulterium matris, ſed eſt etiam probabile, licitè non poſſe.

5 Ratio, quòd licitè poſſit, illam ego potiorem judico: quia Chriſtus Dominus inſtituit hoc pœnitentiæ Sacramentum cum obligatione manifeſtandi ſua peccata Confeſſario, non obſtante, quòd Pœnitens, ſe ipſum infamet apud Confeſſarium; ergo multò magis illud inſtituit cum obligatione manifeſtandi alienum peccatum, quando hæc manifeſtatio eſt neceſſaria ad explicandam peccati ſpeciem: probatur hæc conſequentia, quia ſtrictiùs eſt Jus, quod ego habeo ad meam famam tuendam, quàm ad tuendam alterius: ut patet; quia licitè poſſum propalare crimen verum proximi, quando id neceſſarium eſt ad defendendam meam famam: quare fama alterius cedit famæ meæ: Si ergo, non obſtante mea fama, confiteri integrè mea delicta cum ſuis ſpeciebus debeo; multò magis debebo in caſu, de quo loquimur; non obſtante fama alterius; Adde, complicem videri ceſſiſſe juri ſuæ famæ in ordine ad tuam Confeſſionem, quando ipſe tecum peccavit, quia ſciebat, te Chriſtianum eſſe, & ad Confeſſionem acceſſurum, nec poſſe perfectè confiteri, niſi manifeſtando peccatum ſuum, & tamen tecum peccare conſenſit.

6 Hanc eandem ſententiam cum ejus ratione extendunt nonnulli, ita ut cenſeant, ſolùm propter ſolidam conſolationem, quam quis ſentit ab amico vel docto ſuo Confeſſario, poſſe Pœnitentem non expectare, nec quærere alium, qui ſuum complicem non cognoſcat, id quòd ſatis ſit innuiſſe; nam legi poterit Reginaldus *lib. 24 n. 75* alios referens, & Tannerus *22. diſp. 448. dub. 7. n. 138.* teſtans, Doctrinam hanc eſſe probabilem.

7 Jam verò ratio, quòd manifeſtari prædictum peccatū cum alterius famæ denigratione non poſſit, eſt; quia non debet infamari proximus, etiam ad propriam famam tuendam, niſi quando in neceſſitate alio modo tueri nequeat, unde in hoc ſolo neceſſitatis caſu, ſolùm poteſt Reus publicare teſtiū vera delicta, ut omnes Theologi docent: At in noſtro caſu poſſum alio modo reconciliari Deo abſque matris v. g. prædicta infamia, ergo &c. Minor probatur, quia in illo eventu, in quo expectare non poſſum Confeſſarium non cognoſcentem matrem meam, poſſum confiteri cum legitimo, & univerſali dolore illud diminutè, dicendo, v. g. *fornicationem commiſi, gravidam occidi*: Nam ſic abſolutionē obtinebo indirectè de inceſtu, & de matricidio,

homi-

Digitized by Google

homicidioque, quo pacto faciam confeſſionem integram formaliter, licèt non materialiter, cum obligatione tamen confitendi explicitè hæc indirectè abſoluta, quando nanciſcar Confeſſarium, matrem meam nequaquam cognoſcentem, lege Suar. *De Pœnit. diſp.* 34. *ſect.* 2. Vaſquez *de Pœnit. q.* 91. Coninch, *de Pœnit. diſput.* 7. *dub.* 9. alioſque apud ipſos.

8 Hæc ratio commoda eſt, redditque ſententiam hanc ſecundam ſanè probabilem, non tamen deiicit primam à ſua probabilitate. Nam hujuſmodi remedium eſſet per ſe contra perfectam integritatem confeſſionis, atque adeò quamvis in aliquo caſu poſſim uti hoc extraordinario remedio; non tamen videor poſſe ad id cogi, ita ut non valeam primam ſententiam ſequi.

9 Quæres, ſi non poſſum confiteri debitam ſpeciem mei peccati venialis, ſine complicis gravi infamia, poſſum ne licitè in prima ſententia cum infamia proximi dictam meam ſpeciem peccati venialis declarare? Ego v. g. peccavi venialiter, reſiſtendo cum levi negligentia meæ ſorori, me ſollicitanti, poſſum ne licitè dicere Confeſſario: Adhibui levem negligentiam ſollicitationi meæ ſororis?

10 Reſpondeo non poſſe, quia peccata venialia non obligamur confiteri; quare, ſi non apparet aliqua alia peculiaris, graviſque ratio magni boni Pœnitentis, vel aliqua cauſa petendi grave conſilium, non poterit à tali Pœnitente eligi Confeſſarius, dictam ſororem cognoſcens, quia tunc non appareret ulla neceſſitas aperiendi peccatum alienum. Ita Jo: de Lugo *l. c. n.* 411. ſed lege Verricelli *tract.* 8. *reſ. q.* 19. qui videtur adverſari dictæ Doctrinæ Joannis de Lugo; Lege tamen Dianam *p.* 11. *tract.* 4. *reſ.* 41. eam defendentem.

11 Denique hic adverto, Antonium Perez *in opuſculo Poſthumo tract.* 3. *diſp.* 5 *n.* 54. approbare quidem Doctrinam *à nob. nu.* 4. dictam pro primo exemplo, hoc eſt, pro caſu complicis, ſed non pro exemplo ſecundo, hoc eſt, pro caſu objecti peccati: in hoc enim nunquam, ait, manifeſtari poſſe in prædicta confeſſione ejuſmodi objectum: quamvis enim in priore v. g. caſu, mater ſit nocens eum filio, in poſteriore tamen mater non eſt nocens reſpectu filii, unde non eſt digna, quæ infametur à filio, verùm nos dicimus in illa probabili ſententia *n.* 4. allata, in utroque caſu militare univerſalem eam rationem, quòd Chriſtus Dominus inſtituit hoc Sacramentum, non obſtante fama alterius, quando ſecus explicare quoad ſpeciem peccatum ſuum non poteſt Pœnitens: & in utroque caſu, & ſemper debere probabiliter faveri integritati confeſſionis potiùs, quàm cuicumque famæ alterius, ſi utrumque nempè integritas confeſſionis, & alterius fama in dicto caſu ſalvari non poſſunt.

CAPUT XIII.

Libens verecunda.

1 NOn ſufficit, quòd adultus recipiens Sacramentum Penitentiæ, quomodocunque non reſiſtat; ſed etiam opus eſt, ut libens poſitivè conſentiat, ſeu voluntatem habeat, illud recipiendi: id quod commune eſt receptioni cujuſcunque Sacramenti, quàm faciat adultus; nam ſecus etiam dormiens validè reciperet Sacramentum; tunc enim non reſiſtit, ut latè diſputatur in tractatu de Sacramentis.

2 Si quis tamen trahatur ad confeſſionem timore Magiſtri, vel Domini, vel timore excommunicationis, vel infamiæ, & valida erit confeſſio, & licita; ſi tamen ritè omnia mortalia cum debito dolore confiteator, ſiquidem tunc jam adeſt voluntas ſuſcipiendi Sacramentum, & remiſſionem ſuorum peccatorum, qui eſt principalis finis confeſſionis.

3 Quoad qualitatem verecundiæ, ſolùm eſt admonendus, tum Pœnitens, tum Confeſſarius in uno; Pœnitens, ne peccata aperiat cum audacia, ſed cum erubeſcentia, & verecundia, qualis eum decet, qui eum ſe eſſe, profitetur apud tribunal Dei: Confeſſarius, ne tantam verecundiam excitet in Pœnitente verbis aſperis, & dictis, ut illum deterreat cum periculo ſe ſubtrahendi à confeſſione.

Quòd ſi aliqua opus ſit reprehenſione, illam differat ad confeſſionis finem, eandemque peragat, prout recta ratio, & benigna prudentia dictaverit.

CAPUT XIV.

Integra.

1 MUltum neceſſaria eſt hujus qualitatis notitia, & eſt explicatu difficilis multùm.

Supponendum autem eſt, duplicem eſſe integritatem confeſſionis; materialem alteram, alteram formalem: materialis eſt quando ea fit de omnibus peccatis, prout in re commiſſa fuerunt: formalis eſt, vel quando pœnitens aperit quidem omnia peccata, quæ memoriæ, poſt diligens examen, ipſi occurrunt, & tamen aliqua per inculpatam oblivionem omittit; vel quando, licèt illorum recordetur, habet tamen (ut in caſibus nuper poſitis *cap.* 8. *à numer.* 35. explicatum eſt) prudentem excuſationem illa tacendi.

2 Porrò certum eſt apud omnes, materialem integritatem non eſſe neceſſariam ad conſiſtentiam Sacramenti Pœnitentiæ: Patet in moribundo; qui, quando loqui non valet, validè abſolvitur, ſi aliqua peccata fateatur, cætera verò in dicta confeſſione taceat: certum item eſt, integritatem formalem eſſe omninò neceſſariam; debet enim abſolvendus omnia peccata à ſe commiſſa confiteri, quæ poteſt, ex Concilio Tridentino toties citato. Spectant autem ex dicto Tridentino *ſeſſ.* 14. *capit.* 5. & *Can.* 7. ad hanc integritatem tria; Primò, ut manifeſtetur ſpecies peccatorum; Secundò, numerus eorundem; Tertiò, circumſtantiæ mutantes peccati ſpecies. Jam de ſingulis.

Species peccati aperienda.

3 SPecies diverſæ peccatorum vel poſſunt phyſicè ſumi, vel moraliter: Phyſicè accipiuntur, cùm conſideratur ipſa entitas naturalis actionis peccaminoſæ: divinare futura v. g. per ignem, differt phyſicè à divinatione per aquam, vel per avium volatus: occiſio hominis gladio differt phyſicè ab occiſione per venenum: ejuſmodi enim actiones habent entitatem phyſicè diverſam: moraliter autem accipiuntur, cùm conſideratur ſpecialis malitia ex variis adjunctis, quæ talem actionem afficiunt, quam malitiam recta ratio diverſam judicat; furtum rei ſacræ v. g. differt à furto communi: non quidem phyſicè; quia utrunque actio furtiva eſt, ſed differt moraliter, quia propter illud additamentum rei ſacræ judicatur à recta ratione multùm differre in malitia illud ab hoc: Pari modò eſus carnium idem phyſicè eſt, ſive illæ comedantur die vetito v. gr. die veneris, ſive die non vetito verb. grat. die Dominico: & tamen longè differunt moraliter; ſiquidem ille propter conjunctionem præcepti Eccleſiaſtici mortalem malitiam habet, hic ne venialem quidem.

4 Dicimus ergo, ad integritatem confeſſionis non pertinere diverſitatem ſpeciei phyſicam peccatorum, ſed moralem: unde quòd tu divinaveris per ignem, vel per aquam, non eſt neceſſe, quòd explices in confeſſione; quia hæc eſt diverſitas phyſica dumtaxat: at obligaris aperire, te furatum eſſe rem ſacram, v. g. Calicem; quia hæc eſt diverſa ſpecies in eſſe morali, & in ratione malitiæ, ut etiam eſſet eſus carnium in die veneris.

Unde cognoſcatur ſpecies moraliter diverſa.

5 HOc profectò ſemper difficile fuit cognoſcere, & caput difficultatis eſt, quia non ſufficit ad id benè cognoſcendum, Regula, quæ communiter afferri ſolet, quamque nos *num.* 7. mox afferemus, niſi addatur ſtudium, & multorum Authorum accurata lectio.

6 Præmittendum ergo eſt, aliquando humanis actionibus addi aliquas circumſtantias, quæ dictas actiones non in alia phyſica ſpecie, ſed in alia ſpecie morali conſtituunt, ut dictum eſt de furto, cui ſi addatur circumſtantia rei ſacræ, præter malitiam furti communis, ponetur in alia ſpecie morali, hoc eſt, in ſpecie ſacrilegii. Sic etiam ſi fœminæ à te cognitæ addatur, illam eſſe tuam conſanguineam, præter malitiam fornicationis habebit talis actio moralem ſpeciem inceſtus: aliquando autem dictæ circumſtantiæ, quæ tuæ actioni humanæ adduntur, non conſtituunt actionem in alia ſpecie morali, ſed ſolùm illam in malitia aggravant, vel diminuunt. Sic furtum decem aureorum eſt in ſpecie furti; quòd ſi addas circumſtantiam majoris quantitatis v. g. furtum fuiſſe duodecim aureorum; non extrahetur ad aliam diverſam furti moralem ſpeciem, ſed ſolùm addetur circumſtantia aggravans: ut item, ſi addas circumſtantiam minoris quantitatis verb. grat. furtum fuiſſe quinque aureorum, addetur circumſtantia diminuens: pari modo, ſi occidas parvo odio, vel magno, hoc eſt, remiſſo, vel intenſo tuum inimicum, addes quidem circumſtantiam aggravantem, vel minuentem, non tamen diverſam moraliter ſpeciem.

7 His prælibatis, illa ſolet regula communiter afferri; tunc circumſtantia dicitur mutare ſpeciem moralem, ſeu transferre actionem ad ſpeciem aliam, quando ea circumſtantia pertinet ad aliam virtutem, ſeu vitium; tunc verò non dicitur transferre actionem ad aliam ſpeciem, quando non pertinet ad aliam virtutem, ſeu vitium: quoniam ergo circumſtantia rei ſacræ pertinet ad cultum Religionis, ſeu ad Religionis virtutem; ideò ſi addatur communi furto, mutabit, ſeu transferet furtum ad ſpeciem furti ſacrilegi: at quia circumſtantia majoris, vel minoris quantitatis ablatæ non pertinet ad aliam virtutem, ſeu vitium; ſemper enim eſt contra Juſtitiam, ſive major ſit quantitas ablata, ſive minor, ideò non additur alia moralis ſpecies: quæ verò pertinent ad aliam, quæ ad eandem virtutem, colligi debet ex ipſis materiis virtutum, vel vitiorum; id quod habet, habebitur ex tractatione de virtutibus, & vitiis; & multò magis ex Doctoribus, qui ſunt ſtudioſè legendi: quod cùm Tyronibus ſit laborioſum, ideò modò dixi, difficilem fore minus expertis perfectam cognitionem rei, de qua loquimur: nos certè ſatis plura docebimus, huc facientia in ſequentibus.

Cir-

Circumſtantiæ mutantes, vel non mutantes ſpeciem.

8 Certum eſt, & colligitur ex dictis, in eodem actu poſſe eſſe multiplicem malitiam, ſpecie morali diverſam, & hanc eſſe omninò Confeſſori aperiendam: in furto rei ſacræ v.g. eſt ſpecies malitiæ furti, & eſt ſpecies malitiæ ſacrilegii; in actu fornicationis contra votum caſtitatis eſt ſpecies malitiæ contra ipſam caſtitatem, & ſpecies malitiæ contra promiſſionem factam Deo, id eſt, contra Religionem: quare in confeſſione non eſt ſatis, dicere: *Ego furatus ſum, ego peccavi contra caſtitatem*; ſed dicere opus erit: *ego furatus ſum rem ſacram; ego peccavi per fornicationem v.g. contra votum, quod habeo caſtitatis*: atque hæc de circumſtantiis ſpeciem aliam conſtituentibus: quid autem ſit dicendum de circumſtantiis, ſpeciem moralem non mutantibus, jam ſubdo.

9 Duplex de his eſt opinio; Suarez, Sanchez, Fagundez, aliique citati à de Lugo *de pœnit. diſp.* 16. *ſect.* 5. ſuſtinent, circumſtantias notabiliter aggravantes, vel notabiliter diminuentes, quamvis ſpeciem non mutent, debere aperiri in confeſſione. Debet ergo (ajunt hi) dicere pœnitens: *Furatus ſum v. g. mille*, ſi mille furatus eſt; *vel furatus ſum decem*, ſi decem furatus eſt; rationem illam inter cæteras præcipuè reddunt, quia Confeſſarius, qui eſt Judex, debet omnia cognoſcere, quæ mutant ipſius judicium pro, vel contra Pœnitentem.

10 Verùm S. Thomas, Valentia, Vaſquez, quos citat ibidem, & ſequitur de Lugo, ajunt, neceſſe non eſſe illas aperire, quamvis ſint notabiliter aggravantes, vel diminuentes; ratio eſt, ajunt; quia non eſt imponendum tam grave onus, niſi conſtet de lege, quæ de hoc nulla eſt: cùm Concilium Tridentinum ſolùm aperiri dicat ex neceſſitate ſpecies, & numerum peccatorum, nihil de meris circumſtantiis: & quidem meritò; nam hoc judicium in Sacramento Pœnitentiæ debet eſſe ſuave jugum pro Chriſtianis, quod certè nimis grave eſſet, ſi etiam dictas circumſtantias explicare juberentur; utraque ſententia probabilis eſt; hæc autem poſterior eſt hominum fragilitati accommodatior.

NUMERUS,

Et primò

De pluralitate individualis malitiæ.

11 Diximus paulò ante, numerum peccatorum eſſe aperiendum; & quidem *c. 9. à n.* 30. ſatis explicavimus, quando præciſus numerus menti non occurrit, quomodo benè addatur illud (*plus, minus*) & ſimilia; nunc tamen ſunt in proprio loco aliquot dubitationes reſolvendæ, admodum ſcitu neceſſariæ.

Et prima quidem dubitatio eſt hujuſmodi: dictum modò, & ſæpè eſt, ſpecies morales malitiæ, quæ reſident in eodem actu eſſe, expreſsè confitendas: jam quid dicendum de multiplici individualitate malitiæ; ſeu, quod idem eſt, & de multis numero malitiis, quæ in eodem actu non raro inveniuntur; vulneraſti, ſeu occidiſti uno actu, unica v. g. bombardæ explosione, viginti homines ejuſdem conditionis; ſuntne in hoc unico actu occiſionis viginti individuales malitiæ, an una duntaxat? Et quomodo confitendæ? Sanè, Suarez *de pœnit. diſput.* 22. *ſect.* 5. *à n.* 34. putat, eſſe unam: Vaſquez *de pœnit. diſp.* 91. *ar.* 1. *n.* 4. putat, eſſe viginti: Antonius Perez, aliique *in opere poſthumo de integritate confeſſionis* putat, eſſe unam, ſed virtualiter, ſeu æquivalenter viginti.

12 Sed nos omittentes hanc quæſtionem ſpeculativam, dicimus, ſive in eodem actu ſedeant plures individuales malitiæ, ſive una, dicimus, inquam, non eſſe opus, ut Pœnitens has malitias individuales explicet; ſatis igitur in exemplo allato erit, ſic dicere; *ego unico ictu ſeu unica actione occidi plures*, nec opus eſt, ut ſi fortè fuerint quindecim v. g. viginti, triginta &c. hunc numerum adjungas: quòd ſi occidiſti tantùm hominem unum, non potes dicere: *occidi plures*; idque propter aliam rationem; quia ſcilicet non fatereris tuum unicum peccatum, & ſic in confeſſione mendacium in re gravi proferres; neque item potes dicere; *commiſi homicidium*; ſi plures occidiſti, nam Confeſſarius ſic intelligeret, unum fuiſſe occiſum: at verò quando occidiſti unico actu plures, & fateris, te plures occidiſſe, jam in illa pluralitate, & generalitate fateris tuum peccatum, nec mendacium in confeſſione profers.

13 Adverte, ſi in illis pluribus unico actu interfectis adſit fortè aliquis v.g. Sacerdos, id debet à te omninò declarari, quia tunc in illo unico actu alia ſpecifica malitia contra virtutem Religionis adderetur; nam ideò modò, numero præcedente dixi (homines ejuſdem conditionis) & eodem modo dic in ſimilibus.

Ratio autem, quòd probabile admodum ſit, nõ eſſe opus prædictas individuales malitias explicitè confiteri, quod latè defendit de Lugo *de pœn. diſp.* 17. eſt; quia, ne redderetur hoc Sacramentum nimis oneroſum, & ſcrupulis obnoxium, Chriſtus Dominus noluit præcipere, ut in confeſſione explicarentur expreſsè omnes numero malitiæ, quæ fortè in aliquo peccaminoſo actu reſident: idque nobis declaravit Conc. Tridentinum, quod, ut ſupra vidimus, ſolùm ait, eſſe confitendas ſpecies diverſas, & numerum peccatorum: de diverſis autem numero malitiis ne verbum quidem addidit.

14 Quod diximus de occidente unico actu plures, dic in ſimilibus: quare ſi quis uno actu deſiderat turpem congreſſum cum multis mulieribus, ſive quinq; ſive decem, ſive pluribus ejuſdem conditionis v.g. ſolutis, ſatisfit Confeſſionis dicens; *Ego uno actu deſideravi turpiter multas ſolutas*: ſi deſideravit occidere decẽ, quinq; plures, communes homines, ſatis dicet; *Deſideravi unico actu occidere plures*: ſi animo decrevit, decem, viginti, plures dies Quadrageſimæ v.g. non ſervare jejunium, ſatis dicet: *unico deſiderio, ſeu uno voluntatis actu decrevi non jejunare multis diebus Quadrageſimæ*: Quòd ſi actu non jejunavit, tunc enim verò debet dictum numerum explicare, quia ſic non eſt unicus actus, in quo reſident multæ individuales malitiæ, ſed ſunt plures numero actus, quot nimirum fuerunt dies, in quibus actu non jejunavit: idem dic, ſi illas plures ſolutas cognovit; quia tunc ſunt plures numero actus fornicationis, & ſic in aliis.

15 Denique illa duo documenta ſemper ob oculos habe. Nam primò, ſi Confeſſarius interroget pœnitentem, debet is omninò expreſsè manifeſtare dictas individuas malitias, ut etiam circumſtantias non mutantes ſpeciem (ut id etiam hac occaſione dicam) hæc enim, & ſimilia pertinent ad Confeſſionem, ut ſupra docuimus.

16 Secundò, aliquando etiam non interrogatus, in aliquibus caſibus, debet pœnitens ex ſe declarare prædicta. Fac enim excommunicationem latam eſſe contra occidentem plures, vel furtum commune ultra centum aureorum eſſe peccatum reſervatum; tunc profectò, ſi plures quis occidit, vel ultra centum furatus eſt, explicare hæc ex ſe debet, ut per ſe patet. Lege in ſimili de Lugo *diſp.* 16. *de Pœnit. n.* 256.

An, & quo modo aperiendus eſt peccati interni continuatus numerus?

17 Secunda dubitatio, ſi quis per annum v. g. odio habuit inimicum; ſi quis per menſem turpiter concupivit puellam; ſi quis deſideravit per annum furari rem alienam &c. certè quia multoties hoc actus interrupit, propter ſomnum, propter negotia, & propter varias occaſiones intercurrentes; ideò multos individuales actus peccaminoſos elicuit: quærimus ergo, quomodò hi ſint confeſſioni legitimè ſubiciendi?

18 Reſpondeo, ſi ejuſmodi actus interrupit quis contraria voluntate, nolens ampliùs illum peccaminoſum actum, ſed deinde mutato hoc bono propoſito, iterùm redit ad malum illud volendum, debet fidelis eas actuum revocationes in confeſſione diſtinctè manifeſtare, in quantum recordari valet; nam per illam contrariam voluntatem, poſteriores fiunt diſtincti actus à prioribus, tum in genere phyſico, tum in genere morali, diſtincti, inquam, numero, atque adeò ex Tridentino ſpecialiter confitendi.

19 Si verò ejuſmodi actus non fuerunt interrupti voluntate contraria, nec alio modo, mox *num.* 22. explicando, ſed ſolùm per ſolitum ſomnum, variaque negotia communiter occurrentia, eſt duplex opinio.

Altera docet, per hanc, & quamcunque interruptionem multiplicari numero actus, & conſequenter ex Tridentino in confeſſione (quotum alicui recordari datur) aperiendos: Hanc ſententiam tenent plures cum Suarez, Vaſquez, aliiſque, quos citat de Lugo *de p. citato n.* 566.

20 Altera docet, non multiplicari numero ſed moraliter cenſeri unum numero actum: quare ſufficere aperire tempus in hunc ferè modum: *Per unum diem, per unum menſem, per unum annum odio habui, vel maledixi internè inimicum meum; concupivi puellam ſolutam; deſideravi, ſeu volui furari equum alienum &c.* ſic enim dicendo jam intelligit Confeſſarius, hos actus per varias conſuetas diſtractiones fuiſſe interruptas; ſive ſæpiſſimè quis interruperit, ſive rarò, quia ſive pauci, ſive multi illi actus judicantur unus moraliter: & quidem cùm omnes uniantur, ſeu ſiſtant in illa una permanentia habituali malæ voluntatis, & ex cujus primi actus vi ſequantur alii, meritò omnes (cùm tot ſint diſparati) unus moraliter judicabitur: hanc ſententiam tenent plures, quam ſequitur de Lugo *loc. cit.* & cum aliis Diana *p.* 2. *tract. de ſacr. reſ.* 95. quæ ſanè probabilis eſt, licèt præcedens ſit in rigore probabilior: quòd ſi eſſent diſparati, nec unus dependens ab alio præcedente, ſeu à prima illa mala voluntate, eſſent ſingillatim confitendi, quia unitatem non haberent. Hæc tamen ſecunda ſententia indiget duplici exceptione.

21 Prima eſt, ſi duraverunt actus ſolùm in uno calore peccandi, non eſt improbabile, nequaquam oportere tempus explicare, ut diſtinctius dicam mox *à n.* 28.

22 Secunda, quando nimis magna eſt interruptio, non erit judicanda ſtare dicta habitualis permanentia: fac verb. grat. te voluiſſe internè tuum inimicum occidere hodie, ſed deinde ejus omninò oblitus, ſive propter longum tempus unius, vel alterius anni verb. grat. ſive propter gravia tua negotia, ſive propter profectionem in aliam civitatem, ſive propter aliud, veluti natura ſua, evaneſcat illa prava voluntas, quamvis à te ea expreſſa revocatione non retractetur; ſi poſtea redeas ad eandem illam pravam voluntatem, ſanè novo, & diſtincto moraliter actu redibis, unde tanquam de alio novo,

diſtin-

diſtinctoque actu illum fateri oportebit; ſiquidem ea prior, vel antiqua, vel diſtans voluntas non cenſebitur habitualiter ita permanere, ut conjungatur cum hac præſenti volitione ad faciendum unum moraliter actum.

An, & qua ratione aperiendus eſt numerus actuum peccati externi, quando habent inter ſe connexionem?

23 Tertia dubitatio: in ordine ad unum, eundemque effectum, ſeu finem habendum, poteſt quis multiplicare actus externos plures; Petrus v.g. intendens occidere ſuum Inimicum, per dies multos illum quærit, parat arma, de nocte ſurgit, &c. Hi omnes actus (quamvis ea ſe ſint indifferentes, de his enim hic loquimur) tendunt ad unum finem occiſionis, & unus actus conjunctionem habet cum alio, omneſque dependent ab illo primo actu voluntatis occidendi: ſimili modo juvenis intendens puellæ amorem, ſurgit à ſomno, à domo ſua exit, quærit occaſiones turpis congreſſus &c. Quæritur, quomodo hi omnes actus externi ſint apud Confeſſarium deponendi?

24 Reſpondeo: Probabiliſſima ſententia eſt, omnes dictos externos actus, quamvis dependentes ab uno, eodemque fine, eſſe inter ſe diſtinctos, diſtinctèque eorum numerum eſſe in confeſſione, quantum quis recordari poteſt, aperiendum; Ratio eſt, quia in rigore quilibet ex ipſis concipit malitiam ex illo fine pravo.

25 Sed probabilis etiam ſententia eſt, facere ita unum numero peccatum, ut ſufficienter illud, quis confiteatur, ſi addat tempus, quo illa mala voluntas perſeveravit, ſic dicendo: *Per unum menſem, per unum annum procuravi homicidium mei inimici, vel turpem congreſſum puellæ ſolutæ*. Ratio eſt ſimilis, ac modò prædicta de internis; omnes enim hi externi actus uniuntur in una habituali permanentia ejuſdem peccati circa eundem finem.

Supponendum autem ſemper eſt, malam illam voluntatem non fuiſſe retractatam, eo modo, quo ſupra dictum eſt *numer.* 16. & inſuper eſt hic etiam applicandum id, quod ſupra *num.* 21. dictum eſt de uno, eodemque impetu, ſeu calore; quod mox diſtinctiùs explicabo *à n.* 28.

26 Denique adverte, ſi uſus es alia perſona ad habendum tuum malum finem, id eſſe novum peccatum, atque adeò eſſe ſpeciatim explicandum; & quidem quoties id feceris, quia hæc eſt inductio proximi ad peccatum.

Quæres: liceretne alicui confiteri dictos connexos actus ſine mentione temporis, ſed ſolùm dicendo finem obtentum ſic: *commiſi homicidium mei inimici; turpiter cum puella congreſſus ſum &c.*

Reſpondeo, Ita putat Merola *t.* 1. *d.* 2. *à n.* 40. ſed non eſt audiendus; quia ſic non videris, tuum peccatum ſatis explicare, quamdiù permanentiam peccati habitualis non explicas.

De iiſdem actibus externis, quando connexionem non habent.

27 Quarta dubitatio. Dictum eſt de actibus habentibus unum eundemque finem, habentque connexionem inter ſe, & dependentiam unius ab alio: quid ſi ſint diſparati? Explico; Turpiter tetigit Titius puellæ manum, & hinc ad quadrantem, vel horam tetigit eandem, ſed independenter à primo actu; unuſne hic erit actus moraliter, an duo? Et ſuntne, ut duo aperiendi? Si unus, ſatis eſſet dicere, ſemel tetigi &c. ſi duo, opus erit explicare ipſas numeratas vices quantum poteſt in mentem quis revocare, ſi eæ multoties, modo dicto repetitæ fuerunt. non tamen videmur poſſe recurrere ad illum confitendi modum per tempus, quo illæ vices fuerunt continuatæ, quia hic agimus de actibus, quando non faciunt unum per continuationem, ſed de illis, quando ſunt diſparati.

28 Reſpondeo igitur, certam eſſe ſententiam, hos actus eſſe moraliter plures, & niſi adſit illud, quod mox addemus nu. ſeq. eſſe eorum numerum, quantum in memoriam quis revocare poterit, explicandum; ratio eſt modò tacta, quia unus actus ex his diſtinctus, & non dependens ab alio, ut ſupponimus; ergo eos non poſſumus tanquam unum continuatum confiteri.

29 Verùm eſt etiam ſententia probabilis, quòd quando in eodem calore, vel impetu, ſive iræ, ſive concupiſcentiæ, ſive odii, hos actus multiplicas, tametſi phyſicè ſint plures actus; eſt, inquam, ſententia probabilis, quod ſit unus morali modo, & humano: ratio eſt, quia omnes hujuſmodi actus uno impetu, & calore peracti habent unitatem, & continuationem in uno illo impetu, ſecundùm communem hominum exiſtimationem.

Hinc ſi in eodem impetu concupiſcentiæ tetigiſti manum puellæ, & iterùm in eodem fervore tangas, ſi in eodem calore bis, ter blaſphemiam eandem replices; ſi ex eodem impetu inimicum bis, ter maledicis, quamvis hi actus non dependeant à primis, ſeu connexionem cum prioribus non habeant; quia tamen uniuntur in uno impetu, caloreque, cenſebuntur unus moraliter, poteſtque ſic Confeſſario manifeſtari: *Semel tetigi &c. ſemel blaſphemavi, ſemel maledixi &c.*

30 Dictum ſemper eſt (in eodem calore) nam ſi refrigeſcente, ſeu ceſſante calore illo, actum eundem replices ſine dependentia à priore, vel ſi priorem illum retractaſti, & deinde eundem reaſſumis, multi erunt numero actus, & diſtinctè erunt confitendi, ut modò explicatum eſt.

31 Sequitur autem ex Doctrina *n.* 28. data, quòd ſi Clericum in eodem iracundiæ impetu, duobus, tribus, quatuor ictibus percuſſiſti, unam incurriſti excommunicationem: ſi inimicum contumelia affeciſti, eandemque in eodem impetu contumeliam replicaſti, unum numero contumeliæ peccatum commiſiſti.

Si unico veluti contemptu famam alicujus graviter læſiſti, ejus occulta delicta pluries contra eundem replicandum, unum numero infamiæ delictum patraſti: eodem, dico, nam ſi alium, certè diverſus numero erit actus: immò aliquando erit diverſus ſpecie; ut ſi cœpiſti hominem percutere, & poſteà voluiſti occidere: cœpiſti detrahere, & deinde ſuperveniente detracto, proſequeris, quando erit contumelia: cœpiſti rem communi furari, & deinde proſequeris furtum rei ſacræ: ſanè tunc ſpecialiter ſunt hi actus propalandi, ut ea ſupra dicta patet.

32 Notanda denique hic ſunt duo; primum, quoniam, quando hi actus perſeverant per plures horas, ſex v.g. ſeptem, decem, &c. non poſſunt eſſe, ſpectato modo operandi hominum, ex eodem impetu, in eodemque calore, licèt fuerint continuati ex vi priorum; ideò tunc debebit ſaltem explicari tempus, ſic: ego per horas ſex, vel decem eandem blaſphemiam effudi; eandem contumeliam contorſi; idem perjurium commiſi: at ſi ſint diſparati, erunt ſingillatim apud Confeſſarium numerandi, juxta ea, quæ modò dixi *n.* 28. & 30. quod idem dixi *n.* 17. de internis, quando ſunt diſparati, & idem eſt faciendum ab eo, qui fortè in eadem nocte, bis, ter ſucceſſivè turpiter, quamvis cum eadem peccet, debet enim has vices numeratim confiteri; quia quælibet copula conſumata eſt diſparata ab alia, & habet ſuum terminum diſtinctum ab illa.

Dices, Sacerdos, qui ſucceſſivè audit in peccato mortali plures Confeſſiones, unam poſt aliam, in ſententia probabili, quàm habet de Lugo *de Pœnit. diſp.* 16. *n.* 558. & *n.* 135. non committit plura num peccata; & idem dicitur etiam, ſi Confeſſarius modicè deflexerit ad alios ſermones minimè facientes ad ejuſmodi miniſterium; quia illa modica diſtractio non tollit ſucceſſivam illam continuationem. Unde ſatis erit, ſi Sacerdos ſic peccatum hoc ſuum exponat Confeſſario: *audivi una vice plures confeſſiones, abſolutioneſque in ſtatu peccati mortalis adminiſtravi*: ergo qui una, eademque nocte v.g. plures copulas habet cum eadem, & qui plures copulas cum pluribus ejuſdem conditionis init, ut item, qui plures homines occidit ſucceſſivè, non obligaretur numerum copularum, & occiſionum explicare, ſatiſque eſſet dicere: *plures copulas eadem nocte habui, plures ſemel occidi.*

Reſpondeo, profectò prima facie non apparet clarè diſparitas inter dictos duos caſus; ſicuti non apparuit Caramueli, qui *in Theologia fundamentali in ſecunda editione numer.* 735. me de inconſequentia hic notat: ſed diſparitatem adeſſe, probat de Lugo *l.* 1. ex capite unius irrevr entiæ ejuſdem Sacramenti Pœnitent. lege item Leandrum *de Cenſuris diſp.* 3. *quæſtio.* 44. qui eandem noſtram Doctrinam ſequens, aſſert diſparitatem, ductam ex diſtincto termino, quam ex ſe habet copula conſumata, & idem diceret de prædictis homicidiis, &c.

33 Notandum ſecundò, me dixiſſe quidem *n.* 28. ſententiam dicentem, eos actus uno impetu peractos cenſeri unum moraliter peccatum, probabilem eſſe; ſed quia ibidem dixi probabilem eſſe etiam aliam ſententiam, quæ docet eos tametſi in eodem impetu factos, eſſe tot peccata, quot ſunt actus phyſicè, quamvis intra breve tempus eliciti: ideò ſequens hanc opinionem, poteris confiteri illos tanquam plures: quare ſi illo unico perſeverante calore, ter, quater, quinquies eandem injuriam verb. grat. protuliſti, poteris dicere: *ego ter, quater, quinquies affeci proximum injuria*: & ſic in ſimilibus.

An, & qua ratione aperienda ſint ab habituali peccatore diverſa numero, vel ſpecie peccata?

34 Quinta dubitatio. Exercet non raro quis officium multis numero, vel ſpecie peccatis involutum, qualis eſt uſurarius, Meretrix, viarum Graſſator, & ſimiles. ecquo tandem modo hi tot, & tam varias peccatorum ſpecies, eorumque numerum aperire debent?

35 Triplex eſt ſententia; Prima aliquantulum rigida. Secunda nimis benigna: Tertia media inter has: Primam ſequuntur nonnulli apud Fagundez, & Dianam mox citandos, qui putant, ejuſmodi peccatores habituales debere ſpeciatim numerum, ſpecieſque omnes peccatorum Confeſſario manifeſtare, in quantum eorum per diligens examen recordari queunt: ſecundam ſequitur Navarrus *in ſum. c.* 6. *n.* 15. qui docet ſufficere, ſi ſolùm aperiatur tempus mali ſtatus; dicendo v.g. per tot annos fui meretrix omnibus expoſita: mediam quæ eſt omninò præferenda, ſequitur Fagundez *præcept. Eccleſiæ* 2. *lib.* 3. *c.* 4. *n.* 13. aliique apud Dianam *p.* 3. *Tr.* 4. *Reſ.* 89. qui volunt ſufficere quidem, ſi explicetur tempus mali ſtatus, ſed explicari etiam debere aliquo tandem modo ſpecies peccatorum, quæ menti per diligens examen occurrere poſſunt: Meretrix v.g. explicet, an peccaverit cum Sacerdote, cum uxoratis, cum propinquis &c. & ſaltem in confuſo multitudinem numericam in hunc ferè modum: toties, plus minus v.g. decies peccavi per menſem, vel per hebdomadam in tribus annis mei ſtatus, & quidem in dictis tribus annis cum Sacerdotibus bis, vel ter in menſe (quantum recordari poteſt) ſemel, vel bis in menſe

cum

Digitized by Google

cum propinquis, vel cum uxoratis, &c. Ita etiam uſurario, vel furi habituali ſufficit dicere; ſui talis per decem annos, quatuor, vel ter furans rem gravem in ſingulis menſibus, vel hebdomadis; ſemel verò, vel bis in anno furans rem ſacram: Ratio hujus doctrinæ eſt, quia aliquando aliqua meretrix v. g. in Civitate frequenti pluries in die peccavit, aliqua in parvo Oppido vix peccavit ſemel in hebdomada: Puella fortaſſe multoties; effœta mulier rariſſimè, & fortaſsè nunquam cum Sacerdote, vel cum propinquis: quare ut fiat judicium morale à Confeſſario, hìc ſaltem confitendi modus erit habituali peccatori neceſſarius.

36 Semper autem memineris, quod dictum eſt in præcedentibus de retractatione per contrariam voluntatem, & de magna diſtantia inter actus, & ſimilibus.

C A P. X V.

Circumſtantiæ nonnullæ, quæ diſtrahunt, vel non diſtrahunt actum peccaminoſum ad aliam ſpeciem.

1 QUoniam ſupra c. 14. dictum eſt, operoſum eſſe decernere, & magno ſtudio opus eſſe, ad cognoſcendum, quandonam adſit circumſtantia peccati ſpeciem mutans; ideò neceſſarium judico, præter regulam ibi traditam percurrere ſummatim materias aliquas, indicando ea, quæ mutant, quæve non mutant moralem ſpeciem. Ordinis autem gratia, proponam primò, aliqua, quæ circa Deum verſantur: ſecundò, quæ circa proximum; tertiò, quæ circa ſeipſum.

Circumſtantiæ mutantes, vel non mutantes ſpeciem, quæ ſunt circa Deum.

Fides.

2 ADorans v. g. idolum ſine errore intellectus, quo credat, illud eſſe Deum, vel adoratione dignum; ſi addat, ſe credere illud, Deum eſſe, vel dignum adoratione, addet ſpeciem diverſam, nempè Idololatriæ externæ, addetque hæreſim, atque adeò utramque ſpeciem confiteri expreſsè debet.

3 Siquis neget unum articulum fidei, eſt hæreticus, & ſatis eſt dicere in confeſſione; *incidi ſemel, vel bis in hæreſim*, quemcumque articulum negaverit: nam negare hunc, vel illum articulum, non addit novam ſpeciem, cùm omnia peccata contra fidem ſint circa unam, eandemque obligationem credendi objecta per fidem propoſita.

4 Si quis negationi alicujus articuli addat voluntatem acceptandi aliam ſectam v. g. Judaiſmum, vel Paganiſmum, vel Calviniſmum, vel Luteraniſmum &c. debet hæc explicare, quia præter peccatum infidelitatis, dum addit voluntatem acceptandi ſectam aliquam ex illis, vult peccata diverſa ſpeciei, quæ in illis committuntur, ut in Judaiſmo ſuperſtitiones varias v. g. Circumciſionis, in Paganiſmo cultus Idolorum; in Calviniſmo negationem Sacramenti Euchariſtiæ; & ſic in ſimilibus.

Apoſtaſiam verò, quæ eſt, quando relinquitur in totum, vel in partem fides, quam quis ſuſcepit in Baptiſmo, non eſt neceſſariò explicanda; undè ſatis eſt dicere, negavi fidem, quia Apoſtaſia, & Hæreſis differunt ſolùm ſecundùm magis, & minus.

5 Si quis tamen negat verb. grat. Deum eſſe bonum, duas peccati ſpecies admittit; nempè ſpeciem hæreſis, & ſpeciem Blaſphemiæ; Hæreſis, quia negat articulum, ſeu articulos Fidei; Blaſphemiæ; quia addit injuriam, ſeu contumeliam in Deum, faciendo illum non bonum.

6 Ignorari à Fideli adulto culpabiliter articulos ex neceſſitate Præcepti credendos verb. grat. Trinitatem, Incarnationem &c. ſive ignoretur hic articulus, ſive ille, eadem eſt ſpecies peccati, cùm id ſit contra eandem obligationem, nempè ſciendi, quod ex officio, & Profeſſione Chriſtiana credendum eſt: quare ſic ſufficienter ejuſmodi peccatum aperietur; *Ignoravi cum culpa articulos Fidei*: Dixi (ex neceſſitate præcepti) nam ignorare culpabiliter, quæ ſunt de neceſſitate medii, cum ſupponat, hominem illis aſſenſum non præbuiſſe, addetur ſpecies peccati contra charitatem ſui ipſius, cùm ſine tali aſſenſu adultus ſalvari non poſſit, ut diſtinctiùs explicant Theologi *in tract. de Fide*.

7 Eum, qui neget articulum fidei, quam ex culpa gravi noluit ſcire; & alium, qui neget articulum Fidei, quem ſcit, eſſe Fidei articulum, puto eandem ſpeciem peccati committere, quia utraque malitia tandem reſolvitur in contemptum authoritatis revelationis divinæ; æquè enim uterque divinum teſtimonium parvipendit, idque in ordine ad Confeſſionem, non verò ſemper in ordine ad aliud: quare uterque rectè confitebitur, ſi dicet, *Negavi articulum Fidei*.

Dixi (non verò ſemper in ordine ad aliud) nam qui peccat ex dicta ignorantia quamvis culpabili, non incurrit excommunicationem, quam incurrit ſcienter negans. Siquidem excommunicatio eſt impoſita abſolutè contra negantem ſcienter, & cum pertinacia; unde tunc non ratione diverſitatis in ſpecie morali, ſed quia debes abſolvi ab excommunicatione; ideò debet explicare, ſe cum ſcientia negaſſe, ſic in ſimilibus.

Spes.

8 SI quis, dum peccat, ſperat, peccatum illud ſe ritè in confeſſione depoſiturum, ejuſmodi circumſtantia non mutat ſpeciem peccati: ſatis igitur erit, ſi dicas: *ego peccavi tali peccato v. gr. homicidii*; Immò addunt aliqui, hanc eſſe circumſtantiam diminuentem potiùs, quàm aggravantem, quia hic peccat cum bona voluntate ſe emendandi, veniamque petendi, ita Comitolus *in Reſp. mor. lib. 4. q. 52.*

Superſtitiones, & ſimilia.

9 DIvinatio per ignem v. g. non differt ſpecie morali à divinatione per aquam, per volatum avium &c. At ſi addatur pactum cum dæmone explicitum, addetur alia peccati ſpecies, nempè commercii cum Dei, & hominum inimico: pari modo, ſi maleficium, ſeu quælibet alia ſuperſtitio fiat, miſcendo ſacra profanis, v. g. cum hoſtia conſecrata, cum aqua benedicta &c addetur ſpecies ſacrilegii contra reverentiam debitam rebus ſacris, ut item, ſi dictum maleficium v. g. fiat ad mortem alicui inferendam, additur ſpecies homicidii; ſi ad furandum, additur ſpecies malitiæ contra juſtitiam commutativam, & ſic de ſimilibus: quare ſingula ex prædictis ſunt ſpeciatim in confeſſione manifeſtanda.

Blaſphemia.

10 BLaſphemiæ circa Deum, vel circa Sanctiſſimam Virginem, vel Sanctos ex probabiliore opinione inter ſe differunt ſpecie; ſed eſt etiam probabile, ſaltem regulariter, non differre; quia regulariter Sancti non coluntur ob excellentiam propriam, ſed ut referuntur ad Deum. Quòd ſi in aliquo raro caſu blaſphemaretur propria ipſorum excellentia, tunc ſanè conſtitueretur alia ſpecies ſpeciatim confitenda; & quidem diverſa erit illa, quæ fiet contra Sanctos; quam, quæ fieret contra Sanctiſſimam Virginem; quæ autem fiunt contra hunc, vel illum Sanctum, ſpecie morali non differunt, quia parum differt excellentia unius Sancti ab excellentia alterius.

Si blaſphemiæ addatur aliquid contra fidem, addi malitiam hæreſis, jam ſupra monuimus: ut etiam de blaſphemiis una, eademque excandeſcentia prolatis, ſatis ſupra diſſeruimus *c. 14. n. 29.*

Votum, & juramentum.

11 SI votum fregiſti, unam ſpeciem peccati commiſiſti, nempè contra virtutem Religionis, ſeu contra fidem Deo datam: at ſi votum fuit juramento munitum, alia additur ſpecies, hoc eſt, contra obligationem non adducendi Deum in teſtimonium falſitatis.

Vota autem, vel juramenta, ſive facta immediatè Deo, ſeu Beatiſſimæ Virgini, ſive Sanctis non differunt morali ſpecie, quia communiter intentio ultimata voventium, vel jurantium eſt Deus, qui in Sanctis illis colitur. Quòd ſi in raro caſu intendatur propria ſanctorum præſtantia, vel authoritas, dic idem, quod modò explicavimus *num. 10.*

12 Juramento falſo, *ut & aliis omnibus peccatorum ſpeciebus*, ſi addatur, ea committi ex inveterata conſuetudine, non transferuntur ad aliam ſpeciem; quia peccata præterita non adducunt præſenti peccato novam malitiam: illud tamen recole, pœnitentem obligari conſuetudinem aperire, ſi à Confeſſario interrogetur, ut *cap. 9. n. 8.* docebamus: quoniam verò ponere ſe in periculo peccandi, peccatum eſt ejuſdem ſpeciei, ad quod eſt periculum; ideò qui frequenter peccat, advertendo ad hoc, quod acquirit facilitatem, atque adeò periculum frequenter voluntariè peccandi, deberet is in confeſſione hoc explicare; non obligatur tamen regulariter, quia ad hoc periculum non advertit, qui peccat, atque adeò excuſatur communiter ob inadvertentiam. Lege de Lugo *diſput. 16. de Pœnitent. num. 203.*

Miſſa.

13 OMittere Miſſam, ſive die Dominico, ſive aliis feſtis de præcepto, una, eademque ſpecies peccati eſt; nempè contra virtutem Religionis, ſeu contra obedientiam ſuperioris præcipientis.

Quando autem cauſa, vel finis, qui moverit, illam omittendi non eſt ſe mala, non additur nova ſpecies: ſive igitur omiſeris Miſſam ad finem ſtudendi, vel dormiendi, vel ad ſimilem finem indifferentem, ſatis eſt, Confeſſario dicere; *Miſſam præceptam omiſi*: at ſi cauſa eſt mala, vel malus finis, certè tunc additur alia ſpecies; quare tunc debes ita fateri: *omiſi Miſſam ob finem adulterandi, omiſi ex cauſa furandi*.

14 Quod dictum eſt de fine omittendi Miſſam, applica ad quodcumque aliud peccatum (ut in hac occaſione univerſaliter advertas): quare ſi fureris ad dictum finem adulterandi v. g. (quo pacto, ait Ariſtoteles, te potiùs eſſe adulterum, quàm furem; quia actus maximè ſpecificatur à fine) duo peccata ſpecie diverſa committis, utrumque conſi-

confitendum: nempè furti (quod etiam præſcindendo à dicto fine, eſt ea ſe peccatum) & adulterii: an has duas ſpecies poſſis ſeparatim confiteri, dicam *c.* 18. *à nu.* 7. Contra, ſi fureris ad dandam eleemoſynam, vel ad venandum v. grat. unam contrahes ſpeciem moralem malitiæ, nempè furti.

De confabulantibus in Miſſa de præcepto, vide mox *c.* 16. *n.* 15.

Jejunium.

15 Violatio Jejunii Quadrageſimæ v. gr. non eſt ſpecies diſtincta à violatione Jejunii vigiliæ, vel quatuor temporum; quare ſatis erit ſic dicere Confeſſario: *Non jejunavi die præcepto*; quia utraque eſt contra temperantiam, ſeu (ut aliqui volunt) contra obedientiam Superioris, jejunium præcipientis ex motivo temperantiæ ad honorem Dei; at ſi illud idem jejunium ex Eccleſiæ præcepto impoſitum tu voviſti, vel tibi illud ipſum fuit imperatum à Confeſſario, diſtrahetur ejus violatio ad alias ſpecies ſpeciatim confitendas; fit enim tunc contra obligationem virtutis Religionis, vel obedientiæ Confeſſarii.

Quòd ſi fregiſti jejunium, non ſolùm plures comedendo cibos quadrageſimales (quando ſatis eſſet dicere. *Fregi jejunium præceptum*, etiam ſi centies ejuſmodi quadrageſimales cibos eodem die comederis) ſed etiam manducando carnem, vel lacticinia?

Reſpondeo, debes tunc explicare ſpeciatim hanc carnium, vel lacticiniorum comeſtionem; quia hujus eſt ſpecialis prohibitio: ſiquidem præceptum abſtinendi ab his ex alio motivo moraliter in hominum æſtimatione diverſo: debes item addere, quoties in die illa comederis, cùm hoc ſit præceptum negativum, quod ſemper obligat, & ad ſemper.

Ingratitudo, inobedientia, &c.

16 Si expreſſo animo intendas, velle te eſſe ingratum Deo, ſi ei non obedire, ſi ejuſdem leges contemnere, ſpecies diverſas peccatorum admittis, hoc eſt, contra obligationem debitam tuo Benefactori, contra obligationem debitam ſummo tuo ſuperiori, contra obligationem debitam ſummo tuo Legiſlatori; unde hæc ſunt tanquam ſpecies diverſæ expreſsè manifeſtandæ.

Præterea, quia quælibet culpa continet implicitè in ſe malitiam ingratitudinis erga Deum, inobedientiæ contra Deum, atque contemptus contra ejuſdem leges; nam propterea hæc vocantur circumſtantiæ generales, quæ in omni genere peccatorum inveniuntur; ideò in rigore, quoties aliud quodcunque peccatum confiteris, deberent aperiri Confeſſario; ſed tamen dico, id ex alio capite neceſſe non eſſe, quia nimirum ſtatim ac tu confiteris peccatum, jam ſatis, ſuperque fateris has generales malitias imbibitas in omni culpa, eaſque jam ſufficienter intelligit non indoctus Confeſſarius.

CAPUT XVI.

Circumſtantiæ mutantes, vel non mutantes ſpeciem, quæ ſunt circa proximum.

1 Injuria gravis, ſive facta aſcendentibus, nempè Parentibus, Avis, Proavis, &c. ſive deſcendentibus, nempè filiis, nepotibus, pronepotibus &c. ſive collateralibus, nempè fratribus, ſororibus; conſobrinis &c. & item facta affinibus eodem proportionaliter ordine, quibus adde conjuges, differt ſpecie morali ab injuria inflicta externis; quia contorta in illos eſt contra amorem, & pietatem eis debitam: quare non ſatis eſt, dicere; *Graviter injuriavi, percuſſi, occidi, maledixi Proximum*, ſed opus eſt, explicationem addere conjunctionis, & propinquitatis.

2 At debeone explicare à me gravi injuria affectum, vel percuſſum, vel occiſum &c. fuiſſe Patrem, vel fuiſſe filium, vel nepotem &c. an ſatis ſit, dicere: injuriavi, percuſſi, &c. eum, cui reverentiam ea pietatis virtute debebam?

3 Reſpondeo, communem eſſe ſententiam, debere; quia diverſam moraliter ſpeciem peccati à recta ratione apprehenditur eſſe illum actum, quo filius verb. grat. malè ſe habet contra Patrem; quàm, quo Pater ſe habet contra filium, in quem paternam habet poteſtatem, & ſic de aliis aſcendentibus, & deſcendentibus: in collateralibus autem injuriam v. gr. in fratrem, vel in ſororem putant nonnulli Doctores inter ſe ſpecie non differre; quia æquè ſe videtur habere ſoror erga fratrem, atque hic erga illam, & idem dicerent (credo) do viro, & uxore.

4 Dixi (communem eſſe ſententiam) nam videtur etiam eſſe probabile, injurias omnes contortas in conſanguineos, vel affines, non eſſe inter ſe diverſas moraliter ſpecis; quia omnes ſecundùm magis, & minùs habent obligationem non ſe convitiandi, ſeu non ſe offendendi ex eadem ſcilicet radice pietatis ortam: quare ſatis eſſe putant aliqui, dicere: *ego contumelia, injuria, maledictione &c. mihi conjunctos affeci*, vel *eos percuſſi, occidi &c.* vide, quæ mox dicentur *n.* 32. ubi agemus, an inceſtus cum conſanguinea propinquiore differat ſpecie ab inceſtu cum minus propinqua? Atque ex ibidem dicendis *nu.* 34. colliges, injurias, de quibus loquimur, factas contra conjunctos conjunctione ſpirituali, eſſe ſpecie diverſas ab injuriis factis contra prædictos conjunctos cognatione temporali, atque adeò ſpeciatim confitendas; quia (ut ibi advertemus) in illis fit injuria Sacramento, unde illa ſpiritualis conjunctio dimanat.

Homicidium, illique affinia ſacrilegia.

5 Dixi modò *n.* 1. ſi homicidio addatur eſſe Patrem v. g. vel conſanguineum &c. addi novam ſpeciem; nunc ajo, ſi addatur eſſe in Eccleſia notoriè commiſſum (nam ſi occultè dicitur mox *nu.* 17.) ſuperaddi malitiam ſacrilegii contra Eccleſiæ reverentiam, in quo caſu ea etiam violatur: idem dic de percuſſione cum notabili ſanguinis effuſione.

6 Quid de percuſſione in Eccleſia ſine morte, & ſine effuſione ſanguinis? Dico tunc non ſuperaddi in jure Eccleſiaſtico ſacrilegii malitiam, nec violari Eccleſiam, ut habet de Lugo *dicta diſputat.* 16. *numer.* 466. & latè Diana *part.* 11. *tract.* 5. *reſ.* 44. an verò ſupperaddatur ſpecies malitiæ ſacrilegii ea natura ſua, & in propria ſacrilegii ſpecie, quaſi id ſit ex ſe gravis Dei irreverentia, colligetur ex iis, quæ dicam infra *n.* 26. de turpi delicto in Eccleſia commiſſo. Præterea ſi occidas Clericum, aut Religioſum, vel illos, ſuadente Diabolo, percutis, nimis exploratum eſt, ſuperaddi ſacrilegii ſpeciem (quia offenditur homo Deo dicatus,) & incurri excommunicationem Summo Pontifici ex ſe reſervatam.

De occiſione, vel ſimili percuſſione in cauſa, ut cum ebrius v. gr. prævidens, ſe aliquem hominem interfecturum in ebrietate, ſe tamen inebriat, dicam infra in tractatu de ebrietate.

Mala alicui volita.

7 Huc reducitur conſideratio de malis alicui volitis. Aſſero igitur, ſi quis deſiderat, ſeu vult malum inferre proximo, debere illud in confeſſione explicare, an hoc malum fuerit mors, an infamia, an damnum rei familiaris; Hæc enim mala ſicuti inter ſe moraliter differunt, quia diverſa jura violant: ita & differunt voluntates malæ illa inferendi: debet igitur dicere Pœnitens, *Optavi, ſeu volui inferre mortem, ſeu corporalia mala, optavi inferre infamiam in honore, optavi inferre detrimentum in rebus, ſeu bonis meo inimico*: quoniam verò eorum malorum phyſicæ individuationes materialem ſolùm, & phyſicam diverſitatem afferunt, non verò moralem, ideò non eſt neceſſe, dicere, v. g. *optavi occidere gladio, vel ſclopo, furari aurum, vel argentum &c.* ſed ſatis, ut dixi, eſt, ſi dicas, *optavi occidere, optavi res alienas auferre &c.*

8 At verò ſi quis deſideret quidem malum alicui, ſed non vult illud malum ipſe inferre, quo pacto deſiderium ſiſtit in mera inefficaci voluntate, non eſt neceſſe; illa mala ſpeciatim explicare, quia tunc omnia ſunt æquè contra charitatem proximi. Quando igitur ſolùm, quis inefficaciter deſiderat, ut proximus occidatur, ut infamia afficiatur, ut depauperetur, ſed hæc aliundè eveniant, nec ipſe ea inferre velit, ſe ſatis explicabit, dicendo; *bis, ter, quater, &c. deſideravi ex odio malum grave Proximo.*

9 Idem propter eandem rationem dic de ſimilibus malis, quæ proximus patitur, ſi quis de illis gaudeat, ſeu complaceat; tunc enim ſatis erit, ſic peccatum aperire: *Gaviſus ex odio ſum de malo gravi, quo affectus erat Proximus meus*; quòd ſi voluntatem habuiſti, illa mala inferendi, vel gaviſus es, ſeu complacentiam habuiſti, quòd illa intuleris, debes ſpeciem mali declarare: quia tunc non ſiſtitur in mero deſiderio, ſeu gaudio, ſed fit tranſitus ad ea mala volenda. Lege de Lugo *l. c. num.* 463.

Si ille, contra quem prædicta committis, fuerit conjunctus cognatione temporali, vel ſpirituali, quando qualitates ipſarum perſonarum declarari debeant, modò dictum eſt à *num.* 1. & multa ſuis in locis dicentur inferiùs.

Luxuria.

10 Hoc delictum committitur aliquando circa proximum, hoc eſt, cum ſocio, ſeu complice; ideò hìc locum ſuum habet: ſed quia aliquando committitur ſine complice, ideò etiam pro hac parte locum habebit, infra capite ſequenti, cum de peccatis circa ſeipſum diſputabimus.

Porrò luxuriæ ſpecies morales ſunt ſeptem: Fornicatio ſimplex, Sacrilegium, Adulterium, Inceſtus, Stuprum, Raptus, Peccatum contra naturam, quæ ſingulæ ſunt manifeſtandæ Confeſſario, & hìc breviter ſunt à nobis explicandæ.

Fornicatio ſimplex.

11 Simplex fornicatio eſt congreſſus viri cum muliere ſoluta in vaſe naturali: unde non eſt ſatis ſic confiteri in genere: *commiſi peccatum contra caſtitatem*; debet enim explicari ipſa fornicationis ſpecies.

Qui tamen ter v. g. peccavit cum tribus ſolutis, (vel etiam cum tribus conjugatis &c.) vel ter cum eadem ſoluta, (vel conjugata &c.). ſatis eſt, ſi dicat; ter fornicatus ſum: (ter adulteravi &c.) nam ſive cum

Digitized by Google

cum eadem, ſive cum diverſis, ſemper eadem eſt malitiæ ſpecies, ſi ejuſdem ſint conditionis: quando tamen interrogaris à Confeſſore, debes aperire, ut ſæpè in ſimili interrogatione dictum eſt ſupra, præſertim *c.9.d.n.6.*

12 Qui peccat cum filia confeſſionis (abſtrahendo à ſollicitatione, quia ſic peccans addit ſpeciem ſacrilegii contra reverentiam Sacramenti Pœnitentiæ) & qui peccat ſive vir, ſive mulier, frangendo voluntariè virginitatem, & qui peccat cum virgine voluntariè conſentiente, non addunt ea hac parte novam ſpeciem (quod certè ſatis eſt probabile) eſto, addere probabilius aſſerant nonnulli, lege Sanch. *de matr. l.7. diſp.4.*

Si virgo turpiter peccando inferat fortè infamiam familię, adderetur alia ſpecies peccati propter damnum, quod infert ſuorum famæ; contra pietatem parentibus debitam. Ita de Lugo *l.c.n.* 228. addens duo: Primum, hoc idem eſſe in qualibet fœmina honeſtæ conditionis, immò & in Religioſo, qui ſic peccantes inferunt ignominiam familiæ, ſeu ordini ſuo. Secundum: aliquando id habere excuſationem, quia bona fide putant delictum non fore manifeſtandum.

13 Eunuchus, vel frigidus cum aliqua peccans, debet explicare, ſe eſſe talem, quia tunc non ſolùm adeſt malitia ex affectu ad fornicationem, quam tentat, ſed etiam malitiam cōtra naturam, nam diſpergit ſine fine naturali generationis, tum ſuum, tum fœminæ qualecunque ſemen. Item dic propter eandem rationem de eo, qui copulā incipit, & deinde reſilit, foras ſemen diſpergendo; tunc enim eſt affectus ad copulam, & item diſperſio ſeminis, eſſet autem ſolùm tactus turpis, & non fornicatio, ſiquis copulam inciperet, animo non abſolvendi; nec ſemen emittendi, & non emitteret. ſed tamen erit in confeſſione explicandus dictus tactus, quem Doctores vocant tactum impudicū.

14 Quando quis turpiter ingreditur v.g. in domum mulieris honeſtæ cum periculo peccandi, quamvis non peccet, debet explicare, in periculum peccandi ſe immiſiſſe, quia, qui amat periculum, peribit in illo; & quidem ea ſpecie peccati, ad quod eſt periculum: at qui ingreditur ad peccandum, & peccat, probabile eſt, ſatis eſſe, ſi explicet peccatum, nec opus eſt, ut expreſſè dicat, ſe, & periculum peccandi voluiſſe, & peccaſſe; hæc enim duo, ſunt una tunc moraliter malitia, niſi fortè intercedat notabilis diſtantia inter ſubitionem periculi, & peccatū; nam tunc eſſent duo numero peccata diſtincta.

15 Denique. Quando poſitivè aliquem inſtilas, ſollicitaſq; ſine vi, v.g. puellam, cum qua deinde ſine dicta notabili diſtantia peccas, probabile eſt, te non obligari, explicare, fuiſſe te primum ad alliciendum: ſiquidem eadem eſt malitia, licèt non tam gravis, quando non præinvitans, cum illa peccas: nam eodem ferè modo in utroque caſu, unus eſt particeps peccati alterius: non ſic, ſi cum illa non peccas; debet enim tunc explicari ſollicitatio: Ita Jo: Sanch. *diſp.3.n.40.* & de Lugo *de pœnit. d.16.n.42. ex ſententia Vaſquez.*

16 Idem dic (ut obiter non omittam) de confabulantibus in parte notabili Miſſæ diei feſtivi, & in turpium collocutione, atque ſimilibus: nam propter eandem rationem non obligaris in hac probabili ſententia, explicare, an primus ad alloquendum fueris; ſi tamen quis invitavit, ſed deinde non proceſſum eſt ad colloquium, vel certè multo poſt, debebit id explicare: nam tunc peccatum ſollicitationis eſt diſtinctum numero ab ipſo pravo colloquio.

Dixi modò *n.* 15. (ſine vi) quia cum vi, eſſet ſtuprum, de quo mox ſuo loco.

Sacrilegium.

17 SAcrilegium in hac materia luxurię ex duobus capitibus contrahi poteſt; primò ex perſona ſacra; ſecundò ex loco ſacro.

Quoad prius, perſona ſacra eſt illa, quæ vovit caſtitatem, ſive voto privato, ſive ſolemni per profeſſionem religioſam, vel per aſſumptionem ordinis ſacri: Hæc igitur ſi votum frangat, debet manifeſtare Confeſſario ſuum votum, quia violatio voti, ut ſupra innuebamus, trahit turpem actum ad aliam ſpeciem malitiæ, nempè ad malitiam, quæ eſt contra conſecrationem ſui corporis Deo oblati, quod eſt ſacrilegium, de quo eſt præſens locutio.

Dixi (ſive voto privato, ſive ſolemni) nam probabiliſſimum eſt, votū ſolemne à privato (quoad hoc) non differre ſpecie morali, quia per utrumque æquè quis conſecratur Deo: Religioſus igitur, & monialis Religioſa, & in ſacris conſtitutus ſatis habent, ſi dicant, *Ego fregi votum caſtitatis per fornicationem, vel per aliam ſpeciem luxuriæ &c.*

18 Nota autem duas eſſe numero malitias, utramque confitendam in te Profeſſo, vel conſtituto in ſacris, vel in te habente votum caſtitatis privatum peccante cum habente ſimilia vota; quare tunc debes dicere, te habentem votum, peccaſſe cum votum habente: ratio eſt quia hoc eſt quidem idem ſpecie ſacrilegium, ſed eſt duplici peccaminoſa actione ſatis diverſa infectum; una ex parte tua contra jus Dei, quod ipſe habet ex tuo voto; altera ex parte alterius, cum quo tu idem cooperaris contra aliud jus ejuſdem Dei, quod ipſe habet ex voto alterius. Simile quid dicam de adulterio mox *n.* 28. diverſum enim quid videtur eſſe ſacrilegium, quod tu committis in tua perſona à ſacrilegio, cui cooperaris in perſona alterius.

19 Dubitant hìc nonnulli, an peccans turpiter cum infideli non baptizata, v.g cum Judęa, cum Turca &c. prętet fornicationem cōmittat ſacrilegium? Certè probabile eſt, ſacrilegium committi; quia fit contra reverentiā Sacramenti Baptiſmi; ſed eſt etiam probabile, eſſe ſolùm, quantum eſt in ordine ad Cōfeſſionem, ſimplicem fornicationem, quia gratis videtur dictum, ſic peccantem injuriam ſpecialem facere ſuo Baptiſmo: nam ſic quodlibet peccatum, facilè diceres, eſſe ſacrilegium; quia dici poſſet, ſic irrogari ſemper injuriam Baptiſmo: Pęnæ ergo graviſſimæ à legibus conſtitutæ contra peccantem cum infideli, quas videre potes apud Farinacium *de delictis carnis q.* 139. notant quidem gravitatem majorem, ſed non diverſitatem ſpecificam: ſicuti pœnæ homicidii proditorii non oſtendunt diverſitatem ſpecificam proditorii à non proditorio, ſed ſolùm majorem gravitatem, ſed in eadem ſpecie contra juſtitiam.

20 Quoad poſterius. *Locus Sacer*, quoad hunc effectum conſtituendi ſacrilegium, eſt Eccleſia cum ſuis cappellis, & Cęmeterium, ſi ſint vel conſecrata, vel ab Epiſcopo benedicta, vel ſacris officiis, aut fidelium ſepulturæ deputata. Si quis igitur in hoc loco ſacro turpe peccatum cum ſeminis effuſione, ſive per obſcœnam copulam, ſive per pollutionem committit, committit ſacrilegium: & quidem ſi ſeminis dicta effuſio ſit notoria, certum eſt, eſſe ex jure Eccleſiaſtico ſacrilegium; nam, dum Eccleſia voluit, ut per illam locus ſacer violaretur, poſuit talem actum in linea ſacrilegii; at ſi ſit occultum, probabile eſt, non eſſe ex hoc capite ſacrilegium, ut ſuſtinent multi apud Dianam *p.21.tr.8. reſ.* 34. & ferè viginti Doctores apud Verde in defenſione Caramuelis *q.4. §. 89.* Et ratio eſt, quia hæc ſeminis effuſio ideò eſſet ſacrilegium, quia per jus *Eccleſiaſticum* pollueretur Eccleſia, ſed in probabiliſſima opinione hæc non polluitur per occultam effuſionem, ut nec polluitur per ſanguinis effuſionem occultam, ut notant multi apud eundem Verde ibidem, ergo &c.

21 Nota tamen ſi deinde ejuſmodi ſeminis, vel ſanguinis effuſio fiat notoria, fore reconciliandam Eccleſiam, ut rectè monet Aſcanius Tamburinus *tom.1. de jure Abbatum d.22.q.11.n.8.* aliique, quia tunc incipit eſſe contra dictum jus Eccleſiaſticum.

22 Copula, & ſimilia in dormitorio Religioſorū, vel in clauſtro, & habitatione eorundem non eſt ſacrilega, nec in ſacreſtia, aut cameris adjacentibus, nec in turri, quod Cāpanile appellamus, nec in cubiculis officialiū, & ſimilibus locis, quę nec ſunt Eccleſię, nec ejus partes:

Neque obſtat (ait Caſtropalaus *T.2. diſp.2. de reverentia debita locis ſacris p. 6. n. 8.*) quòd prędicta loca gaudeant immunitate, quia hoc privilegium, cùm ſit favorabile, etiam extenditur ad illa alia loca; contra verò effectus violationis Eccleſię, cùm ſit pœnalis, & odioſus, ad ipſam ſolam Eccleſiam reſtringitur.

23 Oratorium domus privatæ, quamvis in eo celebretur Miſſa ex privilegio Pontificis, nec gaudet immunitate, nec copula in illo eſt ſacrilega, quia nec eſt Eccleſia, nec ad illam pertinens.

24 Ita etiam ſupra tectum Eccleſię, vel extra Eccleſię portas, vel in parte externa parietum copula non eſt ſacrilega, benè autem eſt non ſolùm in cappellis ad Eccleſiæ latus adnexis; verùm etiam in ejuſdem cappellis ſubterraneis, vel ſuperioribus, ut item in Choro à terra elevato, vel ſcabellis diſtincto, quem Oratorium aliqui vocant; & breviter in omnibus locis, qui ſunt inter tectum, & pavimentum Eccleſiæ, quia verè ſunt partes Eccleſiæ. Lege de Lugo *de Euch. d.* 20 *n.*58. & Caſtropalaum *locis cit.*

Oſcula, tactus turpes, & ſimilia facta ſine ſeminis effuſione in Eccleſia, illam non violant, nec ex hoc capite juris Eccleſiaſtici ſunt ſacrilegia.

25 Dico hìc, & dixi ſupra (ex hoc capite juris Eccleſiaſtici) nam maximè eſt advertendum, ſacrilegium item poſſe committi pręſcindendo à dicto jure; ſed ex natura ſua, & in propria ſpecie, quando turpitudo in Eccleſia peracta ex ſe eſſet irreverentia Dei, vel ejus cultus: Siquis meretricem v.g. publicè ante altare Sanctiſſimi Chriſti Corporis, præſertim expoſiti, impudicè tangeret: nonne magnam Dei irreverentiam inferret, etiam excluſa omni Eccleſiæ prohibitione? Hinc Diana *p.11. tr.8. reſ.*58. putat, peccare cum fœmina geſtando reliquias Sanctorum, non eſſe ſacrilegium; quia nimirum putat, id non eſſe gravem irreverentiam; at ſacrilegium eſſe geſtando Sanctiſſimæ Chriſti Crucis reliquiam, vel Sanctiſſimum Chriſti Corpus, vel Oleum Sacrum extremæ unctionis; quia ſcilicet putat, id afferre irreverentiam gravem; & ibidem *Reſ.* 58. cenſet, fornicari ſtatim à Communione eſſe ſacrilegium, de quo iterùm redibit ſermo *in tract. de Communione cap.*18.*n.*8.

26 Regula igitur illa univerſalis ſit, in his, vel ſimilibus caſibus, ut advertis, gravem irreverentiam ſummi Dei, vel ejus cultus, eſſe, etiā præſcindendo ab Eccleſiæ prohibitione, mortale ſacrilegium, ſecus non item: neq; enim omne peccatum commiſſum in Eccleſia eſt culpa ſacrilega, ſaltem mortalis, ſed ſolùm illud, quod irreverentiā gravem ſapit; quam faciliùs inveniri in actibus obſcœnis, quàm in aliis. dicam infra *in tract. de Comm. d.c.*13.*n.*8. Lege Verde, *l.c.q* 4.§ 88. qui ſic addit; Fateor tamen aliquam irreverentiam eſſe, ſed venialem, in omnibus peccatis factis in loco ſacro. Quid, ſi Chriſtus Dominus ſit expoſitus? tunc puto, peccatum eſſe ſacrilegium, non ex lege humana, ſed ex ipſa præſentia Dei, quæ majorem exigit reverentiam, quod eſt commune delictis in præſentia Principis, quæ acriori pœna puniuntur; Eccleſia tamen non polluitur. Hæc ille: vide tamen dictum citatum *c.*13. *de Communione n.*8.

Adulterium.

27 ADulterium eſt turpis congreſſus conjugati cum ſoluta, vel contra; quando ergo conjugatus turpiter peccat cum ſoluta, vel contra, debet explicare conjugium, quia tunc ultra malitiam fornicationis incurrit culpam contra juſtitiam.

28 Quan-

28 Quando autem conjugatus peccat cum conjugata, debet utriuſque ſtatus explicari; quia tunc duo ſunt peccata, alterum, quo quis peccat in ſua perſona contra ſuum conjugem, alterum, quo cooperatur cum alio, ut ille in ſua perſona peccet contra conjugem ſuum, quæ in ſimili dixi nuper *num.* 18.

29 Pręterea quando conjugatus, vel conjugata peccat cum alio, vel etiam cum ſua uxore ſodomiticè, vel cum beſtia, vel cum dęmone; & ſive oſculatur, ſive impudicè tangat alios, vel alias à ſua conjuge, adulterium committit; undè & hęc peccata luxurię, & ſuum conjugii ſtatum explicare in confeſſione debet; & quamvis aliqua ex his non ſint propriè dicta adulteria, debet tamen illa confiteri; quia ſic ſemper frangitur fides data conjugi: Qui jam celebravit ſponſalia, peccans cum alia à ſua ſponſa, non committit in probabiliſſima opinione adulterium, quia per ſponſalia nondum datum eſt jus in corpus, quod ſolùm datur per verba de præſenti, per quæ matrimonium ritè celebratur.

Inceſtus.

30 INceſtus eſt peccatum luxurię, quod committitur cum perſona conjuncta: quoniam verò triplex eſt claſſis hujuſmodi conjunctorum, prima conſanguinitatis, & affinitatis uſque ad quartum gradum inclusive; ſecunda adoptionis legalis tertia conjunctionis ſpiritualis, ideſt, orta ex Baptiſmo, vel Confirmatione, ideò de ſingulis compendio eſt hic à nobis dicendum.

31 Quò ad primam ergo, qui peccat cum conſanguineis, vel affinibus uſque ad gradum quartum incluſivè, debet id explicare; quia tunc ſupradditur malitia inceſtus contra reverentiam conjunctis debitam.

32 Sed inceſtus inter ſeipſos differuntne ſpecie morali? Inceſtus v.g. cum matre differtne ab inceſtu cum alia, vel cum ſorore, vel cum conſobrina &c. ita ut in confeſſione non ſatis ſit dicere: *ego bis, vel ter v.g. Inceſtum commiſi*, ſed ſpeciatim dicere oporteat, *commiſi inceſtum cum matre, commiſi inceſtum cum ſorore, &c.*

Duplex eſt ſententia, utraque probabilis: altera affirmat, adeſſe obligationem ſpeciatim gradus conſanguinitatis, vel affinitatis explicandi, ſaltem proximiores: altera ait, ejuſmodi obligationem nequaquam adeſſe, quia omnes inceſtus ejuſdem ſunt ſpeciei; omnes enim ſunt contra reverentiam, conjunctis debitam, & ſolùm differunt ſecundùm magis, vel minus. Lege auctores apud Dianam *p.1. tract.7. reſ.35. & p.55. tr.7. reſ.24.*

33 Quò ad ſecundam claſſem conjunctionis per adoptionem legalem, idem prorsùs eſt dicendum, quod modò dictum eſt de conjunctione carnali; ratio eſt, quia Eccleſia, propter idem motivum reverentiæ debitæ carnaliter conjunctis; prohibuit ejuſmodi turpes congreſſus inter conjunctos ex adoptione; ita de Lugo *dicta diſp.16. de Pœnit. num.382.*

34 Quò ad tertiam de conjunctione ſpirituali, dico, hunc inceſtum eſſe explicandum, ut diſtinctum ab inceſtibus prædictis carnali, & legali; quia cùm hæc ſpiritualis conjunctio ortum habeat à Baptiſmo, vel Confirmatione, addet circumſtantiam Sacramenti, ratione cujus additur ſpecies malitiæ, quæ reducitur ad genus quoddam ſacrilegii, cùm fiat contra reverentiam debitam conjunctis ex ſanctitate Sacramentorum: puto tamen, non eſſe neceſſe, explicare, inceſtum fuiſſe cum conjuncto ſpirituali per Baptiſmum, vel fuiſſe cum conjuncto ſpirituali per Confirmationem; ſicuti etiam puto, non opus eſſe explicare, an fuerit per paternitatem, vel per compaternitatem, quia ſemper eſt eadem irreverentiæ malitia.

35 Sciant autem tyrones, quòd cognitio hęc ſpiritualis multipliciter olim oriebatur in jure antiquo; hodie tamen à Tridentino *ſeſſ.24. c.2. de Reformatione*, ad quatuor dumtaxat claſſes perſonarum reſtricta eſt: nam Prima contrahitur à Baptizato, vel Confirmato cum Baptizante, vel Confirmante: Secunda ab eodem Baptizato, vel Confirmato cum Patrino, vel Matrina: & utraque hæc appellatur Paternitas: Tertia contrahitur à Patrino, vel Matrina cum Patre, & Matre Baptizati, vel Confirmati: Quarta à Patre, vel Matre Baptizati, vel Confirmati cum ipſo Baptizante, vel Confirmante, & utraque hæc compaternitas appellatur.

36 Denique ſi quis ſodomiticè cognoſcat aliquam, vel aliquem conjunctos conjunctione ſive carnali, ſive legali, ſive ſpirituali, ultra malitiam contra naturam, contrahit etiam malitiam inceſtus; quia etiam ſodomiticè peccando fit contra prædictas reverentias; idemque dic de oſculis, tactibuſque impudicis; habebunt enim, hæc & malitiam impudicitiæ, & malitiam inceſtus.

Stuprum.

37 TUrpis congreſſus viri cum virgine renitente, ſtuprum eſt; ſpeciatim confitendum; quia addit injuſtitiæ malitiam illatam per illam vim, cui virgo ſuccumbere coacta eſt. Renitente (dixi) nam cum conſentiente, eſſe ſimplicem fornicationem ex ſententia probabili, docuimus modò *num.* 12.

Raptus.

38 RAptus eſt peccatum luxuriæ, quo perſona (ſive hæc ſit virgo, ſive ſoluta, ſive etiam puer) abducitur cum violentia ad turpem actum cum ex exequendum: quare cùm ſit ſpecialis luxuriæ ſpecies, eſt ſpecialiter Confeſſario aperienda: differt autem à ſtupro, quia hoc ſemper eſt reſpectu virginis, at raptus eſt de quacunque muliere, immò etiam, ut dixi, de puero.

39 Requiruntur autem ad raptum tria; nimirum, vis illata, finis inhoneſtæ libidinis & abductio.

Vis aderit, vel quando ipſa mulier, puerve, renitatur, quamvis conſentientibus parentibus, vel quando illa, vel ille velit, ſed parentibus non conſentientibus: nomine autem parentum intelliguntur ii, ſub quorum cura, & poteſtate mulier, vel puer eſt: quod dictum eſt de vi, dic etiam ſi per dolum, & fraudem perſona abducatur: dolus enim æquivalet violentiæ.

40 Finis inhoneſtę libidinis aderit etiam, ſi aliqua vi abducatur ad finem matrimonii contrahendi; ſic enim matrimonium velle, inhoneſtum eſt; immò tunc, dum rapta eſt in manu rapientis, ſi matrimonium forte contrahatur, invalidum erit, & nullum ex Trid. *ſeſſ. 24. c.6. de Ref.* ſi quis rapiatur ad alium finem, non inhoneſtæ libidinis, non eſt Raptus, unde ſi mulier rapiatur, ut fiat ſerva v.g. non raptus erit, ſed ſpecies furti, & in jure vocatur Plagium; quæ certe ſpecies erit expreſsè confitenda, quia, ut ex ſe patet, addit malitiam contra juſtitiam, &c.

41 Abductio denique debet eſſe propriè abductio; nam propterea, quando ſine abductione de loco ad locum aliquis fęminæ per vim copuletur, contrahit quidem ſpecialem malitiam contra juſtitiam, ſpeciatim Confeſſario declarandam; ſed raptũ proprie non contrahit. Quid, ſi fęminam, puerumve abducas de uno cubiculo ad aliud, vel in locum non valdè diſtantem in eadem domo, ſeu loco? Reſpondeo; tunc non cõmittis raptum proprie dictum, quia non eſt abductio vera illa, qua perſonam in diverſum moraliter locum non trahis, debes tamen hanc vim confiteri; quia tunc, ut dictum eſt, additur malitia contra juſtitiam, ſtuprumque erit. ſi mulier ſit virgo.

Peccatum contra Naturam.

42 EST illud, quod diſpergit ſemen extra finem generationis, ad quam ſemen eſt à natura deſtinatum; quatuor autem ſunt ejus ſpecies morales diſtinctim, ac ſpeciatim Confeſſioni ſubiiciendæ; ſodomia perfecta, ſodomia imperfecta, beſtialitas, ad quam reducitur congreſſus cum dæmone, mollities, ſeu pollutio.

Sodomia Perfecta.

43 PErfecta Sodomia eſt turpis Congreſſus, ſeu concubitus viri cum viro, fœminæ cum fœmina: ita S. Th. *p.2. q.32. art.11.* Nota autem, non ſatis eſſe dicere in confeſſione, ſodomiam commiſi; etenim eſt item explicandum. An quis fuerit agens, an patiens. Ratio eſt, quia agens committit pollutionem, ſeu ſeminis diſperſionem, quam patiens, eo ipſo quòd ſit patiens, non committit: ita de Lugo *d.16. de Pœnit. num.* 243. contra quem immeritò agit Diana *p.11. tract.3. reſ.4.*

44 Pręterea eſt diſtinguendum, quando fęmina cum fęmina turpiter congreditur, nam ſi id fiat commiſcendo corpora ex affectu ſolùm ſe polluendi, ideſt, explendæ libidinis, eſt mollities; ſi ex affectu ad indebitum ſexum, eſt, ut diximus ex S. Thoma, ſodomia.

45 Illa autem celebris hoc loco eſt quæſtio, an reſervata in aliqua Diœceſi ſodomia, abſolutè intelligatur de agente ſolùm, qui eſt ille, qui ſeminat intra vas præpoſterum viri, hæc enim eſt undequaque certa ſodomia; An etiam de patiente? quæ certè ſodomia etiam appellatur.

De utraque intelligi propter rationem dictam probabiliùs eſt, ſed intelligi ſolùm (niſi aliud in reſervatione addatur) de agente, non poſſum, non putare probabile, ut tenet Graſſius *in Practica caſuum reſervatorum lib.1. c.51.* Ratio eſt, quia certa, & propria ſodomia, ad quam unam debet ſe extendere Reſervatio (quæ eſt ex omnium Doctorum conſenſu odioſa, & reſtringenda) ſolùm eſt illa, per quam ſeminatur in vaſe præpoſtero maſculi, id quod certè non fit à patiente.

46 Puto item, prędictum congreſſum fęminę cum fęmina ex affectu ad indebitum ſexum non eſſe in ſimili abſoluta reſervatione reſervatum, quia non eſt ſodomia communiter nota, & deficit ab illa propriiſſimè dicta, in quam ſolùm, ut diximus, cadit reſervatio.

Sodomia Imperfecta.

47 HÆc, quam aliqui innaturalem concumbendi modum appellant, committitur, quando vir cum fœmina congreditur extra vas naturale: eſt autem diſtincta ſpecies à perfecta; quare ſpeciatim confitenda; perfecta enim eſt ex affectu ad indebitum ſexum, hæc autem eſt ad debitum quidem ſexum, ſed ad indebitam ejus partem, ſeu ad partem ejus innaturalem.

48 Sodomiam hanc imperfectam non intelligi reſervatam, ubi ſodomia abſolutè ſine alia majore explicatione eſt reſervata, patet ex dictis; quia hæc non eſt undequaque, & propriiſſimè talis.

Beſtialitas, & congreſſus cum Dæmone.

49 ESt ſpecies luxurię, qua quis turpiter congreditur cũ re animata non ejuſdem ſpeciei cum homine, & quamvis debeat

Digitized by Google

omninò ſpeciatim aperiri, non tamen eſt neceſſe, explicari ſpecies animalis, nec ejus ſexus; ſemper enim eſt eadem deformitas in ſpecie morali; ſatis ergo erit dicere: *commiſi beſtialitatem*, ſive fuerit cum equo, ſive cum vitula, &c.

50 Reſervata ſodomia, intelligi reſervatam Beſtialitatem aliqui affirmant; ſed propter ſimilem rationem à prædicta de ſodomiis imperfectis, verius negat Bonacina *de matri quæſt. 4. p. 11. num. 5.*

51 Congreſſus cum Dæmone huc reducitur, ſiquidem hic non eſt ejuſdem ſpeciei cum homine: eſt tamen ſpecialiter aperiendus, quia per ipſum ſuperadditur cõmercium cum Dei, & hominũ inimico; ideò eſt peccatũ contra Religioonem, & contra charitatẽ propriã.

52 Notandum inſuper hic eſt, debere in hoc congreſſu cum Dęmone explicari, an Dęmon fuerit ſub ſpecie viri, an ſub ſpecie fœminæ, an ſub ſpecie monialis, an ſub ſpecie bruti &c. tunc enim adderetur alia ſpecies luxuriæ, nempè affectus ad tales ſexus.

Mollities,

DE hac ſuus erit locus mox in explicatione peccatorum contra ſe ipſum.

Furtum commune.

53 DIximus in ſuperioribus *cap. 14. n. præſertim* 6. probabile eſſe, majoris quantitatis furtum non eſſe ſpecie diverſũ à furto minoris, utrunque enim eſt contra juſtitiam, adversùs rem familiarem proximi: quare ſatis erit, dicere, *furatus ſum quantitatem notabilem*. Quid ſi forte à Confeſſario de quantitate interrogeris? Jam ſupra diximus, illam à te omninò eſſe explicandam.

54 Furtum, quo quis unico actu bona multorum lædit, quo quis v. g. furatur bona communitatis, vel hęreditatis plurium, ſatis explicabitur, ſi dicatur: *furatus ſum à communitate, vel hæredibus*; nec eſſe quis ſollicitus debet explicandi, quotnam perſonę in illa communitate, vel hæreditate reperiantur: immò ſatis eſſet dicere; *furatus ſum rem alienam*; quia ille reſpectus ad perſonas in hac materia videtur ſe magis materialiter habere, quàm in aliis materiis; potiùs enim hic conſideratur quid, quàm à quo per injuſtitiam abſtuliſti.

55 At rapina quamvis ſit furtum ſeu rei alienæ contrectatio; tamen quia addit violentiam, quæ eſt vis & cõtumelia contra Dominum adversùs juſtitiæ virtutem, dominique honorem, ideò debet ſpeciatim explicari, tũ ipſa, tũ ille cui illata eſt vis, & contumelia.

Furtum ſacrilegum,

56 FUrtum Sacrilegum, quod eſt ablatio rei ſacræ, cùm addat malitiam contra virtutem Religionis, debet etiam ſpeciatim in confeſſione pateſieri.

Committitur autem tribus modis: Primò, ſi quis furetur rem ſacram, undecunque illam furetur v. g. calicem conſecratã; Secũdò ſi quis furetur rem Eccleſiæ propriam v. g. candelabra, argentũ, aurum &c. etiam exiſtẽtia extra Eccleſiã, ſed quæ ſint in Eccleſię dominio; Tertiò ſi quis furetur rem profanam quidem, ſed quæ ita ſit Eccleſię tradita ſeu commendata, ut ſit ſub Eccleſię cuſtodia, de qua Eccleſia tenetur v. g. Aulæa ſecularia ad Eccleſiam ornandam ipſi Eccleſiæ commodata; Ratio eſt, quia in his furtis ſemper irrogatur injuria peculiaris ipſi Eccleſiæ, ejuſque domino.

57 Non ſic, ſi quis furetur crumenam v. g. hominis exiſtentis in Eccleſia, vel ſellam v. g. ejuſdem hominis in Eccleſia poſitã ad domini commoditatem, & nõ ſub Eccleſię cura, vel veſtes, & ſimilia, quæ Parochus nomine ſuo, & non Eccleſię ſervat: furans enim in his caſibus injuriam non irrogat Eccleſię; unde non niſi commune furtum committit, lege Fag. *Eccleſiæ præcepto 2. lib. 4. c. 4.*

58 Et in furto quidem, vel rapina ſacrilegii. nota. quòd ſi fiat effractione Eccleſię, incurritur excommunicatio; duo autem debẽt concurrere ad hanc excommunicationem. Primum ſpoliatio, ſeu furtum grave Eccleſię: Secundum effractio. Advertunt autẽ Doctores cum Suar. *d. 22. de cenſuris*, & cum Sayro *lib. 3. cap.* 29. ad contrahendam hanc excommunicationem, non eſſe neceſſe, quòd Eccleſia ſpolietur omnibus bonis, ſed ſufficit quæcunque ſubreptio gravis; Advertunt prætereà iidem, ſufficere quamlibet violentam Eccleſię apertionem, ſive murus rumpatur, ſive paries ſuffodiatur, ſive vitrea feneſtra frangatur, ſive tectum perſoretur.

Detractio.

59 LIcèt detractio in materia graviore, magis proximũ infamet, quàm in minùs gravi; tamen quia ſemper ſiſtitur in eadem ſpecie damni famæ (quod eſt contra juſtitiam proximo debitã. undè illa ſit reſtituẽda) ideò ſatis eſt, ſic ſe accuſare; *infamavi proximum, ſeu detraxi de illo graviter*: ſive dixeris, illum eſſe ſodomitam, ſive furem &c. ſemper enim ſecundùm magis, vel minùs fama eadẽ proximi à detractore læditur, ſi nihil aliud addatur: undè ſequitur, ſi verũ crimen proximi, ſed quod erat occultum, aliis propalaſti, ſatis ſit etiam, ſic confiteri: *læſi graviter proximi famam*, ſine neceſſitate explicandi, an verum fuerit crimen, an falſum; quia malitia detractionis cõſiſtit in læſione famæ, quæ æquè in utroque caſu læditur.

60 Idẽ dic de judicio temerario; ſatis eſt enim dicere: temerè de proximo graviter judicavi, ſive judicaveris, illum eſſe hæreticum, ſive furem, ſive homicidam, &c. quia ſemper ſola fama læditur.

61 Dixi tamẽ (ſi nihil aliud addatur) nã ſi ex tua detractione pręvides, proximum non ſolùm eſſe infamandum, ſed etiam illi aliquod aliud damnum pręter infamiam eſſe proveniendum; aliam ſpeciem malitiæ addes omninò explicandam; & pari modo ipſo fama, & hoc damnum eſt reſtituendum, ſic autem confiteberis: *infamavi graviter proximum, prævidendo, ex mea infamia fore illum occidendum, vel ſuo officio, vel beneficio privandum &c.* quia tunc additur malitia contra vitã, vel contra bona: & quia hæc ſunt bona diverſa, debent ſpeciatim explicari juxta modò dicta *n. 7.* Pręterea, ſi de facto fuit occiſus, ſeu privatus, debes id aperire, tãquam effectum tui peccati, ſed juxta doctrinam, quam dabimus infra *in tractatu de Jejunio, in Parergon de ebrietate c. 3. n. 57. & 60.* ubi explicabimus quandonam quis obligatur explicare, non ſolùm ſui peccati cauſam, ſed etiam effectum?

62 Inquires, debetne explicari, coram quibus detractio facta fuerit, & item conditio perſonæ infamatæ?

Reſpondeo, licèt acriùs infametur proximus, ſi coram multis, quàm ſi coram paucis; tamen cùm hac culpa aggravet quidem, ſed intra eandem ſpeciem, non eſt neceſſariò in confeſſione explicandum: idem dic regulariter de perſona infamata, hoc eſt, non neceſſariò eſſe illam exprimẽdam; unde ſatis erit, ſic fateri; *graviter infamavi proximum*, ſine neceſſitate explicandi affuiſſe duos, vel ſex, vel decem; nec ſignificandi eum, contra quem egi, fuiſſe Regem, vel Sacerdotem: Excipe, niſi fuiſſet Parens, aut alius, cui ex peculiari alia virtute majorem reverentiam ex pietate debeam. Ita de Lugo *diſp. 16. de Pœnit. ſec. 3. num. 112.*

63 Adverte autem, te non poſſe dicere: *infamavi unum*, ſi plures infamaſti, vel *coram uno*, ſi infamaſti coram multis; quia tunc non diceres tuum peccatum, ſed aliud; dicas igitur: *infamavi plures coram pluribus*; At ſi infamaſti unum coram uno, dic: *coram uno unum infamavi*; ſi denique plures infamaſti coram uno, dic: *plures infamavi coram uno*. Idem dicam mox *n. 71.* in ſimili.

Scandalum,

64 QUando quis inducit aliquem ad peccatum, vel alicui cauſa eſt peccandi, dicitur illi eſſe ſcandalo: id quod tribus modis contingere ſolet. Primò, ſi quis inducat aliquem ad peccandũ cum directa intẽtione, ut is peccatum illud ſeu actionem peccaminoſam faciat. Secundò, ſi quis aliquod malum, vel ſpeciem mali habens, ſine ejuſmodi directa intentione faciat; videat tamen proximum inducendum ad peccatum. Tertiò ſi quis aliquid agat, quod quidem bonum ſit, ſeu ſit, nec malum, nec mali ſpeciem habens; unde tamen proximus occaſionem ſibi ſumat peccandi.

65 Dico jam primò (initium faciendo *ab hoc tertio*) tunc nõ adeſſe peccatum ſcandali, etiamſi hujuſmodi proximi peccatũ pręvideat; quia in hoc caſu peccatũ non tibi, ſed ipſius malitię imputabitur; ſic ſi tu ſecũdùm tuum ſtatũ ornatè veſtias, tuus autem æmulus te invideat, vel tibi paupertatem precetur non tibi, ſed ipſi peccatũ tribuitur: Scãdalum hoc paſſivum, ſeu Pharitaicum aliqui appellant.

66 Dico ſecundò in ſecundo modo, ineſſe quidem peccatũ ſcandali (quem aliqui activũ nominant) ſed indirecti; ſi enim tu proximi peccatum non intendas, non es illi ſcandalo directè; ſed tamen quia facis illud quod pręvides fore cauſam peccati proximi, contra charitatem ejus peccas: ab illo enim facto propter dictam charitatem abſtinere debuiſſes; &, ut ſupponendum eſt, potuiſſes.

67 Adverte autem, ſæpiſſimè non contingere hoc ſcandalũ; quia ſæpiſſimè ſolet proximus ita eſſe paratus, & promptus ad peccandum, ut non ex tuo malefacto, ſed ſolùm ex ſua malitia peccet, ita Sanc. *l. 1. Sum. c. 6. num. 7.*

68 Addunt enim, tunc ſolùm admitti à te hoc peccatum indirecti ſcandali, quando proximum tuo facto, vel verbo malo, ſeu ſpeciem mali habente, conjicis in gravem difficultatem, & tentationẽ, cui difficulter reſiſtere is poſſit. Ita Salas *tom. 3. tract. 13. diſp. 5. ſect. 15. nu. 132. & 133.*

69 Quando autem tale indirectum ſcandalum cõmittitur, debet quidem ſpeciatim Confeſſario illud aperiri: quia ultra tuum peccatum, eſt cooperatio cum peccato alterius; ſed illud probabiliſſimũ eſt, nempe non neceſſariò eſſe explicandum, ad quodnam genus peccati fuerit cooperatio per ſcandalum hoc indirectum: quare ſi tuo adulterio, tuo ſtupro, tuo ſacrilegio, tuis impudicis verbis fuiſti per ſcandalum indirectum cauſa ut alter ſimilia peccata cõmiſerit, non erit neceſſe in confeſſione, ſic dicere: *Fui per ſcandalum cauſa adulterii, ſtupri, ſacrilegii alterius*, ſed ſatis erit, dicere: *Per ſcandalum fui cauſa peccati proximi*, quia tuum hoc indirectum ſcandalum ſemper æquè fuit contra Charitatem ſalutis proximi.

70 Quòd ſi interno tunc actu deſiderares, ut proximus illud malum, quod tu patras, committat; explicandum erit ſpeciatim, quale malum fuerit; id enim pertinet ad primam claſſem ſcandali, de qua mox *num. 72.*

71 Quoniam verò ſupra diximus pluralitatem individualis malitię non eſſe opus explicare, ideò etiam nunc, ſi uno verbo, vel facto fuiſti cauſa, ut plures peccarent, illud peccatum nõ intendendo; nõ erit neceſſe explicare; quod fuerint hi plures, ſed ſatis erit, dicere: *Fui per malã v. g. turpẽ locutionem cauſa ruinæ multorum*; non poteſt autẽ

dicere,

dicere, te fuiſſe ſcandalo uni, ſi fuiſti pluribus, nec pluribus, ſi fuiſti uni, quia ſic non fatereris tuum peccatum, ſed aliud, ita de Lugo *diſp.16.de Pœnit.n.135.* Addens non oportere explicari conditiones perſonæ ſcandalizatæ. v.g. illam fuiſſe uxoratam, ſacram, ſolutam; ſatis enim erit, dicere: *fui ſcandalo uni, vel multis:* Ratio eſt eadem, quia ſcilicet eadem ſemper eſt malitia in hoc ſcandalo indirecto, nempè contra charitatem dumtaxat.

72 Dico tertiò in primo modo, qui eſt ſcandali directi: non ſolùm debes explicare fuiſſe alteri ſcandalo, verùm etiam quòd per ſcandalum induxiſti proximum ad talem ſpeciem peccati, ad ſacrilegium v.g ad furtum, &c. Ratio eſt manifeſta, quia tunc peccas non ſolùm contra charitatem, ſed etiam contra virtutes oppoſitas illis peccatis; eadem enim virtus v.g. caſtitatis, quæ te obligat directè ad tuam caſtitatem, obligat etiam te, ne ex directa intentione proximum ad peccatum contra caſtitatem inducas.

CAPUT XVII.

Circumſtantiæ ſpeciem mutantes, vel non mutantes, quæ ſunt circa ſeipſum.

Jactantia de peccato.

1 QUi ſe jactat, ſeu laudat de aliquo ſuo peccato; mortaliter peccare, ea peccati ſpecie, de qua gloriatur, non eſt dubium: de peccato, inquam, nam ſi de dexteritate, vel de fortitudine, quæ fuit in occidendo v. g. ſine periculo complacentiæ de ipſo peccato, vel ſine ſcandalo, non eſſet niſi veniale: at dubium eſt; an qui ſe jactat de ſtupro v. gr. vel de adulterio, vel de furto ſacrilego &c. ſufficienter ſic confiteatur: *jactavi me de peccato contra caſtitatem, vel de peccato furti, &c.* Dico (ſi aliud non addatur) non ſolùm ſufficienter ſic confiteri, ſed etiam ſufficienter hoc alio modo *toties me jactavi de peccato mortali;* Ratio eſt, quia in hac mera jactantia tota malitia conſiſtit in eo, quod offenſa Dei eligitur, ut medium ad volendam gloriam apud homines, id quod eſt magna Dei irreverentia: at eadem æquè invenitur in omnibus mortalibus.

2 Dixi (ſi aliud non addatur) ſi enim, dum te de peccato jactas, deſideras illud committere, neceſſe eſt ſingulas ſpecies, quas deſideras, explicare, quia cjuſmodi eſt voluntas committendi eas culparum ſpecies.

3 Idem dic, ſi gaudeas de peccato commiſſo; nam propter eandem rationem non eſt tunc ſatis dicere: *Gavisus ſum, me commiſiſſe peccatum mortale,* ſed opus eſt peculiarem ſpeciem exprimere ſic: *Gavisus ſum de ſtupro, de inceſtu, de concubitu cum moniali, &c.* quia complacere de peccato à te commiſſo, eſt approbare peccatum à te peractum, atque adeò etiam hoc erit explicandũ, non ita ſi purè gauderes de malo, quod alius inimico v.g. inflixit, ut ſupra explicavimus *c.16. nu.8.*

4 Quid, ſi quis ſolùm moroſè delectetur de prædictis ſine voluntate, ſeu ſine deſiderio illas peccaminoſas actiones faciendi?

Reſpondeo, de hoc jam ſubdo, quid ſit ſentiendum.

Delectatio moroſa.

5 DIffert permaximè deſiderium committendi aliquod delictũ, à mera, complacentia de eodem: deſiderium enim, ut modò vidimus, addit voluntatem ex parte ſua efficacẽ, faciendi illud malum, quod deſiderat: at mera complacentia, ſeu ſola delectatio de tali objecto pravo actus eſt ea ſe inefficax, & conſumatur interiùs, nec tranſit ad volendum executioni mandare illud, de quo delectatur: deſiderat quis v. g turpiter congredi cum aliqua, is ſanè vult hoc malum patrare; verùm ſiquis ſolùm ſibi internè complaceat de ejuſmodi turpi congreſſu, nec vellet ullo modo procedere ad opus (nec illud, fortè fuerit factum, approbaret) moraretur in ipſa pura complacentia, ſeu delectatione, quæ vocatur à Theologis delectatio moroſa, quod peccatum quidem eſt, ut per ſe patet, & poteſt contingere in aliis materiis, licèt frequentiùs in materia venerea.

Porrò quæſtio eſt. an ſicuti, ſi quis deſiderat conjugatam, vel monialem &c. neceſſe habet, has ſpecies in confeſſione declarare, ut modò dictum eſt; eodem modo debeat, ſi ſolùm de illis moroſè delectetur? Adverte autem hoc peccatum etiam in inſtanti poſſe committi, verùm delectatio moroſa, quia ſiſtit, ſeu moratur in ſe, & non tranſit ad volendam executionem, nec ad approbandam executionem fortè anteà factam.

6 Dicunt cum Vaſq. *2 p diſp.111. & 112.* & cum Caſtropalao *tom. 1. tract. 2. diſp. 2. p. 10.* probabile eſſe, ſufficere, ſi dicatur; bis, ter &c. turpiter delectatus ſum de copula illicita contra caſtitatem, quamvis perſona, circa quam extitit delectatio, fuerit monialis, uxorata, ſoluta &c. Ratio eſt, quia tunc non intenditur procedi ad opus, & non intenditur violari jus ſpeciale monialis, uxoratæ, ſolutæ &c. ergo accipit ſuam totam malitiam ab oppoſitione ad virtutem caſtitatis.

7 Quòd ſi quis moroſè delectaretur de moniali, ut ſacra: de cõjugata, ut conjugata, certè explicare debebit conditionẽ perſonę; quia tunc additur nova ſpecies, cùm talis delectatio verſetur directè in rem ſacram, in conjugium &c. Undè fit, ut in delectatione moroſa de puero, de actu ſodomitico, de beſtialitate, de congreſſu cum dæmone debeant hæc omninò explicari; quia tunc delectatio verſatur in puerum, in ſodomiam, in brutum &c.

8 Quando quis reſpicit mulieres v.g. affectu venereo ſine progreſſu ad eas deſiderandas; idem erit quod *n.6* dictum eſt, de pura delectatione moroſa, in hoc enim caſu ſiſtit interiùs tota delectatio, quę tamen nõ ſiſteret interiùs, ſi quis illas, vel ſolis oculis invitaret. vel illas inhoneſtè tangeret; tunc enim quia actio fieret exterior, debet perſonæ tactę, vel ſollicitatę conditio declarari: ut etiam, ſiquis aſpiceret ſimili venereo affectu puerum, brutum, &c. debebit explicari rei quamvis ſolùm moroſè cogitatæ conditio, idque propter rationem modò dictam *n. 7.*

9 Unum ſupereſt decernendum; an in delectatione moroſa de objecto turpi debeat pœnitens explicare ſtatum, ſeu conditionem ſuæ perſonæ, eſſe nimirum Religioſum, ſeu ſe habere votum caſtitatis, vel eſſe ſolutum &c.

Reſpondeo, debere, quia tunc peccat contra caſtitatem, & item contra Religionem. Illud non eſt improbabile, quod docet Gaſp. Hurtad. *de ſubjecto peccati diſp.4. diff.10.* Uxoratum in dicta pura delectatione moroſa de aliena, non habere obligationem explicandi ſe eſſe cõjugatum; quia, inquit, in matrimonio, traditur quidem jus ſui corporis alteri conjugi, ſed non jus in ſuam mentem; unde nõ valeat ex vi conjugii cogitare ea, quæ velit quamvis cum peccato contra caſtitatem. Scio, Vaſquez citatum ab eodem Hurtado docere etiam ab uxorato debere in dicta delectatione, quamvis purè interiori, explicari ſuum conjugii ſtatum: ſed non adeſſe ſufficiens fundamentum id dicendi, meritò docet prædictus Hurtadus.

Locutio de rebus inhoneſtis.

10 HUc reducimus locutionem turpium; poteſt enim ea eſſe non rarò ſine progrediendi intentione ad opus: dico igitur, ſi, dum de turpibus confabularis, eadem concupiſcas, eſſe objectum concubitum in confeſſione declarandum, ut patet ex dictis: at ſi delecteris ſolùm vel de narratione ipſa ſola turpi vel de ipſis objectis, de quibus eſt collocutio ſine deſiderio de illis, non eſſe opus explicare; an fuerit locutus de ſtupro, de adulterio, de inceſtu &c niſi fortè delecteris de his, ut talia ſunt; qualis eſt delectatio de ſodomia, de conjugata juxta dicta *n.7.*

An in locutione horum turpium debeas explicare, num fueris primus ad loquendum *dixi c.16. n. 16.* Ut etiam ex dictis colligi poteſt, quomodo pecces, ſi tu loquendo cum ſocio, prævides illum non delectari purè dumtaxat, ſed procedere ad deſiderandum.

Mollities.

11 HÆc definitur à S. Thoma *22. q 5. art. 11.* eſſe peccatum contra naturam, per quod procuratur effuſio ſeminis extra concubitum, explendæ libidinis cauſa: eſt ſpecies peculiaris contra caſtitatem, atque adeò ſpeciatim explicanda: ſi autem quis, dum hoc crimen committit, figit animum v. g. in conjugatam, in conſanguineam, in virum, in brutum, debet etiam hæc ſpeciatim in confeſſione declarare; contrahit enim item illam malitiam, quam cogitat, ſeu cui conſentit.

12 Si quis hoc peccatum committat manibus alterius viri, vel fœminæ, vel ipſe alium, vel aliam ſuis manibus polluat, debebit explicare ſtatum adjuvantis ipſum, vel ab ipſo adjuti, quia tunc ſupervenit alia ſive numerica, ſive ſpecifica deformitas cooperationis cum ſocio, ut alibi à me latiùs explicatum eſt.

13 Qui ex defectu ętatis, vel ex alia cauſa (quales ſunt pueri, puellæque impuberes, ut item Eunuchi) non poſſunt motu impudico ſemen effundere, vel effundunt ſemen inutile, peccant mortaliter ex pravo affectu ad pollutionem: ſed certè hęc ſpecies peccati differt à vera pollutione, cujus eſt projicere ſemen contra generationis finẽ, quæ projectio non eſt in prędictis ejuſmodi, ergo peccatum in impuberibus reducitur reipſa ad tactum impudicum, & ſolùm ex affectu eſt peccatum contra naturam: quare debebit hoc ſpeciatim in confeſſione patefieri, niſi aliquando obſtet monitio, quam jam ſubdo.

Monitio pro Confeſſione turpium.

14 QUæ hactenus de peccatis obſcenis explicuimus, factum eſt ad eorum naturam cognoſcendam; nam certè non rarò expediet de tot minutiis nequaquam pœnitentes à Confeſſariis interrogari, & expedit, ut ipſe pęnitens ex ſe modeſtis verbis id dicat; quando advertit, ſed quoad Confeſſarios ſic habet Filliucius *in inſtruct. brevi pro Confeſſariis c.2.* Prudens eſſe Confeſſarius debet in exquirendis cautè circumſtantiis ſexti præcepti, præparatoriis ad actum conſumatum, modis minutis non neceſſariis, ne ſe, vel pęnitentem excitet ad aliquam tentationem.

15 Coninch etiam ſic ait *d.7. de Sacramentis dub.7 n.59* Prȩſtat aliquando, Sacerdotem minùs perfectè peccatum pęnitentis intelligere, quàm vel illi, vel ſibi aliquod ſcandalum creare, & eſſe nimium.

16 Angelus *v. Interrogationes n.1.* ſic docet, confitetur mulier, quòd fuerit cognita extra vas debitum, non quærat poſteà Confeſſarius, in quo loco, vel quo modo, & hujuſmodi, ſicuti faciunt quidam, qui potiùs ſunt contaminatores, quàm Confeſſores.

Digitized by Google

17 Delgadillus *de Dubit. c.17. n.99.* valdè cautè, inquit, debet ſe gerere Confeſſarius in examine Pœnitentis circa peccata turpia: undè notant multi, quòd ſi vir, vel fœmina confitetur, habuiſſe copulam extra vas naturale, non debet Confeſſarius inquirere (addo ego, ſubdit Delgadillus, quòd non permittat declarare) in qua parte corporis, quia ſufficit cognoſcere, peccatum illud eſſe contra naturam commiſſum cum viro, aut muliere, ut cum Angelo, & Fag. notat Diana *c.13. tr.4. reſ.99.*

18 His addi poteſt Verricelli *tr.4. reſ. mor. q.1.* qui *num.5.* ſic habet: quando concubina ſe accuſat per annum ſingulis diebus ſemel, aut bis cognitam fuiſſe, quis non videt, quàm turpe ſit, quantumque periculi affert, tam Sacerdoti, quàm pœnitenti eam interrogare, quot vicibus penetraverit vas? &c.

CAP. XVIII.

De mediis, quæ aſſumuntur ad peccandum.

1 NOnnulla ſuperſunt dicenda, quæ ad integritatem confeſſionis pertinent. Nunc igitur dicamus de mediis, quæ aſſumuntur ad finem peccandi, nam de fine peccantis ſatis ea ſunt, quę ſupra *c.12. n.14. & 15.* explicuimus.

2 Porrò prędicta media trium generum eſſe ſolent Primò indifferentia ex ſe; ut ſi quis ſurgat à lecto, ſe veſtiat, ambulet, equitet, ad occidendum inimicum, & de his.

3 Dico non oportere in Confeſſione explicare, quænam illa ſpeciatim fuerint: ſed ſolùm ſic in genere: *tanto tempore conatus ſum externis mediis inimicum occidere*, ſeu planius: *tanto tempore præparavi media ad inimicum occidendum*: id quod per aliam occaſionem ſupra declaratum eſt.

4 Secundò, ſolent hujuſmodi media eſſe mala, ſed diverſæ ſpeciei à malo, quod finaliter intenditur; ut furari gladium, vel ſclopum ad occidendum: dico, hæc media omninò explicari debere, quia ipſa ſunt nova & peculiaria peccata, ut ex ſe patet, & ego memini, me dixiſſe aliquando ſuperius.

5 Tertiò. Ejuſmodi media ſolent eſſe mala ejuſdem rationis cum malo finaliter intento: ut turpiter loqui, oſculari, tangere ad finem turpis congreſſus: dico, hic eſſe diſtinguendum, nam ſi principalis actus malus intentus non eſt ſubſecutus, vel intentio peccantis fuit ſiſtere in illis actibus, ii ſunt Confeſſori aperiendi, ut v.g. ſi turpiter puellam aſpexiſti, vel tetigiſti, ſed non proceſſum eſt ad aliud; nam tunc, quia, ut ſupponimus, animum habuiſti ſiſtendi in illo tactu, vel aſpectu; ideò debebis hos actus aperire; quia hi ſunt propria peccata; ut etiam debes animum tuum, ſeu deſiderium de illa, confiteri, ſi illud habuiſti.

6 Verùm ſi animum habuiſti procedendi ad turpem congreſſum, & ſimul ſtatim, vel ſatis modico interjecto tempore de facto ad illum proceſſiſti; tunc probabile eſt, ſatis eſſe, dicere illum finalem actum, ſic: *turpiter congreſſus ſum cum ſoluta v.g.* Ratio hujus probabilitatis eſt, quia tunc ii præcedentes, & quaſi præparatorii actus ſatis explicantur, & à Confeſſario ex modo ordinario peccandi ſatis intelliguntur, intellecto fine jam obtento. Nec ſolùm præcedentes ſimiles actus, ſed etiam ſtatim conſequentes, ſi non ordinentur ad aliam copulam, ſatis modo dicto explicantur, quia ob eandem rationem ſunt modi ordinarii peccandi.

Dixi autem (ſtatim proceſſiſti, & ſtatim conſequentes) ſi enim notabile interjaceat tempus, cùm tunc eſſent diſtinctæ actiones, & non in eodem calore patratæ, ſpeciatim eſſent confitendæ eo modo, quo docuimus *c.14. à n.27.*

An prædicta mala media ad pravum finem poſſint ſeparatim confiteri?

7 SI quis in ſecundo genere mediorum peccaret, furaretur v.g. ut occideret, vel ut adulteraret, bene ne ſe, ſuumque peccatum explicaret, ſi ſic diceret ſeparatim; *Confiteor, me furatum eſſe*, & poſtea: *confiteor me occidiſſe?*

8 Reſpondeo, in eadem Confeſſione nequaquam benè ſe explicaret, quia Confeſſarius ſic intelligeret, te duo peccata cōmiſiſſe, cùm ſolùm commiſeris unum cum duplici malitia in ſpecie morali: at ſi per inculpatam oblivionem ſolùm confeſſus es furtū v.g. potes in ſecunda confeſſione ſeparatim fateri homicidium, ſi illud explicari poterit ſine mentione furti (ut certè in hoc exemplo furti, & homicidii, & ſimilium poteſt, quod non poteſt in caſu mox dicendo *n.11*) Ratio eſt, quia ſecus obligareris iterùm tuum peccatum ritè abſolutum confiteri, ita de Lugo *d. ſp.19 de Pœn. à n.652.* apud quem id latiùs lege.

9 Quod dictum eſt, intelligi ne etiam debet (ut id hac occaſione nō omittam) quando in eodem indiviſibiliter actu adeſt duplex ſpecie malitia? Si quis v.g. habens votum caſtitatis, contra caſtitatem peccet, cùm duas malitias ſpecie diverſas contrahat, nempè fornicationis v.g. & fractionis voti, hoc eſt, contra virtutem caſtitatis, & cōtra virtutem Religionis, poteſtne ſeparatim has malitias confiteri?

10 Quid ſecundò, quando in eodem actu eſt duplex numero malitia, ut ſi quis uno ictu occidat duos homines, poteſt ne dicere: *occidi hominem*, & deinde, *hominem occidi*: *Peccavi contra votum*, & deinde *peccavi per fornicationem contra caſtitatem?*

Reſpondeo, non poſſe in prima Confeſſione; poſſe in ſecunda, ſi bona fide proceſſum fuit, & ſic explicari malitia in ſecunda confeſſione poteſt; atque hæc propter rationes modò *n.8.* allatas.

11 Eſt enim diligenter advertendum in his caſibus, & in prædictis *n.8.* aliiſque ſimilibus intelligi, quando in ſecunda confeſſione declarari poteſt una malitia ſine mentione alterius, ut potuit in caſu dicto *dictis n.7. & 8.* & etiam in caſibus dictis *num.9. & 10.* At ſi in prima confeſſione (quamvis bona fide) dixiſti, te puellam violaſſe, quam tamen tu violaveras violenter, non ſatis in ſecunda confeſſione explicares tuum peccatū, ſi diceres: *Ego fui violentus in quandam perſonam:* nam fuiſſe violentum in perſonam aliquam, cùm potuiſſet eſſe vel circa honorem, vel circa perſonam, vel circa rem familiarem, non explicares turpem congreſſum factum cum violentia, quæ conſtituit propriam ſpeciem ſtupri; & ideò tunc, & in ſimilibus non ſeparatim, ſed ſimul eſt confeſſori in ſecunda confeſſione declaranda, quando per accidens erit, quod bis ob neceſſitatem explicandi tuum peccatum, idem confeſſioni ſubdatur.

CAP. XIX.

De peccatis ex ignorantia, vel ex conſcientia erronea.

1 SI cum culpa mortali non vis ſcire, hoc eſſe peccatum, non vis v.g. ſcire hodie eſſe diem feſtivum, & cùm poſſis inquirere, non inquiris, & ſic illum non ſervas peccas mortaliter per ignorantiam, quam vincibilem, ſeu culpabilem appellamus: ſi verò probè ſciens eſſe feſtivum, adhuc illum non ſervas, peccas item mortaliter, ut ex ſe conſtat.

2 Quæro jam, an in utroque hoc caſu ſufficienter ſic confitearis; *Miſſa non interfui die feſtivo?*

Reſpondeo. Sufficienter, ſive enim culpabiliter ignarus, ſive ſciens, Miſſam omittas, ſemper contra cultum Dei ab Eccleſia præceptum peccas; unde utraque eſt eadem ſpecies peccati contra Religionem: hinc ſi occidiſti hominem putans culpabiliter eſſe feram, vel eundem occidiſti cognoſcens, eſſe hominem, potes ſic fateri: *occidi hominem*, & ſic in ſimilibus.

3 Non diſſimili modo, ſi Titius v.g. putat, aliquod eſſe peccatum, quod certè peccatum nō eſt, quo pacto dicitur habere conſcientiam erroneam, & illud committit, contrahit ſpeciem peccati, quam putat: quare ſi putat hodie eſſe vigiliam, illamque nihilominus nō ſervat, peccat mortaliter ex conſcientia erronea. Pari modo ſi Cajus v.g. ſcit hodie eſſe vigiliam, quæ reipſa eſt, illamque non ſervat, certè, ut ex ſe patet, peccat mortaliter contra præceptum à ſe cognitum; ſed dico, utrunque tum Titium, tum Cajum ſic legitimè confiteri poſſe; *Violavi præceptum Jejunii, ſeu in vigilia de præcepto non jejunavi.* Ratio eſt jam inſinuata, quia peccatum, quod exiſtimatur tale, & peccatum, quod eſt tale, non differunt ſpecie morali, cùm ex intentione operantis voluntas feratur in idem objectum.

4 Eſt tamen notandum, in tribus caſibus ignorantiam, vel conſcientiam erroneam eſſe declarandam.

Primò, quando videndū eſt. an ob ignorantiā ponatur quis in proximo periculo peccādi: ut ſi quis copuletur v.g. feminę nolens ſcire, vel ſcire culpabiliter nolit, an ea uxorata ſit, an monialis &c. quia tunc ponit ſe in periculo cōmittendi adulteriū, vel ſacrilegiū &c.

Secundò, quando cognoſci debet, an peccatum ſit excommunicatione, vel cenſura, vel reſervatione affectum; hę ſiquidem ſunt cōpoſitę delictis, quæ in ſe talia ſunt: quare ſi tu putans Petrū eſſe clericum, cùm ipſe clericus non ſit, peccaſti quidem, ſi illū, ſuadente diabolo, percuſſiſti, ſed tamen in excommunicationem non incidiſti.

5 Tertiò, aperienda eſt conſcientia erronea, quando Confeſſor cognoſcere debet tuum ipſum peccatum: ſi enim tu puer putans eſſe hodie diem jejunii, non jejunaſti, fatearis autem hoc modo: *jejunium in die vigiliæ non ſervavi* Confeſſor, qui te puerum eſſe videt, judicabit, te non peccaſſe, quia puer ad jejunium ab Eccleſia non obligatur: dicas igitur in hunc ferè modum; *cùm putaſſem, me obligatum ad ſervandam vigiliam, illam tamen non obſervavi.*

CAPUT XX.

Secreta.

1 QUod confeſſio ſecreta eſſe debeat ex parte Confeſſoris, res eſt nota nimis, & infra ſuo loco magis explicabitur: An autem ex parte pœnitentis obligetur hic confeſſionem ſuam ſecretè apud Confeſſarium deponere, diximus ſupra ſatis *c.4. à n.14.* cùm loquerremur de confeſſione per interpretem.

CAPUT XXI.

Lacrymabilis, accelerata.

1 ID, quod pertinet ad qualitatem (lacrymabilis) explicatum eſt, cum de dolore actum eſt ſuo loco.

Digitized by Google

Quod pertinet ad confeſſionem (acceleratam) dico non eſſe obligationem ſtatim confugiendi ad confeſſionem, ut primùm tu mortaliter peccaſti: neque enim novum peccatum committit, qui ſuam confeſſionem differt ad tempus obligationis Eccleſiæ, vel ſumptionis Eucharıſtiæ, vel periculi mortis: ſed quia eſt ſalubre conſilium, ſtatim ſine mora revertendi ad Dei amicitiam, ideò acceleratio hæc maximè commendatur.

C A P. XXII.

Fortis, & accuſans, ubi de occaſione proxima, & de recidivo.

1 ILlud (Fortis) oſtendit, pęnitentem debere difficultates omnes removere, ut peccata confiteatur, ut occaſiones proximas deſerat, ut à recidivo ſe compeſcat; circa quæ lege duo documenta, quæ infrà dabo *c.26.n.11.& 12.*

Denique illud (Accuſans) oſtendit, pœnitentem, utpotè reum coram Domino, accuſare ſua peccata debere cum ſinceritate, non autem excuſare: dico (cum ſinceritate) æquè enim quis erraret, ſi ſe, ſopra quàm commiſit, accuſaret, id quod iterùm me monuiſſe, recordor.

C A P. XXIII.

Sit parere paratus; ubi, an Pœnitentiam à Confeſſario impoſitam, vel imponendam Pœnitens ſubire debeat?

1 POEnitens debet eſſe paratus, ea facere, quæ prudens Confeſſarius ipſi peragenda imponit: imponere autem ſolet: Primò aliqua in medicinam, v. gr. ne in domum talis puellæ ingrediatur; ut jejunet ad edomandam concupiſcentiam, atque hæc appellatur pœnitentia medicinalis: Secundò, explicare ſolet obligationem, quam habet pœnitens v. g. ad reſtituendum, ad officium ſuum exequendum, & hæc vocatur pœnitentia ex ſe obligatoria: Tertiò, imponere ſolet aliqua bona opera in ſatisfactionem pœnæ ob ſuas culpas debitæ, ut elargiri eleemoſynam, orare, ſe flagellare, jejunare &c. & hæc proprie appellatur ſatisfactio, quæ eſt pars integralis Sacramenti Pœnitentiæ; de his igitur habe ſequentia.

2 Poſito, quòd Confeſſarius tibi pęnitentiam imponit, tunc eam acceptare, & adimplere omninò in praxi debes: omittenda enim hic potiùs ſpeculativa illa quæſtio; quàm practica, an in omni rigore poſſit illam pœnitens non acceptare, paratus eam in purgatorio ſolvere: lege de Lugo, Caſtropalaum, alioſque citatos à Verticelli *de miſſionibus tr.9.q.144.dub 8 3.5.*

3 Quòd ſi quæras, ſub qua obligatione adimplenda ſit? Reſpondeo: medicinalem, & obligatoriam adimplendam eſſe ſub gravi, vel levi obligatione juxta levitatem, vel gravitatem operis impoſiti: an pęnitentiam datam in ſatisfactionem, ſub qua obligatione debeas? Eſt diſtinguendum: nam vel primò pęnitentia eſt levis, aut ſi eſt gravis, imponitur utraque pro ſolis venialibus, vel mortalibus aliàs ritè abſolutis: vel ſecundò eſt levis, ſed data pro peccatis gravibus: vel tertiò eſt gravis, & data pro gravibus, ſed Confeſſor ſe explicat illam injungere ſine gravi obligatione: & dico in his tribus caſibus probabile eſſe, te, ſi illam non adimpleas, non peccare mortaliter, eſto contrarium ſit etiam probabile, ut legere poteris apud Dianam *p.3.tr.4 reſ.136.*

4 Quando autem pęnitentia gravis eſt, deque gravibus abſolutè injuncta eſt, debes omninò in praxi eam adimplere, & quidem quàm primùm non incommodè potes: ſicuti docere de voto ſolemus, cum aliqua nimirum morali dilatione, dummodò nimia non ſit dilatio, ut per illã minuatur ipſa pęnitentia, ſicut minueretur ipſa impletio ingreſſus in religionem, ſi tardiùs ille fieret. Aliqui nimis laxè ad unum annum differri pęnitentię impletionẽ putant, perinde poteſt ipſa peccatorum Confeſſio ad annum differri, niſi Euchariſtię ſumptio, vel mors imminens urgeat. *Lege p.11.tr.7.reſ.10.& tr 8.reſ.26.*

5 Poſſe te ſine peccato pęnitentiam implere in ſtatu peccati mortalis, fatemur omnes, ut videri poteſt apud de Lugo *diſp.20. de pœnit. ſect.6.*

6 Licèt probabile ſit, pęnitentem non poſſe ſibi in æquale, nec in melius commutare pęnitentiam (quamvis ſibi poſſit, ex probabiliſſima opinione vovens ſibi commutare votum, ſaltem non reſervatum in ęquale, vel in melius) quia pęnitentia eſt inflicta à Confeſſario, tanquam Judice, eſtque pars integralis Sacramenti: quale non eſt votum: oppoſitum tamen probabile etiam judico cum Diana *tr. 7. reſ. 3. & tr. 8. reſ. 26.* quia nimirum Deus illam commutationem (maxime ſi ſit in melius) acceptare præſumendus eſt.

7 Probabile item eſt, Confeſſarium ſive eundem, qui pęnitentiam injunxit; ſive alium poſſe, modo tamen mox explicando, pęnitentiam commutare, vel diminuere.

8 Et idem quidẽ Confeſſarius ex rationabili ſuo arbitrio, alius autem ex aliqua majore, ac juſta cauſa (qualis certè eſſet, ſi pęnitens diceret, non poſſe, ſeu difficulter poſſe illam pęnitentiam implere) cõmutare valet: quando autem commutatio fit ab eodem Confeſſario, non eſt neceſſe, ut hęc cõmutatio fiat in confeſſione, & ut audiantur peccata, pro quibus talis pęnitentia injuncta fuit. Lege Dianam *reſ.3.cit.*

9 At ſi commutatio expedienda ſit ab alio Confeſſario, quamvis opus non ſit audire illa peccata, pro quibus data fuit illa pęnitentia, cùm ſatis ſit cognoſcere ipſam pęnitentiam impoſitam; opus tamen eſt, ut fiat intra confeſſionem: ratio eſt, quia Sacerdos non habet poteſtatem in hoc tribunali, niſi quando adminiſtrat Sacramentum Pęnitentiæ: cùm verò commutatio, quæ nunc fit ab eodem Confeſſario, pertineat ad complementum prioris factæ confeſſionis; ideò cenſetur fieri in confeſſione; & ſic non eſt neceſſe, ut dictum eſt, fieri in actuali confeſſione, cùm ſatis ſit ſi fiat in ejus complemento. At quia hoc complementum non eſt in alio Confeſſario, ideò debet is commutatione expedire in actuali, ſeu præſenti confeſſione, ſecus eam non expediret in adminiſtratione Sacramenti.

10 Pertinet ad pęnitentiam imponendam id quod habet Candidus *diſp.24.de Confeſſ.art.31.dub.19.* his verbis. Nunquam Sacerdos errabit imponendo pęnitentibus remiſſiores, & leviores pęnitentias attenta eorum impotentia, vel fragilitate, vel debilitate corporis, vel animi, ſpirituſque languore, & corpore; tum quia Sacerdotes ſemper debent in mitiores partes inclinare, & condeſcendere pęnitentibus, nam in hoc minùs periculi eſt, quàm ſi gravioribus pęnitentiis hominem deterreant, vel in deſperationem inducant: tum quia Sacerdos ſolet imponere in ſatisfactionem pęnitentis generatim omnia opera pęnalia, quæ idem pęnitens facturus eſt per illa verba (quidquid boni feceris, & mali patienter ſuſtinueris &c.) hæc ille: atque hoc poſtreme dictum notat etiam Diana *p. 11.7.reſ.& tr. 8.reſ 26.* advertit autem de Lugo *diſp. 25. de pœnit. n 60.* monendum eſſe pęnitentem de levitate pęnitentiæ, ut ſcilicet ex ſe ſuppleat, & non putet, ſe minùs graviter peccaſſe.

11 Dicebat Conc. Trid. *ſeſſ. 14.c.8.* ait, cavere debere Sacerdotes, ne, leviſſima quædam opera pro graviſſimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur.

12 Reſpondeo, at idem Tridentinum paulò ante ibidem ſic dicit: debent ergo Sacerdotes Domini, quantum ſpiritus, & prudentia ſuggeſſerit, pro qualitate criminum, & pęnitentium facultate ſalutares, & convenientes ſatisfactiones injungere. Hęc Concilium: nota illud (*& prudentia*) & illud (*ſalutares, & convenientes*) nam inde colliges prędictam doctrinam Candidi Tridentino non adverſari.

Huc deniq; facit id, quod his verbis docet, Quintanadveñas, *tomo 2. ſingularum. Quando*, inquit, *pœnitens eſt ita morti proximus, ut nihil percipiat; non injungetur Pœnitentia: item quando ſcrupuloſus, vel timoratus, ſemel, ac iterùm in eadem hora accedit poſt confeſſionem factam, aliquid novi ſemper confitendo, poteſt confeſſarius injungere pœnitentiam, jam aliàs, vel primò injunctam, ſi non dum ſit impleta, ita Fagund. Bonac. de Lugo.*

13 *Immò ſi quis confiteatur duo, vel tria peccata mortalia oblita in confeſſione, ſi pœnitentia injuncta talis ſit, ut Confeſſarius graviorem, quàm impoſuerat, non impoſuiſſet, poſſit aliam pœnitentiam non addere*, Hæc Quintanadveñas.

Excuſationes Pœnitentiam non adimplendi.

14 EXcuſabitur primò pęnitens à ſolvenda pęnitentia, quoties illa arbitrio prudentis eſſet irrationabilis, & immoderata. Secundò quoties fieret impoſſibilis, vel valdè difficilis, ut ob ſupervenientem morbum: adverte tamen, ſi ſolùm eſſet differenda, te non excuſari, ſed implere debes, quando potes. Ut etiam ſi ſit dividua, non excuſaris ab implenda parte, ut, ſi pęnitentia fuiſſet de recitando Roſario, & de flagellatione, ſi infirmitas te excuſabit à gravi flagellatione, non excuſabit à Roſario: immò poteſt contingere, ut ejuſmodi infirmitas non ſit tanta, quæ te excuſet à flagellatione, quam levem fortaſsè Confeſſor impoſuit.

15 Tertiò, quoties ſupervenit ſtrictius præceptum, ut ſi deberes hodie inſervire Hoſpitali; & ſuperveniret morbus gravis tuo Patri, cui deberes aſſiſtere: tunc enim excuſaberis à ſervitio Hoſpitalis, nec debebis poſteà, ſi pęnitentia expreſsè fuit addicta huic diei, ſed certè pęnitentia injuncta à Confeſſario non ſolet addici præfiſſo tempori; quare etiam ſi dicat Confeſſor (*Jejuna cras*) ſi cras non potes debebis poſteà, niſi expreſsè aliud explicet Confeſſor.

16 Quartò, quoties ſine tua culpa oblivıſceris pęnitentiæ, nec illam reſcire à tuo Confeſſore potes; quia fortè abſens eſt: in quo caſu non obligaris alia opera ſubrogare, nec pęnitentiæ omiſſionem confiteri, ſi fortè oblivio ſine culpa fuit; tunc nequaquam peccaſti: nam ſi cum culpa, certè hujuſmodi culpam opus eſſe apud Confeſſarium deponere, nimis eſt manifeſtum.

Quintò excuſat acquiſitio indulgentię eo modo, quem jam ſubdo.

An excuſet ab implenda Pœnitentia Indulgentiæ Plenariæ Acquiſitio?

17 QUoties quis lucratur indulgentiã plenariã, liberatur ab obligatione implendi pęnitentiã, ita de Lugo cum innumeris *d.27.de Pœn. à n.22.* Ratio (pręter Bonifacii VIII. authoritatẽ, qui nolebat Confeſſarios imponere pęnitentias iis, qui Jubilęum anni Sancti lucrabantur) eſt; quia pęnitentia imponitur ad ſatisfaciendum pro peccatis: ſi ergo per indulgentiã utique plenariam tollitur debitum talis pęnæ, ceſſat fundamentum obligationis: Recole autẽ,

Digitized by Google

nos hic loqui de pœnitentia, quę nō ſit ea ſe obligatoria, vel in medicinam neceſſariā, quales eſſent reſtitutio, remotio ab occaſione &c.

18 Hinc, colligit primò idem de Lugo *l.* 1. tempore Jubilęi poſſe leviores pęnitentias imponi peccatori etiā magnis, & enormibus culpis gravato, obligando tamen eum ad lucrandum indulgentiam Jubilæi; id quod certè eſt levamen Confeſſariorū, qui non rarò dubitant, quam pęnam poſſint ponere ingentibus peccatoribus, debet tamen id ſignificari pęnitenti, ne it ſuorum peccatorum gravitatem minimè capendat: id quod paulò ante etiam monuimus in ſimili.

19 Colligit idem ſecundò, Confeſſorē poſſe per impoſitionem factam pęnitenti, ut recipiat indulgentiam plenariam ipſum ſublevare à multis pęnitentiis, quibus fortè ſit gravatus, & quas nondum ſolverit: & quia id non ſit ea poteſtate Confeſſarii, ut fiebat in caſibus modò dictis *n.* 9 ſed ex poteſtate Pontificis indulgentiam concedentis, ideò poteſt fieri à quocunque Confeſſario, ſive is impoſuerit eas pœnitentias, ſive alius: immò propter eandem rationem, ſi pœnitens ſit homo doctus, poterit ipſe ex ſe.

Prudenter tamen advertit cum aliis de Lugo conſulendum ſemper eſſe, aliquam pęnitentiam injungere, tum ob meritum talis operis, tum quia propter varias cauſas indulgentiæ effectus impeditur aliquando: nam cæterùm, ſi verè plenariam lucrareris, recurreret documentum Bonifacii VIII.

20 Colligit tertiò Quintan. T. 2 *ſingularium tr.* 3. *ſing.* 33. ut pœnitenti non valdè gravem Confeſſarius pęnitentiā imponat, poſſe ipſi applicare (ſi applicata non ſit) indulgentiam plenariā pro vita ſemel in Bulla Cruciatę conceſſam. Modus hanc applicandi dictus à me eſt *in tract. de hac Bulla c.* 12. §. 1. *n.* 1. vel poſſe injungere, ut ea virtute ejuſdem Bullę viſitet quinque Eccleſias, vel altaria (*modo ibidem c.* 10 *n.* 5. *à me dicto*) unde acquirat ſtationes Romanas, in quibus adeſt in unoquoque die indulgentia plenaria; vel poſſe injungere, ut viſitet ſeptē privilegiata altaria, ubi illa ſunt ad indulgentiam plenariam acquirendam; indulgentias conceſſas, numiſmatibus ſacris, vel imaginibus, vel ſacris quibuſdam precibus, vel ſimilibus: Quia tamen regulariter aliqua claudicant ea parte, via huc adducor, nam incertæ propter varias cauſas ſępè judicantur: examinanda ergo ſemper erit indulgētia, an ſaltē ſit probabiliter vera; & tunc ut habet ea Soto de Lug. *diſp.* 25. *de Pœnit. n.* 48 ſatis illa erit ad omittendas pęnitentias, cùm probabilitas ſufficiat, ut quis prudenter operetur, & cōſequenter ut judicet ſemper, illam indulgentiam completè iis ſatisfeciſſe.

De iis, quæ pertinent ad Confeſſarium.

AD quinque capita hæc reſtringo; primò, ad juriſdictionem: ſecundò, ad approbationem; tertiò, ad prudentiam; quartò ad ſcientiam; quintò, ad auditorum in confeſſione ſilentium.

CAPUT XXIV.

De juriſdictione Confeſſarii.

1 JUriſdictio eſt poteſtas dicendi Jus, & proferendi ſententiam abſolvendo à delicto, vel imponendo pęnam: juriſdictio ergo in noſtro caſu erit poteſtas data à legitimo Superiore alicui Sacerdoti, per quam tanquam in ſuos ſubditos dictus Sacerdos poteſt reducere in actum eam poteſtatem abſolvendi à culpis, & pœnitentias injungendi, quam habet ea ordine Sacerdotis.

2 Quamvis autem ea ſolius Sacerdotii vi Sacerdos poſſit reducere in actum poteſtatem abſolvendi peccata venialia, & mortalia aliàs abſoluta ut alibi diximus; at ad abſolvenda mortalia nondum abſoluta, indiget facultate legitimi ſuperioris, qualis eſt Summus Pontifex, vel Delegati ab ipſo, ut ſunt Epiſcopi, Prælatique reſpectu ſuorum ſubditorum.

3 Acquiret igitur Sacerdos hanc actualem juriſdictionem. Primò, per expreſſam conceſſionem ſui Superioris, vel Epiſcopi, ſeu Prelati; Secundò tacitam, nempè per ratihabitionem de præterito, vel de præſenti, pro qua tot conditiones requiruntur, ut in praxi, niſi aliud expreſſiùs addatur, nunquam illam ſequaris. Lege Fagund. *præcept. Eccl.* 2. *lib.* 7. *c.* 2. Ratihabitionem de futuro ſufficientem non eſſe, docemus omnes. Tertiò per errorem communem, & titulum coloratum acquiritur etiam hęc juriſdictio. Ut ſi quis Sacerdos habeat patentes Confeſſionis dolo extortas, & communiter à populo exiſtimetur, & habeatur pro Confeſſario, ut latè diſputat Sanch. *lib.* 3. *matr. diſp.* 22. & Sanch. quidem *ibid. n.* 4. cum aliis requirit ad requirendam ejuſmodi poteſtatem juriſdictionis tum titulum coloratū, tum errorem communem; at Pontius *lib.* 5. *mat. c.* 20. *n.* 6. aliique ſatis probabiliter ajunt, ſufficere ſolùm errorem communem.

4 Adverte autem, peccare graviter Sacerdotem utentem tali poteſtate, quam ſcit verè non habere, licèt confeſſiones ſint validæ; quia Eccleſia præſumitur, illam conferre ob bonum pœnitentium ad imitationem legum civilium *l. Barbarius ff. de officio Prætoris*: non ad excuſandum Confeſſarium. His poſitis adſunt duæ practicæ quæſtiones.

Acquiſitio juriſdictionis ex ſententia probabili.

5 QUęritur enim primò, an ſicuti ea titulo colorato, erroreq; cōmuni acquirit Sacerdos juriſdictionem dictā; ita ex opinione probabili? Titius v. g. Sacerdos ex rationibus probabilibus colligit, ſe habere juriſdictionem (ut item approbationem illam, de qua mox) ad adminiſtrandum pœnitentiæ Sacramentum, valide ne adminiſtrabit, & licitè, quaſi ſic habeat neceſſariam facultatem ad illud adminiſtrandum?

6 Reſpondeo, Negant Jo: Sanchez, aliique plures *d.* 44. *n.* 3. Ratio eſt, quia, ajunt, in jure non invenitur tradi juriſdictionem ex opinione probabili, ſicuti invenitur tradi ex titulo colorato, erroreque communi: Adde, non poſſe duci paritatem à titulo & errore ad probabilitatem, quia error communis eſt apud multos, at opinio probabilis eſt ſolùm apud paucos ſapientes.

7 Concedunt nihilominus & quidem meritò Thom. Sanc *lib.* 3. *de matr. d.* 22. *n.* 65 & in ſumma *lib.* 1 *c.* 9. *n.* 35. aliique plures; Ratio hujus ſententię eſt, quia conſtat apud omnes, univerſalē Eccleſię conſuetudinem cōferre juriſdictionē, ſeu eſſe ſignum juriſdictionis collatę: ſed omnes ferè Sacerdotes conſuetudinem habent (ut teſtatur de Lugo *dub.* 19. *de Pœnit. n* 35.) abſolvendi, ſeu adminiſtrandi hoc Sacramentum cum opinione probabili ſuæ juriſdictionis, ergo &c.

Neque obſtat ratio prioris ſententiæ, quia noſtra non fundatur immediatè in aliquo jure ſcripto, ſed innititur conſuetudini univerſali, quæ juri æquivalet.

8 Hinc rectè Caſtropalaus *t.* 1. *tr.* 1. *p.* 5. *n* 9 ſic habet: *Quando adeſt probabilis opinio abſolvendi à reſervatis, & à cenſuris, & aſſiſtendi matrimonio; nullo morali periculo ſe exponet miniſter irritum faciendi Sacramentum; quia licèt ex privilegio juriſdictionem non habeat, habet tamen ex tacito conſenſu Eccleſiæ, & ratihabitione de præſenti ſupplentis juriſdictionem, ne tot actus irriti ſint.*

Duratio juriſdictionis, ut etiam approbationis.

9 QUæritur ſecundò, quandiù duret juriſdictio (ut item approbatio) collata Sacerdoti ad abſolvendum?

10 Reſpondeo. Tribus modis poteſt tibi ab ordinario, ſeu à legitimo Superiore delegari, ſeu concedi poteſtas abſolvendi. Primò abſolutè: Secundò, ad certum tempus: Tertiò ad tempus incertum.

Si primo modo concedatur, durabit, donec legitimè revocabitur, & quidem poſito actu revocationis: undè mortuo, vel amoto concedente, adhuc illa perſeverat, donec ſucceſſor poſitivè revocet, quia eſt gratia facta.

11 Si ſecundo modo, durabit uſque ad tempus, ſeu terminum præcisè deſignatum, niſi anteà revocetur.

12 Denique ſi tertio modo ſe habet ejuſmodi conceſſio ad tempus incertum, duplici modo fieri ſolet.

Primò, per has formulas: (*do tibi facultatem abſolvendi, donec revocavero*, vel *donec aliud ordinavero*, vel *uſque ad aliud*:) Dico, niſi Superior per voluntatem poſitivam removeat, ſeu revocet talem cōceſſionem, ſemper illam perſeveraturam, etiam poſt mortem concedentis, vel poſt amotionem ejus ab officio, niſi à ſucceſſore revocetur; Ratio eſt, quia ut expiret talis conceſſio, debet poni illud (*aliud*) ſeu illud (*revocavero*) quod jam nunc ſupponimus, non poni.

13 Secundò poteſt fieri hęc conceſſio per has formulas (*do tibi facultatem abſolvendi, donec voluero*, vel *mihi placuerit*, vel *ad meum beneplacitum*) dico de his, duas eſſe ſententias; Thomas Sanch. cum aliis *l.* 8. *matr. d.* 28 *n.* 52. docet, confeſſionem ſic factam expirare morte, vel amotione cōcedentis; quia, inquit, per has formulas deberet adeſſe volitio, ſeu placitum concedentis, at poſt mortem nō adeſt; poſt mortem enim, nec volitio eſt, nec placitum, nec beneplacitum.

14 Nihilominus Gaſpar Hurtad. *l. de Pœnit. diff.* 1. & alii ajunt, neque per has formulas poſteriores expirare conceſſiones, ſicuti nō expirant per priores, donec à ſucceſſore revocentur: Ratio eſt, quia cōcedo, debere adeſſe per has formulas volitionem, & beneplacitum, at jam adeſt, ſeu continuatur; eo ipſo enim, quod nō revocatur ejuſmodi voluntas, ſatis manet habitualiter, & morali, humanoque modo: nam dum revoco voluntatem aliquid faciendi, certè in illa adhuc perſiſto; & ſicuti voluntas Teſtatoris, quia juſſit aliquid faciendum, remanet moraliter poſt mortē; ita proportionaliter in caſu noſtro.

15 Quæres, in tempore Jubilæi, vel Bullæ Cruciatæ, facultas abſolvendi durat uſque ad finem temporis in illis aſſignati: jam quid faciendum in caſu, quo pęnitens non potuit complere confeſſionem in tempore aſſignato?

Reſpondeo de hoc argumento ſatis dixi *in tractatu de Bulla Cruciata c.* 4. §. 4. *à n.* 3. & legi poteſt de Lugo *diſp.* 29. *de Pœnit. n.* 24.

CAPUT XXV.

De approbatione.

1 SAcerdos, ut ſit idoneus ad Sacramentum Pœnitentię adminiſtrandum pręter ſtatum gratiæ, in quo eſſe debet, uti etiam præter carentiam excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti perſonalis, & præter juriſdictionem, de qua dictum eſt in cap. præcedente, præter hæc, inquam, opus eſt, ut ſit approbatus, id quod jam explico.

2 Approbatio eſt teſtimonium, ſeu ſententia Prælati, non ſolùm de doctrinæ ſufficientia, verùm etiam de integritate morum, prudentia,

Digitized by Google

dentia, cęteriſq; conditionibus ad confeſſiones dignè expediendas; nam propterea, etiam ſi quis ſit doctus, vel magiſter, omni doctrina præditus, indiget hac approbatione, quia etiam notoriè ſapientiſſimus claudicare poteſt in muribus.

3 Hæc autem approbatio ſolet à Pręlatis concedi ſimul cum juriſdictione, quando hi concedunt facultatem adminiſtrandi hoc Sacramentum; ea denique juriſdictio conceditur aliquando à ſummo Pontifice, ut conceditur Religioſis, mediante ipſorum ſuperiore; at approbatio omninò debet ſemper ab Ordinario loci experiri, ſic enim injungitur à Trid. *ſeſſ. 23. c. 15 Decrevit S. Synodus, nullum etiam regularem poſſe confeſſiones ſæcularium, etiam Sacerdotum, audire, nec ad id idoneum reputari, niſi aut Parochiale beneficium obtineat, aut ab Epiſcopis per examen (ſi illis videbitur eſſe neceſſarium) aut aliàs idoneus judicetur, & approbationem, quæ gratis detur, obtineat privilegiis, & conſuetudine quacumque etiam immemorabili non obſtantibus.*

In quo decreto ſunt aliqua pro praxi breviter adnotanda.

4 Primò, in illis verbis (*Confeſſiones ſæcularium*) Conciliũ loquitur de audituris confeſſiones ſęcularium, non verò de audituris confeſſiones Religioſorũ; quare Religioſi, etiam Novitii, poterunt ab illis Sacerdotibus idoneis abſolvi, quos ipſorũ Pręlati ipſis deſtinaverint; inter ſęculares hodie numera famulos eorundem Religioſorum, ut item proximè ingreſſuros in Religionẽ, utriq; enim ſunt ſęculares.

5 Dixi (hodie) quia Urbanus VIII. *in Conſt. quæ incipit (cùm ſicut accipimus)* revocavit omnia privilegia Religioſorum, per quæ olim poterant audire confeſſiones ſuorum famulorum ſæcularium ſine dicta approbatione.

6 Secundò, in iiſdem verbis notatur, quòd moniales ſubditę Epiſcopis debeant non alios Confeſſarios habere, niſi à ſuo Epiſcopo approbatos: ſed de exemptis ab Epiſcopo, quæ ſcilicet ſunt ſubditæ Prælatis Religioſorum exemptorum, olim quæſtio verſabatur: at verò hodie jam ſtatutum eſt à Gregorio XV. *in Conſt. quæ incipit (inſcrutabilis)* has non alios, quàm ab Epiſcopo pro ipſis ſpecialiter approbatos habere poſſe in Confeſſarios: quare Sacerdos approbatus pro ſæcularibus, vel approbatus etiam pro mulieribus non intelligitur approbatus pro monialibus, immò approbatus pro uno Monaſterio, non intelligitur approbatus pro alio, ut etiam pro una vice, non pro vicibus aliis, nec pro una moniali intelligitur pro aliis. Lege Doctores apud Averſa *q. 16 de Pœnit. ſect. 7.*

7 Tertiò in iis verbis (*aut Parochiale beneficium obtineat*) ſignificatur tunc Parochum poſſe confeſſionem ſuarum ovium expedire, quando incepit poſſidere parochiam, non autem anteà, nec poſtquam fortè parochiam amiſit.

8 Quartò, illud (*ab Epiſcopis*) notat, approbationem, quæ conceditur conjuncta cum delegatione juriſdictionis, qualem dat Epiſcopus Sacerdotibus, debere concedi à proprio pœnitentis Ordinario, (qui quidem eſt idem Epiſcopus, vel Vicarius Generalis, Sede vacante &c.) at quando datur ab Epiſcopo, ſeu Ordinario ſola approbatio, quę ſolet dari Religioſis exemptis, à quonam ordinario dari debeat? Ab Ordinatione Pœnitentis, an etiam à quocunque alio alterius Diœceſis? Vulgata ſatis eſt quæſtio.

9 Reſpondeo. Ab Ordinario, cujus ſunt illę, quę ſunt abſolvendę, hoc eſt, ab Ordinario pęnitentis, ut colligitur ex allato Tridentini Decreto, addita intentione Patrum dicti Concilii, qui tantum munus voluerunt, ut non delegaretur ab aliis, niſi ab Epiſcopo, cui cura ſuarum ovium incumbet: quamvis ergo illud (*ab Epiſcopis*) poſſit quis intelligere, ſatis eſſe, ut ſemel ab uno ex Epiſcopis totius mundi approbaretur Religioſus ita ut ſemel approbatus, ſemper, & ubique approbatus ſit; tamen id poſt Trid. non eſt ſaltem in praxi ullo modo admittendum. Lege Aſcanium Tamburinum *c. 2. diſp 16. q. 14.*

10 Pro Confeſſore electo per Bullam Cruciatæ, cujus Ordinarii approbatio ſufficiat, latè diximus *in tr. de ead. m Bulla c. 31. ſ. 1.*

11 Inquires, ſi ſim dubius negativè de licentia mihi data ab Epiſcopo, poſſumne illa uti?

Reſpondeo. Nequaquam: in dubiis enim prævalet id, quod eſt prius: at prius eſt, te carere licentia, & poſtea illam poſſidere: non ita, ſi probabilitatem de illa habeas; tunc enim illa uti legitimè vales; quia alibi diximus, quando eſt probabile, te gaudere juriſdictione, Eccleſiam certò tibi illam conferre.

12 Quandiù durat prędicta approbatio à te obtenta nuper dixi *c. 24. à n. 9* ſed quia ibi inter alia diximus, dictã approbationem durare, donec revocetur; inquiris, an Epiſcopus approbationẽ ſemel Sacerdoti abſolutè conceſſam poſſit ſuo arbitrio, & ex nulla cauſa revocare? Vel ſi data eſt ad certũ tempus, an poſſit illam reſtringere?

Reſpondeo, & quidem priùs ſciendum eſt, juriſdictionem (cum ea detur per delegationem) pendere in eſſe, & conſervari à delegante: quare ſi hic ſine cauſa revocat, validè revocatur: at approbatio, cùm nõ ſit, niſi judicium approbantis de idoneitate; ideò ſemel data, ſtatim acquirit jus approbatus; jus autem acquiſitum non poteſt ſine cauſa tolli. Hinc igitur collige, à Sacerdote approbato, ſi ſine cauſa approbatio revocaretur injuſtè, atque adeò revocaretur invalidè.

13 Illud tamen eſt maximè notandum, ſęcularem Sacerdotem, à quo invalidè revocata ſit approbatio, non eſſe legitimum Confeſſarium, quia ad id requiritur tum juriſdictio, tum approbatio, ſed jam ab Epiſcopo tollitur validè juriſdictio, quę ab ipſo pendet; ergo &c.

14 Pro Sacerdote Religionis exemptæ adeſt decretũ ſummi Pontificis, in quo prohibetur, ne Epiſcopi Cõfeſſarios regulares aliàs liberè ab ipſis approbatos, ab audiendis confeſſionibus ſuſpendere queant ſine cauſa, & nec ſimul omnes unius Conventus. Legi id poteſt apud Barboſam *de Poteſtate Epiſcopi, Allegatione 2. 5. n. 30.*

15 Quintò, illud (quod gratis detur) notat, ne pro ejuſmodi approbationibus obtinendis aliqua pecunia detur: & tamen ſi detur quamvis illicitè (de qua lege Dianam *p. 5. tr. 13. reſ. 70.*) non invalidatur conceſſio approbationis, quia in hac prohibitione de qua loquimur, nulla eſt clauſula irritans conceſſionem, pro qua detur pecunia: abſtrahendo à Simonia, de qua alibi.

16 Sextò deniq; illud (*privilegiis, vel conſuetudine non obſtantibus*) notat duo; Primò revocari conſuetudinẽ illam olim introductam, qua Sacerdos ſæcularis validè abſolvebat alium Sacerdotem ſęcularem ſine prædicta Epiſcopi approbatione: quod latè diſputatum invenitur apud Jo: Sanch. *d. 48 n. 7.* & Dianam *p. 11. tr. 2. reſ. 11. & alibi.* Secundò notat revocari privilegia multa Regularium, quorum virtute Religioſi abſolvebant ſęculares ſine approbatione Epiſcopi, quod latè diſputatum invenies apud eundem Jo: Sanchez *ibidem*, & Dianam *p. 11 tr. 2. reſ. 11. & alibi.*

CAPUT XXVI.

De Prudentia Confeſſarii in ordine ad ipſummet.

1 PRima pars prudentiæ Confeſſarii eſt in ordine ad ſe ipſum, ut ſcilicet non adminiſtret hoc Sacramentum in ſtatu peccati mortalis, ne ſcilicet ipſe mortaliter peccet, indignè Sacramenta tractando: ut diſtinctiùs alibi explicuimus: ſi verò prudenter ſibi perſuadebit eſſe in ſtatu gratiæ, vel quia non eſt ſibi conſcius peccati mortalis, vel ſi illius ſit conſcius, tamen ſive per contritionem bona fide exiſtimatam, ſive per Confeſſionem Sacramentalem legitimè ab ipſo poſitam, gratiam recuperavit, tutò Confeſſiones fidelium excipiat; de excommunicato dicemus ſatis infra, cum agemus de communione *c. 16. à num. 33.*

2 Quæres, ſi Confeſſarius peccator eliciat actum contritionis, non ante actum audiendi peccata pœnitentis, nec ante impoſitionem pœnitentiæ, ſed ante abſolutionem, ſufficienterne erit diſpoſitus?

Reſpondeo. Sufficienter, de qua re ſupra diximus in ſimili *c. 2 n. 19.*

3 Quæres iterùm; quid, ſi idem peccator Confeſſarius vocetur ad proximè moriturũ, nec poſſit in illa temporis anguſtia ſe conterere?

Reſpondeo. Abſolvat ſine timore; quia in illa neceſſitate Deus nõ imputabit illi ad peccatum, velle proximo in ea tam gravi neceſſitate ſalutem animæ conferre, de Lugo *l. ſup. cit. d. 8. de Sacr. n 151.*

De Prudentia in ordine ad Pœnitentes.

4 ALtera pars prudentiæ eſt in ordine ad pœnitentes: & quidem prudenter ſe geret Confeſſarius.

Primò, ſi potiùs benignum Patrem ſe pęnitenti oſtendat, quàm ſeverum Judicem: id quod monent illi verſus, quos ex Divo Thoma proponit Navarrus *in Enchiridio c. 10. n. 2.*

Confeſſor dulcis, affabilis, atque ſuavis
Prudens, diſcretus, mitis, pius, atque benignus:

Caveat tamen, ne dum nimia clementia utitur, omittat illum, ut convenit, increpare.

5 Secundò, prudenter ſe geret Confeſſarius, ne, dum aliquod grave, aut enorme peccatum audit, ſigna aliqua admirationis, vel horroris oſtendat, aut aliqua perturbatione ipſum affici, advertat pęnitens: diſſimulet ergo omnia uſque ad finem confeſſionis, ut dixi *c. 13. n. 3.* tunc increpet, ſi quid eſt increpandum, peccatorumque gravitatem explicet pænitenti.

6 Tertiò, prudenter ſe geret Confeſſarius, ſi velit duorum potiùs confeſſiones audire benè, quàm perfunctoriè multorum, ut benè advertit Cajetanus V. confeſſio; id enim gratius Deo eſt, & ex contrario ſubit Confeſſarius periculum imponendi ſuis humeris peccata pęnitentium.

7 Quartò, maximè prudentiam oſtendat in examinando pęnitente, de quo omninò videatur, quod dixi *c. 2. n. 2. & 3.* at videatur etiam monitio, quam pro peccatis turpibus dedi *c. 17. à n. 14.* addam tamen hic in proprio loco duo documenta ad prudentiam Confeſſoris in examinando pęnitente, quæ etiam ſunt cum prudentia intelligenda, & debito ſale condienda.

8 Alterum eſt Merolla *tom. 1. diſp. 2. c. 7. n 74 & 79.* ſi quis, inquit, confiteatur, ſe v. g. non audiviſſe Miſſam tali die feſtivo, nõ eſt neceſſe, ut interroget eum Cõfeſſarius, quoties propoſuerit non audire, & poſteà, retractato priori propoſito per actum cõtrarium, iterùm habuerit voluntatem nõ audiendi: quia, quòd homo poſtquam efficaciter primò propoſuit aliquod cõmittere, & poſtea retractavit propoſitũ illud per actum contrarium, ſed iterùm ſtatim redeat ad priſtinam voluntatem, non ordinariè accidit; at ideò non eſt mirum, ſi de hoc Cõfeſſarii pęnitentes interrogare nõ debent: nõ enim tenentur Confeſſarii interrogare pęnitẽtes de omnibus peccatis, quæ potuerint ab illis cõmitti, eorumq; circumſtantiis, ſed de illis, quę ordinariè contingere ſolent, ſpectata pęnitentis qualitate. Hæc Merolla.

9 Alterum eſt Pallavicini *p. 2. d. 9. art. 2.* quem refert Cottonius *in de Sacramentis controverſia 7. num. 206.* Confeſſarius, inquit, in uni-

Digitized by Google

verſum excuſari poteſt ab onere interrogandi de circumſtantiis, etiam mutantibus ſpeciem: nam aut pœnitens in peccando advertit ad malitiam ſpecificam, & tunc eam non interrogatus aperiet, recordatus nimirum in examine, quod non minori advertentia fieri ſolet, quàm peccata committi: vel non advertit, ac proinde peccatum nec contraxit, nec explicare tenetur: quòd ſi aliquando major ad peccandum malitia, majorque ad examinandum negligentia afferatur, non ob paucos hos eventus probabiles, imponi debet hoc onus Confeſſariis univerſaliter, quorum onerоſum eſt munus, & ingens numerus neceſſarius in Eccleſia Dei. Hæc ille. Idem explicat in Ebrio Gobat *de Ebrietate c.8.n.41.*

10 Hic quæret timoratus aliquis; an teneatur Confeſſarius admonere pœnitentem, ut ad cognoſcendum numerum ſuorum peccatorum aliquam diligentiam exteriorem præmittat? exemplis clarior fiet quæſtio: Titius peccavit cum complice multoties, nec recordatur præciſum numerum furtorum v. g. obligaturne convenire Cajum complicem, potentem revocare in memoriam dictum numerum? Pari modo: Petrus toto anno ab uno Paſchate ad aliud in nullo die feſto audivit ſacrum, dubitat autem, quot fuerint hi dies feſti: teneturne accipere Breviarium, illudq; legendo, numerare dies feſtos illius anni? Idem quæritur de ſimilibus: Reſpondet Perez *trac. 3. de Sacr. & virtute Pœnitentiæ in ſuo opere poſthumo diſp. 5. c. 4. n. 94. fol.* 358 non teneri; Primò, quia id inuſitatum eſt: Secundò, quia in Trid. ſolùm exigitur exploratio latebrarum conſcientiæ, diligens cogitatio, & præmeditatio, ipſamque explorationem latebrarum nomine præmeditationis, & cogitationis diligentis comprehendit. At quis non videat aliud eſſe cogitare, & præmeditari, ſeque hominem excutere, & explorare latebras ſuæ conſcientiæ; aliud conſultare amicum complicem, & legere Breviarium? Hæc Perez.

11 Denique prudentia opus eſt in removendo pœnitentem ab occaſione proxima, ut item à recidivo, de quibus habe à Laym. *lib. 5. tr. 16. c. 4. n. 9. & n. 10.* duo, quæ hic reſcribam: alterum circa occaſionem, alterum circa recidivum.

Circa occaſionem proximam, ſanè proximas (ait dictus Layman) occaſiones quæ ſunt illę, ſub quibus homo frequenter, aut facilè labitur) vitare obligamur: Excipe tamen, niſi proxima occaſio peccandi mortaliter, ſine gravi incommodo corporis, famę, vel fortunarum tolli non poſſit. Tunc enim conſilium eſt, ſed non præceptum; quare abſolvendi ſunt, qui officio, negotiatione, domo, in qua peccandi periculum imminet, diſcedere ſine maxima difficultate non poſſunt; parati tamen adhibere remedia peccatorum, præſertim quæ affert Confeſſarius; Ratio eſt; quia occaſio peccandi in ſe non eſt peccatum; quare permitti poteſt ex gravi neceſſitate, quæ impoſſibilitatem affert moralem. Nam tunc non tam eſt ſe committere periculo, quàm illud pati: Hæc Layman.

12 Circa recidivum ſic habet idem Layman: qui eſt recidivus, abſtrahendo ab occaſione proxima, & ſcandalo (talis eſſet, qui ſæpè ſe polluit ſine occaſione extrinſeca, conſultò aſſumpta, ut notat Jo: Sanch. *d. 10. n. 9.*) ſi affert aliquod ſignum emendationis, eſſe ſemper abſolvendum: ſigna autem emendationis ſunt, vel rariùs peccare vel aliquis verus dolor, immò & dolor ex vero animo conceptus, vel ipſum ſpontè confiteri in iis, qui non urgente præceptore, vel alio, vel conſuetudine congregationis v. g. &c. tunc enim habebitur ſignum emendationis, ſecus non erit abſolvendus.

13 Benigniſſimè autem de hoc loquitur Dicaſtillus apud Dianam *p. 12. tr. 5 reſ.* 30. dicens via huic recidivo, præſcindendo ab occaſione proxima, debere negari abſolutionem, ſed certè aliquando poteſt, nam (ut habet de Lugo *d. 14. de pœnit. n. 160*) ſæpiſſimè ex frequenti lapſu mortali colligi poteſt, non adeſſe verum dolorem, quia moraliter impoſſibile eſt; ut qui verè dolet, aliquantulum non ſe abſtineat: quare ex hoc capite poteſt negari, vel differri abſolutio.

CAP. XXVII.

De ſcientia Confeſſarii.

1 Cum Confeſſarius exerceat munus Judicis, Magiſtri, & Medici erga pœnitentem, debet neceſſariò, aliquo ſaltem modo, eſſe peritus de iis, quæ ad ejuſmodi munus pertinent.

Debet igitur primò ſcire, qua poteſtate abſolvendi polleat: an circa viros, an circa mulieres; quæ peccata, quas excommunicationes abſolvere valet, quod eſt ſcire, quinam caſus ſint reſervati, qui non item; quam diſpoſitionem, dolorem propoſitum, myſteriorum fidei notitiam requirere debet in pœnitente, ut is abſolutione ſit dignus: quænam peccata afferant obligationem reſtitutionis, quænam ſatisfactionis Patris, quænam ſint ex ſe peccata venialia, quæ mortalia, quæ circumſtantiæ mutent ſpeciem, quę non.

Dixi (aliquo ſaltem modo) hæc enim ita aliquo modo cognoſcere debet, ut de iis ſaltem dubitare poſſit, quo in caſu dilata abſolutione, poterit ex libris rem cognoſcere, vel ſine periculo fractionis ſigilli, doctiores conſulere, vel ipſum ad doctiores dimittere.

Quid ſi Confeſſarius hæc neſciat, valebit ne Confeſſio? Reſpondet Boſſius *de Jubilæo, ſect. 3. caſu* 2. n. 168. alios citans, ait, Confeſſarium, niſi ſciat diſcrimen inter lepră, & lepram, id eſt, inter peccatũ mortale, & veniale in caſibus communiter occurrentibus, invalidè Cõfeſſiones excepturũ. Sed nimis rigidè: nam hic peccabit quidẽ mortaliter; ſed validè, ſi poteſtatem habet Sacramentum conferret; quia ad Sacramentum validum ſufficit ponere materiam, & formam cum intentione legitimi miniſtri; ad quam intentionem ſufficit (& certè eſt neceſſarium) ut Confeſſarius noſcat peccatum ſub confuſa ratione peccati: ſi enim id neſciat, non poteſt habere intentionem abſolvendi peccata, atque adeò tunc non eſt mirum, irritam eſſe abſolutionem: ſanè quilibet ſacerdos etiam indoctus: validè abſolvere poteſt infirmum in articulo mortis, (& quando alius non adſit, debet abſolvere) ut omnes ſcimus: & tamen hic Sacerdos non ſupponitur, niſi confuſo modo rationem peccati hujus infirmi ſcire.

Ex his collige primò, peccaturum mortaliter eum, qui de induſtria quærit indoctum Confeſſarium: dico (de induſtria) nam cæterum ſemper præſumere debet, Confeſſarium, qui ſupponitur ab Ordinario approbatus, eſſe ſufficienter peritum, niſi poſitivè ſibi oppoſitum conſtet.

Secundò, peccaturum mortaliter Ordinarium, ſi approbet inſufficientes; excipe illum caſum, ſi ſcilicet in Pagis, vel in villis non poſſunt adeſſe Confeſſarii ſufficientes; nam tunc meliùs eſt adeſſe Confeſſarium indoctum, quàm nullum: Epiſcopi certè huic malo omnibus viribus conſulere debent.

Tertiò, peccaturum item mortaliter ipſum Confeſſarium, ſi, ſe inſufficientem noſcens, extorquet licentiam excipiendi Confeſſiones; quia ſic ſe committit periculo evidenti malæ adminiſtrationis Sacramenti Pœnitentiæ: ne tamen timoratus Sacerdos dubitet, exercere officium Confeſſarii, ſi viri docti ipſum idoneum judicant, vel ſi ſe examinandum obtulit, & fuit approbatus à peritis examinatoribus, tunc enim non temerè, ſed prudenter officiũ exercebit.

Pertinet etiam ad actualem ſcientiam neceſſariam Cõfeſſarii cognoſcere gravitatem, levitatemq; peccatorum, quę audit; nõ tamen ſemper obligatur ferre judiciũ, an illa ſint mortalia, an venialia: non rarò enim evenit, ut fatente pœnitente ſuum peccatũ, ſicuti cõmiſſum fuit, ſive ipſe idem pœnitens, ſive ipſe Cõfeſſor, quamvis doctiſſimus, non poſſint determinatè decernere, an peccatũ fuerit leve, vel grave, an v. g. in eo affuit, vel abfuit plena advertentia ad turpẽ cogitationẽ, & ſimilia: tunc ergo Cõfeſſor, qui jam, ut diximus, ſatis ſcit, quę communiter ſint venialia, quę mortalia, poterit pœnitentiam proportionatam imponere, neceſſaria injungere remedia, & abſolvere.

Quòd ſi deinde, peracta confeſſione, advertat pœnitens, peccatum expoſitum fuiſſe mortale, non ſit ſollicitus iterum illud confiteri, ſi fideliter ſuam actionem enarravit, & Confeſſor habebat poteſtatem illud abſolvendi; ſi verò hanc poteſtatem non habebat, vel infideliter aliquid actum ſit, lege quid faciendum apud de Lugo *de Pœnit. d. 22. n. 75. 55. dico* 2. & in noſtra methodo confeſſionis *l. 3. c. 8.*

CAP. XXVIII.

De ſilentio auditorum, hoc eſt, de Sigillo Confeſſionis.

1 Adeò rigoroſa eſt obligatio tacendi ea, quæ Confeſſarius audit in confeſſione, ut in nullo prorſus caſu etiam ob juſtam ſuæ vitæ defenſionem, etiam ob extremum Regni diſcrimen violari poſſit, ſine expreſſo, liberoque pœnitentis conſenſu.

2 Violatur autem primò, ſi peccatũ quodlibet veniale ſignatè hoc vel illud dicas; nam dicere (*Hic eſt confeſſus venialia*) non eſt ſigilli violatio; quia poſito, quòd quis confiteatur, eſt ſatis notum, quòd ſaltem confiteatur venialia: Secundò, ſi manifeſtes cõplices, ſeu ſocios in peccato tui pœnitentis. Tertiò ſi dicas (*Hic eſt confeſſus peccata venialia gravia.*) Quartò ſi dicas de eo, qui ſecretò voluit tibi confiteri (*Hic eſt mihi occultè confeſſus.*) Valdè propendeo ad affirmandum, immò affirmo, violari ſigillum; quia datur occaſio ſuſpicandi de peccatis gravibus pœnitentis. Quintò ſi pœnitentiam gravem à te impoſitam propales, ſigillum violas; & quidem Coronam Beatiſſimæ Virginis gravem eſſe pœnitentiam, non verò unum miſerere, ait Diana *p. 5. tr. 1 1. reſ.* 31. 6. Si Magiſtro v. g. dicas (*In tuis diſcipulis ſunt, qui tali peccato peccant*) idem ſi quid ſimile dicas de Monaſterio, ſeu Collegio, immò de oppido parvo: nam de numeroſa civitate aliquãto benigniùs eſt ſentiendum, quando non eſt periculum, nec illam civitatem infamandi, nec aliquem peculiarem manifeſtandi. Et tamen ſanum conſilium eſt, etiam de illa tacere. Septimò: Idem dic, ſi dicas (*illum non abſolvi*) immò etiam ſi addas ſic (*illum non abſolvi, quia confeſſionem non finivit:*) ex utroque enim dicto magna ingeritur cõjectura, quod multis gravibus peccatis ille fuerit deturpatus.

Denique Regula generalis ſit, à te Confeſſario eſſe tacendum, quidquid in confeſſione audiſti, quod ſit peccatum, vel quod redundet in aliquod dedecus, vel damnum pœnitentis: ne ſcilicet fiat odioſa confeſſio; & ita rigidè hoc ſilentium ſervandum eſt, ut ſi tyrannus Confeſſarium cogat, ut cum juramento dicat, an hoc, vel illud audiverit in confeſſione pœnitentis, poſſit Confeſſarius millies jurare, ſe nihil tale audiviſſe; audivit enim (ajunt omnes Theologi, & ſic eſt) ut Deus, qui à nemine poteſt cogi; non autem audivit, ut homo, qui cogi poſſit: cuſtodiendum eſt autem dictum ſigillum confeſſionis, primò ab ipſo Confeſſario, ſecundò, ab interprete, ſi quando per interpretem expedita fuerit confeſſio; tertiò, ab eo, qui ſcripturã factam à pœnitente ad finem exhibendę confeſſionis legit (ſanè cum peccato, ſi ut primùm advertens

à le-

à lectione non deſiſtat:) Quamvis non negem probabile, quòd hic ejuſmodi ſcripturam legens, non tenetur ſigillo, ſed ſolùm ad ſecretum naturale, lege de Lugo *de Pœnit. d.23. num.57.* quintò ab omnibus iis, qui in navi ob naufragii periculum Confeſſario peccata publicè confitentem audiverunt.

His cognitis, ſuperſunt tres difficultates: Prima eſt, an Cõfeſſarius debeat ſervare ejuſmodi ſilentium etiam cum ipſo ſuo pœnitente? Cùm enim fractio ſigilli ſit fractio ſecreti; ſecretum autem non frangitur, ſi loquaris cum eodem de rebus ab ipſo auditis; ideò videtur Confeſſarius reſpectu ſui penitentis non obligari ad ſervandũ ſigillũ.

Reſpondeo, vel hæc difficultas petit primò, an ſtatim data abſolutione, liceat Confeſſario loqui de auditis in illa? Vel ſecundò poſteà, ſed in alia confeſſione? Vel tertio in alio tempore extra dua tempora jam prædicta?

Si de primo difficultas proponatur; ajo, ſtatim ab abſolutione licere, quia judicatur adhuc eſſe in eadem confeſſione; ſicut ita judicatur, quando poſt datam abſolutionem imponitur pœnitentia; ſed nota illud (ſtatim.)

Si de ſecundo: quamvis, quando nulla, vel modica neceſſitas adeſt, expediat, non loqui de auditis in aliis confeſſionibus, tamen quod in rigore eſt intra forum Sacramenti, id non eſſe prohibitum cenſeo; de qua re ſic habet Malderus *tr. de ſigillo c.11. reſ.10.* ſicuti, quando, inquit, extra confeſſionem pœnitens de peccato, quod confeſſus, eſt, conſulit Confeſſarium, jam ſatis ei dat licentiam de eo loquendi: immò hoc ipſum ab eo requirit; ita ſimiliter, quando ſtatum animæ ſuæ exponit; & de eo judicari, & tractari vult in ſecunda confeſſione, ſatis cenſetur de neceſſariis ad bonam directionem confeſſionis Confeſſario tractandi ſecum poteſtatem facere: quod magis locum habet, quando peccata prioris confeſſionis ſunt aliquo modo circumſtantiæ peccatorum in ſecunda confeſſione expreſſorum; hæc Malderus.

Si de tertio, ajo, in aliis temporibus à prædictis, non licere loqui cum pœnitente de auditis in ejus confeſſione; Ratio eſt, quia id non poteſt non eſſe pœnitenti moleſtum, ruboremque non modicum ipſi inducens; excipe ſemper, ut ſupra dictum eſt, niſi ipſe priùs conſentiat.

Secunda, & tertia difficultas, celebres duas continet queſtiones: Prima eſt, an Confeſſarius poſſit aliquando uti cognitione habita in confeſſione? v.g. an Superior poſſit claudere feneſtram, unde exibat ſuus pœnitens ad peccandum, quam claudendo advertit ipſe penitens, id à Superiore fieri ex cognitione, quam ipſe in confeſſione dedit? Secunda eſt, ſi advertent alii complices ejuſdem pœnitentis, qoia etiam & illi exibant, vel ad excundum ſe accingebant? Hę duę difficultates cùm ſint raræ praxis, & ego latè de illis egi in opuſculo de confeſſione, ubi *de ſigillo c.6.* ideò ſatis ſit id ibi, & apud Doctores ibidem citatos legere.

Pœna violantium ſigillum.

DEnique ſcito, pęnam frangentis ſigillum eſſe, ipſum peccare mortaliter contra Religionem, hoc eſt, contra reverentiã debitam Sacramento; aliquando autem erit etiam contra juſtitiam, & fidelitatem, ſi manifeſtetur aliquod pœnitentem infamans, & certè tunc erit obligatio reſtituendi famam, & damnũ illatum. Alia pœna latæ ſententiæ contra hos violantes non eſt, ſed ſolùm ferendæ *ex c. omnis utriuſque ſexus de pœnis.* qua ſcilicet debent per Judicem deponi à Sacerdotio, & in arctum monaſterium detrudi.

Judex autem erit Ordinarius, non verò Inquiſitor (docet Caſtropalaus *de Pœnis. p.19. num.1.* cum aliis) licet Quintadveñas *tom.2. ſingul. tr.3. ſingulari* 28. aſſerat cumulativè etiam pertinere ad Inquiſitorem. Legatur Menochius *de Arbitriis*, ubi *caſu* 14. diſtinctius agit de pœnis, quas huic violatori poterit Judex infligere.

PARERGON PRIMUM

AD SECUNDUM ECCLESIÆ PRÆCEPTUM.

DE COOPERANTE CUM ALTERIUS TURPITUDINE.

LECTORI TYPOGRAPHUS.

QUoniam in ſuperioribus c.15. num.12. mentio facta eſt pollutionis, quæ manibus alterius committitur, de qua erudita concertatio fuit per duas litteras inter R. P. Tamburinum, & Caramuelem ab hoc relatas in ſua Theologia Regulari tom.2. à num.3175. mihi viſum eſt, rem tibi gratam, curioſe Lector, facturum, ſi eas epiſtolas hìc, in proprio quaſi loco, interſeram, addamque germanam doctrinam prædicti R. P. Th. Tamburini, quam ipſe Caramuelis dicta, & rationes expendens, ſcripto legendam obtulit familiaribus ſuis, & eam ego typis evulgandam, ne pereat, mox dabo; animum tibi, Lector, gratificandi boni conſule: & Vale.

Illuſtriſſimo Joanni Caramueli &c. ſuo,
Thomas Tamburinus, S. P.

UT primùm poſterior Theologiæ fundamentalis Illuſtriſſimæ Dominationis veſtræ editio in manus meas venit, legi avidè omnia: quis enim tam ſublimes ingenii partus avide non evolvat? (*& quæ ſequuntur, ad præſentem quæſtionem non pertinentia.*)

Paulò poſt:

In controverſia, quam num. 1451. doctè diſcutis de Sacerdote, alium non Sacerdotem, ſed laicum polluente, indicas, poſſe me inter opinantes cum Llamas citari: oro te, atque obteſtor, ut de hac re vindicationem, quæ ad tuas manus, quando id ſcripſiſti, nondum fortè pervenerat, legas (jam enim hìc incluſam mitto) & ſicuti te ego meritò ibi vindico ab illa ſententia Llamas; ita digneris ab eadem me vindicare &c.

Vindicatio Tamburini.

R. P. Diana *p.9. tr.8. reſ.65.* & ab illo noviſſimè Illuſtr. Caramuel, in Theol. fundam. Fundam. 50. §. 7. n. 1815. ajunt, me in doctrina, quam trado. *lib.2. meth. Conf. c.7. §.10. num.66.* quam modò exſcripſi *num.5.* ſequi ſententiam Hieronymi Llamas *p.3. meth. c.8.* juſſu ſanctæ Inquiſitionis Hiſpaniæ expunctam, qua docebat, eum, qui pollutus fuit alterius tactu, ſolum teneri explicare qualitatem ſuæ perſonæ, ſi ignoretur à Confeſſario, ideſt, ſi habet votum ſimplex, vel ſolemne virginitatis, vel caſtitatis, non tamen teneri explicare complicis, qui illum tetigit, qualitatem, niſi ipſe etiam cauſa fuit, ut alter etiam pollueretur.

Sed certè huic ſententiæ nequaquam adhæreo, immò omninò contrariam ſemper profeſſus ſum, ut mea verba accuratè conſideranti palàm fiet &c.

Omiſſis autem aliis, quæ hic tranſcribere opus non eſt, ſic in fine vindicationis rem totam ſumma claritate comprehendo, quæſtionemque diſtinctè propono.

Vides tertiò diſcrimen inter tres ſententias, Llamas, Caramuelis, Tamburini (ſic loquamur in tertia perſona claritatis, ac diſtinctionis ergò) dum ii omnes expendũt, an laicus pollutus à Sacerdotis manibus debeat fateri votum caſtitatis Sacerdotis polluentis: primus abſolutè negat; ſecundus diſtinguit; tertius affirmat abſolutè.

Nam Llamas abſolutè docet, eum, qui pollutus fuit alterius tactu, ſolùm teneri explicare qualitatem ſuæ perſonæ, non verò qualitatem, nempe votum complicis, qui illum tangit.

Caramuel diſtinguens ait, Sacerdotem polluentem duplici modo habere ſe poſſe: Primò, ut dum alium tangit, admittat (ut communiter ſolet contingere) in ſe delectationem venereã, ſeu certè ſit in periculo illã admittendi: Secundò, ut in ſe non admittat ejuſmodi delectationem, nec tali ſubſit periculo: id quod ſanè rariſſimum eſt, & fortè metaphyſicum: poſſet nihilominus, ait, evenire in fœmina multum effœtã, etiam ſine illo periculo, propter experientiam, quã fortè habet ſuæ ſtupiditatis: hac diſtinctione poſita, docet in priore caſu pollutum laicũ debere fateri votũ Sacerdotis polluentis, quia pollutus, dum ſe illi tangendũ tradit, vel permittit, cooperatur cum ipſo Sacerdote ad admittendã illam ſenſualem delectationem, quod eſt cooperari cum frangente votum caſtitatis; Et quia Llamas, abſolutè negans, videtur hunc caſum comprehendere, ideò ejus doctrina deleta meritò fuit; in poſteriore autem caſu pollutus ille laicus (inquit)

Digitized by Google

quit) non obligatur Sacerdotis votum explicare, quia tunc pollutus non cooperatur cum frangente caſtitatis votum : ſi enim in hoc rariſſimo caſu Sacerdos nullam in ſe admittit delectationem, nec admittendi periculo ſe exponit, non peccat contra caſtitatem, quam vovit : ergo nec pollutus cooperatur cum peccante contra votum caſtitatis. Ad quid igitur illius votum patefacere debeat?

Tamburinus abſolutè affirmat, ſemper ſcilicèt votum eſſe aperiendum : in priore quidem caſu ob rationem ab ipſo Caramuele jam allatam : immò videant Doctores, an ex eadem ratione fiat, ut ſæpiſſimè, ne dicam communiter, debeat explicari, quiſnam te v.g. adoleſcentulum polluat, fœmina ne, an vir ; nam hoc tactu facilè ii concipient affectum ad tuum concubitum, vel certè ſubiicietur periculo concipiendi ; & ſic aderunt duæ malitiæ : Alter erit affectus, & conſequenter tactus ſodomiticus ex intentione tui concubitus, alter erit ipſa cooperatio ad tuam pollutionem, & hæc etiam à Tamburino innuuntur in illo *n.66.* hic *n.5.* dum dixit, *niſi aliud addatur*.

In poſteriore item ex eo capite, erit votum explicandum, quia Sacerdos in illo etiam rariſſimo caſu ſuæ ſtupiditatis, peccat contra caſtitatem ; cùm enim ipſe abſolutè caſtitatem voverit, & caſtitatis virtus non ſolùm præcipiat, ut in ſua perſona quis non admittat ſenſuales motus, ſed etiam ne ex induſtria illas poſitivè, & ſuo eodem corpore procuret in alio ; is Sacerdos votum frangit, & conſequenter pollutus laicus, non quidem intrinſecè propter ſuam pollutionem, ſed extrinſecè propter ſacrilegium polluentis, ad quod pollutus cooperatur, dando ſuum corpus, ſacrilegus erit, & ut talem ſe in cõfeſſione manifeſtare debet. Addit tamen Tamburinus hanc doctrinam colligi ex illo priore principio dicto *n.14.* an verò Doctrina Caramuelis poſſit deduci ex poſteriore principio ibidem poſito, ſe nolle ſine accurata conſideratione decernere.

Dicit Caramuel, qui vovit audire miſſam, is cui præcipitur die Dominico eidem intereſſe, qui ex præcepto recitare tenetur horas &c. ſi audita miſſa, recitatoque officio, alium deiiceret ab audiendo ſacro, vel officio recitando, peccaret quidem, ſed non contra votum, vel præceptum ; quia ipſe jam ſervavit pro ſe : pro alio autem nec vovit, nec præceptum habuit : ergo pari modo in noſtro Sacerdote.

Reſpondeo, me certè hæc decernere nolle, jam ſæpiùs dixi ; tamen ut Lectoris curioſitati indulgeam, ajo, adeſſe diſparitatem ; nam, qui vovit miſſam audire, ſolùm audire vovit, non facere audire nec non impedire alium volentem audire ; Pari modo præceptum ſe habet : vota n. hæc, & ejuſmodi præcepta ſunt de illo unico actu proprio, non verò de re ad aliud pertinente : non ita in vovente totam virtutem caſtitatis in ſua latitudine, quale eſt votum, quod fieri ſolet in hac materia, ex communi voventium more ; qui certè, dum vovent caſtitatem, illud vovent ſaltem ſine dubio, ut ſuo corpore non admittant, nec eodem ſuo corpore poſitive adjuvent alium ad illicita : interroga Religioſos omnes, id ſtatim confirmabunt : cùm ergo ex alia parte ad eandem virtutem adæquatè ſumptam pertineat, alios ab illa poſitivè non divertere, præſertim ſuo poſitivo, & immediato auxilio. Ideò non obſcura apparet diſparitas inter caſum noſtrum, & inſtantiam Caramuelis.

Dixi autem (in caſtitatis voto, ſaltem &c.) ut abſtraherem, an eodem modo ſe habeat vovens abſolutè paupertatem, obedientiam, ſimileſque virtutes. Neque enim, dicet aliquis, peccabo contra votum paupertatis, ſi, dum ego nihil prorſus uſurpo, ſum cauſa, ut tu contra tuum votum pecuniam uſurpes : eſto, peccem contra charitatem, inducendo te ad peccatum, & ſic de ſimilibus : Ego enim (ut ab his abſtraherem) in caſtitatis voto invenio, ſaltem pro modo, hoc præcipuum, ut eam voventes, omnia ad caſtitatem ſive directè, ſive indirectè pertinentia, ſaltem ſuo corpore non adjuvando, ſe vovere implicitè ; & fortaſsè, dum angelicam, ideſt, omnimodam caſtitatem vovet, etiam explicitè profitentur. Diſparitatem hanc attuli ; cæterùm adhuc repeto, me velle rem accuratiore trutina penſitare.

Hæc ad defenſionem meam ſint diſputata ſatis, quæ ſanè introſpexit Reverendus Magiſter Sacri Palatii, dum Romæ opuſculum illud hoc meum perdiligenter bis, in duplici editione ibidem data, legit, examinavit, approbavit ; non approbaturus (puto) ſi ſententiam Llamas ab Hiſpanica Inquiſitione deletam à me doceri notaviſſet.

Hanc epiſtolam, & quidem integram, integramque vindicationem affert ad verbum Caramuel *in Theologia Regulari tom.2. à num. 3176.* uſque *ibidem à nu. 3189.* ſic reſpondet.

Eximio, & ingenioſiſſimo Viro Domino Thomæ Tamburino, &c. ſuus Joannes Caramuel S. P.

Literas tuas 29. Julii ſcriptas nimis ſerò recepi, & jam jam itineri accinctus reſpondeo, & eſſe doctiſſimas, & mihi ſummoperè gratas, apologiam tuam, qua te ab opinione Llamas vindicas, recognovi, & in ipſa iterùm ingenii tui divinitatem, & doctrinæ, quam doces, ſecuritatem ſuſpicio, & veneror : verba illa, quæ eiſtaveram, non eſſe omninò clara, & ſenſum pati, quem eſſe tuum dixerat Antoninus Diana, certum eſt, & fateris, ſiquidem §. *Porro* æquivocationis culpam in illam particulam *At*, (quam adverſativè putabant Diana, & à te ſumitur copulativè) oculatiſſimè, & doctiſſimè reiicis. Stat ergo, te diverſam à Llamas opinionem habere : hoc ſtatim in libro meo notavi, ut ſi quando recudatur, ſciant lectores, quid ſentias, & quia tam citò fortè ille liber novos typos ſubibit, hoc ipſum in tertia ejuſdem operis parte, quam apparo, lectores ſuo loco monebo. Interim, quia §. *Vides*, tres opiniones ponis, & primam Llamas, ſecundam Caramuelis, & tertiam tibi aſcribis ; digneris oculus convertere *ad §. Patet id quinto*, ubi citas hæc verba tua : *ſed jam oritur nova difficultas : An qui, habens votum caſtitatis, eſt cauſa inducens alios ad turpiter peccandum, debeat ſuum tale votum explicare ? &c.*

Reſpondeo, non debere, &c. & ibi meo judicio, non jam tertiam, ſed ſecundam (hoc eſt meam opinionem) amplecteris.

Patere, quæſo ; nec te abire permittam, nam ſecunda illa ſententia manifeſta mihi videtur ; & dolerem, ſi, ob negligentiam, illa mea, tuo doctiſſimo privaretur ſuffragio : Profectò objectionem illam meam, quam §. *dicis Caramuel*, adducis, meo judicio eſt fortiſſima, & verbis illis tuis, quæ tu §. *Patet id*, ut dixi, allegas, valde conformis. Præterea *in §. dixi autem* vis caſtitatis votum ab aliis ſolemnibus votis diſtinguere, & quæſtionem, quæ videbatur juris eſſe, ad dubium de facto reducis. Poteſt re vera aliquis hoc modo profiteri ſolemniter : *Ego N. promitto obedientiam, (hoc eſt, me ſuperiori regulari obediturum, & nunquam conſilio, aut ullo modo cooperaturum, ut aliquis ſubditus ſuo ſuperiori non obediat, Paupertatem (hoc eſt, me non habiturum rem propriam, nec cooperaturum, ut alius illicitè proprietatem acquirat) & caſtitatem (hoc eſt, me non admiſſurum aliquam voluptatem veneream, nec conſilio, aut auxilio cooperaturum, ut alius illam procuret, aut patiatur.)* Poteſt etiam hoc modo : *Ego N. Promitto obedientiam paupertatem, & caſtitatem (hoc eſt, me fore obediturum, pauperem, caſtumque ; At verò me nec procuraturum, nec cooperaturum, ut alii obedientia, paupertati, & caſtitati non ſatisfaciant propono quidem, at nolo me voto, vel juramento obſtringere* : Sanè ſive vota priori, ſive poſteriori formula, & modo diſtinguantur, putarem, debere conſequentiam ſervari ; & ſicut de paupertate, & obedientia, ſic etiam de caſtitate philoſophandum eſſe : qui enim profeſſus eſſet primo modo, eſſet ſacrilegus, nec non voti violati reus, ſi ſuaderet filioſamilias, aut etiam ſæculari famulo, ne ſuo legitimo ſuperiori obediret. Item qui ſuaderet Paulo, ut furaretur, & ut libidinaretur, Franciſco ; tamen ſic ipſe nec eſſet inobediens, nec proprietarius, nec laſcivus. Qui autem ſecundo modo, peccaret opere, & conſilio, at illo, & non iſto votum ſolemne temeraret ; ſed utroque modo emittuntur in Monaſterio vota ? Si dicerentur emitti primo modo, ſtaret ſola opinio tertia (hoc eſt tua :) corruerent prima, & ſecunda (ideſt, Caramuelis, & Llamas) ſervaretur tamen conſequentia doctrinæ ; At quia dicimus, vota emitti ſenſu, & intentione formulæ poſterioris, ſtat ſola Caramuelis ſententia, corruit tua.

Reponis, Votum caſtitatis ſolemne emitti ſenſu primo : & hic ego uno verbo me expedio : ſcio Tamburinum meum ſincerum, & doctiſſimum eſſe : ergo reſpondeat : Novitius fuit, didicit, docuit, libros plurimos legit, conciones audivit, & habuit : Anne juxta primam formulam fuit à Magiſtro Novitiorum inſtructus ? An ab aliquo Theologiæ Profeſſore ? An illam in aliquo Caſiſta legit ? An ab aliquo concionatore audivit ? An eandem alicubi prædicavit, aut docuit ? Minimè, minimè : Ego enim à viris ſanctiſſimis inſtitutus, & moralium Theologorum libris, ut æmuli fatentur, verſatus, nihil ſimile, vel audivi, vel legi, vel eſſe verum cogitavi : immò auderem aſſerere, me legiſſe in Bernardo ; *Unuſquiſque reformare promittit vitam ſuam, non alienam* : Notavi locum, ſed quia in itinere turbata omnia, & aliqua adverſaria neglecta, urgebo hoc iterùm, cùm recurrent verba formalia mei Bernardi. *Sed n.3187. §. Reſpondeo* : inſtans, & ais : *interroga Religioſos omnes, id ſtatim confirmabunt* ; An non P. Antonius Cotonius eſt Religioſus ? eſt ordinis S. Franciſci, vir doctiſſimus, & Religioſiſſimus, & mihi, & Dianæ noſtro caros : Hunc ergo interrogo, *& in ſumma e Verb. Circumſtantiæ n.30.* Sic inquit ; qui habet votum caſtitatis, & fit cauſa, ut aliquis idem votum habens peccet, non tenetur hanc circumſtantiam aperire : nec Religioſus inducens alium Religioſum ad violandum votum caſtitatis, violat caſtitatem : An non reſpondet clariſſimè ? An non eſt Religioſus P. Acacius March. de Velaſco ? Cathedraticus fuit Theologiæ in Univerſitate Valentina ; ob doctrinam, & pietatem maximè æſtimatur ab univerſis. Hic ergo *tom.2. Verb. luxuria reſ.109. n.14.* reſpondet, *Se à de avertir* (ait) *que los que ſon cauſa y occaſiõn de que otro comet a algun peccado en qualquiera de los modos y eſpecies referidos, peccare mortalmente, y ſerà il peccado como fuera elque cauſa, y occaſionan*. Ergo conjugatus, qui ſuadet cælibi, ut fornicetur, non committit adulterium : nec Religioſus, ſi idem faciat, committit ſacrilegium, ſed uterque peccat conſilio, in genere ſimplicis fornicationis. Sic iſti reſpondent, ſic univerſi reſpondebunt.

Dicis, obedientiam, & paupertatem voveri, juxta ſecundam formulam ; at caſtitatem juxta primam ; & undè id, quæſo colligis ? ex communi voventium more, ais, §. *Reſpondeo me certè* ; Ecce quæſtionem ſpeculativam reducis ad praxim, vel vis idiotas omnes juvenes Theologos ſubtiliſſimos eſſe. Sanè ex communi omnium opinione non deducitur reſolutio quæſtionis, quam pauci proponunt & pauciores intelligunt : ergo ad doctos tantummodò eſt recurrendum ;

ſanè

ſanè ſi humanam conſidere fragilitatem (quod *n.1412.* attentiſſimè ootari volui) tangit, qui tangitur, libidinaturque, qui contactu ſuarum manuum, ut alius libidinem expleat, concurrit: caſus ergo hypoteticus, & purè metaphyſicus, qui via, aut nunquam poteſt accidere, non debet ex praxi reſolvi. Poeta quidem junior in hunc ſenſum dixit.

Oſcula das numquam, tamen excipis oſcula Clori.
Oſcula an ignoras accipiendo dari?

Interrogo: ſi Petrus Sacerdos Joanni laico ſuaderet, ut cognoſceret ſolutam fœminam, votumne caſtitatis violaret? Si aſſeris, gravioris criminis accuſas reum conſilii, quàm reum facti: ſi negas, incidis io opinionem Caramuelis. Quid, ſi conjugato ſuaderet, ut debitum ſolveret, an etiam votum, hoc ſuadendo, violaret? Et hęc ſint de hac controverſia ſatis &c.

Alia, quæ attexuntur, ad alias quæſtiones pertinent, cui tamen otium eſt, poterit integram, integramque vindicationem apud prædictum Caramuelem prælegere in Theologia Regu. tom.2. à n.3175 Nos, ut promiſimus manuſcriptum, quo prædictis à Caramuele Tamburinus reſpondit, hujus nimirum germanam Doctrinam afferamus.

Germana Doctrina P. Tamburini de polluente alium.

CAramuel licèt ingenioſus, & doctus, non videtur benè intellexiſſe doctrinam meam, quam ipſe *in Theol. Reg. tom.2. à n.3189.* & alibi impugnare ſibi videbitur: Ego duo diſtinguo: alterum, an vovens caſtitatem, voveat etiam non hortari, non iovitare, non incitare ad actus turpes alienos? & de hac quæſtiones aſſero, non neminem putare, voventem caſtitatem, ſuam vovere, non aliam, ut habeo in vindicatione §. *Patet id quintò* citato à Caramuele: addidi tamen non multò poſt notulam numero ſequenti innuendam: alterum, an vovens caſtitatem, voveat etiam ſuo corpore oon cooperari poſitivè ad actus ejuſmodi turpes alienos? Et de hac quæſtione, ajo, mihi videri, quod id etiam voveat, ut ſignatè in prædicta vindicatione declaro §. *In poſteriore item ex eo capite* his verbis.

CASTITATIS VIRTUS non præcipit, ut in ſua perſona quis non admittat ſenſuales motus; ſed etiam, ne ex induſtria illos poſitivè, & SUO CORPORE procuret in alio &c.

AT Caramuel hæc duo oon diſtinguit; immò ne mentionem quidem hujus poſterioris modi facit: & ſemper, totuſque eſt in probando, voventem caſtitatem, non vovere, alteri laſcivos actus non perſuadere: ſi ſolùm hoc probat Caramuel, ut certè ſolùm probant ejus argumeota, contra meam aſſertionem nihil agit: nam in hoc ab ejus opinione non videor admodũ alienus *in* §. *Patet id quintò*. Sed minùs rectè dixit Caramuel, me ejus ſententiam amplecti, nam de hac expreſsè ſic pronunciavi §. *In poſteriore item*.

An verò Doctrina Caramuelis poſſit deduci ex poſteriore principio poſito ibidem, hoc eſt *in* §. *Patet quintò*, nolo ſine accurata conſideratione decernere.

ID quod etiam alibi notari volui; ſed id, quod ego doceo, eſt, votum caſtitatis involvere etiam promiſſionem, quòd ipſe vovens SUO CORPORE, unde & SUIS MANIBUS non cooperaturus ſit cum alio ad actus illos turpes, etiam præſcindendo à ſua quacunque delectatione, ut contingeret in ſtupidiſſima vetula.

Ego id confirmavi ex omnium Religioſorum ſaltem tacito ſenſu: nunc idem probare contendam ex ipſius Caramuelis conſenſu.

Fac monialem, vel Sacerdotem ſtupidiſſimos, ut complaceant homini ſodomitæ permittere, ut is agat cum ipſis præpoſterè, immò cum moniali vaſe naturali: dicetne quis hunc Sacerdotem, atque hanc monialem, quamvis nullam ſentiant delectationem, nihil contra caſtitatem, quam voverunt, delinquere? Præterea ſi puer patiatur ſodomiticè, ſolùm ob pecuniam ſibi oblatam ab agente, nec ullam ſentiat voluptatem, immò ſentiat dolorem (ut aliquando factum eſſe audio) nonne contra ſextum præceptum pueris directè operabitur, nec ſolùm indirectè ex permiſſione, quam indulget agenti? Quòd ſi audeas affirmare, illum tunc peccare dumtaxat permiſſione peccati alterius; ſequitur, quòd patiens, non peccat, ſi non ſentiat, ut patiens, delectationem, ſed ſolùm peccato agentis, quæ certè eſſet doctrina oimis à ſenſu omnium aliena.

Quare concludendum eſt: votum caſtitatis, ſaltem probabiliter, ſe extendere ad prohibendum voventem, ne SUIS MANIBUS, ſuis coxendicibus, uno verbo, SUO CORPORE obſcænos actus, ſive ſuos, ſive alienos agat. Caramuel autem, ſi aliter ſentit, afferat argumenta contra hanc probabilitatem, cùm hactenus ſolùm locutus ſit de perſuadente, de incitante &c. nunquam verò de cooperante cum SUO CORPORE, ut dictum eſt.

Pari etiam modo Cotonius, & Acacius, quos Caramuel adducit, aliique, qui adduci poſſent, de cooperante per conſilium, per hortationem loquuntur, non autem de cooperante cum SUO CORPORE, quæ eſt mea conſideratio.

Idem Caramuel, *T.1. Th. Reg.* ſuam firmare ſententiam, atq; adeò meam infirmare, contendit his argumentis *n.989.* Sic: Poterit monialis cooperari, ut Joannes reddat debitum uxori propriæ, quin contra votum caſtitatis procedat; quia ipſa non vovit caſtitatem alterius, ſed propriam; ergo eadem de cauſa poterit cooperari, ut Joannes incidat in pollutionem, quin frangat votum caſtitatis, cùm ipſa non voverit vitare pollutionem alteriùs, ſed propriam; vel aſſigna diſparitatis cauſam. Hæc ibi Caramuel, quæ etiam breviter ionuit in præcedente ſua epiſtola ad me ſcripta §. *Interrogo*.

Huic argumento ex mea doctrina facilè reſpondetur. Diſtinguo enim tum antecedens, tum conſequens: poterit moialis cooperari, ut Joannes reddat debitum uxori propriæ, cooperari, inquam, ſuaſione, invitatione, conſilio &c. concedo antecedens; poterit cooperari ſuo corpore; v.g. SUIS MANIBUS adjuvare Joannem ad matrimonialem congreſſum, nego antecedens: eadem diſtinctione utere pro conſequenti; hoc eſt, ergo poterit cooperari cum Joanne, ut hic incidat in pollutionem ſine voti ſui fractiooe, eſto conſequentia; SUO CORPORE, prorsùs nego; quia monialis vovit illibatam caſtitatem, ut ſupra vidimus, quæ hujuſmodi obſcænis immunditiis SUO CORPORE non ſe immiſcet.

Deinde *n.990. dicti primi tomi* ſic idem Caramuel arguit; non minus interdictum eſt moniali nubere, quàm mollitiem committere, atqui, quando cooperatur, ut Joannes reddat uxori debitum, nihil facit contra ſuam caſtitatem, ſed contra caſtitatem Joannis; ergo ſimiliter, quando cooperatur monialis ad hoc, quòd Joannes habeat pollutionem, nihil facit contra caſtitatem ſuam, ſed contra caſtitatem Tertii &c. hæc ille.

Reſpondeo ex eadem mea doctrina; concedendo enim majorem, diſtinguo minorem: quando monialis cooperatur, ut Joannes reddat uxori debitum, nihil facit contra caſtitatem, quando, inquam, cooperatur conſilio, perſuaſione &c. concedo minorem; quãdo cooperatur SUO CORPORE v.g. SUIS MANIBUS, adjuvando Joannem ad illum conjugalem congreſſum, nego minorem; unde ſub eadem diſtinctione, concedo, vel nego conſequentiam.

Denique paulo poſt *n.995.* Sic idem habet: quod ex circumſtantiæ omnes poſſint tolli (nimirum quod monialis verb. grat. oulli delectationi conſenſum præbeat, nec ſit in ſummo periculo conſenſum præbendi) affirmant aliqui, qui audierunt varias confeſſiones: nam ſi ſæpè mulier io actu venereo merè paſſivè ſe habet, & ut lapis, quod fœmiois nimis deditis Veneri eſt frequentiſſimum: cur non earum aliqua poſſit, ſtudens proprio lucro, oon propriæ voluptati, etiam ſine delectationis periculo, Amaſium polluere, & peccare mortaliter, non contra ſuam, ſed contra debitam Amaſii caſtitatem? Hactenus Caramuel.

Verùm ego ſic primo adversùs ipſum, ſive retorqueo, ſive infirmam ejus doctrinam reddo: dicit, mulierem aliquam proprio lucro ſtudentem, non propriè voluptati, ſine delectationis periculo Amaſium polluere, & peccare mortaliter, non contra ſuam, ſed contra debitam Amaſii caſtitatem; quia ejuſmodi mulier, nec delectationem ſentit, nec periculum ſubit conſentiendi; Ergo, ſi doctrinæ conſequentiam ſervare velit, dicere tenetur, mulierem illam merè paſſivè, lapidis inſtar, ſe habentem, quod fœminis nimia deditis Veneri frequeotiſſimum eſſe, affirmat, poſſe ſtudere proprio lucro, non propriæ voluptati, & ſine delectationis periculo fornicari, immò & ſodomiticè pati; & tamen illam peccare quidem mortaliter, at non contra ſuam caſtitatem, ſed contra caſtitatem Amaſii, & conſequenter has fœminas Veneri jam diù deditas à peccatis contra ſuam caſtitatem Caramuel liberabit. Id quod docere unquam audebit nemo.

Sic ſecundò, quod idem modo dixit §. *oſcula das nunquam* infirmare poſſum: dixit, inquam, ibi caſum, de quo diſputamus, eſſe metaphyſicum, qui vix, aut numqnam poteſt accidere: ſi enim fatetur eos, qui varias confeſſiones audierunt, id affirmare, & fœminas valdè Veneri deditas ſæpè ſe habere, ut lapides, qua firmitate doctrinæ aſſerit, id vix, aut oumquam accidere poſſe?

Sanè novi ego adoleſcentulum ſæpè paſſum eſſe oſcula, tactuſque turpes à magiſtro, non modò delectatione nulla, verùm etiam ſumma diſplicentia, idque ob timorem, ne ab illo malè tractaretur, & multoties ob pudorem illum à ſe repellendo: & quoties pater, frater, vel quilibet alius venereè oſculatur puellam, puerumve innocentes, nec illa venerea delectatione infectos? Ergo ſæpè accidit, ut oſcula obſcæna dentur, nec reddanter tamen.

Idem Caramuel *in tom.1. Theol. fundamentalis Fundamento 59. à n. MDCCCX. in 3. editione* hanc eandem quæſtionem tractat, eademque repetit, quæ hactenus nos attulimus, ubi pro ſententia, quæ eſt mea, quòd ſcilicet peccet Sacerdos contra ſuam caſtitatem, quam vovit, ſi alium laicum polluat, adducit Oviedum, adducit Dianam, adducit ex parte Candidum, adducit Trullench, cujus poſtremi verba ab eodem Caramuele ibidem producta ſunt hęc. Hinc fit (ait Trullench.) *t.2. in Decal. lib.6. c.1. dub.8. §.1. n.2.* quando mollities committitur tactibus Profeſſi, aut in ſacris conſtituti, eſſe id in confeſſione aperiendum, ut benè exiſtimat Diana; poterat etiam adducere P. Vincentium Tancredi noſtræ Societatis Theologum, mihique amiciſſimum *2. part. 9. moral. tract. 1. q.17.* Jam, ſi hanc ſententiam amplectuntur prædicti Doctores, cur in præſenti epiſtola, quam ad me ſcribit Caramuel, contra meam ſententiam ſic exultat? An Tamburinus (ait) juxta illam ab aliquo Theologiæ profeſſore fuit inſtructus? An illam in aliquo Caſiſta legit? An ab aliquo Concionatore audivit? An eandem alicubi ipſe prædicavit, aut docuit? Minimè, minimè. Hæc ille, oblitus Doctorum, quos citaverat dicto *1. tom. Theol. Fund.* Nam profectò ſi tot Doctores, ipſo Caramuele fatente, hanc meam ſententiam ſuſtinent, ego audacter reſpondere poſſum, me ab his Doctoribus juxta illam

Digitized by Google

ta illam inſtitutum fuiſſe: Trullench non eſt Theologus? Diana Caſtia non eſt? Theologus non eſt Oviedus? Candidus, qui favet, non eſt Concionator, immò ea Concionatorum familia, & Theologus inſignis? Legatur item Tancredi *p.1.q.mor.tr.3.q.ult.* ubi pro vera, hoc eſt, pro mea ſententia in fine dictæ quæſtionis ſic habet: contrarium aſſerente, hoc eſt, ſententiam Caramuelis, non habere aliquod fundamentum.

Ad illud, quod à me quærit Caramuel, an alicubi eam ſententiam prædicaverim, vel docuerim?

Reſpondeo, me nullibi eam prædicaſſe; quia hoc non eſt argumentum in Concionibus proponendum; addo, me illam docuiſſe privatim cum debita dexteritate, & modeſtia, immò illam in mea vindicatione nuper ab ipſo Caramuele poſita publicis typis, clariſſimè ſapientibus expoſuiſſe: unde is nimis immeritò à me inquirit, an illam docuerim, cùm tam manifeſtè, me illam docuiſſe non ignoret.

Hactenus de hac controverſia ſcripſiſſe ſufficiat; nam alia quædam ab oculatis Lectoribus non difficili negotio diluentur.

Ego Thomas Tamburinus hæc ſcripſi Panormi 1. Novembris 1666.

FINIS PRIMI PARERGI.

PARERGON SECUNDUM
AD IDEM
SECUNDUM ECCLESIÆ PRÆCEPTUM.
DE CONFESSIONE COMPLICIS SUI PECCATI.

RUſticabar nudiuſtertiùs de more in ſuburbanis noſtris hortis (Patres &c.) ut non nihil otii indulgerem literariis exercitationibus meis; quod nihilominus non pauci ex incidentibus ſubinde occaſionibus interpellabant; ſemel ergo Perilluſtris Vir, comite Sacerdote, eodemque peritiſſimo hujus civitatis animarum Curatore: me pro eorum humanitate ad meam ſalutem recognoſcendam, convenerunt. Inter alloquia vergebat jam ad occaſum ſol; atque à vicinis montibus longiores ſe demittebant umbræ, & nos per ſpatioſa pomarii ambulacra amicè confabulantes incedebamus; ubi incidit fortè ſermo de Sacerdotibus Græcis, quibus licet in Orientali Eccleſia matrimonio eſſe conjunctis; an hi, ſi Confeſſoris munere fungantur, ſuarum uxorum exhomologeſes ritè excipere valeant? & inde modica, ut fit, ex altero ſermone ad alterum, & ex grege ad armentum, tranſitione, in eam diſputationem dilapſi ſumus, ſanè valde arduam, & ancipitem valdè: an ſacer Myſta ad idem munus adſcriptus, piacularem Confeſſionem audire ejus poſſit, cum qua ab ipſo inhoneſtè actum eſt? Quod ſub alio dicendi modo proponunt morales Theologi; an valida ſit Confeſſio turpis congreſſus cum ipſomet complice Sacerdote? Et Parochus quidem, quo cum familiariter agebam, validam eſſe, cum Joanne Sanchez putabat; Ego cum aliis mox laudandis, ſaltem ut plurimùm, diſſentiebam. Quoniam verò conſequenti hoc anno meus auditores latè de Confeſſione ſum, Deo favente, multa docturus, operæ pretium me facturum duxi, ſi proluſionis loco de propoſita quæſtione in hoc ornatiſſimo conſeſſu diſſererem, veram, ſolidamq; ſententiam ſine fallacia ſectarer, eandemque veſtrum omnium, ut ſpero, doctiſſimis ſuffragiis comprobarem.

Itaque ſtatuo, Confeſſionem turpium ipſi complici exhibitam, regulariter, ut loquimur, ac fere ſemper, invalidam, & ſacrilegam eſſe, ac neceſſariò repetendam; quamvis enim Doctores communi calculo eam fore validam, doceant: modò primò abſit periculum novi lenocinii, novæque indecoræ voluptatis: modò ſecundò legitimus adſit animi dolor: & modò tertiò, legitimum item ſuſcipiatur, & conſtans non ampliùs labendi propoſitum: id quod docuere S. Thomas, Sylveſter, Angelus, Sotus, Vivaldus, aliique cum Diana *p.5.tr.4. reſ. centeſima ſuper decimam*; tamen (quidquid habeat Joannes Sanchez *diſp.11. n.16.*) hi Doctores intelligendi omninò ſunt, perinde ac plures ex his conceptis verbis ſeſe intelligi volunt, quando certum eſt nullum ſubeſſe periculum. At verò iidem addunt, vel addere certè coguntur, ferè ſemper ſubeſſe veluti latens anguis in herba, probabile, ne dicam certum, oblectationis novæ periculum, vel ex parte puellæ, vel ex Sacerdotis parte. Præterea latere periculum diutiùs commorandi in eodem cœno: denique doloris ex animo concepti defectum. Quapropter meritò Fagundez *2. Eccleſiæ præcepto lib.4. cap.3. num. trigeſimo quarto*, eſſe lethale, complicis ejuſmodi Confeſſionem excipere, disertè pronuntiat. Pontius item Legionenſis *lib.7. matrimonii c.38.* expreſſioribus verbis ſic habet: *confiteri complici, res eſt periculi plena, & occaſio committendi non pauca ſacrilegia. Quem enim animum eſſe cenſes & Confeſſario, & pœnitenti? Quare ratione periculi novi conſenſus, & committendi ſacrilegii, iſtud illicitum eſſe aſſevero: niſi fortè in extremæ neceſſitatis caſu, aut quando imminente præcepto confeſſionis annuæ, non eſſet copia Confeſſoris, & ob magnum aliquod periculum, nulla ratione diſſimulari poſſet omiſſio præcepti. Nam extra hos duos caſus, dicerem, mulierem illam non habere copiam Confeſſoris, ſi non aliter, quàm Amaſio confiteri poteſt, atque adeò non teneri præcepto Confeſſionis.* Hæc Pontius. Hinc meritò per ſummam prudentiam in Concilio Mediolanenſi Provinciali quarto, teſte Bonacina *de pœnitentia quæſt.7.p.5.* lege horrendæ excommunicationis latæ ſententiæ interdicitur, ne quis improbi facinoris ſocio pœnitentiæ Sacramentum adminiſtret.

Jam verò his, quaſi primis jactatis haſtis, nec toto conatu diſputatis, per ſingula capita diligentiùs excurramus; & primò quidem periculi magnitudinem explicemus. Sanchez *lib.1. in Decal. cap.6. num.7.* ſic ait: ſi mulier data opera, abſque ulla neceſſitate, ſe ejus conſpectui præbeat, à quo turpiter ſe amari non ignorat, etiamſi amorem illum non intenderet; neſcio, eam à mortali culpa liberare: jam in hunc modum ratiocinemur, auditores: ſi ratione periculi mortalem culpam contrahit pudica aliàs puella ex uno non neceſſariò ſui conſpectu, quem adoleſcenti offert; propterea quòd his facili negotio in lubricam delectationem impinget, quid expectandum à Sacerdote, de quo agimus, quando amicè agit cum illo impura mulier? Quando eadem ſuperaddit non ingrata (ne ampliùs dicam) colloquia? Quando præcedentium amplexuum memoriam refricat? quando ſui amoris æſtus ad integrandam confeſſionem reponit? Quando obſcœna ſui cordis arcana deſideria fatetur? quas putatis flammas in temerarii Sacerdotis pectore tunc illa volens, nolens, non excitabit?

At jam extinctæ ſunt antiquæ veneris flammæ, quandoquidem ad ſuarum culparum expiationem pœnitens accedit, idque ad emendatum forte Confeſſarium: Audio, dixiſti pulchrè, bellè narraſti; verùm ego & ſcio, & experior, recens demortuam ceream facem ſtatim in ictu oculi, ut primùm igni admovetur, accendi. Quid, ſi in ſocio flamma extincta nondum fuerit? (quod tibi conſtare nequaquam, immò ſemper timeri poteſt.) Tunc ſanè proh quantùm, & quàm inextinctum incendium excreſcet!

Collector adagiorum explicans parœmiam illam (Periculoſum eſt, canem inteſtina guſtaſſe) ſic habet: monet adagium, haud facilè temperare à peccando, qui ſemel illecebram illam, veluti anthoramentum vitioſum deguſtaverit: quemadmodum, qui ſcortum attigerit, qui ſemel perjurio rem auxerit, qui ſemel aulicam vitam ſit expertus. Hæc ille, & tu tam facilè, tam promptè, tamcitò Sacerdotem tuum fuiſſe correctum, tibi perſuades; Non (tametſi jurejurando affirmaverit) credam.

Atque illud quidem, quod innui, (quando intima ſui cordis arcana homologeta puella patefacit) quantam, quamque aridam eſcam admovet Amaſio? Detegere enim ſecreta pectoris, eximii amoris vehemens eſt incitamentum; quod tanquam germanam ejus proprietatem indicavit Dominus, ac Præceptor noſter *Ioannis 15 Vos autem dixi amicos, quia quæcunque audivi à Patre meo, nota feci vobis: & Judicum 6.* Sampſonem ſic arguit Dalida: *Quomodo dicis, quod amas me, cùm animus tuus non ſit mecum?* Explicat Lyranus perinde, ac ſi dicat; quod *me diligas, manifeſtè falſum eſt, cùm proprium ſit diligentium, ſecreta ſui pectoris invicem revelare:* addamus & nos ſapientes majores noſtros; qui, quia eos non latebat, inter amicos ſinceram haberi non poſſe dilectionem, niſi animi penetralia iidem ſibi invicem denudent; nudum, nulloque ornatum veſtimento amorem depinxerunt: quare admiratione dignum non eſt, ſi arcanorum communicatione foveatur, excitetur, accendatur amor. Unde nec etiam admirandum, ſi vobis ego id propugnem, quod nimirum cum amica puellula ſui cordis interiora amico Sacerdoti, aperto veluti pectore oſtendit, fieri non poſſit, quin ejuſmodi Myſtes vehementiore animi motu, in eam non feratur, & mellitum venenum, ut per aliam occaſionem loquitur Plinius, multumque lethale, vel invitus non bibat.

Nec

Digitized by Google

Nec profectò innocens conſtabit amor, quamvis ea pia confeſſione conſurgens, ut purus, & filio dignus in benè moratis Confeſſariis conſuevit enaſci, quando probus pœnitens ſui pectoris occulta fideli enarratione Confeſſario, tanquam Patri, commemorat: minimè, minimè, in eo, de quo noſtra verſatur locutio. Quod me juvat ex Medicorum documentis palàm facere: Hippocrates Medicorum Princeps *lib. 2. Aphoriſmo 10. Non pura corpora (inquit) quanto plus nutries, tantò magis lædes*. Rationem hujus pronunciati dat ejus Commentator, Medicorumque Magiſter Galenus. *Quia*, inquit, *corrumpitur adveniens alimentum, quamquam probi ſucci ab humore pravitate jam corpus obtinente*. Hæc illi. Nos verò non abſimili ratione, aſſeveramus, quanto plus amoris, quamvis probi, & innocentis adjungas, tantò magis lædes, nam impurum, & ſacrilegum pectus, ac pravitate venerea infectum, facili tranſitu purum illum amorem, homine etiam minùs advertente, in tabem certò convertet, obſcœno nimirum, & venereo motu ejus cor obſidente.

Hinc etiam fit, ut ego non videam, qua ratione improbus hic ſacrorum miniſter alterius eſſe medicus poſſit, cùm ſit eodem contagioſo morbo, iiſdemque vulneribus ipſe ſcatens; & qui errata mulieris caſtiget, inceſſatque ipſe intercutibus vitiis miſerabiliter madens? Quòd enim impudicus pudicitiam alteri inſtillet, nullo prorſus negotio impetrabis; ſiquidem nunquam efficies, ut cancer rectus ingrediatur, & ambulet.

Augetur inde malum, quia novit impudens Confeſſarius meretriculæ exteriora verba & actus; at cordi occulta non novit: quare ſæpè anceps, ſępè anxius de ejus mente, deque vera dilectione ſubdubitat. Cùm verò ea accedit ad ſacrum tribunal, aperitque pectoris ardentes faces, aſſiduaſque fortaſsè cogitationes, ac propenſiones ad eum, apud quem ſua peccata (quamvis cum pęnitentia) deponit; quis ibit inficias, nefarii Sacerdotis pectus vel accendi, vel accenſionis evidentem aleam ſubire? Qui autem amat periculum, peribit in illo, eſt pronunciatum, vel ipſis tyronibus vulgare: Profectò amor amorem elicit, veluti ſilex ignem, chalybem percutiens. Amor philtrum eſt potentiſſimum, ad amorem excitandum: quod eleganter ſcripſit Seneca ad Lucillum, *epiſtola nona: Ego*, inquit, *tibi monſtrabo amatorium ſine medicamento, ſine herbis: ſi vis diligi, dilige*.

Expendamus adhuc preſſiùs mulieris ſacrilegam confeſſionem: ſiquidem ea inſtituta eſt à Chriſto Domino, ut ſalubri confeſſione, & pudore, quæ in ipſa culparum narratione concipitur, excitetur in nobis alius purior de delictis commiſſis pavor, & dolor, prout oportet ad juſtificationis gratiam impetrandam: ſic ad advocandum ejuſmodi ſalutarem dolorem nobiliſſimi Doctores, Magiſter ſententiarum *in quarto diſtinctione 7. & S. Thomas ibidem, q. 3. art. 3.* aſſerunt, mortis urgentis periculo (ſi Sacerdos præſtò non ſit) debere quempiam confeſſionem inſtituere coram laico, non quidem quaſi profanus homo piacularem abſolutionem tribuere ritè queat, ſed ut verecundia, ac pudore apud laicum concepto eventilet, atque excitet legitimi doloris faces, & ſalutaris contritionis actum extorqueat. Atqui, amabo te, commemorata crimina criminis ſocio; præſertim amico ejuſdem farinę pulvere, ſeu melius luto fœdè conſperſo, quodnam pudoris veſtigium imprimunt? Planè nullum. Putas id, quod pudiciſſimè protulit Tullius *l. 1. de legibus*: erubeſcunt pudici etiam loqui de pudicitia: Putas, inquam, locum habere in hac muliere, & eam, dum de impudicitiis ſuis cum impuro amico agit, vel latum unguem erubeſcere? Vah! adversùs ſolem ne loquamur: manifeſtis, oro, ne repugnemus.

Confirmare tamen adhuc, quæ dicta ſunt, pervulgato judicis exemplo placet.

Docet Sanchez *in ſumma, iterùmque in conſiliis lib. 5. c. unico*, non licere, Judicis Amaſiam rogare, ut ea pro te apud ipſum intercedat, non licere (inquit) ratione ſcandali, tum ſui ipſius, cùm ſe exponat vehementiſſimo labendi periculo; tum alieni, quia in idem diſcrimen Judicem conjicit: ſolùm ratione urgentiſſimæ neceſſitatis, id concedunt Caſtropalaus, Hurtadus, aliique apud Dianam *p. 3. tr. 6. Reſ. quadrageſima quarta*. Ubi enim inſtat gravis neceſſitas, erit potiùs ſcandalum acceptum, quàm datum; paſſivum, quàm activum (quorum differentiam in præſentia diſtinctius explicandi locus non eſt.) Si igitur lethale piaculum committi putatur, quando de alieno impurum Judicem mulier alloquitur, quantò magis mortifera labe inficietur ea, quæ Sacerdotem lubricè dilectum alloqui non dubitat: & quidem non de negotio alieno, ſed de ipſiſſimo turpis amoris incendio? Hanc, tu æſtimaveris, ſincerum ex animo dolorem de peccato poſſe concipere, dum actu peccato ſandali peccat? Nec ulla in re præſenti neceſſitas excogitari poteſt: nam præter mortis periculum, aut gravem infamiam, ut initio hujus diſputationis innuebamus cum Baſilio, Pontio, quia tunc ſcandalum cenſetur merè paſſivum, nulla fingi lex poteſt, quæ jubeat, mulierem in eo eventu confiteri, quia reputanda tunc eſt, carere omni Confeſſario, ſi alius non adeſt, pręter turpis peccati ſocium: ſatius enim tunc erit confeſſionem omittere, quàm ſacrilegæ confeſſionis reum apud æternum Judicem conſtitui.

Nec prætermittendum eſt argumentum, ductum ab experientia, omnium actionum tuta, fideliſque magiſtra: ſiquidem ferè omnes ejuſmodi confeſſiones procedente tempore ſacrilegiis fędatas, fuiſſe deprehenſas, compertum eſt, novis impudicitiis, vel in ipſo confeſſionis actu, ſubinde refertas; & quod malorum caput eſt, per plurium annorum ſpatia cęnoſum commercium perduraſſe. Quare ſæpè juſtiſſimo Dei judicio, hos impios homologetas, propterea quod ſępè in confeſſione ſollicitatores fuerint, ad ſacrum Inquiſitorum tribunal fuiſſe delatos, non ignoramus; de quibus libeat exclamare. O fidos ovium Cuſtodes, ut ajunt, lupos, ergo (ne in ſole caligemus auditores) confeſſiones turpium cum ſocio ſacrilegæ regulariter exiſtimandæ ſunt, cùm regula deſumenda ſit ex his, quæ ut plurimùm, & frequenter eveniunt, ſic pronunciante communi jure, *lege in obſcuris H. de Reg. ulis juris*: in obſcuris inſpici ſolet, quod veriſimilius eſt, aut quod plerunque fieri ſolet.

Denique ſi hęc argumenta inferioris ordinis, hoc eſt, (humani ingenii) apud pertinacem aliquem non evincunt; evincat locupletiſſimum teſtimonium à cęlo latum. Etenim Cęſarius *l. 3. c. 24.* id enarrat, quo hactenus propugnata ſententia confirmatur: dabo ejuſdem Cęſarii verba, ne ſcilicet, ſi alio utar ſtylo, hoc eſt meo, à ſincera ſimplicis narrationis veritate, aliquid detrahere videar.

In quodam loco (ait) Sacerdos quidam nuper defunctus eſt, cui ſuperior ob meritum vitæ injunxerat, quatenus fratrum ſuorum confeſſiones audiret. Erat in eodem loco adoleſcens quidam, qui ad eum confitendi cauſa frequenter veniebat, cum quo, dęmone inſtigante, & humana fragilitate conſentiente, idem Confeſſor ſemel tantummodò peccavit. Statim opere perpetrato, cępit dolere, & flere amariſſimè, dicebatq; juveni: Malè fecimus; aliis hoc peccatum confiteri non poſſumus; ſed conſulo, ut tu mihi confitearis, & ego tibi, alterque ab altero ſuſcipiat pęnitentiam. Placuit conſilium: confeſſi ſunt invicem peccatum: parvo poſt tempore Sacerdos idem infirmatus eſt uſque ad mortem; & cùm jam in extremis ageret, timore gehennæ, peccatum ſuperiori confeſſus eſt, & obiit. Poſt mortem clara die apparuit adoleſcenti, facie lurida, & etiam veſte trita, dixitque illi: In maximis pęnis ſum propter peccatum illud tantùm, quod tecum commiſi: ab ignea enim catena aſtringor, & niſi in extremis peccatum Superiori in confeſſione expreſſiſſem, ęternaliter damnatus fuiſſem. Si tu purè, & plenè confeſſus fueris peccatum noſtrum, mihi multum proderis; ſin autem æterna pęna te ſuſcipiet, ſicque diſparuit. Territus juvenis fecit coram Superiore confeſſionem. Hæc Cęſarius.

Porrò ubi prædictam defuncti monitionem reſcribit à Cæſario P. Joannes de major noſtrę Societatis *v. communio, exemplo decimo ſpeculi*, hanc notationem affigit. Poteſt quidem, inquit, eſſe confeſſio valida, & abſolutio data ab eo, quo cum aliquis peccavit turpiter; ſed quia ſępè (addo ego, ferè ſemper) contritio abeſt, cùm aliquis confitetur complici; ideò potuit fieri, & poteſt ſępè accidere (dicamus nos, ferè ſemper) ut talis confeſſio ſit inutilis ad ſalutem: Hæc Joannes de major.

I nunc nimis imprudens Myſtes, & ſibi, ut libet, tam grande periculum, liquidiſſimas æterni Regni delicias prodigendi, teque cum tuis amoris flammis in flammas ardentiores, æternum immergendi. Jam de propoſita quæſtione hæc pauca dixiſſe ſufficiat. Nam extrà modum veſtra benevolentia abuterer, ſi in longiorem curſum protraherem orationem meam, quod ob argumenti amplitudinem certè poſſem. Id tamen unum adiicere fas eſto pro quo ſentio, mihi aurem vellicari, ut illud explicem, unde initium ſumpſit diſputatio de confeſſione complicum; quid ſcilicet decernendum de conjugibus Orientalis Eccleſiæ concedentis legitimas nuptias Sacerdotibus? Morem vobis, ſed brevibus geram.

Gloſa *in capitulo, omnes, trigeſima, q. 1.* Sic proponit hanc dubitationē, ac diluit; nunquid (ait) Sacerdos Orientalis Eccleſiæ audiet peccata uxoris ſuæ? Non; quia nec ipſa ei liberè confiteretur, ſi commiſit adulterium. Fagundez etiam id approbat *a. Eccl. precepto lib. 4. c. 3. n. 34.* qui, cùm docuiſſet peccare mortiferè Sacerdotes, ſi fœminarum, cum quibus ſceleratè ſe gerunt, confeſſiones excipiant, addidit, ſic etiam Sacerdos Græcus non debet audire uxorem. Hæc ille jejunè ſatis. Verùm, ejus & Gloſę pace, ſolidam hujus ſententiæ rationem nequaquam video: niſi etiam timor adſit diminutæ confeſſionis, ut contingeret ob commiſſum adulterium, vel quid ſimile, quod ſolùm notare debuiſſet Gloſa, non apparet ratio, cur uxoris homologeſim audire ritè non poſſit conjux Græcus: illa enim, de qua modò noſtra proceſſit diſputatio, *complex erat, & ſocia peccati Confeſſarii*, quæ certè criminis ſocietas prorſùs exulat in uxore, Græcoque Sacerdote ſancta nuptiarum lege colligatis.

Atque hinc fit, ut ſemper illa diſtinctio ſit nobis ante oculos obverſanda, ut quæ diximus de ſacrilega confeſſione turpium cum complice Sacerdote, ad alia alterius claſſis peccata non ſint facilè extendenda, quale eſſet exempli gratia furtum, blaſphemia, perjurium, & ſimilia: quamvis enim aliqua mulier conſentiente Confeſſario, damnum v. g. alicui adversùs juſtitiam intulerit, cùm hujus delicti confeſſio non ſit, ut plurimùm, cauſa, immò nec occaſio proxima; atque adeò proximum periculum iterùm peccandi, vel in eodem peccato perſiſtendi, vel conſuetum contritionis, aut attritionis actum non eliciendi, ex quibus capitibus turpium confeſſionem à complicibus ablegavimus: ideò niſi quid aliud incommodi intercurrat, non erat in aliis delictis, eodem modo, ac in turpibus, decidendum. Atque hæc de contentione orta ex ſociali crimine hactenus diſputata, ſint ſatis.

Digitized by Google

PARERGON TERTIUM
AD SECUNDUM ECCLESIÆ PRÆCEPTUM.
DE IUBILÆO.
S.D.N.D. CLEMENTIS DIVINA PROVIDENTIA PAPÆ X.

Jubilæum univerſale ad implorandam Divinam opem contra Turcas: Clemens Papa X. Univerſis Chriſtifidelibus præſentes litteras inſpecturis ſalutem, & Apoſtolicam Benedictionem.

INter graviſſimas, multipliceſque curas, quibus ex Sacroſancti Apoſtolatus humilitati, atque infirmitati noſtræ divinitus crediti munere aſſiduè urgemur, illa animum noſtrum acriùs, vehementiuſque angit, & lancinat ſollicitudo, quam de florentiſſimi olim Poloniæ Regni rebus formidabili Turcarum potentia, atque immanitate ſummum in diſcrimen adductis, corde jugiter verſamus: quis enim aliquo honoris Dei zelo, atque pietatis ſenſu præditus in luctuoſam tam potentis, tantaque rerum pro Chriſtiana Religione fortiter geſtarum gloria longè, lateque fulgentis Regni faciem mentis oculos abſque lacrymis conjicere poſſit? Quis ad graviſſima, quæ univerſæ Chriſtianæ Reipublicæ imminent pericula, non expaveſcat? Expugnata ſiquidem nuper Camenecis, quæ infenſiſſimorum Chriſtiani nominis hoſtium impetus non ſemel cohibuerat, atque fregerat, immitis Turcarum Tyrannus, eo ſucceſſu inflatus, pro inexplebili, qua flagrat, dominandi, imperiique ſui confinia dilatandi libidine, victricia arma quaqua verſùm circumferre, arces, oppida, civitates, & provincias debellare, populos ſervitute opprimere, & miſerandam in captivitatem adducere, ac Mahumetanę perfidię abominationem vi, terrore, dolo, omnique conatu in agro Dei viventis plantare non ceſſat, totamque Rempublicam Chriſtianam clade involvere molitur. Verùm exclamare licet cum Propheta: quis dedit in direptionem Jacob, & Iſrael vaſtantibus? nonne Dominus, cui peccavimus? Ita eſt planè, longanimem Dei patientiam provitant hominum flagitia, ejuſque vindictam accerſunt: nam, ut ſubjungit idem Propheta, noluerunt in viis ejus ambulare, nec audierunt legem ejus, & effudit ſuper eum indignationem furoris ſui, & forte bellum: ſed qui pius eſt, miſericors, & clemens, patiens, & multæ miſerationis, qui non vult mortem peccatoris, ſed magis, ut convertatur, & vivat; effundet in nos divitias miſericordiæ ſuæ, ſi iniquitates noſtras quibus eum offendimus nimis, humili confeſſione agnoſcentes, illaſque dignis pœnitentiæ fructibus expiare ſatagentes, offeramus ei cordis contriti holocauſta, & orationes noſtras jejuniorum, atque eleemoſynarum viribus roboratas, tanquam incenſum ſuper ſtare ejus admoleamus in odorem ſuavitatis. Hoc itaque unanimi charitatis fervore agamus omnes, Patrem miſericordiarum, & Deum totius conſolationis concorditer invocemus, ut Dominator exercituum, qui conterit bella ab initio, erigat brachium ſuum, ſicut ab initio, & allidat virtutem inimicorum noſtrorum in virtute ſua: & qui facit pacem in ſublimibus, ille fideles ſuos fortiter vinciat concordię neſu, & induat fortitudine, quæ de cœlo eſt, ut hoſtes noſtros, qui in multitudine contumaci, & ſuperbia venientes hæreditatem Dei noſtri delere ſatagunt, protegente Domino, in cujus manu eſt ſalvare in multis, & in paucis, diſſipent, & diſperdant, atque à Chriſtianorum cervicibus longè repellant: quæ, ut fructuoſiùs majorique ſpiritus ardore peragantur, ex priſtino Romanæ Eccleſiæ, omnium matris, & magiſtrę more, cœleſtium gratiarum Theſauros, quorum diſpenſationem nobis commiſit Deus, in pręſentibus neceſſitatibus aperire, & liberali manu erogare decernimus. Igitur ex parte Omnipotentis Dei Patris, & Filii, & Spiritus Sancti omnes, & ſingulos utriuſque ſexus Chriſti fideles, tam in Alma Urbe noſtra, quàm extra eam ubicunque locorum conſtitutos, Apoſtolica auctoritate paternè requirimus, monemus, & hortamur ad infraſcripta devotè peragendum, ac ad Deum Salvatorem noſtrum toto corde orandum, ut per viſcera miſericordiæ ſuæ Religionem Chriſtianam, fidemque Catholicam tueri, & protegere, nefariorumque illius hoſtium Turcarum impetus reprimere, vires conterere, & conſilia diſſipare, Polonorum animos diſſidiis diſtractos reconciliare ac in priſtinæ charitatis, atque unionis compagem reſtituere, Principibus Chriſtianis pacem, & veram concordiam donare, & firmiter ſolidare, eorumque vires, & conſilia ad tutelam Chriſtiani nominis, *Sanctæ* matris Eccleſiæ exaltationem unire, augere, firmiſque præſidiis munire, ac piis omnium noſtrum laboribus, atque conatibus felices ſucceſſus largiri dignetur. Nos enim de Omnipotentis Dei Miſericordia, ac Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum, ejus auctoritate confiſi, ex illa ligandi, & ſolvendi poteſtate, quam nobis Dominus, licèt indignis, contulit univerſis, & ſingulis utriuſque ſexus Chriſti fidelibus in Alma Urbe noſtra degentibus, qui ſolemni proceſſioni, quam aliqua die proximè venturæ hebdomadæ ab Eccleſia Sanctę Marię ſuper Minervam ad Eccleſiã Sancti Stanislai Nationis Polonorũ de eadem Urbe unà cum Venerabilibus fratribus noſtris S. R. E. Cardinalibus, nec non Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, quos in Romana Curia adeſſe contigerit, ac Chriſtianorum Regum, & Principum Oratoribus apud nos exiſtentibus, Prælatis quoque, & Officialibus ejuſdem Curiæ, Univerſoque Clero, & Populo benedicente Domino agemus, devotè interfuerint, vel S. Joannis in Laterano Principis Apoſtolorum, & S. Mariæ Majoris Eccleſias, ſeu *Baſilicas*, vel earum aliquam intra ſpatium ejuſdem, vel proximè ſubſequentis hebdomadæ ſaltem ſemel viſitaverint, ibique per aliquod temporis ſpatium devotè, ut ſupra, Deum oraverint, ac quarta, & ſexta feria, ac Sabbato alterius ex præfatis hebdomadis jejunaverint, & peccata ſua confeſſi, *Sanctiſſimum* Euchariſtię *Sacramentum* in Dominica die immediatè ſequenti, vel alia die intra eandem hebdomadam reverenter ſumpſerint, ac pauperibus aliquam eleemoſynam, prout unicuique ſuggeret devotio, erogaverint; cæteris verò extra Urbem prædictam ubicunque degentibus, qui Eccleſias ab Ordinariis locorum, vel eorum Vicariis, ſeu Officialibus, aut de eorum mandato, & ipſis deficientibus, per eos, qui ibi curam animarum exercent, poſtquam ad eorum notitiam hæ noſtrę pervenerint, deſignandas, vel Eccleſiarum hujuſmodi aliquam ſpatio duarum ſimiliter hebdomadarum à publicatione deſignationis per Ordinarios, vel eorum Vicarios, ſeu Officiales, & alios, ut præfertur, faciendæ decurſu harum ſaltem ſemel viſitaverint, ibique ut ſupra oraverint, ac quarta, & ſexta feria, ac Sabbato alterius ex hebdomadis hujuſmodi jejunaverint, pariterque peccata ſua confeſſi, ac in die Dominica immediatè ſequenti, vel alia die intra eandem hebdomadam Sanctiſſima Communione refecti fuerint, & pauperibus aliquam eleemoſynam, ut præmittitur, erogaverint; pleniſſimam omnium peccatorum ſuorum Indulgentiam, & remiſſionem, ſicut in anno Jubilæi viſitantibus certas *Eccleſias* intra, & extra Urbem prædictam concedi conſuevit, tenore præſentium concedimus, & largimur. Navigantes verò, & iter agentes, ut, cum primùm ad ſua ſeſe domicilia receperint, ſuprafcriptis peractis, & viſitata Eccleſia Cathedrali, vel majore, aut Parochiali loci eorum domicilii, eandem Indulgentiam conſequi poſſint, & valeant. Regularibus autem perſonis utriuſque ſexus, etiam in clauſtris perpetuò degentibus, nec non aliis quibuſcunque tam laicis, quàm Eccleſiaſticis ſæcularibus, vel Regularibus, etiam in carcere, aut captivitate exiſtentibus, vel aliqua corporis infirmitate, ſeu alio quocunque impedimento detentis, qui ſupra expreſſa, vel eorum aliqua præſtare nequiverint, ut illa Confeſſarius ex jam approbatis à locorum Ordinariis ante præſentium publicationem, ſeu approbandis, ei in alia pietatis opera commutare, vel in aliud proximum tempus prorogare poſſit, eaque injungere, quæ ipſi pœnitentes efficere poterunt, pariter concedimus, & indulgemus. Inſuper omnibus, & ſingulis Chriſti fidelibus utriuſque ſexus tam laicis, quàm Eccleſiaſticis, ſæcularibus, & Regularibus cujuſvis Ordinis, Congregationis, & Inſtituti, tam in Urbe prædicta quàm extra eam, ubique locorum, ut præfertur, degentibus, licentiam concedimus, & facultatem, ut ipſi ad hunc effectum eligere poſſint quemcunque Presbyterum Confeſſarium, tam ſæcularem, quàm cujuſvis Ordinis, & Inſtituti regularem ex approbatis, ut præmittitur, à locorum Ordinariis, qui eos ab excommunicationis, ſuſpenſionis, & aliis Eccleſiaſticis ſententiis, & cenſuris, à jure, vel ab homine quavis cauſa latis, ſeu inflictis, nec non ab omnibus peccatis, exceſſibus, criminibus, & delictis, quantumvis gravibus, & enormibus, etiam locorum Ordinariis, ſive nobis, & Sedi Apoſtolicæ, etiam in litteris die Cœnæ Domini legi ſolitis contentis, & alias per quaſcunque noſtras, aut Romanorum Pontificum prædeceſſorum noſtrorum Conſtitutiones, quarum tenores præſentibus haberi volumus pro expreſſis quomodocunque reſervatis in foro conſcientiæ, & hac vice tantùm abſolvere, & liberare valeant. Et inſuper vota quæcunque (Religionis, & caſtitatis exceptis) in alia pia, & ſalutaria opera commutare, injuncta tamen eis, & eorum cuilibet in ſupradictis omnibus caſibus pœnitentia ſalutari, aliis ejuſdem Confeſſarii arbitrio injungendis. Quapropter tenore præſentium in virtute ſanctę obedientiæ diſtrictè præcipimus, atque mandamus omnibus, & quibuſcunque venerabilibus fratribus Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, & aliis Eccleſiarum Prælatis, ac quibuſcunque Ordinariis locorum, ubicunque exiſtentibus, eorumque Vicariis & Officialibus, vel iis deficientibus, illis, qui curam animarum exercent, ut cùm præſentium litterarum tranſumpta, aut exempla, etiam impreſſa acceperint, illa ſtatim abſque ulla mora, retardatione, vel impedimento per ſuas Eccleſias, & Diœceſes, Provincias, Civitates, Oppida, Terras & loca pu-

capu-

ca publicent, & publicari faciant, Eccleſiamque, ſeu Eccleſias viſitãdas deſignent. Non intẽdimus autem per pręſentes ſuper aliqua irregularitate publica, vel occulta nota, defectu, incapacitate, ſeu inhabilitate quoquomodo cõtracta diſpenſare, vel aliquam facultatẽ tribuere diſpenſandi ſeu habilitandi & in priſtinum ſtatũ reſtituẽdi, etiam in foro conſcientię, neque etiam eaſdem pręſentes iis, qui à nobis, & Apoſtolica Sede, vel ab aliquo Pręlato, ſeu Judice Eccleſiaſtico excõmunicati, ſuſpenſi, interdicti ſeu aliàs in ſententias, & cẽſuras incidiſſe declarati, vel publicè denunciati fuerint, niſi intra tẽpus dictarũ hebdomadarũ ſatisfecerint, aut eum partibus cõcordaverint, ullo modo ſuffragari poſſe, aut debere. Non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, pręſertim quibus facultas abſolvendi in certis tunc expreſſis caſibus ita Romano Põtifici pro tempore exiſtenti reſervatur, ut nec etiam ſimiles, vel diſſimiles Indulgentiarũ, & facultatũ hujuſmodi conceſſiones, niſi de illis expreſſa mentio, aut ſpecialis derogatio fiat, cuiquã ſuffragari queant, nec non regula noſtra de non cõcedendis indulgentiis ad inſtar, & quorumcunque ordinum, & Congregationũ, ſive inſtitutorum Regularium etiam juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis, ſtatutis, & conſuetudinibus, privilegiis quocũque indultis, & litteris Apoſtolicis eiſdẽ Ordinibus, Cõgregationibus, & Inſtitutis, illorumque perſonis quomodolibet cõceſſis, approbatis, & innovatis, quibus omnibus, & ſingulis, etiam ſi de illis eorũque totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica, expreſſa, & individua, non autem per clauſulas generales idem importantes, mẽtio, ſeu quævis alia expreſſio habenda, aut aliqua alia exquiſita forma ad hoc ſervanda foret, illorum tenores præſentibus pro ſufficiẽter expreſſis, ac formam in eis traditam pro ſervata habentes, ac vice ſpecialiter, nominatim, & expreſſè ad effectum pręmiſſorũ derogamus cęteriſque contrariis quibuſcunque. Ut autẽ præſentes noſtrę, quę ad ſingula loca deferri non poſſunt ad omnium notitiam faciliùs deveniant, volumus, ut earundem præſentiũ tranſũptis, ſeu exemplis, etiã impreſſis, manu alicujus Notarii publici ſubſcriptis, & ſigillo perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutę munitis, ubique locorum, & gentium eadem prorſus fides habeatur, quæ haberetur ipſis præſentibus ſi forent exhibitę, vel oſtenſæ. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem ſub Annulo Piſcatoris die quinto Novembris MDCLXXII. Pontificatus noſtri anno tertio. I. G. Sluſius.

Anno à Nativitatis D. N. Ieſu Chriſti Milleſimo ſexenteſimo ſeptuageſimo ſecundo Ind. X. die verò 5 Menſis Novembris Põtificatus, Sanctiſ. in Chriſto Patris, & D. N. D. Clementis Divina Providentia Papæ X. anno ejus tertio ſupradictum Breve affixum, & publicatum fuit ad valvas Baſilicæ Lateranenſis, Principis Apoſtolorum, & S. Marię Montis de urbe, & in Campo floræ, ac aliis locis ſolitis, & conſuetis Urbis per me Gregorium Stagium Sanctiſſ. D. N. Papæ Curſorem. Carolus Franciſchinus Mag. Curſ. Romæ. & iterùm Panormi, ex Typographia Petri Coppulę Impreſſoris Cameralis 1673. Impr. Cuzzolinus G. & V. G. Imp. R. Ioppulo. P.

TRACTATUS DE JUBILÆO

CONCESSO A SANCTISSIMO CLEMENTE DECIMO.

IN novem Capita dividitur hic tractatus: Primum de publicatione Jubilæi. Secundum de Confeſſore eligendo. Tertium de Confeſſione etiam reſervatorum. Quartum de Communione. Quintum de viſitatione Eccleſiæ. Sextum de jejunio. Septimum de Eleemoſyna. Octavum de commutatione Votorum. Nonum varia.

Quæſtio incidens de Indulgentiis non transferendis, & de Indulgentiis apocryphis.

CAPUT I.

De Publicatione Jubilæi.

1 ORdinarius habens tranſumptum, vel exemplum impreſſum Bullę Jubilæi tenetur ſub mortali, eam publicare; quia ſecus deficeret in re gravi: qui veniant hic nomine Ordinarii dicam *c. 2. a 5.*

2 Quamvis autem Pontifex mandet, ut Ordinarius ſtatim ſine ulla mora publicet; tamen non excluditur facultas aliquantulum differendi, quando eſtat cauſa rationabilis: ita videmus in aliquibus diœceſibus publicari Jubilæum, primò in Civitate præcipua, & deinde in Oppidis, ex aliqua cauſa prudenter viſa ab Ordinariis.

3 Hinc multis Theologis conſultis; Pellizzarius *de monialibus c. 9. a. 15.* ait, Ordinarium poſſe pro monialibus differre publicationẽ per quindecim dies, poſt quam publicavit in eadem Civitate: idque ob illam cauſam, quòd Sacerdotes pro monialibus audiendis occupantur anteà in audiendis ſęcularibus cõfluentibus ad cõfeſſiones.

4 Qui licèt poſſit, non intereſt proceſſioni publicationis, nec peccat, nec officit acquiſitioni Jubilæi.

5 Non nemo putat quemlibet poſſe lucrari Jubilęum ex vi publicationis factæ Romæ, vel alibi; ſed certè non eſt audiendus; quia Pontifex ſingulis Ordinariis publicationem delegat.

6 Ubi nulla fit publicatio, ut in locis infidelium, ſufficit quęlibet notitia Jubilæi: aſſignatio autem Eccleſiæ habeatur à Parocho, vel ſi hic, aut Eccleſia deſit; commutet Confeſſarius in aliud opus: quòd ſi neque hic adſit, non poterit acquiri Jubilæum; quia Pontifex expreſsè, non niſi Confeſſariis commutationem committit.

7 De itinerantibus, & navigantibus ſic diſponit Pontifex: *Navigantes verò, & iter agentes cùm primùm ad ſua domicilia ſe receperint, ſupra ſcriptis operibus peractis, & viſitata Eccleſia Cathedrali, vel majore, vel Parochiali loci eorum domicilii; eandem Indulgentiam conſequi poſſint.*

Publicatio pro Religioſis.

8 REgulares omninò expectare debent publicationẽ Epiſcopi; quod enim aliqui dicunt, eos non teneri expectare, ſed ipſorum Superiores poſſe Jubilæum publicare, Eccleſiamque deſignare, quia ſunt exempti ab Epiſcopis, & eorum Ordinarius eſt Superior: non habet ſolidum fundamentum: quia Pontifex Ordinario loci ea committit: at ſuperior Religioſus non eſt Ordinarius loci abſolute dictus, licet ſit Ordinarius ſui Conventus: nomine enim Ordinarii loci in uſu communi, quem ſervat Pontifex, quando loquitur cum populo; intelligitur Ordinarius ſæculariũ, non verò Religioſorum.

Publicatio pro præſentibus; vel abſentibus.

9 JAm verò quæres hic primò, ſi quis initio promulgationis inveniatur in ſua Patria v. g. hic Panormi; ubi Jubilæum publicatur, ſed ſtatim ob ſua negotia hinc diſcedat; & ſi quis advena, ſeu peregrinus hic etiam eodem tempore exiſtat, ſed pariter diſcedere debeat: & denique ſi quis huc adveniat poſt inceptam hebdomadam, & cogatur ſtatim diſcedere, quæres (inquam) quid hi facient, ut rite Jubilæum lucrentur.

10 Reſpondeo; alterũ ex duobus ſequentibus remediis eligant; vel libere proficiſcãtur ad ſua negotia & cũ redierint, ſeu pervenerint in ſuas patrias, faciant opera injũcta, ſicuti itinerãtes, de quibus *modò n. 7.* dixi, ii enim ſunt cenſendi itinerantes propter impendentem diſceſſum: vel petant à Confeſſario commutationem eorum operum, quæ ante diſceſſum exequi non poſſunt; his enim utpotè impeditis, concedit Pontifex talem operum commutationem; & ex alia parte; quia ſtatim ac aliquis invenitur in loco, ubi Jubilæum publicatur, acquirit jus ad illud omni meliori modo, quo poteſt ibidem acquirendum, ideò poterunt hoc modo acquirere.

11 Immò propter idem jus, quod per dictam pręſentiam acquiritur; ille, qui cępit aliqua facere, poterit cætera exequi in itinere, vel etiam extra locum Jubilæi. Solùm obſtare poteſt viſitatio Eccleſiæ, ſed vel illam viſitet ante diſceſſum, vel ſi non poteſt, commutet Confeſſarius viſitationem hanc.

Dixi (*non poteſt*) non autem dixi (*non vult*) quia rationabiliter impeditis commutare Confeſſarius poteſt ex conceſſione Pontificis, non verò aliis merè nolentibus.

12 Quæres ſecundò; qui pervenit huc, Panormum v. g. ubi ſit Jubilæum, ſed pervenit tam tardè, ut ſolùm in die ultimi ſabbati hic inveniatur; poteritne lucrari Jubilæum?

Reſpondeo propter dictã rationem, quòd ſtatim acquirit jus lucrandi Jubilęum; ſanè poterit, commutatis à Confeſſario operibus, quæ facere in illa temporis anguſtia nequit; is enim tunc legitimè dicitur impeditus: eundem poſſe ſe gerere ut itinerantem, & lucrari Jubilæum in patria, conſtat ex dictis.

13 Quæres tertiò, ſi eadem hebdomada hic Panormi publicetur Jubilæum, & in eadem publicetur Montis regalis, poſſitne hic erogare

gare

gare eleemoſynam, & deinde exequi cætera, & ſic Jubilæum acquirere?

Reſpondeo, ſine Confeſſarii legitima commutatione non poſſe, quia ſolùm acquiritur jus ad Jubilæum, poſitis operibus in ea promulgatione requiſitis, non verò poſitis operibus ex vi alterius publicationis; ita Delugo *diſp.27. de Pænitentia n.137.*

14 Quæres quartò, poſſumne incipere opera Jubilæi v.g. eleemoſynam, vel viſitationem Eccleſiæ, antequam Jubilæum promulgetur v. g. manè, ſi publicatio fieret circa meridiem?

Reſpondeo, non poſſe, quia non fiunt legitimè, niſi fiant ex vi Jubilæi publicati, non verò publicandi. Delugo *ibidem.*

15 Quæres quinto, ſi hic Panormi v. g. lucratus ſum Jubilæum ſeu (quod idem id) Indulgentiam (quæ certè eſt abſolutè plenaria) poſſumne alibi v. g Meſſanæ, ſi me illuc conferam, quando ibi promulgatur Jubilæum, iterùm lucrari, & à reſervatis iterùm abſolvi, &c.

Reſpondeo, probabiliter poſſe ſuſtinent Enriquez, Moronus, pluresque apud Dianam; quia Jubilæum eſt privilegium locale pro perſonis, quæ in tali loco quomodocumque inveniuntur; Delugo *loco cit. num.*121. fatetur, hanc ſententiam eſſe probabilem, ſed ipſe ſequitur negativam, quam dicit eſſe probabiliorem.

16 Dices, ſi bis ego lucrari modo dictu Jubilæum poſſum Panormi, & Meſſanæ, multò magis poſſem illud lucrari Panormi; hoc eſt in prima hebdomada, & iterùm repetendo eadem opera in hebdomada ſecunda;

Reſpondeo, id tibi probabiliter concedo, ut tibi concedit Moronus *loco cit. n.* 303. & Paſqualigus *de Jubilæo quæſt.*22. *& quæſt.*538. & conſequenter abſolvi iterùm poteris à reſervatis, & obtinere commutationem votorum.

CAPUT II.

De confeſſario eligendo.

1 QUamvis in aliquibus Jubilæis olim conceſſis dubitaretur, quinam Confeſſarius eſſet, à volente Jubilæum lucrari, eligendus; tamen in præſenti CLEMENTIS X. omnis dubitatio ablata eſt; debet enim eſſe is, qui ab Epiſcopo, ſeu Ordinario loci approbatus ſit; non igitur ab Ordinario pœnitentis, vel Confeſſoris.

2 Qui autem eſt approbatus ab Ordinario loci pro certis perſonis non poteſt eligi, niſi à dictis certis perſonis, nec, ſi finit tempus approbationis: quæ ego univerſaliter docui *in tr. de Bulla Cruciata cap.*11. §.1. *n.*10.

Variatio confeſſorum.

3 UNo à te electo, potes eligere alium, vel alium tempore Jubilæi, & ab hoc petere, commutationem voti, ab illo abſolutionem reſervati; quia tunc omnes Confeſſarii, ſunt unius rationis, ſi legitimè ab Ordinario loci ſint approbati; immò etiam incœptam confeſſionem apud unum, poteris Jubilæi tempore perficere apud alium approbatum ab Ordinario loci, modò huic omnia peccata non abſoluta deponas.

4 Et elapſo Jubilæo, non poteſt, niſi in uno caſu alius eligi; caſus autem unicus eſt, quando quis tempore Jubilæi gravatus reſervatis habuit à Confeſſario propter cauſas rationabiles (quas tangam mox *n.*18 *&* 19) dilationem confeſſionis faciendæ poſt tempus Jubilæi; nam tunc poſſet poſteà eligere eundem, qui illi diſtulit cōfeſſionem, quamvis hic Cōfeſſarius fuerit approbatus ſolùm pro tempore Jubilæi; Et ratio eſt, quia cauſa apud hunc jam cœpta fuit; unde radicata in ipſo fuit juriſdictio quo ad talem Pœnitentem.

5 Immò poteſt etiam alium tunc, vel alium Cōfeſſorem eligere, qui habeat tamen approbationem ab Ordinario pro abſolvendis mortalibus, licèt non pro reſervatis, id quod diſtinctiùs dicam *n.*20. & iterùm *cap.*3. *n.*2.

Confeſſarius à quo approbandus?

6 EST ex noſtro Jubilæo approbandus ab Ordinario loci: intelligimus autem pro Ordinario loci Epiſcopum, Vicarium Generalem cum ſpeciali mandato, Vicarium item Generalem, Sede vacante, cum ſimili ſpeciali mandato, Abbates denique territoriū, & Epiſcopalem juriſdictionem habentes.

7 Rogas: an ſæcularis, vel Religioſus poſſit eligere Confeſſariū Religioſum approbatum dumtaxat à Prælato, ſeu Superiore ſuo Religioſo?

Reſpondeo, Moronus *in centum reſponſis moralibus, reſponſo* 98. ait, eſſe probabiliſſimum, quòd poſſit; quia (inquit) Conventus Religionis non eſt locus Epiſcopi, ſed Superioris Religioſi: quare Sacerdos Religioſus, qui habet approbationē ſui ſuperioris, dicetur ſufficienter habere approbationem Ordinarii ſui loci, id eſt ſui Cōventus: ſed profectò id approbare non poſſum: quare negativè reſpondendū eſt, ut docet contra Bonacinam de Lugo *diſp.*20. *n.*141. Et ratio eſt, quia nimis manifeſtè Pontifex requirit approbationē illius Ordinarii loci, qui ſimpliciter talis eſt in communi uſu loquēdi; nam (*ſicuti modò dicebam c.*1. *nu.*8) in hujuſmodi Bullis populo datis, Pontifex communibus vocabulis utitur: confirmat hoc de Lugo ex inconvenienti; nam ſequeretur, quòd Sacerdos ſæcularis non approbatus ab Epiſcopo, ſed approbatus à Superiore Religioſo (certè poteſt extra Jubilæum pro ſuis ſubditis) eſſet aptus pro omnibus tempore Jubilæi, vel ſaltem pro omnibus Religioſis illius Conventus.

Illud igitur, quod nonnulli dicunt, quòd Religioſus poteſt per Jubilęum eligere Sacerdotem approbatum à ſolo ſuo Superiore, falsò dicitur; in noſtro enim, & ſimili Jubilæo requiritur approbatio Epiſcopi, ſeu Ordinarii loci, ut dictum eſt.

Confeſſarius Religioſorum à quo approbandus?

8 QUid contra? poſſuntne Religioſi eligere, pro hoc Jubilęo acquirendo, Sacerdotem, qui ſit approbatus ab Ordinario loci ſæcularium, non autem qui ſit approbatus ab ipſorum Superiore, vel ipſo Superiore non conſentiente.

Reſpondeo, poſſe: Nam revocantur à Pontifice omnia privilegia, quæ habent Religiones, ne eligant Confeſſarium non approbatū ab ipſorum Superiore. Ratio autem, quod poſſint, maximè fundatur in eo, quòd hæc electio Confeſſarii tempore Jubilæi, qui poſſit abſolvere Religioſos ab omnibus, ſicuti ſæculares, etiam à reſervatis in Religione, non officit religioſæ obſervantiæ, cùm ſit de rarò cōtingens; tum quia admodùm fructuoſa eſt ad ſedandas religioſorum conſcientias; tum quia valde libera, & ampliſſima conceditur fidelibus hæc facultas; & mirum ſanè eſſet, ſi ea non prodeſſet tot numero Religioſis; tum quia denique praxis Religioſorum etiam timoratorum uſu ipſo idem confirmat.

9 Multò magis poſſunt Novitii eligere Confeſſarium approbatū ab Ordinario loci ſæculariū, quia Novitii in favorabilibus veniunt nomine ſæcularium.

De Religioſis Societatis Ieſu.

1 DIces, At Gregorius XIII. prohibuit, ne Religioſi Societ. Ieſu frui poſſint Jubilæo, niſi cum licentia, & voluntate Superiorum ſuorum, ut diſertè habetur in compendio privilegiorum ejuſdem Societatis *Verb. Abſolvo* §.11. *& verb. Gratiarum uſus* §.2. quid igitur de his dicendum?

Reſpondeo primò. Idem dicendum eſſe, quod dictum eſt de cæteris Religioſis, id quod conſtat ea declarationibus datis ad varias Provincias à P. Generali ejuſdem Societatis, quæ referuntur in reſponſis Generalium Societatis *verb. abſolutio, & Jubilæum n.*2. *& ſequentibus*, quæ ſunt ejuſmodi.

2 *Cùm forma Jubilæi unicuique det libertatem eligendi Confeſſarium, nulli ſunt deſignandi pro noſtris Confeſſariis, ſed concedenda unicuique facultas eligendi aliquem ex domeſticis Confeſſariis approbatis, ut hac libertate permiſſa, non valdè curiosè inquirant, num etiam externus eligi poſſit Pol.* 19. *Junii* 1641. *lib.*4.

3 *Quando in Bulla tam ampla poteſtas conceditur eligendi Confeſſarium, ut in poſtrema conceſſa fuit, liberum eſt etiam noſtris confiteri cuivis approbato, ſive alterius ordinis Religioſo, ſive ſæculari, Auſtria, Gallob. per P. Claudium, Aquitania* 1597. *l.*4.

4 *Hinc quando Bulla tam amplam poteſtatem concedens revocat quæcunque privilegia contra facientia, ſicuti factum eſt in proximo, non poteſt Societas vi privilegii Verb. Abſolutio num.*11. *ſuis denegare hanc facultatem Fland. p. ſept.*1618. *l.*4.

5 *Non eſt neceſſe noſtris tunc judicare; ſed ſatis eſt, ipſum exemplar Bullæ publicè proponere, omiſſa deſignatione certorum Confeſſariorum, & omnibus facere liberam facultatem confitendi cuilibet Confeſſa in Societatis. Gall. Auſtria, Fland. poſt reſcriptum à Patre Claud. Aquitania* 1691. *in eadem verba datum.*

6 *Quòd ſi in formula Diplomatis aliquid dubii occurrat circa amplitudinem facultatis, conſulendi ſunt Doctores, & eorum judicium ſequendum. Gland. Rhen. inſer.* 6. *Julii* 1630.

De Monialibus.

7 JAm verò de monialibus, item idem dicendum eſt, poſſe ſcilicet in foro conſcientię tum validè, tum licitè, perinde ac ſęculares, etiam ſi Confeſſarii non ſint ſpecialiter pro ipſis approbati, dummodo ſint abſolutè approbati à loci Ordinario. Legite Moronum *n.*145. & Paſqualigum *de Jubilæo quæſt.*210.

8 Dictum eſt (pro foro conſcientiæ) nam cæterùm pro foro externo varias prohibitiones ſolent promulgare Epiſcopi, qui fortaſsè moniales, & Confeſſarium punirent (ſed an rectè, ajunt dicti Moronus, & Paſqualigus citati, ipſi videant.) Pellizarius *loco ſupra cit. n.*21. nimis indulget ejuſmodi prohibitionibus. Si quis Confeſſarius eſſet ita indignus, ut Eſcopus gravi cauſa ſpectante ad confeſſionē tolleret ab ipſo approbationem, tunc mirum non foret, ſi is & invalidè, & illicitè moniales, vel alios quoſcunque abſolveret.

Pœni-

Pœnitentiæ Salutares.

9 **U**T munus ſuum rectè obeat Confeſſarius, debet in hoc Jubilæo ſalutares pœnitentias pœnitentibus imponere; id enim expreſsè hîc mandatur: & quamvis nonnulli aliter id interpretentur, tamen quod dicimus, ſaltem tutius eſt, & ſolùm concedimus, poſſe aliquantò mitiores imponi.

Satisfacta parte.

10 **M**Unus item Confeſſarii eſt, imponere pœnitenti ſatisfactionem partis, quando ea neceſſaria eſt, debetque omninò præmitti ante abſolutionem: ſecus Confeſſarius peccabit contra jus partis. Id quod diſtinctius diximus *in tract. de Bulla Cruciatæ c. 11. §. 7*

11 Quid, ſi omnibus penſatis, pœnitens ſit impotens ad ſatisfaciendum? Reſpondeo, in hoc caſu nihil ſe ingerat Confeſſarius pro foro externo: at pro foro conſcientiæ, ſive ad facultatem, quam habet abſolvendi Confeſſarius, addatur hæc clauſula (*abſolvas ſatisfacta parte*) ſive non addatur, probabile eſt, propter dictam impotentiam ſufficere propoſitum ſatisfaciendi, vel cautionem (de qua dixi *loco cit.*) quod, quando pœnitens poterit, ſatisfaciet, & ſic poſſe abſolvi in foro conſcientiæ; ita tamen, ut non turbetur forum externũ.

12 Prudenter autẽ Doctores monent, ne te decipiat, amplificando ſuam impotentiam, pœnitens.

Poteſtas Confeſſarii in abſolvendis peccatis, & cenſuris.

13 **H**Is verbis hæc Poteſtas conceditur à Pontifice in noſtro Jubilæo, quæ admodum ampla eſt.

14 *Qui Confeſſarii, ait, pœnitentes ab omnibus excommunicationibus, ſuſpenſionibus, & aliis ſententiis, & Cenſuris à jure, vel ab homine, quavis cauſa latis, ſeu inflictis, nec non omnibus peccatis, exceſſibus, criminibus, & delictis, quantumvis gravibus, & enormibus, etiam locorum Ordinariis, etiam nobis, etiam in Cœna Domini reſervatis, vel in quibuſcunque noſtris conſtitutionibus, hac vice tantùm abſolvere, & liberare in foro conſcientiæ valeant.*

Et paulò poſt. *Sed neque in foro conſcientiæ id concedimus pro Irregularitate, Incapacitate, &c. Neque pro declaratis, vel publicè denunciatis incidiſſe in cenſuras, niſi intra tempus dictarum hebdomadarum ſatisfecerint, vel cum partibus concordaverint.* Illud (*hac vice tantùm*) explicabimus mox *c. 3. n. 21.*

15 Quæres primò: Poteſtne ex vi hujus Jubilæi abſolvi hæreſis formalis? Reſpondeo, quoniam emanavit declaratio à Sacra Congregatione anno 1656. ſub Alexandro Septimo, per quam explicatur, nunquam concedi ejuſmodi poteſtatem in Jubilæis, Bullis, vel Reſcriptis, niſi expreſſis verbis dicta formalis hæreſis abſolutio concedatur; in hac autem Bulla præſentis Jubilæi hæc expreſſio non adeſt, propterea ea abſolvi nequit.

16 Dictum eſt (*hæreſis formalis*) nam Blaſphemiæ hæreticales, vel quæcunque externa hæreticalis actio ſine errore intellectus, cùm tunc hæreſis formalis nequaquam ſit, abſolvi ſanè poterit.

17 Quæres ſecundò: Quando ex Jubilæo, vel alio Privilegio danda eſt abſolutio excommunicationis: debetne dari in foro Sacramentali, hoc eſt, dum pœnitens ſuſcipit Sacramentum Pœnitentiæ?

Reſpondeo, quamvis in Jubilæo, ſeu privilegio ponatur, ut abſolutio fiat in foro pœnitentiæ, vel in foro conſcientiæ; tamen poterit fieri extra Sacramentum Pœnitentiæ; nam ſolùm tunc opus eſt fieri, dum pœnitens ſuſcipit Sacramentum quando privilegium ſignatè diceret, ut fieret in Sacramentali Confeſſione, Sanchez. aliique. Quoniam verò in præſenti Jubilæo hæc clauſula non adeſt, poterit in rigore extra Sacramentum fieri, licet ſolùm valeat pro foro conſcientiæ, non autem pro foro externo.

Dico (*in rigore*) nam cæterùm ſatius eſt, fieri in Sacramento Pœnitentiæ, quia tunc pœnitens meliùs diſponi à Confeſſario poteſt ad propoſitum non relabendi.

Poteſtas Confeſſarii in commutandis operibus injunctis.

18 **E**X vi Jubilæi, quod olim emanavit eo tempore, quo ſcripſit Cardinalis de Lugo tomum de pœnitentia, poterant quidem alia opera à Confeſſario commutari, ex cauſa, in alia pia opera, ſed non confeſſio, & communio: Verùm in noſtro Jubilæo Clementis X. ut etiam in Jubilæo Clementis IX. poſſunt omnia, etiam confeſſio, etiam communio, ſi opus erit, pro impeditis commutari. *Confeſſarii*, (ajunt Clemens X. & IX) *ſupra expreſſa* (expreſſa autem ſupra erant omnia, etiam confeſſio, etiam communio) *vel eorum aliqua præſtare pœnitentes nequiverint in alia pietatis opera commutare, vel in aliud proximum tempus prorogare poſſint.*

19 Hinc ergo ſequitur, Confeſſarios ei, qui fecit omnia opera injuncta, ſed eſt in proxima occaſione peccandi, poſſe, ut illum probent, concedere dilationem confeſſionis. Multitudo item concurrentium ad confeſſiones, poterit non rarò eſſe cauſa, ut Confeſſor det dilationem; idem dic, ſi pœnitens habet multas cenſuras, & intricatam conſcientiam, poterit enim Confeſſarius dare huic rationabilem dilationem.

De Caſibus reſervatis interim commiſſis.

20 **Q**Uid, ſi ejuſmodi dilatus incidat interim in alia reſervata, poterunt ne hæc abſolvi à Confeſſario?

Reſp. Circa hoc aliquid innui *n. 4 & 5.* Et quidem quòd poſſit abſolvi ab omnibus commiſſis ante ſpiratum tempus Jubilæi, non eſt dubitandum; ſed dubitatio poſſet procedere de reſervatis, quæ fortè committet, antequam ipſe Jubilæum, ſeu Indulgentiam per ultimum opus ex injunctis acquirat; nam tunc Indulgentia acquiritur. Et nihilominus reſpondeo, etiam ab his abſolvi poſſe ab eodem Confeſſario, qui dilationem dedit. Ratio hujus ſententiæ (quam licèt neget de Lugo *loco cit. n. 124.* amplectuntur tamen Alphonſus de Leone, Santarellus cum Diana *p. 3 tr. 4 reſ. 147*) eſt, quia poſito, quod Confeſſarius Confeſſionem prolongavit, totum illud tempus intermedium uſque ad Confeſſionem, eſt tempus Jubilæi pro dilato.

21 Dixi (*ab eodem Confeſſario*) quod minùs dubitandum eſt: nam cæterum poſſe à quocunque legitimo Confeſſario, qui habet juriſdictionem ad abſolvenda mortalia dixi *n. 4 & 5* & iterùm dicam *c. ſeq. n. 2.* Quia omnes Confeſſarii legitimè approbati, ſunt veluti unus pro iis, qui Jubilæum ſumunt.

22 Nota, poſſe contingere, ut aliquis ſumat Jubilæum, ſeu acquirat Indulgentiam die jovis v. gr. quia propter rationabile impedimentum fuerunt illi commutata jejunia feriæ ſextæ, & ſabbati, aliaque opera finierit dicto die jovis, in hoc ergo caſu inquires, ſi is poſt acquiſitam Indulgentiam committat reſervata, poſſet ne ex vi Jubilæi acquiſiti ab illis abſolvi?

Reſpondeo, non poſſe: nam facultas abſolvendi à reſervatis eſt conceſſa in ordine ad lucrandam Indulgentiam: ſi ergo hic complete illam acquiſivit, ſpirant pro ipſo Jubilæi tempus, ejuſque privilegia.

23 Advertit deniq; Confeſſarius, quod licèt poſſit tolli reſervatio, & excommunicatio, invito pœnitente, ut diximus *in tr. de abſolutione excommunicationis*; nunc tamen per Jubilæum, ut & per Bullam Cruciatæ, non poteſt, illo invito, tolli, quia privilegia Jubilæi, & Cruciatæ ſunt conceſſa pœnitenti ipſi, qui non poteſt cogi ad uſum ſui privilegii: quare dictam abſolutionem debebit ipſe petere à Confeſſario; ſi non petet, nihil poterit Confeſſarius.

CAPUT III.

De Confeſſione.

Peccatis mortalibus carens.

1 **Q**UI ſine culpa putat ſe liberum eſſe à peccatis mortalibus; & ideò non confitetur, an gaudeat privilegio Jubilæi, Indulgentiamque lucretur, ſi cætera injuncta ritè præſtet?

2 Reſpondeo. Sanchez, Enriquez, aliique negant, quia confeſſio eſt unum opus ex injunctis omninò requiſitis. Suarez, aliique affirmant; quia ex interpretatione mentis Pontificis, praxim fidelium ſcientis, qui non judicant, ſe obligari ad confeſſionem, niſi mortalibus graventur; intelligimus, confeſſionem non propter aliud in Jubilæo à Pontifice requiri, niſi ut quis ponatur in ſtatu gratiæ: utraque ſententia probabilis eſt, ut fatetur ipſe Sanchez, licèt ſuam vocet probabiliorem.

3 Quid, ſi prædictus poſt acquiſitum, & elapſum Jubilæum recordetur alicujus mortalis reſervati, à ſe ante Jubilæi acquiſitionem commiſſi, poteritne abſolvi ab hoc oblito per quemcumque Confeſſarium, qui habeat poteſtatem abſolvendi à mortalibus, ſed non à reſervatis.

4 Reſpondeo, poſſe: ſiquidem per acquiſitionem Jubilæi acquiſivit in ſententia probabili jus ad hujuſmodi abſolutionem, idque etiam ſi poſt multum tempus, v. g. poſt annum recordetur illius, vel etiam aliorum commiſſorum ante acquiſitionem Jubilæi; tunc enim in prima confeſſione, quam faciet, debet illa clavibus ſubiicere, ut legitimè abſolvetur. Ita docent Sanchez, Enriquez, & alii.

Confeſſus, vel non Confeſſus non recipiens Jubilæum.

5 **Q**Ui peregit confeſſionem cum animo lucrandi Jubilæum, & tempore Jubilæi fuit abſolutus etiam à reſervatis, ſi poſteà Jubilæum non lucratur, ſive ſine ſua culpa, ſive cum culpa, remanet ne abſolutus.

6 Reſpondeo affirmativè; quia abſolutio licèt fuerit collata in ordine ad Indulgentiam acquirendam, tamen abſolutè collata eſt, & non ad reincidentiam. Non ita eſſe, quando quis in articulo mortis abſolvitur ab excommunicatione reſervata (nam tunc datur abſolutio ad reincidentiam) diximus *in tract. de abſolutione excommunicationis.*

Hæc autem pœna reincidentiæ tunc ſolùm incurritur, quando Pontifex ſic ſe expreſsè declarat: at in Jubilæo id non exprimit; unde ſequitur, malè facturum Confeſſarium, ſi Jubilæi tempore pœnitentes abſolveret ad reincidentiam; debet enim abſolvere abſolutè, & ſub nulla conditione in futurum.

Digitized by Google

7 At verò, qui nullam peregit confeſſionem, quia fortè, ut diximus *n.1.* mortali peccato non gravabatur, licèt alia injuncta executus ſit, nullo Jubilæi privilegio gaudere poterit, quia tunc nec confeſſio peracta eſt, nec Jubilæum acquiſitum.

8 Idem dic, ſi quis confiteretur non habens intentionem acquirendi Jubilæum; hæc enim Confeſſio, licèt aliàs legitimè, & cum fructu facta, non eſt tamen confeſſio privilegiata per Jubilæum, cùm non facta ſit ex intentione acquirendi illud, quæ intentio neceſſaria eſt, ut paulò poſt dicam.

9 Quid dicendum de illo, qui fecit quidem confeſſionem, ſed propter defectum doloris v.g. ſacrilegam illam fecit, & invalidam?

Reſpondeo, Quamvis hic exequatur omnia alia opera injuncta, non lucrabitur Jubilæum, nec ejus privilegia: quia, cùm ſit Dei inimicus, Jubilæi, ſeu Indulgentiæ, & Privilegiorum ex his conſequentium particeps eſſe non poteſt.

Quid, ſi ante ultimum opus conteratur? Reſpondeo, neque lucrabitur: quia in hac figura caſus non fecit omnia injuncta, quia non fecit confeſſionem, confeſſio enim ſacrilega nullo modo confeſſio eſt.

10 Inſtas: quid, ſi illa confeſſio fuerit valida, ſed informis?

Reſpondeo: etiam conceſſo, quod dari poſſit confeſſio, ſeu Sacramentum pœnitentię validum, & informe, quod innumeri Doctores negant, & conceſſo etiam quod hic per contritionem recuperet ſtatum gratiæ ante ultimum opus; dico, eum non lucraturū Jubilęum, quia pari modo hic non poſuit unum ex operibus injunctis, nempè confeſſionem, quia non injungitur à Pontifice quæcunque materialis, quamvis valida confeſſio; ſed illa, quæ conducit ad gratiam, & Indulgentiam obtinendam; atque adeò, quæ ſit formata ex gratia. Ita Paſqualigus *q.73. contra Leonem, & Fauſtum.*

Confirmatur hęc reſponſio; nam hodie eſt ab Alexandro VII. damnata hæc propoſitio (*qui facit confeſſionem nullam, ſatisfacit præcepto Eccleſiæ*) ſi ergo confeſſio nulla, qualis certè eſt in communi uſu loquendi illa, quę nullam parit ex ſe gratiam, nō ſatisfacit pręcepto Paſchali Eccleſiæ; ſatisfacietne intentioni Pontificis pro Jubilæo?

11 Rogas: qui confeſſus eſt, & abſolutus ſpe Jubilæi; ſi deinde Jubilæum nollet ex culpa ſua conſequi, peccatne?

Reſpondeo: Suarez docet peccare; quia facit contra virtuale pactum in eo beneficio abſolutionis à ſe recepto. Sed Sanchez negat, quia non apparet adeſſe ejuſmodi pactum: & ex alia parte Confeſſarius abſolutè, & ſine conditione in futurum abſolvit, ut modò diximus *n.6.* Fuit igitur ſolùm propoſitum pœnitentis, à quo recedere, certè ex ſe peccatum ſaltem grave non eſt.

Abſolutus nulliter à reſervatis.

12 SI Pœnitens bona fide confiteatur, etiam reſervata, habeatque animum lucrandi Jubilæum, at Confeſſarius, qui non ſit approbatus ab Ordinario loci, tamen (certè cum peccato) illum abſolvit; lucraturne is privilegia Jubilæi, cùm verè legitimam confeſſionem, ſeu abſolutionem non obtinuerit.

13 Reſpondeo, Mornnum *loco cit. n.297.* putare lucrari tunc ejus privilegia; ſiquidem (ait) huic bona fide procedenti nocere non debet malitia Confeſſarii, idque etiam ſi confeſſio requireretur, ut conditio; neceſſitas enim ponendi conditiones ceſſat; quoties per debentem illas ponere non ſtat, quod conditio executioni non mandetur. Contrarium docet Paſqualigus *q.71.* quia hic, ſi confeſſio ſupponatur requiri ut conditio, verè non ponit opus injunctum, nempè confeſſionem validam; ſanè utrumque probabile videtur.

14 Si in ejuſmodi pravo Confeſſario adfuiſſet error communis, non eſſemus in dubio; nam tunc confeſſio ſatis ſuperque legitima fuiſſet, ut alibi à nobis dictum eſt ſæpè.

15 Quid, ſi bonus ille pœnitens veniat in cognitionem de illegitimitate ſui Confeſſarii?

Reſpondeo. Si adfuit prædictus error communis, ad nihil obligabitur; ſi ejuſmodi error communis non adfuit; puto neceſſarium fore, ut pęnitens ſubiiciat ſua illa peccata alteri Confeſſario legitimo, potenti abſolvere à mortalibus, ut in ſimili alibi diximus de peccatis indirectè abſolutis.

Peccati antiqui memor.

16 ILle, qui validè confeſſus eſt de mortalibus, & ille, qui non eſt confeſſus, quia ſolis venialibus gravabatur, ſed jam Jubilęum acquiſivit; ſi uterque aliquorum mortalium ſine culpa eſt oblitus, neuter obligatur, illa oblita ſateri ante elapſum Jubilæum, ſatis eſt ſuo tempore.

Immò ab oblitis commiſſis etiam reſervatis ante acquiſitum Jubilæum, poterit in prima confeſsione abſolvi per quemcunque Confeſsarium, potentem abſolvere mortalia, etiam poſt multum tempus ab elapſo Jubilæo, ut nuper *dixi n.3.*

Quando facienda Confeſſio.

17 SAtisfit Jubilæo, ſive confeſsio præcedat, ſive conſequatur alia opera; quia ordo poſitus in tenore Jubilæi eſt conſilium, non præceptum: certè operæ pretium erit, confeſsionem præcedere in eo, qui habet mortalia, ut ſcilicet conſequentia opera cum fructu fiant in ſtatu gratiæ.

18 Dubitabatur olim, an confeſſio potuerit fieri die Dominico poſt ſabbatum hebdomadę à nobis electæ pro conſequendo Jubilæo. Negabant olim antiqui nonnulli, verùm hodie ablata eſt hæc dubitatio; quia Bulla dicit (*ut confeſſi communicent die Dominico immediatè ſequenti, vel alia die intra hebdomadam*) ita de Lugo *loco cit. n.107.* & communiter.

19 Hinc ergo ſequitur, quòd, quia dies Dominicus prædictus eſt incluſus in tempore Jubilęi, poteris in toto die Dominico legitimè facere alia opera injuncta, etiam uſque ad mediam noctem, quæ ad dictam Dominicam conſequitur. Hanc ſequelam negat de Lugo; ſed quia multi eam amplectuntur congrua ratione ducti cum Paſqualigo *q.58.* probabilis ea ſit.

Abſolutio reſervatorum quoties? & quid peccans ex confidentia?

20 IN tempore ante acquiſitum Jubilęum, ſeu Indulgentiam, quę acquiritur in ultimo opere, quod tu facis, poteſt quis abſolvi à reſervatis toties quoties (idem dicemus mox de votorum commutatione anteà emiſſorum) immò etiam ſi quis ex reſervata commiſerit in confidentiam Jubilæi, quia hæc reſtrictio non ponitur hic à Pontifice; quæ tamen poſita eſt in Bulla compoſitionis contra furantes in confidentiam illius Bullæ.

21 Inſtas. In Jubilæi tenore ſolet poni, & ponitur in noſtro, hęc clauſula (*abſolve pro hac vice tantùm*) ergo non toties quoties.

Reſpondeo, hanc limitationem dictæ doctrinæ non obſtare, quia ſenſus eſt (*pro hoc Jubilæo, ſed ex vi hujus Jubilæi tantùm*) hoc eſt pro tempore, quo durat hoc Jubilæum dumtaxat.

Peccans ante ultimum opus ex injunctis.

22 TItius legitimè confeſſus, legitimèque omnia opera executus eſt, præter ultimum, v.g. pręter viſitationem Eccleſię: at accidit, ut antequam Eccleſiam viſitaret, peccatum mortale commiſerit; viſitavit tamen, & nunc quærit, an Jubilæum acquiſiverit, privilegiiſque Jubilæi gaudere poſſit?

Reſpondeo, eſſe diſtinguendum ſi enim Titius, antequam Eccleſiam viſitavit, elicuit actum contritionis, vel novam confeſſionem vitæ fecerit, Jubilæum, & Indulgentiam acquiſivit, & ejus privilegiis frui poterit; at verò ſi nec contritus, vel nec de novo confeſſus viſitavit; Jubilæum, & Indulgentiam non acquiſivit, quia in ultimo opere non erat in ſtatu gratiæ; quare nec ullis Jubilæi privilegiis uti poterit.

CAPUT IV.

De Communione.

Quando?

1 SOlet communio fieri die Dominico ſequenti ad hebdomadam electam; verùm, ut innui c. præcedente, poteſt illa fieri etiam in tota illa hebdomada à te electa, qui dies Dominicus aſſignatur de conſilio, non de præcepto.

Qui communicare debent?

2 COmmunio eſt omnibus neceſſaria ad lucrandum Jubilæum, etiam pueris, qui per ætatem poſſunt: alii autem, ut patientibus tuſſim, vel vomitum, vel ſimilibus, quibus communicare integrum non eſt, commutetur illa à Confeſſariis.

Communio Sacrilega.

3 CUm ſtatus gratiæ requirantur in ultimo opere, ut ſupra ſæpè diximus, communio ultimò facta à gravato mortalibus, cùm ſit ſacrilega, nec ponens hominem in gratia, non ſufficit ad Jubilæum acquirendum.

Impediti cum culpa, vel ſine culpa.

4 QUæres, qui aquam v. grat. bibit in ultima Dominica, quando ſuſcipere debebat ſacram Euchariſtiam, quid faciet, ut Jubilæum lucretur.

5 Reſpondeo. Si per incuriam inculpabilem bibit, non eſt dubium, quod poſſit à Confeſſario obtinere commutationem communionis in alium diem: ſi verò per incuriam culpabilem, quamvis aliqui negant, Fillucius tamen, quem ſequor, ait: etiam poſſe, eum à Confeſſario impetrare commutationem in aliud opus; vel melius, poſſe recipere dilationem in alium diem. Ratio eſt, quia tenor Jubilęi concedit, poſſe commutari à Confeſſario omnia opera ei, qui eſt impeditus: at hic in præſenti jam impedimento ſubjectus eſt, & antequam ſpiret tempus Jubilæi, commutationem poſtulat ergo &c.

6 Propter paritatem rationis idem dic de eo, qui noluit jejunare in tota hebdomada, vel noluit alia opera impoſita peragere; & antequam

Digitized by Google

tequam ſpiret tempus, ad Confeſſariū accedit, ſignificans cum pœnitentia prædictæ nolitionis deſiderium acquirendi Jubilæum. Et dic etiā idem de illo, qui fortè in ultimo die notitiā habuit promulgati Jubilęi, & ſuum deſiderium acquirendi manifeſtat Confeſſario; dic, inquam, poſſe in utroque caſu, Confeſſarium commutationem his concedere, ſunt enim ſecundùm præſentem ſtatum impediti.

C A P U T V.

De Viſitatione Eccleſiæ.

Quæ?

1 VIſitanda eſt Eccleſia, tanquam unum opus ex injunctis: ſolet autem eſſe una ea neceſſitate, quam quis elegerit ex aſſignatīs ab Ordinario loci; plures enim aſſignantur pro commoditate fidelium. Excipe ſemper, niſi plures Pontifex requirat, quas plures non requirit in præſenti Jubilæo.

2 Monialibus deputare debet Ordinarius Eccleſiam proprii Monaſterii, vel ſi non deputet, commutet illis Confeſſarius, & quidem ſatis congruenter in viſitationem Eccleſiæ proprii Monaſterii.

3 Regularibus, ſecundùm veram noſtram ſententiam, non proprius Superior, ſed Ordinarius loci aſſignare debet Eccleſiam viſitandam; & de facto intelligitur etiam pro illis aſſignata, dum aſſignat pro cęteris de civitate. Iis autem Regularibus ita clauſtratis, ut exire à Monaſterio nequeant, fiat, ſicuti dictum eſt de Monialibus.

4 Non eſt neceſſe, viſitationem fieri eo die, quo fit proceſſio, ſatis enim erit, fieri in aliquo die hebdomadæ à te electæ.

5 Si fortè invenias Eccleſiā clauſam, ora ad januam, & erit ſatis.

Devotè viſitaverint.

6 OPus non eſt, ut ſis in ſtatu Gratiæ, dum viſitas, fructuoſiùs tamen tibi eſſe, ſi ſis in gratia, quis ignorat?

Acquires autem Jubilæum, modò in ultimo opere (ut ſæpè diximus) gratiæ ſtatum recuperaveris, & quando viſitas, devotè ores: Bulla enim Jubilæi clarè ſic pronunciat (*& in Eccleſiam devotè oraverint.*) Sed rogas, quid ſibi vult illud (*devotè?*)

Reſpondeo, ut Oratio fiat in Dei, vel Sanctorum honorem; nam in Sanctis honoratur Deus. An autem devotio ſolùm externa ſufficiat, quamvis cum evagatione voluntaria mentis? Aliqui negant, ſufficere; tamen per alios probabile eſt, quod ſufficiat, quia verbalis ipſa oratio facta in Dei honorem eſt actus Religionis. Sed profectò, ſi tutiora ſectari velimus, meritò monet cum aliis Moronus *n.* 581. ut mentis evagationem fugiamus.

Quæ Oratio?

7 ORatio poteſt eſſe vel vocalis, vel mentalis, commendando Deo actualiter, vel virtualiter ea, quæ Pontifex commendanda ſignificat; quæ ſi in mentem non veniant, ſufficit orare ad Pontificis intentionem.

8 Certę preces non ſolent à Pontifice decerni; ſi tamen Pontifex eas aſſignaret, hæ eſſent recitandæ. Epiſcopus antem aliquid addere ſupra eas, quas decernit Pontifex, non valet: quare ſi addet, addet ex conſilio.

Spatium orandi.

9 TEmpus Orandi eſt arbitrarium, ſed non tam breve, ut poſſit de illo dici (parum pro nihilo reputatur) & quamvis non nemo teneat, ſufficere orationem minimam; tamen ad tutius agendum, ſit aliquantum notabilis. Quinque Pater, & Ave in rigore ſufficere, non eſt mihi ambigendum.

Oratio cum ſocio.

10 POteſt eadem oratio fieri cum ſocio alternatim reſpondendo, te recitante v.gr. unum verſiculum ex Miſerere, ſocio alterum recitante ad modum chori.

11 Poteſt etiam pro Jubilęo applicari oratio aliàs à te debita ſive ex voto, ſive ex obligatione Officii Divini. Ita multi apud Dianam, licèt contrarium probare cōtendat Paſqualigus *q.* 43. Non eſſe tantam amplitudinem in commutatione votorum, dicam *c. 8. à n. 7.*

Oratio infecta peccato.

12 SI quis, dum orat in Eccleſia, peccet mortaliter concupiſcendo v. g. fœminas, ejuſmodi oratio eſtne in rigore ſufficiens pro Jubilæo?

Rurſus, quid, ſi quis peccet venialiter orando, ut ſi oret ad finem vanam gloriam aucupandi?

13 Reſpondeo ad primum, nequaquam ſufficere (quidquid dicant aliqui apud Boſſiū *de Jubilæo ſect. 4. caſu* 12.) Ratio eſt, quia ejuſmodi oratio ita inficitur à peccato mortali, ut ſaltem morali modo non poſſit dici devota, & Deo grata, qualis certè requiritur à Pontifice ibi (*devotè viſitaverint*) multò minus ſufficere, ſi illa oratio fieret ad finem conciliandi turpiter ſibi feminas, quia hujuſmodi oratio, inducta tanquam medium ad talem finem peccaminoſum, potiùs eſſet actus contra caſtitatem, quàm actus Religionis. Perinde ac ille, qui furatur propter adulterium, qui eſt per Ariſtotelem potiùs adulter, quàm fur.

14 Ad ſecundum puto, diſtinguendum: ſi enim ſic ores, ut per orationem, tanquam per medium velis peccatum veniale, velis v.g. aucupari vanam gloriam, quo pacto vana gloria eſſet cauſa antecedens tuæ orationis, non ſufficienter orares pro Jubilæo; quia ſic eſſes potiùs vanus Phariſæus, quàm devotè orans Publicanus. Scio Moronum *loco cit. n.* 570. putare, ſufficere dictam orationem tendentem ad peccatum veniale, ſed propter noſtram orationem dictam *n. præcedente*, quæ etiam hic facit; non eſt audiendus.

15 At verò, ſi ſuppoſito actu orationis facto ad honorem Dei, addatur conſequenter, vel comitanter alius actus, id eſt effectus v. gr. vanę gloriæ, eſſet in rigore oratio ſufficiens pro Jubilæo; quia utile per inutile non vitiatur. Ita ſuſtinet Paſqualigus *q.* 98 de eo, qui dum orat in Eccleſia, actum veniale impatientiæ faciat, vel rideat, vel jocetur venialiter, vel ſimilia.

C A P U T VI.

De Jejunio.

Quando Jejunandum?

1 TEr profectò in hebdomada electa ad Jubilæum, nempè feria quarta, ſexta, & ſabbato eſt jejunandum, nec ſine cauſa poſſunt ii dies mutari à Confeſſario.

2 Si quis in prima hebdomada, quam elegit, implere non poteſt jejunia, non obligatur expectare ſecundam hebdomadam, in qua poſſet: cùm enim habeat jus lucrandi Jubilæum in illa prima; habebit jus, ut jejunia illi commutentur à Confeſſario.

Quis?

3 OMnes quidem, ut per ſe patet. Qui autem trium dierum jejunia nequeunt ſine notabili difficultate perferre, ut ſunt infirmi, pauperes, qui non habent pro plena refectione, artifices artis laborioſæ, & ſimiles, poſtulent, & impetrent à Confeſſario commutationem.

Pueris, quamvis impuberibus, & adoleſcentibus uſque ad annum vigeſimum primum non expletum, ne Confeſſor commutet jejunia, niſi ex aliquo capite præter ætatem detrimentum ex illis jejuniis, & quidem notabile, patiantur.

Idem dicendum eſt de ſexagenariis. Ratio eſt, quia omnibus non impeditis hęc jejunia injungit Pontifex illis, qui Jubilęo frui velint.

Qualia.

4 FIent modo Eccleſiaſtico, hoc eſt, tranſigendo diem cum unica plena refectione ſine carnibus, habito conſueto veſpertino jentaculo. Quoniam verò eſt probabilis ſententia, quòd anticipatio horę non frangit jejunium Eccleſiaſticum, immò cum cauſa neq; eſt culpa venialis; & eodem modo refectio jentaculi facta ſub meridie, reſervata veſpere perfecta cęna, neq; venialis eſt ea cauſa, ut latè dicitur in tract. de jejunio, ideò neque ſic nocetur obligationi Jubilæi.

5 Inſuper qui violat jejunium per culpam venialem anticipando v. gr. refectionem ſine cauſa, vel minimum quid comedendo in die, non officit jejunio Jubilæi, quamvis cæterum peccaverit venialiter. Ratio eſt, quia ſic ſubſtantia jejunii adhuc perſiſtit.

Nō diſplicet ſentētia Gobat *de Jubilæo n.* 208. dicentis (ſed certè an probabiliter, me ſapientioribus decernendū relinquo) ſi jejunium Jubilęi incidat in vigiliā Natalis Domini, ſufficere pro Jubilęo illud facere cum jentaculo veſpertino dupliciter majore; quia illud pro illa die eſt (inquit) Eccleſiaſticū jejunium. Ne tamen id extendas ad vigilias Paſchatis, & Pentecoſtes, quia in his, quamvis vigiliis lętitię ſaltem ex conſuetudine non admittitur duplicatum jentaculum.

Cum Lacticiniis.

6 SEd quid de lacticiniis? præcipitne Jubilæum eorum abſtinentiam?

Reſpondeo. Quamvis non pauci diſtinguant, & aliud aſſerant pro locis, ubi eſt conſuetudo illa in jejunio adhibendi, & aliud ubi hujuſmodi conſuetudo non adeſt. Et item quamvis plures diſtinguant, quando tempus Jubilæi incidit in quatuor tempora, vel vigilias, & quando in Quadrageſimam; & prętereà, quamvis aliqui aliud dicant de habentibus Bullam Cruciatæ, aliud de eam non habentibus, tamen probabiliſſima ſententia eſt, quam multis firmat Sanchez, ſemper in jejuniis Jubilæi adhiberi lacticinia poſſe. Ratio autem principalior eſt, quia Jubilæum imponit jejunium ſecundùm morem Eccleſiaſticum: at Eccleſiaſticum jejunium ſatis ſervatur cum lacticiniis, niſi aliud jubeatur, ut jubetur in Quadrageſima, &c.

Immò notat idem Sanchez, quod, ſi quis ſine cauſa jejunaret cum lacticiniis pro Jubilæo, incidente in Quadrageſimam, peccaret quidem, ſed illud jejunium ſic peractum ſatis; ſuperque eſſet pro Jubilæo.

Digitized by Google

7 Rogas per hanc occaſionem. Græci, quorum jejunium in Quadrageſima eſt ſine piſcibus ſanguinem habentibus, poſſuntne legitime pro Jubilæo jejunare cum lacticiniis?

Reſpondeo, poſſe: quia Pontifex, dum omnibus fidelibus concedit Jubilæum cum jejunio Eccleſiaſtico, & quidem latino, ſatis idem concedit fidelibus Græcis. Confirmatur quia *to tr. de Bulla Cruciata c. 3. §. 3. n. 4.* diximus, eadem lacticinia iiſdem concedi per dictam Bullam.

Quæres. Græci, qui ritu Græco viventes, carnes comedunt die ſabbati; debentne illo die latino modo jejunare?

Reſpondeo, debent; etenim nimis diſertè Pontifex jejunium Eccleſiaſticū (quod certè eſt latinum) injungit omnibus fidelibus, ſi Jubilæum lucrari velint. Profectò nec etiam latini obligantur die ſabbati rigoroſè jejunare. & tamen pro Jubilæo (non obſtante ipſorum more) jejunare rigoroſè debent: ita igitur Græci debebunt illo die rigoroſum jejunium (non obſtantibus ſuis moribus) aſſumere.

Jejunia aliàs debita.

8 JEjunia ex obligatione, quæ fortè incidunt in tempus Jubilæi, ſufficiunt pro impoſitis ad Jubilæum conſequendum. Siquidem per unum, idemque opus utrique obligationi in re hac noſtra ſatisfit. Ita Moronus *loco c. n. 564.* ex Enriquez, & Santarello. Quare ſi quis voviſſet jejunare omnibus ſextis feriis, v. grat. illud jejunium poterit inſervire etiam pro Jubilæo. Idem diximus *ſup. c. 5. n. 15.* de oratione aliàs debita. Legite, quæ dicam *c. 8. n. 7.*

Propter eandem, vel ſimilem rationem, ſi in unam ex dictis hebdomadis inciderint quatuor tempora, in alia non item; poteris legitime eligere pro Jubilęo illam, in qua reſident jejunia ex obligatione Eccleſiæ: jam enim ſatisfacis Jubilæo.

Jejunia fiant ex intentione Jubilæi.

9 DIximus paulò ante, requiri intentionem lucrandi Jubilęum, ut illud acquiratur: Jam quęro, an opera, & conſequenter jejunia injuncta debeant etiam fieri ex intentione illud lucrandi?

Figuremus caſum in hac materia jejunii, in qua faciliùs poſſet difficultas evenire. Titius jejunavit die mercurii primę hebdomadæ, nihil ſciens de jejunio impoſito per Jubilæum, eratq; dies vigiliæ ex obligatione Eccleſię: unde tunc ipſe nullā habuit intentionē lucrādi Jubilæū. An illud nunc ipſi valeat pro injuncto, ſi cætera exequatur, & velit nunc in hac prima hebdomada Jubilæum acquirere?

10 Reſpondeo Negat Suarez, Layman, Caſtropalaus apud Burgaber *centur. 2. n. 91.* Sed probabiliter Salas, de Lugo, Dicaſtillus cum eodem Burgaber affirmant, valere, quia quilibet operans aliquid boni, habet univerſalem interpretativam intentionem lucrandi pro anima ſua quidquid per ſuum bonum opus lucrari poteſt: quare ſi is cætera opera intra Jubilæi hebdomadam à ſe electam exequatur, eaque applicet ſaltem virtualiter, ut ſupra diximus, ad intentionem Pontificis, illudque jejunium anteà factum applicet ad dictam Pontificis intentionem, ſane illud lucrabitur.

11 Atque hic obiter nota, hanc applicationem ſaltem virtualiter ad Pontificis intentionem eſſe omninò neceſſariam, ſiquidem eſt unum ex operibus injunctis, ut notat Paſqualigus *q. 34.*

Jejunia in quid commutanda?

12 QUoniam pro impeditis poteſt Confeſſarius commutare opera injuncta, aliorum autem operum facilè ſit prædictam commutationem expedire. Quoad jejunium verò, ſit aliquantò difficiliùs; Ideo hujus rei praxim meritò à me quæris. Et tamen vix plenè reſpondere poſſum: etenim cùm id decernere dependeat à qualitate perſonæ, an debilis ſit, an infirma, an robuſta, an otioſæ vitæ, an obnoxia arti laborioſæ, & ſimilibus circumſtantiis; ideò prudentis judicio Confeſſarii id committitur, ut ego univerſaliter, & latè expendi *lib. 3. D. calogi c. 16. § 6.*

13 Quæres denique. An pro acquirendo Jubilæo poſſim jejunare in prima hebdomada ſemel, in ſecunda autem bis, vel contra.

Huic quæſtioni ſic meritò reſpondet Gobat *loco cit. n. 212.* *Poſt lectas* (ait) *tam multas Bullas foret mihi certum, te non adipiſci Jubilęum: quia modus loquendi in prædictis Bullis mihi ſignificat, in eadem hebdomada fieri jejunia debere.* Hactenus Gobat. Sed de hac ſeparatione iterùm redibit ſermo infra *cap. 9. n. 8.* ubi cum de Lugo negabimus univerſaliter, poſſe opera injuncta partim fieri in una hebdomada, partim in alia.

CAPUT VII.

De Eleemoſyna.

Quæ? & cui?

1 ERoganda eſt eleemoſyna, & quidem intra tempus Jubilęi, ut etiam alia opera: ſufficit autem modica, eſt enim arbitraria; ſed quia olim in Jubilæi tenore addebatur (*quod daretur juxta proprias facultates*) ideò tunc erat rationabilis dubitatio, an pro omnibus modica ſufficiens fuiſſet; verùm hodie ceſſat hæc dubitatio: dicitur enim in noſtro Jubilæo (*dans aliquam eleemoſynam, prout unicuique ſuppetit devotio.*)

2 Si ſis adeò inops, ut nihil erogare queas, poſtula à Confeſſario commutationem. Verùm id in praxi vix locum habet; ſiquidem etiam pauperrimus poteſt aliquid minimum erogare.

3 Eleemoſynam hanc ſi conſanguineo pauperi dederis, ſatis Jubilęo feciſti. Idem ſi extremè indigenti, non enim inde deficit eleemoſynæ ſubſtantia. Idem etiam ſi quid temporale mutuum, vel commodatum des, proprium v.g. equum ad uſum pauperis, &c. quia hæc etiam eleemoſyna eſt, vide *mox n. 9.*

Eleemoſyna per alium.

4 NOn opus eſt, eam fieri per ſe ipſum, ſatis eſt per alium, modò fiat ex bonis propriis. Et tamen ſatis etiam erit, ſi faciam, ut amicus ſtipem eroget nomine meo, nam tunc virtualiter dat amicus illam mihi, & ego illam numeratam jam inter mea bona, erogo pauperi.

Prætereà mihi, & Cardinali de Lugo certum eſt, ſatis eſſe, ſi dem eleemoſynam ei, quem bona fide puto eſſe pauperem; nam ſecus obligarentur fideles proximi facultates examinare.

5 Sed quid, ſi ego conſignem eleemoſynam meo v.g. famulo, ut det illam pauperi; ipſe verò ſibi illam retineat?

Reſpondeo. Santarellus, quem ſequitur de Lugo, ait, ſic nō acquiri Jubilæum. Sanchez, aliique ajunt, acquiri, & quidem meritò; nam ex parte mea jam eleemoſynam dedi.

Idem dicerem (quidquid in contrarium putet de Lugo) de eleemoſyna, quam ego mittam ad pauperem diſtantem, ita ut propter diſtantiam non fuerit illi in manus tradita intra hebdomadam mei Jubilæi. Idem, inquam, dicerem: nam ex parte mea jam eleemoſynam diſtribui intra tempus mihi legitimum.

Eleemoſyna Religioſorum.

6 SUperior Religioſorum legitimè poteſt eleemoſynam diſtribuere pro omnibus ſuis ſubditis. Neque dicas, tunc eleemoſynam, quę nullius dominii capax eſt, non fieri à ſubdito ex propriis bonis, ut requirit Pontifex, ſed ex bonis Religionis: ne id, inquam, dicas, nam ſubditus habet illorum bonorum uſum, quem ejus nomine dat ex parte ſuperior ipſi pauperi.

7 Si Superior nullam vellet porrigere eleemoſynam, poſſent ſubditi ex bonis Monaſterii aliquid moderatum clam ſurripere, illudque dare pauperi ſine conſenſu Superioris: quia tunc eſſet is nimis irrationabiliter invitus. Ita Pellizzarius agens de monialibus in caſu, quo Abbatiſſa eleemoſynam dare pro omnibus recuſet. Sed addit, ſatiùs tunc fore, ſi ex proprio peculio, quo fortè gaudet monialis, det eleemoſynam: vel commutationem petat à Confeſſario, quando nullo peculio gaudet.

8 Monet hic meritò de Lugo, nequaquam ſufficere, quod eleemoſynam det Superior, ſubditis ignorantibus, & niſi ſaltem intra hebdomadam id ſubditi ſcientes, illam ratam habeant (& idem dicere deberet, ſi amicus meus det eleemoſynam pro me.) Ratio eſt, quia eleemoſyna (de Lugo) eſt actio moralis, ad quam requiritur aliqua cognitio, & voluntas, ut ex natura actionis humanæ conſtat. Gobat *n. 217.* negat (& quidem etiam probabiliter) eſſe neceſſariam ejuſmodi ſcientiam, & ratihabitionem, & idem conſequenter dicet Burgaber ſupra allatus *c. præcedente n. 10.* quia quilibet vult habitualiter, & cupit, ſibi prodeſſe ea, quæ ejus nomine fiunt ab aliis.

Eleemoſyna ſpiritualis.

9 SUfficitne pro Jubilæo eleemoſyna ſpiritualis?

Reſpondeo. Sufficere, ait Gabriel à S. Vincentio *in ſumma morali verbo Jubilæum*, ſi promittantur v.g. Miſſæ in eleemoſynam: quia hæc eſt quædam eleemoſyna ſatis pia, nec eſt neceſſe (ait) ut Miſſæ promiſſæ celebrentur intra tempus Jubilæi: ſufficit, quod promiſſio fiat dicto tempore.

Verùm id meritò negat Moronus *n. 610.* univerſaliter docens, non ſufficere ſpiritualem eleemoſynam. Et certè cùm tenor Jubilæi, in quo Pontifex loquitur juxta communem, & vulgarem uſum, requirat eleemoſynam, quæ conſueto modo intelligitur de temporali, temporalem debere omninò erogari, ſentiendum eſt.

10 Illud faciliùs concederem: ſi daret quis alicui ſacerdoti pauperi ſtipendium ad celebrandum Miſſam pro anima Purgatorii; nam ſic eleemoſyna profectò eſſet facta ipſi pauperi ſacerdoti.

11 Quid de faciente opus aliquod ex ſeptem operibus miſericordię corporalis in gratiam pauperis? Docet, id ſufficere Gobat *n. 218.* quia miſericordiæ tēporales ex S. Thoma veniunt nomine eleemoſynę. Addit idem, ſufficere item, ſi dem icunculam, imaginē, vel numiſma ſacrum pauperi. Verùm ego omninò diſtinguendum puto: ſi enim illud opus miſericordiæ, & illa icuncula inſerviet ad ſublevandam aliquo tandem modo paupertatē donatarii, cōcedo libens; quia ſic eſt verè, & propriè eleemoſyna vulgaris. At ſi non inſerviet ad

talem

talem ſublevationem; concedere nequaquam poſſum: Eleemoſyna enim propriè, & in vulgari ſenſu definitur: eſſe ſublevatio paupertatis proximi. Confirmatur, quia Pontifex imponendo eleemoſynam, imponit illam, quæ uſu communi, & vulgari intelligitur nomine eleemoſynæ, cùm in his Bullis populo datis ſic loquatur Pontifex, ut ſuprà ſæpè diximus, non verò intelligitur illa, quam Theologicè talem vocat S. Thomas. Certè hîc maximè locum habet illud *ex l. labeo H. de ſupellectili legata* (nec enim ex opinionibus ſingulorum, ſed ex communi uſu nomina exaudire oportet.)

12 Hinc facilè concedam, ſufficere pro eleemoſyna iojuncta à Jubilæo, ſi tu medicus v.g gratis viſitas infirmom, ad eom curandum: quia id pretio eſt æſtimabile, & virtualiter ſine dubio eſt eleemoſyna: At non, ſi tu eundem infirmum, vel in carcere poſitum de more viſites.

13 Pro proximè dictis cõtra eleemoſynam ſpiritualem ſtat Leander *de pœnis.tr.5.diſp.14.q.52.* cùm enim attuliſſet quioque Auctores aſſerentes, ad lucrandas Indulgentias, quæ eleemoſynam poſtulant, non requiri eleemoſynam corporalem, ſed ſufficere ſpirituale̅, meritò docet, hujus ſententiæ oppoſitum eſſe certiſſimũ, hoc eſt omninò requiri corporalem. Et ratio eſt (ait) quia hæc tantùm eſt propriè eleemoſyna, ita Boſſius, aliique. Sic etiam ſuſtinet Quintanadveñas *de Jubilæo duplicis hebdomada c.4.n.6.* additq; ex Laurentio à S. Franciſco, Leonem X. Summum Pontificem conceſſiſſe Minoribus, eos poſſe ſupplere injunctam eleemoſynam, recitando quinq; Pater, & Ave: ac poſſe hoc privilegio gaudere omnes Religioſos, qui per Bullas Pontificias cõmunicant in privilegiis cum dictis Minoribus, &c.

C A P. VIII.

De Commutatione Votorum.

Quid ſit hæc commutatio?

1 ALterius juris eſt diſpenſatio voti, alterius voti commutatio. Diſpenſatio eſt, quando, qui poteſtatem habet diſpenſandi votum, Dei nomine, abſolutè relaxat, ſeu remittit. Commutatio autem eſt, quando, qui poteſtatem habet commutandi, aliquod aliud opus ſubrogat loco operis debiti ex voto. In hoc autem Jubilæo non datur Confeſſario poteſtas diſpenſandi, ſed ſolùm commutandi.

2 Poteſt autem Confeſſarius cõmutare votum reiiciens determinationem rei ſubrogandæ ad virum doctũ, qui prudenter ſubrogare ſciat, vel ad ſe ipſum Confeſſariũ, poſtquam rem benè ponderaverit, etiamſi deinde ipſa actualis ſubrogatio fiat elapſo Jubilæo, modò cõmutatio hæc initiata, veluti imperfectè, facta fuerit, exiſte̅te Jubilæo.

3 Pœnitenti autem integrum eſt redire, ſi velit, ad ſuum votum, & opus ſubrogatum omittere.

Æquale, vel quaſi æquale.

4 QUoniam autem ſubrogatio debet ſapere de re ſubrogata, ideò debet votum in caſu noſtro commutari in aliquod æquale, vel quaſi æquale; ſecus eſſet diſpenſatio, non commutatio. Poteſt autem commutari in aliquod paulò minùs, ut privilegium Jubilæi, vel Bullæ aliquid operetur.

5 Et quidem pro expedienda cõmutatione in æquale tempore Jubilæi ſufficit, quod fiant opera in illo impoſita. At verò in quaſi æquale, hoc eſt, in opera aliquantò minora, aliqui requirunt cauſã; ſed alii etiam tum ſufficere opera per Jubilæũ injuncta, probabiliter docẽt.

6 Quo modo autem penſanda ſit ejuſmodi æqualitas: dixi ego ſatis in Decalogo *lib.3.c.16.præſertim* §.6. Legite item Sanches *l.4.ſumma c.ult.* & quæ dixi *de commutatione jejunii c. præcedente n 12.*

7 Illud autem nolo præterire, quod monet Paſqualigus *de Iubilæo q.352. In commutatione votorum* (ait) *poteſt ſubrogari quæcumque materia, quæ conferat ad obſequium Dei, & utilitatem voventis, ea excepta, quæ alias eſt debita ex præcepto. Ita Sanchez, Moronus, aliique. Ratio hujus exceptionis eſt, quia votum, cùm ſit voluntarium, niſi expreſſè contrarium quis intenderit; ſemper intelligitur fieri de materia voluntaria, non verò de jam præcepta: ergo etiam quod illi ſubrogatur, de opere voluntario eſſe debet.*

8 Ex qua doctrina nota differentiam inter commutationem hanc votorum, & commotationem operum impoſitorum ex Jubilæo: Illa enim Jubilæi poteſt expediri in opera alia, quamvis debita ex obligatione, ut diximus *c.5.n.15.* At verò commutatio votorum extra Jubilæum, ut etiam intra, non item. Et ratio differentiæ eſt, quia in commutatione votorum urget prædicta ratio ducta à voluntario opere, quæ non urget in Jubilæo.

Hinc vides, quod loco tui voti poteſt Confeſſarius ſubrogare, ut audias v.g. Miſſam diei feriati, non verò Miſſam, quam tu de præcepto audire die feſtivo obligaris, & tamen loco operis impoſiti ex Jubilæo id liberè potes.

9 Ex dictis collige primò, in commutatione votorum poſſe ſubrogari ea, quæ vovens ſolet implere ex devotione, immò multoties ſic expediet, ut ſcilicet vovens hilariùs impleat opus ſubrogatum, circa quod faciliùs ſe habet dictus vovens propter conſuetudinem, quam habet illud agendi.

10 Collige ſecundò ex illo, quod modò dictum eſt *n.7.* (*quæcunque materia*) poſſe ſubſtitui multa opera cum facultate facta à Confeſſario, per quam vovens eligat opera illa, quæ velit ex his: v.g. vel talem, tantamque eleemoſynam, vel orationem, vel corporalem verberationem, &c. quæ ſi ſingulæ æquivaleant tuo voto (ut ſupponi debet) poteris eligere illud, quod tibi faciliùs cadet.

11 Collige tertiò ex illis verbis dictis *n.7* allatis (*ad obſequium Dei, & utilitatem voventis*) rectè à Sanchez, aliiſque doceri, confeſſionem, & communionem eſſe maximè aptas ad cõmutanda vota; quia hæc Sacramenta maximè faciunt ad Dei honorem, animæque utilitatem.

Quæ vota commutari queunt?

12 QUænam vota commutari per Jubilæum poſſint? Reſpondeo: omnia, præter duo, ideſt, abſolutæ caſtitatis, & abſolutæ Religionis ineundæ; vel etiam multò minùs initæ: quare poterunt hæc eadem caſtitatis, & Religionis, quando ſunt pœnalia, ſive ante, ſive poſt pœnam incurſam, & quando ſunt verè conditionalia, ſive ante, ſive poſt conditionis eventum. Nota diligenter illud (*verè*) quod explicui *lib 3 Decal.c.12.§ 2.n.1. & 2.* Quod nunc, ne alio divertam ſatis mihi erit, ſi memoriter vobis explicavero. Poteſt item commutari votum Religionis non approbatæ, & votum limitatæ caſtitatis, votum v.g. de non fornicando, de non nubendo, & ſimilia, quæ non veniunt ſub nomine abſolutæ caſtitatis.

Dixi (*multò minus Religionis initæ*;) quòd enim nec Jubilæum, nec Bulla Cruciatæ, nec privilegia Religioſorum extendi poſſunt ad commutanda vota ſolemnia Profeſſionis Religioſæ, nec ad vota biennii Societatis, Immò nec ad vota adnexa Profeſſioni ſolemni Religioſorum, quale eſt votum v.g. in aliquibus Religionibus de nõ procurandis dignitatibus, & in Religione Minimorum votum Quadrageſimalis jejunii, & in Carthuſianis votum abſtinendi à carnibus, & ſimilium, nimis eſt manifeſtum: de qua re videri poteſt Caſtrop. *t.3. de obligatione ſtatus Religioſi diſp.5 pun.ult.*

Vota prædicta omnia (præter dicta abſolutæ caſtitatis, & Religionis ineundæ, vel initæ, modò explicatæ) etiamſi ſint jurata in Dei honorem emiſſa, poſſunt per Jubilæum commutari; quia ſic voti naturam etiam retinent: at non juramenta, quæ facta ſunt in favorem alterius; nulli enim præjudicium parere intendit Pontifex.

Vota etiam jurata facta Eccleſiæ, aliqui dicunt, non poſſe commutari, quia eſſet Eccleſiæ præjudicium. Alii (ſanè probabiliter) dicunt poſſe, quia hæc non continent promiſſionem factam Eccleſiæ, ſed Deo. Legite Paſqualigum *q.281.*

13 Quæres Quando vota prædicta caſtitatis, & Religionis abſolutæ ſunt emiſſa ab impubere, hoc eſt, à filio non habente annos 14. completos, vel à conſtitutis ſub poteſtate alterius, quæ poſſunt irritari à Patre, vel ab habentibus poteſtatem ſupra voventes, de quo argumento latè diximus *lib.3. Decalogi* (qui omninò, ne erretis, videndus eſt) poſſuntne commutari per Jubilæum, vel per privilegia ab illis, qui poteſtatem habent commutandi, vel diſpenſandi vota?

14 Reſpondeo cum communi ſententia, quæ negat. Ita Suarez, Sanchez, Caſtrop. aliique apud Paſqualigum *q.303.* quia non valet argumentum: poteſt hoc votum irritari, ergo poteſt commutari, vel diſpenſari: ſiquidem poſſe irritari, fundatur in poteſtate dominativa: ſed poſſe commutari, vel diſpenſari fundatur in poteſtate juriſdictionis ſpiritualis: nam à diverſis non valet illatio *l. Papinianus ff. de Minoribus.*

Probabile eſſe, dicit Paſqualigus *loco cit.* cum Guttierez, quod poſſit: ſed approbare hoc nullo modo poſſum; quia urget ratio allata modò à Suarez, aliiſque. Adde, illa vota ſemper eſſe abſolutæ caſtitatis, & abſolutæ Religionis (de his enim agimus) quod ſolùm extrinſecè ipſis accidit, quod Pater, & Superiores ex vi ſuæ poteſtatis dominativæ illa valeant irritare: quare ſemper ex ſe remanent indiſpenſabilia, & incommutabilia.

Obligatio Confeſſarii in commutandis votis.

15 SI Confeſſarius requiſitus, ut commutet votum per Jubilæum, vel per Bullam Cruciatæ, ipſe judicat cauſam eſſe juſtam; peccabit mortaliter, ſi neget commutationem; quia gravis injuria ex genere ſuo ſic infertur pœnitenti (excipe ſemper parvitatem materiæ) ſi autem non requiſitus commutet; peccabit venialiter ex Sanchez, ut item, qui commutat ſine cauſa: verùm, ut diximus *n.4.* ipſa pœnitentis petitio eſt cauſa ſufficiens: non ita in diſpenſatione; nam qui habet poteſtatem diſpenſandi; mortaliter peccabit, ſi illam concedat ſine cauſa. Et ratio eſt, quia in commutatione remanet eadem obligatio circa æquale opus, quod ſubrogatur. At in diſpenſatione tollitur obligatio; quam qui ſine cauſa tollit, utitur malè ſua juriſdictione in re gravi ex genere ſuo, & irrita eſt diſpenſatio. Videatur de his Sanchez *in ſumma lib.4.c.45.*

Commutatio voti extra Confeſſionem.

16 ROgas: commutatio hæc voti poteſtne expediri ab electo Confeſſario extra confeſſionem?

Reſpondeo, aliquos negare: ſed quia aliqui cum Enriquez, Sanchez, aliiſq; probabiliter affirmant, tutum erit, etiam extra ſed diligenter adverte, tunc neceſſariò debere in ipſo actu cõfeſſionis commuta-

mutari, quando in tenore Jubilęi, vel reſcripti adeſſet hęc, vel ſimilis clauſula (*ut fiat in Sacramento confeſſionis.*) Idem in ſimili diximus in ſuperioribus *c. 2. n. 17.* Cùm ergo in noſtro Jubilęo hęc clauſula non adſit, licet adſint illa (*in foro pœnitentiæ, vel auditis Confeſſionibus*) tutum erit, extra confeſſionem vota ex vi noſtri Jubilæi commutare.

Unde ſequitur ex vi hujus Jubilæi præſentis, vel ſimilis, vota commutari poſſe ab electo Confeſſario, vel per nuncium, vel per litteras: ut etiam opera hìc injuncta, quando opus erit, illa commutare, modò conſcius fiat Confeſſarius de impedimento, deque cauſa.

Dictum eſt (poſſe commutari omnia vota per nuncium, vel per litteras,) ſed intellige, exceptam eſſe confeſſionem, ſeu abſolutionem, quia hæc requirit præſentiam: ut item exceptam eſſe communionem, quia hęc eſt actio perſonalis.

17 Si pęnitens dicat, ſe non recordari votorum ſuorum, poterit Confeſſarius, cognita, quantum poteſt, qualitate votorum, vel dare competens tempus ad rememorandum, vel ſi videretur id fruſtra tentari, poterit commutare. Legite Paſqualigum *q. 286.*

Votum commutatum ſine receptione Jubilæi.

18 SI quis obtinet à Confeſſario voti commutationem intra tempus Jubilæi, antequam illud acquirat; ſi deinde acquirit, valet commutatio. Sed quid, ſi habita commutatione cum ſpe obtinendi Jubilæum, poſtea voluntatem mutet, & illud non acquirat?

Reſpondeo, conſiſtere, ſeu valere cōmutationem; quia ea facta eſt abſolute, & independenter à futuro, quamvis neceſſariò cum ſpe illius: immò, ut ſupra in ſimili *c. 3. n. 6.* diximus, malè ſe gereret Cōfeſſarius, ſi dependenter ab eventu, hoc eſt à futuritione Indulgentiæ commutaret. An verò is voluntatem mutando peccet, dixi *c. 3. n. 51.*

19 Quòd ſi intentionem acquirendi Jubilæum is non habeat, tunc profectò ex ibidem dictis *n. 7 & 8.* irrita erit commutatio.

Non poſtulans commutationem.

20 QUi Jubilæum lucratus eſt, & ſive per oblivionem, ſive quia noluit, non poſtulavit à Confeſſario commutationem ſui voti, poteris etiam poſt elapſum Jubilæi tempus, omiſſam commutationem obtinere, perinde ac eſſet in tempore Jubilæi, & hoc per eundem Confeſſarium, vel per ſimilem alium, quia Jubilæi cauſa jam cæpta fuit. Ita Sanchez, & Moronus *loco cit. n. 517.*

21 Hac in re Suarez tenet, ſi tempore Jubilæi nulla ne generalis quidem facta eſt à Confeſſario votorum oblitorum commutatio, nō poſſe poſt elapſum Jubilęi tempus vota commutari: at nos ſequimur ſententiam Sanchez abſolutè concedentis: quia, quamvis non fuerit cępta cauſa ipſorum votorum oblitorum, cępta tamen fuit cauſa Jubilęi, ex vi cujus pęnitens acquiſivit jus ad commutationem.

22 At verò de eo, qui Jubilæum non acquiſivit, quid dicendum?

Reſpondeo, ſi non facta tunc fuit commutatio ſive ob oblivionem, ſive ob aliud, fieri poſt elapſum Jubilęum non ampliùs poterit. Et ratio eſt manifeſta; quia in tantum poſſet, in quantum pœnitens acquiſiviſſet jus per Jubilæum: at hic, ſi Jubilæum non acquiſivit, jus nullum ab ipſo participare potuit.

23 Denique hìc non ignoretis, differre commutationem votorum per Bullam Cruciatę à commutatione per Jubilęum: per Bullam enim debet commutatio fieri, dando aliquam eleemoſynam in ſubſidium temporale belli contra infideles, ut explicuimus in tract. de Bulla Cruciatæ; at per Jubilæum id non requiritur, ſed ſolùm, ut fiat commutatio in aliquod aliud opus pium, modo quo in ſuperioribus declaratum eſt.

CAPUT IX.

Varia de Jubilæo.

1 NOnnulla in præcedentibus capitibus locum commodum non habuerunt, quæ ad Jubilæum pertinuiſſent: & aliqua item exciderunt à calamo feſtinante: hæc ergo raptim collecta breviter hìc dabo.

Pro animabus Purgatorii.

2 NOn poteſt Indulgentia noſtri Jubilæi applicari pro animabus Purgatorii, quia id non exprimitur in tenore Jubilæi, quod certè neceſſarium fuiſſet, ut latè Paſqualigus *q. 20.*

Si moriatur Pontifex.

3 SI moriatur Pontifex, non ſpirat Jubilæū, quia eſt gratia facta. Excipit tamen Comitolus *in reſponſionibus moralibus lib. 5. qu. 108.* ſi quando Pontifex concedit Jubilęum ex aliqua cauſa, quę poſt mortem ipſius ceſſat: quia tunc, ceſſante cauſa, ceſſat effectus. Ejuſmodi fuit Jubilæum Innocentii Noni, qui illud conceſſit, ut fideles orarent, pro recta ſua gubernatione: cùm enim defunctus eſſet poſt duos menſes, quæſitum fuit, an adhuc duraret Jubilæum? Et negativè reſpondit Comitolus, quem curioſus videre poterit.

Illud eſt difficilius. Qui ignoravit dicti Pontificis mortem, & ipſe ex Jubilęi privilegiis abſolutus fuit à reſervatis, an validè fuerit abſolutus? Affirmat Gobat *de Jubilæo nu. 344.* quam affirmativam ſententiam ego libenter, tanquam probabiliſſimam, ſequor; quia in Confeſſariis tunc legitimè approbatis adfuit titulus coloratus, & error communis, quare validè abſolverunt, vel vota commutarunt, concedente juriſdictionem Eccleſia, ut alibi ſæpè diximus.

Utens opinione probabili in Jubilæo.

4 QUi utitur opinione probabili in exequendis operibus injunctis in Bulla Jubilæi, lucraturne Jubilæi Indulgentiam?

Reſpondeo, negat Avendano *in theſauro Indico t. p. 1. 5. c. 28. n. 299.* negat Gobat *loco cit. n. 333.* negat Fauſtus, Bonacina, aliique cum Diana *p. 10. tr. 12. reſ. 34.*

Verùm affirmat Leander apud Dianam citatū: affirmat Franciſcus de S. Joanne *ibid.* affirmat Martinus de S. Joſeph *ibid.* affirmat Quartus *ibid.* qui Quartus deniq; fatetur, hanc ſententiam affirmativam eſſe probabilem, & eam ſuſtinet Excobar de Mendoza meritò dicens, ſe minimè dubitare de ſedis Apoſtolicæ benignitate hac in re. Certè (addit) vix eſſet ullus, qui Indulgentiam obtineret, ſi vera eſſet ſententia negativa, cùm circa opera injuncta adſint hinc inde ſexcentæ Doctorum opiniones. Hęc de ipſa Jubilæi Indulgentia.

Sed quid ſentiendum de ejuſmodi Jubilæi Privilegiis?

Reſpondeo verbis prædictus Gobat. Is enim licèt neget, ut modò dixi, acquiri Indulgentiam, tamen in hunc modum addit *loco cit. n. 332.* *Pronunciandum eſt* (inquit) *obtineri privilegio Jubilæi poſſe, ſequendo ſententiam probabilem qua fortè coram Deo eſt falſa: probabiliſſimum eſt v. g. illum fieri Jubilæi participem, qui partem operum præſcriptorum perfecit in peccato mortali, aut non omnia in una hebdomada: quæ ſententia, etſi fortè à parte rei ſit falſa, ac proinde eam amplexus, re vera non acquirat Indulgentiam; quia tamen probabiliter putat acquirere; ideò valent propter abſolutiones à reſervatis, & à cenſuris; commutationeſque votorum, ut rectè ait Diana loco citato.*

Hæc ille. Ratio autem eſſe debet, quam modò innui: quia ſcilicet, quando adeſt ſententia probabilis de juriſdictione Cōfeſſarii, Eccleſia ipſi illam dat. Legite de Lugo *de pœnitentia diſp. 19. ſect. 2. §. 1.*

Commutatio privationis debiti conjugalis.

5 PAſqualigus *q. 113.* qui etiam citat Vivaldum, docet per Jubilæum poſſe commutari privationem petendi debitum ei, qui ante contractum matrimonium emiſit votum abſolutę caſtitatis.

Inquires ergo, an prædicta doctrina ſit vera? & primò quidem, an per Jubilæum poſſit commutari dicta privatio petendi debitum? & quid per Bullam Cruciatæ?

Inquires ſecundò, quid de privatione petendi debitum, quam quis contrahit, ſi quando ipſi conjugi ſuperveniat affinitas ex copula illicita cum conſanguineo, vel conſanguinea in primo, vel ſecundo ſui conjugis?

Reſpondeo ad inquiſitionem primam: poſſe id per Jubilęum: inde dicit Paſqualigus, quia votum caſtitatis, quatenus impedit petitionem debiti, non eſt integra caſtitas, ſed pars illius, unde non videtur hæc pars reſervata: nihilominus dico primò, dictam opinionem Paſqualigi, & Vivaldi, quòd ſcilicet dicta privatio petendi debitum, quam habet quis ob votum caſtitatis, poſſit per Jubilęum commutari, eſſe opinionem ſatis infirmam, atque eſſe contra Thomam Sanchez, Trullench, Boſſium à Paſqualigo citatos: & quidem difficilè eſt, quod rationabiliter dici poſſit, non eſſe reſervatam partem voti caſtitatis abſolutæ, ſi totum votum caſtitatis eſt abſolutum.

Quare dico ſecundò, quòd ſaltem in praxi concedendum non eſt, poſſe per Jubilæum, vel per Bullam Cruciatæ. Et quidem quod non poſſit per Bullam, ego docui *c. 13. de Bulla Cruciatæ §. 3. nu. 1.* & iterùm doceo.

Quis igitur diſpenſabit in hac privatione petendi debitum conjugale, qua propter votum caſtitatis laborat conjua?

Reſpondeo, de hoc me plenè dixiſſe *lib. 3. Decalo. tr. 14. §. 4. nu. 48.* hoc eſt, poſſe Epiſcopum circa ſuos ſubditos, & poſſe Religioſos privilegiatos: qui locus eſt omninò videndus.

Ad ſecundam inquiſitionem reſpondeo: nullo modo poſſe, ſive per Bullam, ſive per Jubilęum: quia ejuſmodi privatio petendi debitū in his conjugatis non oritur ex voto caſtitatis, ſed eſt impedimentum, quod ſupervenit matrimonio, inductum ab Eccleſia, ut latè ego dixi *in tr. 2. de matrim. c. 12. §. 3.* Quis autem hoc impedimentum tollat, dixi *ibid. tr. 2. c. 6.* nempè Epiſcopum, Commiſſarium Cruciatæ, & Religioſos illos, qui hoc privilegio gaudent. Recolite omninò locum.

Commutatio Jejunii quando?

6 COmmutatio jejunii, quando ea pro impeditis expedienda eſt, poteſt à Confeſſario fieri, vel ante feriam quartam, vel poſt ſabbatum, durante hebdomada à pœnitente electa, quod eſt dicere, poſſe fieri, vel ante, vel poſt diem ſtatutum à Jubilæo.

Injuncta opera, an per æquipollentiam?

7 OPera à Jubilęo injuncta ſunt facienda ea, quę preſcribuntur, vel valent per ęquipollentiam, nec per majoritatem operis.

Et

Et quidem omnia ad amuſſim facienda ſunt, nec potes omittere vel unum, quamvis ſit tuo arbitrio opus parvi momenti: nec, ſi poſſunt fieri, & non adeſt rationabile impedimentum, poſſunt à Confeſſario commutari, ut ſæpè ſupra dictum eſt.

Injunctorum operum ſeparatio.

8 QUando in Jubilæi tenore dicitur (in una, vel altera hebdomada) aliqui cum Caſtrop. *de Jubilæo punct.* 12. *n.* 18. Diana *p.* 3. *tr.* 4. *reſol.* 15. Morono *n.* 543. (quod etiam eſſe probabiliſſimum ſupponit Gobat à nobis *modò n.* 4. allatus, quamvis ipſe idem alibi certam eſſe contrariam ſententiam docet, ut nos retulimus *ſup. c.* 6. *n.* 46.) Aliqui, inquam, probabile affirmant, poſſe aliqua opera ea injunctis fieri in prima hebdomada, alia in ſecunda.

Verùm alii negant cum de Lugo *de pœnitentia diſp.* 27. *num.* 105. & cum Paſqualigo *q.* 59. latè id probante: & ipſe quidem Caſtrop. qui modò affirmativam ſententiam ſequutus eſt, pronunciat tamen ibidem, negativam eſſe ſecuriorem, & non aliam conſulendam.

Sed ne ægrè feras audire Cardinalem de Lugo *d. n.* 105 ſic pro ſententia negante, quam nos ſequimur, loquentem contra Bonacinam, qui etiam affirmativam ſententiam docet. *Falſum eſt* (ait de Lugo) *poſſe opera indifferenter fieri partim in prima, partim in ſecunda hebdomada. Hoc eſt contra fidelium praxim, contra Doctorum mentem, & contra verba ipſius Bullæ, in qua ſpecialiter conceditur, quod communio fieri poſſit (ſaltem die Dominico ſequenti) poſt jejunia: ſi autem illa ſententia Bonacinæ vera eſſet, non ſolùm die Dominico, ſed etiam feria tertia ſequenti poſt jejunium fieri poſſet, quod tamen eſt contra prædicta verba, quibus ad ſummum differri permittit communionem ad Dominicam ſequentem poſt jejunia.* Hactenus de Lugo.

Bulla Cruciatæ carens.

9 JUbilæum, ejuſque Indulgentia, & privilegia, ut valeant, non indigent Bulla Cruciatæ. Ita Gallegus in expoſitione Bullæ Cruciatæ, aſſerens praxim, & interpretativam voluntatem Commiſſariorum dictæ Cruciatæ.

Publicatio Jubilæi quando?

10 NOn licet Ordinariis in publicatione Jubilæi inchoare illas duas hebdomadas in quocunque die intermedio hebdomadæ: quia Pontifex aſſignat duas hebdomadas more civili, & Eccleſiaſtico; at hæ incipiunt à Dominica, non verò ab alio die. Ita contra Gobat ſuſtinet Paſqualigus *q.* 358.

Quid importat illud (quam primum) pro itinerantibus?

11 QUando pro itinerantibus, aliiſq; impeditis dicitur, ut quàm primùm poſt impedimentum ii lucrentur Jubilæum, illud *(quàm primùm)* non negat aliquam temporis latitudinem à prudenti viro menſurandam: quare poterit concedi totum illud tempus, quod judicabitur neceſſarium ad expedienda negotia, quæ fortè tunc urgere poſſent: immò etiam tempus ad aliquam quietem pro reficiendis viribus fortè neceſſariam.

Abſolvitur Cenſura, ſed differtur Confeſſio.

12 QUando ob aliquod impedimentum ex ſupradictis Confeſſarius pro audienda confeſſione alicujus differt peccatorum abſolutionem poſt aliquod breve, & rationabile tempus ab elapſo Jubilæo, ut ſupra diximus, poterit durante Jubilæi tempore abſolvere illum à cenſuris, quibus fortè afficitur; quia abſolutio à cenſuris non eſt alligata ad Sacramentum pœnitentiæ, quando id non exprimitur à Pontifice, ut ſupra vidimus: & ex alia parte in hoc caſu juriſdictio Confeſſarii non ſpirat, finito Jubilæi tempore, cùm in ipſo radicata maneat, donec cauſa finiatur.

Jubilæum incidens in feſtum ſolemne.

13 SI incidat Jubilæum in hebdomadam Sanctam, vel in octavam Paſchatis, poterit ſatis congruenter differri ipſius promulgatio poſt dictam Octavam. Non placet autem Gobat *c.* 28. *de Jubilæo n.* 203. dum docet, in dicta Octava poſſe Ordinarium diſpenſare in tres eleemoſynas tria Jubilæi jejunia: non placet (inquam) tum quia eſt irrationabilis commutatio, loco jejunii, quod Pontifex requirit, ut exercitium virtutis, & afflictionis corporalis, ſubrogare eleemoſynam: tum quia rationabiliter poterunt jejunia, & Jubilæum in alios dies ab Ordinario differri.

Illud item nolo concedere eidem Gobat (ut non concedit Paſqualigus, *q.* 363.) quòd, ſi incidat Jubilæi jejunium in aliquod feſtum ſolemne, poſſit Epiſcopus illud commutare in ſimilem eleemoſynam, nolo (inquam) id concedere propter rationes modò dictas: quia Summus Pontifex vult exercitium afflictionis corporis, & rationabilius poterit in alium diem ejuſmodi jejunium transferri.

Virtualis intentio in Jubilæo.

14 NOn requiritur, ut habeat quis formalem, ſeu actualem intentionem lucrandi Jubilæum: ſatis enim eſt, quòd opera præſcripta ritè peragantur, quia (ait de Lugo contra Suarez) ſufficit intentio interpretativa, quam certè quiſque habet, quando injuncta opera legitimè exequitur, cùm quilibet velit, cupiatque, ſe ipſum juvare, quantum poteſt. Id quidem ſupra in ſimili à me dictum eſſe, rectè memini.

Bona Fide commutans?

15 SI Confeſſarius bona fide putans adeſſe ſufficientem cauſam commutandi alicui opera injuncta, & commutat; valida eſt commutatio, nec vitiatur Jubilæum: quia ſecus Confeſſarii, & pœnitẽtes ſemper eſſent ſolliciti, & ſcrupulis vexarentur. At verò ſi mala fide ſciens non eſſe ſufficiens impedimentum, cõmutat, nulla erit commutatio, & Jubilæũ nequaquam acquiretur: quia deficit unum opus ex injunctis: opus enim factum ex nulla legitima cõmutatione nõ eſt illud, quod imponit Pontifex. Ita Gobat *de Jubilæo c.* 15. *n.* 103.

Mitiores Pœnitentiæ in Jubilæo.

16 ILlud, quod dictum eſt ſupra, nimirum tempore Jubilæi mitiores, ſeu leviores pœnitentias debere imponi à Confeſſariis, etiam pro peccatis gravibus; quia opera pro Jubilæo ſunt ſatis notabilia, & Pontifex, ut alliciat ad lucrandum Jubilæum, diſtribuit à theſauro Eccleſiæ uberem ſatisfactionem; illud (inquam) extenditurne etiam ad alias Indulgentias, præſertim plenarias, quas ſolet aliàs concedere idem Summus Pontifex?

Reſpondeo, extendi: nam probabile eſt tempore Indulgentiæ plenariæ, quam quis lucrari decrevit, ſolùm illam pœnitentiam medicinalem teneri admittere, quæ ex ipſo jure apponi debet, v.g. remotionem ab occaſione proxima, &c.

Quare erit probabile, quòd Confeſſarius diminuat pœnitentias tẽpore Indulgentiæ plenariæ. Admoneat tamen pœnitentẽ, cauſam levitatis pœnitentiæ eſſe Indulgentiam, ne ſcilicet ex parvitate pœnitentiæ, ſuarum culparum gravitatem modicam eſſe, ſibi perſuadeat.

Dixi (*diminuat*) ſemper enim aliquam imponat, licet parvam. Hanc doctrinam hactenus *in hoc n.* 17. allatam latè, & eruditè probat Cardinalis de Lugo *diſp.* 27. *de pœnit. d. n.* 22.

Cathecumenis an proſit Jubilæum?

17 CAthecumenis etiam contritis nõ prodeſt Jubilæum, nec Indulgentia quælibet alia (quidquid aſſerant nonnulli:) quia conceſſio Indulgentiæ eſt actus juriſdictionis, quam Pontifex nõ habet, niſi in illos, qui ſunt ingreſſi in Eccleſiam per Baptiſmũ. Ita Moronus *n.* 560. Scio, Avendanum affirmare, prodeſſe Indulgentiam Cathecumenis: ſed propter dictam rationem id mihi difficile eſt.

Peccatne, qui jubilæum non recipit?

18 ROgas: peccatne fidelis, ſi nulla ex cauſa, ſed ſolùm propter incuriam negligit, cùm poſſit, Jubilæum lucrari?

Reſpondeo, non peccare, ne venialiter quidem, quia Pontifex hortatur ad illud acquirendum, non præcipit. Excipe ſemper illum, qui aſpernaretur, ſeu contemneret Bullas, Jubilæum concedentes, hic enim peccaret mortaliter ratione contemptus.

Quæſtio incidens de Indulgentiis in alium non transferendis.

19 DUm ſermonem haberemus de Indulgentia Jubilæi, rogaverunt à me nonnulli, ut afferrem hîc praxim circa decretum Alexandri Septimi, quo prohibet, poſſe Indulgentias tranſire de perſona ad perſonam. Ego igitur morem meis auditoribus gerens, libenter id jam ſubiicio.

Decretum Alexandri ſeptimi ſuper Indulgentiis.

20 S*Anctiſſimus Dominus noſter Alexander Papa ſeptimus declarat, quòd quæcumque Coronæ, Roſaria, Grana, ac Calculi, Cruces, Numiſmata, Medaliæ, vulgò nuncupata: & Sacræ Imagines ſive ſint S. Caroli Borromæi, ſive quinque Sanctorum à felicis recordationis Gregorio decimo quinto Pontifice maximo in Sanctorum numero relatorum, ſive quæcunque cum Indulgentiis ante à Summis Romanis Pontificibus Sanctitatis ſuæ Prædeceſſoribus benedicta, & conceſſa, quæ quidem in hunc uſque diem diſtributa ſunt, non tranſeant perſonam illorum, qui ea de præſenti obtinent, neque commodari, aut etiam precariò dari poſſint, & quæ à Sanctitate ſua conceſſa ſunt, vel in poſterùm concedentur, non tranſeant ſimiliter perſonam illorum, quibus ab eodem Sanctiſſimo conceſſa fuerint, vel quibus à prædictis de ordine ejuſdem Sanctiſſimi primæ vice diſtributa fuerint, ita ut à nemine aliis commodari, vel precariò concedi poſſint, alioquin careant indulgentiis conceſſis.*

Et quantum attinet ad Coronas, Roſaria, Grana, Calculos, Cruces, Nu-

Digitized by Google

miſmata, Medalliæ, vulgò nuncupata, & Sacras Imagines cum Indulgentiis ab iiſdem Sanctitatis ſuæ Prædeceſſoribus benedictas, & conceſſas, quæ in hodiernum uſque diem effectum ſortita non ſunt, ideſt, nulli hactenus diſtributa ſunt; nemini uti benedicta deinceps diſtribui poſſint. Quòd ſi de facto diſtribuantur, careant Indulgentiis jam conceſſis.

Ac alicui ex rebus præmiſſis, ut profertur, benedictis perdita, altera pro eis ſubrogari, nullo modo poſſit, quacumque conceſſione in contrarium non obſtant., etiamſi de ea ſpeciali, & expreſſa mentio facienda eſſet, uti per præſentes Sanctitas Sua derogavit, & derogatum eſſe voluit. Romæ die 6. Februarii 1657. Pontificatus quidem S.D. Noſtri anno ſecundo. Gualterus.

Praxis pro prædicto decreto.

21 GAbriel à S. Vincentio *in ſumma morali, verbo Indulgentia*, ſic habet.

Sanctiſſimus Dominus noſter Alexander Septimus decrevit, quod Roſaria. Grana, &c. benedicta, ſeu cum Indulgentiis, quæ nondum ſortita ſunt ſuum effectum, ſeu quę adhuc diſtributa non ſunt; non tranſeant perſonas illorum, quæ eas de præſenti obtineot. Ex quo infertur, quod qui habet benedictiones, non eas perdunt, ſed poterunt aliis eas concedere, & applicare materiæ præſenti, quę ſit illius, cui Indulgentia conceditur: quia tunc nec medallia tranſit ab uno in alium: cùm non ſit concedentis Indulgentiam; nec Indulgentia, quia hæc ab uno in alium non tranſit: ſiquidem cùm Papa concedit Indulgentias, ſeu benedictiones, non extrahit ſatisfactiones de theſauro & dat in manus illius, cui conceſſit benedictiones; ſed ſolùm dat illi facultatem deſignandi materiam, vel perſonam, qua deſignatione facta, ipſe illi Indulgentiam communicat, ſeu facit quòd remaneat deputata ad inferendam Indulgentiam, poſito tali, vel tali opere: non enim ſatisfactiones manent alligatæ medalliæ v.g. Hactenus Gabriel.

22 De eodem argumento Georgius Gobat *tom. 2. tract. 4. de revocatione Indulgentiæ parte 2. capit.* 37. cùm docuiſſet, eſſe ſuam ſententiam, quod non ſolùm ipſæ medalliæ, &c. affecta Indulgentiis; ſed etiam ipſæ benedictiones, ſeu, ot appellamus, intentiones applicandi Indulgentias rebus ſacris, non poſſint ad alios tranſire, ſed poſſint tamen applicari ab ipſomet, vel ab alio nomine ipſius, rebus ſacris; cùm (inquam) hæc docuiſſet, ſic addit pro praxi *num.* 88.

23 Si igitur quis, verb. grat. Cajus à Papa magnum numerum benedictionum ſine ulla determinatione perſonarum accepit; poterit illas partiri, in quos viſum fuerit: ita tamen ut his non ſit fas transferre in alios proprio nomine, ſed nomine Caii: qua de cauſa, cùm quidam nobilis adoleſcens attuliſſet ea Urbe complures dodecadas Roſariorum benedictorum à Sua Sanctitate, mihi liberaliter offerret decem ejuſmodi, nolui aliter accipere, quàm ut ejus nomine, & tanquam nudiſſimus Miniſter dividere in nonnullos domeſticos, atque eatraneos. Sicuti non ita pridem feci in intentionibus, eas certis rebus applicandis ex mente illius, qui mihi, cum hac ita applicandi intentione, donaverat: acceperat autem immediatè à Clemente Nono. Hæc ad verbum Gobat, quæ cùm admodum clara ſint, longiore explicatione non indigent.

24 Proſequitur deinde (ut id etiam obiter habeatis) dicens, prohiberi in dicto decreto etiam donationem medalliæ, &c. nec ſolùm accomodatam, ſed etiam precariò conceſſam: licèt enim non appareat in decreto voa donationis, tamen ſenſus ex conteatu, & intentione, ſeu fine decreti eſt bujuſmodi. Prohibetur donatio, & etiam accommodatum, & etiam precarium.

25 Prætereà aſſerit, poſſe quem ſibi retinere duo numiſmata verb. grat. eiſdem Indulgentiis affecta, ut ſi amittat unum, ſubſtituat alıud, idque non eſſe contra dictum decretum. Idem dicit, ſi ſibi quis retineat duas benedictiones, ſeo intentiones, nam amiſſo numiſmate, ſubſtituere alıud poterit, applicando ipſi Indulgentiam: quorum duorum ratio eſt, quia id non eſt, tranſire à perſona ad perſonam.

26 Denique quia non ſemel conceduntur indulgentiæ Roſariis, imaginibus, &c. nulla facta mentiono Crucis, dubitatum ſuit, an tunc indulgentia applicari Crucibus poſſit? & reſpondetur, poſſe (& certè meritò) ſiquidem Cruces comprehenduntur ſub nomine imaginum: Crux enim Imago eſt Chriſti Domini pro nobis ab illa pendeotis, quam ex corde diligite, & valete.

Indulgentiæ Apocryphæ.

PEr hanc occaſionem inſeram hic Cathalogum indulgentiarum, quas apocryphas, hoc eſt, non authenticas declaravit Sacra Congregatio.

Indulgentiæ declaratæ à Sacra Congregatione apocryphæ.

Indulgentię, quę dicuntur conceſſæ anno 1614. Principi Senenſi.

Indulgentiæ, quæ dicuntur conceſſæ à Pio V. & confirmatæ à Clemente VIII. Roſario Magni Ducis Hetruriæ.

Indulgentiæ, quæ dicuntur conceſſæ à Clemente VIII. templo B.V. de Monte Serrato, impreſſæ Avenione.

Indulgentiæ plenariæ conceſſæ pro animabus defonctorum à Clemente VII. impreſſæ Madriti ſub data 20. Junii 1606.

Indulgentiæ fundatæ ſuper revelationem B. Joannæ de Cruce conceſſæ Granis, ſive Ave Maria, quæ dicuntur tetigiſſe unum illorum trium, quæ aſſeruntor ſolùm eſſe apud ipſum Papam, Regem Hiſpaniæ, & P. Generalem Minorum obſervantiæ.

Indulgentiæ, quæ dicuntur conceſſæ à Joanne XXII. illis, qui oſculantur plantam menſuræ pedis B. M. V.

Indulgentiæ conceſſæ ab Adriano VI. Granis benedictis ad inſtantiam Regis Catholici Philippi III.

Indulgentiæ, quæ dicuntur conceſſæ ab Urbano VIII. ad inſtantiam Cardinalis Magatelli in honorem Sanctiſſimi Sacramenti.

Item illę Indulgentiæ à Gregorio V. ſoper hæc verba.

Sia lodato il Sanctiſſimo Sacramento.

Indulgentiæ, quę dicuntur conceſſę à Bonifacio IX. viſitantibus Cappellam S. Nicolai de Tolentino.

Indulgentiæ, quæ dicuntur conceſſæ Confraternitati SS. Trinitatis, & Redemptionis Captivorum.

Indulgentiæ, quæ dicuntur conceſſæ à Leone X. Imaginibus Conceptionis B. V.

Indulgentiæ conceſſę, ſuper revelationem novam factam S. Birgittę, S. Hedduigi, & S. Eliſabethę.

Indulgentię conceſſę, & acceptatę ex Magna Tabula S. Jo: Lateranenſis.

Indulgentię conceſſę ab Urbano VIII. Granis benedictis ad inſtantiam Cardinalis Infantis.

Indulgentię conceſſę altari SS. Roſarii in templo S. Antonii de Rovigo.

Indulgentię conceſſę à Paulo V. Coronis, Roſariis, Crucibus, Metallis, & Imaginibus benedictis ad inſtantiam Cardinalis Borromei 1612. ea occaſione fundationis Eccleſię S. Caroli Borromei.

Indulgentię centum dierum dicenti *Ave Maria* ad pulſum horologii, quę dicuntur conceſſę à Leone X.

Indulgentię conceſſę à Siſto V. Roſarii, ſeu Coronis, quę dicuntur Coronę Myſteriorum Paſſionis Domini N. Jeſu Chriſti Magni Ducis Florentię.

Indulgentię conceſſę Crucibus do Caravacca.

Indulgentię, quę dicuntur conceſſę à Clemente V. ad inſtantiam Sereniſſimę infantis Ducis Sabaudię de Syndono Corporis Chriſti, quòd, qui Orationem illam recitat, liberat animam de Purgatorio.

Ea Cancellaria S. Officii Inquiſitionis ab ejuſdem S. Officii Not. Dom. Joanne Gappo Romæ 28. Maii 1657.

SIc habet Georgius Gobat *tom. 2. tract. 4. de revocatione indulg. part. 2. cap.* 37 *à num* 703. teſtans, hunc cathalogum ſe recepiſſe à P. Bona gratia Hyblenſi, qui illum à prędicto Notario fideliter exſcripſerat.

Deinde ipſe idem Gobat ſic addit: *Indulgentia de ſumma Legati Hiſpanenſis, quæ dicuntur Indulgentia granorum de mille Ave Maria, etiam dicuntur apocryphæ.*

Addit idem Gobat *ibid. n.* 706 illam Orationem, quę tabulę deauratę in Sacra ęde Lauretana inſcripta eſt, quam dicens, toties quoties Indulgentiam plenariam recipit, aſſerit etiam apocrypham. Oratio autem dicenda quidem ex devotione, non autem ex ſpe Indulgentię eſt.

AVE MARIA FILIA DEI PATRIS,
AVE MATER DEI FILII,
AVE SPONSA SPIRITUS SANCTI,
AVE TEMPLUM TOTIUS SS. TRINITATIS.

TRA-

TRACTATUS TERTIUS.

DE TERTIO ECCLESIÆ PRÆCEPTO,

ID EST

DE SUMENDA EUCHARISTIA.

CAPUT PRIMUM.

An, & quo jure obligamur ad Communionem?

1 CErtum eſt, Fideles adultos ad illam obligari Eccleſiaſtico jure. *Ex c. omnis utriuſque ſexus de pœnit. & remiſſ.* ut infra dicemus latius.

Sed controverſia iotet DD. eſt, an obligentur etiam divino pręcepto? & quidem, quamvis probabilius ſit obligari etiam divino, probabile tamen eſt, obligari ſulùm Eccleſiaſtico, quo determinavit Eccleſia præceptum divinum, quod, quia erat iodeterminatum, non obligabat, niſi donec Eccleſia determinaret, ut fuſius Theologi tradunt.

2 Ratio prioris, & certè majoris probabilitatis eſt, quia illa verba Chriſti Domini videntur præceptiva: (*niſi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.*) Et ita ſoſtinet S. Thom. 3. *p. q.* 80 *art.* 11. cum multis, deſerens oppoſitum, quod docuerat *in* 4.

3 Ratio poſterioris eſt, quia non apparet, unde certò obliget tale divinum præceptum, cùm textus prædictus explicetur ab aliquibus, vel de maoducatione in voto, vel de manducatione ſpirituali.

4 His poſitis, inquires primò. An vera ſit illa doctrioa Petri Soto *de Euchariſtia lect.* 9. dicentis, aliquos ſpecialiter obligari ad ſumendam Euchariſtiam ea en capite, quòd Deus decreverit, eis noo largiri gratiam efficacem ad ſuperandas graves aliquas tentationes, & obtinenda quædam bona neceſſaria, niſi Sacra Comuoione roborentur? Quod cunfirmat illa mulier liberata à quodam maleficio, cujus vir apparebat ut brutum; liberata, inquam, precibus ſancti Macarii, à quo ipſa intellexit, ideò calamitatem illam paſſam fuiſſe, quia per quinque hebdomadas Sacram Euchariſtiam non ſumpſerat.

5 Reſpondeo. Suarez non omnlnò reſpuit hanc Doctrioam *diſp.* 69. *de Euchariſtia ſeſſ.* 3. obſervat tamen rarò ei eſſe locum. Nos dicimus: quis novit ſenſum Domini, vel cui id revelatum eſt?

6 Inquires ſecundò in hunc modum: ego tentatis omoibus remediis, adhuc mihi certò perſuadeo, me non poſſe ſuperare tentationem, v.g. vindictæ contra ioimicum, niſi frequentatione Sacræ Comuoionis? ſi non frequentem, peccabone contra jus prædictum de communicando.

7 Reſpondeo primò. Hanc certam tuam perſuaſionem eſſe creditu difficilem: quis enim certò ſciat, te non poſſe otiliter alia remedia aſſumere, & item certò te hoc remedio communionis eſſe ſanaodum?

Reſpondeo ſecundò. Suppoſita certa ejuſmodi perſuaſione, Suarez *loc. cit.* aſſerit, te non peccaturum contra præceptum de communicando, ſed ſolùm contra illam virtutem, cui illa tentatio adverſatur; unde ſequitor, te noo obligari in confeſſione exprimere neglectum communionis, tentationis illius tempore commiſſum, ſed ſolùm peccatum, quod commiſiſti.

CAPUT II.

An communicandum in fine vitæ.

1 CErtum eſt, Fideles adultos obligari ad communicandum ante finem vitæ, ſive id ſit ea præcepto Eccleſiæ, ſive probabilius ea præcepto divino. Nam Conciliũ Nicænum relatum *c. de his,* 26. *quæſt.* 6. cavet, *ne diſceſſurus è corpore neceſſario via ſuæ viatico defraudetur.* At ſanè cur vocat abſolutè neceſſarium, niſi valdè probabiliter ea lege id præceptum ſit?

2 Sed inquires primò, an qui in vita aliquoties communicavit, teneatur, ſub mortali communicare ſub finem vitæ, hoc eſt, in articulo, ſeu periculo mortis?

3 Reſpondeo. Sanè Cajetanus, aliique ailati à Suario *d. diſp.* 69. *ſeſſ.* 3. putant, nullam abſolutè eſſe tunc obligationem ſub mortali. Immò Sylveſter, aliique ab eodem Suarez citati aſſeruot, eum, qui in vita, quamvis ſolùm ſemel communicavit, non eſſe ampliùs obligatum ad commuoionem, oec ſub mortali, nec ſub veniali ex dicto præcepto divino, ot habet Delgadillo *tractat.* 2. *de Euchariſt. dub.* 12. quia ſemel, inquit, poſita unica communione, extinguitur obligatio dicta, cùm præcepto divino de communione ante finem vitæ jam ſatisfactum ſit.

4 Sed teoendum adeſſe hujuſmodi obligationem, iterùm in eo periculo communicandi, ſi communio facta multum diſtet à periculo, id quod mox eaplicabitur. Ratio potiſſima ducitur ea Fidelium, & Eccleſiæ ſenſu ſic judicantium, qui certè in re tanti momenti magni faciendus eſt.

5 Quæ ratio ea verbis Concilii Nicæui modo allatis *n.* 1. confirmatur. Ita Suar. *loc. cit.* & communiter Recentiores.

Nota item idem verum eſſe, ſive mors impendat ea infirmitate, ſive ex vulnere, ſive ea veneno, ſive ea quacuoque cauſa, quando advertitur periculum, etiamſi ea revelatione illud advertatur. Immò quoties timetur probabiliter mors, ut ex bello, vel ea longa, & periculoſa navigatione, quia par eſt in omnibus ratio.

6 Dices cum Delgadillo *loc. cit.* Hoc præceptum de communicando latum à Chriſto Domioo illis verbis: (*niſi manducaveritis carnem filii hominis, &c.*) eſt pęnale: at præcepta pęnalia non ſuot ampliãda, ſed reſtriogenda. Item eſt præceptum affirmativum, quale etiam eſſet præceptum Eccleſiæ de Confeſſione, cui unica confeſſione ante mortem ſatisfactum eſſet, ut colligit ex Scoto dictus Delgadillo, niſi io præcepto additum fuiſſet illud (*ſemel in anno*) ſicuti ooico actu auditionis Miſſæ completur præceptum de audiendo Sacro die feſto, quia eſt præceptum affirmativum. Adde, Chriſtum non præcepiſſe quidem frequentiam communionis, ſed ſolùm commuoionem.

7 Reſpondeo. Hæc argumenta non debent eſſe tanti ponderis, ut non vincantur à dicto ſenſu Fidelium, & Eccleſię, qui ſenſus oſtendit, aliquid plus Chriſtum Dominum præcepiſſe, quàm quod ejuſmodi argumeota præſeferunt: multò magis, quia Chriſtus inſtituit hoc Sacrameotum per modum cibi ad nutriendam vitam ſpiritualem animæ, & ad reparandum, quòd contioua fomitis impugnatione deperditur. Id quod oſteodit, Chriſtum voluiſſe in ſuis Fidelibus repetitam hujus Sacramenti ſumptionem.

De eo, qui paulò ante periculum mortis communicavit.

8 INquires ſecundò, qui ante duos v. g. vel tres, immò & octo, vel decem dies, quàm iocidit io periculum, communicavit, obligaturne iterùm in noſtra ſententia, eo periculo ſuperveniente, communicare?

9 Reſpondeo cum Suarez *loc. cit.* non obligari: quia præceptum communicandi in fine vitæ non obligat, niſi circum circa periculum, obligat enim, ut propè mortem inveniatur Fidelis Sacra refectus Euchariſtia. Sed Vaſquez *diſp.* 214. *cap.* 2. *n.* 12. putat obligari: quia inquit, anteà non fuit impletum præceptum, quod urget quidem quando adeſt periculum, non verò quando aderit: ſicuti non adimplet præceptum audiendi Sacrum die Dominico, qui audit die Sabbati. Verùm huic rationi videtur ſatis eſſe reſponſum, quia hoc præceptum non eſt, ſicuti præceptum Miſſæ, quod obligat determinato die, ſed, ut dictum eſt, circum circa.

10 Quare ea dictis fateor, hanc Vaſquez ſententiam eſſe probabilem, illam tamen Suarii probabiliorem.

Hinc, qoi communicavit in Paſchate, & poſt paucos dies incidit in vitæ periculum, non obligatur ea noſtra ſententia iterùm communicare: quia tamen is poteſt ſe coofurmare ſeotentiæ Vaſquez, poterit iterùm etiam non jejunus. Qui verò poſt multos dies à communione incidit in hujuſmodi periculum, ſanè abſolutè obligabitur: quia tunc propter illam diſtantiam non judicatur refectus circa mortis tempus.

11 Diai (*etiam non jejunus*) Id quod intelligo etiam in ſententia Suarii, & noſtram: nam licèt is ſatisfecerit per nos pręcepto, ea vi commuoionis illius antecedentis; tamen quia conceſſio ſumendi viaticum non jejuno, non datur ſolùm, ut præcepto ſatisfiat, verùm etiam ut inſtante neceſſitate, omoi meliori, & promptiori modo moriturus per communionem ſe muniat: ideò poterit is data conceſſione frui. Ita Delgadillo *loc. cit.*

De eo, qui manè communicaverat.

12 INquires tertiò: quid ergo ſentiendum de eo, qui manè cõmunicavit ea devotione, & poſtea ſerò, ſuperveniente gravi morbo, in vitæ periculum incidit?

13 Reſpondeo moltò minus obligatur, & conſeqoenter (oe eodem die bis communicet) non poteſt in noſtra probabiliori ſententia, ſeu potiùs vera, modo moa explicando. Ita de Lugo *de Euchar. diſputat.* 6. *ſect.* 3. citans Suarium, Granadum, Præpoſ. Ratio eſt,

quia

quia refectus manè habuit ſubſtantiam viatici: communicare enim per modum viatici, nihil aliud eſt quoad ſubſtantiam, niſi ſumere Euchariſtiam circiter vitæ finem, quocumque animo, ſeu intentione ſumatur.

14 Quoniam tamen Gaſpar Hurtadus *de Euch. diſp.* 10. citans M.S. Valq. & multi cum Diana *p.* 10. *tr.* 11. *Reſp.* 40. affirmant, poſſe, & debere iterùm veſpere communicare, addens idem Diana *part.* 55. *reſ.* 21. utramque ſententiam, & negantem, & affirmantem probabilem eſſe: ideò ego ſic ſtatuendum judico, ne errori detur locus.

15 Vel mane quis communicavit benè valens, ſed deinde incidit in morbum periculoſum, ita ut credatur non producturum vitam ad diem ſequentem; & hunc poſſe veſpere illo eodem die, immò debere communicare, probabile erit, ſaltem addita auctoritate tantorum Doctorum; nec aliud eos velle, ſi eorum verba, & rationes expendantur, exiſtimo: vel manè quis, dum laboraret periculoſo morbo, communicavit ex devotione, & hunc non poſſe iterùm eodem die communicare, quamvis judicetur eodem die moriturus, affirmo.

16 Ratio utriuſque dicti eſt, quia in priori caſu probabile eſt, non fuiſſe adimpletum præceptum: quia prædicti DD. probabiliter tenent, ſuſcipi debere Euchariſtiam, quando adeſt periculum vitæ, & ſatis non eſſe, ſi circum circa ejus finem; at in poſteriori caſu adimpletum eſt, quia jam infirmus erat in periculo, quamvis aliquando non cognito: quemadmodum, ſi manè diei feſtivi interſis Sacro, tametſi illum ignores eſſe diem feſtum, ſatisfacis præcepto: neque enim ad adimplendum præceptum opus eſt, ut illud ſcias, cùm ſufficiat, quod exequaris illud, quod edicit præceptum, quæ eſt doctrina communis *in tract. de legibus.*

17 Ex quibus collige, me faciliùs concedere eodem die ſecundam communionem illi, qui ex inflicto v.g. vulnere incidit in vitæ periculum, quàm illi, qui ex febri: nam ſi veſperi vulneratus, communicaverat manè ante vulnus acceptum, non communicavit tempore periculi ex probabili ſententia. At febricitans, cùm habeat in ſe luem febris, præſumere ex communiter contingentibus debeo, eum tempore periculi, licèt mihi ignoti, communicaſſe, atque adeò præcepto ſatisfeciſſe.

De tumultuaria Conſecratione ad dandum Viaticum.

18 INquires quartò, ſi certum eſt, ut diximus *num.* 1. obligari nos ad communicandum inſtante morte, probabilene eſt, poſſe Parochum, ſeu Sacerdotem in caſu, quo aliunde non habeatur Sacra Hoſtia, non ſolùm celebrare Miſſam non jejunum, quod certè poſſe, dicemus infra *cap.* 10. *n.* 2. verùm etiam poſſe ad dandum viaticum infirmo alioquin abſque Euchariſtia è vita diſceſſuro, privatim conſecrare, proferendo dumtaxat conſecrationis verba, quia urget tunc præceptum divinum communicandi, obligans directè infirmum, & indirectè Parochum? Item poſſetne conſecrare in buccella panis fermentati ſine ara, ſine veſtibus ſacris, ſine illis ceremoniis ab Eccleſia inſtitutis? Videtur enim poſſe: quia Eccleſiaſtica præcepta, qualia ſunt hæc, non poſſunt obligare contra præceptum divinum. Adde non eſſe credendum (præſertim in caſu, quo infirmus aliud Sacramentum non ſuſcepit) Chriſtum Dominum voluiſſe, potiùs damnari hominem fortè in mortali exiſtentem, alioqui cum attritione, & Sacramento ſalvandum, quàm prædicto quamvis tumultuario modo haberi Sacramentum.

19 Reſpondeo, poſſe licitè hæc omnia fieri, dicta neceſſitate exiſtente, tenet propter dictas rationes Delgadillo *c.* 3. *de Euchariſtia dub.* 9. citatque pro ſe Majorem, Ludovicum de S. Jo: Sotum, Victoriam, alioſque. Adde Thom. Hurtadum *p.* 5. *reſ. mor. fol.* 54. vide Dianam. *p.* 11. *tr.* 6. *reſ.* 23. *v. notandum.*

20 Sed certè improbabilis eſt hæc Sententia, & contraria, id eſt, nequaquam poſſe ea certiſſima, ut docet Leander *tr.* 7. *diſp.* 5. *q.* 22. citans Suarium, Vaſquez, de Lugo, Layman, Granadum, Dicaſtillum, alioſque: nam primò ſic habetur expreſsè *cap.* 7. *comperimus de conſecratione diſt.* 1. Ubi cum abſoluta ſit, & ſine diſtinctione de obſervandis dictis graviſſimis ceremoniis locutio, non eſt hæc à Delgadillo explicanda, quaſi procedat pro caſibus ordinariis. Secundò, quia præponderare debet reverentia, quæ maxima huic Sacramento debetur, quæque omnis valdè oſtenderetur ex omiſſione prædictarum obſervantiarum cuicumque alteri incommodo, quod quiſque poteſt cum Dei gratia, quæ numquam deeſt, propellere à ſe, ut in caſu noſtro poteſt moriturus per contritionem, quam ſi is non elicit, ſibi imputet. Tertiò (per quod ſolvitur ratio adverſariorum) tunc concurrunt duo præcepta, alterum de communicando, quòd ſolùm probabiliter eſt divinum, alterum de reverentia maxima erga tantum myſterium, quod certò eſt naturale divinum de debito Chriſti cultu: hoc igitur, cùm ſit gravius, prævalere illi debet.

21 Tibi autem Sacerdoti illud in his anguſtiis incumbit, ut loco conſecrandi illis inſolitis modis, Fidelem excites agone mortis laborantem ad ſe conterendum: vel ſi quis ſit mente deſtitutus, vel ſenſibus, præter abſolutionem Sacramentalem ſub conditione, de qua infra *c.* 7. *d. n.* 30. ores benigniſſimum Deum, ut illi auxilium ad actum contritionis eliciendum impendere dignetur, & ſi potes, confer illi attrito Sacramentum extremæ Unctionis, ores, &c.

Miniſter viatici quis?

22 INquires quintò. Quis mihi Sacram Hoſtiam legitimè porriget, inſtante mihi morte?

Reſpondeo, Parochus tuus, vel (ſi Religioſus exemptus ſit) tuus Prælatus, vel alius ex eorum licentia; communicare enim Fideles pertinet ad Parochum, ſeu Paſtorem, qui maximè velle judicandus eſt ſuas oves paſcere in ipſarum vitæ fine: pro certo tamen habe; ſi deſit Paſtor, vel nolit, poſſe licitè viaticum porrigere quemlibet Sacerdotem; tunc enim adeſt præſumpta, & ſanè rationabilis voluntas Eccleſiæ, ſeu ejus Capitis, quod eſt Chriſtus Dominus. Legite de Lugo *de Euchariſtia diſp.* 18. *à n.* 52.

23 Subinquires. Ergone ſi nullus adſit Sacerdos Catholicus, niſi Sacerdos hæreticus, ſchiſmaticus, aut excommunicatus non toleratus poſſem, & obligarer ab his tunc communionem recipere?

Reſpondeo, quòd poſſis, probabiliſſimum eſt, quia in tanta neceſſitate, præſertim ſi alio Sacramento roboratus non fuiſti, vel de tua contritione dubites, Eccleſia creditur, Sacerdotem nullum à tali miniſterio repellere: quòd autem talis Miniſter non ſit benè diſpoſitus, ſibi imputet, nam te tua neceſſitas excuſat. Legite Suar. *diſp.* 7. *ſect.* 4. *fine*, ac Dian. alioſque *cit.* à Leander. *tract.* 7. *diſp.* 4. *quæſt.* 21.

24 Semper autem advertite, nos non poſſe in eo caſu, quo illa communio eſſet ſignum communicationis cum hæreſis, vel excommunicati erroribus, vel cum ſcandalo Fidelium, ut per ſe notum eſt. Quod tamen ſcandalum ſæpè vitari poteris, ſi Fideles id neſcientes, doceantur de Eccleſiæ benignitate in his circumſtantiis.

25 Quod verò obligaris, ſequitur ex dictis, quia, ſi potes obſervare præceptum, ſanè teneris: & tamen affirmo, te poſſe eximi ab hac obligatione, & ſic non petere Viaticum à prædictis. Ratio eſt, quia ſententia contraria noſtræ eſt etiam probabilis, quam ſequitur Sylveſter, Enriquez, aliique apud Leandrum: Quare te illi conformare ſine ulla culpa potes, præſertim ſi de tua contritione ſecurus ſis.

26 An famulis Religioſorum poſſit licitè, inſtante morte, Viaticum porrigi ab ipſis Religioſis, agam infra *capit.* 14. *num.* 4. Ut item alia pertinentia ad hanc materiam de Viatico dicam ſuo loco infra *cap.* 12.

CAPUT III.

Quando Communicandum ex Præcepto Eccleſiæ.

1 SAnè in Paſchate, quod his verbis imponitur, *Cap. Omnis utriuſque ſexus de pœnitentiis, & remiſſionibus.*

Omnis utriuſque ſexus fidelis, poſtquam ad annos diſcretionis pervenerit, ſemel in anno confiteatur, ſuſcipiens reverenter, ad minus in Paſcha, Euchariſtiæ Sacramentum, niſi fortè proprii Sacerdotis conſilio, ob aliquam rationabilem cauſam ad tempus ab hujuſmodi perceptione duxerit abſtinendum: alioquin & vivens ab Eccleſia ingreſſu arceatur, & moriens Eccleſiaſtica careat ſepultura.

2 Advertis, in jure communi nullam excommunicationem fulminari contra non communicantes in Paſchate? Videat igitur quiſque, quid in ſua Diœceſi diſponatur: certè in noſtra Panormitana indicitur in Synodo ultima, quæ eſt anni 1652. *c.* 4. *de Euchar. n.* 51. excommunicatio, ſed ferenda, additurque: Et incurrant excommunicationem, niſi moniti reſipiſcant. Quare monitio præcedere debet, ut incurratur de facto.

3 Adverte item, non peccare, nec pœnam incurrere eum, qui habet cauſam rationabilem, à ſuo Confeſſario approbatam, non communicandi in Paſchate: quare ſi Confeſſarius judicet prudenter, pœnitentem fore meliùs diſpoſitum poſt Paſcha, tutò illi tempus proportionatum extendat. At, quòd meretrix v.g. quæ eſt in peccato, communionem tunc omittat, non eſt excuſanda: unde peccabit contra hoc præceptum, ſi non communicat; quia non eſt rationabilis cauſa, nolle relinquere peccatum.

4 Declaravit autem Eugenius, ut habet Bellarm. *in declarationibus Concil. ſeſſ.* 1. *c.* 9. Communicantes intra hebdomadam ſanctam, vel infra octavã Paſchatis ſatisfacere præcepto, ut interim taceam, in multis locis eſſe legitimè introductam conſuetudinem, qua poſſit hoc præceptum impleri quocunque die Quadrageſimæ: ut videre eſt apud Leandrum *n.* 4. *diſp.* 3. *q.* 51. Quòd autem declaraverit Sacra Congregatio, poſſe à prima Dominica Quadrageſimæ huic præcepto ſatisfieri, dicit quidem Joannes à D. Thom. apud Delgadillo *de Euch. dub.* 13. Sed mihi declaratio hæc non eſt authentica, & cùm non aſſignetur dies, qua data eſt, eſt ſatis incerta.

5 Melius id ſuaderi poſſet ex illa ſententia ejuſdem Delgadillo *c.* 20. *dub.* 53. qua vult, præceptũ de communione fidelibus ab Eccleſia datum eſſe, ſicuti præceptũ de confeſſione: utraque enim (ait) ex congruentia fit in Paſchate: at ſatis eſt, ſi fiat ſemel in anno. Multò ergo magis (dicet aliquis) obſervabitur hoc præceptũ, ſi fiat in Quadrageſima: Dictam ſententiam pluribus probare contendit dictus Delgadillo, quam ego confirmarem ex præcitatis verbis Canonis (*ad minus in Paſchate*) & ex illis Trid. *ſeſſ.* 13. *can.* 9. (*ſingulis annis ſaltem in Paſchate.*) Siquidem, ſi tibi indiceret Judex, ut ſiſteres corã illo, ſaltem

in fine

Digitized by Google

in fine menſis, nonne legitimè comparere poſſes quocunque die menſis? Ita igitur in caſu noſtro, &c.

Hanc tamen ſententiam ideò non approbo, quia eſt contra ſenſum, & uſum omnium fidelium, immò & Eugenii prædicti, concedentis ſolùm illos quindecim dies à Dominica Palmarum uſque ad Dominicam in Albis incluſivè, his præhabitis.

Sacerdotes an ſervent hoc Præceptum celebrando?

6 INquires primò, Sacerdotes ſatisfaciunt ne Præcepto communionis Paſchalis, ſi ſolùm eo tempore Miſſam celebrent?

7 Reſpondeo. Satisfacere. Ita teſtante, & confirmante praxi. Si tamen tunc ſemel non celebrarent, obligarentur communicare laicè à manibus ſui Paſtoris, vel ejus delegati. Ita Leander cum aliis *tract.7.diſ.3.quæſt.26.*

8 Obiicies: die Jovis Sancti omnes tenentur ſumere Euchariſtiam à manu ſui Superioris, repræſentantis Salvatorem, qui in ultima Cœna communicavit Apoſtolos; ergo Sacerdos, ſive tunc, ſive ex extenſione prædicti Eugenii, debebit alio die Paſchali communicare à ſui Superioris, vel ejus delegati manu: Ergo ſacrificando non obſervat Præceptum.

9 Reſpondeo. Gavantus *in Rubr. Miſſal. p.4. tit.8.* refert verba Sacræ Congregationis, jubentis etiam Sacerdotes ad id teneri tunc: ſed meliùs Quintanadvenas negat, hanc Congregationis declarationem vim habere legis, cum authentica non ſit: Certè alicubi hæc declaratio ignoratur, & alicubi uſu recepta non eſt: ſiquidem Coninch. Tanner. Laym. apud Gobat *de Commun. caſ.3. quæſt.4.* docet, licere cuivis eo die privatim celebrare. Immò ex Dicaſtillo *tract.5. de Euch. diſp.4. num.28.* etiam publicè in Germania: Si ergo eo die Jovis Sacerdos cum laude celebrat, non obligabitur Euchariſtiam ſumere à manu Superioris.

Non communicans in Paſchate, an deinde teneatur?

10 INquires ſecundò. An in Paſchalibus, qui noluit, cùm poſſet; vel non potuit, cum voluiſſet, Euchariſtiam ſumere; obligetur ne ſub mortali, proximè poſt illud tempus, commiſſum defectum compenſare, communicando?

11 Ut huic quæſtioni fiat ſatis, altius eſt ea, ſed breviter repetenda: ſciendum enim eſt: præcepta eſſe (quantum facit ad nos) duplicis generis: Aliqua ita ſunt affixa certò tempori, ut qui eo non adimplevit, licèt cum culpa, die deſignato, non teneatur poſteà compenſare: ejuſmodi ſunt præcepta jejuniorum, feſtorum, horarũ Canonicarum, &c. quæ ſi non adimpleantur, non audiatur e.g. Miſſa die ipſo feſtivo, non urget obligatio poſt diem. Aliqua verò ſunt, quorum adimpletioni certa quidem dies præfigitur: verùm non ad finiendam, ſed ad dilatandam obligationem, ita nimirum, ut qui illo præfixo die non exequitur, quod imperatum fuit, exequi poſteà debeat, tantòque gravius peccet, quantò diutiùs differret, ut patet in citatione comparendi tali die coram Judice, in præſtanda ſolutione certo die, in ſolvendis decimis, & tributis, ac ſimilibus.

12 His breviter memoratis, reſpondeo ad quæſtionem propoſitam, afferendo de illa tres ſententias. Prima eſt Soarii, aliorumque apud Dianam *p.3. tr.4. reſol.48.* putantium, eum, qui in Paſchate non communicavit, obligari poſteà, ſtatim ac poterit communicare. Ratio eſt, inquiunt, quia hoc præceptum communicandi in Paſchate eſt ea hac poſteriori claſſe.

13 Secunda eſt Toleti, aliorumque apud eundem, aſſerentium, nequaquam obligari poſteà. Ratio eſt, inquiunt, quia hoc præceptum eſt ea priori claſſe præceptorum, & hoc videtur probare illa ſignata affixio ad Paſcha *in c. Omnis utriuſque ſexus*; quaſi in honorem, & cultum illius ſacri temporis.

14 Tertia deducitur ex illa ſententia Delgadillo, quam modò retuli *n.5.* putantis, præceptum Eccleſiæ de communicando, urgere ſemel pro toto anno. Ex hac enim ſententia ſequitur, eum, qui communicavit ſemel in anno, jam ampliùs non eſſe obligatum compenſare in alio anno. Quòd ſi ne ſemel quidem communicavit in hoc e.g. anno, ſi teneas, tale præceptum eſſe de poſteriori claſſe, obligaris in alio anno compenſare: ſi eſſet de priore, non obligaris.

15 Ex his ſententiis prima, & ſecunda ſunt probabiles: tertiam ideò non approbo, quia doctrinam, in qua innititur, non approbavi *dicto num.5.*

De habente impedimentum communicandi in Paſchate.

16 INquires tertiò. Ad quid obligatur is, qui prævidet ſibi deforе commoditatem communicandi in Paſchate? obligatur ne prævenire? Reſpondeo: Si id eveniat in prædictis quindecim diebus Paſchalibus, ut ſi prævidiſti, te non poſſe communicare ſecunda hebdomada, ſanè obligaris prævenire, atque adeò Euchariſtiam ſumere in prima. Patet, quia tunc urget de præſenti præceptum: ſicuti ſi quis prævidet die feſtivo, ſe non poſſe intereſſe ſacro circa meridiem, obligabitur intereſſe primo manè.

17 At ſi id eveniat extra tempus Paſchale, Fagundez *Præcept. Eccleſiaſt. 3. lib.1. capit.6. numer.3.* obligat ad præveniendum, quia ſicuti ſententia modò *num.12.* allata Suarii obligat etiam poſt Paſcha eum, qui non potuit in Paſchate; ſic obligabit anteà, ſi poſteà non poterit.

18 Azorius verò citatus ab eodem Fagundez abſolutè negat, teneri prævenire: quia hoc præceptum, ut dixit modò Toletus *n.13.* eſt affixum Paſchati, & non urget anteà. Unde quemadmodum non teneor adeſſe Miſſæ die ſabbati; ſi prævideo, me non poſſe die Dominico; ita in caſu noſtro. Quare, ſi ante Paſcha communicaſti propter impedimentum prævìſum, & deinde fortè tollitur tibi tale impedimentum in Paſchate, obligaris iterùm communicare, quia anteà in hac Azor. ſententia præceptum non impleſti. At in ſententia Fagundez, ablato fortè impedimento, non obſtringeris iterùm communicare: quia in ejus ſententia jam ſatisfeciſti præcepto. Utraque ſententia eſt probabilis: ſed illa Azorii probabilior.

Excommunicatus an urgeatur ex hoc Præcepto ad communicandum?

19 INquires quartò. Excommunicatus, cui (ut omnes ſcimus) prohibetur participatio communionis, obligatur ne ad quærendam ejus abſolutionem, ut ſic communicet in Paſchate?

20 Reſpondeo: certum eſt, ſi per ipſum non ſtat, quòd abſolutio ipſi conferatur, eum non obligari ad communicandum, ſicut nec ad Miſſam audiendam, ducta paritate à detento involuntariè in carcere: qui nec ad Miſſam, nec ad communionem, ſi in carcere non adſit, qui hæc conferat, obligatur: obligari enim ad impoſſibile nemo poteſt.

21 Sed difficultas eſt de illo excommunicato, qui poſſet quærere, & obtinere abſolutionem, & non quærit: An hic non ſolùm peccet, habitualiter perſiſtendo in excommunicatione; verùm etiam contra præceptum communicandi in Paſchate?

22 Fagundez, Azor, aliique apud Leandrum *tract.17. diſp.3. quæſt.7.* putant, hunc obligari, & conſequenter peccare, etiam peccato contra præceptum communicandi in Paſchate: quia, inquiunt, debemus tollere omnia impedimenta, ut uniamur cum Chriſto. At Delgadillo *capit.2. de Euchar. quæſt.33.* ſuſtinet, excommunicatum non obligari ex vi præcepti de communicando in Paſchate, ut etiam de confitendo ſemel in anno, ad procurandam abſolutionem. Quare non procurando, unico peccato, peccat, habitualiter perſiſtendo in excommunicatione: non autem & altero contra præceptum Eccleſiæ de communicando, & confitendo: ſicuti enim prædicti Auctores fatentur, incarceratum, & infirmum non obligari ad quærendam liberationem, vel ſanitatem, ut communicent in Paſchate, & audiant Miſſam; ita neque excommunicatus, ut etiam incarceratus, ob non ſolutum debitum, non obligatur citiùs debitum ſolvere, ut ſacrum audire poſſit, quæ eſt doctrina Dian. *p.5. tract.9. reſ.88.* eſto enim peccet contra juſtitiam, non quærendo ſolvere, cùm poſſit; non tamen peccat contra Religionem, ſacrum non audiendo: Ita in caſu noſtro.

23 Ad illud de unitate, quod affert Fagundez, reſponderi poſſet obligari nos quidem ad hanc, ex vi præcepti charitatis in Deum, ſed non ex vi præcepti communionis, confeſſionis, & auditionis ſacri: quæ eſto conducant, tanquam ad finem, ad hanc unitatem cum Chriſto Domino; finis tamen legis non cadit ſub legem. Hæc ſententia Delgadilli non valdè diſplicet, ſed certè illa Fagundez eſt tutior.

Non communicans in Paſchate, an ſit ſuſpectus in Hæreſi?

24 ESſe ſuſpectum, putat Sanctarellus, quem citat, ſequiturque Diana *par.4. tr.8. reſ.38.* Non eſſe, cenſet Penna cum Farinacio *quæſt.178. num 29.* Mihi placet diſtinctio Bordoni *cap.28. in trib. numer.50.* non eſſe ſuſpectum abſolutè: ſed ſi moneatur ab Epiſcopo, & tamen non recipiat communionem; tunc ſanè contrahere ſuſpicionem hæreſis: quia tunc præſumitur, à communi fidelium vita recedere, vel Eccleſiæ præceptum negare, ſeu parvi facere, vel ejuſdem Eccleſiæ poteſtatem imponendi præcepta denegare: quæ certè ante monitionem præſumere non debemus, cùm ſolùm negligentiam palmarem ſuæ ſalutis, ſicuti in ſimilibus aliis peccatoribus, tunc ſolùm notare debemus, & non aliud.

25 Quod dicimus de communione, dic ſub eadem diſtinctione de non ſuſcipiente Sacramentum Pœnitentiæ ſemel in anno, ut idem Bordonus notat *ibid.*

CAPUT IV.

Ubi communicandum, & à quo in Paſchate?

1 NUllum invenio in ſacris Canonibus præceptum, ut quis Paſchalem communionem peragat in Eccleſia Parochiali: ſolùm enim *in cap. Omnis utriuſque ſexus*, imponitur, eſſe communionem ſuſcipiendam à manibus ſui Sacerdotis, hoc eſt, ſui Paſtoris. Qua-

Digitized by Google

Quare hæc duo, communicare in Parochia, & communicare ex manibus ſui Parochi, quamvis ſuleamus pro eodem accipere; tamen in rigore ſatis diverſa ſunt: hoc enim præceptum eſt, illud non item. Unde fit, ut ſi communices è manibus tui Paſtoris in aliena Eccleſia, ſatisfacias præcepto: ut contra, ſi in Eccleſia Parochiali, ſed non è manibus tui Parochi, nec ejus delegati, præcepto non ſatisfacis.

Quo peccato quis peccet non communicando in Parochia?

2 INquires primò, Peccat ne mortaliter, qui communicat quidem in Paſchate, ſed non in Parochia, ſeu, quod idem eſſe diximus in hoc tractatu, non à manibus ſui Parochi?

Reſpondeo affirmativè, per ſe loquendo, quia non ſervat, quod graviſſimè jubetur *in d.c. Omnis*.

3 Dixi (per ſe loquendo) nam puto, eum, qui paratus eſt ſuum Parochum recognoſcere, & ſortè in anno pluries recognovit, communicando in ſua Parochia, non irrogare injuriam gravem ſuo Parocho, ſi ſemel, aut iterùm, quamvis ſine cauſa, ſe ſubtrahat à juriſdictione Parochi, & communicet in aliena Parochia; hic enim habere etiam locum parvitatem materiæ putandum eſt.

An ſervetur hoc Præceptum ab omnibus in Cathedrali?

4 INquires ſecundò. An in Cathedrali poſſint omnes, qui ſunt de diœceſi, implere præceptum, ibi communicando?

Reſpondeo, poſſe: quia ibi reſidet Epiſcopus, qui eſt totius diœceſis commune caput, & Paſtor. Ita Diana *parte 11. tractat. 7. reſolut.* 18. Ubi de Magiſtro Cappellano, qui Ordinarius Parochus eſt in Cathedrali Panormitana. Unde ſi idem Diana *parte 9. tract. 9. reſolut.* 64. contrarium docuerat; videtur, vel mutaſſe ſententiam, vel ſignificare voluiſſe, utrumque eſſe probabile. Ita etiam Bonacina *de Euchar. diſput. 4. ſect. 7. num. 11. punct.* 15. in mea editione Venetiis *an.* 1639. ſentit cum mea ſententia. Quare cum Leander *tract. 7. diſputat. 3. quæſt.* 15. affert Bonacinam, contrarium ſentientem; credendum eſt, in poſtrema editione eum ſententiam mutaſſe, mecumque ſenſiſſe: Editio enim mea, ut apparet in frontiſpicio operis, dicitur eſſe noviſſima.

5 Quidquid igitur dicat Delgadillo *cap. 2. de Euch. n.* 109. qui dum cum communi concedit, Epiſcopum (ut etiam ex Guar. *de Euch. diſp. 27 ſect.* 2. ejus Vicarium Generalem, ex vi ſolius Vicariatus Generalis) poſſe dare licentiam communicandi alibi à propria Parochia; deinde (neſcio an conſequenter) dicit, Epiſcopum pro Cathedrali, in qua ipſe Epiſcopus reſidet, non dare legitimum conſenſum, ibi communicandi. Nos ergo probabilius, & magis conſequenter pro omnibus ſuæ diœceſis poſſe, exiſtimamus.

Ubi communicare debent peregrini?

6 INquires tertiò, Vagi, Peregrini, & Advenæ ubinam ſatisfacient huic præcepto?

Reſpondeo, ubilibet: nec ſolùm in Cathedrali civitatis, ubi fortè tempore paſchali invenirentur. Ratio eſt, quia ſaltem pro his adeſt tacita ſui parochi, vel ſummi Pontificis licentia. Idem dic de quibuſcunque legitimè impeditis: idemque, ſi parochus, vel per negligentiam, ſuum miniſterium negligit; vel licentiam, alibi communicandi, per malitiam negat.

7 Dixi (*poſſe*) nam inveni, apud Gobat *de comm. caſu* 5. hanc doctrinam: numquid, ait, tenentur advenæ alicubi tunc communicare, ſi nequeant commodè domum redire? Reſpondet: Auctores, quos legi, ſolùm dicunt, eos poſſe: nullus autem dicit, debere extra ſuam Parochiam communicare. Hæc ille, apud quem ſit hujus doctrinæ fides. Ego enim illam approbare non audeo: quia fortaſsè non rarò eveniret, ut aliquis negotiorum cauſa per multos annos peregrinus eſſet, vel advena in locis à ſua patria diſtantibus, & non communicaret: ut interim alias rationes prætermittam.

An quilibet implere poſſit hoc Præceptum apud Religioſos?

8 INquires quartò: Si in templis Religioſorum quis tempore paſchali communicet, ſatisfacit ne præcepto, ſumendo Euchariſtiam à manibus alicujus ex Religioſis? (Dixi tempore paſchali) nam intra annum ex devotione, dicemus *c.*6.

9 Tres ſunt hac de re ſententiæ. Prima, quam ſequitur cum multis Fagundez apud Leandrum, mox citandum, negat in his Eccleſiis ſatisfieri præcepto.

10 Secunda concedit limitatè; addit enim apud mendicantes, & eorum privilegia participantes, ſatisfieri quidem præceptu, ibi in cæteris diebus paſchalibus, ſed non ipſo die Reſurrectionis: quia Pontifex ob quandam ſolemnitatem excepit diem illum, & parochis pro ſatisfactione præcepti illum relinquit: quare ſi ipſo die Reſurrectionis velis ſatisfacere præcepto, debes per hanc ſecundam ſententiam in Parochia. In aliis autem diebus paſchalibus poſſes apud religioſos. Dixi (pro ſatisfactione præcepti) ſiquidem ex devotione non adeſt hæc exceptio pro eo, qui vel anteà ſatisfecit, vel poſteà ſatisfaciet in Parochia. In hanc ſecundam ſententiam cum hac limitatione inclinat Diana *part. 9. tr. 9. diſputatione* 27.

11 Tertia docet univerſaliter, etiam mentionem faciens, & includens ipſum diem Dominicum Paſchatis, poſſe ſatisfieri præceptu apud prædictos religioſos: quia abſolutè, & ſine reſtrictione Paſchatis id conceſſere Pontifices. Lege Pellizzarium *in Man. tom. 2. tr. 8. q.* 8. & Leandr. *tr. 7. diſp. 3. q.* 19. id probabile exiſtimantem, licèt contrarium dicat, eſſe probabilius. Lege item Delgadillo *de Euch. c. 2. n.* 18. hanc ſententiam abſolutè amplectentem, nulla mentione facta prædictæ exceptionis diei Reſurrectionis.

12 De quadam declaratione Card. contra prædicta, quam aliàs ego putavi, vel non eſſe univerſalem, vel non authenticam, lege Dian. *p. 11. tr. 7. q.* 8.

Ex his tribus ſententiis, prima eſt conſulenda omninò, reliquas ſuis defenſoribus relinquamus.

13 Subinquires: Prædicti Religioſi poſſunt ne legitimè Euchariſtiam miniſtrare in Paſchate, ut etiam in articulo mortis, familiaribus, ſeu famulis ſuis?

14 Reſpondeo. Famulos ſervientes, authoritate Prælati, aut officialium conventus, ipſi Monaſterio, aut etiam ſervientes alicui religioſo, non ad hujus libitum aſſumptum, ſed Prælati, utique poſſe, ſic concedentibus multis Pontificum privilegiis, quæ citantur à Rodriquez *in comp. ſect. 63. num.* 5. & De Lugo *lib. 4. reſp. mor. dub.* 33. Delgadillo *cap. 2. Euchar. num.* 422. qui ultimus addit ex Portell. idem eſſe ſentiendum de famulis *conjugatis*, quamvis noctè dormiant extra conventum: hi enim etiam ſunt commenſales religioſorum, & intra eorum ſepta moraliter commorari exiſtimantur; nam famuli omnino extra dicta ſepta, ac domos, die, ac noctè commorantes, quamvis anteà ſortè in hoc privilegio comprehenderentur, hodie excluduntur à Trid. *ſeſſ. 24. c.* 11.

15 Nobis ex Societ. privilegium hoc, quo diximus, hodie alios mendicantes frui. Pater noſter Generalis ſic reſtringit *in compendio privilegiorum v. familiares* 9. 2. Hæc facultas conceditur Superioribus, & quibus ipſi commiſerint.

An oporteat in interdicto locali generali communicare in Paſchate?

16 INquires quintò; Quid ſentiendum de eo, qui eſt in loco Interdicti Generalis localis? Reſpondeo antequam huic quæſito ſatisfaciam, præmittenda eſt conceſſio Bonifacii VIII. & Martini V. quia mitigatur rigor talis Interdicti, per quod inter alia prohibetur ſumptio Euchariſtiæ exceptis moribundis; mitigatur, inquam, ita ut in diebus feſtis Reſurrectionis, Pentecoſtes, Natalis Domini, Aſſumptionis Beatæ Virginis, feſtoque Corporis Chriſti cum tota ejus octava celebrentur divina officia, etiam publicè, ac ſi tale Interdictum non eſſet ſub ea lege; ut qui cauſam Interdicto dederant, non appropinquent ad Altare: nomine autem feſti Reſurrectionis, & Pentecoſtes probabiliter intelliguntur etiam duo dies ſequentes, & nomine Natalis Domini tres ſequentes dies; pertinent enim hi ad eandem ſolemnitatem.

17 Hac conceſſione ſuppoſita, quæritur *in tractat. de interd.* An illis, qui interdicto locali cauſam non dederunt, concedatur in diebus prædictis communio? Mihi videtur concedi, & non concedi, eſſe probabile: quia verba Bonifacii hæc ſunt. *Interdicti qui non dederunt cauſam, admittantur ad participationem divinorum.* Quoniam igitur illud (*participatio divinorum*) ſignificare poteſt, iis concedi communionem: & ſignificare poteſt, ſolùm concedi commercium divinorum officiorum dumtaxat externum; ideò dixi utrumque eſſe probabile.

18 Reſpondeo nunc ad quæſtionem propoſitam: eſſe probabile, Fideles illos, interdicti tempore, non obligari in Paſchate communicare: quia probabile eſt, tunc non eſſe conceſſam communionem: & item probabile eſſe obligari: quia probabile eſt, ablatam fuiſſe pro illis diebus Paſchatis prohibitionem. Sequere igitur, quod mavis: hoc poſteriùs approbat Leander cum aliis *tract. 7. quæſt. 3. tr.* 53. Illud priùs *Sylveſtr. Sotus, aliique ab eodem citati*.

DISPUTATIO V.

Quando, & quoties communicandum ex devotione?

1 QUamvis ex præcepto Eccleſiæ ſemel in Paſchate ſit communicandum, ut modò vidimus, tamen ex devotione, licèt ſæpiùs, & aliquando quolibet die, ut infra explicabimus. Ergone etiam in die Paraſceve, hoc eſt, die Veneris ſancto? Dico etiam tunc; nam licet eo die non celebretur, non tamen prohibetur ſacra communio ex anteà præconſecratis. Quòd ſi Barboſa *de Parochis, num* 16. teſtatur à ſacra Congreg. *anno* 1612. declaratum fuiſſe, non licere niſi infirmis; & certè communis praxis ita apud nos ſervet; id tamen, ajo, eſſe ex quadam congruentia ob luctum memoriæ mortis Chriſti Domini: de illa autem Congregationis declaratione non conſtare authenticè, meritò quis pronunciabit.

De

Digitized by Google

De bina communione in eodem die.

2 INquires primò. An aliquo die bis liceat communicare?

Reſpondeo. Nullo prorsùs die, excepto eo caſu ſupervenientis infirmitatis, de quo ex aliorum ſententia diximus *capit.* 8. *num.* 14. & in caſibus incurſus infidelium, & ſimilibus, de quibus alibi tractabimus.

3 Nota autem pro Sacerdotibus, qui die Natalis Domini ter in ſacrificio communicant, eis fas non eſſe, extra Miſſam illo die laicè communicare. Unde meritò Quintanaduenas *tractat.* 4. *ſing* 9. negat, Religioſo profeſſionem die Natalis Domini emittenti, & communicanti ex manibus alterius de ſuæ Religionis more, ampliùs eo die celebrare licere.

Qua hora communicandum?

4 AN liceat, quacumque hora communicare?

Reſpondeo affirmative, quia, ut advertit Sylveſter *v. Euchariſtia* 3. *quæſt.* 12. oppoſitum nullibi prohibetur: poteſt itaque ſanus, etiam veſpere, etiam intempeſta nocte jejunus communicare: quod tamen non niſi ob gravem cauſam, idque ob reverentiam Sacramenti, & metum ſcandali in importunis hiſce horis faciendum eſt: cùm ſoleant fideles ſolùm ante meridiem circumcirca, ut notant Conink, & Caſtrop. Lege Dian. *tr.* 7. *quæſt.* 21. nobiſcum ſentientem, contra Paſqualigum diſſentientem.

An quotidie communicandum?

5 INquires tertiò. An hac ætate expediat quotidie communicare?

Reſpondeo. Quamvis Jo: Sanchez *diſput.* 22. & ſequentibus omni ingenii conatu pugnet, id expedire, etiam hodie, quod uſurpabant Fideles in primitiva Eccleſia; tamen cum in praxi omnes experiamur, ac fateamur è majori bono perſonarum eſſe, ſi non quotidie ad tantum myſterium accedatur, & majorem concipi reverentiam erga Chriſtum Dominum, ex moderata frequentia, quàm ex quotidiana, qua reverentia (ut latè probat Delugo *diſp.* 27. *de Euch. ſect.* 3.) compenſatur fructus, qui naſci poteſt ex quotidiana: idcircò non eſt generaliter admittenda doctrina Jo: Sanch. ſed illis ſolis à prudenti Confeſſario eſt ea ſuadenda, quos experientia docebit, ſolere ex tam frequenti cōmunione in virtutibus proficere: quibus tamen rariſſimè per totum annum, ſed ſolùm per aliquos majoris devotionis dies cum diſcretione concederem. Sacerdotes verò quotidie celebrare nimis certum eſt, & poſſe, & valdè congruere.

De communione negata Pœnitenti à Confeſſario.

6 INquires quartò. Si Confeſſarius pœnitenti ritè abſoluto prohibet aliquando ea cauſa, quam ipſe Confeſſarius ſufficientem exiſtimat, ne ſumat ſacram Euchariſtiam, obligabiturne pœnitens obedire?

7 Sane obligabitur, ut docet Dicaſtillus *tract.* 4. *de Euch. dub.* 18. qui tum auctoritatibus, tum exemplis, tum rationibus maniſeſtè concludit; quidquid dicat Jo: Sanch. *diſp.* 28. *n.* 10. negans Confeſſario, jus interdicendi communionem, niſi in caſu, quo pœnitens eſſet in ſtatu peccati mortalis. Sed is fallitur: quia Confeſſarius, ſive ut Magiſter, ſive ut Medicus, ſive ut Judex pœnitentis, ſemper jus habet illi imponendi ea, quæ magis eidem expedire judicaverit. Quare ſi advertat Confeſſarius ex frequenti communione tepeſcere, e.g. pœnitentem in virtutibus, vel ex negatione communionis ſperet, ipſum magis terreri à committendis peccatis, audacter, & tutò illum, cum diſcretione tamen, arceat à ſacro Altari.

De eadem eidem imperata.

8 INquires quintò. Quid, ſi contra imperet pœnitenti Confeſſarius, ut toties, vel toties communicet, peccabitne is non parendo?

9 Reſpondeo. quamvis idem Jo: Sanch. *quæſt.* 23. *n.* 8. neget, hunc peccare: quia, inquit, non poteſt pœnitens à Confeſſario adigi ad procurandam animi puritatem, quę eſt diſpoſitio neceſſaria ad communicandum; ego nihilominus, ſuppoſita communi, atque in Tridentino fundata, ſententia, quòd pœnitens teneatur admittere, ac explere notabilem pœnitentiam à Confeſſario injunctam, cenſeo falſam eſſe doctrinam prædicti Auctoris: nam repugnat judicio, & uſui Confeſſariorum, immò & praxi Eccleſiæ, imperantis paſchalem communionem omnibus Fidelibus, & conſtitutionibus multarum Religionum, jubentibus menſtruam, vel frequentiorem communionem, ac etiam frequentiorem confeſſionem.

10 Si autem interroges, quo pacto peccet pœnitens, ſi ejuſmodi pœnitentiam negligit? Dico, ex genere ſuo peccare mortaliter: ſicut negligens alias pœnitentias graves graviter peccat ex doctrina communi; ſic & negligens hanc. Confirmatur, quia obligatio pœnitentiæ, ſicut & votorum, debet æſtimari ex comparatione, quam invehit lex humana Eccleſiaſtica, pœnitentia enim eſt lex data à Confeſſario ipſi pœnitenti. Votum eſt lex data ſibi à vovente: cum ergo lex Eccleſiaſtica de communione Paſchali data *cap. Omnis utriuſque ſexus*, communiter à Doctoribus judicetur obſtringere Fideles ſub mortali; ita in caſu noſtro lex Confeſſarii. Abſtraho autem hic ab illis quæſtionibus, an ſi materia gravis, ut e.gr. dicta cōmunio detur pro pęnitentia dumtaxat peccatorum venialium, vel mortalium aliàs abſolutorum, obligetur pœnitens, illi ſub mortali ſatisfacere? Et an, poſſit pœnitens nolle acceptare pęnitentiam à Confeſſario datam, paratus illi ſatisfacere in Purgatorio: de his enim ſupradictum eſt *in tract. de Confeſſione*.

11 Quando fortè dubitas, an Confeſſarius id juſſerit ſub obligatione gravi, an ſub levi, nec ſit locus illum interrogandi; tunc te obligatum ſub mortali puta: quia certum eſt, ſibi rem gravem imperatam fuiſſe, quę ex ſe gravem trahit obligationem; & ex alia parte cum intentio Confeſſarii interna fuerit, nullum fundamentum habes judicandi fuiſſe ſub levi. Et nota, ſi communionem impoſitam non impleſti e.g. hodiè, te debere poſteà; ſiquidem communio data per pęnitentiam non addicitur communiter tempori (niſi expreſsè tempus ita imperetur, ut aliud tempus excludatur, quod raró, vel nunquam ſit à Confeſſariis) ſed abſolutè imponitur, ſicuti rectè monet Caſtrop. *tract.* 23. *punct.* 21. *num.* 8.

An liceat communicare in teſtimonium innocentiæ?

12 INquires ſextò, in hunc modum; Gregorius VII. Summus Pontifex improborum calumniis impetitus apud Henricum III. Romanorum Regem, ut narrat Baronius *ad ann. Chr.* 1077. Regem ſic eſt alloquutus: ut noveris, me horum delictorum purum eſſe, ſumam nunc ſacrum Chriſti Corpus, ut ſi ea commiſi, me ſubitanea morte interimat Deus; ſi innocens ſum, me incolumem ſervet. His dictis, ſacram Hoſtiam ſumpſit ſine ullo prorſus damno; inquires ergo, an liceat, eum aliquando imitari?

13 Reſpondeo, per ſe loquendo, numquam licet; *quia non tentabis Dominum Deum tuum*, ut latè proſequitur Vaſquez *de Euch.* *q.* 70. *art.* 6.

14 Sed licetne ſine petitione miraculi dicere alicui ad extorquendam ab illo veritatem; *Credam, te verum dicere, ſen dixiſſe, ſi eras, ad tuorum verborum confirmationem Euchariſtiam devotè ſuſcipias?*

15 Reſpondeo per ſe loquendo, neque id licet, quia obnoxium eſt periculo communicandi indignè. Ita Caſtrop. *de Euchar. tract.* 23. *pun. ultim.* Dixi, per ſe; nam, quia contra caſum, ubi non expectatur miraculum, non eſt textus clarus, nec clara prohibitio; ideò cenſeo cum Suario *de Euchar. diſputat.* 67. *ſect.* 6. poſſe in aliquo caſu permitti; fateor tamen ob dictum periculum non eſſe id niſi rariſſime uſurpandum.

16 Quæret hic puella innocens: mea mater ſuſpicatur de me, quòd inhoneſtè egerim, vel quòd furtum e.g. fecerim. poſſum ne ſic licitè dicere (id à me ea nequaquam expoſcente:) *Quandoquidem, mater, reſpuis habere mihi fidem, ego crus in teſtimonium meæ innocentiæ, Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ Sacramenta ſuſcipiam?*

17 Reſpondeo; Id faciliùs poſſe permitti, ut permittit Tannerus *quæſt.* 8. *num.* 212. quia id ex ſe, & ſponte vult exhibere puella: verùm ne hoc quidem, propter periculum ſacrilegæ communionis, eſt paſſim permittendum. Ego tamen Confeſſarius, ſi audirem à puella bene diſpoſita, ſic Matris jurgia, & domus perturbationem, vel ſimilia poſſe deferveſcere, ſine ulla dubitatione permitterem, ut permittit Gobat *de commun. caſu* 23.

CAPUT VII.

Ubi communicandum ex devotione?

18 EX ſparſim dictis in præcedentibus facilè colligis, omnes ex devotione extra tempus mortis, & Paſchatis, poſſe hodie, ſaltem ex præſumpta voluntate Parochorum, ſumere Euchariſtiam in quibuslibet Eccleſiis, ſive Sæcularium, ſive Regularium: Eccleſiæ autem nomine intelliguntur omnia illa loca, ubi legitimè celebratur, quæ ſunt triplicis generis; vel enim ſunt conſecrata; vel benedicta; vel ad ſacrificium celebrandum legitimè deputata.

19 Et quidem licèt olim in Clementina 2. de privilegiis excommunicentur Religioſi miniſtrantes Euchariſtiam ſine Parochi licentia; hodie tamen ipſis non ſolùm favet dicta Parochorum præſumpta licentia, verùm etiam privilegia ipſis conceſſa à Sancta Sede, pro danda Euchariſtia Sæcularibus, pro devotione communicare volentibus, etiam intra Conventos ſuos, id quod limitare ipſis non poſſe Epiſcopum, aliqui putant apud Dianam *part.* 9. *tractat.* 1. *reſol.* 8. & 9.

An communicandum in Oratoriis privatis?

20 SEd inquires primò; Quid in Oratoriis privatis ſæcularium, ubi ex privilegio ſolet celebrari ſacrum?

Reſpondeo; certè illam ego regulā darem, ibi poſſe Fideles communi-

Digitized by Google

municare (niſi adſit aliqua expreſſa prohibitio) ubi Miſſa celebratur, idque ſaltem ex eadem præſumpta Parochorum voluntate, qui in communionibus voluntariis, ſeu ex propria devotione, facilè concedere ſupponuntur hanc libertatem : ut ex hac commoditate frequentiùs Fideles communicare velint . Adde, communionem adſtaotium eſſe veluti panem ſacrificii; unde in primitiva Eccleſia omnes quotquot Miſſæ interetant, communicabant . Verùm id non eſt Oratoriis privatis concedendum cum notabili concurſu: id enim non præſumi debet Parochus velle .

21 Quando ergo per Bullam Cruciatæ (ut docet Vaſquez, licèt neget Suarez) conceditur, ut extra Paſcha poſſit ab habente Bullam ſumi Euchariſtia à manibus eujuſcunque Sacerdotis ; id conceditur, vel ad tollendos ſcrupulos , vel pro ſuſtinentibus Suarii, hoc eſt, contrariam ſenteotiam , vel in raro caſu, quo expreſsè invitus Parochus eſſet .

Ubi nam Communicare debent Græci : & an ſemper in fermentato ?

22 INquire tertiò, quid de Græcis?

Reſpoodeo ; ſine dubio etiam ipſi obligantur ad communicandum ea manibus ſui Paſtoris in Paſchate, & in periculo vitæ ; ex devotione autem in templis ſuis. Verùm, quod quæritur de Græcis, illud eſt ; an ipſi poſſint legitimè , ſive ex devotione , ſive io Paſchate commuoicare io azymo, idque in templis Latinorum ? Et hac occaſione item qoæritur , an poſſint Latioi in fermentato, idqoe in Cræcorum templis .

23 Reſpondeo , cum neceſſaria tripartita diſtinctione : nam Græcus eſt io partibus , ſeu locis orientalibus, ubi nullum ſit templum ritus Latini ; & Latious eſt in partibus occidentalibus, ubi nullum templum ſit Græci; & tunc quiſque debet in ſuo ritu communicare : quia hæc eſt graviſſima , & univerſalis eonſuetudo harum Eccleſiarum , atque à pluribus Pontificibus confirmata .

24 Solùm excipio caſum, in quo moribundus Græcus inveniretur alicubi, ubi non eſſet ritus , & Sacerdos Latinus , ibi ſortè peregrinus, & celebrans in azymo ; tunc enim ex pietate S. R. Eccleſiæ præſumendum eſt , ne ſine viatico hic decedat , ut poſſit communicare in azymo. Simile quid erit, ſi, contra, Latinus moribundus inveoiretor in loco, ohi ſolus eſſet ritus, & Sacerdos Græcus.

25 Vel Græcus eſt in Latinis locis, ubi templum ſit Grecorum; uti eſt hic Panormi Templum Sanctæ Sophiæ ritus Græci , & Latinus eſt in locis Grecis, ubi ſit templum Latinorum Latini ritus, & tunc dico ex antiquiore conſuetudioe , Græcum græcè, Latinum latinè commuoicare debere : quia ad hoc coonceſſa ſunt dicta templa, ut quiſque communicet in ſoo ritu .

26 Dixi ex antiquiore conſuetudine , nam ex recentiore in ooſtro Siciliæ regno introductum eſt. ut Græcus poſſit communicare in azymo in Latinis Templis ; id enim ego pluries obſervavi ; licèt nondum viderim quòd Latious communicet in fermentato in templis Græcorum . Ratio fortaſsè eſt , quia faciliùs conceditur Græcis Fidelibus conformare ſe cum ritu Latino , qui eſt titus univerſalis, & capitis ; quàm Latinis, ſe conformare cum ritu Græcorom, qui eſt titus peculiaris Eccleſiæ .

27 Vel deniqoe Græcus verſatur in Latinis locis, ubi uullus eſt ritus, ſeu templum Græcum , & Latious in locis Græcis, obi nullus eſt ritus, ſeu templum Latinum ; & tunc poterit Fidelis communicare eo modo, quo ibi poteſt , neque eoim huic præſumitur Eccleſia communionem denegare .

28 Hæc de Fidelibus communicaotibus ; ceterùm de Sacerdotibus qoomodo Greci Grecum ritum , Latini Latinnm ritum obſervare omninò debeant , cum majori rigore proceditur , idque propter Concilii Florentini authoritatem, & Pii V. Conſtitutionem, *ut in tr. de Miſſa* latè declaratur . Interim legite Suarium *de Euch. diſp. 3. ſect. 3.* Layman *lib. 5. tract. 4. cap. 2.*

C A P U T VII.

Quinam communicandi ? an pueri ?

1 PUeri uſom rationis habentes (nam infantes illa careotes ex tacito Eccleſiæ præcepto hac ætate omninò excluduntur) an ſtatim ſiot ad communionem vocandi ? Duplex eſt ſententia . Altera docet non ſtatim , ſed poſt ætatem inter decimum , & decimum quartum annum , quia ad communionem concedendam , major rationis uſus requiritur , quàm ad alias leges ſervaodas, ad confeſſionem annuam e. g. ad Miſſam audiendam , & ſimiles, ad quas ſatis eſt communiter ætas inter ſeptimum, & octavum annum ; cujus diverſitatis ratio eſt , quia pro comm. *in c. omnis utriuſque ſexus* fertur præceptum ſub hac forma (*ſuſcipiens reverenter Euchariſtiæ Sacramentum*) illud eoim (*reverenter*) majorem dictam rationis diſcretionem oſtendit . Ita Suar. aliique apud Joannem Sanch. mox citandum .

2 Altera docet ſtatim , quia non major rationis uſus reqoiritur ad communionem, quàm ad confeſſionem, aliaſve leges obſervandas: ſi enim pro communione requiritur notitia differentię interci-bum, & cibum, ſanè pro confeſſione requiritur cognitio inter actiones bonas, & malas . Item cognitio offenſæ Dei , doloris peccatorum &c. Ita Jo: Sanch. late id probans *diſp. 16.* & Caſtropal. *de leg. diſp. 1. punct. 24. §. 7. num. 7.* cum pleriſque aliis; & ita videtur eſſe praxis etiam timoratorum, banc poſteriorem ſententiam, tanquam probabiliorem meritò ſequentium .

Mendoza *de Euch. lib. 20. ſect. pr. num. 85.* Regulariter (ait) neminem ante decimum obligari cenſeo : immò ferente uſu , viri ante decimumquartum annum , fœminæ ante duodecimum non obligantur . Ita Navarr. & Corduba . Hæc ille ; ſed certè in noſtris locis ejuſmodi uſus non eſt .

3 Sed inquires, obligandi ne ergo pueri ſunt ad communionem in Paſchate ? Reſpondeo, cùm utraque ſeotentia ſit probabilis ex jam dictis, poteris cum Jo: Saochez omnes obligare ad communionem paſchalem poſt ſepteonium : poteris cum Suarez eoſdem eximere uſque ad decimum inter decimum quartum anoum . At ad multò plus noo puto probabile : quia tunc regulariter habetur ſatis rationis , & diſcreptionis .

4 Inſtante morte omninò ſequere ſententiam hanc poſteriorem , ita ut ſi adſit io ipſo ſeptennio, immò etiam anteà, rationis uſus, communicetur puer in taota mortis neceſſitate .

5 Quid, ſi oon ſufficienter adſit ratio, & dubitetor à Confeſſario, ſeu multò magis à parentibus , & magiſtris, qui meliùs filios , diſcipuloſque cognoſcunt ?

6 Reſpondeo . Ego ſanè in boc dubio faverem puero, & ei communionem concederem : ſi enim in primitiva Eccleſia concedebatur ordinariè infantibus Euchariſtiæ ſuſceptio ; cur noo inſtante morte, pueris, in quibus elucere incipit rationis uſus ? Sanè Delugo *diſputat. 13. de Euchariſtia* ſolùm dicit, poſſe dari communionem hujuſmodi puero . Sed Delgadillo *cap. 2. de Euchariſt. cap. 1. num. 77.* ait, debere .

7 Subinquires, Cùm *cap. Omnis utriuſque ſexus* infligat oon commonicantibos in Paſchate pœnam privatioois ſepulturæ , & ingreſſus in Eccleſiam , atque in aliquibus Diœceſibus fulminetur excommunicatio , peccantne mortaliter , dictaſque pœnas incurrunt pueri , plena ratiooe utentes , e. gr. duodennes, ſi tunc non communicent ?

8 Reſpondeo, quòd peccent, certum eſt : quia omnis Fidelis ratione fruens ſubditur legibus Eccleſiaſticis . At probabile eſt , quòd non incurrant dictas pœnas, quia Mater Eccleſia ante pubertatem, quæ eſt ætas qoatuordecim annorum completorum in maſculis , duodecim verò completorum io fœminis, nulli vult ſuas pœnas infligere, ut colligitur *ex capit. Pueris de delictis puerorum* , de quibus pronunciatur , illos quidem peccare ; ſed additur , quamvis in eis non ita , ut in majoribus punienda peccata videantur . Ita plures apud Leaodrum *tract. 7. diſputat. 3. quæſt. 9.* contra Coninch. alioſque oppoſitum ſetientes.

An ſemifatui , vel ſtulti ?

9 SEmiſatuos voco illos, qui imperfecto oſo gaudent rationis , quales eſſe Æthiopes ſolent : his communio concedenda eſt, ſi irreverentia oon timeatur, & quidem multoties in anno, omninò autem io Paſchate , & in fine vitæ . Ratio eſt , quia non apparet , unde pro his adſit prohibitio, vel non urgeat præceptum .

10 Nec obſtat debilitas rationis , dummodo irreverentia abſit; nam his non eſt denegandum augmentum gratiæ , quod à communione ſperatur ; quemadmodum nec deneganda eſt confeſſionis , aliorumque Sacramentorum participatio .

11 At hi minore aliquando rationis uſu fruuntor , quàm pueri decennes, quibus vetant aliqui communionem ?

Reſpondeo . Pro pueris eſt ſpes perfectioris judicii, ſed in hujuſmodi ſtolidis hęc ſpes non eſt, atque adeò ſemper eſſent prohibendi .

An qui evaſerunt Fatui poſt adeptam rationem ?

12 HOrum duplex eſt claſſis : Altera, quæ habet aliqua lucis rationis iotervalla ; altera verò, quę, poſtquam rationem amiſit , ounquam habet uſum aliquem rationis.

13 Dico, hos utroſque, ſi abſit periculum irreverentiæ, frui poſſe communione, tom aliquoties infra annum , tum in Paſchate , tum multò magis in vitæ fine, modò in ameotiam non inciderint, dum in peccato erant mortali . Ratio hujus doctrinæ eſt, quia hi ſunt capaces receptionis Sacrameoti , & augmenti gratiæ ; ergo amoto impedimeoto irreverentiæ, & præſumptione ſtatus peccati mortalis, non apparet , cur illis interdicenda ſit perceptio commuoionis . Ita piè, & probabilius docet Villalobos *in man. cap. 4. num. 17.* aliique cum Diana *part. 2. tractat. 14.* Id, quod præſertim ſervari poteſt cum Religioſis, qui ſolent bonos habitus retinere, reverentiamque debitam Sacramento .

14 At unde cognoſcam , aliquem fuiſſe factum amentem in ſtatu malo ?

15 Reſpondeo. Vel neſcis, utrùm ante amentiam mortaliter peccaverit; & tunc pręſume, eſſe in bono ſtatu, nam quiſque naturaliter præſumitur eſſe bonus, *capite dudum de Præſumpt.* vel ſcis, deliquiſſe mortaliter , oulla confeſſione Sacramentali præmiſſa , & tunc , ſi non

Digitized by Google

non habes poſitiva argumenta, ſeu ſigna pœnitentiæ, quæ certè in habente rationis intervalla haberi poſſunt (ut percutiendo pectus, tollendo ſupplices manus, dicendo, Miſerere &c.) tunc, inquam, ſi aliquod ea his ſignis non adeſt, præſume eſſe in ſtatu malo, nam malus ſemper præſumitur eſſe malus *ex reg. 8. num. 6.* Sic habet Gobat *de Eucharistia caſu 8.*

16 Scio tamen Leandrum *tr. 6. diſp. 6. q. 13. & 14.* docere, eſſe probabilius, prædictis omninò amentibus, qui olim rationis uſu potiti ſunt, non poſſe porrigi Euchariſtiam, nec in tempore quidem paſchali, ſed inſùm in articulo mortis. At unde hoc diſcrimen? Reſpondeo, quia pro neceſſitate illius articuli, cedit reverentia, quæ aliàs magna debetur Euchariſtiæ, quæ cedere non debet, quando illa neceſſitas non urget: Scio, inquam, hæc, ſed quia poſſe eo paſchali tempore porrigi, ipſe idem fatetur ibid. & modò dixit Villalobos, ideò ego cum aliis dico, magis piè poſſe porrigi, cedit enim benigniſſimus Dominus magnæ ſibi debitæ reverentiæ, propter magnum bonum illius infelicis amentis, modò poſitiva irreverentia non timeatur, nec malus ſtatus ejuſdem, ut diximus, impediat.

17 Dictum eſt autem (poſſe) nam minimè obligabimur (quamvis obliget Delgadillo *cap. 2. de Euch. num. 87.*) quia ſententia, quæ negat poſſe, cum ſit etiam probabilis, ſequi eam tutò valemus pro dicto tempore infra annum, & tempore paſchali: Nam pro articulo mortis iis, qui olim uſi ſunt ratione, & non conſtat, eſſe in ſtatu malo, omninò danda eſt, ſi non eſt timor irreverentiæ, Sacra Communio, ſicuti etiam Sacra Unctio, ut habes apud Gaſparem Hurtadum *diſp. 9. de Euchar. diff. 20.*

18 Ut videas autem, an periculum ſit prædictæ irreverentiæ, potes, alteram, & alteram, & quoties opus videbitur, Hoſtiam non Sacram illi porrigere, ad experiendum, num illam tractet indignè, ut rectè docet Layman *lib. 5. tr. 4. c. 5. n. 4.*

19 Inquires, ſi iis omninò conferenda eſt, modo explicato, inſtante morte, communio, eſtne etiam tunc concedendum Sacramentum Pœnitentiæ, quod eſt præparatio ad illam?

20 Reſpondeo, quandoquidem hi, de quibus agimus, vel habuerunt uſum rationis, vel gaudent per intervalla ejus uſu, piè præſumendum eſt, eos aliquo interno actu ſe præparaſſe: quare addito externo ſigno, quo ſcilicet hi vixerint Chriſtianè, & nunc ſint in fine vitæ, ob quæ probabiliter oſtenditur, ipſos per has circumſtantias petere Sacramentum Pœnitentiæ: poterit, ajunt nonnulli, conferri conditionata abſolutio (ſi ſcilicet eſt capax abſolutionis) & deinde communicari, ſicuti moribundis omni ſenſu deſtitutis dari poſſe in ſimili caſu dictam conditionatam abſolutionem, probabile tenent apud Verricelli *tr. 6. q. 9. mor. ſect. 2.* viginti ferè DD. Lezana, Diana, Baldelli, Bordonius, Naldus, Averſa. Leander, Caramuel, aliique, inter quos eſt etiam Pellizarius, qui *tr. de mor. c. 30. num. 204.* ait, viros fide dignos teſtari, hanc ſententiam docuiſſe privatim Suarez, illamque ad praxim redegiſſe.

21 Tenemur tamen ab his, qui ſunt amentes per intervalla, aliquem actum doloris extorquere, prout diſcreta prudentia dictabit; immò etiam ab aliis amentibus poſt uſum rationis; poteſt enim fieri, ut in fine vitæ aliqua rationis lux affulgeat, vel affulſerit.

22 Quod dictum eſt, inſtante morte, de conditionata abſolutione his conferenda ante Communionem, ſervari etiam debet intra annum, & in Paſchate, quando ſequeris opinionem Villalobos, his communionem modò dictam concedentis.

An omninò fatui, ideſt, qui nunquam potiti ſunt ratione?

23 His perpetuò amentibus, ex communi ſententia, neque infra annum, neque in Paſchate, neque in fine vitæ, hoc eſt, neque ex obligatione, neque ex devotione concedenda eſt communio. Ratio eſt, quia quoad obligationem ipſi ſunt incapaces legum, vel præceptorum, ſicuti ſunt infantes: quoad devotionem verò, quia id conſuetudine prohibitum eſt, ut habet Gaſpar. Hurtadus *diſp. 9. de Euchar. num. 42.* Confeſſio autem, & extrema unctio, ideò his non poteſt dari; quia cum hi non poſſint peccare, non ſunt capaces horum Sacramentorum.

24 Dixi (ex communi ſententia) nam lego Delgadillum concedentem *c. 2. de Euchar. num. 82.* quem, ſi eſt otium, lege.

An Phrenetici?

25 Vel hi fruuntur lucidis intervallis, & communicari poterunt, ſicuti de fatuis ſimilibus dictum eſt *num. 13.* vel continuato furore nunc agitantur, olim tamen uſum rationis habuerunt; & de his etiam idem dicendum erit, quod de ſimilibus amentibus, tum quoad communionem, tum quoad confeſſionem dictum eſt.

Sed timeo, ne Sacram Hoſtiam indignè tractet phreneticus?

Reſpondeo. Præbe non ſacram, quam ſi modeſtè deglutiat, porrige & ſacram, ut diximus *num. 18.* & habet etiam Diana *part. 2. tractat. 14. reſol. 44.* hanc vocans praxim optimam. Sed adhuc timeo, ne manus, pedeſque tanto impetu jactet, ut ad ipſum acceſſus non pateat.

Reſpondeo cum Jo: Sanch. *diſp. 48. n. 4.* experire, an ligatus res comeſtibiles ſumat.

Sed 3. graviùs timeo, quia audio illum horrendè blaſphemantem, & fidem profiteri nolentem.

Reſpondeo de hoc mox *num. 28. & ſeqq.*

An Epileptici?

26 Epileptici (qui li ſunt, quos identidem corripit morbus caducus, vel ſimilis) quando non infeſtantur paroxiſmo, ſunt communicandi: quia hic morbus non eſt communionis impedimentum. At quando infeſtantur hujuſmodi acceſſione morbi, licèt videantur penè mortui, non ſunt communicandi, quia ex centum via unus ex his, ut obſervant Medici, in eo conflictu poteſt prudenter ſperari, quod Hoſtiam deglutiat. Si tamen aliqua luceret ſpes, & eſſet periculum mortis, poſſet fieri experientia cum Hoſtia non Sacra, ut modò dictum eſt in ſimili.

An Energumeni?

27 Energumenis, ſive omnibus, ſive aliquibus, propter decentiam negabatur olim Euchariſtiæ partipatio; poſteà tamen conceſſa eſt ex Concilio Arauſicano *cap. 14.* Danda igitur illis, ſi devotè petant, tum in anno, tum in Paſchate, & fine vitæ: modò, ut ſæpè dictum eſt, non adſit periculum irreverentiæ, vel præſumptio mali ſtatus.

28 Sed in fine vitæ meus Energumenus quandoque nec petit, nec reverenter ſe habet, immò horrendè blaſphemat.

Reſpondet Jo: Sanch. *diſp 38. num 8.* agens de phrænetico blaſphemante, & fidem negante, ait, non eſſe de his plaſphemiis laborandum; quia non ipſe, ſed vis morbi eas effundit. At Leander *tr. 7. diſp. 6. q 17.* docet, huic non eſſe porrigendum Euchariſtiam, ne in articulo quidem mortis, ſi tunc in blaſphemias prorumpit; quia hic non accipit reverenter, ut tantum Sacramentum decet. Quid de ſcandalo adſtantium?

29 Ego abſolutè neutrum ex his laudo, neutrum vitupero, ſed docto, & pio Confeſſario rem decernendam in caſu occurrenti remitto, qui ex qualitate perſonarum, & earum ante actæ vitæ bonitate, vel improbitate, & ex ſimilibus circumſtantiis videat, cui neganda, cui indulgenda communio.

30 Et quidem ſi concedet, doceat pius Confeſſarius ad ſtantes de probabili doctrina: explicet, illam irreverentiam eſſe involuntariam, & blaſphemias à malo dæmone procedere; modò, ut nimis ſæpè dictum eſt, non adſit irreverentia alia, qua malè tractandam eſſe Sacram Hoſtiam, timeatur.

An ſurdi, & muti ex nativitate?

31 His regulariter concedenda eſt communio: quia cum hi ſoleant eſſe perſpicacioris judicii, facilè poſſunt edoceri de ſubſtantia hujus myſterii; licet enim fortè non percipiant omnia, quæ ad illud pertinent; nihilominus, ſi cognoſcantur ad illud accedere, non tanquam ad cibum profanum, ſed ut ad ſpiritualem conferentem animæ ſalutem &c. hoc, vel ſimile quid ſufficiet, ut poſſit eis miniſtrari in ætate competenti Euchariſtia. Ita notat Layman *loc. cit. cap. 2. num. 5.* Igitur his, & multò magis illis, qui non ſunt tales, præbeatur omninò in Paſchate, & in articulo mortis, immò ſæpiùs in anno ex Diana *p. 5. tract. 6. reſol. 6.* pro ratione pietatis, quam in eis Confeſſor advertet.

32 At ſi quis ſit mutus, ſurdus, & cæcus à nativitate, adnumera illum inter perpetuò amentes, nec enim videtur, poſſe hunc edoceri res ſacras. Ita Gobat *loc. cit. caſ. 7.* Vide ſupra *in tr. de aud. Sacri c. 1 n. 29.*

33 Inquires, illi ſurdo, & muto, cui conceſſimus communionem, concedemus item confeſſionem?

34 Reſpondeo. Layman citatus cenſet, non eſſe talibus extra mortis articulum, impendendam abſolutionem, niſi aliquod in ſpecie peccatum prodant Confeſſario. Ego verò cum Sylveſtro, verbo *Confeſſio p. q* 13. contentus eſſem manifeſtatione alicujus peccati in genere; quòd ſi id non poſſet, ut iis impenderem abſolutionem, aliquoties etiam intra annum, ſub conditione, contentus eſſem ſignis pœnitentię, quæ diximus ſupra *num. 15.*

An laborantes lepra, vomitu, & tuſſi?

35 In cap. *Tua nos de Clerico Ægrotante* prohibetur leproſis communio; ſed profectò hic Canon in uſu non eſt. Quare ſi horrorem aſpicientibus pariant, communicent privatim: Immò hodie etiam publicè, quia nec ſcandalum, nec notabilis horror conſurgere ſolet.

36 Quoad vomitum, nota 1. Quando ſtomachus ita eſt affectus, ut reiiciat ſtatim omnem cibum in propria ſpecie, non eſt is cõmunicandus: Si non reiiciat ſtatim, ſed ſolùm poſt unam circiter horã, communicetur: quia intra horam unam conſumuntur ſpecies Sacramentales ex Jo: Sanch. *diſp. 38. num. 2.* præſertim parvæ particulæ. Immò Pax Jordanus *lib. 4. tit. 1. nu. 13.* mutari putat intra dimidium quadrantis unius horę (quę tamen opinio videtur in praxi non amplectenda.) Adde, poſſe item dari partem particulæ parvæ,

quan-

Digitized by Google

quando communio eſſet pro Viatico. Poſſet fieri experientia etiam per parvam particulam non conſecratam infuſam in aliquem liquorem ſi abſque hoc deglutire infirmus nequeat: eſto, ſit moraliter certum, liquorem acceptum citiùs deglutiri, ac deſcendere.

37 Nota 2. Si vomit dumtaxat cibum copioſè ſumptum at ſumptum parvè, retinet, nihil timendum.

38 Nota 3. Si ſtomachus per ſeceſſum emittit cibum omnem planè immutatum, nefas eſt communicare cum tanti periculi irreverentia.

39 Sed ſic inquires, omnibus conſideratis, dubito, an intra horam moribundus rejecturus ſit Sacram Hoſtiam?

Reſp. experire, porrigendo Hoſtiam non conſecratam, quam ſi per horam ſervet, porrige Sacram. Ita Dian. *p. p. tr. 3. n. 55.*

40 Verùm facta hac, variiſque diligentiis, dubius remaneo?

Reſp. Communica illum: quia ut notat Gobat *loc. c. caſ.* 10. in dubio ſatiùs eſt, exponere Sacramentum periculo irreverentiæ merè materialis, quàm certò infirmum privare fructu Viatici: Profectò bonum Dominum habemus.

41 Quòd ſi fortè contingat, Sacram Hoſtiam deinde rejectari, deferenda illa erit in Sacrarium, & purgata, quantum moraliter poteſt, ſervetur in tabernaculo ſacro, donec corrumpatur, ſicuti ſimiliter de Hoſtia vermibus abroſa fieri conſuevit.

42 Dices, cur non comburenda ſtatim?

Reſpondeo, quia nimia eſſet ireverentia, dum Chriſtus Dominus in ea Hoſtia latet, eam comburere: quare comburenda ſolùm erit, poſtquam erit corrupta. Sanè Sylveſter. *v. Euch. q. 9. §. 2.* loquens de Sacratiſſimo Sanguine effuſo, ait, illum comburere, eſſe immane ſacrilegium. Si quis jejunus, & in ſtatu gratię illam Hoſtiam ſumere non horreret, ſingularis eſſet reverentiæ actus.

43 Inquires ſecundò accepta ritè communione, poſt illam adverto, me indigere, vomitum provocare: quandonam licet?

Reſpondeo, licere poſt horam regulariter, quia tunc ſacræ ſpecies ſunt jam digeſtæ, ſeu immutatæ.

44 Dixi (regulariter) nam ſi advertas, venenum ſumpſiſſe in ſacris ſpeciebus, vel vino ablutionis, vel aliunde, poteris ſtatim evomere, quia benignus Dominus mortem communicantis non vult. De illis ſpeciebus fiat, quod modò dictum eſt *num.* 41.

45 Quòd ſi ſtatim peracta communione incidas in febrim, & medicus, vel expertus te conſulat, te repletum e.g. ex cibo externo indigere vomitu; puto diſtinguendum: nam in caſu, quo timeres mortem, vel gravem morbum, evomere ſtatim poſſes, quia humor ille vicem haberet veneni: Secus, expectanda eſt hora. (Quod regulariter faciendum erit) quia tunc tantum periculum non adeſt.

46 Quoad tuſſim, ut etiam ſpuendi frequentiam, ſic habes. Materia, quàm poſt communionem expuis, quando deſcendit in os ex cerebro, qualis eſt ſaliva ordinaria, nihil nocet: quando autem aſcendit ex imo pectore, ut accidit aliquando; nihil item nocebit, ſi materiam illam expuas poſt receptam Sacram Hoſtiam in ſtomacho: Secus, ſi adhuc hæreret in gutture.

47 Sed quæres, quandiù jure timebo, quòd ibi hæreat?

Reſpondeo, certe ſufficere illud tempus, quo poſſit recitari dimidium Salutationis Angelicæ (niſi anima in aliquo moribundo, quaſi ſit in labiis) ait Gobat, *caſ.* 11. addens: cavendum tamen eſſe, ne circumſtantibus ſimus ſcandalo: & inſuper decere, ſputum ſudariolo excipere, ſi intra quinque Pater, & Ave ſpuendi te ardor invadat.

48 Sed horrenda eſt tuſſis mea?

Reſpondeo ex eodem. Si tuſſis eſt ſicca, nihil angaria: ſi flegmatica, cohibe te ſaltem per duo Pater, & Ave; vel deglutias, quod ex gutture in os aſcendit? vel ſi nequeas, excipe ſudariolo, ut dictum eſt: niſi clarè conſtet, Hoſtiam in gutture, vel in dentibus hæſiſſe, id quod non ſolet poſt dimidium Salutationis Angelicæ, ut diximus.

CAPUT VIII.

Qua neceſſaria diſpoſitione ſpirituali communicandum?

1 AD dignam communionem requiri ſtatum gratiæ, ſaltem prudenter æſtimatum, id eſt, quòd communicaturus bona fide exiſtimet, ſe eſſe ſine labe peccati mortalis; nimis certum eſt inter Catholicos, juxta illud Apoſt. *Probet autem ſe ipſum homo, & ſic de pane illo edat.*

2 Habemus deinde à Tridentino *Seſſ. 13. c. 7.* ſequentem diſpoſitionem: *Nullus ſibi conſcius peccati mortalis, quamtumvis ſibi contritus videatur, abſque præmiſſa confeſſione Sacramentali ad Sacratam Euchariſtiam accedere audeat, etiam Sacerdotes, modò non deſit illis copia Confeſſoris. Quòd ſi neceſſitate urgente, ante præviam confeſſionem celebraverit, quàm primùm confiteatur.* Hactenus Tridentinum.

Circa quę quatuor ſunt à nobis in ſequentibus quęſtionibus declaranda. Primò, quæ pertinent ad ſtatum gratiæ. Secundò, quę ad neceſſitatem urgentem. Tertiò, quæ ad carentiam Confeſſoris. Quartò, quæ ad confeſſionem, quàm primùm faciendam.

Quæ pertinent ad ſtatum gratiæ.

De negativè dubio de ſuo Peccato.

3 INquires primo, an qui dubius eſt negativè, an mortaliter peccaverit, ſeu, an mortali ſit gravatus poſſit communicare ſine prævia confeſſione ejuſmodi peccati? Tunc autem dubitat quis negativè de ſuo peccato, quando nec certitudinem habet, nec probabilitatem, illud commiſiſſe, conſenſum e.g. præbuiſſe turpi cogitationi; ſed nec habet certitudinē, nec probabilitatem nō commiſiſſe; quomodò ſolemus dicere, nos dubios eſſe, an paria ſint, an imparia arenæ maris grana.

4 Reſpondeo, Sanchez, Bonacina, & Diana, aliique, quos citat, & ſequitur Leander *tract. 7. diſp. 6.* docent, non poſſe: ſed priùs debere, te illud dubium peccatum confiteri, & ab illo abſolvi. Ratio eſt, inquiunt, quia ante communionem debemus Confeſſario manifeſtare omnia peccata, quæ ſuo tempore, etiam præſcindendo à futura communione, tenemur confiteri: atqui ſuo tempore tenemur peccata dubia fateri, ergo ea confiteri opus erit ante communionem.

5 Henriquez verò, Granado, Sà, aliique apud eundem Leandrum, quibus adde Caramuelem *in Theolog. fundam.* 1331. doceat, non teneri nos confiteri peccata dubia ante communionem; ſatiſque eſſe, ſi ea ſuo tempore confiteamur. Id quod addunt, ut effugiant illam quæſtionem, an peccata dubia teneamus confiteri; eſto enim inquiunt, teneamur ſuo tempore confiteri, at non tenemur ante communionem. Ratio eſt, ajunt, quia Tridentinum *loc. citat.* ſolùm obligat ad confitendum illud mortale, cujus ſibi quis ſit conſcius. Et *Canon.* 11. obligat eos ad confeſſionem, quos gravat conſcientia peccati mortalis; ſed qui dubitat, non eſt conſcius peccati mortalis, nec eum gravat conſcientia, id eſt, ſcientia peccati mortalis; ergo.

6 Monent tamen Auctores ejus poſterioris ſententiæ, omninò eſſe neceſſarium, ſi in fine vitæ incidas in peccatum dubium poſt ultimam confeſſionem, te debere, vel actum contritionis elicere, vel novam confeſſionem præteritorum facere; ut nimirum certò abſolvatur indirectè illud peccatum dubium, ſi fortè coram Deo certum mortale ſit: (nam per ſumptionem Euchariſtiæ non certum, ſed ſolùm probabile, remitti per accidens mortalia) ut rectè Fagundez *præcepto Eccl. 3. c. 4. n. 6.*

7 Ex his duabus ſententiis ego hanc poſteriorem concedo ſcrupuloſis; quos communiter noſco, agnoſcere peccatum, ubi peccatum non eſt. Illam verò priorem in praxi ſuadeo cæteris.

De eo, qui confeſſus eſt peccatum ut dubium.

8 AN qui peccatum ſuum confeſſus fuit ut dubium, ſi deinde advertat fuiſſe certum, debeat illud ante communionem, ut certum, confiteri.

9 Reſpondeo? doctrinam Dianæ *part. 9. tractat. 6. reſol. 6.* eſſe, multorumque aliorum probabiliùs cenſentium, hunc debere peccatum illud confiteri, ut certum, ante communionem: tamen contraria ſententia docens, hanc obligationem non adeſſe, habet multos Doctores, probabiliter ſentientes nō obligari. Ratio prioris ſententiæ eſt, quia ante communionem debent Fideles ex Tridentino modò allato omnia peccata, quorum quis eſt conſcius, confiteri. Ratio poſterioris eſt, quia is jam confeſſus eſt ſufficienter ante communionem illud peccatum.

10. Hanc poſteriorem ſententiam improbat Thomas Hurtadus *tr. 12. mor. c. 1. dub. 8.* & nimis excedit in ejus cenſura. Verùm qui optat hujus poſterioris ſententiæ confirmationes plures habere, legat Ferrantin. *de ſcandalo diſp. 1. q. 77.* quorum nos mentionem fecimus *in d. tract. de confeſſione c. 9. num. 24.*

De eo, qui ante Communionem recordatur alicujus peccati abſoluti in Confeſſione.

11 INquires tertiò, an qui ritè confeſſus eſt ſua peccata, ſed ante Communionem recordatur, ſe jam oblitum fuiſſe alicujus peccati mortalis, certò à ſe commiſſi; an, inquam, obligetur, hoc peccatum oblitum fateri, antequam ad communionem accedat?

12 Reſpondeo; Et quidem anteà advertendum eſt, huc non adduci quæſtionem illam, an ejuſmodi peccatum oblitum obligetur Fidelis ſuo tempore fateri; hoc enim certum eſt, quia, ut ſupra innuimus, omnia peccata mortalia obligantur ſubdere clavibus, ſed noſtra dubitatio in eo verſatur: An is, qui peccata ſua bona fide confitetur, & ritè dolet ex motivo modò dicto univerſali, cadente etiam in oblitum, quo pacto illud peccatum indirectè abſolutum fuit, & homo conſequenter poſitus in gratia, an, inquam, is poſſit licitè Euchariſtiam ſumere, & poſteà ſuo tempore illud peccatum, de novo rememoratum, clavibus ſubdere?

13 Reſpondeo ad quæſitum: Ferrantinus *cit. toto q. 8.* dicit, eſſe probabile, non adeſſe hujuſmodi obligationem, ſatiſque eſſe, ſi poſteà ſuo tēpore. Ratio principalior eſt, quia ideo confeſſio præmittitur, ut penitens ſtatum gratię acquirat: hic autem jam per confeſſionem prædictam gratiam ſanctificantem obtinuit; ergo alia ad id pro

modo

Digitized by Google

modo non indiget; & ex alia parte jam ſervavit præceptum Tridentini de præmittenda confeſſione ante communionem; quia is præmiſit confeſſionem, licèt in ea oblitus bona fide ſit alicujus peccati. Pro hac ſententia hic Auctor affert Cornejo, poteratque etiam adducere Reginaldum, & Præpoſitum; quos, eos non ſequens, citat Diana *p. 9. tr. 7. reſ. 4.*

14 Verùm non eſt audiendus, tum quia, ut notat Delugo *diſp. 14. de Euch. à nu. 127.* obſtat praxis Fidelium, ex qua colligitur præceptum de præmittenda communioni confeſſione, non eſſe ſolùm de ea præmittenda integra formaliter, & bona fide; verùm etiam (poſtquam advertimus) materialiter: tum quia opinionem illam primam, quam ſecutus eſt Ferrantius, fuiſſe expunctam, refert Carpenſis apud Dianam *loc. citat.* tum ab Indice Expurgatorio Inquiſitionis Hiſpanicæ; tum per edictum peculiare ab eadem Inquiſitione fuiſſe reprobatam: tum denique in ordinationibus pro ſtudiis Soc. Ieſu mandatur, ne hujuſmodi opinionem in noſtris ſcholis doceamus.

De communicante cum pluribus, vel cum gravioribus peccatis.

15 INquires quartò, graviùsne peccat, qui communicat cum multis, quàm cum uno mortali; vel qui cum enormioribus, quàm qui cum minùs enormibus.

Reſpondeo ſine dubitatione graviùs, quia magis indignè. Verùm quia hæc majoritas non affert ſpeciem diverſam peccati (ſemper enim eſt ſacrilegium circa reverentiam Chriſto Domino debitam;) ideò in confeſſione nõ eſt neceſſariò explicanda, ſed ſatis eſt dicere: indignè, ſeu ſacrilegè communicavi. Sicuti ſimile quid aſſerimus de communicante poſt aſſumptum cibum; neque enim opus eſt explicare, an poſt aſſumptum lautè cibum, an parcè, cùm ſufficiat, ſic fateri: *Non jejunus communicavi.*

16 Subinquires, ſi quis non jejunus communicavit, quod eſt contra præceptum humanũ Eccleſiæ, & idem gravatus culpa mortali, quod eſt contra præceptum divinum de cultu debito Chriſto Domino, duone peccata commiſit, ſeparatim in confeſſione explicanda?

17 Reſpondeo duo ſeparatim explicanda docet Suar. *diſput. 66. de Euchar., ſeſſ. 1.* quia ſunt duæ deformitates. At Gaſpar Hurtadus *diſput. 9. de Euchar. diff. 1.* quem ſequitur Delugo *diſput. 14. citat.* ſatis probabiliter docet, eſſe unum peccatum, quia quoties precepta multiplicantur ex eodem motivo, culpa contra ipſa non multiplicatur; Cùm ergo idem ſit motivum illorum duorum preceptorum humani, & divini, nempè debita reverentia Deo, unum erit peccatum, quod hoc, vel ſimili modo explicabis: *indignè graviter communicavi.*

18 Quid, ſi ita confitereris: *Aliquod Sacramentum ſuſcepi indignè*, ſufficienterne ſatisfaceres Sacramento Confeſſionis?

19 Reſpondeo non ſatisfaceres, quia juxta S. Thomam 3. *q. 8. art. 5.* ſacrilega cõmunio injuria afficit ipſammet humanitatẽ Chriſti, habetque aliquam ſimilitudinẽ cum ſcelere, quod Judæi ipſum crucifixere, & quo nefarius quiſpiã projiceret ad canes, vel in loca ſordida Euchariſtiam, quæ certè immediatio injuriæ facit diverſam ſpecie culpam ab ea qua quis indignè recipit alia Sacramenta; in qua receptione non adeſt dicta injuriæ immediatio.

20 Hinc obiter colligo cum eodem D. Thoma, hoc peccatum communicandi cum mortali eſſe atrocius, quàm quodlibet peccatum contra homines admiſſum: quia nimirum eſt circa ipſam Chriſti humanitatem immediatè; non tamen eſſe atrocius peccato odii Dei; vel peccato, quo negetur Deus; per hæc enim ipſa divinitas immediatè offenditur, per illud verò immediatè humanitas.

21 Hoc, quod colligo ex S. Th. approbat Vaſq. Gaſpar Hurtadus, aliique contra Suar. & Fagundez citatos à Delgadillo *c. 3. de Euch. dub. 9.* putantes, aliquod peccatum contra homines, e. g. homicidium, eſſe atrocius, quia affert damnum irreparabile; ſed hi non placent, ut videre eſt apud Delgadillo *loc. cit.* quia atrocitas non attenditur ex damno illato, ſed ex injuria offenſi.

De accedente ad communionem cum veniali.

22 INquires quintò. Accedere ad Euchariſtiam cum peccato veniali, eſt ne peccatum veniale? Non eſſe peccatum mortale omnes ſciunt.

Accedere ad communionem cum veniali, duplici modo, quantum facit ad nos, eſſe poteſt. Primò, ſi quis comitanter, ideſt, comitatus; ſeu infectus veniali actuali peccato accedat. e. g. ſi dum actu retinet voluntatem mentiendi jocosè, communicat. Secundò, ſi quis, cùm aliqua, vel multa venialia cõmiſerit, de illis nequaquam diſplicens, communicat.

23 Utroque modo ad communionem accedere, non eſſe peccatũ veniale, tenet Vaſquez *de Euch. diſp. 207. nu. 58.* quia peccatũ veniale non impedit gratiç effectum producendum ex opere operato ab Euchariſtia, ut omnes Theologi tenent: venialis enim culpa, gratiæ, & amicitiæ Dei nõ opponitur: & ex alia parte, quamvis melior, & devotior eſſet diſpoſitio accedere ſine ullo veniali ad cõmunionẽ; tamen Fideles non obligantur ad illam afferre omnem devotionem, & diſpoſitionem ipſis poſſibilem, ſed ſolùm ex Tridentino immunitatem à mortalibus.

24 Eſſe veniale, tenet Delugo *de Euch. diſp. 14. n. 31.* citans Suar. quia aliqua irreverentia eſt, cum ejuſmodi maculis, quamquam levibus, ad divinum hoc convivium intrare.

25 Sed certè hoc ipſum debuiſſet Delugo probare, quòd ſcilicet Fideles obſtringantur ſub veniali, maculas illas exiguas ad communionem non afferre.

Communicare cum mortali an aliquando poſſit ſine Mortali?

26 INquires ſextò. An ſit aliquis caſus, in quo ſine mortali poſſit quis cum mortali communicare?

Reſpondeo: eſſe caſus duos, alterum mihi, & omnibus certum, alterum aliquantulum controverſum.

27 Primò enim, ſi irruente infidelium turma, vel ex incendio, aut ſimili eventu timeretur Sacræ Euchariſtię contemptus, vel irreverentia; tunc Fidelis quicunque etiam laicus, ſi preſto nequaquam ſit Sacerdos, nec in illa ſubita irruptione, vel incendio valeret, ſe conterere; poſſet, immò deberet, quamvis peccato mortali ſordidatus, ad evitandam injuriam vel combuſtionem tanti Sacramenti, illud ſumere: idque etiam ſi jejunus non eſſet. Ratio tantæ licentię eſt ipſa eadem reverentia Sacramento debita: cujus ratio vincit illa præcepta, ſi moraliter hæc in illis anguſtiis ſervari nequeant. Ita Dicaſtillus *diſp. 9. de Euch. n. 6.*

28 Secundò eſt controverſum, an ſi Sacerdos, incepta bona fide miſſa, recordetur, ſe peccato mortali gravari, & quamvis conetur, non poſſet, ſeu experiretur ſibi actum contritionis, quem tunc elicere omninò deberet, eſſe valdè difficilem; & ex alia parte inchoatũ ſacrificium relinquere, vel interrumpere, ob notabilem infamiam ſibi reſultantem, eſſet difficillimum; an, inquam, ſit probabile, hunc non peccare, quamvis gratiam non acquirat, ſi miſſam proſequatur cum eo dolore, & diſplicentia, quam tunc elicere poſſet? Eſſe probabile, aliqui cenſent: quia cum tanto dedecore non obligatur Sacerdos ab incepto ſacrificio deſiſtere.

29 Immò Delugo mox citandus cum nonnullis idem extẽdit ad laicum, ſi occurrat, eum recordari peccati mortalis, dũ eſt ante linteũ, ſi non facilè, ſe conterere, nec ſub aliquo prætextu ſe ſubmovere valeat ab altari. Ita Vaſq. *de Euchariſt. diſp. 207.* Gaſpar Hurtadus *diſp. 9. de Euch. diff. 1.* dictus Delugo *de Euchariſt. diſput. 9. num. 8.* Ita etiam Delgadillo *cap. 3. de Euch. num. 505.* ſed addens, fortè caſum eſſe metaphyſicum, quia quoad praxim ſemper adeſt tempus ſe conterendi.

30 Addit Granadus cum aliis apud Dianam *p. 9. tract. 3. reſol. 20.* ſufficere ad hoc metum admirationis populi, cùm hoc nõ ſoleat eſſe ſine ſuſpicione peccati. Verùm negat Suarez apud Dianã, ſufficere ſolam admirationem populi; nam ea ſubtractio non affert ſuſpicionem peccati, ſed ſolùm ſuſpicionem timoratæ, & ſcrupuloſæ conſcientiæ. Si tamen ea circumſtantiis verè timeretur gravis populi admiratio (quia gravis hec admiratio ſemper eſt conjuncta cum periculo murmurationis, & infamiæ; ſiquidem facilè homines accipiunt occaſionem temerè judicandi, & detrahendi) erit ſufficiens cauſa etiam per ipſum Suarium, addentem, hanc gravem murmurationem ex admiratione populi, moraliter loquendo, ſæpè contingere: immò ſemper, ait Delgadillo *loc. cit. c. 3. n. 519.* adducens Leandrum *diſput. 7. quæſt. 15.* alioſque contra Dianam *part. 9. tract. 3. reſol. 20.* alios citantem; à quo Leandro non diſſentio, ſi notetur illud (populi:) nam in Oratorio privato, vel ſolitaria Eccleſia aliquid ampliùs requiro, ut prudenter timeri debeat occaſio illa detrahendi, & judicandi.

Quæ pertinent ad neceſſitatem urgentem, hoc eſt, quænam illam pariant?

31 INquires ſeptimò, quinam ſunt caſus, in quibus reſidet tanta neceſſitas, ut Sacerdoti, qui peccato mortali gravatur, liceat Miſſam celebrare, & Communionẽ conſequenter ſumere cum contritione, vel actu amoris Dei ſuper omnia, deficiente Confeſſario, ſine prævia confeſſione, & conſequenter illi liceat non obſervare grave præceptum hoc Tridentini, de præmittenda confeſſione communioni; quod aliqui præceptum Eccleſiaſticum eſſe dicunt, aliqui divinum.

Reſpondeo apud DD. invenio ſequentes.

Primum, cùm Sacerdos quicunque, deficientibus hoſtiis conſecratis, ac deficiente alio Sacerdote, fortè conſtituto in gratia, debet conſecrare, & conſequenter communicare, ad dandum Viaticum moribundo, ſive hic moribundus ſit alius, ſive ſit ipſe Sacerdos. Lege Dianam *p. 9. tr. 3. reſ. 17.*

Secundum, quando Sacerdos quicunque rogatur ab aliquibus die feſto, non habentibus alium, qui eis ſatisfaciat.

Tertiũ, quando idemmet Sacerdos deberet die feſto carere Sacro.

Quartum, quando idem deberet omittere communionem Paſchalem.

Quintum, quando eidem offertur ſtipendium pro celebrandis miſſis.

Sextum, quando ratione Cappellaniæ tenetur Sacrum facere.

Septimum, quando ſine nota infamiæ omittere Sacrum nequit.

32 Ex his caſibus primus, & ultimus ſunt certi, & ſine ulla controverſia, ſemper, ut ſupponi omnino debet, deficiente Confeſſario: alii ſunt ſub opinione, & certè ego caſum quartum, in quo Fidelibus concederem communionem, ut ſcilicet in tanta ſolemnitate, tantoque præcepto Euchariſtia reficerentur, approbo, alios omninò excludo. Eſto Delgadillo *c.3. de Euch n.*128. aliique ab ipſo citati benigniùs loquantur cum Leandro *tr.7. de Sacramentis q.* 14.

Actum verò contritionis, ſive amoris Dei ſuper omnia ſatis erit, ſi dictus Sacerdos eliciat immediatè ante conſecrationem, vel ſi ſuum peccatum advertit fortè poſt conſecrationem, ſatis erit illum elicere immediatè ante communionem. In utroque caſu ſufficere immediatè ante communionem, inclinat Delgadillo *loc. cit. n.*171. ſed non placet.

33 Hic nota, duas illas, primam, & ultimam, neceſſitates, militare etiam in Sacerdote excommunicato, vel ſuſpenſo, vel interdicto, qui poterit in his duobus caſibus celebrare contritus, atque adeò cum propoſito expoſcendi abſolutionem ſuæ cenſuræ, ſi caret Confeſſario, ſeu potente illum abſolvere. Ita Vaſq. *de Euch. diſp.* 108. quem ſequitur Delugo *diſp.*14. *n.*104. notatq; Vaſquez, ſe non invenire differentiam in hoc, inter habentem mortale, & habentem excommunicationem. Immò hęc (ait) deberet afferre minus impedimentum, quia eſt de jure humano; illud majus, quia eſt de jure divino.

34 Dixi, duas illas neceſſitates; nam cæteræ omnes nullo modo ſufficiunt: quia, in iis non multum gravibus neceſſitatibus, Eccleſia affectos illis cenſuris omninò repellit ab altari, etiam, immò magis in Paſchate ob terrorem aliorum.

Explicatur magis caput ductum ex infamia nota.

35 ID meliùs explicari non poteſt, quàm diſcurrendo per tres caſus huc pertinentes.

Primò enim, ſi Sacerdos recordetur, ſe eſſe in mortali, ſive, dum eſt in altari, ſive ante, vel poſt conſecrationem, poteſt contritus (an aliquando ſine contritione *dixi n.*27. & deinceps) proſequi, quia tunc recedere ab altari eſſet cum periculo infamiæ: adde, & eſſe irreverentiam; nam propterea S. Bonavent. apud Coninch. *de Euchar. quaſt.* 8. *art.*3. *dub.*2. *num.*16. ait, inchoatam miſſam ſemper eſſe perficiendam, quia ferè nunquam ſolet omitti ſine ſcandalo, adde, & ſine irreverentia.

36 Secundò, ſi quis ad altare ante linteum communicaturus mortalis culpę recordetur, & recedendo incideret in periculum infamiæ, communicet cum contritione: (an aliquando etiam non contritus *dixi n.*27. & deinceps.) Hoc autem nota periculum, ſi coram multis communicet, moraliter ſemper timeri poſſet; ſed ex circumſtantiis colligendum, an futura ſit admiratio dumtaxat, an etiam periculum ſcandali, gravis notæ juxta modò dicta *n.*30.

37 Tertiò, ſi vocetur Sacerdos, ſacram hoſtiam ferens ad infirmum cõmunicandum, qui dicat, ſe velle priùs confiteri, ſed is inveniatur multoties pœnitentiæ Sacramentũ invalidè ſuſcepiſſe, vel quid ſimile; unde Confeſſarius brevi illum expedire, & abſolvere nequeat, & aliundè mors timeatur ſuperventura, notamque infamiæ orituram, ſi non communicet, poterit tunc Confeſſarius aliquod peccatũ audire, & contritum abſolvere, vel ſaltem attritum per dolorem cadentem ſuper omnia alia peccata pari modo abſolvere, & ſacram hoſtiam eidem edendam porrigere imponendo ipſi, ut advocet deinde, ſi poterit, Confeſſarium, coram quo confeſſionem perficiat. Quando autem mors non timetur tam citò ſuperventura, tamen eadem nota infamiæ oritura crederetur, poterit pari modo, vel contritus communicare; vel, ſi contritio propter ejus difficultatem non facile elicienda timeretur, poterit, ſed attritus modo dicto, fateri aliqua peccata. & communicari cum pari promiſſione, advocandi poſteà Confeſſarium, ut confeſſionem perficiat; id enim concedit pius Dominus, ut infamia vitetur, ſicuti ex ſupradictis confirmari poteſt. Lege Dian *p.*11. *tr.*8. *reſ.*85. *fine*, & Zambr. *de Sacr. Pænit. tr.*4. *n.*6.

38 Nota iterùm, iterùmque in omnibus caſibus, in quibus poteſt quis contritus communicare, remanere ſemper (ut jam dictum eſt) onus ſubdendi peccata Confeſſario, quando illius aderit copia, vel certè ſuo tempore, ut explicabo *n.*53.

39 Quæres: Sacerdos, qui celebrat, & laicus, qui communicat, non præmiſſa confeſſione mortalium, cùm poſſint, committuntne peccatũm duplex; unum ſcilicet quia indignè communicant; alterum, quia non ſervant præceptum dictum Tridentini?

40 Reſpondeo, non committere duplex peccatum, quia ejuſmodi præceptum de præmittenda confeſſione non eſt propter ipſam, ſed ipſa propter Euchariſtiam; unde non eſt tam poſitivum, quàm negativum de non accedendo ad Euchariſtiam, abſque hac probatione, & conſequenter ſolùm committitur unum peccatum indignæ communionis. Ita Delgadillo *cap.* 3. *de Euchariſt. num.* 189. cum Dian. *part.* 9. *tract.* 3. *reſolut.* 32 & ſimile quid nos diximus ſupra *cap.* 8. *num.* 17.

Quæ pertinent ad carentiam Confeſſarii, quandonam ea eſt?

41 INquires octavò: In quibus caſibus cenſendum eſt, copiam non adeſſe Confeſſoris?

42 Reſpondeo: In caſibus ſequentibus. Primò, quando nullus Confeſſor haberi poteſt prorſus; vel ſi adſit, nolit, aut non poſſit, te audire. Idem dic, ſi alterius ſit idiomatis; nam propterea DD. dicunt, Fideles non habere obligationem confitendi per interpretem; & aliqui id affirmant, ſanè probabiliter, etiam in fine vitæ cum Diana *p.*9. *tr. reſ.*10. ſed tunc, ſi gravatis mortalibus, debes conteri, ne de æternitate pericliteris.

43 Secundò, quando Confeſſarius eſt multùm diſtans. At quanta diſtantia?

Reſpondeo, alii exiſtimant diſtantiam trium milliarium parere inopiam Confeſſarii; alii minorem. Vera ſententia eſt illorum, qui aſſerunt, id relinquendum eſſe prudentis arbitrio; huic enim imbecilli difficillimum erit convenire Confeſſarium duobus milliaribus, vel etiam uno, diſtantem, huic autem robuſtiori facillimum, & multò magis ſi potes, te providere de jumento, quo equitare per plura milliaria, non paucis eſt voluptuoſum, ne dum ſolùm non moleſtum.

44 Tertiò, quando quis habet in promptu Confeſſarium unicum, cum quo habet rixas notabiles. Ita Leand. *diſp.*7. *cit. q.*30.

45 Sed quid primò, ſi ſperem, brevi me habiturum Confeſſorem, coram quo devotius confitear, poſſumne judicare, me carere Confeſſario?

Certè non potes; neque enim hæc videtur cauſa ſufficiens, quia nulla in hoc caſu apparet neceſſitas, ne moralis quidem, quæ moralis apparet in eo, qui cum Confeſſario habet graves rixas.

46 Quid ſecundò, ſi habeo Confeſſorem, cui poſſum ex privilegio confiteri? poſſumne judicare, me carere Confeſſario, quia nunc mihi meus ordinarius deeſt? Dico, te non poſſe judicare, tibi Confeſſarium deeſſe, quia conſolatio, quam ſperas à tuo, non eſt neceſſitas.

47 Quartò, quando Religioſus laborat peccato, vel excommunicatione reſervatis, & non poteſt recurrere ad Superiorem potentem illum abſolvere, habet tamen copiam Confeſſarii ordinarii, potentis abſolvere ab aliis mortalibus non reſervatis; nam tunc diceretur, dicto Religioſo deeſſe Confeſſarium, unde poterit in aliqua ex illis duabus neceſſitatibus allatis *n.*32. cum contritione communicare, ſemper cum onere ea peccata confitendi, quando aderit copia potentis illum abſolvere: Ita Vaſq. aliique apud Delugo *de Euch. diſp.*14. *n.*48. Vide omninò ea, quæ ego dixi *in opuſc. de Communione c.*1. *toto* §.6.

Quæ pertinent ad illud Tridentini, Quam primum.

Status quæſtionis explicatur.

48 QUòd Fideles omnes, etiam non Sacerdotes, obligationem habeant fatendi legitimo Confeſſario omnia ſua peccata mortalia, nondum illis directè abſoluta, non eſt hic neque dubitatio, neque diſputatio; certum enim eſt, hoc, idque ex vi inſtitutionis Sacramenti Pęnitentiæ, per quam inſtitutionem omnia peccata mortalia ſunt abſolvenda ab habente juriſdictionem. At quandonam Fideles obligantur, hanc abſolutionem petere? Certè ſuo tempore, hoc eſt, vel ſemel in anno, vel ante communionem, vel (ſi ante habita non eſt) in fine vitæ.

Id igitur, ut dixi, non diſputamus; ſed hic quærimus, an diſpoſitio Tridentini, qua non quidem omnes Fideles, ſed ſolùm Sacerdotes obligavit, quamprimùm confiteri in eo caſu, quo propter indigentiã Confeſſarii, urgente neceſſitate, ſupra explicata, cõtriti Miſſam celebrant, an, inquam, ea diſpoſitio obligationem aliquam inducat?

Sub qua obligatione Sacerdotes Prædicti confiteri quamprimùm debeant?

49 INquires ergo nonò, an ſub obligatione mortali, an ſub veniali, an ſub nulla?

Reſpondeo. Suarez, Vaſquez, aliique permulti cum Jo: Sanch. *diſp.* 31. *num.* 102. & communiter Theologi, ajunt, ſub obligatione mortali. Petrus Ledeſma *de Euchariſt. part.* 1. *capit.* 11. & Villalobos *in Summ. part.* 1. *tractat.* 7. *diff.* 37. & Delgadillo *capit.* 2. *de Euchariſt. dub.* 19. alios citans, ajunt, vel ſub nulla, quia hoc Trident. eſt ſolùm conſilium; vel ſub veniali: quia ſi hoc præceptum eſt, ſanè eſt de re parva: quid enim magni habet, quod qui contritus celebravit, unde nunc ſit in ſtatu gratiæ, debeat cum tanto rigore ſub pęna peccati mortalis hodie. & non cras, vel poſtridie, vel poſteà præcepto huic confitendi ſatisfacere, dummodò ſuo tempore ſatisfaciat?

50 Prior ſententia eſt omninò approbanda; nam poſteriorem condemnavit Alexander VII. dum cum cęteris propoſitionibus ab ipſo condemnatis die 18. Martii 1666. adeſt hęc 39 *Mandatum Tridentini factum Sacerdoti ſacrificanti ex neceſſitate cum peccato mortali eſt conſilium, non præceptum.*

51 Hoc autem præceptum de quamprimùm confitendo, cadit ſo-

lùm

Digitized by Google

lùm ſuper Sacerdote,qui non ex alio capite,ſed ſolùm ex neceſſitate urgente,Miſſam celebrat, ut jam explicatum eſt; non autem cadit ſuper Sacerdote,qui ex oblivione,vel ex ignorantia, immò etiam ex mera malitia ſic operatur,ut rectè docet Suarez contra Navarrum, quia Tridentinum loquitur ſolùm ex cauſa urgentis neceſſitatis,& deficiente Confeſſario.

12 Rurſus non cadit ſuper Sacerdote,laicè,fortè urgente neceſſitate,communicante; quia expreſsè Tridentinum reſtringit ſuam diſpoſitionem ad Sacerdotes, Miſſas ſic celebrantes. Legite Io:Sanch. *diſp.32.n.24.*

Quantum temporis importet illud, quamprimùm?

13 INquires decimò. Quantum eſt hoc quamprimùm?
Reſpondeo. Aliqui putant,nullum importare tempus;ſed ſtatim ac quis poſt celebratum Sacrum habuerit occaſionem confitendi, confiteatur. Alii putant intra triduum;nam quamprimùm, ſeu illicò, ſignificant idem, quòd poſt triduum in jure. Fagundez autem (ait) *quando Sacerdos rurſus facere ſacrum velit*. Auctores,& fundamenta harum opinionum legi poterunt apud Delugo *diſp.14. de Euch. ſect.7.* & Dianam *p.9.tr.3. reſol.22. & 23.* advertendo, prædictam ſententiam Fagundez damnari à modò dicto Alexandro, his verbis: *Illa particula (quamprimùm) intelligitur, cum Sacerdos ſuo tempore confitebitur.*

CAPUT IX.

Qua congruenti diſpoſitione ſpirituali communicandum?

1 DE communicante cum peccato veniali diximus ſupra *c.8. n.23.* Nunc autem.

Inquires primò, an requiratur ad ritè communicandum actualis devotio, hoc eſt, an in ipſo communicandi actu requiratur, cogitare divina, vel ad illa ſe ſanctis actibus, & affectibus commovere?

2 Reſpondeo: Tametſi ob reverentiam Chriſto Domino debitã ea ſit maximè optanda; tamen dico primò,involuntariè cogitantem tunc indifferentia non fruſtrari effectu Sacramenti,dummodò ſit in gratia,& ne peccare venialiter quidem, quia ubi voluntas non eſt, culpa non eſt.

3 Dico ſecundò:ſi volũtariè,ideſt,ſi quis per voluntariam diſtractionem intendat ad res temporales indifferentes,venialiter peccare, quidquid dicat Ioan. Sanch. *diſp.21.n.21.* docens, non eſſe peccatum ullum. Ratio noſtra eſt,quia recipere Chriſtum Dominum, tãquam hoſpitem,dum ad alia omnia volens attendit,& nõ ad ipſum, vel ad ipſius res,certè irreverentia eſt,nam ſumere ſacram hoſtiam, non eſt ſolùm,ut putat Io.Sanch.manducare,ſed eſt etiam recipere tantum hoſpitem.

4 Dico tertiò cogitantem tunc res malas graviter, illas cogitationes ita admittendo voluntariè, ut mortaliter peccet, ultra peccatum commiſſum ex objecto malo cogitationis, e.g. ultra peccatum luxuriæ,ſi turpia tunc voluntariè ia cogitet;dico,inquam,committere aliud ſpecie differens peccatum,nempè ſacrilegium, hoc eſt,peccatum contra reverentiam Chriſti cultui debitam, & quidẽ diſtinctè manifeſtandum Confeſſario, ita ut non ſit ſatis dicere: peccavi, admittendo cogitationes malas de muliere ſoluta,e.gr.ſed neceſſariò addendum,idque in ipſo actu, quo communicabant. Lege Dian *p.11. n.8. reſol.58.* in ſimili. Vide item, quæ dicam infra *c.13. n.8. & quæ ſupra dixi in tr.* de Confeſſ. *c.16.n.26.*

Communicare eo die, quo quis peccavit, quo pollutionem, quo copulam habuit.

5 INquires octavò:an eodem die,quo quis peccavit mortaliter,deceat(certè poſt legitimam confeſſionem)communicare? Quid ſi præcedente nocte pollutio præceſſerit?

Hæc, & his affinia in ſequentem modum diſtingue. Certum eſt primò, eodem die, quo quis graviter lapſus eſt, poſſe ſine peccato, præcedente confeſſione legitima, communicare,quia is jam habet, quod neceſſariò requiritur ad recipiendam Sacram Euchariſtiam, nempè ſtatum gratiæ. Vide tamen,quæ mox afferam *à num.7.*

6 Certum eſt ſecundò, pollutionem involuntariè præceſſiſſe, non eſſe impedimentum, nec impedire communicare volentem, quia jam ſupponimus, per illam, hominem gratiæ ſtatum non amiſiſſe. Immò notat Delugo *diſputatio. 15. de Euchariſt. à numer.9.* cum aliis, bene affectos circa ſpiritualia numquam debere, ob hanc involuntariam pollutionem, communione privari, niſi fortè raro, quando quis vehementer propter pollutionem illam diſtraheretur à divinis, quod ſanè, quando ea eſt involuntaria, eſſe difficile, puto.

7 Certum eſt tertiò, pollutionem voluntariam, ut etiam copulam illicitam, tibi impedimento eſſe debere, communicandi eo die culpæ commiſſæ, quamvis illius abſolutionem fueris conſequutus; licèt enim in rigore poſſis, ut modò dixi *numer.5.* In ſententia aliquorum apud Delgadillo *capit.2. de Euchariſt. numero 172.* & nulla culpa, ne venialis quidem ſit; nihilominus reverentia tanto myſterio debita, & verecundia à tuo peccato concepta, te ab illo congruit removere. Unde meritò in rubr. Miſſal. de diſpoſitionibus ex parte corporis, præcipitur Sacerdoti, qui habuit pollutionem peccaminoſam mortaliter in ſomnis, ut pro illo die non celebret: eſto ſolùm id eſſe conſilium, meritò dicat ibidem idem Delgadillo.

8 Excipe, niſi magnus eſſet tuus dolor,& Pœnitentia Sacramentalis præmiſſa; vel niſi cogereris propter notã,quam incurreres;vel eſſet feſtum ſolemne, vel Jubilæum,vel quid ſimile,præmiſſa ſemper Confeſſione.

9 Quod dictum eſt de peccaminoſa pollutione, dic de quocumque mortali eodem die, vel nocte ante communionem patrato. Sed notant DD. majorem oppoſitionem intercedere inter peccata turpia,& puriſſimum hoſpitem Chriſtum,quàm inter alia peccata; quia turpia magis diſtrahunt, & magis opponuntur puritati Carnis Domini.

10 Certum eſt quartò:copulam licitã inter uxoratos regulariter non impedire communionem, neque enim eſt repellendus à Sacramentis,qui copulã(maximè reddendo)opus ſcilicet juſtitiæ peregit,ut nõ repellebantur Fideles uxorati in primitiva Eccleſia,quos poſt licitam copulam ſæpè communicaſſe,quia cõmunicabant quotidie,valdè credibile eſt. Ita quidem in rigore; Verùm ob reverentiam,conſulendi ſunt,ea die,qua communicare velint,ut abſtineant à copula,idque in reverentiam puritatis ejus, quẽ ſuſcepturi ſunt. Dixi (*Conſulendi*) quòd enim multi Canones prohibuerint communionem poſt dictam licitam copulam, id ex conſilio prohibuerunt, eandemque prohibitionem multi SS. Patres etiam inculcaverunt, ſed certè nonniſi ex magno zelo reverentiæ & magno amore pudicitiæ,ut latè probat Delgadillo *loc.cit* & Io:Sanchez mox citãdus.

11 Subinquires,ſi quis copulam licitam exegit ob meram delectationem,peccatne ſaltem venialiter, ſi eo die communicet?

12 Reſpondeo, etiam ſi conjux tunc peccaſſet venialiter, quod certè aliqui apud Io.Sanch. *diſp.23. n.25.* affirmant, quidquid alii in contrarium, tamen non peccaret nunc in communicando, ut ex ſupradictis de accedente ad communionem cum venial. *cap.8. à n.13.* ſatis patet.

13 Illud nota,majus periculum eſſe peccati venialis in eo,qui ob voluptatem debitum petit;quàm in eo, qui ob alios honeſtos fines, quia magis diſtrahit mentem à divinis amor boni delectabilis;quàm boni honeſti.

CAPUT X.

QUA

Corporali diſpoſitione Communicandum?

Menſtrua an impediant Communionem?

1 INquires primò, an mulieri fluxum ſanguinis, vel menſtruum patienti,aut ſtatim poſt partum,liceat communicare?

2 Reſpondeo licere,quia in his paſſionibus,nec ullum reperitur peccatum,nec irreverentia:& quamvis Suar *de Euch diſp.68. ſect.2.* putet,tunc cõmunicare,venialẽ eſſe culpam,quia eſt aliqua tunc indecentia; unde antiquitus fuit prohibita communio intra aliquod dierum ſpatium fœminæ poſt partum; item poſt matrimonium, ejuſque conſumationem; item dum erat in menſtruis; tamen nos id non putamus: tum quia nulla tunc indecentia moralis reperitur,ſed ſolùm phyſica, quæ in rè noſtra non attenditur; tum quia antiqua prædicta prohibitio jam uſu contrario abrogata nunc eſt. Ita Delgadillo *de Euch 3.nu.83.* citans Leandrum, & alios.

An lota facie, & manibus Communicandum?

3 INquires ſecundò,an culpa ſit,non lotis manibus,& facie communicare.

4 Reſpondeo,nequaquam culpam eſſe:quia, quamvis Sacerdos, qui,celebrando,tangere ſacram hoſtiam immediatè debet, manus debeat lavare;non tamen laicus, qui alienis manibus communicat tamen; unde meritò nullum de hoc præceptum adeſt, cùm nulla hic irreverentia timeatur.

5 Dices: Granadus, quem citat, & approbat Leander *tractat.7. diſputat.6. quæſtio.3.* ſic habet: *non lotis manibus celebrare, aut non abluta facie ad Euchariſtiam accedere, viri docti dicunt, eſſe peccatum veniale, ſi advertenter fiat, quia eſt contra reverentiam tanto Sacramento debitam; unde S. Auguſtinus ſerm.244. Erubeſcimus, inquit, ac timemus,Euchariſtiam manibus ſordidis tangere;* Hæc ille.

Digitized by Google

6 Verùm optarem, doctos hos viros, quæſtiones duas non immiſcuiſſe, fateor enim, eſſe irreverentiam tangere Euchariſtiam manibus ſordidis, de quo tactu loquitur S. Aug. at facie non abluta, & non ablutis à laico manibus ad Euchariſtiam accedere, irreverentiam ſapere, nequaquam fateor.

7 Nota inſuper, illud (ablutis manibus) quod præcipitur in rubricis, initio Miſſalis poſitū, intimari Sacerdotibus, non laicis: & tamen addo, ſi Sacerdos manus habeat mundas, nulla culpa peccaturum, ſi abſque ablutione manuum celebret; rubrica enim ſolùm manuum munditiem requirit, nō verò materialem lotionem: quòd ſi plus requirere contendas, conſilium erit, ac mera directio, ſed nil præterea.

Ornatus corporis ejus, qui communicat,

8 INquires tertiò, an cum aliquo veſtium ornatu ſit communicandum?

9 Reſpondeo: Ut omittam neceſſitatem, quę Sacerdotes obſtringit ad veſtiendas ſacras veſtes, ſub quibus celebrent, de hac enim re agitur in tractatu de Miſſa tribus dictis huic inquiſitioni faciā ſatis.

10 Dico primò: Ad communicandum, non requiri ullum genus veſtium: munditíes tamen, & honeſtas ea decet, quam quiſque pro ſuo ſtatu ſervare cum modeſtia, & ſine vanitate debet.

11 Sacerdos autem cum extra Miſſam laicè communicat, induatur ſtola juxta *c. Eccleſ. diſt.* 23. ubi id mandatur, ſed certè ſine obligatione peccati, quia illa extra Miſſam carere, res gravis non eſt: & ex alia parte dictum Cap. quoad hanc diſpoſitionem uſu abrogatum eſt. Ita Azor. *pr. p. lib.* 10. *c.* 28. *q.* 12.

12 Dico ſecundò: eſſe decentiſſimum, accedere ad ſacrā menſam ſine ornatu armorum; e.g. gladii, ſeu enſis: unde apud nos meritò ex communi conſuetudine deponitur enſis in cōmunicandi actu. Ajo nihilominus, cum illis accedere, ex ſe nullum eſſe peccatum, præciſo ſcandalo, quod certè in noſtris regionibus cultis eſſe non ſolet.

13 Et quidem Equitibus militibus S. Joannis S. Jacobi, Alcantaræ &c. Diana *p.* 3. *tr.* 2. *reſ.* 30. ſequens Joannē, Sanch. ait, eſſe decens, cum armis ad latus accinctis ad communionem accedere, quia hæc ſunt propria eorum ordinum inſignia, ad fidem contra infideles propugnandam. Sed certè tantam decentiam admitterem ſolùm, quando cùm proprio Ordinis habitu publicè, ut tales communicarent, & conſuetudo ferret, tunc armis inſtructos ad altare accedere; non verò quando, ut privati, juxta morem aliorum nobilium. Et re ipſa apud nos etiam hi Equites, quamvis nobiliſſimi, enſem deponunt, dum communicant, ut etiam dum Sacerdoti confitentur.

14 Dico tertiò; tametſi fœminæ modeſtius ſacram hoſtiam ſumerent, ſi nullo purpuriſſo, nulliſve ſumptuoſis veſtibus conſpicuę, ſed modeſto, quantùm eorum ſtatus requirit, ornatu; tamen ſi ejuſmodi ornamenta abſque ullo fine pravo, ſed more patriæ, vel propter ſuorum virorum oculos adhibeant, eas ex hoc capite peccati condemnare non debeo: quia nullum contra id urget præceptum, nec ulla Chriſti Domini irreverentia.

Jejuni naturaliter communicandum,

15 INquires quartò: cur in hoc ipſo titulo hujus quæſtionis dictum eſt (naturaliter)

Reſpondeo ad differentiam jejunii Eccleſiaſtici; hoc enim eſt abſtinentia ab aliquibus cibis, illud ab omnibus, pro illo die ſcilicet, quo eſt communicandum, hoc eſt, à media nocte uſque ad peractam communionem, idque etiam à quacumque minima cibi, vel potus quantitate: quod ita certum eſt, eſſe ſub mortali obligatione, ut Vaſq. *diſp.* 211. *c.* 3. *n.* 27. affirmet, ſententiam Goffredi, & Joannis Pariſienſis dicentium, ad communionem ſufficere jejunium Eccleſiaſticum, eſſe errorem in fide.

16 Signatè dixi (à quacomque minima quantitate) nam opinio Paſqualigi *dec.* 335 apud Dian *p.* 6. *tr.* 8. *reſ.* 8 putantis, non eſſe improbabile, committi dumtaxat peccatum veniale ab eo, qui non jejunus ex parva quantitate cibi, vel potus communicat, quia tunc (inquit) excuſat à mortali parvitas materiæ: opinio, inquam, hæc falſa omninò eſt; ſiquidem ſumere Euchariſtiam quomodocumque non jejunum, eſt ex ſe gravis irreverentia Chriſto, & prohibitum ex Apoſtolica traditione, quæ habetur ab ipſo Eccleſiæ initio. Lege Leandr. *tr.* 7. *diſp.* 5. *ſect.* 3. alioſque ab ipſo citatos ex Delugo *diſp.* 15. *de Euch. n.* 21. & 23. qui ex Concilio Toletano affirmat, modiciſſimum cibum, etiam modicum granum aniſi, rumpere jejunium, quod requiritur ante communionem.

Jejunium naturale quinam cibus, vel potus violet, vel non violet?

17 INquires quintò majorem explicationem hujuſmodi naturalis jejunii.

Reſpondeo. Hoc jejunium eſt, ut modò innuebamus, totalis carentia cibi, & potus ſuſcepti in ſtomachum, vel in via ad illum, per quam ſcilicet carentiam communicaturus nihil ſumat per modum cibi, vel potus à media nocte uſque ad communionem.

18 Dices: at hoc eſt, quod inquiro, in quonam conſiſtit hoc (*per modum cibi?*)

Reſpondeo. Conſiſtit in eo, quòd per actionem vitalem nihil cibi, vel potus in ore ab extrinſeco ſumpti in ſtomachum demittatur; quod eſt, nihil prorſus edere, & bibere eo modo, quo homines ſolent. Ita S. Thomas relatus, & exceptus à Suario *de Euch. diſp.* 88. *ſect.* 4. aliiſque communiter.

19 Dices iterùm; ecquidnam intelligitur nomine cibi, vel potus?

Reſpondeo cum Delugo *de Euch. diſp.* 15. *ſect.* 2. aliiſq; apud Dian. *p.* 5. *tr.* 16. *reſ.* 1. intelligi illud ſolùm, & omne quod à ſtomacho alterari, & in ſubſtantiam hominis converti; ſeu, ut medici loquuntur, digeri, vel ad digeſtionem pertinere poteſt.

20 Hinc primò, jejunium hoc non violas, ſi glutias ungues abroſos, capillos, lignum durum (durum, dico, quod à ſtomachi vi alterari nequit) plumbum, argentum, aurum, gemmaſque integras, nucem pineam, avellanamq; item, integras, (integra dico, quæ ſcilicet non ſunt, nec comeſtibilia, nec potabilia) vitrum, oſſicula dura fructuum lapillos, filum ex ſerico, vel ex lana; hæc enim, & ſimilia, cùm non digerantur, cibi nequaquam ſunt, quidquid dicat Jo: Sanch. *diſput.* 4. *n.* 23. de nuce pinea, & avellana, qui putat, hoc eſſe per ſe cibum humanum, & ſolùm per accidens ratione corticis non digeri; quidquid, inquam, dicat; nam, ut integræ ſunt, non digeruntur: ergo, ut ſic, non ſunt cibi.

21 Addit his non violantibus jejunium Decaſtillo *diſputat.* 9. *numer.* 278. terram, à prægnantibus manducari ſolitam: addontque aliqui cretam; verùm non aſſentior; cùm enim creta, & terra purum elementum non ſint, ſed mixtum variis, digeruntur, & licèt malè, nutriunt tamen.

22 Summa Dianæ *Ver. Communio* affirmat, ceram non eſſe cibum, citatque pro ſe Cardinalem Delugo: ſed neque ego aſſentior, nec certè aſſentitur ipſemet Delugo, qui loco citato à Summa Dianæ, hoc eſt, *diſput.* 15. *de Euchariſt. num.* 29. de creta loquitur, non de cera, dicitque, cretam non eſſe cibum, quam nihilominus ego cum terra modò adjunxi, & cibum eſſe putavi, & nunc multò magis puto de cera, quæ ſemper partes mellis admixtas habet, & item partes alias digeſtibiles, utpotè vel ab aere, vel à floribus acceptas.

23 Denique cibis jejunium non violantibus Paſqualigus *in* 2. *edit. deciſio.* 419. addit papyrum, ſeu chartam, & filum ex lino; (quod de charta etiam probabile dicit Boſſius *to.* 3. *quæſt. mor. tit.* 22. *num.* 10.) quia, inquit, hæc non ſunt cibus humanus: ſed nec his aſſentior, ſiquidem tum fœnum, tum communes herbæ non ſunt cibus humanus; & tamen quia ſi comedantur, alterantur, & digeruntur, jejunium frangunt. Item nec medicamenta, nec venena ſunt humanus cibus, & tamen, quia ſunt alterabilia, habentiaque ſemper aliquid de alimento, jejunium violant.

24 Hinc 2. idem jejunium non frangis, ſi fumum tabaci per os immittas, quia, vel ille non deſcendit in ſtomachum, vel ſi deſcendit, tunc fit per actionem reſpirationis, non verò per manducationem. Simile quid erit, ſi tabaci pulverem per nares abſorbeas.

25 Sed quid, ſi folia hujuſmodi tabaci dentibus ad evocandum flegma teras? Reſpondeo te non frangere jejunium naturale, reſolvit Delugo *libr.* 1. *reſponſ. moral. dubio* 9. nam & hoc, ait, fit quotidie Neapoli à Sacerdotibus ſine ſcrupulo; quia experiuntur, nullum prorſus illius folii ſuccum deſcendere in ſtomachum; immò à ſtomacho rejectari; flegma autem evocari per vim attractivam, & conſenſum linguæ cum palato. Ego hujus rei fidem apud ipſos depono.

26 Hinc etiam 3. non frangis jejunium, ſi in ſtomachum tuum involet muſca, vel pulvis, vel quid ſimile, quia tunc id non fit per actionem manducandi, ſed per actionem reſpirandi. Quòd ſi id per manducationem fiat, certè jejunium violabitur, quia tam muſca, quàm pulvis, qui terra eſt, tum culex, vel quid ſimile digeſtibilia ſunt; ſignum autem, quod fiat per manducationem, & adſit manducatio, eſt, ſi glutiatur ſeriò, nam ſi caſu, videtur fieri per reſpirationem.

27 Hinc 4 non frangis jejunium, ſi quid durum aromaticum e. g. piper, vel muſcatam nucem integram ore circumfers, nihil ejuſdem gluttiendo, ut habet Tannerus *diſp.* 5. *quæſt.* 8. *num.* 79 quando enim aliquid per modum ſalivæ traiicitur, non eſt edere, vel bibere, ſed ipſam ſalivam à capite deſcendentem intus committere; ſed in caſu dicto, ſi quis minimus ſuccus immixtus ſalivæ, à qua ſeparari is nequit, traiicitur; certè traiicitur per modum ſalivæ: ergo jejunium non frangit, ſicut nec frangit ſaliva. Nota illud (integram ore circumfers) nam ſi conteras, ſeu contringas dentibus, vel ſi ſic confracta per os obvolvas, ſemper aliquid illorum in ſtomachum traiicitur, & ſic jejunium violabis.

28 Hinc quintò: nec violas jejunium, ſi quid prægustes, vel ſi os abluas, rorum tamen ſtatim ab ore reiicias quamvis neceſſariò tunc fiat, ut aliquid minimi ſucci, vel liquoris immixtum ſalivę deglutias, quia deglutis, ut modò dictum eſt, per modum ſalivę (Dico minimi, & immixtum) nam ſecus erit, ſi ſit in notabili quantitate; vel licèt in parva, poſſit à ſaliva diſtingui: id quod certè morali, humanoque modo à prudenti viro deliberari debet.

29 Meritò ergo Paxiordanus *tom* 1. *lib.* 3. *tit.* 1 *num.* 8. aſſerit, te jejunium hoc frangere, ſi e. grat. os abluendo diutius aquam in ore detineas, quia, inquit, vix fieri tunc poteſt, ut pars aliqua à faucibus

non

Digitized by Google

non attrahatur, quod certè maximè id evenire putandum eſt (ait) quando etiam gargarizas..

30 Neque dictis obſtat rubrica Miſſalis *de defectibus diſpoſitionis corporis num. 3. ibi.* Idem dicendum (hoc eſt, non frangi hoc jejunium) ſi lavando os deglutiantur ſtillæ aquæ prçter intentionem; non obſtat, inquam, quia cum rubrica immediatè anteà dixiſſet, non frangi hoc jejuniū, quando quid deglutitur per modum ſalivç; & anteà item *num. 5.* dixiſſet, frangi per quamcumque parvam quantitatem; ſi deinde addit: idem dicendum eſt, ſi lavando os &c. clarè apparet ex contextu, intelligendum eſſe, non frangi jejunium in eo ſolo caſu, in quo lavando os ſtilla immixta inſeparabiliter ſalivæ deglutitur.

31 Hinc ſextò: nec frangis jejunium hoc, ſi reliquias parvas inter dentes, ex præcedenti cçna relictas inadvertenter deglutias poſt mediam noctem; tunc enim, vel cum ſaliva, vel meliùs ex reſpiratione traiicies.

Dixi (*relictas inter dentes*) quia ſemper ſunt ſatis exiguæ; ſi enim in raro caſu eſſent notabilis quantitatis, rumperent jejunium.

32 Sicuti etiam rumperet ſaccarum, ſeu tabella roſacea immiſſa in os ante mediam noctem, quæ poſt mediam noctem liqueſieret, & in ſtomachum deſcenderet. Ratio autem horum eſt, quia fuiſſe in os immiſſa ante mediam noctem, non poteſt facere, quin illa verè ſint cibi.

33 Scio, Dianam *par. 3. tract. 4. reſ. 37. & par. 4. tract. 8. reſ.* 504. qui citat Suarium, Coninch, & alios, putare, reliquias illas, quamvis magnas cibi, non officere jejunio, ſi poſt mediam noctem, etiam voluntariè abſumantur; quia ſcilicet videntur, inquit, illæ pertinere ad manducationem diei heſterni: quæ ſententia fortaſſe in ea ratione fundatur; quia, ſi ſint reliquiç, licèt dicantur magnæ, non poſſunt eſſe niſi exiguç, per modum ſalivç, vel potius per reſpirationem etiam ipſç trajectç: id quod non poſſumus dicere de illo ſaccaro, & tabella; & nihilominus iterū dico, ſi ſunt notabiles, frangi jejunium.

34 Hinc denique ſeptimò: jejunium, de quo agimus, non violas, ſi guttas ſanguinis de capite defluentes fortè traiicias; quia ab extrinſeco illas non abſumis. Contra verò, ut notat Delugo *loc. cit.* violas, ſi ſanguinem ſugas à tua manu vulnerata, quia per modum potus tunc abſumeres.

Cibus indigeſtus, vel non dormiviſſe, vel evomiſſe, an impediat Communionem?

35 INquires ſextò: an cibus indigeſtus me à ſacra menſa repellat?

Reſpondeo, te nequaquam repelli, ſi ante mediam noctem comediſti, quamvis cibum non digeſſeris; vel etiamſi illum evomiſti, vel nihil dormiviſti; quia præceptum non eſt, ut nihil die communionis habeas in ſtomacho, vel ut illum habeas benè affectum, ſed ſolùm, ut nihil eo die præmanducaveris. In patiente tamen vomitum ſemper caveas, ne ſit iterùm ejuſmodi periculum poſteà, de qua re latè dixi *ſupra c. 7. num.* 43.

36 Te repelli à communione, ſi poſt mediam noctem comediſti, & ſtatim totum cibum evomiſti, quamvis advertas, tibi vacum omninò remanſiſſe ſtomachum, nimis certum eſt, & notat cum aliis Leander *tr. 5. diſp. 5 q.* 59.

37 Hoc idem die, ſi decidens e.g. in flumen, multum ibi aquç, quamvis nolens, abſorbueris: nam etiamſi totam revomueris, jejunus propter dictam rationem non eris; & ex alia parte nihil te juvat abſorbuiſſe nolentem; ſiquidem neque infirmus, ſiquando per vim in guttur illi cibus etiam in quantitate immittatur, volens abſorbet; & tamen quis illum jejunum eſſe, pronunciet?

De dubitante an ſit jejunus?

38 INquires ſeptimò: qui dubitat negativè, an ſit naturaliter jejunus, poteritne tutò, & ſine ſcrupulo ad Euchariſtiam accedere?

39 Reſpondeo: in dubio hoc negativo, ſive de comeſtione, an ſcilicet aliquid cibi, vel potus quis abſumpſerit, ſive de hora comeſtionis an ſcilicet ante mediam noctem comederit, vel biberit, licitè communicabit, ſi factis omnibus moraliter diligentiis (quas facere omninò tenetur) de veritate ipſi conſtare non poterit. Ratio eſt, quia (quidquid dicant aliqui in contrarium) in utroque dubio favet privilegium poſſeſſionis, quo ſcilicet poſſidet homo jus communicandi, à quo deiici is non poteſt, niſi clarè probetur, habere impedimentum communicandi; cùm enim facta non præſumantur, ſed probari debeant *leg. 5. C. de probationibus*; & in tali dubio negativo talis tua comeſtio intra vetitum tempus non poſſit probari, quia tunc non eſſet dubium negativum, quod, ut ſupra notabamus *c. 8. n.* 5. eſt, quando non apparet ratio convincens, vel probabilis pro neutra parte: unde intellectus eſt anceps, & incertus, ut nec ad aſſenſum inclinetur, nec ad diſſenſum; ideò remanet in te poſſeſſio juris communicandi. Lege Delugo *loc. cit.* & Bardi *de conſcien. diſcept. 6. c.* 11. *caſ.* 3. & Diana *part. 3. tract. 4. reſ.* 20.

40 Certè ita diſcurrere conſuevimus in ſimilibus, ut ſi e.g. dubites negativè, an ſis irregularis ex miſſa celebrata e.g. in excōmunicatione, & veritatem, factis diligentiis, ea piſcari nō vales, te ab irregularitate immunem cenſere poteris, neque obſtat in dubio facti homicidii injuſti, te debere reputari irregularem, conſtante corpore delicti; non obſtat, inquam, quia de hoc eſt peculiaris lex ita diſponens *c. ad audientiam de homicidio*, & alibi.

41 Quares: quid, ſi habeam probabiles rationes, quòd ſim naturaliter jejunus, & ſimiles probabiles, quòd non ſim; in quo caſu aliqui minùs propriè loquentes dicunt, te habere dubium poſitivum?

42 Reſpondeo: cùm poſſimus ſequi id, quod probabile eſſe cognovimus, quia ſic prudenter operamur, poteris tunc, te reputare jejunum; & poteris, te non jejunum reputare, ac proptereà, ſequens probabilitatem tibi magis faventem, communicare poteris.

43 Sed de pertinentibus ad ejuſdem probabilitatem agitur latè *in tr. de Panis.* Interim legite Suar *de Panis. diſp. 22. ſect.* 9. Sanch. *in Decal. lib. 1. c. 9. n.* 31. Fagund. *Præcept. Eccl. 2. lib. 3. c. 4. n.* 7.

Media noctis explicatio pro communicaturis.

44 QUoniam multa eſſe horologia ſolent in civitate, deſignantia mediam noctem, poſtquàm communicaturo non licet aliquid cibi, vel potus ſumere; ideò notant DD. omnia (niſi conſtet aliquod minus rectè currere) facere opinionem probabilem, atque adeò poſſe ex quolibet ex iis non certò falſis, te ſine ſcrupulo dirigi, nam ſequens opinionem probabilem, prudenter, ut modò diximus, operaberis.

45 Unum prçtereundum non eſt pro horologiis rotalibus Italicis; nam ea ſolent mediam noctem, ut & meridiem, & ortum, occaſumque ſolis deſignare media hora plus, minuſque poſt præciſum punctum curſus ſolis. Hinc quando horologium rotale Italicum in nocte e.g. çquinoctii dat ſignum ſextæ horæ noctis, ſolverè invenitur prevolaſſe per mediam horam plus minuſve: quarè in prædicta çquinoctii nocte vera per media noa (quam ſol facit, non horologium) quamq; nos ſequi debemus in jejunio, & ſimilibus Eccleſiaſticis, non erit in illa ſexta hora, ſed in quinta cum dimidia circumcirca, & ab hac, & ultra debes eſſe jejunus, ut ritè communices. Id quod rectè obſervari mandat Miſſale Romanum, editum ſub Innoc. X. *anno* 1647. & notavit Gavant. *in rub. Miſſ. p.* 5. in fine tabulæ meridiei, & mediæ noctis.

46 Petes: cur ſemper dictum eſt: (*plus minuſve, & circumcirca?*)

Reſpondeo, quia in rigore mathematico apud benè gubernantes Italica horologia, ſol, atq; horologia ſolaria prçcedunt horologia rotalia in eſtate per mediam horam, in hyeme per quadrantem, in autumno, & vere per quadrantē cum dimidio: id quod evenit propter creſpuſcula prçdicta, quæ varia ſunt in dictis temporibus, ut ex Riciolis id calculante refert Pellizzarius *tom. 5. Man. tr. 5. c. 8. n.* 105.

47 His explicatis, inquires octavò: ipſam mediam noctem in puncto deſignatne primus ictus horologii rotalis, an ictus, qui immediatè ſequuntur, an ultimus?

Reſpondeo. Primus ictus, ſeu primus campanæ pulſus. Ratio eſt, quia tunc notatur jam completè præceſſiſſe horas præcedentes, pertinenteſque ad diem, horaſque præteritas.

48 Dices: ſi hoc ita ſe habet, ſequitur, me communicare volentem obligari, illo ictu ſonante, reiicere ex ore id, quod immediatè ante in eodem ore poſueram, & non deglutiveram?

49 Reſpondeo. Ita ſequi putant Coninch, & Jo: Sanch. apud Gobat *de communione caſu* 17. ſed ipſe Gobat ſic ſubdit: Multis fortè videbitur, Eccleſiam neminem compellere ad hanc inurbanitatem in tali, tamque raro caſu.

50 Dices iterùm: ſequeretur ex Coninch, & Sanch. me multò magis obligari, illo primo ſonante pulſu, ſi actu biberem, deſiſtere ab hauſtu, nec poſſe pergere ad totum craterem exhauriendum?

51 Reſpondeo. Ita affirmat Delugo, aliique, inter quos eſt Breſſerus *de Conſcien. lib. 4. c. 55. n.* 507. qui tamen ſic addit: probabile tamen videtur, horam durare moraliter uſque ad ultimum ſonum, atque ideò interim bibentem, vel etiam comedentem non violare jejunium, vel naturale, vel Eccleſiaſticum ſequentis diei: tandiù enim videtur durare, quandiù auditur.

52 Hanc Breſſeri additionem ſequitur multis citatis Delgadillo *c. 8. de Euch. dub. 4.* cum Leand. *tr. 7. diſp. 5. q.* 7. hujus prçcipua ratio eſt, quia ultimus ictus eſt, qui determinatè indicat, horam eſſe hanc, & non aliam; & in caſu noſtro hanc eſſe, & non anteà; niſi enim audiam ultimum ictum, non poſſum dicere, neque ſcire, eſſe horam ſextam, eſſe quintam cum dimidio, &c. Cum ergo Eccleſia more humano nos regat, tunc reputabit eſſe mediam noctem, quando illam homo ex horologio determinatè cognoſcere poteſt.

53 Ego aliam inire viam ſoleo, quam ſic explico: Caramuel *in Theol. fund. à n.* 205. cum aliis docet, horologia rotalia etiam accuratiſſimè artefacta, & gubernata, per horæ quadrantem plus, minuſve à veritate aberrare; id quod experimur, ait, quotidie in duobus e.g. vel tribus horologiis accuratiſſimè directis, quæ ſæpiſſimè inter ſe differunt per quadrantem, & fortè ampliùs, & tamen dicimus, ea facere opinionem probabilem, ſi non conſtet eſſe falſa. Hæc Caramuelis, aliorumque explicatio dat mihi viam excuſandi hominem communicare volentem, ut non obligetur proiicere bolum, quem habet in ore, nec à medio potu deſiſtere ſtatim, ac primum ictum horologii audit; nam in tanta brevi morula poterit judicare, horologium cujus primum ictum audit, tantiſper errare, nec mediam noctem eſſe, niſi poſt potionem abſolutam, vel tranſumptum bolum.

Digitized by Google

54 Illud tamen certè prę oculis ſemper habe, ne tale horologium ſit falſum, quod non ſolùm dico veluti in habitu, quod ſoleat illud ſępè errare, ſed etiam veluti in actu; ſi enim advertis, tuum horologium alias benè regulatum, hodie multò ſolito citiùs, vel tardiùs dare horarum ſigna, e. g. per mediam horam, vel per quadrantes horæ tres, juxta illud hoc die, vel nocte regi non poteris. Quare ſive in primo ejus ictu, ſignificante mediam noctem, ſive in ultimo ſis in potu, vel comeſtione, certè non poteris die ſequenti communicare: quia propter tandiù poſtpoſitas hujus hodierni horologii horas, poſt mediam noctem comediſti, vel potaſti.

Quodnam fortius præceptum, communicandi jejunè, an communicandi in Paſchate?

55 INquires nonò. In concurſu horum duorum præceptorum quodnam prævaleat? accidit enim hiſce ſuperioribus annis, ut acceſſerit ad Epiſcopum ſuum quidam, poſtulans ab eo diſpenſationem, vel non communicandi in Paſchate, vel ſaltem communicandi non jejunè; quandoquidem ex medicorum præſcripto, & experientia, non poterat is, vel per paucas horas ſe à cibis abſtinere abſque graviſſimo vitæ periculo: cæterùm tamen ſanus erat, nec alia, præter caninam famem, infirmitate laborans.

56 Inquires ergo, ecquid ex his pręceptis facilius diſpenſabitur? quod idem eſt, atque inquirere, quodnam ex dictis ſit præceptum fortius? Rurſus ſubinquires, à quo hujuſmodi diſpenſatio erit impetranda?

57 Si quæras, quid in praxi faciendum ſit ab hoc famelico, facilis eſt reſponſio; poterit enim is ante mediam noctem cibo ſe reficere, & ſtatim poſt horam e.g. à nocte media communicare; quo pacto & jejunè communicabit, ut ex dictis conſtat, & præceptum communicandi in Paſchate cuſtodiet.

58 Verùm ſtudioſus Theologus adhuc ſic inquiret: fac, hominem hunc, vel ſimilem, ſive per poſſibile, ſive per impoſſibile dicto remedio uti non poſſe; cui ex duobus dictis pręceptis faciliùs, & a quo diſpenſabitur?

59 Antequam reſpondeam, præmittendum eſt, pręceptum communicandi jejunè totum eſſe ex pręcepto Eccleſiæ, ut docemus, & ſcimus omnes; at præceptum communicandi in Paſchate eſſe quidem Eccleſiaſticum, ſed habere originem à divino; Chriſtus enim Dominus præcepit communionem illis verbis: *Niſi manducaveritis carnem filii hominis, non habebitis vitam in vobis*: quia tamen tempus non determinavit, illud determinavit Eccleſia, ut Sanctiſſima Communio à Fidelibus fieret, ſaltem in Paſchate. Ita Delugo *de Euch. diſp.* 16. *n.* 28. aliique.

60 His præmiſſis, reſpondeo ad prius, ideſt, cui ex duobus his pręceptis faciliùs diſpenſabitur? Dico, poſſe faciliùs diſpenſari ad communicandum non jejunè. Ratio eſt, quia hoc præceptum eſt totum Eccleſiaſticum; illud de communicando in Paſchate, in divino radicem habet.

61 Reſpondeo ad poſterius, hoc eſt, à quonam obtineri debeat hujuſmodi diſpenſatio? Poſſe ſolùm, & debere à Summo Pontifice, ſed cum neceſſaria diſtinctione; nam ad communicandum non jejunè, poterit Pontifex abſolutè diſpenſare; quia præceptum hoc, ut diximus, totum eſt Eccleſiaſticum; & quamvis is diſpenſare non ſoleat, ut advertit Delugo *diſp.* 15. *de Euch. nu.* 15. tamen diſpenſavit aliquando, nempè Carolo V. cibi refectione ſubinde indigenti, idque etiam devotionis cauſa, ut tradit Famianus *de bell. Belg. Decad.* 1. *lib.* 1. Ad non communicandum verò in Paſchate non poterit abſolutè, & pro ſemper, quia tanta conceſſio eſſet contra divinum præceptum communicandi ſaltem aliquoties in vita, juxta varias ſententias, ſupra à nobis *c.* 2. allatas. Poterit ergo ſolùm cum reſtrictione, concedendo ſcilicet, ut pro aliquo tempore communionem quis differat, quia determinatio pro tali, vel tanto tempore, qualis hodie eſt pro tempore Paſchali, præceptum eſt Eccleſiæ.

62 Dixi (ſolùm à Summo Pontifice) neutram enim diſpenſationem expedire poteſt Epiſcopus. Ratio eſt, quia, quæ ſunt præcepta totius Eccleſiæ, (qualia ſunt ea, de quibus diſputamus) non poſſunt diſpenſari, niſi à Summo Pontifice, Univerſali & Supremo Legislatore, juxta communem doctrinam de legibus. Epiſcopo enim, utpotè illo inferiori, ſolùm cõceditur, poſſe in his legibus univerſalibus diſpenſare, (idq; ob ſuave regimen Eccleſię) quando ſunt de materia frequenter occurrente: ut in legibus de jejunio Eccleſiaſtico, de abſtinentia à laboribus ſervilibus die feſto, ut etiam in votis, &c. Quare, cùm neceſſitas diſpenſationis prædictorum duorum pręceptorũ non occurrat frequenter, non datur Epiſcopis ejuſmodi poteſtas.

63 Hinc ſi ſupponas, ſive per poſſibile, ſive per impoſſibile prędictum famelicum uti non poſſe remedio, quod attulimus *n.* 28. poſſet ſolùm communicare non jejunus in periculo mortis; at pro tempore ſanitatis procurare debebit diſpenſationem à Summo Pontifice, & interim, dum expectat, ſi urgeant feriæ paſchales, ſe gerat perinde, ac ſi eſſet in locis, ubi nulla ſuppetit communicandi commoditas, nam pro ea vice erit excuſandus.

CAP. XL

An aliquando non jejunè communicare ſine prædicta diſpenſatione Pontificis liceat?

1 INquires: quot ſunt caſus, in quibus licitè quis communicat non jejunus?

2 Reſpondeo: ad quatuor capita eos reducam. Primò, ad dandum Viaticum graviter ægrotanti, unde & ipſe infirmus (qua infirmitate dicetur mox *c.* 12.) poterit communicare non jejunus, & Sacerdos, in caſu, quo non poſſit Sacra Hoſtia præconſecrata, nec alius Sacerdos injejunus haberi, poterit ad dandum Viaticum infirmo, immò & ſibi ipſi, ſi ei mortis periculum inſtet, celebrare, & conſequenter communicare non jejunus.

3 Secundò, ad evitandum ſcandalum, & infamiæ notam. Hinc Sacerdos, ſi dum ſacrum peragit, recordetur etiam ante conſecrationem, ſe non eſſe jejunum, ſi non poteſt ſine nota diſcedere, porrò pergat ad reliqua; quia excuſabitur à periculo hujuſmodi notæ; ut interim taceam, quòd ex S. Bonaventura ſupra diximus, Miſſam inceptam nunquam eſſe relinquendam; ſi verò recordetur poſt conſecrationem, multò tutius pergat; tunc enim obligabitur ſacrificium perficere.

4 Huc reducitur caſus, quem narrat, vel reſolvit Tannerus *diſp.* 5. *quæſt.* 8. *num.* 98. Parochus cujuſdam pagi ad feſtum ſuæ Eccleſiæ invitarat ex variis pagis decem, vel plures Sacerdotes. Advenerunt, & ex his poſtremus advenit ille, qui aliquot ante diebus à parocho rogatus fuerat ut ſolemne ſacrum faceret; ſed is, re non benè intellecta, priuſquam à ſua Eccleſia diſcederet, Miſſam coram ſuis Parochianis celebraverat; alii verò Sacerdotes, vel idem fecerant, vel jejuni non erant. Cùm ergo nullus Sacerdos adeſſet jejunus, quæſitum fuit, an in tanta ſolemnitate, tantaque populi expectatione licuiſſet uni ex illis Sacerdotibus non jejunis celebrare?

5 Reſpondet Tannerus cum diſtinctione: ſi defectus jejunii fuiſſet occultus, licuiſſet; quia ex duobus malis minus eſt eligendum; ſi verò ejuſmodi defectus pluribus conſtaſſet, ſatius fuiſſet, quod populus, prius tamen è ſuggeſtu cauſam edoctus, dimitteretur ſine ſacro, quam cum exemplo celebrantis ſine jejunio populus diſcederet: & ita factum eſt.

6 Huic reſolutioni Gobat *de communione caſu* 9. *quæſtio.* 1. non acquieſcens, ſic habet. Si hodie intereſſem huic actui, ſuaderem fieri ſacrum ab uno ex illis, qui nonniſi per ablutionem in Miſſa jejunium violaſſet. Primò, quia non eſſet timendum ſcandalum ullum; ſi enim pro concione diceretur populo, permitti ab Eccleſia in caſu talibus circumſtantiis veſtito hanc praxim, potiùs ædificaretur populus, quàm ſcandalizaretur. Secundò, ob grave, & publicum ſcandalum, quod alia ratione vitari nequit, licitè Sacerdos non jejunus ſacrum faciet: ut poſt Suarium, alioſque concedit ipſemet Tannerus *num.* 41. atqui in noſtro caſu non poteſt facilè, aut vitari vix poteſt grave ſcandalum, ideſt, gravis, & injuſta indignatio, graviſque murmuratio contra Sacerdotes, multaque dicteria, eorum honorem, & exiſtimationem lædentia. Tertiò, quia idem Tannerus *num.* 92. rectè judicat, ſi feſto Natalis Domini unus tantùm Sacerdos adeſſet in aliquo Oppido, qui poſt mediam noctem fortè cibum ſumpſiſſet, neque alius inveniretur jejunus, neque ſcandalum evitari alia ratione poſſet, judicat, inquam, illum rectè facturum, ſi unam Miſſam populo celebret. Cur non ergo in caſu noſtro? Quartò, quia nonnulli putant, non eſſe improbabile (quamvis ego id non admiſerim ſupra *cap.* 5. *num.* 36.) fas eſſe Sacerdoti non confeſſo, & non habenti copiam Confeſſarii, Sacrum facere cum ſola contritione, ut vel ipſe, vel alii ſacro non careant die feſto; & tamen confeſſio ante communionem probabiliſſimè eſt ex præcepto divino, ergo multò magis Sacerdoti non jejuno concedenda eſt facultas celebrandi populo, expectanti ſolemne, & feſtivum ſacrum.

7 Hæc ex Gobat: in quo illud placere mihi non poteſt, quòd ſcilicet ipſe ſuaſiſſet, fieri ſacrum ab uno ex illis Sacerdotibus, qui nõniſi per ablutionem in Miſſa jejunium violaſſet; id, inquam, placere non poteſt; nam is Sacerdos ſic non obſervaſſet duo precepta; alterum de jejunio, alterum de unica Miſſa celebranda eodem die. Satius igitur fuiſſet eligere unum, qui eo die non celebraſſet.

8 Tertiò, ad ſervandam Chriſto Domino reverentiam. Hinc ſi timeas, ſacram hoſtiam inopinato incendio comburendam, vel ex hoſtili invaſione in manus Hæreticorum deventuram, vel quid ſimile, poterit Fidelis, immò debebit, ſi alius modus non eſt evitandi, illam non jejunus aſſumere: an ſi non ſit in ſtatu gratiæ, dixi *c.* 8 *n.* 27. an ſi ſit laicus, ibidem dixi.

9 Quartò, ad ſervandam rationem, & ordinem ſacrificii. Id autem diſtinctiùs explico quatuor exemplis.

Primò. Quidam Sacerdos per inadvertentiam impoſuit in Calice pro vino aquam, vel acetum, idque poſt ejus aſſumptionem cognovit; ſanè benè ſe geſſit (immò ſic ſe gerere debuit) ſi vinum & aliam hoſtiam conſecravit (poterat expeditius ex rubricis Miſſalis vinum dumtaxat conſecrare), & quamvis non jejunus, illam aſſumpſit, benè, inquam, ſe geſſit, quia ad id compulſus fuit à neceſſitate perficiendi ſacrificium.

10 Quar-

10 Quæres primò. Si Sacerdos cognovit, illam eſſe aquam, dum eam habebat in ore, debuitne illam ſtatim ab ore proiicere, & non aſſumere, ut ſic vitaret violationem jejunii naturalis?

11 Reſpondeo, nequaquam, quia eſſet irreverentia, & fortè periculum proiiciendi aliquod ſacræ hoſtiæ fragmentum.

12 Quæres ſecundò. Si ejuſmodi Sacerdos non cognovit clarè fuiſſe acetum, ſed ſub dubio, quid fuiſſet facturus?

13 Reſpondeo, quia in dubio melior eſt conditio poſſidentis, ideò præſumere debuiſſet, illud fuiſſe vinum, nam poſſidet ſubſtantia vini, quæ priùs eſt, donec probetur eſſe corruptum in acetum: quare pergere debuiſſet ad explendum ſacrificium.

14 Secundum exemplum. Alius Sacerdos advertit, particulam hoſtię ſacrę inſusã, de more ſacrificantium, in Calicẽ, Calici hęſiſſe; unde infudit vinum purificationis in prędictũ calicem, illudque aſſumpſit ſimul cum particula illa, nihil laborans, quòd fortè priùs in ſtomachum tranſmitteretur vinum, quàm Sacramentum & conſequenter, quo non jejunus communicaret. Benè quidem ſe habuit; quia ſic diſponunt rubricæ Miſſalis, ut nimirum decenti modo particula diſtrahatur à Calice, nec ſolùm ſemel id fieri poteſt, ſed etiam bis, ter, & quoties opus fuerit, donec cum reverentia illa traiiciatur. Scio, potuiſſe Sacerdotem digito ad labium calicis particulam illã adducere, & ante purificationem aſſumere, ſed certè hic modus poſterior eſt minus decens, quàm prior jam dictus.

15 Nota hic primò: quod dictum eſt de Calice, dici item, ſi fortè particula, ſive Sacerdotis, ſive laici communicantis adhæreat palato; poterit enim purificatio ſumi, non ſolùm ſemel, ſed iterùm, & tertiò, &c. modo dicto, donec &c. Vide, quæ dicam in hanc rem infra *c.* 16. *n.* 24. versùs finem.

16 Nota ſecundò, idem concedi à Delugo *de Euch. diſp.* 15. *nu.* 79. Sacerdoti pyxidẽ in Miſſa purificanti, nam ſi ante ſumptam purificationem, & ablutionem vino in pyxide infuſo aliqua parvula fragmenta conſecrata, ſimul aſſumit cum dicto vino, legitimè aſſumit.

17 Quid, ſi ex inadvertentia non purificavit pyxidem ante ſumptam ſuam prificationem, ablutionemque? Reſpondet Fagundez *p. Eccl. præcepto lib.* 3. *c.* 58. *n.* 3 poſſe Sacerdotem, pyxidem purificare, & ſumere Sacramenti illius reliquias, dum eſt in altari, reputatur enim id totum una ſacrificii conſumptio.

18 Nota tertiò idem concedi Marchino *tr.* 3. *de ordine p.* 3. *c.* 3. *nu.* 28. infirmis laicis, quibus poſt ſumptã particulam licitè dari poſſunt ſimul cum ablutione, vel paulò poſt, reliquiæ, ſeu parva fragmenta, fortè inventa in pyxide, vel Calice, quia cenſetur eadem moraliter comeſtio.

19 Tertium exemplum. Mortuus eſt, vel defecit inopinatò poſt cõſecrationẽ Sacerdos in altari celebrãs; pręſto affuit alius Sacerdos non jejunus, qui advertens haberi non poſſe Sacerdotẽ jejunum, ipſe perfecit ſacrificium, & quamvis cibatus communicavit. Ritè profectò, quia ſemper in Eccleſia majoris momenti exiſtimatũ eſt ſacrificium inceptũ non remanere imperfectum, quàm jejunum communicare. Poſt conſecrationem (dixi) ſaltem Sanctiſs. Corporis; nã ſi nihil ſit conſecratum cùm nondũ ſit incępta ſubſtantia ſacrificii, non eſt neceſſitas illud perficiendi, ſed Miſſa erit omittẽda ex S. Th. 3. *p. q.* 83. *art.* 6. *alliſque.*

20 Quartum exemplum. Sacerdos quidam ſumpta ablutione, vel purificatione, advertit in patena remanſiſſe aliqua fragmenta parva ſuę hoſtię conſecratę, & ſtatim ea ſine cunctatione aſſumit, quamvis ob præaſſumptam ablutionẽ non fuerit jejunus. Sanè aſſumpſit legitimè, ut ſimile quid diximus *n.* 16. de pyxide; quia ejuſmodi parvula fragmẽta facilè deperduntur, & major reverentia eſt, ſi ſumãtur à non jejuno celebrante, quàm cum periculo in ſacrario conſerventur, vel conſignẽtur alteri Sacerdoti, etiam paulo poſt ſacrificaturo. Adde, hanc moraliter reputari ejuſdem ſacrificii conſumptionem.

21 Dices: cùm dictum ſit (*parva fragmenta ſua hoſtiæ*) quid ergo faciam, ſi hæc ſint magna? quid, ſi parva fragmenta ea ſacrificio alterius? quid, ſi ea inveniam poſt abſolutum ſacrificium?

22 Reſpõdeo cum neceſſaria diſtinctione. Vel enim ſermo eſt de fragmento tui ſacrificii, ſive parvo, ſive aliquantulũ grandjuſculo, ut dictum eſt, à te invento poſt ablutionem, & hoc aſſumere certè licitè poteris: primò, ſtatim poſt ablutionem ſumptam, ſi tũc ea invenias: ſecundò, poſt abſolutam Miſſam, dum es adhuc in altari, quãvis multos communicaveris, ſi item tũc invenias: tertiò, etiam probabiliter in ſacriſtia, antequàm ſacris veſtibus ſpolieris; ſi pari modo tunc invenias.

23 Vel ſermo eſt de eodem fragmento ex alieno ſacrificio, & hoc poteris ex probabili ſententia aſſumere; primò, ſtatim poſt ablutionem, ſi tunc invenias: ſecundò, poſt finitam Miſſam (tametſi plures communicaveris) ſed dum adhuc conſiſtis in altari, ſi item tũc invenias: at tertiò non potes in Sacriſtia quamvis nondum ſpoliatus ſacris veſtibus. Ratio diſparitatis eſſe poteſt, quia dum es in altari, quidquid fragmentorum invenis, ad te pertinent, tuoque ſacrificio veluti adhęrent; ſed in ſacriſtia nimis remotè ad te pertinent fragmenta alieni ſacrificii: dum contra, ad te pertineant fragmenta tua, dum ſacras veſtes non exuiſti.

24 Semper autẽ in pręcedẽtibus his *n.* 21. *&* 22. *&c.* loquuti ſumus de fragmentis, ſive aliquantulũ grandiuſculis, ſive parvis, numquam enim poteſt licitè à non jejuno ex præſenti capite, de quo loquimur, aſſumi hoſtia grandior. nec particula integra, nec grande fragmentum; quia dicta licentia aſſumendi poſt ablutionem, vel purificationem ſolùm conceditur pro reliquiis tui, vel alterius ſacrificii. Lege Delugo *loco cit.* & Granado *part.* 3. *contraverſ.* 6. *tract.* 10. *diſp* 8.

25 Dices iterùm: quid ergo faciam de illis particulis integris, vel grandiuſculis fragmentis, vel hoſtia grandiore, ſi inveniantur à me poſt ablutionem, vel purificationem; nam ante purificationem jam ſcio me licitè poſſe.

26 Reſpondeo. In his, vel ſimilibus caſibus, ſi adeſt in loco ſacrarium, ea ibi reponi debent; vel ſi ſacrarium non adeſt, dentur conſumenda ante purificationem Sacerdoti mox ſacrificaturo vel cũ illis laicus communicari poterit. Verùm ſi nullum ex his poſſit, debebit aſſumere ipſe Sacerdos quamvis non jejunus, id enim tunc expoſcit reverentia tantu Sacramento debita, quia irreverenter quocumque alio modo, vel loco ſervarentur. Ita Fagundez *p. Eccl. præcepto lib.* 3. *cap.* 18. *a.* 2. Addit Gobat *de communione caſu* 19 *quæſt.* 4. deferre illa ad ſacrariũ diſtans per viam emetiendam tempore quadrãtis unius horę, eſſe nimis incommodum, ſecus ad aliquot paſſus: id quod facere facilè ſolemus, inquit, in noſtris gymnaſiis, quando in præcipuis quibuſdam feſtis à gymnaſio ſacram hoſtiam ad Eccleſiam noſtram ritè, & reverenter deferimus.

CAPUT XII.

De Sacra Communione.

Seu Viatico, infirmorum.

1 QUòd præceptum communicandi ſub vitæ finem urgeat Fideles omnes adultos, diximus *c.* 1 *&* 2. ut etiam, an urgeat Fidelem, qui anteà communicaverat, præſertim eodem die diximus *eod. c.* 2. *n.* 10 Nunc cætera hic de eodem argumento in proprio loco ſunt addenda.

Recolo autem, hanc communionem ſub vitæ finem vocati Viaticum, quod in quo conſiſtat, explicuimus *eod. c.* 2. & quis ejus ordinarius miniſter, *ibidem*.

Qualis debeat eſſe infirmitas.

2 INquires jam primò: cum dictum ſit *ibidem num* 5 ex quocumque capite ſit probabilis timor vitę, indigere nos Viatico, inter quæ maximè numeratur infirmitas; inquires, inquam, qualis eſſe hæc infirmitas debeat, quæ dat infirmo facultatem non jejuno communicandi?

3 Reſpondeo: communem doctrinam eſſe, infirmitatẽ debere eſſe gravem, quę ſcilicet conſtituat hominem, vel in articulo, vel in periculo mortis. Articulus eſt, quando brevi ægrotus inevitabiliter eſt moriturus: periculum eſt, quando probabiliter, & prudenter mors non poſt multum tempus eſſe futura, timetur; id quod iudicabit vel medicus, vel ejus parentes magis pro communione, quàm contra; benignè ſcilicet pro infirmo; & ſemper quidem eſt potiùs attendendum periculum, quàm articulus; ut ſcilicet ægrotus cum attentione, & devotione ſacro Viatico reficiatur.

4 Hinc ſequitur, omnes eos ſive pueros, ſive ſatuos, ſive alios, quibus ſupra conceſſimus communionem, concedi in fine vitæ, poſſe eam ſine jejunio ſuſcipere, etiam ſi ſani communicaſſent, modo, quo explicuimus in ſupradicto *c.* 2.

5 Subinquires, ſi hic conſtitutus in mortis periculo, poſſet commodè jejunus communicare, obligaturne communicare jejunus?

6 Reſpondeo: ita ego in opuſcul. expeditę communionis cum multis exiſtimabam; licèt addiderim, non ſcrupuloſè agendum hac in re, ſed ſemper infirmo eſſe favendum. Nunc re maturiùs expenſa, lectiſque aliquibus Doctoribus, puto eſſe probabile, poſſe. Inſtar omnium ſit Delgadill qui *de Euchar. cap.* 3. *num* 4. ſic ait: licentia communicandi in articulo mortis non jejunè his verbis conceditur à Concil. Conſtantienſ *ſeſſion.* 13. *Sacrorum Canonum auctoritas, & approbata conſuetudo Eccleſiæ ſervavit, & ſervat, quòd hujuſmodi Sacramentum non ſumatur à non jejuno, præterquam in infirmitate. Expendantur ultima verba; quæ ſaltem in articulo mortis tollunt obligationem jejunè communicandi; unde non approbo limitationem aliquorum, exiſtimantium teneri infirmum tunc communicare jejunum, ſi commodè poteſt. Immeritò tamen prædicta verba limitant: præterquàm quòd ex hoc cauſaretur in infirmis ingens ſcrupulorum inquietudo, an poſſent, vel non poſſent jejunè expectare communionem, ut ex Thom. Hurtado expendit* Leander *diſp.* 1. *q.* 38. Hactenus Delgadillo.

7 Hanc Doctrinam idem Auctor extendit *num.* 42. ad quemcumque infirmum, qui tenetur pro articulo mortis communicare, atque adeò ad eos pueros, eoſque amentes, ſemiſatuos, ſurdos, mutos, quos nos *ſupra cap.* 7. diximus, obligari in articulo mortis ad communionem.

Digitized by Google

8 Quæres primò. Prædicta doctrina intelligiturne in ſolo articulo, an etiam periculo?

Quæres item ſecundò (cum Concilium dicat, *præterquàm in infirmitate*) an etiam quando quis non eſt infirmus, ſed eſt in periculo mortis ob periculoſam navigationem, periculoſum prælium, &c. de quibus diximus *c. 2.*

9 Reſpondeo: de his nihil adhuc legi explicitũ à Doctoribus, ſed tamen conſequenter ad dicta, aio ad primum, etiam in periculo: in hac enim materia Viatici idem omnes Doctores ſentiunt nomine periculi, & nomine articuli. Ad ſecundum pari modo idem dicendum eſſet, ſi mors undecumque inſtet, quia identitas rationis id cõvincit, quæ eſt, ut in fine vitæ Fidelis cum omni libertate facultatem habeat communicandi, ad ſe roborandum, & reficiendum ex præſentia Domini; ſed quia in his caſibus extra infirmitatem video, uſum eſſe contrarium, ideò hoc in praxim deducere extra infirmitatem non audeo, niſi in damnatis ad mortem, de quibus *mox à num. 19.* qui propter illum agonem vicinę mortis ęquiparantur infirmis periculoſis.

10 Ne tamen ex textu Concilii prædicti colligas, poſſe infirmum non jejunum Euchariſtiam ſuſcipere, quãvis infirmitas judicio medici, vel peritorum non ſit periculoſa; ex eo quod Concilium ſine ulla limitatione abſolutè concedat in infirmitate, poſſe quẽcunque ægrotum ſine jejunio communicare; ne id, inquam, colligas; praxis enim Fidelium, & conſuetudo approbata, qua innititur Concil. ſolùm de infirmitatibus periculoſis erat, fuitque per tot annos, & nunc etiam eſt.

Quoties in eadem infirmitate communicare liceat?

11 INquires ſecundò: ſi durante eadem periculoſa infirmitate, ſemel quis fuit ſacra menſa refectus, poteritne licitè iterùm non jejunus illam repetere?

12 Reſpondeo. Quamvis me non lateat, aliquos docere, poſſe dumtaxat poſt menſem; aliquos poſt decem, vel octo dies; aliquos poſt ſeptem; aliquos poſt ſex, aliquos poſt tres; nihilominùs invenio etiã DD. concedentes poſſe etiam quotidie non jejunum. Legite Dian. *part. 11. tract. 6 reſol. 17.* qui reprehendit Thom Hurtadum dicentem, in una infirmitate ſolùm ſemel eſſe infirmum communicandum, ſicuti ſemel in eadem eſt Extrema Unctione ungendum. Demum, quòd etiam quotidie communicare poſſet non jejunus, invenio apud Delgadillo, qui colligit, ut probabile *loco cit. num. 48* ex illo toties memorato principio, quòd periculosè ægrotantibus communio conceditur nõn ſolùm ad ſatisfaciendum præcepto, ſed ne tanto Sacramento, atque utiliſſimis ejus fructibus privetur ægrotus; colligit, inquam, licitè poſſe ægrotum ægrotatione periculoſa durante, non ſolùm iterum verùm etiam ſæpiùs, immò quotidie abſque jejunio, ſeu per modum Viatici communicare. Et quidem, quòd ſæpe certum ferè eſſe ait apud multos; quòd autem quotidie, probabiliter defendit Leand. *tract. 7. diſputatio. 1. quæſt. 40.* cum Caſtrop. Baſſeo, Excobar, Gaſp. Hurtad. Decaſtillo, aliiſque ab ipſo cit. quibus ipſe Delgadillo ſe ſubſcribit, confirmans id, ex dicto Concil. Conſtan. quatenus abſolutè, & ſine limitatione temporis concedit prædictis infirmis, ut abſque jejunio communicare valeant.

An Sacram Hoſtiam ad infirmum deferri liceat ab ipſo adorandam?

13 INquires tertiò: an acquieſcendum ſit graviter ægrotanti, ſi quia ob vomitum, vel aliam cauſam communicare ipſi non detur, petat, ut ad ipſum deferatur ſacra Euchariſtia, ad cujus ſaltem præſentiam in eo agone conſoletur?

14 Reſpondeo certè in ſuperiore ætate acquieſcebant majores noſtri, & Sanct. Bonaventurę, tantę doctrinæ viro, ob vomitũ in fine vitę communicare non valenti, delata ſacra Euchariſtia fuit ab ipſo ſaltem adoranda; & ſimile quid factũ in ſacris hiſtoriis legimus, & per omnes Belgii Provincias fuiſſe id uſo receptum, teſtatur Capeauila apud Gobat *de communione caſu 21.* Verùm hodie ob reverentiam factum eſt, ut Pius V. & Sacra Congregatio Concilii id prohibuerit: unde id non eſſe nunc permittendum, docent Sà, Rodriq. Poſſevin, & jam omnes, inquit Leander *diſp. 1. q. 42.* & ita in praxi eſſe ſervandum monet Delugo *lib. 1. Reſp. mor. dub. 11.* tametſi Delgadill in *loc. cit. n. 48.* dicat, ipſi eſſe ſuſpectum ejuſmodi prohibitionis decretum, donec authenticè conſtet.

An ſanctiſſimus Christi ſanguis in aliquo caſu infirmo concedendus?

15 INquires quartò, an graviter ęgrotanti, & non valenti ſacram particulam deglutire, liceat propinare Sanctiſſimum Chriſti Sanguinem?

16 Reſpondeo, nequaquam licere; quia eſt contra graviſſimam Eccleſiæ conſuetudinem, ut alia interim taceam, quæ legi poſſunt apud Delugo *loc. cit. dub. 10. num. 2.* Illud non eſt omittendum, hujus rei rationem non eſſe ſolùm ob reverentiã, ne ſcilicet ſubſit periculũ effundendi aliquid de Sacro ſanguine, quod facile evenire ſolet in rebus liquidis; ſed hodie ejuſmodi prohibitio, ut habet Delugo *loc. cit. num. 8.* magis fundatur in odio Hæreticorum, ut extirpetur hęreſis dicentium, non contineri totum Chriſtum ſub ſingulis ſpeciebus, vel uſum Calicis eſſe neceſſarium, & Eccleſiam errasse miniſtrando unam ſpeciem ſine alia, quæ ſunt tanti ponderis motiva, ut Eccleſia meritò cum tanto rigore uſum Calicis prohibuerit. Hæc Delugo.

17 Is autem, qui tanta ſiccitate laborat, ut ſacram particulam aſſumere nequeat, poterit adjuvari, ut alibi me dixiſſe memini; ſi porrigatur parva pars particulę, vino, vel ſimili liquori infuſa: ſi adhuc ſic non proficias, illum Deo devotè commenda, & ad templum regredere, ſacram in ſacrario repoſiturus.

Quando, quæ dicta ſunt, conveniant damnatis ad mortem?

18 CErtum eſt, hoc communicare poſſe, immò debere, cùm adſit pro morituris omnibus, communicandi, ſeu accipiendi Viaticum, præceptum.

19 Nota autem duo. Primò, poſſe damnatũ ad mortem non jejunum communicare, & quidem debere, ſi ei tempus opportunum communicandi jejunè non concedatur. Vide tamen, quod benignius dicam *numer. 17.* & recole, quæ modò dixi *num. 12.* Addit Delugo *de Euch. diſput. 5. num. 72. & 73.* non teneri Judicem ad differendam delinquenti mortem, etiamſi commodè poſſet, ut is jejunus communicet.

20 Nota ſecundò; eundem Judicem teneri tamen ſub mortali, concedere ejuſmodi damnato tempus ad communionem percipiẽdam; quia Judex impedire non poteſt adimpletionem tãti pręcepti. Unde meritò Pius V. anno 1569. ſuo proprio moto reprobavit cõtrariam conſuetudinem in Hiſpania acceptam. Excipe, niſi aliquod grave damnum timeatur; neque enim audiendus eſt Fagundez *Præcept. 3. Eccl. lib. 1. c. 4. num. 3.* dicens, etiam in caſu, quo Judex timeat, aut certò ſciat, reum ex occaſione ſe daturum in fugam, teneri ſub mortali opportunum tempus concedere; non eſt, inquam, audiendus; quia pręceptum charitatis non obligat cum tanto diſpendio: & impedimentum communionis in hoc caſu ipſi reo imputatur, non Judici volenti juſtitię actum, idque propter bonum publicũ, exequi: pręſertim etiam, quia ipſa realis Euchariſtię ſuſceptio nõ eſt ſimpliciter neceſſaria, cum ſatis ſit in voto; ideò non apparet, cur in Judice tanta tunc urgeat obligatio.

21 Idem dic, ſi reus nolit Sacramentum Pœnitentiæ ſuſcipere; neque enim tenetur Judex, illum à morte tunc liberare; quia ad Judicem pertinet, delicta punire: ad reum, ſe ad mortem intra tempus oblatum præparare; quod competens certè tenetur Judex offerre.

22 Diſcrimen tamen notabile agnoſcit Quintanadueñas *tract. 4. ſingul. 15.* inter Sacramentum Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ; nam, quia Pœnitentia eſt magis neceſſaria, advertit, Judicem omninò obligari aliquantò longius tempus reo concedere pro confeſſione; lege enim charitatis tenetur proſpicere ſaluti proximi; & ex alia parte, ut ſupponimus, ferè nunquam urget occidendi neceſſitas, nec periculum fugiendi.

23 Rectè igitur Sylveſter *ver. Judex p. quæſt. 11. §. 60.* inquit: piè petenti tempus competens ad confeſſionẽ non eſt negandũ, niſi crederetur, non ex devotione petere, ſed ſpe ereptionis, quia ſub patibulo petiit, qui non petivit in carcere. Hæc Sylveſter; & tamen etiã ibi aliquod tempus competens ad confeſſionem illi eſſe concedendum, ne ſit dubium.

An reus poſſit Communicare eodem die, vel eadem hora mortis?

24 SEd Inquires quintò: Si reus non communicavit pridiè ejuſ diei ſuę mortis, vel anteà, poteſtne, & debet communicare eodem, quo interficiendus eſt, die, vel hora?

25 Reſpondeo: poteſt, & debet, quia urget præceptum, donec in hac vita ſumus, nec eodem die ſolùm; verùm etiam una hora ante ſupplicium, ſi anteà non poteſt; quia intra ſpatium unius horę certũ eſt, ut ſupra notabamus, ſpecies Sacramentales conſũmari: quidquid dicat Sà, affirmans, Euchariſtiam huic debere dari ſaltẽ tribus, vel quatuor horis anteà, quod certè fateor, curãdum eſſe; ſed noſtra doctrina, quę jam hodie cõmunis eſt, eamque ſatis multi docent apud Leand. *tract. 7. diſp. 2. q. 14.* agit, quando anteà non poteſt: *Si illicò*, ait Quintanad. *loc. cit. ſing. 13. n. 15. poſt Euchariſtiæ ſuſceptionem eſſet reus ſuſpendendus, non dubitarem ei Euchariſtiam miniſtrare, ſi differre nollet Judex ſupplicium; Sacramenti enim hujus neceſſitas, & utilitas efficit, ne in hoc irreverentia ulla verenda ſit; quòd enim ſpecies illius in corpore vivo, vel mortuo conſumentur, non eſt inconveniens, & tunc poterit minima particula porrigi reo, ut conſumetur citiùs.* Hęc ex illo.

26 Si quis infidelis (ut hac occaſione id ſcias) convertatur in ipſo patibulo ad fidem, idem erit dicẽdum; nam poterit baptizari, & poſteà inſtructus eo modo quo tempus permittet, de Myſterio Euchariſtico, poterit, & debebit communicare, ut colligitur ex dictis, & docet Diana *p. 5. tr. 3. reſ. 43.* ſequutus Io: Sanch. *diſp. 40. à 9. 3.*

Quid

Quid ſi damnatus pridiè communicaverit?

27 INquires ſextò; ſi pridiè prædictus reus communicavit, & ita jam implevit præceptum ea noſtra ſententia allata *ſupra cap. 2. numer.* 6. poteritne die ipſa mortis iterùm communicare non jejunus? Communicare enim jejunum poſſe, dubium non ſit.

28 Reſpondeo, ſi heri e. g. communicavit jejunus, poterit communicare non jejunus hoc die ſupplicii. Idem probabiliter dic, ſi heri communicavit non jejunus, poterit enim etiam non jejunus communicare hodie: nam hodie, præſertim ſi ex oblivione, vel propter aliam cauſam reperiatur cibatus, uti poterit jure morientium, quibus in eo articulo conceditur etiam non jejunis communio. Et ratio hujus juris etiam in eo, qui non adimpleverat præceptum, eſt, quia conceſſio non jejunè communicandi non eſt ſolùm propter ſatisfactionem præcepti; verùm etiam multò magis, ſicuti diximus *n.* 12. ut in illo die, quo quis tanta mortis agonia laborat, hoc ſubſidio, & conſolatione roboretur, quam affert Chriſti Domini præſentia. Ita Quintanad. *loco cit.* probabiliſſimè, citans Suar.

29 Quæres: ſi hæc conceduntur damnatis ad mortem, cur eiſdē omninò negatur Extrema Unctio?

Reſpondeo: nimis clara eſt ratio, nam, quamvis hi ęquiparētur in aliquo cum infirmis, ut ſupra *dixi n.* 10. tamen verè infirmi non ſunt, pro quibus ſolis inſtitutum eſt Sacramētum Extremę Unctionis, ut habetur *Iacob.* 3. *Infirmatur quis in vobis; inducat Presbyteros Eccleſiæ, ut orent ſuper eum, ungentes eum oleo in nomine Domini; & oratio fidei ſalvabit infirmum, & ſi in peccatis ſit, remittentur ei.*

An Pœnitenti hæretico relapſo, & ad mortem damnato, concedenda ſit Communio?

30 INquires ſeptimò: Hęretico relapſo pęnitenti (quinam hic ſit, vide apud Carenam mox cit.) cōceditur ne ſacra communio, quando relaxatur brachio ſæculari perimendus?

Reſpondeo, quoad Sacramentum Pœnitentię cōcedi omninò debere; loquimur enim de pęnitente, qui ſtrangulatur quidē, ſed mortuus deinde comburitur, nam relapſus impęnitens omni Sacramēto indignus, vivus comburitur. Quoad communionem verò, quæ eſt quæſtio ad nos hic pertinens, ut habet Carena *part. 2. de Hæret. pœnitent. tit. 2. à num.* 30. in Inquiſitione Italica conceditur ejuſmodi relapſo pœnitenti etiā Euchariſtia, non verò Eccleſiaſtica ſepultura: at in Inquiſitione Hiſpanica negatur prædicto Euchariſtia propter periculum (inquit) quod poſſet evenire ea alteratione, quam recipit relaxandus brachio ſæculari, ſed ego dicerem potiùs ob terrorem aliorum.

CAP. XIII.

Quædam an liceant communione peracta: an ſpuere?

1 INquires primò: an liceat ſtatim à communione expuere?

Reſpondeo: nullum eſſe pręceptum prohibens tunc expuere, ut notat Leand. *tract.* 7. *diſp.* 66. *quæſt.* 44. Intellige, poſtquam non eſt periculum, quod aliquod fragmentum ſacræ Hoſtiæ in ore remanſerit. Convenit tamen ob reverentiam tantiſper expectare; de qua re, ut etiam de catarroſo, & tuſſiente latè diximus *ſupra cap.* 7. *à num.* 46.

An ſtatim comedere?

2 INquires ſecundò: an liceat ſtatim poſt communionem comedere, vel bibere?

Reſpondeo: nullū extare pręceptum prohibens hanc præproperam commeſtionem, potationemque; præceptum enim ſolùm eſt de non comedendo ante communionem, non verò poſteà. Et *cap. tribus gradibus de conſecrat. diſtinct.* 2. quod abſtinentiam per ſex ſaltem horas mandabat, jam uſu abrogatum eſt: nihilominus hodie timorati ob reverentiam per horam plus minuſue ſolent à cibo ſe continere, quamvis ſtatim comedere, vel bibere nulla culpa ſit. Hinc Dicaſtillo *diſp.* 9. *n.* 413. *poſt Sotum*, ait, nihil dedecens admitti à Religioſis, qui quandoque ſtatim à ſuo ſacro ad communem menſam ſe conferunt.

3 Quæres hac occaſione. Facta communione à laico, quid melius eſt, ſumere ablutionem, id eſt, parum vini, aut aquæ, an abſtinere ab illa?

4 Reſpondeo: Quartus *in rubr. Miſſ. part.* 2. *tit.* 10. *num.* 6. ſic ait: *Congruit omninò, ut communicantibus detur ablutio, ut ſi fragmentum aliquod ori adhæſerit, deglutiatur, ne cum ſaliva expuatur; quod prætermitti non debet, tum ob cautelam prædictam, tum ob reverentiam Sacramenti, poſt cujus contactum decet ablutio, etiam digitorum Sacerdotis.* Hęc quidem ille cōgruenter. Sed quia video in noſtris Siciliæ regionibus vix id obſervari; ideò ſi fiat, benè eſt; ſin aliter ſe conformem aliis reddere, benè item eſt, niſi fortè ſacra particula adhæreat palato; tunc enim neceſſaria eſt ablutio, de qua re dixi ſupra *c.* 11. *num.* 15.

An liceat debitum conjugale petere, vel reddere die Communionis?

5 INquires tertiò; an die peractæ communionis liceat debitum conjugale reddere, vel petere?

Reſpondeo, reddere, cùm ſit juſtitię actus; item petere ad finē habendæ prolis, vel ad evitandum incontinentię periculum, qui ſunt matrimonii fines, nullum eſſe peccatum, certum eſt: at petere ad finem ſolius delectationis, eſſe veniale putat Sylveſter, aliique apud Marchinum *de ordine tr.* 3 *p.* 3 *c.* 2. *nu.* 6. quidquid alii in contrarium ſentiant.

6 Eo die dictum eſt; nam ſi ob delectationem petatur ſtatim à communione, eſſet etiam irreverentia, nec à veniali excuſanda. Verumtamen in eo caſu concederem, quando id remedium eſſet neceſſarium ad evitandam incontinentiam: ſed profectò quandonam tanta neceſſitas?

Quid de peccante mortaliter die Communionis?

7 INquires quartò: an peccet proprio ſacrilegii peccato, qui eodem die, quo communicavit, mortaliter peccat?

Reſpondeo negative; & quamvis propendeam ad dicendum, tunc aliquid aggravari ex hac circunſtantia peccatum; tamen, quia non mutat ſpeciem, non erit neceſſariò ad confeſſionem deferenda, cùm ſufficiat, ipſum peccatum in ſua ſpecie deferre.

8 Quid ſi non quidem eodem die, ſed ſtatim à communione mortaliter quis peccet? Reſpondet Diana *par.* 11. *tract.* 8. *reſol.* 58. quem citavi ſupra in ſimili *cap.* 9. *nu.* 4. ait, fornicantem ſtatim à communione, ultra peccatum contra caſtitatem, peccare peccato ſacrilegii in propria ſpecie ſacrilegii, ſpecialiter Confeſſori aperienda; quā ſententiam ego nunc approbo, ſi ſit ſermo de peccatis turpibus: at ſi loquamur de cęteris peccatorum generibus, non videtur eadem ratio, cùm illa turpia magis opponantur puritati carnis Chriſti Domini; unde in illis major eſt, & ſpecialis irreverentia contra ejus cultum, quàm ſit in cæteris. Id tamen ſapientioribus decernendum relinquo. Vide omninò dicta *c.* 9. *nu.* 4. & *c.* 16. *num.* 26. *in tract. de confeſſione.*

CAPUT XIV.

A quo, & quo ornatu diſtribuenda eſt Euchariſtia, & an ab omnibus Sacerdotibus?

1 QUòd miniſter diſtribuēdę Fidelibus Euchariſtię ſit ſolus Sacerdos, & neceſſitate urgente, Diaconus, ex commiſſione tamen Sacerdotis, ut etiā ſemper, deficiente Sacerdote, quando porrigenda illa eſſet alicui, vel etiam ſibi ipſi vita periclitātibus, quia tūc præſumitur commiſſio ipſi à Sacerdote facta, eſt extra controverſiam. Sed ſunt hic alia explicanda ad ejuſmodi miniſtrantem pertinentia, pręter illa, quæ per occaſionem dicta ſunt ſupra, præſertim *c.* 2. & 7.

2 Inquires enim primò: an quilibet Sacerdos licitè miniſtret cuicumque ex Fidelibus indifferenter Euchariſtiam?

3 Reſpondeo cum neceſſaria diſtinctione; vel enim agis de communione neceſſaria, qualis eſt illa, quæ fieri debet in Paſchate; & illa, quę in fine vitę; vel de voluntaria, qualis eſt ea, quę fit à Fidelibus ex devotione, ſeu ex ſupererogatione: priorem nō licet miniſtrari à quibuſcūque Sacerdotibus, ſed à Parochis, & Pręlatis, vel delegatis ab illis, ut ſupra *c.* 2. & 4. dictum eſt ſatis: poſteriorē licitè quilibet Sacerdos miniſtrare poteſt omnibus indifferenter, etiā non petita licentia à Parocho, ſeu Pręlato. Rationes cujus doctrinę plures affert Delgadillo *de Euch. cap.* 4. *dub.* 5 & 6. nerviſque omnibus confirmare contendit. Pręcipua ratio eſt, quia, inquit, ex vi Ordinis Sacerdotalis, cuilibet Sacerdoti confertur poteſtas diſtribuēdi communionē voluntariam: nam ſicuti quilibet Sacerdos habet ex vi ordinis poteſtatem, ſeu juriſdictionem ad confeſſionem Sacramentalem adminiſtrandam volūtariam, quę eſt ea, quæ fit de venialibus, vel de mortalibus aliàs ritè abſolutis; ſic ad communionem voluntariam, quę eſt ea, quę fit infra annum ex ſupererogatione; eadem enim eſt ratio de confeſſione, ac de communione.

4 Ad aliam rationē ſe convertunt Delugo, Suar. Vaſq. & omnes, ut loquitur Leand. *tract.* 7. *diſp.* 4. *quæſt.* 3. quia ajunt, omnes hodie Sacerdotes habent licentiam tacitam Parochorū, Epiſcoporum, & Prælatorum Regularium ad admininſtrandam Euchariſtiā volūtariè petentibus, (nota, quòd illa prior ſententia recurrit ad poteſtatē datā in ordinibus à Chriſto, hæc ad datam à Paſtoribus Eccleſiæ) ne ſcilicet defraudentur Fideles frequentatione tam utilis Sacramenti, ſi cogerentur quærere, à quo illud ſuſcipere debeant.

5 Ex his ergo jam colligis, extra communionē paſchalem, & extra finem vitæ, Sacerdotem quemlibet tibi voluntariam cōmunionem miniſtrare licitè poſſe, & conſequenter eam à ſe poſſe ſuſcipi, ſive in templis Sęcularium, ſive Regularium, ſive ubicunque celebretur Miſſa, ut in ſuperioribus me iterùm dixiſſe recordor.

6 Nec

Digitized by Google

6 Nec obſtat, quòd multa privilegia ſint hac de re conceſſa Religioſis, aliiſque; non obſtat, inquam, quia hæc conceſſa ſunt, ut ſæpè numero fit, vel ad ſcrupulos avertendos; vel pro illis, qui ſuſtinent, etiam ad voluntariam communionem neceſſariam eſſe Paſtoris, vel ejus delegati licentiam.

Quid de Laico?

7 INquires ſecundò: an aliquando liceat laico, atque adeò Subdiacono, vel Clerico in minoribus, Euchariſtiam aliis diſtribuere?

Reſpondeo; duas de more eſſe ſententias; altera negat, nè in caſu quidem neceſſitatis urgentis dandi deficientibus Sacerdotibus, Viaticum infirmo. Ita ſuſtinent Filliuc. Delugo, Pagũdez apud Leand. *tract.7. diſput.14. quæſt.13.* quibus adde Marchinum *de Peſte. par.3. cap.8. num 6. & cap 9. numer.7.* Ratio præcipua eſt, quia ſic poſtulat reverentia tanto Sacramento debita, quam expẽdit *capit. Pro vinciæ, de conſecrat. diſtinct. 2* ſic dicens: *Quidam Preſbyteri in tantum parvipendunt divina myſteria, ut laico Corpus Domini tradant ad deferendum infirmis*; & ſic addit: *Interdicit Synodus, ne talis temeraria præſumptio ampliùs fiat.*

8 Altera in tanta neceſſitate urgẽtis mortis, nec præſtò exiſtẽte Sacerdote, cõcedit, poſſe laicum infirmo Euchariſtiam, immò & ſibi ipſi, ſi alius non adeſt, porrigere. Ita Reginald. Leſſius, Caſtrop. Tho. Hurtad. aliique, quos citat, & ſequitur probabiliter Leander *loc. cit.* Id quod mordicus defendit Delgadillo *cap.4. de Euchar. à numer.36.* Ratio præcipua eſt, quia, quòd Sacerdos aliis diſtribuat Euchariſtiã, ſolùm eſt de præcepto Eccleſiaſtico, neque enim apparet, quòd ſit de divino; at præcepta Eccleſiaſtica non urgent in tanta neceſſitate, & uſus primitivæ Eccleſiæ, quo Sacer Miniſter dabat in laicorum manus communicare volentium, ſacram Euchariſtiam, ut eam in proprias domus deferrent, poſteà aſſumẽdum; uſus, inquã, hujuſmodi oſtendit, accipere à ſolius Sacerdotis manibus Euchariſtiam, eſſe ſolùm de conſuetudine hodie, vel de diſpoſitione Eccleſiæ; quę, ut dictum eſt, in tanta neceſſitate non obligant, præſertim cùm hæc non ſit tanta irreverentia, ut non vincatur à ſumma utilitate, quam pius noſter Dominus velle ſupponitur in ægrotante, quamvis irreverentiam magnam cognovimus ſupra *capit.2. numer. 18*. Unde negavimus? Sacerdotem ſine veſtibus ſacris, & ſine aliis obſervationibus ibidem dictis, poſſe conſecrare, ad moribundum communicandum.

9 Neque obſtat illud S. Thom. & Eccleſiæ *Cujus Officium committi valeat ſolis Presbyteris, quibus ſit congruum, ut ſumant, & dent cæteris*; vel illud *cap. modò nu.7. citat.* non obſtat, inquam, quia certum eſt, hoc officium auctoritativè ex jure ſuo convenire Sacerdotibus, & ordinariè per illos debere deferri ad infirmos: at miniſterialiter, & ut inſtrumento, atque in tanta neceſſitate poteſt aliis convenire, ut per omnes; tunc convenit Diacono; & non eſt ratio, cur deficiente Diacono, non poſſit in ea neceſſitate etiam laicis convenire; ſicuti eiſdem convenit alium baptizare, Sacerdote, vel alio Miniſtro deficiente.

10 Quòd aliqui pro hac ſecunda ſententia afferant exemplũ Mariæ Reginæ Scotiæ, quę ſe ipſam ſub tempus ſupplicii cõmunicaverit, benè eſt; ſed hanc ſecundam ſententiam non evincit; quia illa, ne tunc ſacra Euchariſtia in manus Hæreticorum deveniret, potuit prudenter, immò & debuit (quandoquidem nullus aderat Sacerdos) ſacras illas particulas ipſa conſumare. Utraque tamen (ſemoto certè ſcandalo) ſententia probabilis eſt.

11 Subinquires: poteſtne Sacerdos licitè extra ſacrificium communicare ſeipſum ex devotione, & morte non inſtante?

Reſpondeo: ſi non adſit alius Sacerdos, qui illi porrigere ſacrã hoſtiam poſſet, facilè concederem; ſecus non item; quia ſi adeſt alius Sacerdos, adeſt legitimus Miniſter; ab ejus ergo manibus accipere debet, quia ſe conformem reddere communi hodie Fidelium conſuetudini, neceſſariũ eſt. Quòd ſi adſit Diaconus, pari modo ab ejus accipiat manibus propter eandẽ rationem: ſed certè tunc poterit etiã jure ſuo uti Sacerdos, & propriis manibus ſe communicare, cum ſui juris ſit, id committere, vel non committere Diacono, qua commiſſione non data, jam deficit legitimus Miniſter.

12 Abſente Sacerdote, poſſe Diaconum ſe ipſum cõmunicare ſine neceſſitate, ſed ſolùm ex devotione, negat, & quidem probabiliter, Sà, *Verbo Euchariſtia n.33.* quia ipſi conceditur hujuſmodi adminiſtratio, urgente dumtaxat neceſſitate; ſed concedit Vaſq. & Dicaſtillus, quem citat, ac recipit Leander *tract. 7. diſp.4. quæſt.16.* quia ciſo, verum ſit, quòd Concilium Nicænum concedat Diacono, communicare alios propter neceſſitatem dumtaxat; ſed ad communicandum ſe ipſum non requirit ullã neceſſitatem, ſed ſolùm abſentiam Presbyteri. Ecce verba (*quòd ſi non fuerint præſentes, vel Epiſcopus, vel Presbyter, tunc ipſi Diaconi proferant, & ſumant.*

An cum parte ſuæ Hoſtiæ liceat Sacerdoti alios communicare?

13 INquires tertiò: an Sacerdos licitè communicet Fidelem, ei partem ſuæ hoſtiæ porrigendo? Reſpondeo: Sanè licebit; quia ſic etiam Chriſtus Dominus fregit, & dedit &c. atque ex alia parte nullum eſt præceptum, neque legitima conſuetudo in oppoſitum introducta. Ita Emman. Sà, *Verbo Euchariſtia num.15.* Ioan Sanchez *diſp.22. nu.31.* Delugo *de Euchariſtia diſp.20. num.69.* aliique.

Quo ornatu diſtribuenda eſt Communio à Sacerdote?

14 INquires quartò: quo ornatu, ſeu veſtibus Sacerdos aliis Euchariſtiam miniſtrabit? nam ſupra *capit.10 numer.8.* ſolùm diximus, quem ornatum ipſe, qui Euchariſtiam ſuſcipit, habere debeat.

15 Reſpondeo: ſanè cum ſtola, & ſuperpelliceo ſi loco ſuperpellicei uteretur alba, non poſſem illum condemnare, ſicuti nec Marchinus *tract.2. de ordine cap.8. numer.6.* eum condemnat, ſi deficiente ſtola, diſtribuat cum ſolo ſuperpelliceo. Et ſicuti Delgadillo *de Euch. cap.4. num.60* non condemnat ſaltem de mortali eum, qui ſine ſuperpelliceo diſtribuerit Fideli ſano; multò minus cõdemnaret, ſi Fideli graviter ægrotanti, quando ſuperpellicei, vel albæ copia haberi non poteſt; quamvis Leander *loc. cit.* damnet de mortali. Quid ergo nos dicemus? Equidem Sacerdotem decenter habitu Clericali, vel habitu Religioſo indutum, ſolaque ſtola ornatum, vel cum ſolo ſuperpelliceo, aut ſola alba condemnare (aliqua exiſtẽte neceſſitate) non poſſem; quia, dum decentia debita ſervetur, aliæ veſtes in diſtribuenda Euchariſtia (aliud longè diverſum eſt in celebrando; de quo agitur in tract. de Miſſa) non ſunt tanti momenti. *Et cap. ſanè de celebr. Miſſarum*, quod inducit Leander pro ſuperpelliceo, vel eſt de ſolo conſilio, vel uſu abrogatum eſt; ſcandalum autem adſtãtium, ſi quod times, facilè removeri poteſt, ſi illos inſtruas de veritate.

Quid de aliis Cæremoniis fieri ſolitis in diſtribuenda Euchariſtia?

16 INquires quintò: eſtne peccatum omittere, dum à Sacerdote diſtribuitur Euchariſtia, illas alias cæremonias: puta. luminis accenſi. confeſſionis generalis, abſolutionis peccatorum &c. per illa verba, Miſereatur veſtri &c.

17 Reſpondeo. Leander affirmat eſſe mortale, & movetur ex eo, quòd *in cap. Sanè de celebr. Miſſa* habetur, quòd accendatur lumen, quando extra Miſſam Euchariſtia diſpenſatur; ſed ego ſequor Suar. *diſp.72. ſect.7.* & Dian *par.10. tract.16. reſol.4* alioſque, in eorum omiſſione ſolùm cognoſcentes veniale, & in neceſſitate cũ Paiord. *lib.3. tit.3. num.32.* nullum. Neque plus velle poteſt dictum *c. ſanè*, ſi loquamur de lumine accendendo, quando communio diſtribuitur extra Miſſam; nam, dum celebratur ſacrum, alia eſt ratio. Accendendum autem hoc lumen in diſtribuenda Euchariſtia ſemper intelligitur (præter lumen lampadis) de alio lumine, ſeu candela: Dico extra Miſſam, nam, dum celebratur ſacrum, qua obligatione debeat adeſſe lumen, alibi dictum eſt in opuſc. noſtro *de ſacrific. in Miſſa lib.1. c.5.*

18 Dices: quandoquidem hujus lampadis coram Sanctiſſimo facta eſt mentio, ſcire cupio, quid juris de continuo ardente lumine coram illo?

19 Reſpondeo. Quintanad. *de Euch. ſing. 1.* damnat peccati mortalis Parochum, & conſequenter Superiorem Eccleſię, ſi eo ſciente, & conſentiente, lãpas ante Venerabile Sacramentũ integro die non ardeat; & proinde non leviter delinquere ædituum, qui per tres, aut quatuor noctes relinquat lampadem extinctam, quia Paulus V. in ſuo Rituali mandat, continuè ardere illic lampadem; ſi verò per unam tantùm horam, aut quid ampliùs peccatum grave non committere. Ita Quintanad.

20 Quibus relatis, ſubjungit Gobat *de communione cap.2.* in hunc modum. Noſtra Synodus Conſtãtienſis dicit quidem, ardeat noctes, atque dies coram tabernaculo lampas; non tamen utitur verbo, reatum læthalem inducente; & vidi pluribus in locis, partim ob inopiam, partim ob longam conſuetudinem, & etiam alicubi ob torporem, non ita ſevere obſervari hanc doctrinam, quam non admitto univerſaliter in tanto rigore. Hactenus ille.

21 Nos in noſtris Siciliæ diœceſibus rigidiores in hac re ſumus; & certè cujuſcumque Eccleſię legitima cõſuetudo ſervanda eſt. Leander quidem *tract. de ſacrific. Miſſa diſput.7. quæſt.71.* ait, non eſſe quidem præceptum in jure de hac continuatione lampadis coram Sanctiſſimo; eſſe tamen ſub mortali univerſalem Eccleſiæ conſuetudinem, licèt etiam hanc neget Marchantius apud eundem, præter modò dictum Gobat. Iterum igitur dico, ſervandam eſſe cujuſcunque Eccleſiæ conſuetudinem.

CAPUT XV.

Quomodo prędicta ſint obſervanda in communicandis peſte infectis.

1 UT id, atque ea, quæ huc pertinent, plenè explicentur, inquires primò, qua obligatione teneantur Parochi

rochi ad Euchariſtiam porrigendam contagioſa peſte infectis.

2 Reſpondeo, cum Filiberto Marchino *de peſte part.* 3. qui, com ex communi Theologorum ſententia, dixiſſet *cap.* 1. *numer.* 10. regulariter loquendo, Parochum utpote Paſtorem bonum teneri ſub mortali, etiam cum periculo vitæ, per ſe, vel per alium, Sacramenta Pœnitentiæ, & Baptiſmi prędictis miniſtrare, ſi opus fuerit; deinde addit *c.* 2. quoad Sacramenta Euchariſtiæ, & Extremæ Unctionis diverſimodè loqui Theologos: alii enim cum Joanne Echio putant, obligari etiam ad hæc Sacramenta infectis miniſtranda, quamvis cum certo eorum vitæ periculo: alii cum Suario obligari ſolùm ad miniſtrandam Euchariſtiam, non verò Extremam Unctionem: alii cum Philiarco, aliiſque ad neutrum obligari, modò infectus, ſit legitimè confeſſus.

3 Dico ergo cum eodem Marchino, hanc tertiam ſententiam amplectente, Parochum, poſtquam, ut dictum eſt, ſive per ſe, ſive per alium peſte infectorum confeſſionem audivit, abſolvitque, non eſſe ſub mortali cogendum, ad miniſtrandam prędictis Euchariſtiam, vel Extremam Unctionem cum admodum veriſimili vitæ periculo; eſſe tamen id magnę perfectionis, & charitatis opus, dubitare neminem poſſe. Ratio præcipua hujus tertiæ ſententiæ eſt, quia ritè confeſſus, & abſolutus jam manet in ſtatu gratiæ, & ſic gloriam non amittet, atque ex alia parte Parochus ea vi curæ paſtoralis ſolùm tenetur vitam exponere pro neceſſariis ad ſalutem ſuarum ovium, non verò pro non neceſſariis; ad hæc enim tunc obligatur, quando ea conferre poteſt ſine claro ſuæ vitæ periculo, ſecus nimis ſupra humanas vires exporceremus à Parochis; unde judicandum, per aſſumptionem officii, ad hæc non neceſſaria, non tam rigoroſè ſeſe obligaſſe.

4 Confirmatur hæc ſententia ex declaratione Sacræ Congregationis ad S. Carolum Borromeum miſſa, de qua ibidem teſtatur Marchinus.

Die 3. Menſis Decembris 1677.

Congregatio cenſuit, ſcribendas eſſe litteras ad Carolum Borromeum in hanc formam.

Parochi tempore peſtis tenentur omninò reſidere in ſuis Eccleſiis Parochialibus, & ſi non reſideant, agendum contra eos ex Decreto cap. 1. ſeſſ. 25. & ſervata forma ibi præſcripta; miniſtrare verò Parochianis peſte infectis Sacramenta Pœnitentiæ, ſeu confeſſionis, & baptiſmi per alios.

Et licèt Alciatus diceret, quòd ex duobus ultimis verbis videatur prohiberi, ne Parochi etiam volentes per ſe ipſos hæc duo Sacramenta miniſtrent; tamen tota Congregatio dixit, quòd iſta erat mens Sanctiſſimi in prohibendo hæc Parochis ad commodum Parochianorum, qui ſani eſſent; hi enim univerſaliter nollent converſare cum Parochis euntibus ad infirmos peſte.

5 Hactenus Congregatio, quæ, cùm ſolùm requirat curam Parochorum pro miniſtranda pœnitentia, & Baptiſmo in illo periculo, videtur eoſdem excuſare à miniſtranda Euchariſtia, & Extrema Unctione. Et ſanè non ſolùm excuſabuntur; verùm etiam obligabuntur hæc duo ſacramenta non miniſtrare, quando ob adminiſtrationem horum deeſſet, vel defecturus eſſet, qui poſteà adminiſtraret Pęnitentiam, vel Baptiſmum, ſic enim nocerent gregi; non prodeſſent.

6 Dictum eſt autem *numer.* 3. (*cum admodum veriſimili periculo*) nam ſi periculum non eſſet hujuſmodi, ut evenire ſolet initio peſtilentiæ, quando nondum certum apparet periculum, vel quando contagium læviter ſævit, pauciſſimique inficiuntur; ſanè ea vi ſui officii cogendi ſunt Parochi ad miniſtrandam etiam Euchariſtiam, & Extremam Unctionem, ut notat ibidem Marchinus *num.* 18.

7 Notatque idem *num.* 19 cum Filliucio: ſi peſte infectus, morti proximus, Sacramentum Pęnitentiæ propter aliquod impedimentum non ſuſcepit, omninò Parochum, ſive per ſe, ſive per alium teneri, infecto illi ſacram Unctionem conferre, ut ſcilicet ſi fortè peccato mortali ſit maculatus, poſſit attritus cum Sacramento Extremæ Unctionis in gratiæ ſtatu poni.

8 Notat denique Leander apud Delgadillo *cap.* 4. *de Euchariſt. nu.* 12. in prædicto tempore peſtis licitè deferri Euchariſtiam ad peſte laborantes abſque præcedenti lumine, vel ſine ſtola, vel ſuperpellicco, quando hæc commodè adhiberi non poſſunt, quia ipſum Sacramentum, debitaque illi reverentia quaſi cedit tantæ infirmi neceſſitati.

An Peſte infectis miniſtrare liceat Euchariſtiam aliquo Inſtrumento?

9 QUoniam Suarez *de Pœnitent. diſputat.* 44. *ſect.* 3. *numer.* 20. aliique allati, approbatique à Marchino *loco citato cap.* 5. dicunt, non eſſe incongruum, peſte infectis miniſtrari à Parochis, ut magnum vitæ diſcrimen effugiant, Extremam Unctionem à longe, virgula quadam argentea, ſive ex alia congruenti materia: inquires ſecundò, an id liceat in Euchariſtia, hoc eſt, per aliquod inſtrumentum affabrè factum porrigere infecto ſacram hoſtiam?

Ut hæc quæſtio dilucidetur, habe hic, quæ docet contra hoc inſtrumentum Marchinus, quæque docet Mancinus in favorem.

10 Marchinus *loco citat. cap.* 5. *num.* 6. ſic pronunciat; Dico, regulariter loquendo, uſum hujus inſtrumenti in adminiſtranda Euchariſtia eſſe hoc tempore reprobandum: ſic Bonacina, ſic etiam Concilium quintum Provinciale Mediolanen. in quo quindecim Epiſcopi, & inter eos multi doctiſſimi interfuerunt. Ratio eſt, tum ob reverentiam tanti Sacramenti, quæ requirit, ut adminiſtretur à manu conſecrata, tum ob periculum, ne ſic deiiciatur Sacramentum. Confirmatur, quia graſſante eo anno per plures partes peſtilentia, nullus Epiſcopus uſum hujuſmodi inſtrumenti permiſit. Quare Poſſevinus, qui citatur contra hanc ſententiam, poſtquam uſum dicti inſtrumenti, quaſi diſputativè approbare viſus eſt, tandem ſic adjecit: ego tamen non recederem à communi uſu Eccleſiæ, quæ eſt miniſtrare immediatè manu Sacerdotis. An autem (*addit Poſſevinus*) qui illo inſtrumento uteretur, peccaret mortaliter, dubito; quia cōtraveniret gravi cęremonię Eccleſię univerſalis.

11 Praxis ergo ad evitandum contagium in eo tempore erat, ut os ejus infecti, qui Sacram Euchariſtiam ſuſcipere debebat, aperiret, ut ſic exhalaret peſtifer halitus; deinde Sacerdos elongabat brachium, & ab infirmo longè diſtans, ſacram hoſtiam eidem diſpenſabat; ſtatimque abſque ulla mora digitos, & totam manum aceto abluebat. Hæc Marchinus.

12 Sed contra Mancinus ſic habet *in practica de viſitandis infirmis practica* 8. Potes, ſecluſo periculo irreverentiæ, uti aliquo decenti inſtrumento ad communicandum peſte infectos, ut mortis periculum evites; nam, quod tibi prodeſt, & alteri non nocet, facilè concedendum. Ita Poſſevinus, quem ſequitur Victorellus; & hic quidem ait: ſicuti ſacra Euchariſtia poteſt miniſtrari patena, ita poſſet aliquo inſtrumento affabrè facto, etiamſi iſtud non ſit, ut eſt patena, conſecratum: nam poſſet reſponderi, pyxidem, in qua ſervantur particulæ, non oportere eſſe benedictam, ut tenet Azor, ita ergo nec inſtrumentum affabrè factum ad hunc effectum communicandi infectos: & quidem hanc opinionem idem Bonacina probabilem eſſe putat.

13 Accedit denique uſus aſſiduus, quem tenet D. Petrus de Marchis Archiep. Smyrnen. in ſua diœceſi, in qua aſſiduè peſtis viget; & ipſemet Patribus meæ Religionis miniſtrantibus infirmis retulit, eſtque hujuſmodi. Poſt illorum confeſſionem Sacramentalem, Sacerdos ponit reverenter particulam conſecratam ſuper folium paginæ albę exiſtens ſuper ſcabellum ad id præparatum, & dictis verbis: *Domine non ſum dignus &c.* infirmus accedit ad Sacramentum, & lingua particulam ſumit, accipitque à Miniſtris purificationem, & interim Clericus candela accenſa in ſummitate virgæ paginam illam comburit. Hæc præfatus Archiep. quem uſum probabilem puto, tutaque conſcientia teneri poſſe tempore peſtis tantùm. Hactenus Mancinus.

14 Advertis ingeniorum diverſitatem inter duos tam vicinos nomine, quàm ſententiis diſtantes. Hinc tamen collige, utramq; opinionem admitti probabiliter poſſe: quoad ſcandalum verò, ſi fortè ex alterutra timeatur, facilè illi occurres, monendo adſtantes de probabilitate, ſecuritateque opinionis. Sententię Mancini adhęret etiam Venerus, & Marcanſ. apud Dianam *part.* 3. *tract.* 4. *reſ.* 114. & *part.* 5. *tract.* 3. *reſolut.* 50. eamque probabilem vocat Barboſa, & Paxiordan. apud Gobat *de communione caſu* 21. admittitque Gavantus *in Enchiridion. Epiſcoporum Ver. peſtis num.* 7. & idem Gobat limitans pro locis, ubi ſic uſurpatur, addens ibidem alium modum communicandi prædictos peſte laborantes, nempè ſi ſacram particulam imponas ſpatulæ, atque ita porrigas ægroto, ſtatim deinde ſpatulam abluturus. Ita Gobat. Spatula autem eſt inſtrumentum ad gladii formam factum, ſeu ad ſimilitudinem frondis arboris palmæ. Quòd ſi latior, & in parvæ patenæ formam (ut ſic caveatur periculum) ſumma pars ſit, fiatque ex argento, vel ſimili decenti materia; nec, ut dixi, ſit periculum, quòd decidat facilè ſacra particula; ſi inquam, ſic fiat, videtur ad intentum noſtrum aptius inſtrumentum, quàm prædicta pagina, & ſcabellum.

15 Idem Archiep. Smyrnenſ. (ut id etiam hac occaſione non omittatur) Extremam Unctionem peſte infectis ſic adminiſtrari poſſe, aſſeruit. Ligant in ſummitate virgæ parvæ globulum bambaceum, quem oleo ſancto Sacerdos intingit, & ungit partes corporis ungendas cum debita forma; deinde cum alia virga, in cujus ſummitate eſt alligatus parvus etiam globulus ſtupæ, ſeu bambacis, partes unctas abſtergit cum conſuetis obſervationibus, &c. Hæc ex Archiepiſcopo Smyrnenſ. Mancinus *ibid.*

CAPUT XVI.

An indigno miniſtranda ſit aliquando Euchariſtia publico, vel occulto peccatori?

1 REgula generalis hac de re eſt ſequens, tres habens partes. Prima pars eſt hujuſmodi. Communionem negabit Sacerdos, ſive Parochus, ſive non Parochus peccatori publico publicè petenti. Secunda eſt: negabit item occulto petenti occultè, ſed non negabit occulto publicè petenti. Tertia eſt: concedet publico, vel occulto, ſi non conſtet, eos conſiſtere in luto peccati. Ratio horum ducitur

ex illis

Digitized by Google

ex illis duobus principiis, quòd ſcilicet *non eſt dandum Sanctum canibus, Matth. 7.* & quod conſervanda ſemper eſt fama proximi. Legite hæc latè apud Suar. *diſput. 67 ſect. 5.* & Fagundez *præcept. Eccl. 5. lib. 3. c. 10.*

2 Ad majorem tamen explicationem pro praxi, nota primò: ſi peccator occultus petat quidem occultè, ſed præſentibus aliquibus, qui illius peccatum ſciunt, neſciunt tamen pœnitentiam, tunc ille non eſt occultus reſpectivè ad hos, apud quos jam amiſit jus famæ, nec dum conſtat, illam recuperaſſe per emendationem; quare deneganda eſt ipſi communio: quòd ſi vel unus tantùm ex aſſiſtentibus ejus peccatum neſciat, erit ſanè occultus, & ei non erit deneganda communio, quia tunc petens communionem retinet jus famæ, quæ non amittitur niſi per publicitatem, quam nunc nō adeſſe ſupponimus.

3 Nota ſecundò, ſi ſcias peccatum alicujus impœnitentis ex ſua Confeſſione Sacramentali, qui tamen petat communionem ſive publicè, ſive occultè, eam, nequaquam, deneges; ita te obligante rigoroſo ſigillo confeſſionis, etiamſi occultiſſimè petat; id enim eſſet exprobrare peccatum pœnitenti, quamvis ipſe nullus adverteret.

4 Nota tertiò, illud hic difficile eſt in praxi, quomodo cognoſcatur, petens Euchariſtiam, amiſiſſe, vel non amiſiſſe jus famæ, unde ipſi petenti debeam, vel non debeam morem gerere? Habe præ oculis ſequentem diſtinctionem, quam colligo ex Caramuele *lib. 3. Theolog. mor. num. 5393.* Vel antequam accedas ad altare, ſcis Petrum e.g. peccatorem publicum à te velle petere Euchariſtiam, vel neſcis anteà, ſed dum ibi exiſtis, accedit ad te communicaturus dictus peccator: ſi ſit hoc poſterius, regulariter illum communica; quia in eo temporis momento, iiſque circumſtantiis non potes deliberare, an ille fuerit à Deo tactus, & conſequenter confeſſus, & emendatus: quare, niſi evidentiſſimè tibi conſtet, ipſum adhuc eſſe in peccato (quod certè id difficile videtur, id tibi conſtare, tunc poſſe) non potes illum repellere.

5 Si ſit illud prius, hoc eſt, antequam ad altare accedas, ſcias, Petrum e. grat. eſſe peccatorem, tunc examina diligenter tecum circumſtantias, ſeu indicia obſtinationis, vel emendationis, nam ſi omnibus à viro prudenti expenſis, publicus ita eſt, ut nulla tergiverſatione cælari ejus peccatum, ſeu impœnitentia poſſit (ut e.g. ob concubinam domi adhuc retentam) audacter repelle; ſecus, benignè admitte.

6 Tunc autem per nullam tergiverſationem cælari poteſt peccatum, non quidem quando adeſt ſola probabilitas, ſed quando adeſt ejus peccati evidentia, vel adſunt ejuſdem peccati violenta indicia, quæ certè pariunt evidentiam moralem.

7 At quænam eſt hæc evidentia moralis? Reſpondeo, eſt illa, quæ innititur talibus indiciis, ut ea nulla probabili ratione depelli, vel obſcurari valeat id, quod ex illis indiciis naſci videtur; ſive, quæ tales habet conjecturas, ut nihil appareat, quod contrarium ſuadere probabiliter poſſit. Ejuſmodi eſt commune exemplum, nudum cum nuda invenire in loco occulto ad inferendum turpem congreſſum.

Num & quando communicandus peccator infirmus?

8 AT inquires primò, ego Confeſſarius vocor ad meretricem e. g. vel uſurarium publicè infames in lecto graviter, ſed integris ſenſibus decumbentes, ut illis miniſtrem Viaticum, vel etiam confeſſionem, quomodò me prudenter geram?

Reſpondeo, cum Suar. *diſp. 67. ſect. 2. de Euch.* & cum Tannero *diſp. 5. q. 2. num. 209.* ut his communio miniſtretur, ſatis eſſe, ut pro temporis conditione ritè confiteantur. Adde tamen, ne ſcandalum aliis præbeatur opus eſſe, ut publicetur à Parocho, ſeu Confeſſario, vel aliis emendatio meretricis, vel uſurarii (niſi ex circumſtantiis hæc ſit aliunde publicata) cum conſenſu infirmi, quem omninò dare tenetur, ſi velit communionem.

9 Ut autem ritè talis e. g. meretrix confiteatur, poni debent hæ ſequentes quatuor conditiones, quas affert Navarrus *in man. c. 3. n. 14. ſub littera E*, loquens de eo, qui eſt in occaſione proxima, & illam relinquere non datur.

10 Prima, ut promittat quærere omni conatu modum abeundi à lupanari, ſeu à loco, ubi de facili peccata committit; niſi fortè juſtam, eamque gravem cauſam habeat ibi permanendi; puta, quia hic, & nunc alium locum habere non poteſt, ſed promittat nihilominus, alium quærere, quantum ejus vires poſſunt.

Secunda, ut adſit vera pœnitentia, & dolor.

Tertia, ut adſit verum propoſitum non peccandi de cætero.

Quarta, ut adſit peculiare propoſitum, quod gratia Dei adjuvante, quæ nunquam deeſt, firmiter ſtatuat, non peccaturam ex illa occaſione, in qua eſt. Notat tamen ibidem Navarrus, non eſſe opus credere, ſeu ſibi perſuadere, nunquam in poſterùm ſe peccaturam, cùm ſatis ſit, ut omninò nolit in poſterùm ipſa peccare; æquè enim hæc dun ſunt contraria, ſiquidem credere, eſt actus intellectus; nolle, eſt voluntatis actus.

11 His habitis, eam abſolvere, & evulgata, ut jam dixi, ejus emendatione, ſacro Viatico munire potes. De his multa minutiora habet Thomas Hurtad. *tom. 1. reſ. mor. tr. 1. n. præſertim 5.*

An communicandus peccator moribundus ſenſibus deſtitutus?

12 INquires ſecundò: Quid, ſi ego idem Confeſſarius, vel Parochus vocer ad graviter ægrotantem publicum peccatorem, qui omnibus ſenſibus eſt deſtitutus, debeone hunc reputare indignum communione?

13 Reſpondeo, in hoc deſperato caſu poteris illi tunc impertire abſolutionem Sacramentalem. Primò, quando unus, vel una teſtetur, illum ſui compotem petiiſſe confeſſionem. Secundò, quando in eo vitæ periculo dedit aliquod ſignum doloris, tundendo e. grat. pectus, Imaginem Sanctam piè aſpiciendo, &c. Tertiò, ſi haberi neutrum ex his poſſit, adhuc in praxi probabile judicant aliqui viri docti, huic Chriſtiano, Chriſtianamque vitam profeſſo, poſſe ſub conditione impendi abſolutionem: ſicuti etiam omnes notant, ſub eadem conditione debere dictam abſolutionem dari in illo ſecundo caſu, quando infirmus ſolùm prædicta ſigna dedit, & confeſſionem non petiit. De his agitur *in tract. de confeſſione*, & nos aliqua attulimus *ſupra c. 7. n. 19.*

14 Denique his ita diſpoſitis, & inſtructis adſtantibus de probabilitate doctrinæ, ne ſcandalum patiantur, poteris ejuſmodi ægroto præbere Viaticum, addendo tamen tria. Primò, aſſiſtentibus infirmo edicas, ut ſi æger forte ad ſenſus redeat, ipſum admoneant, ut diligentiùs confiteatur; id quod certè ſemper fieri debet, quando propter aliquam neceſſitatem perdendi citiùs vitam, confeſſio non fit integra materialiter. Secundò, ut ſeriò promittat, cùm convaluerit, occaſiones peccandi omninò tollere; dum, & etiam antequam convaleſcat, ſi poteſt, tollat. Tertiò, ut dum interim ægra e.g. in lecto decumbit, cauſa ſeu occaſio peccandi, illi ne offeratur; Amaſius e. g. illam ne inviſat: ſecus ex Amaſio præſente facile in pravas cogitationes, & affectus reincideret.

An particulam non conſecratam aliquando porrigere liceat peccatori occulto?

15 INquires tertiò: an detur aliquando caſus, in quo peccatori occulto poſſit porrigi hoſtia non conſecrata, quaſi porrigeretur conſecrata? Exemplum ſolet afferri de puella obſtinatè peccante cum juvene, quam frater occidere minatus ſit, niſi videat oculis ſororem communicantem: de hac quæritur, an Confeſſor, non valens illam à peccato avertere licitè ipſi poſſit miniſtrare particulam non conſecratam, quo pacto illa ſacrilegium non committet, & frater ab occiſione ſe continebit?

16 Reſpondeo, cum S Thom. 3. *part. quæſt. 4. art. 6.* nullo modo licitè poſſe; quia ſive particulam conſecratam jungas cum non conſecrata, ſive eandem non conſecratam quomodocunq; occultes, ſemper ipſa porrectio facta fideli genuflexo, & communicare ſimulanti, factaque cum iis adjunctis, quibus ſolent Fideles communicare, eſt cultus religioſus externus, qui non poteſt licitè dari, niſi ſoli conſecratæ: quare hac ſimulata porrectione uti, eſſet ſemper Idololatriæ delictum. Nec obſtat, quòd illa ſimulatione evitaretur mors puellæ, nam non ſunt mala facienda, ut eveniant bona; quod eſt commune proloquium Theologorum, & Canoniſtarum; quidquid dicat Villalobos apud Dian. *p. 3. tr. 6. reſ. 83. & p. 4. tr. 4. reſol. 47.* qui prædictam ſimulationem concedit.

An Sacerdos indignus, hoc eſt, peccator poſſit ſine peccato aliis miniſtrare Euchariſtiam?

17 DIctum eſt de Sacerdote communicante indignum. Nunc verò per hanc occaſionem inquires quartò, quid ſi ipſe Sacerdus eſt indignus, hoc eſt, ſi ipſe in peccati mortalis luto verſatur, poteritne ſine peccato Fidelibus Euchariſtiam diſtribuere? Non quæro de Sacerdote excommunicato, nam de hoc paulò poſt dicendum erit.

18 Reſpondeo duplicem eſſe ſententiam. Primam ſequuntur Suar Bonac. Sylveſt. March. aliique apud Leand. *tr. 7. diſp. 5. de Euch. q. 35.* peccare mortaliter affirmantes; quia ſumma irreverentia eſt, ajunt, in peccato mortali Euchariſtiam tractare.

19 Quòdſi ab iiſdem petas, quot peccata mortalia committat in confeſſione diſtinctè explicanda, qui in mortali, e.gr. decem, viginti, centum, ſive extra, ſive intra Miſſam Euchariſtiam porrigit? Reſpondet Marchinus, aliique apud eundem Leandrum *tr. 5. diſp. 8. q. 18* tot peccata, quot ſunt perſonæ, quibus porrigit, diſtinctè manifeſtanda in Sacramentali Confeſſione, quia ſunt tot actiones pravæ, quot Sacerdos ille communicat.

20 At reſpondent Henriq Fagun. aliiq; apud eundem Leandrum cum diſtinctione; ſi pluribus ſucceſſivè, & continuatè, vel cum modica intercedente morula diſtribuat, unico peccato peccare: ſi non continuatè, ſed per notabilem moram, tot peccata committet, quot vicibus ad Fideles communicandos accedit. Ratio dictæ diſtinctionis eſt, quia propter illam continuatam ſucceſſionem illæ diſtributiones, quamvis ſint plures phyſicè, tamen moraliter judicantur ut una; id quod non eſt, ſi continuata non ſit diſtributio.

21 Hanc eandem diſtinctionem in aliis materiis uſurpant nō pauci DD.

ci DD. apud eundem Leandrum *tom. 1. de conſ. diſput. 4. ſect. 44.* & Delugo *diſput. 16. de Pœnit. à num. 557.* Illa eſt multum communis, qua dicuot, Confeſſarium in peccato mortali exiſtentem, multos modo dicto continuatè abſolventem ſemel peccare; peccare verò pluries, ſi non continuatè, ſed per notabilem moram &c. atque hęc de prima ſententia.

22 Secundam ergo ſequuntur Vaſqu. Delugo, Diana, aliique apud eundem Leandrum *dict. quæſtio. 25.* & Gobat *de Euchariſt. caſ. 71.* cum Barboſa, & Dicaſtillo, aſſerentes, Sacerdotem in mortali exiſtentem non peccare mortaliter, Euchariſtiam aliis propinantem; & Leander quidem dicit, ſolùm peccare venialiter. Delgadillo autem *capit. 4. de Euchariſt. dub. 13.* dicit, ſe nullum peccatum agnoſcere, ne veniale quidem, ut etiam ego non agnoſco.

23 Ratio hujus ſententiæ eſt, quia nunc miniſter Sacramentorũ (ut alibi dictum eſt *in tr. de Sacramentis*) peccat, quando in mortali exiſtens conficit Sacramentum, aut ſua actione cauſat ſanctitatem in Sacramenta recipientibus, ut quando conſecrat, aut quando baptizat, vel abſolvit; at nunc Sacerdos ſolùm diſtribuit Sacramentum jam factum, non verò facit; & nec ipſe ſua actione gratiam confert, ſeu cauſat; confertur enim gratia in communicante ab ipſa actione, qua Euchariſtia à Fideli manducatur.

Dices: contrariam ſententiam videtur docere Nicolaus Papa *cap. fin. q. 8.*

24 Reſpond. Solùm illam docere, ut probabilem, ſicuti putat Gobat *loc. citat. §. 24.* Quòd ergo non peccet mortaliter, eſt probabile cùm ex alia parte non adſit ulla lex in contrarium, nam nulla obligatio aſſerenda eſt ſine lege, vel legitima conſuetudine, quæ legi æquiparatur, ut habetur *cap. Legatur 24. quæſt. 2. & l. 99. ff. de verborum ſignif.* Et S. Thom. *quodlib. 9. quæſt. 7. artic. 15.* ſic rectè pronunciat; *periculosè determinatur aliquid eſſe peccatum mortale, niſi expreſſa veritas habeatur;* quem textum, cùm exſcripſerit Gobat *loc. cit.* addit: *hinc ego aliquando pronunciavi illum immunem ſaltem à gravi culpa, qui digito ſolvit ſacram hoſtiam palato agglutinatam, quamvis illam tetigerit.* Hæc Gobat: qui in hoc exemplo ſacræ hoſtiæ palato adhæreſcenti (ut id occaſione non omittam) ex contextu videtur loqui de Sacerdote; nam puto hodie non eſſe id laico concedendum; ſed is in caſu ſimili omninò utatur ablutione, modo, quo diximus *ſup. c. x. t. n. 15.*

25 Quòd item Sacerdos non peccet venialiter, porrigendo ſacrã hoſtiam, dum ipſe eſt in mortali (ſemper rũ hic, tum in præcedentibus, ſemoto contemptu) ex prædicta proxima doctrina colligimus, quia ex nulla lege, vel legitima conſuetudine prohibitum eſt Sacerdoti, non exiſtenti in gratia, diſtribuere, vel tangere Euchariſtiam. Immò etiam laicum ipſam oſculari, licitum per ſe eſſe docet idem Suar. *diſp. 72. ſect. 4. de Euchariſtia.*

26 Neque recurras ad irreverentiam, quia hæc nimis probaret; probaret enim etiam tangere in mortali, eſſe peccatũ veniale: quare quoties Sacerdos tangeret ſacram hoſtiam in Miſſa, toties peccaret, quod tamen dicere, nimis eſt durum; at Euchariſtiam diſtribuere, vix, vel ne vix quidem differt ab ejuſmodi contactu: quòd ſi adeſt tunc aliqua irreverentia, ea eſt admodum levis: & (ut habet Delgadillus cit.) inducit quidem aliquam indecentiam, ſed non culpabilem.

27 Dixi autem modò Soar. (*per ſe licitum eſſe ſacram hoſtiam oſculari*) nam cæterùm Delugo *lib. 1. reſp. mor. dub. 31.* cùm dixiſſet, non eſſe afferendam Euchariſtiam ad infirmum, ut eam adoret, quando communicare non valet, addit in hunc modum: multò minùs permittendum videtur, quòd infirmos oſculetur Sacrã Euchariſtiam, quia id eſt contra uſum totius Eccleſiæ latinę, in qua numquam laici aliter eam contingunt, niſi lingua, & ore, dum eam ſumunt: immò nec Sacerdos, nec Diaconus, niſi veſtibus ſacris, vel ſaltem ſtola ornati: quod totum ad cultum, & reverentiam ejuſdem Sacramenti tuendam videtur omninò retinendum, hoc præſertim tempore, quo recentiores hæretici cultum hujus Ven. Sacramenti de medio tollere nituntur.

An Sacerdos digitis læſus ſit reputandus indignus pro communicandis Fidelibus?

28 INquires quintò: an Sacerdos, qui ob aliquod ſuperveniens impedimentum, v. g. vulnus, chyragram, vel quid ſimile, nequit miniſtrare Euchariſtiam pollice, & indice (quos vocare conſuevimus, digitos Canonicos) licitè diſtribuet aliis digitis Euchariſtiam?

29 Reſpondeo: licitè, ut contra Bonacinam, alioſque ſuſtinet Leander *diſp. 4. quæſt. 19.* quem ſequitur Delgadillo *de Euchar. cap. 4. dub. 12.* Ratio eſt, quia tota Sacerdotis manus eſt conſecrata.

30 Nec obſtat primò conſuetudo, quia non omnis conſuetudo eſt obligans, præſertim hæc, quę eſt fundata in eo, quòd ordinariè, & ex decentia fieri ſolet diſtributio Euchariſtiæ cum iis digitis, qui ſunt magis apti ad miniſterium hoc expediendum.

31 Nec obſtat ſecundò reverentia Euchariſtię debita, quia, quæſo te, quænam irreverentia eſt, uti cum decenti dexteritate digitis aliis, jam ut dixi, conſecratis, iiſque illam diſtribuere?

32 Nec obſtat tertiò irregularitas, qua laborat ex ſacris textibus Canonum is, qui Canonicis illis digitis caret, vel eoſdem valdè debiles habet, ut is contrectare nequeat ſacram hoſtiam, non obſtat, inquam, quia nos loquimur de ejuſmodi impedimento ſuperveniente Sacerdoti, & item de non celebrante, ſed de purè diſtribuente Euchariſtiam, ſupponendo ſemper, non adeſſe periculum, ſacram particulam elabendi.

An Sacerdos excommunicatus licitè aliis miniſtret Euchariſtiam?

33 INquires ſextò: quid de Sacerdote indigno, ex eo, quòd ſit excommunicatus?

Reſpondeo, & quidem non poſſum hanc quæſtionem ſolvere clarè, niſi explicando univerſaliter, quandonam liceat, vel non liceat Sacerdoti excommunicato, ſe immiſcere in adminiſtratione Sacramentorum.

34 Porrò recolendum eſt, primum excommunicationis effectum eſſe, impedire excommunicatum, ne adminiſtret Sacramenta, ſed certe diverſo modo quando excommunicatus eſt vitandus, & quando non vitandus; nam proptereà ſemper ante oculos verſanda eſt celebris illa diviſio excommunicationis in vitandam, ſeu non toleratam, & in non vitandam, ſeu toleratam. Excommunicatio vitanda eſt, qua afficitur quis ex publica percuſſione Clerici, & qua afficitur is, qui nominatim pro excommunicato eſt publicè denunciatus ab Eccleſia. Non vitanda eſt quæcunque alia excommunicatio præter duas dictas. His in mentem redactis, quæ latè tractantur in materia de excommunicatione, priùs de Sacerdote vitando, mox de non vitando, quantùm pertinet ad noſtrum inſtitutum, diſſeramus.

Excommunicatus vitandus in adminiſtratione Euchariſtiæ, aliorumque Sacramentorum.

35 EXcommunicatus vitandus mortaliter peccat, ſi vel Euchariſtiam aliis diſtribuat, vel alia adminiſtret Sacramenta: (excipe matrimonium, de quo *n. 52.* dicam:) ipſa tamen ſic miniſtrata, ſi in cæteris ſubſtantialibus nihil deficiant, valida erunt, excepto Sacramento Pœnitentię, quod erit regulariter invalidum. Notentur ſingula verba.

36 Dictum eſt primò (*mortaliter peccat*) eſt enim Eccleſię prohibitio in re graviſſima; excuſabit tamen aliquando neceſſitas, ut ſi alius e. g. non adſit, qui morti proximum poſſit baptizare.

37 Quòd ſi baptizatus aliquis morti proximus abſolutionem Sacramentalem ab alio legitimè acceperit, licet aliqui cum Avila *2. p. cap. 6. diſp. 3 dub. 3.* aliique negent, poſſe illi etiam, abſẽte alio Sacerdote, porrigi pro Viatico Euchariſtiam à Sacerdote excõmunicato, quia tunc Euchariſtia nõ eſt ad ſalutem neceſſaria; nihilominus alii cum Soto & Suarez cit. ab eodem Avila ibidem æquè probabiliter, unde & omninò in praxi approbandi, concedunt; nam quamvis hoc Sacramentum in ſe ſuſceptum nõ ſit neceſſarium neceſſitate medii, & tunc, abſente Sacerdote libero à cenſura, non ſit neceſſarium neceſſitate pręcepti; quia poteſt dici, pręceptum de Viatico non obligare, niſi quando debito modo illud dari poſſit; tamen, quia ſacratiſſimæ Euchariſtiæ ſuſceptio maximè eſt utilis contra tentationes illius articuli, & fortaſſe ex probabili opinione producet per accidens in infirmo primam gratiam; quia potuit propter aliquem occultum defectum in abſolutione illam non acquiſiviſſe, ideò in eo articulo, & in ea carentia alterius Sacerdotis ſemper judicandum erit, Eccleſiam excommunicato etiam vitando Euchariſtiæ porrectionem velle concedere.

38 Atque hæc ratio probat etiã, abſente alio Sacerdote, poſſe infirmo conferri ab excommunicato eodem Extremam Unctionem, id quod limitant aliqui, ſi Euchariſtiam ejuſmodi infirmus nõ receperit; nam ſi recepit, non apparet, ajunt, ratio, cur ab excommunicato poſſit Extrema Unctio ipſi conferri: mihi verò ſatis aperta ratio apparet, hanc limitationem reiiciendi; quia non eſt ita certum, produci per accidens primam gratiam ab Euchariſtia, ſicuti per Unctionem Extremam, ut *in tr. de Sacram.* dictum eſt.

39 Quando autem ejuſmodi infirmus ad mortem recipere Sacramentalem abſolutionem non potuit, tunc certè, vel Euchariſtiã, vel Extremam Unctionem eſſe ipſi conferendam propter dictam rationem, omnes concedunt.

40 Dictum eſt ſecundò (*Ipſa Sacramenta ſunt valida*) nam validitas Sacramenti dependet ab inſtitutione Chriſti Domini, quã tollere non poteſt Eccleſia; ſed Sacramenta, poſitis debitis requiſitis, hoc eſt materia, forma, & intentione Miniſtri; quamvis porrigantur ab excommunicato, etiam vitando, ſunt ſecundùm Chriſti inſtitutionem; ergo &c. Quare ſi Epiſcopus excommunicatus vitandus ordinet aliquem, vel Sacerdos excommunicatus, item vitandus, celebret Sacrum, veros ille ordines confert; & verum hic ſacrificium, veramque conſecrationem dabit, idque cum valore ex opere operato, quia hæc à divina Chriſti Domini inſtitutione ſolùm dependent.

41 Dictum eſt etiam (*excepto Sacramento Pœnitentiæ*) ad validitatem enim hujus Sacramẽti, ut diximus, requiritur, ut Miniſter, ſeu Sacerdos polleat juriſdictione ſpirituali in pœnitentem, atque hanc,

Digitized by Google

hanc,ut paulò poſt dicemus,totam tollit,vel ſaltē ſuſpendit Eccleſia ab excommunicatu vitando: & quia etiam ad abſolutionem venialium,ut item mortalium ritè aliàs abſolutorum,requiritur hæc juriſdictio,ideò etiam invalida erit collata ab excōmunicato vitando;ſed id intelligo in ſententia Caſtrop. *de pœnit. p.16.nu.13.* qui tenet, etiam juriſdictionem ad venialia tradi ab Eccleſia;nā ſecus, diceret Vaſq.qui ſuſtinet,hanc juriſdictionem ad venialia abſolvēda, & mortalia ritè aliàs abſoluta, dari à Chriſto Domino in ipſa ordinatione Sacerdoti.

42 Dictum eſt quartò (*regulariter*) nam ſunt duo caſus,in quibus excommunicatus vitandus validè miniſtrabit Sacramentū Pœnitentiæ, ut colligitur ex Trident. *ſeſſion.14.cu.6.* Prior eſt,quando is abſolvit conſtitutum in articulo mortis,ſaltem poſito, quòd non ſit alius Confeſſarius. Ratio eſt, quia (quidquid aliqui apud Azorium *lib.8. capit.51. quæſtio.12.* contradicant) in eo caſu tam neceſſariò Mater Eccleſia cenſetur concedere omnem juriſdictionem cuicumque Sacerdoti, etiam excommunicatu vitandu. Qua ratione tamen tum in hoc, tum in ſequenti caſu debeat prædictus excommunicatus eſſe in ſtatu gratiæ, ne peccet: vide ſupra *num.6.*

Secundus eſt, quando adeſt titulus coloratus, & error communis juxta *leg. Barbar. ff. de officio Prætoris*, ut ſi Sacerdos alibi, e.g. Neapoli vitandus, quia hic Panormi eſt incognita ejus excommunicatio,obtineret ab Archiepiſcopo Panormitano licentiam audiendi confeſſiones; validè hic abſolveret, ſi communiter ignoretur ejus excommunicatio, tunc enim præſumitur, Eccleſiam, ad evitandas perturbationes in populis Fidelibus, neceſſariam juriſdictionem concedere; atque hic eſt caſus certus, nam alii pertinentes ad hoc idem argumentum de errore populi ſine titulo colorato explicantur pluribus *in tr. de Sacr. Pœnit.*

43 Quæres: Parochus vitandus validè aſſiſtit matrimonio contrahendo,quia hic non eſt actus juriſdictionis, ut certum eſt; at licitè ne aſſiſtit? Reſpondeo; illicitè mortaliter putat Pontius *lib.5. de matr.c.17.n.11.* ſiquidem ſic communicat cum Fidelibus in rebus ſacris ſine neceſſitate? nam licèt matrimoniū volētibus,ſit neceſſarium habere Parochū aſſiſtentem; tamen huic neceſſitati facilè poteſt Parochus vitandus ſuccurrere, delegandu ſuum hoc aſſiſtendi munus alteri Sacerdoti, quam delegationem ab ipſo Parocho excommunicatu licitè fieri poſſe,docet *loc.cit.* idem Pontius,quia ipſa non eſt actus juriſdictionis.

44 Sanchez autem *lib.3. de matrimonio disputat.3 numer.21.* putat,illicitè ſolùm venialiter aſſiſtere; quia cùm hujuſmodi communicatio, quamvis in ſacris, ſit ex officiu propriu Parochi exhibenda, non apparet,unde tam graviter peccet, ſi illud alteri nolit cōmittere,velitque per ſe ſuum munus exercere; eſt enim aliqua neceſſitas Parochialis ſuo officio in nihilo deeſſe. Atque hęc ſententia multò magis veritatem præ ſe ferret, ſi teneas cum Coninch. *diſp. 27. numer.25.* & Laym. *lib.1. tract.10. part.2. num.4.* Parochum vitandum non poſſe validè communicare alteri hoc ſuum aſſiſtendi officium;tunc enim eſſet neceſſitas admodum clara, quia ſine ipſius aſſiſtentia eſſent invalida matrimonia. Utraque ergo ſententia probabilis eſt.

45 Ex dictis denique pro re noſtra jam colligis,te peccare mortaliter,ſi à Sacerdote excommunicato vitando Sacramenta Euchariſtiæ recipias,ſicuti ipſemet, adminiſtrandu illa tibi,peccas;exceptis illis caſibus, quos jam excepimus.

Excommunicatus non vitandus in adminiſtratione Euchariſtiæ, aliorumque Sacramentorum.

46 EXcommunicatus non vitandus validè adminiſtrat omnia Sacramenta, etiam Pœnitentiæ; ſed peccabit mortaliter, ſi adminiſtrationi, vel porrectioni Euchariſtię ſe ipſe ingeret, non verò ſi à Fidelibus requiſitus iiſdem diſtribuat, quantum eſt ex vi excommunicationis, tam Sacramenta Pœnitentiæ, quàm Euchariſtiæ, &c.

47 Dictum eſt primò (*validè omnia Sacramenta*) nam ſi validè adminiſtrat vitandus, quantò magis non vitandus? ut paulò ante diximus.

48 Dictum eſt ſecundò (*etiam Pœnitentiæ*) nam hoc fuit inter cætera beneficium conceſſum à Concilio Conſtantienſi,ut Fideles non tenerentur vitare etiam in adminiſtratione Sacramentorum excōmunicatos nō vitandos, ergo illis exercitium juriſdictionis cōceſſit; ſi enim non conceſſit,cogeretur Fidelis in Sacramentis, pro quibus neceſſaria eſt juriſdictio,eos vitare: quare cùm eam non abſtulerit ab excommunicatis non vitandis,non eſt non eſt unde ex hoc capite Sacramentum Pœnitentiæ deficiat.

49 Dictum eſt tertiò (*peccabit mortaliter, ſi ſe ipſe ingeret.*) Concilium enim Conſtantienſe nullum favorem voluit ipſi excommunicatu in hoc concedere, ut latè probatur *in tract. de excommunicatione.*

50 Dictum eſt quartò (*non verò, ſi à Fidelibus requiſitus*) nam, ut latè ibidem dicitur, & fusè habet Sanchez *lib.7. de matrimon. diſp. 9. num.8.* ſi peccaret excommunicatus, quando eſt requiſitus, peccarent etiam requirentes. propter cooperationem cum ipſo; ut ergo conſtet favor Fidelium,neceſſe eſt affirmare,Concilium indirectè faviſſe etiam excommunicatis,ne peccent in eo caſu, in quo requiruntur.

51 Dictum eſt quintò (*quantum eſt ex vi excommunicationis*) nam ſi ipſe excommunicatus ſit in ſtatu peccati mort. ſive quia non procurat excommunicationis abſolutionem, ſive quia adhuc laborat peccato contumaciæ, ob quod ſit excommunicatus, ſive ob aliud, etiam requiſitus ab alio, peccabit mortaliter, adminiſtrando, ſeu faciendo Sacramenta, non quidem ratione puræ ipſius excommunicationis, ſed ratione peccati mortalis,ſub quo indignè adminiſtrat; debuerat enim ſe ponere in gratia, & deinde adminiſtrare. Excipe porrectionem Euchariſtię,ut latè ſupra diximus ex noſtra ſententia.

52 Verùm ecce inſurgit timoratę conſciētię vir,& ſic loquitur: *Si ego petam ab hoc excommunicato ſic malè diſpoſito, ut mihi Sacramentum, e.g. abſolutionem Sacramentalem adminiſtret, cooperabor cum ejus peccato, quod quamvis non committat,ut dictum eſt, contra excommunicationem, committet tamen contra reverentiam debitam Sacramentis, quæ illicitè conficiuntur ab eo,qui caret ſtatu gratiæ: qua ratione ergo cum hoc excommunicato, malè diſpoſito, me geram, ut Sacramentum ab ipſo petens, non peccem?*

53 Reſpondeo,& quidem certum eſt,te non peccare,ſi bona fide, nihil ſciens,ad ejuſmodi excommunicatum accedas; vel ſi probabiliter putes,ipſum,quia e.g. noviſti, ſeriò procuraſſe abſolutionem excommunicationis,eſſe nunc in ſtatu gratiæ.

54 At verò ſi noſcas,eū eſſe in ſtatu peccati mortalis,diſtinguendum eſt. Vel enim tu alium non habes Confeſſarium e.g. & indiges opera excommunicati ad recipiendum Sacramentum tibi neceſſarium,vel habes: ſi prius,liber es à peccato,ſeu à peccaminoſa cooperatione cū alterius peccato,quia tua neceſſitas te excuſat. At ſi poſterius,controverſum eſt,an pecces,primò ex ſola vi excommunicationis,quia ſcilicet ab excommunicato petis Sacramentum,cū poſſis à non excommunicato. Secundò ex vi peccati mortalis, quo eſt maculatus ejuſmodi Confeſſarius, dum miniſtrare intendit Sacramentum,exiſtens in ſtatu peccati mortalis, tuque illi cooperaris.

55 Et quidem te peccare mortaliter,etiam ex ſola vi excōmunicationis,quamvis non vitandæ,putant aliqui cum Suar. *diſp.11. ſect. 4.n.15.* & Laym. *lib.1.tr.5.p.2.c.4.* quia indecens graviter eſt, ajunt, poſtulare Sacramentū ab eo,qui præciſus eſt ab Eccleſia,quando potes ab alio nō præciſo. Te autem ea ſola vi dictæ excōmunicationis non peccare,putant alii cum Sanc. *lib.2. de matr. diſp.9.n.8.* & Bonac. *diſp.2. de cenſ.q.2.p.2.§.3.n.4.* quia Conciliū Conſtan. permittit hanc requiſitionem ab excommunicatu nō vitandu,& tunc quando ſcilicet is eſt requiſitus,non habet pro præciſu ejuſmodi excōmunicatum. Cùm igitur Concilium non diſtinguat,quandu adeſt alius nō excommunicatus, vel quando abeſt,nec nos diſtinguere debemus. Utraque opinio probabilis eſt; ſed hæc poſterior mihi probabilior apparet propter dictam Concilii conceſſionem.

56 At ea vi peccati mortalis,in quo excommunicatus Sacramētum miniſtrat,certum eſt,te,abſolutè loquēdo,peccare contra charitatem, ſi potens illud petere ab alio benè diſpoſitu, petis ab hoc, quem ſcis adminiſtraturum in peccato; das enim illud ſcandalum, dum ſine cauſa occaſionem offers ejus novo peccato. Dico (abſolutè loquendu) nam ſi ea eo,quòd ipſe in aliquo caſu eſſe: paratus ad adminiſtrandum in peccato,excuſari tu potes à peccato cooperationis,ut alibi univerſaliter diſputatum eſt.

57 Hic denique duo non ſunt omittenda. Quęres enim primò,an Sacerdos excommunicatus vitandus,vel etiam non vitandus,quādu hìc non eſt requiſitus,præter peccatum mort. incurrat aliquam pœnam,ſi alteri Euchariſtiam diſtribuat?

58 Reſpondeo,cum Giballino *c.5 de irreg.q.7.art.17.* Sacerdotem excommunicatum vitandum,ut item non vitandum,quandu hìc nō requiritur à Fidelibus,diſpenſantem Euchariſtiam ab alio prę cōſeeratam,fieri irregularem. Ratio eſt,quia illa diſpenſatio cōvenit Sacerdoti ex officiu,& ratione ordinis;ſi quidem,dum ex vi ordinis accipit poteſtatem ad Chriſti Corpus verum conficiendum, accipit quoque ad illud diſtribuendum. Cùm ergo Sacerdos cenſura innodatus evadat irregularis, ſi exerceat proprios actus ordinis, ut latè *dixi in tract. de excommunicatione, & irregularitate*, evadet etiam in hoc caſu.

59 Quæres ſecundò, an excommunicatus non ſolùm quatenus recipit Sacramentum matrimonii,peccet, ut certùm eſt,peccare; verum etiam peccet,quatenus illud miniſtrat,ſeu confert? ſcimus enim, Miniſtros Sacramenti matrimonii, non eſſe Parochos, vel alios, ut ſupra innuebamus, ſed ipſosmet, qui matrimonium inter ſe contrahunt.

60 Reſpondeo: Aliqui aſſerunt, etiam ut Miniſtros peccare, ſed probabiliùs affirmat Sanch. *l.7. de matr. diſp.9. n.4.* non peccare. Ratio potiſſima eſt, quia adhoc, ut peccet excommunicatus ratione excommunicationis, miniſtrando Sacramentum, debet id facere ex officio, ad quod ſit conſecratus, ut dicitur *in tract. de Sacramentis in gen.* id quod non eſt invenire in conjugibus; qui licèt baptizati, & aliquo tandem modo per baptiſmum Deo conſecrati, non ſunt tamen conſecrati peculiariter in ordine ad matrimoniū conferendum.

C A-

CAPUT XVII.

Varia de Communione.

Quæ de communione locum non ſunt ſortita in præcedentibus, vel à loco exciderunt; hic, nequid negligatur, erunt inſerenda.

De communicante data opera cum pluribus particulis.

1 INquires primò. An quando communicas, ſit majus bonum ſpirituale plures conſecratas particulas, vel majorem hoſtiam, aut largiorem vini conſecrati quantitatem ob devotionem ſumere? Secundò, an id communicanti liceat?

2 Reſpondeo: Ad primum dico, id non quidem per ſe, ſed per accidens eſſe majus bonum ſpirituale. Explico: eſt ſententia probabilis apud Delugo *de Euchariſt. diſput.* 12. *à num.* 46. & ſignatè notat Vaſquez *diſput.* 203. *de Euchar. num.* 33. *&* 34. toto tempore, quo durant ſacræ ſpecies in ſtomacho, poſſe Euchariſtiam cauſare gratiæ augmentum, ſi tunc quis per actus devotionis alios, & alios ad illam ſe ſe diſponat. Quoniam ergo ſumens plures, majoreſque particulas diutius Chriſtum Dominum, quaſi hoſpitem apud ſe retinet, diuturnius tempus habebit, in quo actus illos exercere poſſit, & conſequenter majores gratiæ effectus conſequetur; quod jam non eſt per ſe, ideſt, præciſè ratione communionis, ſeu manducationis, ſed ratione moræ, quam Chriſtus facit apud nos, ſuppoſitis illis ſuperadditis devotionis actibus.

3 Ad ſecundum dico: quamvis hanc ſententiam, ſic explicatam, ut probabilem concederemus, tamen hoc ex induſtria facere, etiam ob devotionis affectum, nequaquam licere: nam, ut iidem Vaſquez, & Delugo prudenter inſinuant id vetus uſus Eccleſiæ vetat in re graviſſima. Vetat item periculum, ne ſenſim introducatur ſuperſtitio, vel opinio de veritate hujus Sacramenti, ut eò major exiſtimaretur ejus virtus, quò plures eſſent ſpecies panis, vel vini. Vetat denique ſacra Inquiſitio, quæ propter ejuſmodi periculum, contra id facientes diligenter inquirit: nam propterea in Edicto Generali, ſolito promulgari à Sacra Inquiſitione Hiſpanica, inter cęteros errores Sectę Hęreticorum illuminatorum ponitur hic error, de quo loquimur, & jubentur Fideles denunciare eos, qui in illum inciderent his verbis, *Denuncient eos, qui ſciverint, ſumere plures particulas ſimul, quando ſacram Euchariſtiam ſuſcipiunt*, dicendo, *ſe recipere plus gratia, &c.*

4 Dixi (*ex induſtria*) nam ad neceſſitatem conſumendi particulas conſecratas, cum renovatur Sacramentum, vel propter ſimilem neceſſitatem id facere, licitum eſſe, immò pium, non eſt dubitandum.

5 Nota denique: ſi quis ob dictum devotionis affectum libentiùs groſſiorem hoſtiam, vel potum aliquantò largiorē eligeret, ſed intra terminos eligi conſuetos, illum ſanè ab aliquibus excuſari; at ſi excederet, nulla ratione excuſandum, quia dictum Eccleſiæ uſum nō obſervaret, dictoque periculo anſam prçberet; unde valdè etiam reprehendendus eſſet ille Cappellanus, qui id aliis concederet, multò magis ſi mulierculis, & ignorantibus, ob quorum inſcitiam proclivius eſſet errandi periculum.

Ad Feſtorum Indulgentias lucrandas quando communicandum? & ubi in communione generali Soc. Ieſu.

6 INquires ſecundò: quando Pontifex concedit Indulgentiam pro aliquo die feſtivo ſub hac, vel ſimili forma: *qui confeſſi, & communicati talem Eccleſiam viſitant, lucrentur indulgentiam plenariam*, Inquires, inquam, quando communicandum? nam in hac conceſſionis forma non eſſe neceſſarium, communionem fieri in eadem Eccleſia viſitanda, manifeſtum eſt, quia id non imponitur. Dico (in hac) nam in communione generali, quæ ſingulis menſibus celebratur à Patribus Societatis Ieſu, communionem in iis Eccleſiis, in quibus, ſeu pro quibus publicatur indulgentia, fieri oportet, quia, ut patet ex Brevi Pontificio, ſic edicit Pontifex.

7 Sed jam reſpondeo verbis Portellæ *verbo Indulgentia numer.* 5. Is (ait) qui viſitat talem Eccleſiam, ſi fuit confeſſus, & communicatus quatuor ante diebus, & non habet mortalem culpam, lucratur Indulgentiam. Ita Comitolus *l.* 1. *reſp. mor. quæſt.* 39. Hęc Portella.

8 Ad Comitolum autem, apud quem hujus deciſionis plures habes rationes, illa eſt præcipua, quia finis concedentis Indulgentias eſt, ut Fideles in ſtatu gratię, & benè preparati viſitent Eccleſiā illam, & ibidem orent; at confeſſus, & communicatus ante paucos dies, ſuppoſito quòd ſit in gratia, ſatis videtur ſecundùm humanam conditionem præparatus, ergo &c. Ita Comitolus, notans id etiā locum habere, tametſi quando communicavit, nullam conſiderationē fecerit de Indulgentia illa conſequenda. Addit etiam Delugo *diſp.* 27. *de pœnit. n.* 93. quando ſic dicitur (*confeſſi, & communicati*) unam communionem factam poſſe inſervire pro acquirendis pluribus Indulgentiis eodem die. (Addo ego in iis paucis, ſeu quatuor diebus modò dictis) viſitando nimirum illam, ſeu plures Eccleſias, in quibus propoſitæ Indulgentiæ ſint.

An neceſſaria ſit in hac forma conceſſionis confeſſio, vide mox *num.* 16.

An neceſſaria ſit communio pro Indulgentiis portiunculæ, & Bullæ Cruciatæ?

9 INquires quartò: quid de Indulgentiis Portiunculæ, & Bullæ Cruciatæ.

Reſpondeo, & quidē priùs eſt ſciendum, non ſemper ad Indulgētias acquirendas requiri à Pōtifice communionem. Tunc ergo ſatis erit præſtare opera ab ipſo injuncta, & hominem eſſe in ſtatu gratię, qui enim eſt Dei inimicus, nullam ſibi Indulgentiam acquirere poſſe, ſcimus omnes.

10 Dico igitur primò: non requiri communionem ad Indulgentiam Portiunculę, ſed ſatis eſſe viſitationem alicujus Eccleſiæ ex ordine quocunque Minorum, ut docet Rodriq. *in compen. verb. Indulg. n.* 50. Ratio eſt, quia Chriſtus Dominus, qui dicitur, eam Indulgentiā conceſſiſſe S. Franciſco pro Eccleſia Sanctæ Marię de Angelis, dicta Portiunculę, communionem nō injunxit, nec injunxere Benedictus Pontifex, aliique qui eam Indulgentiam confirmarunt, & extēderunt ad omnes Eccleſias dictorum Fratrum Minorum, & ex ſententia prædicti Rodriq. (dubitante Portella) etiam Sororum ejuſdem Ordinis S. Franciſci. De hac Indulgentia Portiunculæ vide citatum Portellam *v. Indulg. in additione n.* 1.

11 Dico ſecundò: ad acquirendas Indulgentias ſemel in vita, & ſemel in morte, & Indulgentias Stationum per bullam Cruciatę, nō requiri communionem, quia in tenore dictæ Bullę hęc non imponitur, ſed ſolùm pro dicta Indulgentia Plenaria ſemel in vita, & ſemel in morte imponitur confeſſio, quæ Indulgentia debeat ab ipſo Confeſſore tibi habenti Bullam applicari; eſt tamen una exceptio pro Indulgentia in morte, hoc eſt, ut ſi in fine vitæ confiteri non valeas, ſatis ſit, te eſſe contritum, ſeu eſſe in ſtatu gratiæ, modò prius, ſtatuto tempore, confeſſus fueris; neque hujus conceſſionis fiducia fueris in confitendo negligentior. Pro Indulgentiis autem Stationum ſufficit, te eſſe in ſtatu gratiæ; quæ omnia diſtinctiùs dicuntur *in tr. de Bulla Cruciata*.

12 Nota obiter, ubicumque in conceſſione cujuſcumque Indulgentiæ dicitur (*confeſſi, vel contriti; ſeu confeſſi, & contriti*) ſufficere ſolam contritionem, ut tenet cum aliis Suar. *diſp.* 62. *ſect.* 3. *n.* 10. apud Delugo *loc. cit. n.* 94. id probabile exiſtimantem; quamvis refragentur Cajetanus, & alii apud eundem, qui in hac forma conceſſionis neceſſariam quoque requirunt confeſſionem.

De communione tempore Jubilæi Univerſalis.

13 INquires quintò: quandonam eſt exhibenda communio tempore Jubilæi univerſalis?

Reſpondeo certum eſſe in tenore Jubilæi, quod ſolet Pontifex concedere per univerſam Eccleſiam facienti quædam pia opera ab ipſo injuncta in prima, vel ſecunda hebdomada, communionem exhiberi poſſe in quocunque die hebdomadæ, quam aſſumis ad Indulgentiam Plenariam acquirendam, quia id manifeſtè ſolet apponere Pontifex.

14 At difficultas nō exigua olim erat, an qui in prima hebdomada e. g. voluiſſet lucrari Indulgentiam, potuiſſet cōmunicare in Dominica ſuperveniente ad dictam hebdomadam, quæ Dominica non jam pertinet ad hebdomadam præcedentem, ſed ad ſequentem; ſicuti etiam, an qui voluiſſet Indulgentiam lucrari in dicta hebdomada ſecunda, communicare potuiſſet in ſimili Dominica ſuperveniente ad hanc ſecundam hebdomadam, quando jam ſupponitur expiraſſe Jubilæum, quod erat addictum ad præcedentem hebdomadam; olim, inquam, non exigua erat difficultas; hodie verò in ejuſmodi univerſalibus Jubilęis jam ſolet Pontifex declarare, communionem poſſe fieri in Dominica proxima ſequenti, quamvis ſit extra hebdomadam præcedentem: quare hac de re nihil propterea dicendum occurrit. Solùm adverte, in Jubilæis in poſterùm emanandis, debere ſemper prę oculis haberi eorum tenorem, & juxta illum operari.

15 Illud hac occaſione non eſt prætermittendum: quandoquidem in hac forma Jubilæi univerſalis ſolet dici, ut qui illud lucrari velit, debeat, præmiſſa confeſſione, communicare, an confeſſio ſit neceſſaria in eo, qui cognoſcit, ſe non habere conſcientiam peccati mortalis?

16 Reſpondet Sanch. *lib.* 8. *de matrimon. diſputat.* 15. aliique apud Dian. *par.* 1. *tract. de Bull. Cruc. reſolut.* 107. in hac forma Jubilæi, qua dicitur (*præmiſſa confeſſione*) confeſſionem eſſe unum ex operibus injunctis, atque adeò illam eſſe neceſſariam ad Jubilęum acquirendum. Suarez verò apud Delugo *de Pœnitent. diſput.* 27. *num.* 100. cum aliis multis, neceſſariam non eſſe, affirmant, quia uſus Eccleſiæ eſt, ut quando ipſa præcipit confeſſionem peccatorum, intelligatur de confeſſione mortalium, ut accidit in præcepto de confeſſione annua: ſicuti enim nomine peccati ſimpliciter intelligitur de mortali, ita per confeſſionem peccatorum intelli-

Digitized by Google

telligitur confeſſio mortalium. Adde, confeſſionem ſolùm videri præcipi, ut homo ponatur in gratia: at qui peccato mortali caret, in gratia eſt; ergo &c. Utraque opinio eſt probabilis; licèt illa Sanch. ſanè ſit tutior.

17 Hinc ſit, ut multò minus requiratur confeſſio ad lucrandam Indulgentiam communionis generalis, quam nuper innuimus, nam in tenore conceſſionis hujus Indulgentiæ nulla ſit mentio confeſſionis, ſed ſolùm communionis: quare tunc ſolùm erit confeſſio neceſſaria, quando quis eſt in mortali peccato, ut per illam ponatur in ſtatu gratiæ, quæ ſimpliciter eſt (ut nimis ſæpè diximus) ad acquirendas Indulgentias neceſſaria.

An communio utiliter applicetur ſive pro vivis, ſive pro defunctis?

18 IN quires ſextò, an communio à Fideli ſuſcepta pro animabus Purgatorii, vel etiam pro vivis Fidelibus, proſit illis in aliquo?

19 Reſpondeo: & quidem præmittendum primò quid ſit cauſare gratiam ex opere operato, & quid ex opere operantis. Cauſare gratiam ex opere operato, eſt, illam cauſare ex vi inſtitutionis Chriſti, quæ ita efficax eſt, ut infallibiliter idem Chriſtus Dominus cauſet in homine benè diſpoſito dictam gratiam ſacramentalem, & ſuos effectus. Cauſare autem gratiam ex opere operantis, eſt, cauſare illam ex vi diſpoſitionis ipſius hominis, qui eſt operans, ſeu ſuſcipiens Sacramenta. Quare, quando qui e. g. ſacramentaliter abſolvitur à peccatis, cum ſit bene diſpoſitus, accipit infallibiliter gratiam ex vi inſtitutionis Chriſti: Ecce opus operatum. Accipit item aliquid gratiæ ſaltem de congruo propter diſpoſitionem bonam, quam affert, quæ quandoquidem bona, laudabilis eſt, & ſuo premio digna: Ecce opus operantis.

20 Præmittendum ſecundò. Omnis bona actio in homine exiſtente in gratia tria emolumenta, ſeu fructus affert: meritum de condigno, ſatisfactionem, & impetrationem; quam impetrationem aliqui vocant meritum de congruo, id eſt, ex liberalitate congrua Dei. Sic Sacrificium Miſſæ, tibi e.g. pro quo celebratur, eſt meritorium de condigno alicujus gradus gratię, & conſequenter glorię: eſt item ſatisfactorium pro pœnis, quas fortè ob tuas jam remiſſas culpas tu debes; atque hanc ſatisfactionem potes pro aliis Fidelibus, ſive vivis, ſive defunctis offerre Deo; nam prædictum meritum ſemper eſt tuum, nec transferri in alios poteſt. Denique idem ſacrificium à te celebratum, eſt impetratorium, quia potes per illud impetrare à Dei liberalitate, & miſericordia aliquid, ſive tibi, ſive aliis, pro quibus impetrare intendis à Deo: quam impetrationem, quamvis ex ſit ex liberalitate Dei, aliqui dicunt eſſe infallibilem, aliqui tamen fallibilem. Lege Bellarm. *de Indulgent. cap.* 14. *num.* 4.

21 His ita rudi Minerva delibatis, reſpondeo ad quæſitum cum diſtinctione: ſi enim inquiris, an ipſa communio, ut eſt receptio, ſeu manducatio preciſe Euchariſtię, ſeu, ut eſt receptio Sacramẽti, poſſit applicari pro animabus Purgatorii, ut eſt opus operatum, certum videtur, non poſſe illis animabus, nec vivis Fidelibus cum illorum utilitate applicari, nec ſolùm quoad fructum meriti, quod (ut dictũ eſt) transferri in alium nequit, ſed nec quoad ſatisfactionem, & impetrationem. Ratio eſt, quia fructum communionis, ſicut & aliorum Sacramentorum promiſit Chriſtus Dominus illa recipienti: recipit autem ſolus illa, qui Sacramentum ſumit; unde nemo poteſt baptizari pro alio, nullus confirmari pro alio, &c. Quare nec ullus communicare, ſeu recipere Euchariſtiam, ut Sacramentum, poteſt pro alio: ſicuti non poteſt quis manducare panem (ad cujus ſimilitudinem eſt inſtituta communio) pro alio, atque adeò nec pro animabus Purgatorii. Non ſic jejunium e.g. eleemoſyna, & ſimiles bonę actiones; has enim poteſt quis exhibere pro aliis, illiſque prodeſſe, ſi non ad meritum, certè ad ſatisfactionem, & impetrationem. Ejuſmodi etiam maximè eſt eadem Euchariſtia, ut ſacrificium in Miſſa, hoc enim eſſe ſatisfactorium etiam, & impetratorium pro aliis (idque ex voluntate Chriſti) definitum eſt ex Apoſtolorum traditione in Trident. *ſeſſ.* 22. *c.* 2.

22 At verò ſi inquiras, an communio, ut opus operantis, poſſit utiliter applicari pro ſatisfactione pœnarum, quas defuncti, vel vivi Fideles debeant, ut etiam per modum impetrationis; dico, certum eſſe, quòd poſſit. Ratio eſt, quia in communione adſunt, ſeu intermiſcentur multæ actiones bonæ ex parte communicantis, ſeu operantis; nec ſolùm illę, quę precedunt, & ſubſequuntur communionem; verùm etiam quę ſunt in ipſa Euchariſtiæ receptione: in qua receptione adeſt reverentia exhibita à communicante ipſi Chriſto Domino noſtro, adeſt voluntas hoſpitandi Deum in anima, adeſt deſiderium illi placendi, & ſimiles: quæ cùm ſint informatæ charitate, quam tunc communicans habet, auctæ etiam ex præſentia Domini, non poſſunt non eſſe admodum bonę, & laudabiles, & conſequenter erunt ſatisfactoriæ, & impetratoriæ, ſicuti cæteræ actiones bonæ, & aliquando magis, quàm aliæ.

23 Quando ergo Summus Pontifex per communionem à Fidelibus in aliqua Eccleſia exhibitam concedit, poſſe liberari animam ex Purgatorio; non profitetur, communionem illam applicari ex opere operato illi animæ; ſed ſolùm vult tanquam Vicarius Chriſti, ut illa communione, tanquam operatione virtuosè peracta, illi animæ applicetur ex theſauro meritorum ejuſdem Chriſti, quantùm ſufficit ad ſatisfactionem pœnæ, quam illa anima debet pro ſuis culpis.

24 Hęc eſt ſumma hujus doctrinę. Cęterùm legant curioſi Theophilum Raynaudum, qui in opuſc. quod inſcribitur, *Error popularis de communione pro mortuis agenda*, aſſerit, populi errorem eſſe, Sacramẽtalem Euchariſtiam ſumere pro animabus Purgatorii. Rationes ejus præcipuæ ſunt tres. Prima, quia ejuſmodi uſus non fuit in Eccleſia. Secunda, quia Sacramenta ſunt inſtituta, ut medicina animæ, quæ immanenter operantur, non autem tranſeunter ad alios. Tertia præſertim, quia Euchariſtia eſt inſtituta per modum manducationis, per quam non nutritur, niſi ipſe manducans.

25 Verùm Thomas Hurtadus *p.* 2. *reſol. tr. ult. reſ.* 11. acriter inſurgit contra dictum Theophilum, ejuſdemque ratiunculis ſatis pluribus reſpondere conatur; ſed certè tandem ſe reducit ad opus operatum impropriè dictum, quod fortaſsè nihil differt ab operantis. Sed cum hæc ad noſtrum inſtitutum non pertineant, latiùs hic explicare non expedit.

De infirmi communione in alio cubiculo ab Oratorio.

26 INquires ſeptimò: Si quis infirmus decumbat in cubiculo aliquantulum diſtante à loco, ubi eſt Oratorium privilegiatum, & ubi ſacrificium Miſſæ celebratur; ſi infirmus inquam, velit ex devotione communicare (non jam per Viaticum; ad hoc enim ſcimus debere intercedere licentiam Parochi) poteritne Sacerdos, qui ibi celebrat, deferre ad infirmum ejuſmodi ſacram hoſtiam decenter ſociatam, tranſeundo per unum, alterumve cubiculum, ſeu per aulam intermediam inter lectum infirmi, & Oratorium?

27 Reſpondeo, hac de dubitatione conſulti ſuperiores à me, negaverunt aliqui ex noſtra Societate docti Theologi. Ratio fuit, quia intervenire tunc debuiſſet proceſſio, ſeu deductio Sanctiſſimi ad locum alium, ad quod requiritur licentia Epiſcopi, vel ejus Vicarii; privilegium autem conceſſum à Pontifice ſimilibus Oratoriis indulget quidem, ut aliàs diximus, in eodem Oratorio communicare poſſe privilegiatum, ſed nihil addit, an id poſſit fieri in alio cubiculo diſtante, licet cubiculum ſit in eadem domo.

28 Hæc olim dicta ſunt; ſed ego nunc, re diligenter expenſa, ad id propẽdeo, ut niſi in aliqua Diœceſi expreſſa prohibitio habeatur, facilè conceſſerim; neque enim illa eſt proceſſio publica, quę pertinet ad Epiſcopum; immò nec eſt proceſſio; hæc enim involvit quaſdam ſolemnitates, & cęremonias, quę longè abſunt à caſu propoſito. Pręſumatur igitur Ordinarii cõſenſus (poſito, quòd is neceſſarius eſſet) & fiat id prudenter, hoc eſt, parcè, & per intervalla, ut ſic infirmus ſacram communionem appetens, ſua devotione non defraudetur; quemadmodum ægroti religioſi decumbentes ex communi praxi non defraudantur.

An Sacra Communio præſervet à mortalibus, & quomodo?

29 INquires octavò: cùm Sacra Euchariſtia pariat in ſuſcipiente illam (tanquam proprium effectum) gratię augmentum, præſervatne à mortalibus, etiam committendis?

30 Reſpondeo: ſanè præſervat, ut docet Trident. *ſeſſ.* 13. *cap.* 2. *Sacramentum hoc Euchariſtiæ* (ait) *quod ſumimus, tanquam antidotum, quo liberemur à culpis quotidianis, & à peccatis mortalibus præſervemur*. Et quidem meritò ſic dicitur à Tridentino (quod idem eſt, ac dicere, à Spiritu Sancto:) quia Euchariſtia inſtituta eſt à Chriſto Domino, tanquam cibus, & potus ſpiritualis. Sicuti igitur hi vitam conſervant temporalem, ita vitam ſpiritualem conſervat Euchariſtia; hoc enim eſt, præſervare à peccatis mortalibus, quorum natura eſt, ut repellant gratiam, ſeu Dei amicitiam, quæ eſt vita ſpiritualis animæ.

31 In hoc, quod hactenus diximus, omnes Theologi conveniunt; ſed quomodo id fiat, non conveniunt omnes: cùm præſertim experiamur in dies, eos, qui communionem ſuſceperunt, immò & qui frequentarunt, ac frequentant, facilè in peccata mortalia prolabi.

32 Ajo, Euchariſtiam ex opere operato pręſervare quidem à peccatis mortalibus efficaciter, & infallibiliter, ſed ex parte ipſius Dei, eo prorſus modo, quo S. Paulus *ad Timoth. dicit cap.* 2. quòd *Deus vult, omnes homines ſalvos fieri*: quam voluntatem multi DD. *in tractat. de voluntate Dei* docent, eſſe efficacem, ſed non abſolutè, verùm conditionatè, ideſt, ex parte ipſius Dei, ſi tamen homo cooperetur. Quarè dignè communicanti, dum Deus confert gratię ſanctificantis augmentum, ſimul dat eidem jus recipiendi, ſeu habendi ab eodem Deo auxilia, opportuno tempore, quibus reſiſtere homo poſſit tentationibus, inducentibus ad peccatum mortale: quod jus in eo conſiſtit, quòd Deus ex vi ſuæ promiſſionis habeat quandam obligationem, talia conferendi auxilia, ad quę obtinenda, eſt peculiari modo ex vi communionis peractę Fidelis homo diſpoſitus, quibus ipſe Fidelis præſervabitur à peccatis mortalibus, ſi aliàs non reſiſtet,

Digitized by Google

reſiſtet, ſeu per ipſum non ſteterit. Noque gratis hoc docemus, quia id nos docet modò allatum Tridentioum in illis verbis (*per Euchariſtiam nos à peccatis mortalibus præſervamur.*)

An Sacra Communio præſervet à venialibus, & quomodo?

33 INquires nonò: an qood diximus de mortalibus, idem dicendom ſit de venialibus?

Reſpondeo, ſanè idem: quia idem colligitur ex dictis verbis Tridentioi.

34 Hoc igitur majore diſcuſſione non indiget. Illud indiget certè, an ex opere operato, ideſt ex vi ipſius communionis, abſtrahendo ab opere operantis, ideſt abſtrahendo ab actibus bonis aliis ipſius communicantis, Euchariſtia à Fidelibus in ſtatu gratiæ conſtitutis ſuſcepta, deleat ipſis culpas veniales ante commiſſas?

35 Reſpondeo, deleri venialia ea vi communionis ea opere operato, meritò ſuſtinet S. Thom. Vaſq. Gaſpar. Hurt. aliique cum Leandro *de Sacr. Euch. diſp.* 11. *quæſt.* 8. nam ſicuti Deus voluit gratiæ quæ recipitur per Baptiſmum, adjnogere hoc privilegium, nt per ipſum remittantur ea opere operato peccata omnia, etiam mortalia; ita valdè probabile eſt, ut de venialium remiſſione idem dicendom ſit per Euchariſtiæ ſuſceptionem; cùm enim Euchariſtia non remittat per ſe peccata mortalia, quia, ut in ſuperioribus dictum eſt, ipſa eſt Sacramentum vivorum, ſaltem ſentiendum eſt, qoòd remittat culpas veniales. Id quod directè videtur dixiſſe Tridentinum in prædtatis verbis (*quo liberemur à culpis quotidianis.*)

36 Noo igitor ſequimur opinionem S. Bonavent. aliorumque apud eundem Leandrum, dicentium, Euchar. ſolùm delere venialia, quia eacitat ſervorem ebaritatis, quo homo diſponit ſe per propriam operationem ad remiſſionem venialium; non, inquam, hos ſequimur, quia ſic non delerentur culpæ veniales ab Euchariſtia, ut loquitur Tridentioum, ſed per actus aliquos, ad quos excitaretur homo per illam: quod certè eſſet dicere, antidotum venialium eſſe potiùs actus noſtros, quàm Euchariſtiam.

37 Confirm. ex Catechiſmo Rom. ſic dicente. *Remitti per Euchariſtiam, & condonari leviora peccata, quæ venialia dici ſolent, non eſt, quòd dubitari debeat; quemadmodum, quòd innati caloris vi quotidie detrahitur in corpore animantium, ac deperit, paulatim addi, & refici naturali alimento ſentimus.*

38 Subinquires: omneſne culpas veniales, an aliquas tantùm remittit Sacra communio?

39 Reſpondeo omnes, etiamſi illarum quis oon recordetur, vel ab illis præſcindat, modò tameo de iis noo habeat complacentiam, ſive actualem, ſive virtualem. Ita S. Thomas, Vaſquez, Hurtad. aliique apud eundem Leandrum. Quare per Euchariſtiæ ſolam dignam ſumptionem ſine alia diſpoſitione omnes veniales culpę (ſi de iis oon complaceas) deleantur illius virtute. Illa autem, de quibus habes complacentiam, ex ea communione ideò non remittuntur, quia numquam remitti poteſt culpa, dum culpa committitur; committitur autem culpa, dum homo eſt in ejus complacentia, ut omnes Theologi advertunt *in tr. de Pœnit.*

Quid de pœna?

40 INquires decimò, an Sumptio Euchariſtiæ ſicut delet modo dicto, culpas veniales; ita deleat, ſeu remittat pœnam temporalem, quæ, remiſſo veniali quoad culpam, ſolvenda reſtat in hac vita, vel in Purgatorio?

41 Reſpondeo: ut id iotelligas, ſciendum eſt, eſſe aliquos Theologos, qui putant, maculam, ſeu culpam venialium eſſe quid diverſum à pœna ipſi maculæ debita; ita ut culpa venialis conſiſtat in quadam modica (ot ſic modo noſtro loquamur) diſpiicentia Dei, hoc eſt, venialis culpa ſit talis, ut ſi in Deum cadere diſplicentia poſſet, aliqua modica io eum caderet ex dicta tua veniali culpa; unde deinde conſurgit in to venialiter peccante deputatio, ſeu obligatio ad tantam, vel taotam pœnam ſubeundam.

42 Aliqui verò putant, non eſſe quid diverſum, ſed peccatum veniale conſiſtere ſolùm in dicta deputatione, ſeu obligatione ad prædictam pœnam temporalem ſolvendam, quam obligationem vocant Theologi *Reatum.* Utroſque Theologos loqui probabiliter, ait Scotus apud Delgadillo *de Euch. cap* 15. *à n.* 35.

43 His poſitis in poſteriori hac ſententia, deleri ex opere operato, & immediatè pęnam peccati venialis per Euchariſtiam, non ſolùm, ut illa eſt ſacrificium, ſed ut Sacramentum, clarè ſequitur; ſi enim culpa venialis conſiſtit ſolùm io obligatione ad pœnam, ut ea ſententia putat; Euchariſtia autem, ſicuti modò *n.* 28. dictum eſt, delet ipſam culpam, delebit ipſam pœnam, in qua ſola conſiſtit venialis culpa. In priore autem ſententia major eſt difficultas: nam cùm culpa, & obligatio pœnæ ſint diverſæ, poterit Euchariſtia delere culpam; remanente obligatione ad pœnam.

44 Nihilominus ſatis probabiliter etiam in ea priore ſententia dicendum eſt cum Delgadillo *l. c.* & cum Delugo *de Euch. diſp.* 12. *n.* 98. per Euchariſtiæ ſumptionem remitti ex opere operato aliquam partem dictæ pœnæ. Ratio eſt, quia dum Trid. *l. c.* docet abſolutè, nos per Euchariſtiam liberari à culpis venialibus, ſatis ioouere videtur, remitti etiam aliquam partem pœoæ earum; nam ſicuti ex eo, quòd vi Sacramenti Pœnitentiæ remittitur peccatum mortale, colligunt communiter Theologi, noo ſolùm pœnam æternam peccato mort. debitam commutari in temporalem, verùm etiam aliquid ipſius pœnæ temporalis remitti ex vi dicti Sacramenti Pœnitent. atque adeò ex opere operato; ita ex eo, quòd à Tridentino dicitur, per Euchariſtiam remitti culpas veniales, diceodum erit, per illam etiam remitti aliquam ſaltem partem pœnæ temporalis, quæ culpæ veniali debetur. Et ſanè meritò; nam valdè congruum eſt, ut detur excellentiſſimo Sacramento ex opere operato id, quod Sacramento Pœniteotiæ conceditur. Lege Delugo *loc. cit.* & Delgadillo *loco item citato nu.* 37.

An Sacerdos dicens mulieri, dum ei porrigit Euchariſtiam, ut ipſum expectet domi ſub veſperas, ſit inquiſitoribus denunciandus?

45 NOvum, & hactenus inauditum ſacrilegii genus explicandum occurrit. Titius Sacerdos dum communionem porrigeret cuidam fœminæ, quam aliunde ſciebat, alios turpiter admiſiſſe in domum ſuam, dixit ſubmiſſa voce, ut eum ſub veſperas domi expectaret. Expectavit, aperuit januam, delictumq; ſubſequutum fuit. Porrò poſt aliquot dies voluit confeſſione Sacramentali ſuum peccatum mulier expiare; ſed Confeſſor dubitare incæpit, ao hoc ſacrilegii delictum eſſet Inquiſitoribus denunciandum. Inquires ergo quid ſtatuendum?

46 Reſpondeo. Ut planius id decernatur, ſupponendum eſt ex illa celebri, preſertim verò Gregor. XV. Conſtitut. per quam obligantur pęnitentes, ſive mares, ſive fœminæ ſollicitatæ in confeſſione, denunciare Confeſſarium Sacris Inquiſitoribus, naſci duas dubitationes, ſimiles propoſito caſui. Prima eſt, an ſi Confeſſarius dicat in confeſſione pœnitenti: hodie domi tuæ me expectes, ſum enim tecum alioquuturus de re non levis momenti; an hæc, inquam, ſit cenſenda ſollicitatio denuncianda. Cui dubitationi reſpondet Bordonus in lib. quem inſcribit, Sacrum Tribunal *c.* 23 *n.* 54. hæc verba de ſe non ſignificare ſollicitationem, ſed eorum ſenſum colligendum eſſe ea tractatu, quem Confeſſarius habet in domo pęoiteotis; ſi enim mulierem ibi honeſtè alloquatur, nolla eſt ſollicitatio, nec denunciandi obligatio; ſi autem mulierem provocet ad iohoneſta, erit ſollicitatio denuncianda. Duas hujus doctrinæ rationes affert. Primam, quia io dicta Gregorii Bulla præcipitur, denunciari Confeſſarium, qui pęnitentem ſive in actu Sacramentali confeſſionis, ſive ante ipſam, ſive poſt immediatè ſollicitat; oam, quamvis in caſu, de quo loquimur, provocet Confeſſarius in domo mulieris, & non videatur ſollicitatio fieri immediatè poſt confeſſionem, nihilominus, ait Bordonus, revera immediatè fit in confeſſione, cùm illa ſollicitatio dependeat formaliter ea illo condicto, quod factum eſt io confeſſione. Secunda ratio magis convincens eſt, quia in eadem Bulla Gregorii præcipitur, Confeſſarium illum denunciari, qui aliquem ſollicitat occaſione, vel prætextu coofeſſionis; atqui prædicta verba, de quibus eſt noſter ſermo, in confeſſione pęoiteoti dicit, & deinde domi turpia tractat; ea, ex occaſione habita coofeſſione, tractat, ergo directè contra Bullæ præceptum operatur.

47 Secunda dubitatio eſt, an ſit ſollicitatio Sacris Inquiſitoribus denuncianda io eo caſu, quo Confeſſarius det chartam, ſeu litteras amatorias ſigillo munitas pęnitenti, eidemque dicat, ut illas domi legat?

48 Reſpondet Caſtrop. *tom.* 1. *tr.* 4. *diſp.* 19. *p.* 4 hanc chartæ traditionem eſſe quidem cauſam ſollicitationis, non tamen eſſe ſollicitationem, quia quando charta traditur, fęmina non movetur ad malum, ergo non ſollicitator; ſollicitatio enim ſemper imbibere debet provocationem ad malum.

49 Coofirmatur primò, quia ipſa pura, & ſola traditio chartę, quę fit in cooſeſſione, non eſt completum delictum ſollicitationis, ergo non erit denunciandus: & ſicuti per ſolam vulnerationem non incurritur irregularitas, niſi ſequatur mors, aut mutilatio, ita per meram, ſolamque chartæ traditionem non incurretur pęna, quæ eſt impoſita Confeſſariis ſollicitantibus.

50 Confirmatur ſecundò, quia, ſi dictam chartam tuæ pęnitenti conſignares, ut illam ferret ad aliam mulierem, tunc dicta tua pęnitens non erit obligata ad denunciandum, quia ignorat, quid in charta contineatur, ita in caſu noſtro.

51 Sed profectò in hoc nullo modo Caſtropalao conſentire poſſum; ſicuti Jo: Sanch. Diana, Trimarcus, Peyrinus, Fagundez, & Bordonus illos citans, meritò noo approbant, quia oemo negabit, traditionem illius ſcripturæ factam in Confeſſione Sacrameotali, vel immediatè poſt, vel io loco confeſſionis, pendere ex parte Confeſſarii à confeſſione, & legi à pęnitente occaſione confeſſionis factę. At Gregor. XV. præcipit denuociare, ut modò diximus, Confeſſarios provocantes ad torpia occaſione confeſſionis; ergo &c.

52 Ad rationem igitur Caſtrop. dic, illam traditionem non ſolùm eſſe cauſam, ſed veram ſollicitationem in confeſſione inchoatam, & domi perfectam.

53 Ad primam confirmationem reſponde, ſollicitationem illam incipere in confeſſione quidem, ſed poſteà perfici, idque occaſione confeſſionis, in mulieris domo.

54 Ad ſecundam non eſſe mirum, tunc fęminam ex alio capite

non obligari, quia ſcilicet nec ipſa ſollicitatur, nec ipſa ſcit, ut ſupponimus, quid in ea charta contineatur, nam pari modo, ſi mulier, cui ad ipſam provocandam data ſit charta amatoria legenda domi, nihil ſciens de contentis in ea charta, illam mulier comburat, certè non obligabitur denunciare. Verùm id eſt per accidens, quia nimirum neſcit mulier, nec prudenter ſuſpicatur, quid contineat ſcriptura, ut ſupponimus.

55 Poſt hæc ſcripta emanavit Decretum Alex. VII. in quo prohibētur aliquæ propoſitiones ſub excommunic. latæ ſententię contra eos, qui illas, ut probabiles docuerint, & ſub peccato mortali reſervato Pontifici, incurrendo ab illis, qui eas in praxim reduxerint, inter quas *n.* 6. hæc propoſitio damnatur: *Confeſſarius, qui in Sacramentali confeſſione tribuit pœnitenti chartam, poſteà legendam, in qua ad Venerem incitat, non cenſetur ſollicitaſſe in confeſſione, ac proinde non eſt denunciandus.*)

Reſpondeo nunc ad caſum propoſitum; ſanè ex vi verborum (*me expecta domi &c.*) ſubſequuto ibi delicto, foret denuncianda hæc ſollicitatio; nam facta eſt occaſione Sacramenti; tamen quia Bullæ Pontif. ſolùm denunciandam pręcipiunt ſollicitationem, quę fit in confeſſione, ſeu in adminiſtratione Sacram. Pœnitent. vel occaſione illius, ut clarà patet legentibus illas Bullas, ubi nulla prorſus fit mentio alterius Sacramenti, niſi Pœnitentiæ; ideò Titii provocatio facta ad peccatum in adminiſtratione Euchariſtię non eſt neceſſariò Inquiſitoribus denuncianda.

Dico, *neceſſariò*, nam ſi ea denuncietur, dicit probabiliter cum Pegna Caſtropalaus *loc. cit. punct.* 6. ob facultatem generalem Inquiſitoribus datam, cognoſcendi de hęreſi ſuſpectis, poſſe eos cognoſcere de iis ſollicitationibus ad turpia factis in adminiſtratione aliorum Sacramentorum, immò eodem modo ad alia peccata, e.g. ad furtum &c. factis in confeſſione; nam quamvis dictæ Bullæ ſemper loquantur de provocationibus ad res venereas, & in confeſſione; tamen ex dicta gen. facultate, etiam poſſent Inquiſitores cognoſcere provocantes in conf. ad alia peccata, ſi deferantur à Fidelibus.

Hęc ex Caſtrop. qui etiam advertit, ejuſmodi delinquentes in aliis Sacramentis, vel in confeſſ. ad alia peccata, debere denunciari ſuo Superiori ſecundùm regulas requiſitas, & obſervandas in denunciatione facienda, ut ſcilicet delinquens corrigatur, & emendetur, ut ſic, in re tam gravi, bono communi conſulatur.

P A R E R G O N

AD TERTIUM ECCLESIÆ PRÆCEPTUM.

DE EUCHARISTIA.

Non Jejuno litare ne liceat aliquando?

FErax, atque oberibus ſpicis, & crebris ſęcunda eſt literaria luſionum ſeges, auditores; nimis enim arctis coercent ſpatiis, præfandi argumenta, qui tantùm, vel Scriptorum, quos explicandos ſuſcipiunt, laudibus, vel ſcientiam, quam deinceps profeſſuri ſunt, commendatione concludunt. Equidem in eam pedibus ſententiam eo, opportunam eligi proloquendi materiem; cùm erudita quæpiam, atque auditoribus grata diſſertatio ex iis, quæ in ejuſmodi ſcientiæ penu locum habent, aptè proponitur; & in eadem, quaſi in arena, & campo, ante conſtitutum prælii diem, artificioſè proluditur.

Ego igitur, tractationē de tertio Eccleſię pręcepto, hoc eſt, de ſuſcipienda feriis paſchalibus Sacra Synaxi, auditoribus meis propinaturus (id quod ago, ut à mei Predeceſſoris veſtigiis non diſcedam, qui primum, & ſecundum ejuſdem Eccleſiæ pręceptū eruditè ſuperioribus tribus annis explicuit: utinam ego eruditione pari!) ego, inquam, quid in hac ſapientium virorum corona præfabor? Ecquam levem velitationem hoc initio ſuſcipiam, quaſi ſolemne præludium futurarum deciſionum, quas cōſequente anno, Summo favente Numine, moliturus ſum? Eligo de celebri illa quæſtione aliquid diſſerere, quæ inquirit, an Sacrę Euchariſtię menſæ liceat aliquando fideli non jejuno naturaliter, ut loquimur, accumbere? Et quidem mihi nequaquā inſtituendus eſt ſermo, an id graviter ęgrotanti liceat, Sacri cauſa Viatici; neque, an Sacerdoti, quando Sacræ hoſtię pręconſecratæ copia non ſuppetit, & alius Sacerdos non adſit jejunus, qui ad aram operans, providere infirmo de eodem Viatico poſſit; neque, an Sacerdoti item non jejuno, ſi jejunus non adſit, quando complendum eſt Sacrificium, celebrante, medio in Sacro, poſt Conſecrationem deficiente; neque an fideli cuicumque non jejuno abſumere liceat Sacræ victimæ in particulas, ne ingruente Hæreticorū, vel Infidelium turma, Sanctum in manibus canum deferatur; non inquam, de his mihi inſtituendus eſt ſermo; hæc enim vulgata ſunt, & recentiorum Theologorum oppugnante nemine, facili negotio non jejunis conceduntur; ſed diſceptatio noſtra in eo verſabitur, an idem concedatur ob periculum, timoremque gravis dedecoris, vel notæ?

Et nihilominùs vulgata item doctrina Theologorum eſt, etiam tum benignè concedi: ſiquidem præcepta piæ Matris Eccleſię non obligant (remoto contemptu) cum tanto propriæ famę diſpendio; nam propter eà Sacer Myſta, ſi dum Sacra libamina peragit, recordetur etiam ante Operatoria verba, ſe cibum, potumve ſumpſiſſe, porrò pergat ad reliqua; excuſabitur enim ſatis, ſuperque à prędicto periculo in dedecoris notam incidendi. Ut interim taceam Sanctū Bonaventuram, virum doctrina, & pietate pręclarum, aſſerentem inchoatam Miſſam ſemper eſſe à Sacrificante perficiendam, quia ferè nunquam ſine ſcandalo ſolet omitti: adderem ego, & ſine irreverentia. Porrò, ſi ad ultra item indulgemus, in quo tandem diſputatio noſtra verſabitur? Ajo, non quidem in expedendo jure, ſed in venando facto, noſtram eſſe in præſenti quæſtione collocandam induſtriam; omnes enim ſcimus, inſtante gravi infamiæ periculo, ab Eccleſiaſticis imperiis nequaquam Fideles obſtringi: At, quandonam, re ipſa, ejuſmodi periculum immineat, non ſcimus omnes: & operoſum ſæpè eſſe, id decernere, omnes ingenuè fatemur.

Hoc igitur agamus. Et profectò (cęleſtibus annuentibus) id actum, abſque veſtra moleſtia, Patres à me erit; ſi unam, alteramque non inſulſam narratiunculam proferam in medium, & difficultates inde emergentes brevi reſponſione diſſolvam. Initium facio ab ea, quam refert Adamus Tannerus, vir Societatis Noſtræ, Theologiæ ſcientiſſimus *diſp.* 5. *q.* 8. *n.* 92. *de Euchariſtia*.

Sacerdos quidam (ait) nomine Theophilus, cujuſdam pagi animarum Curator in Suevia, invitaverat ad feſtivū dedicationis ſuæ Eccleſię diem cohoneſtandum, decem, vel plures Sacerdotes, in vicinis Oppidis cōmorantes. Præſtò fuerunt deſtinato die, & ex his poſtremus, ille adfuit, qui aliquibus ante diebus à Paroc ho Theophilo rogatus, ac deſignatus fuerat, ut ſolemne Sacrum (Miſſam majorem vulgus appellat) conſueto ritu, & cantu occurrenti ad diem feſtivum frequenti populo, daret. Verùm is, re non benè intellecta, vel datæ ſponſionis immemor, priuſquàm à ſuo pago diſcederet, rem Sacram ſuis fecerat parochianis; reliqui verò Sacerdotes, aut idem egerant in ſuis quiſque Oppidis, aut ea his nonnullis itineris ſuſcipiendi cauſa ex ſuis locis ad Theophili diſtantem ędem, Sacro Myſterio, ea luce, nequaquam oblato, ſe commodo jentaculo muniverant. Itaque nullus ex Presbyterorum numero inveniri potuit, qui jejunus in tanta ſolemnitate, populo ſacrificium expectanti, eſſet ad Sacras preces ritè diſpoſitus. Quid ergo factum eſt? Tannerus, his breviter enarratis, hæc ferè verba ſubnectit. Inquiro, an illorum Sacerdotum unus potuiſſet inculpatè in hoc eventu facere Sacrum? Et primò reſpondet *n.* 64. potuiſſe, ſi defectus jejunii fuiſſet occultus, quia è duobus malis erat minus eligendum *ex lib. quoties nihil H. de Regulis juris*. At minus malum cenſendum fuiſſet, Sacerdotem occulte injejunum ad Communionem accedere, quàm Sacrum in his circumſtantiis non celebrari. Reſpondet ſecundò, ſi publicus fuiſſet jejunii defectus, fuiſſet ſatiùs, ut totus populus (prius tamen è ſuggeſtu cauſam edoctus) dimitteretur abſque Miſſa, quàm illa fieret ab illorum aliquo quos, nemine excepto, non eſſe jejunos, pluribus manifeſtè conſtabat. Hæc ille, approbans id, quod religioſi ii Sacricolæ, inita conſultatione, decreverunt. Nam fuit ea populi multitudo è ſublimi loco admonita, & inaudito Sacro dimiſſa.

Date mihi nunc veniam, Patres, ut ego venerabilium illorum Sacerdotum, ac doctiſſimi Tanneri, bona pace, meas nugas interponam.

Equidem, ſi hodie hujuſmodi hæſitationi intereſſem, ſuaderem, ut ad aram unus ex iis operaretur, qui, quamvis jejunium violaſſet, vitalia tamen Sacrificii liba non prægustaverat: Etenim, in primis, non eſſet ullum timendum ſcandalum, ut probi illi Præsbyteri verebantur, ſi enim ii, quemadmodum cauſam dimittendi, ſacrificio non oblato, populum docuerunt, ſic pro concione edixiſſent, permitti ab Eccleſia in rariſſimo eventu, tam vehementibus adjunctis vallato, hanc injejunè libandi facultatem, certè benevolentiam potiùs concepiſſent Fideles de benignitate piæ Matris Eccleſiæ, quàm ullum paſſi eſſent pravi exempli detrimentum.

De-

Digitized by Google

Deinde ob grave,& publicum ſcandalũ, quod alia ratione evitari non datur,licitè facit Sacrum Sacerdos,tametſi non Jejunus,ut poſt Suarium *diſp.68.ſect.*2.*de Euch.* contra Navarrũ tradit idem Tannerus *loco laudato n.*41.Nam ubi in difficultates impingimus,ſẽper eligendũ eſt illud,in quò minus inſtat periculi, ut docet S.Th.3.*p.q.*83.*art.*6.*ad* 2.minus autem periculi eſt illud ex eodem S. Doctore, *ibid.* quod pertinet ad qualitatẽ unius, quàm quod ſpectat ad multos,qui peccandi anſam accipiant. In re autem,de qua loquimur,ſi illã ſincera mente penſitemus,nõ poteſt evitari gravis ſcandali periculũ,hoc eſt,gravis,& injuſta indignatio plebis adversùs Sacerdotes,gravis ablocutio in eoſdẽ,& ridicula dicteria,eorum famã, honoremq; lędẽtia. Quis,quæſo,inurbanum, ſtultumq; vulgus cohibere poſſet,quin hoc,vel ſimili cachinno petulanter effutiret? Hem Sacerdotũ ingluviem! Hem,quod abſtinentię exemplũ ii in templis continuò viventes,& Sacra Evangelia temperantiã prędicantia evolventes,proponunt nobis in domibus profanis, in plateis, in hoſpitiis, in officinis quotidiè cõmorantibus! Tentant manè,qui veſpere Eccleſiaſtici Jejunii vix ad uncias panis octo,nos ſame diſtentos amandant, & benignè ſic nobiſcũ agere gloriantur. Solemni Sacro nos defraudant, ut ipſi cõſuetudine ſolemni manè jentandi nõ defraudẽtur. Hęc,& his amariora, quis ex illo plurium capitum monſtro non expectabit? Et profectò quanti item ęſtimandũ eſt, & omninò à Fidelibus extirpãdum labeodi illud periculũ,eos nimirum aſſueſieri ad Sacerdotes aſpernandos,atq;adeò ad eorum conſilia,documenta parvi facienda?

Tertiò,expendamus,quod idem Tannerus prudenter decernit *ib. n.*92.cenſet enim,ſi die feſtivo Natalis Chriſti Domini unus dumtaxat Sacerdos poſt ſumptũ à media nocte cibũ in aliquo pago adeſſet, nec alius haberi,vel cõquiri poſſet,nullo cibo refectus;cenſet,inquã, illi non Jejuno facere Sacrum ea die licere, & ritè factum, ſi Sacris operaretur adhuc ſemel. Deus ergo immortalis? quodnã grande diſcrimen intercedit inter Sacrum neceſſariò celebrandũ die Natalis Domini,unde liceat non Jejuno litare,& inter Sacrũ ſolemne celebritatis,de qua loquimur,ut idem omninò nõ liceat?cùm prefertim hic ex multis locis, pagiſque multitudo confluxerat: ibi in Natali Domini unius tantùm Oppidi populus expoſcebat Sacrum.

Poſtremũ argumentum ducamus ex paritate cum graviſſimo Decreto Concilii Trid. *ſeſſ.*13.*c.*7. in quo ſic habetur *Nullus ſibi conſcius peccati mortalis, quantumvis ſibi contritus videatur, abſque præmiſſa Confeſſione Sacramentali, ad Sacram Euchariſtiam accedere audeat, etiam Sacerdotes. Quòd ſiquis,neceſſitate urgente,ante præviam Confeſſionem celebraverit, quàm primùm confiteatur.* Hæc Tridentinum.

Hic ergo inquirunt Doctores,& indigitant eas neceſſitates,in quibus liceat,nõ pręmiſſa lęthaliũ homologeſi,cum cõtritione Aris intendere: & inter illas enumerant cum Dian. *p.*9.*tr.*3.*reſ.*9. Trull.& Garzia(cõtra Caſt.hanc veniã dare negantem *p.*12.*de Euch.*) eventũ illũ,quo ſimplex Sacerdos,hoc eſt,etiam non Parochus,rogetur ab aliis,probum innocentemq; Sacerdotem nõ habentibus,qui ipſis rem divinã die feſtivo faciat;immò etiã, quãdo ipſe unus Sacerdos Sacro carere deberet. Id ego,veſtigiis hęrens doctiſſimi Caſtropalai,nullatenus approbo;ſed nõ eſt hic de ejuſmodi ſentẽtia diſputandi locus. Solùm aſſero,eam mihi in diſceptatione, quam pręmanibus habeo, valdè favere;ſi enim Doctores illi,fas eſſe,affirmant,Sacerdoti abſq; mortalium delictorum confeſſione,& ſolùm contrito ſacrificare,ne vel ipſe,vel alii Sacro careant,die feſto;quidni,nos idem nõ Jejuno in adjunctis multò gravioribus licere, contendamus? peccatori enim Miſſam celebrare volenti,confeſſionẽ imperat juſſio divina, quam à Tridentino declaratã fuiſſe dumtaxat,& promulgatã,nõ verò inſtitutam, fert probabilior Theologorũ ſententia, cùm Jejunium ante Sacri Myſterii functionem,certò,& ex omnium doctrina,ſola imperet Eccleſia, quę obſtringere nunquã præſumitur, quãdo moleſtiſſima illa incõmoda urgent,quæ in ſuperioribus in mediũ allata ſunt.

Plura idem cumularẽ,niſi me orationem vertere ad alterũ,quod promiſi,exemplum,temporis anguſtia commune faceret; quod quidem,dum hanc proluſionem ante paucos dies meditarer,in mentem mihi revocavit recens noſtrorũ Sacerdotũ inauguratio: Ecce illud.

Quidam,cui nomen erat Nicephorus,recens Sacerdos(Neomiſtã unico vocabulo appellant Græci, quod etiam nos Latini non ſemel uſurpamus;)Neomiſta,inquã,Nicephorus,diù, & frequẽter in ſicco Sacro, ut loquimur, faciendo, ſe exercuerat, ea ſpe, ut primitias ex acquiſita cõſuetudine expeditiùs,& ſecuriùs immolaret. Idẽ peregit manè illius diei,quo primã hoſtiã Deo erat ſolemniter oblaturus,ac pro more,quem ſervaverat ſuperioribus diebus, immemor inſtantis celebritatis,aſſumpſit,deglutiitq; grandiorẽ particulam non conſecratã,idq; paulò ante quàm pulſarentur campanę, indices ſolemnis officii,ut in illis regionibus mos increbuerat, à Neomiſta decantãdi. Ad primũ ęris campanę ſonitũ,advertit bonus vir ſuũ importuniſſimum errorem,erubuit,expalluit,& fortaſsè etiã uſq; ad lacrymas contriſtatus eſt. Quid agam?(ſecum animo revolvebat:) è ſuggeſtu, more noſtræ Eccleſiæ, admonitus eſt populus,jam tum à die Dominico precedente,ut ad meam primam Oblationẽ conveniret. Templum affabrè ſulcis exornatũ,cõſanguinei inibi prẹſtolantur,domeſtici conviviũ paraverant, Heu! quid conſilii capiam? Hæc obverſabat,& ſimilia. Demũ tantiſper animo ſedato,ſubiit mentẽ remediũ unicum elucere,conſulendi ſcilicet Patrẽ quendã è noſtra Societate;cujus nomen reticet is,à quo,ut mox dicã,res hęc geſta narratur. Statim ergo ad illũ accurrit,petiitq; conſiliũ, cui diſertè reſpondit

Pater,eſſe Primitias in aliũ diem omninò differendas. Quanto Neomiſtæ doloris ſenſu, cogitari potiùs, quàm explicari verbis poteſt. Narrationem hanc,illiuſq; Patris deciſionem,licèt breviuſcule, refert Pater Georgius Gobat *in Alphabeto ſacrificantium caſu* 13.

Ego nihilominus mitiorem ſententiam cogor amplecti à rigore conſilii illius Patris,Ordinis quamvis noſtri,omninò recedens. Exiſtimo enim, ſi ea adjuncta(quas circumſtantias minus latinè vocamus)adfuerunt,quæ in relato eventu recenſentur,culpam admiſſurum nequaquam fuiſſe optimum illum virum, ſi quamvis injejunus à Sacro Miſterio non abſtinuiſſet.

Porrò circumſtantiæ illæ numerabantur. Prima,Neomiſta perhoneſtę,ac nobilis erat familię. Secunda,error ille,jejuniiq;defectus occultus omninò fuit,& uni ipſi ſolùm notus. Tertia,illuc cõvenerant aliunde cognati plures. Quarta,paratum lautum convivium. Quinta convocatus fuerat pro concione populus,atque adeò ſummi,medii, infimi,& cum viris nobiles matronæ ad deſtinatum templum ſe cõtulerant. Sub iis circumſtantiis licuiſſe offerri à Neomiſta Sacram Victimam, tametſi non Jejuno; modò vobis hæc ſententia placeat, ſapientiſſimi auditores, puto.

Primò,quia ex Tannero modò habuimus,licuiſſe,die ſolemni Dedicationis, ad aram accedere, ſi occulta fuiſſet ſui violatio Jejunii. Quidni igitur ſi,in abditiſſimo noſtri Sacerdotis errore,idem ex pię Matris Eccleſiæ benignitate decernamus? Non ſunt repetendæ rationes jam allatæ: vos ipſi illas huc advocate.

Sed probo ſecundò,ex generali documento de Epicheja,quam poſt Ariſtotelem 5.*Ethic.c.*10.& S.Thomã *p.*2.*q.*96.*art.*6. tradunt cæteri Theologi: videlicet,ob virtutem,quam idem S.Doctor,ęquitatẽ appellat,fas eſſe recedere ab apertis legũ verbis,ſi quando id exigit bonum commune,&(ut explicat idem Ariſtoteles) ſi quando Legiſlator adeſſet,hoc modo dixiſſet: dixiſſet,inquam,mentẽ ſuam nequaquam fuiſſe, quòd lex ab ipſo lata ad ejuſmodi actum extenderetur. Jam ſi ęquo animo concipiamus, Neomiſtę genere Nobilis,optimiſque moribus, ac virtutibus ornati, altiſſimam moleſtiam, anguſtias, prẹviſum mente dedecus,ignominię evidens periculum,totiuſq;cognationis triſtiſſimas querimonias: ſi aliorum oblocutiones ob oculos obverſemus,ſuſpiciones, ac temerè concepta, prolataq; judicia; quòd Sacerdos ille læſerit caſtitatẽ; quòd in excõmunicationẽ fuerit prolapſus; quòd irregularis,aut aliquo Canonico impedimẽto irretitus. Si item expendamus expenſarum jacturam, ſi contemptũ, ſi convicia adversùs Neomiſtam, tanquam hominis incautiſſimi, cùm debuiſſet in tãto negotio eſſe cautiſſimus; ſi hęc,inquam,ęqua lance perpendamus,certè pronunciabimus,ſeqi publicũ bonũ populi,illud Oppidum incolentis,quãdo delicta illa,ne cõmitterentur,cautũ eſſet. Secus perinde, ac periclitaretur cõmunis utilitas, ſi lex de reddendo depoſito extenderetur ad reſtituendũ furioſo gladiũ(quod eſt exemplũ à S.Thoma allatũ)ita periclitaretur bonũ animarũ frequẽtiſſimę illius multitudinis,ſi tãta occaſio peccandi, hoc eſt,ſuſpicãdi,maledicẽdi,temerariè judicandi, cõtumelioſè agendi infręni populo extendi fineremus;unde ulterius infero: Si Sũmus Pontifex interrogatus fuiſſet,an Canonem illũ ex S. Auguſtino deſumptum, & *c. liquido de Conſ. diſt.* 2 relatũ de non ſumenda Sacra Euchariſtia,niſi à jejunis,vellet extẽdi ad hunc eventũ,de quo diſputamus,tot,tamq; violentis cõditionibus veſtitũ; infero,inquã, eum reſponſurum,nec ſe,nec S.Auguſtinum voluiſſe unquam,Canonem illum extendi,nec aliam reſponſionẽ expectare poſſum à pia Sũmi Pontificis prudẽtia: quod eſt illud Ariſtotelis, ſi Legiſlator adeſſet, hoc modo dixiſſet.

Addo nihilominus,ſi Sacerdos ille recens inauguratus,fuiſſet obſcurus homo; ſi multò magis fuiſſet alienigena, ſi non ipſe unus, ſed alii plures primò erant litaturi, inque alium diem differebant primitias, etiamſi Jejunii defectus nullis fuiſſet cognitus; hunc profectò dicerem,de ara,illo die adeunda,cogitare non potuiſſe:ſiquidem incommoda, quæ in hoc ignoto viro obventura timeres, non tantẽ cenſerentur momenti,ut anteponi deberent antiquiſſimæ Sanctioni de abſtinentia cibi,cibo Angelorum præmittenda.

Sed vela orationis contrahamus; & ut initium hujus proluſionis cum fine connectatur, advertite, ornatiſſimi auditores, difficile nequaquã eſſe in hac quęſtione,quid juris ſit,decernere;facilè enim decrevimus,inſtante dedecoris nota, vel gravi quopiam diſpendio(ſemoto,ut ſemper intelligimus,contemptu)poſſe concedi Jejunii ſollicitum nõ eſſe cõmunicaturum. At quandonam,re ipſa,& ut loqui conſuevimus,de facto hæc incommoda immineant,non reſolvimus facilè: id enim ex allatis narrationibus,& ex emergentibus inde oppoſitis Doctorũ placitis,ac rationibus,quas opus ſemper eſt,nõ oſcitanter expendere, quàm operoſum ſit deliberare, planè notaſtis.

Nam propterea Theologos Moralis ſcientię conſultos,pręſertim illos,quorum induſtria,ac ſolertia,in inſtituendis animarum Judicibus,valdè deſudat,ut difficultates tam graves diſtinguere,ac definire valeant, quando ii ad Confeſſiones expediendas fuerint promoti ſummo haberi in pretio,& magni fieri(abſit verbo invidia) ab omnibus meritò pervelim.

Vos,adoleſcentes optimi,ſi Tyrociniũ hujus ſcientię,nempè Moralis Theologię,ponere decreviſtis: Pręceptorum veſtrorum limina terite: eos ſępè interrogate: illorũ lectionibus aſſiduè,ac frequenter aſſiſtite;ut ad tantum munus implexos moralium dubitationum nodos diſſolvendi, hoc eſt, Fideliũ animas ad ſalutis viam dirigẽdi, quo nullum opus eſt excellentius, idonei, magis, ac magis efformemini.

TRACTATUS QUARTUS.
DE QUARTO ECCLESIÆ PRÆCEPTO,
HOC EST
DE JEJUNIO ECCLESIASTICO.
Et per hanc occaſionem de peccatis circa cibum, & potum.

CAPUT PRIMUM.

Quid, & quotuplex ſit Jejunium Eccleſiaſticum.

1 JEjunium Eccleſiaſticum, ſic dictum ad differentiam Jejunii naturalis, quod ſervari debet ad Sacram Euchariſtiam ſuſcipiendam, & de quo latè diximus anon ſuperiore; Jejunium, inquam, Eccleſiaſticum univerſaliter ſumptum eſt *abſtinentia ciborum pro certis anni diebus modo ab Eccleſia inſtituto*, quem infra declaraturi ſumus. Eſt autem duplicis generis; alterum, per quod abſtinere Fideles debent à cibis per eandem Eccleſiam vetitis, nullo alio rigore ſuperaddito, ut ſervatur in diebus feriæ ſextę, & ſabbatis apud Eccleſiam Latinam, & feriæ quartę apud Eccleſiam Orientalem cujuſcumq; hebdomadę intra aonum. Alterum, per quod abſtinere debent à cibis quidem ab Eccleſia prohibitis, ſed cum alio majore addito rigore, hoc eſt, cum reſtrictione ad unam tantummodò plenam refectionē, ut ſervatur in diebus Quadrageſimæ, & Vigiliarum quatuor Temporum.

2 Porrò tria hic, quę ſunt paſſim obvia, ſupponenda ſunt. Primò, præceptum hoc eſſe ab Eccleſia latum. Et quidem illud de Quadrageſima uſque ab initio ætatis Apoſtolorum ad imitationem Chriſti Domini Jejunantis in deſerto, ut notat Sanch. *lib. 5. conſiliorum c. 1. dub.* 1. quidquid dicant aliqui innominati apud Fagun. 4. *Eccleſ. pracept. lib. 1 q.* 1. qui ajuot, eſſe pręceptū divinum à Chriſto inſtitutum. Neque obſtant S. Auguſtinus, S. Ambroſius, aliique apud eundem, qui dicunt, hoc præceptum eſſe de jure divino; ſunt enim intelligendi originaliter, quia nimirum ad Chriſti Domini imitationem illud Apoſtoli præceperunt, quod deinde Jura Canonica confirmaruot. Idem prorſus dic de Jejuniis quatuor Temporū. Jejunia verò Vigiliarum, & abſtinentia à cibis vetitis in diebus feriæ VI. & ſabbato, videntor eſſe ſolùm de Jure Canonico, deque aotiqua Fideliū conſuetudine. Legite Leandrum *de jejunio tr. 4. diſp. 7. præſertim à q. 12.*

3 Secundò, ſupponendum eſt, hoc præceptum per ſe obligare ſub mortali, ut ipſa Fideliū praxis, & ſenſus omnis clarè oſtendit: quidquid dicant Cajetanus, & alii quidam apud Amadæum *in tr. de Jejunio prop.* 6. teneotes, non eſſe mortale, frangere dictum Jejuninm, niſi quando frangitur ex contemptu, vel ex inobedientia: quam tamen ſententiam rectè idem Amadæus dicit, à Valentia vocari temerariam, & ab aliquibus Recentioribus erroneam. Legite Paſqualigum *de Jejunio deciſ.* 30. & ibi innumeros DD. falſam vocantes ejuſmodi ſententiam, & meritò ab Alexandro VII. damnatam anno 1665.

4 Tertiò, quamvis multi putent, præceptum de Jejunio eſſe affirmativum, multi autē eſſe negativum; probabiliùs tamen ii loquuntur, qui dicuot, eſſe affirmativum, & negativum ſub diverſa conſideratione. Eſt affirmativum formaliter, quia totum hoc pręceptū intendit pro fine (à quo ſumunt ſpeciem, & formam actus) aliquid poſitivum, nempè macerationem carnis ſatisfactionem pro peccato, & conformitatem cum Chriſto jejunante. Negativū verò eſt materialiter, quia ejuſmodi finem vult per illas negationes, ideſt, per negationem comeſtionis carnium, & per negationem plurium comeſtionum in die, ſed ſolùm ſemel. Legite eundem Leandrum *loc. cit. q.* 6.

CAP. II.

Quoſnam afficiat Præceptum Jejunii?

1 ALiud eſt, excuſari à Jejunio, aliud ad illud non obligari. Non obligaotur ii, qui talis pręcepti non ſuot capaces, e.g. infans, infidelis &c. Excuſantur ii, qui quamvis ejus capaces ſint, unde per ſe obligarentur, habent tamen aliquid, unde illis nō imputetur culpa Jejunii violatio. Ejuſmodi eſt e.g. adultus, infirmus, qui propter circumſtantiam ęgritudinis ad Jejunium ponendum non adigitur. Nos ergo hoc capite agemus de non obligatis, *inf. c.* 3 n. de excuſatis acturi; licèt notandum ſit, multa hic afferri, quæ ad excuſationem referri poſſunt, & multa illic, quæ ad non obligationem.

Infideles, & Hæretici.

2 INquires ergo primò, an hi teneantur lege Jejunii?

Reſpondeo hęreticos teneri, nō verò infideles. Ratio eſt, quia hęretici, cùm ſupponatur eſſe baptizatos, ſubjacēt pręceptis Eccleſię, contra verò infideles, cùm non ſint Eccleſiæ ſubditi, quæ ſubjectio acquiritur per ſuſceptionem Baptiſmi, pręceptis Eccleſię nequaquam ſubduntur. Inter hos connumera Cathecumenos; ii enim, quia nondum receperunt Baptiſmū, Eccleſię legibus non ligantur.

3 Hinc collige, infidelibus, & Cathecumenis poſſe te licitè miniſtrare carnes in die Jejunii Eccleſiaſtici, quia ſic tu non cooperaris ad peccatum ullum; ſi enim illi non peccant, carnes tunc comedendo, nec tu peccabis, qui illas apponis. Ita Sanch. *lib. 1. Sum. c.* 12. Fagund. aliique cum Leandro *loc. cit. q.* 46.

4 Quęres: licetne mihi pari modo propinare vinum meo ſervo Mahometano ex eo, quòd ipſis ex ſua lege illud bibere prohibeatur?

5 Reſpondeo non licere; quamvis enim ex objecto id non ſit peccatum, quia vinum bibere nō eſt contra Dei legem; tamen, quia ipſe ex conſcientia erronea putat adeſſe legitimū pręceptum de ejus abſtinentia, atq; adeò putat, ſe graviter peccare, illud bibendo, tu in hoc caſu cooperareris cum ipſius peccato. Sicuti, ſi Chriſtianus putaret ea ſua opinione, vinum bibere in die Jejunii extra comeſtionem, eſſe prohibitum, & tamen biberet; peccatum cōmitteret ex conſcientia erronea ita ipſi dictante; quia cōſcientia eſt proxima regula operationis malę, vel bonæ, & conſequenter tu poſſes licitè cum illo cooperari ad bibendū. Ita in caſu noſtro, &c. Dominus ergo hujuſmodi Mahometano perſuadeat, id ipſi peccatum nō eſſe; nam tunc, ſi mancipiū conſcientiā erroneam deponat, poterit eidem porrigi à Domino vinum, ſi tamen non deponat, licitè ſanè non poteris. Propter has rationes idem dicendū erit de miniſtrandis quibuſdam cibis infideli; quando is putat, ſe peccare, eos comedendo, ut e.g. quando Judęus vel Turca putat, ſe peccaturum, ſi carnes ſuillas manducet, &c.

Legite in ſimili Caramuelem *to. 2. Theol. Regul. n.* 3380 qui ait, infideles teneri obedire ſuis ſuperioribus Eccleſiaſticis, & Sæcularibus, quandiù neſciunt, ſe errare; unde addit, quòd ſi Mahometanus negaret obedientiam ſuo Sacerdoti ſuperiori, peccaret proculdubio mortaliter, ſi materia eſſet gravis, etiamſi (non obediendo illi ſuo ſuperiori) noſtro Canonico Juri, atque adeò Summo Pontifici obediret. Certè id non ob aliam rationem verum habet, niſi quia tunc hujuſmodi Mahometanus contra propriam conſcientiam (ut eſt in caſu noſtro) operaretur. Poſt hæc ſcripta incidi in Verricelli de Miſſionibus *fol.* 186. in aliquo mihi contradicentem.

Infantes.

6 INquires ſecundò: quid de infantibus, qui ſunt illi, quorum ętas nondum pervenit ad annum ſeptimum completum, quando nondum rationis uſus illi illuxit?

7 Reſpondeo, hos non ligari ullo præcepto Jejunii, quia præcepta, & leges non feruntur, niſi pro utentibus ratione; unde, & lacticinia, & carnes comedere ipſi poſſunt, eiſdemque ea porrigere parentes, nutriceſve licitè valent.

8 Subinquires: quid, ſi quis ante ſeptennium (ut non rarò accidit) uſu rationis potiatur? Id quod non difficulter parentes, & domeſtici poſſunt cognoſcere ex variis conjecturis, moribuſque ipſius pueri, & pręſertim ſi advertatur, ſatis ipſe diſcernere inter bonū, & malum.

9 Reſpondeo. Azorius, Villalobos, Trullench, aliique cum Leandro *tr. 5. diſp. 2. q.* 62. hunc obligant ad abſtinentiam carnium, vel lacticiniorum diebus vetitis (ad Jejunium enim major ætas requiritur, ut non multò poſt dicemus.) Caſtropalaus verò, Joannes Sanchez, Paſqualigus, Diana apud eundem Leandrum probabile meritò putant, hos non obligari, atque adeò connumerari adhuc inter infantes. Ratio eſt, quia lex Eccleſiaſtica fertur pro eis, qui regulariter rationis uſum habent, ac propterea ſolùm ad eos, qui ſeptennium compleverunt. Cùm ergo per accidens ſit, & rarò, quòd anteà quis ratione polleat, de his non habetur ratio, ſed cenſentur ab Eccleſia nondum legitimè præceptorum ipſius Eccleſiæ capaces.

10 Quid, ſi poſt ſeptennium completum rationis uſum quis nondum acquiſierit?

Reſpon. hunc eſſe computandū inter infantes, quia uſus rationis eſt, qui facit, hominem egredi ab infantia, non verò merum tempus.

11 Quid, ſi de hoc, excedente annum ſeptimum, dubitetur, an uſu rationis perfectè potitus ſit?

Reſ. tunc pręſumendū eſſe, jam acquiſiviſſe, quia pręſumptio ſolet deſumi ex cōmuniter cōtingentibus; communiter autem cōtingit, ut poſt ſeptenniū quis acquiſierit uſum rationis; nam pręſumendū tunc erit, non acquiſiviſſe, quia communiter accidit, tunc ejuſmodi uſum nondū adveniſſe. Ita Paſqualigus cum multis *de jejunio dec.* 50.

12 Illud denique nota cum Enriqo. *lib.* 14. *c.* 49. & Bonac. *diſp. 2. de leg. q. 1. p. 6. num.* 8. quando prohibentur ova, & lacticinia, poſſe per aliquod tempus pueris poſt ſeptennium ea miniſtrari, quia, quamvis tunc obſtringantur legibus Eccleſiæ, tamen ætas illa adhuc tenera nimium pateretur, ſi ſtatim etiam lacticiniis privaretur; unde talis prohibitio eſſet illis nimis oneroſa.

Equi-

Digitized by Google

Equidem id univerſaliter non concedo, ſed ſolùm quando, viribus pueri perpenſis, ea prohibitio illis verè graviter eſſet oneroſa, quod faciliùs accidit in filiis nobilium, quàm in ruſticorum filiis.

Amentes perpetui, & non perpetui.

13 INquires tertiò, de amentibus. Reſpondeo: Perpetui connumerantur ea probabiliſſima ſententia cum infantibus ante ſeptennium, atque adeò eandem, quam illi, indulgentiam habent; ſiquidem lex humana nunquam intelligitur dari niſi humano, & rationabili modo.

Dico, *perpetui:* nam non perpetui, quique intervallo lucis rationis gaudent, connumerari debent inter capaces hujus præcepti, ſicuti capaces ſunt doli. Et nihilominus ex alio capite his edere, & domeſtici eiſdem porrigere carnes, licitè poſſunt, quia nimirum infirmi ſunt, & carnes concedere iis debemus, ne magis, magiſque pravi humores augeantur, & inſania creſcat. Idem meritò dicit propter paritatem rationis de amentibus in una ſola materia Leander, aliis citatis, *Præcepto Eccl. 4. d. 2. q. 45.*

Pueri, ſeu adoleſcentes ante vigeſimum primum annum.

14 INquires quartò, de non habentibus annos viginti unum completis.

Reſpondeo, hos quidem obligari ad abſtinentiam à carnibus, & lacticiniis in diebus vetitis, ſed non obligari ad jejunandũ; hęc enim ſunt duo pręcepta & Eccleſia quidem hos adoleſcentes deobligavit à jejunio, ne in his impediretur curſus creſcendi; at ab abſtinentia prędicta non invenimus, eos exemptos eſſe. Ita communiter, & tradit S. Thom. 2. 2. *q. 147. art. 4. ad 2.*

15 Ne tamen hinc colligas, adoleſcentes prædictos non obligari ad jejunia, quæ ipſimet fortaſsè voverunt, vel quæ cum diſcretione impoſuit Confeſſarius in pœnitentiam; ne, inquam, id colligas, hæc enim ſunt peculiares obligationes, quas ſuſcipere numquam prohibuit Eccleſia, quemadmodum non prohibuit, ne ob devotionem iidem jejunent. Lege Azorium, Dianam, & Boſſium apud Paſqualigum *deciſ.* 247.

16 Subinquires: cùm certum ſit, adoleſcentem, qui vigeſimũ primum annũ complet in media e.g. Quadrageſima, obligari ad ſequentia Jejunia, non verò ad præcedentia; an ſi complaceat in prima hora mediæ noctis ejuſdem diei, quo adeſt præceptum Jejunii, eodem die jejunare teneatur?

17 Reſpondeo, ſi complaceat ex eo, quòd is natus ſit ipſa media nocte, ita ut prima hora jam dicta fuerit terminus extrinſecus ſui natalis, hoc eſt, initio dictæ primę horę jam inventus ſit natus, obligabitur, quia tunc totus dies, cujus initium dat hęc prima hora, pertinet ad annum 22. talis ætatis, in quo urget jejunandi præceptum. At ſi complaceat ex eo, quòd natus ſit in ipſa prima hora medię noctis, ita ut dicta prima hora ſit terminus intrinſecus ortus ſui, hoc eſt, in initio dictę primę horę non inventus ſit natus, ſed tunc natus ſit, non obligabitur, quia tunc illa prima hora pertinet ad complementum intrinſecum anni 21. in quo toto, atque adeò etiam in hoc complemento habet adoleſcens ille jus comedendi. Quare, cùm poſſit hac hora plenè comedere, & deinde non ſit fraudandus communi refectione, quæ in Jejunio conceditur, certè legitimè bis comedet plenè, atque adeò ad jejunandum non eſt ampliùs aptus. Atque hæc deobligatio erit clarior, ſi annum 21. compleat hora 2. poſt mediam noctem, vel 3. vel 4. vel cæteris.

18 Simile quid eveniet in ſene; non enim obligabitur jejunare eo die, in cujus prima hora intrinſecè attingit annos 60. idque propter eandem rationem proportionaliter ſenibus applicandam.

Adoleſcens Religioſus.

19 SUbinquires ſecundò: adoleſcens, ſi non completo vigeſimo primo anno fiat Religioſus, obligabiturne ad Jejunia indicta ſub mortali à Religione? nam ab Eccleſia non abſtringi jam certò ſcimus, quia etiam ipſi ſunt in ætate creſcente.

20 Reſpondeo, ſi ſint indicta ſub peccato gravi, obligari cenſet Boſſius, id multis rationibus firmans: & ratio pręcipua eſt: quia, qui aſſumunt Profeſſionem religioſam, aſſumunt omnes obligationes illius Religionis. Ita dictus Boſſius *tom. 3. mor. tit.* 21. §. 2. *n.* 3. Atque hæc eſt communis opinio.

Verùm Paſqualigus *deciſ.* 254. ait, tunc ſolùm obligari ejuſmodi adoleſcentem, quando præceptum jejunandi eſt indictum etiam pro adoleſcentibus; nam ſi ponatur ſine hac clauſula, intelligi imponi ad modum, & menſuram, quibus Eccleſia indicere ſolet: hęc autem nõ includit adoleſcentes ante 21. annum. Sicuti ſi quis voveat jejunare, vel ſicuti Confeſſarius imponat Jejunium; nec aliud addat; tunc hoc votum, & hæc pęnitentia explicatur ſub conditionibus, quas ſolet Eccleſia; ita quando Religio ſine majori explicatione, qua obliget etiam adoleſcentes, indicit ſua Jejunia, hęc interpretanda ſunt more Eccleſię, quę, ut dictum eſt, non obligat ante 21. annum, quia leges particulares ſumunt menſuram, & modum à lege univerſali. Utraque ſententia videtur probabilis.

21 Hanc eandem doctrinam extende, ſi quãdo in aliqua Religione præcipiatur ſervari omnia Jejunia Eccleſiaſtica; niſi enim addatur ſub peccato gravi etiam pro adoleſcentibus, intelligitur præceptum more Eccleſiæ. Quod idem puto de ſenibus Religioſis habentibus annos ſexaginta.

Adoleſcens dubitans de ſua ætate.

22 SUbinquires tertiò: ſi omnibus expenſis, negativè dubitem, an expleverim 21. annum, teneorne ad Jejunia Eccleſiaſtica obſervanda.

23 Reſpondeo, te non teneri, quia libertas, qua per totũ tempus anni certò gaudes, non poteſt tolli è præcepto dubio, de quo ſcilicet nondum conſtat, quòd obligare incæperit. Nam propter contrariam rationem ſi dubites, an 60. annos attigeris, qua in ætate eximitur quis, ut infra dicemus, ab obligatione Jejunii Eccleſiaſtici, jejunare teneris, quia obligatio, qua toto tempore antecedenti ligaris, non poteſt vinci ab excuſatione annorum dubia. Ita communiſſima ſententia cum Leandro *tr. 3. cit. diſp.* 8. *q.* 13. alios adducente.

24 Quòd ſi probabile ſit, te expleviſſe, & probabile item ſit, te nõ expleviſſe annos 21. tunc potes ſequi, quod mavis, quia non eſt major ratio, quòd alterutram probabilitatem ſequaris. Verùm, ſi ſit magis probabile, te expleviſſe, condemnat te ad Jejunium Paſqualigus *dec.* 255. quia hęc probabilitas eſt probabilitas facti, non juris; at in facto debet excipi probabilius judicium. Sed ex dictis à me alibi *lib. 5. in decal. c.* 3 §. 3. *n.* 11. colligitur, te non eſſe condemnandum. Videatur Jo: Sanchez *diſp. 3. à n. 49.*

25 Petes: Quidam ruſticus adoleſcens neſciebat, quot annos ageret, an ſcilicet expleverit annum 21. Idem ignorabat Senex quoad annos 60. obligabunturne ad Jejunium?

26 Reſpondeo: ſi iidem notam ſui natalis habere aliunde, vel ex Baptiſmo, non poſſint, nec teſtes ullos habeant de ſua ætate, tunc fiat, quod vel ipſimet ſi ſit prudens, vel Confeſſarius, vel peritus, quiſque judicabit morali modo, habita ſcilicet ratione circumſtantiarum, ex quibus ipſius ętas colligi poteſt; in hoc enim caſu aliam notitiam habere nequimus, niſi prudentis viri judicium. Dum autem hæ diligentiæ fiunt, non obligarem ejuſmodi hominem, quem ex aſpectu adoleſcentem cognoſco, ad Jejunium; quia nondum conſtat, quòd is ſit ſubjectus ejuſmodi præcepto.

De ſenibus ſuus erit locus latè dicendi infrà *c.* 10.

Peregrini, & Vagi.

27 INquires quintò: peregrini, ſeu advenę, & ii, qui nullibi domicilium fixum habent, vocarique ſolent vagi, quomodo teneantur Jejunare, quando præceptum jejunandi eſt addictum loco? nam eos omnes obligari ad Jejunia univerſalia indicta ab Eccleſia, eſſe dubium non poteſt.

28 Reſpondeo quinque dictis. Dico primò, quando in loco tui Domicilii, e. g. Panormi non ſervatur Jejunium de præcepto, ſed ſervatur in alio, e. g. Monregali, tu non teneris ſervare ejuſmodi Jejunium, ſi ibi, hoc eſt, Monregali, ſis in tranſitu per unum, vel paucos dies, quia neminem teneri (licèt poſſit, ſi velit) ſervare præcepta alterius Diœceſis, in qua eſt in tranſitu, eſt ſatis probabile. Legite Thomam Delbene *de Immunitate c.* 55. *dub.* 1. ubi affert novem rationes pro hac doctrina, abſtrahendo tamen à materia cõtractuum, qui ſemper celebrari debent juxta locorum conſuetudinem. Quare licebit tibi comedere etiam carnes (ſed ſemper remoto ſcandalo) & Paſqualigus quidem *dec.* 202. dicit, id verum eſſe, etiamſi per multos dies ibi conſiſtas, modo animum habeas non figendi in eo loco domicilium, ſed hoc certè nimis laxè dictum eſt.

29 Dico ſecundò, quãdo in loco tui domicilii, e. g. Panormi ſervatur hodie Jejunium, hodie autem non ſervatur in Monte regali e. g. ſed ſervabitur die ſequenti, ſi à tuo Panormitano Territorio heri fortè egreſſus es, non obligaris hodie Jejunare, quia hodie non es Panormi; nam generaliter abſens à ſuo Territorio non tenetur ſervare ſtatuta particularia talis Territorii, niſi ſtatuta facta ſint peculiariter pro abſentibus, & in dicta materia contractuum, ut latè explicat Paſqualigus *dec.* 211 Nec obligaris die ſequenti Jejunare Mõregali, quia ſtatuta peculiaria peregrinus, ut dictũ eſt, non obligatur ſervare. Nec obligaberis Panormi; quia die ſequenti ibi non jejunatur. Atque id non eſt fraudare legem, ſed ejus obligationem effugere, ut effugit, qui diſpenſationem petit, & obtinet. Ex qua paritate ducta ex petitione dictæ diſpenſationis, & ex aliis rationibus uterque Sanchez, Suarez, Caſtrop. aliique apud Paſqualigum *deciſ.* 214. idem docent, etiamſi ideò egrediaris, ut fugias Jejunium.

30 Dico tertiò, ſi hodie egrediaris à loco, e. g. Panormo, ubi hodie ſervatur Jejunium, perventurus eodem die in locum, ubi non ſervatur, e. grat. in Montem regalem, non obligaris eodem die ad Jejunium, quia ex una parte, ut dictum eſt, ſtatutum peculiare non obligas extra proprium Territorium, atque adeò obligatio, quæ eſt Panormi, in caſu noſtro non eſt in Monte regali, & ex alia parte tu es abſens à civitate Panormi Id autem procedit, etiamſi in tuo Territorio jejunetur ex vi univerſalis juris communis. Unde ſi in quatuor diebus ante primã Quadrageſimę inveniaris per tranſitũ Mediolani, ubi in iis quatuor diebus nõ jejunatur, potes nõ jejunare, & feria quarta, & quinta comedere carnes, quia, cũ ſis abſẽs à tuo Terri-

ritorio, ab obligationibus, quæ ibi vigent, es liber. Et item potes, te velle cõformare cum conſuetudinibus illius regionis, ubi inveniris, Excipit tamen Paſqualigus *deciſ*. 110. Religioſos tum ibi conſiſtentes, tum tranſeuntes, ex eo capite, quòd Religioſi habent ſuam Communitatem, ſuumqne vivendi morem, & conſequenter, ſi in aliqua Communitate ſæcularium abrogatum eſt aliquod jus, non cenſetur abrogatum pro ipſis.

31 Subinquires an in eo caſu, quo Panormi e. g. hodie jejunatur, poſſim hodie manè, e.g. antequam diſcedam, comedere, quandoquidem ſum perventurus eodem die in Montem regalem, ubi non jejunatur, & ubi ego conformem me reddendo Monregalenſium moribus, poſſim jejunium non obſervare?

32 Reſpondeo te poſſe Panormi comedere cibos legales quantum libet, quia jejunium præcipitur, ut ſervetur per totum integrum diem indiviſibiliter; ſi ergo non obligaris propter acceſſum ad locum Montis regalis per totum diem jejunare, liber à jejunio abſolutè eris. Ita Thom. Sanch *loco mox citando*.

Dixi (*cibos legales*) quia non poteris comedere carnes Panormi; ſiquidem præceptum de carnium abſtinentia eſt negativum, & violatur toties, quoties. Quare te ligat pro quocumque tempore, quamvis breviſſimo, quo Panormi exiſtis.

33 Quòd ſi ponas è contra, Panormi non ſervari ullum jejunium, perventurus autem ſis veſpere, vel meridie in Montem regalem, ubi jejunium ſervatur, potes certe carnibus veſci Panormi; Panormi enim, ut ſupponimus, non ſervatur jejunium ullum. Monregali, deinde ex illo alio capite potes, remoto ſcandalo, carnes comedere, quia te advenam ſtatutum Monregalenſe ex probabili ſententia, ut jam dictum eſt, non afficit.

Quid denique, ſi tu Panormitani domicilii diſceſſiſti à civitate Montis regalis, in qua tu domicilium ſuum non habes, & in qua non ſervatur jejunium, perventurus ſerò, vel meridie Panormum, in tuum ſcilicet domicilium, ubi jejunium ſervatur?

34 Reſpondet Thom. Sanch. *lib. 1. Decal. c.* 10. aliique cum diſtinctione. Si in Monte regali non fregiſti jejunium, obligaberis, Panormum perveniens jejunare. Si fregiſti, non obligaberis. Ratio eſt, inquit, quia in priore caſu aptus es ad jejunandum, ergo debes Panormi in tuo ſcilicet domicilio illud ſervare, quod ibi ſervandum ex præcepto eſt. In poſteriore autem caſu non es aptus ad ponendam rem præceptam; præcipitur enim jejunium indiviſibiliter per integrum diem, quod ſervari tibi ampliùs non eſt poſſibile, quia illud jam fregiſti, ut ſupponimus.

Reſpondet verò Joannes Sanch. *diſp.* 54. *n.* 4. ſive fregeris, ſive non fregeris jejunium, te non obligari; quia quamvis non fregeris, frangere tamen poteras; unde non tenebaris tunc jejunium ſervare; ergo neque teneberis poſteà per totum illum diem; ſiquidem mandatum jejunandi reſpicit integrum diem, & unum individuum. Hæc Joannes Sanchez. Sed omninò ſententia, & diſtinctio Thomæ Sanchez eſt præferenda. Nec huic opponas ea, quæ diximus *n.* 19. de adoleſcente nato, & complente annum 21. una e.g. hora poſt mediam noctem; ne id opponas, inquam, quia id propter pietatem Matris Eccleſię pro juvene creſcente majorem benignitatem ſequi voluimus, quam hic ſequi, nequaquam debuimus.

35 Dico quartò: ſi Panormi in tuo Territorio ſervatur jejunium peculiare, e.g. in vigilia S. Franciſci ex vi ſtatuti Diœceſis Panormitanæ, & in alieno Territorio, e.g. Montis regalis, ſervatur in eodem die jejunium peculiare ex vi ſtatuti Diœceſis Montis regalis; ſi tu in alieno hoc Territorio tranſeunter inveniaris, non obligaris probabiliter jejunare, quia non ex vi ſtatuti tui Territorii, ſiquidem jam exiſti ab illo; nec ex vi ſtatuti alieni Territorii, quia ibi tu es peregrinus; ergo &c. Ita Jo: Sanchez *loco cit. n.* 31. & Paſqualigus *deciſ.* 206. contra Tho. Sanchez, alioſque.

36 Dico quintò: Vagi, hoc eſt, qui nullam certam habent habitationem, donec vagi ſunt, non tenebuntur jejunare in jejuniis peculiaribus civitatum, quia jam non ſunt ibi commorantes, ut ſupponimus. Ita Joannes Sanch. *diſp. cit. n.* 34. Paſqualigus *diſp.* 200. citans Leſſium, alioſque contra Thom. Sanchez, Caſtrop. Merollam, alioſque, qui tenent, vagos obligari non ſolùm legibus univerſalibus, ut diximus *n.* 37. verùm etiam peculiaribus ſtatutis illorum locorum, in quibus inveniuntur. Cum autem utrumque ſit probabile, legantur rationes utrimque allatæ apud prædictos.

CAP. III.

De abſtinentia à carnibus diebus vetitis.

Quid veniat nomine carnium?

1 INquires primò: quorumnam animalium carnes in die jejunii, aliiſque vetitis diebus comedi prohibentur?

2 Reſpondeo. Aliqui minus eruditi eam regulam tradunt, ut prohibitæ cenſeantur carnes omnium animalium, quæ vivunt extra aquam, & vocantur terreſtria, & volatilia, conceſſę verò eorûm, quę in aqua vivunt & appellantur aquatilia. Sed certè minùs rectè, nam teſtudines & limaces, terreſtres ſunt, & tamen admittuntur in die jejunii, ut habet Azor. Reginal. Bonac. aliique cum Leandro *tr.* 5. *diſp.* 2. *q.* 9. qui addit etiam locuſtas, & ranas. Regula igitur illa debet ſic commodiùs dari, ut prohibitæ cenſeantur eorum animalium carnes, quas conſuetus uſus, & exiſtimatio Fidelium pro talibus uſurpavit, habito reſpectu ad finem intentum ab Eccleſia, qui eſt, ut in jejunio non adhibeantur carnes, quæ ſint alimenta, multum nutrientia, ac multum reficientia corpus. Quæ autem animalia vix ſanguinem habent, ut eſt limax, vel quæ habent valdè frigidum, ut eſt teſtudo, ſuntque piſces omnes, qui non multum nutriunt, propterea à menſa jejunantium non excluduntur. Contra ea, quæ vividum, calidumque ſanguinem habent, quales ſunt vaccæ, boves, oves, &c. quia nutriunt valdè, repelluntur meritò à jejunantibus.

3 Hinc ſi fortè comedere quis non horreat mures, feles, veſpertiliones, equos, canes, & ſimiles, non tamen eos licitè valebit admittere in diebus vetitis, quia ad ſimilitudinem eorum, quę prohibentur, & attento fine Eccleſię, cùm multùm horum carnes ſint nutritivę, etiam ipſę prohibitę intelliguntur. Inter carnes numerant Fagundez, Leander, Paſqualigus cit. Camaleontem, & lacertas terreſtres, quia carnei ſunt, & inter carnes in cõmuni exiſtimatione cēſentur.

4 Hinc preterea corvos, quos vocant, marinos, & aves omnes, quę nutriuntur in aquis, quamvis ſaporem piſcis habeant, inter carnes prohibitas connumerat Fagund. *præcepto Eccl.* 4. *lib.* 1. *c.* 2. *n.* 9.

5 Contra verò Beltrandus Lotth. *tr. de jejunio q.* 5. affirmat, quaſdam anates naſci in littore maris Bononienſis in Picardia ex lignis navigiorum putridorum, de quibus (ait) fuit olim ſuborta quæſtio inter medicos, an in genere piſcium eſſent collocandæ, an in genere avium. Inſpecta autem diligenter earum natura, & proprietatibus, judicarunt, eas in genere piſcium collocandas, vel ad illud reduci, eo quòd gaudeant ſanguine frigido, ſicut piſces, & continuò morentur in aquis. Ideò tutò poſſent comedi in Quadrageſima, ſicuti ibi paſſim comeduntur: eſto, veſtitę ſint plumis, ſicuti anates terreſtres, & formam illis nõ abſimilem habeant: quemadmodum, & multi piſces ſimilem figuram habent cum multis animalibus terreſtribus, nec propterea terreſtria judicantur. Hæc ille. Ex qua doctrina vide, an e natura carnium excludendi ſint Camaleontes, & lacertæ, & aves, quæ nutriuntur in aquis, quæ modò *nu.* 3. inter carnes ſunt à Fagundez, aliiſque connumeratę. Legite Cotonium *in controverſiis lib.* 1. *controv.* 17. *q.* 1. qui multa ejuſmodi animalia nata ex aquis affert, quæ tamquã piſces habentur apud illas nationes, ubi naſcuntur. Legite itẽ, quæ de carnibus viperarum diximus in Decalogo, mox citando.

Quæ partes animalium prohibeantur in diebus vetitis?

6 OMneſne partes prædictorum animalium prohibentur?

Reſpondeo: omnes, quæ conſtituunt, & integrant ipſum animal; vetito enim illo, vetantur omnia, quę illud integrant: quare propter dictam rationem vetitæ etiam erunt cartilagines, nervi, ſanguis, jus ex carnibus (ut etiam ex Leandro *loc. cit. q.* 7. olera, ſeu herbæ coctæ in ipſo jure) medulla, laridum, axuntia, pinguedo animalium prædictorum.

7 Quid de pinguedine porcina, igne liquefacta, quo pacto vocatur ſagimen?

Reſpondeo idem dicendum eſſe, nempè recenſeri inter carnes, quia ignis non mutat illius naturam, ſicuti nec idem ignis mutat illarum naturam, ſi concoquat alias carnes.

8 Signatè tamen dico (*idem dicendum eſſe*) nam quia modò docuimus, hac in re maximè eſſe attendendum uſum Chriſtianorum, eorumque exiſtimationem; probabile autem eſt apud Chriſtianos, ſagimen ex ſue, ſeu ex larido, axuntiaque porcinis, ignis vi liquefactis, inter lacticinia numerari, ut putat Ludovicus à Cruce *diſp.* 1. *c.* 5. *dub.* 16. *de Bulla Cruciata*, Paſqualigus cum aliis ab eodem citatis *deciſ.* 74. & probabile item eſt, numerari inter carnes, ut putat Fagundez *Præcepto Eccl* 4. *lib.* 1. *c.* 2. *nu.* 20. & Leander *loc. cit. quæſt.* 35. cum aliis, ideò probabile erit, poſſe, & debere ſagimen reiici à diebus vetantibus lacticinia, & item probabile, poſſe recipi, ſaltem ubi eſt talis conſuetudo illud recipiendi; quam eſſe in Regno Siciliæ, tenet Diana *par.* 1. *tract.* 9. *reſol.* 21.

9 Dictum eſt de pinguedine liquefacta ex porcinis. Quid, ſi ſit liquefacta ex adipe aliorum animalium, gallinarum, anſerum, cervorum, & ſimilium?

10 Reſpondeo non intelligi ſaltem in noſtro Regno Siciliæ nomine lacticiniorum. Ratio eſt, quia fundamentum, unde diximus, probabile eſſe, intelligi ſagimen porcinum, eſt, quia in noſtris regionibus illud in communi omnium exiſtimatione connumeratur inter lacticinia; at non videtur, ſagimen aliorum animalium, cùm rarum ſit, ita connumerari; tanta enim raritas non potuit parere communem exiſtimationem. Quare licèt phyſicè eadem ſit ratio de hoc, ac de ſuillo, non eſt tamen moraliter, & ita ſuſtinet Bardi *p.* 2. *de Bulla Cruciata tr.* 3. *c.* 3. *n.* 15. *&* 16.

11 Nihilominus quòd ejuſmodi pinguedo liquefacta ex gallinis, anſeribus, & ſimilibus ſit numeranda inter lacticinia, docet Layman *lib.* 4. *tr* 8. *c.* 1. *n* 5. & Paſqualigus de jejunio *deciſ.* 74. quia pinguedo non eſt caro, ut ait Ariſt. *p. de gener. animalium cap.* 18. circa finem. Pinguedo enim eſt excrementum bonitate ſubſtantiæ ſalubre, & illa ignis calore liqueſcit, quod non habet caro, unde potiùs con-

venit

Digitized by Google

venit cum ovis, & lacticiniis, nam originem trahit à carne, ſicuti ova, & lac. Hinc Gobat *in Clipeo Clementium Indicum n.281.* ſic docet: Meminerit Confeſſarius, Laymannum ſapienter obſervare, non eſſe Teutonibus in Germania movendum ſcrupulum peccati mortalis, quando loco butiri, utuntur ſagimine, ſeu pinguedine anſerum ad condiendos cibos illis diebus, quibus fas eſt veſci ovis, & caſeo; illa enim pinguedo non eſt caro, & conſuetudo abſtinendi ab ea, non videtur ſaltem in Germania introducta cum intentione, ſe obligandi ſub mortali. Hactenus Gobat, quem tamen in noſtris regionibus propter rationem dictam *n.51.* ſequi nequaquam placet.

12 Quid denique de ovis, quæ vocantur, & certè ſunt non nata?

Reſpondeo. Dixi *lib.4.in Decal.c.5.§.1.n.19.* & nunc confirmo, hęc numerari inter lacticinia, non verò racemum, unde ea pendent, quia illa ſunt eadem ſubſtantia, ac ova; hic verò eſt ipſiſſima caro. Bardi *loc.cit.* refugit numerari inter lacticinia ovicula illa inſtar acini, quæ dicto racemo ſunt annexa, & affixa, quia adhuc, inquit, retinent naturam ſanguinis, & nondum ſunt in ovi ſubſtantiam converſa: ſed profectò ſapor, color, aliaque omnia oſtendunt, ea non eſſe ſanguinem, ſed jam concreta in ſubſtantiam ovi.

Abſtinentia à carnibus eſt de ſubſtantia jejunii.

13 INquires ſecundò: an conſtare jejunium poſſit cum comeſtione carnium? hoc eſt, an ſi quis ſemel comederet in meridie carnes, & veſpere ſolitam refectiunculam ſumeret, diceretur Eccleſiaſtice jejunare?

14 Reſpondeo nequaquam: abſtinentia enim à carnibus eſt de eſſentia jejunii; ſic enim ſunt jejunia Eccleſiaſtica inſtituta: id quod univerſaliſſima conſuetudo ab omnibus Doctoribus confirmata, ſatis, ſuperque probat. Abſtinentia autem à lacticiniis, quæ in jure Canonico, *Capitulo, Denique diſtin.4.n.1.* dicuntur, ſementinam originem trahere à carnibus, non ſunt de jejunii eſſentia; nam ſtat jejunium Eccleſiaſticum cum horum comeſtione, ut patet in comedente illa tempore Quadrageſimæ ea privilegio Bullæ Cruciatæ.

15 Quoniam verò abſtinentia à carnibus eſt præceptum negativum, ut item abſtinentia lacticiniorum in diebus, in quibus hæc vetantur (de qua re infra) ideò toties peccabitur à Fidelibus, quoties in die vetito illa comedentur; hoc enim diſcrimen habent præcepta negativa ab affirmativis; ut negativa prohibeantur ſemper, & pro ſemper, quale eſt e.g. præceptum non blaſphemandi: affirmativa verò ſolùm præcipiantur prò aliquo determinato tempore; quale eſt e.g. de audiendo Sacro, quod præcipitur pro diebus feſtivis. Vide aliqua huc pertinentia infra *c.9.§.3* notandum.

16 Ex dictis ſequitur primò, diſpenſatum ad comedendas carnes, non teneri ad jejunium: nam comedens carnes non poteſt ponere jejunii ſubſtantiam, quę cum carnibus conſtare non poteſt: quare huic impoſſibile eſt jejunium, ad impoſſibile autem nemo tenetur.

17 Porrò hic nonnulli cenſent, diſpenſatum ad carnes ob debilitatem virium, poſſe pluries eodem die comedere, & non obſervare jejunium; non verò diſpenſatum ad eaſdem ob detrimentum, quod viliores cibi illi afferunt: & ſic putat Leſſius *lib 4. c.2. dub.6.*

18 Sed tenendum eſt, neutrum ex his obligari ad jejunium ſervandum; quia neuter eſſentiam jejunii ponere poteſt, ut benè advertit Jo: Sanch. *diſp.51.n.1.*

19 Quid, ſi quis diſpenſaretur ſolùm, ut ſemel carnes comederet?

20 Reſpondeo cum eodem Jo: Sanch. *diſp.54.n.15.* hunc non poſſe, niſi ſemel, carnes comedere, quia pro ſemel conceſſa eſt licentia, ut ſupponis; at poterit alios ſumere cibos, quoties voluerit; quia propter comeſtionem carnis etiam unicam, factum eſt illi impoſſibile jejunium. Illud autem hic adverte; quando quis aliquem diſpenſat ad carnes (niſi aliqua circumſtantia contrarium ſuadeat.) intelligi abſolutè, & per totum illum diem; quare regulariter poterit diſpenſatus eas multoties comedere.

21 Ex dictis item ſequitur ſecundò, cui licet comedere carnes; licere & lacticiniis veſci, quia diſpenſatus, ſeu excuſatus ad majus, cenſetur etiam ad minus in eodem genere; unde poterit etiam comedere piſces. Quòd ſi alicui diſpenſato ad carnes noceant piſces, peccabit is quidem contra temperantiæ virtutem, vel contra charitatem ſui ipſius, ſed non contra pręceptũ jejunandi, niſi fortè in aliqua diœceſi ſit ſtatutum, ne ſimul comedantur piſces, & carnes, quale eſſe ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ in Diœceſi Toletana, refert Leandes, *tr.5.diſp.1.q.30.*

22 Sequitur tertiò, eum, qui inadvertenter in die jejunii carnes notabilis quantitatis comedit, & in eodem die advertit tunc adeſſe præceptum jejunandi, poſſe adhuc pluries comedere cibos legales, non autem carnes. Ratio eſt, quia comeſtio carnis adhuc inadvertenter facta, carnis comeſtio eſt; adeòque eas comedentem facit ineptum jejunio, cùm non poſſit ponere jejunii eſſentiam. At iterùm carnes comedere, nequibit; quia præceptum negativum de abſtinentia carnium toto perdurat, ut dictum eſt, die. Ita Baſilius Pontius contra Manriquez apud Dianam *p.9.tr.6 reſ.28.*

23 Sequitur quartò, quid dicendum ſit, ſi quis diſpenſatus ad comedendas carnes eodem die manducare eas nolit, & reipſa non manducet, obligabitur eo ne die jejunium obſervare?

24 Sanè ex dictis ſequi videtur, obligari; quia cum jam non comederit carnes, eſt aptus ad ponendam eſſentiam jejunii.

Nihilominus probabilius cenſeo, non obligari; quia per diſpenſationem, per quam comedit carnes, vel per quam poteſt carnes comedere, ablatum eſt ei vinculum, ſeu præceptum jejunandi; qui enim diſpenſat ad carnes, diſpenſat à jejunio, quod cum carnibus ſtare nequit. Ita cum aliis Diana *p 9.tr 6.reſ.11.*

25 Hac in re Thomas Sanch. *lib.5.Conſiliorum c.2.dub.30.n.3.& 4.* aliique diſtinguunt. Si enim, ajunt, ſis diſpenſatus ad carnes ob debilitatem virium, potes non jejunare; ſi verò ſis diſpenſatus ad carnes ex eo, quòd notabiliter noceant tibi cibi legales, obligaris obſervare jejunium eo die, quo ſolùm legales comedis; quia non habes excuſationem, ex eo, quòd non valeas ponere eſſentiam jejunii; jam enim non comedis carnes incompoſſibiles cum jejunio. Verùm animo nequaquam ſedet hęc diſtinctio; ſiquidem etſi non ſis liber à jejunio ex eo capite, quòd carnes comederis, excuſaberis ex alio, quia ſcilicet ratio diſpenſationis, quæ fuit ducta à damno tuæ ſalutis, jam adeſt etiam hoc die; quare etiam adeſt, ſeu conſtat diſpenſatio; neque enim te veſci ex libito cibis nocivis diſpenſationem tollit, nec facit, quòd ii nocivi, tibi non ſint nocivi.

Quandonam pluries peccat, qui pluries in die vetito comedit carnes?

26 INquires tertiò: ſemperne pluries peccat, qui pluries carnes comedit in die vetito?

Reſpondeo: Certum eſt, eum, qui poſt ſufficientem diſtantiã pluries earum manducationes facit, e.g. mane, meridie, veſpere, plura numero peccata committere, quia, ut diximus, hoc præceptum eſt negativum obligans ſemper, & ad ſemper. Non ita eſt, ſi pluries comedas cibos legales; nam cùm in jejunio ſolùm cõcedatur una plena refectio in meridie, & ſolùm una refectiuncula ſerò, ſi quis ſecundam plenam refectionem faciet, peccabit quidem quia ſic frangit jejunium. Verùm ſi deinde aliam ex prædictis cibis legalibus, & aliam faciat, non peccabit ampliùs, quia fracto ſemel jejunio per dictam ſecundam plenam refectionem, non eſt ampliùs aptus ad illud ponendum, atque adeò iterùm, & iterùm nõ peccabit, quia ire contra præceptum, quod obſervari eſt impoſſibile, peccatum non eſt.

27 Dixi (per ſufficientem diſtantiam.) Illud enim hic difficile eſt in praxi, quonam modo cognoſcere valeamus, quænam diſtantia ſufficit, & requiratur ad patranda hac in re plura numero peccata, quęve continuatio ad ponendum unum dumtaxat.

28 Dico primò, ſi quis initio menſæ, e.g. comedat ferculum ex carnibus, mox comedat piſces, deinde in finem iterùm redeat ad carnes, unum tantùm numero peccatum committere. Ratio eſt, quia dictæ comeſtiones, licet phyſicè ſint plures, moraliter tamen, quia uniuntur in una refectione, cẽſentur una tranſgreſſio pręceptĩ.

29 Dico ſecundò, ſi interrumpatur dicta comeſtio per alia negotia inter media, nonniſi prudentis viri judicio decernendum eſſe, an ſi iterùm redeatur ad carnes comedendas, conſletur una moraliter actio, ſe reficiendi, an conſlentur plures. Certè ſi poſt horam redeatur, non puto conſlari unam, quia eſt ſufficiens diſtantia. Si verò poſt quadrantem, cenſeo conſlari unam moraliter, quia tam breve tempus non diſtrahit illas actiones comedendi moraliter.

30 Quæres hac occaſione. Qui non ex præcepto Eccleſię, ſed ex voto, vel ex pęnitentia impoſita à Confeſſario hodie, e.g. jejunare debet, ſi pluries comedit carnes, plurane numero peccata committet?

31 Reſpondeo primò. Ita putant Azor. & Suar. apud Paſqualigũ mox citandum; quia tum vovens, tum Confeſſarius imponens jejunium, imponit illud modo, & more Eccleſiaſtico, quod duas habet ſeparatas obligationes, nempè unam dumtaxat plenam refectionem ſumendi, alteram à carnibus toto die per præceptum negativum abſtinendi.

32 Reſpondeo, ſecundò. Non ita putat Laym. Tho. Sanch. Fauſtus, Leander, quos citat, ſequiturque Paſqualigus *dec.457.* quia abſtinentia à carnibus non cadit ſub intentionem voventis, nec Confeſſarii (ſi aliud expreſsè non addatur) niſi quatenus eſt neceſſaria pro jejunio, & quatenus eſt incluſa in jejunio: ergo ſemel violato (quamvis cum peccato) jejunio, cùm ampliùs locum non habeat obſervantia voti, vel pœnitentiæ, non obligabitur ad abſtinentiam à carnibus, quæ ſolùm cadebat in obligationem, quatenus debebat cum jejunio conjungi; id quod certè non eſt in jejunio Eccleſiaſtico, quia hoc habet duas dictas obligationes, per ſe ſeparatas, ut apparet in adoleſcentibus, & ſenibus ſupradictis, in quibus nõ obligat jejuniũ, remanet tamen obligatio abſtinendi à carnibus, quod idem eſt in diebus ferię ſextę, & ſabbati totius anni. Utraque reſponſio probabilis eſt.

33. Dices, ſi ex hac ſecunda reſponſione abſtinentia à carnibus nõ cadit ſub intentionẽ voventis jejunium, niſi quatenus eſt neceſſaria pro ipſo jejunio, ſequitur, quòd ſi quis nõ obligetur ex vi voti jejunare in die, quo non vetatur carniũ comeſtio, e.g. hoc die libero à jejunio Eccleſiaſtico, ſequitur, inquã, poſſe comedere carnes ſine peccato, quia ſi is non obligatur ex voto jejunare, non obligabitur abſtinere à carnibus, quæ abſtinentia non cadit ſub votum, niſi ut neceſſaria ad jejunium. Id poſſet occurrere, quando aliqua communitas voveret in vigilia, e.grat. ſui Patroni jejunare, e.g. hic Panormi in vigilia Immaculatæ Conceptionis Sanctiſſimæ Virginis, de qua re diximus ſupra *tractat.1.cap.7. à num.23.* tunc enim adoleſcentes ante 21. annum, ac ſexagenarii (niſi utriq; hi peculiari ſuo voto ſe perſonaliter obligaſſent) non tenerẽtur abſtinere à carnibus, quia ex una

parte votum jejunii, ut diximus ſuprà *cap. 2. num. 20.* intelligitur emitti juxta morem Eccleſiæ, mos autem Eccleſiæ eſt, ut non obliget Fideles in illa ætate, & ex alia parte poſito, quòd hi non obligantur ad jejunium, non obligabuntur ad abſtinentiam à carnibus, quæ ſolùm in hac ſecunda reſponſione debet ſervari, ut neceſſariò incluſa in ipſo jejunio.

34 Reſpondeo ſanè negari non poſſe, id ſequi ex hac ſecunda reſponſione, quam probabilem eſſe modò pronunciavimus, & conſequenter id etiam eſſe probabile. De hac quæſtiuncula lege Excobar. *vol. 4. lib. 29. ſect. 2. de 2. præcepto, problemate* 98.

CAPUT IV.

De abſtinentia à lacticiniis in diebus vetitis,

1 NOmine lacticiniorum veniunt lac cujuſcumque animalis, caſeus, butyrum, aliaque ex lacte conflata, ova quoque, & alicubi ſagimen ex ſue, modo, quo diximus *c. præced. à n. 8.*

2 Jam quæres primò; quandonam hæc à Fidelibus comedi prohibentur.

Reſpondeo, de tribus temporibus dubitationem eſſe poſſe, primò, de feriis ſextis, & ſabbatis totius anni, ſecundò, de diebus jejunii in vigiliis, & quatuor Temporibus, tertiò de diebus Quadrageſimæ. Jam de ſingulis.

Uſus lacticiniorum in Feriis ſextis, & ſabbatis,

3 IN feriis ſextis, & ſabbati totius anni, ſi tunc non incidit, vel vigilia, vel quatuor Tempora, vel Quadrageſima, licitè Fideles lacticiniis utuntur; ſiquidem nullibi in Sacris Canonibus id prohibetur. Quòd ſi alicubi ſit legitima, & approbata conſuetudo abſtinendi ab illis, ea ſervanda eſt. Certe in noſtro Siciliæ Regno ea non viget; & quamvis in aliquibus pagis, & apud ruſticos, vel mulierculas nonnulli religioni ſibi vertant, ſi ea comedant; tamen doctores de veritate eos inſtruere, ne peccent ex conſcientia erronea, operæ pretium eſt. Ita docent Doctores, quos mox proferemus, dum dicunt licere edere lacticinia in omnibus diebus extra Quadrageſimam.

In Vigiliis, & quatuor Temporibus extra Quadrageſimam,

4 NEque in his, quæ ſunt inſtituta ab Eccleſia, eſt in jure prohibitio comedendi lacticinia, ut teſtantur Vaſq. Villalob. Sanchez, aliique cum Diana *p. 1. tr. 9. reſ.* 41.

Dico (Inſtitutis ab Eccleſia) quia præſcindimus ab obligatione voventium, vel Inſtitutorum in religionibus, vel ab impoſitis à Confeſſario, de quibus mox *n.* 6.

Major difficultas eſt, an adſit legitima conſuetudo; & tamen idem Vaſquez, *part. 2. tractat. 2. diſputat.* 177. *caput.* 6. *numer.* 54 advertit, eam non adeſſe in Hiſpaniis, & locis, ubi promulgatur Bulla Cruciatæ; cùm enim per hanc comedantur licitè in his jejuniis lacticinia, & major pars Fidelium eam ſumat, illaque comedat, non poteſt allegari contra lacticiniorum uſum conſuetudo, quia nequit prudenter cognoſci, an ſit hæc prohibitio, quando major pars Fidelium per Bullam comedit, & Diana quidem *loc. citat. reſol.* 6. notat ejuſmodi prohibentem conſuetudinem non adeſſe in noſtro Siciliæ Regno. In aliis locis quilibet ſervet, quod legitimè ſtatutum, ſeu conſuetum eſt.

5 Juvat etiam legere Paſq. *dec.* 69. ubi contendit probare, nullam adeſſe obligationem ratione conſuetudinis abſtinendi à lacticiniis in prædictis diebus, additque *dec.* 70 quamvis hæc conſuetudo eſſet legitimè introducta pro ſæcularibus, non tamen illa ligandos fore religioſos, quia cum hi ſint in diverſo ſtatu, & ordine, habeantque ſua propria onera, non tenentur conſuetudinibus ſæcularium, niſi ex proprio jure, vel voto aliàs obligarentur. Id quod etiam tenet Leander *n. 4 præcepto Eccl. diſp.* 3. *q.* 7.

6 Denique, ſic habet Quintanadveñas, *tom. 2. ſingular. tr. 3. ſing.* 22. concedens lacticinia in omnibus diebus, vel jejuniis extra Quadrageſimam.

7 Ultimò igitur addo, quòd ſi in aliquibus Hiſpaniæ, ac etiam in Diœceſis Granatenſis locis introducta eſt abſtinentia ab ovis, & lacticiniis in ſextis feriis, aut jejuniis extra Quadrageſimam, adhuc hæc conſuetudo non obligaret, nec vim legis haberet. Ut Sanchez *tom. 2. Conſil. lib. 5. cap. 1. dub.* 21. *num* 2. probat, quia non eſſet inducta à majore parte populi; major enim illius pars Bullam habet, nec induceretur animo ſe obligandi ad peccatum, ſed ex ignorantia, ac errore. Et quando dubium eſſet, an obligaret, & an omnibus requiſitis inducta eſſet, melior eſt conditio poſſidentis; unde conſuetudinem hanc, ita ad hoc obligantem in Hiſpania, aut alibi, non adeſſe ſentiunt Enriquez. Vaſq. Villalob. Fill Portella, Jo. Sanchez Boſſius, Trullench, quos citat, & ſequitur Paſqualigus *dec.* 69. *n.* 2. Hactenus Quintanadveñas.

8 Hanc eandem ſententiam, quòd extra Quadrageſimam liceat ſemper comedere lacticinia, tenent Salas, Enriqu. Portella, aliique quos *num.* 614. citat, & ſequitur Verde in defenſione, quam pro Caramuele habet contra Borgiam; ubi numero præcedenti meritò reprehendit aliquos Doctores, quos non nominat, qui auſi ſunt pronunciare, hanc ſententiam eſſe corruptelæ obnoxiam, & flammis devovendam.

9 Ex prædicta doctrina ſequitur, ſi quis voverit jejunium, vel ipſi jejunium impoſitum ſit à Confeſſario, vel jejunium à Summo Pontifice aſſignetur exhibendum ad Jubilæum lucrandum, poſſe hunc ejuſmodi jejunia exequi comedendo lacticinia: nam, quia conſtat eſſentia jejunii Eccleſiaſtici cum lacticiniis, Vovens, Confeſſarius, Pontifex niſi expreſsè ad aliud ſtrictiùs obligent; judicantur ſolùm obligari ad jejunium more Eccleſiaſtico, cujus eſſentia, ut dictum eſt, lacticinia non excludit. Ita Diana *loc. cit. reſ.* 4. & 5. Bardi *Bulla Cruciata p. 2. tract. 2. c. 3. ſect.* 10.

In Quadrageſima,

10 NOn defuerunt olim, qui etiam in Quadrageſima lacticinia concedere voluerint inducti ab illis rationibus, quas diximus *num.* 5. facere pro jejuniis extra Quadrageſimam. Hodie verò hæc ſententia prohibita eſt, ejuſque praxis in virtute Sanctæ Obedientiæ interdicta. Nam inter cæteras propoſitiones, quas damnavit Decretum SS. Alex. VII. anno 1665. & 1666. Invenitur hæc *num* 32.

(Non eſt evidens, quòd conſuetudo non comedendi ova, & lacticinia in Quadrageſima obliget.

Quare ſi per SS. Pontificem eſt evidens, quòd hæc conſuetudo obliget, nemo de illa dubitare, ampliùs jam poterit.

11 Quæres: hæc prohibitio intelligiturne etiam de Dominicis dictæ Quadrageſimæ?

Reſpondeo, etiam; nam etiā illę ſunt in Quadrageſima; vox enim Quadrageſima in jure, & in uſu item communi loquendi non ſignificat ſolùm quadraginta dies jejuniorum, ſed totum decurſum dierum à feria IV. Cinerum uſque ad Sabbatum Sanctum incluſivè.

12 Illud hic non eſt omittendum; ſi quis in Quadrageſima ſine neceſſitate, vel ſine diſpenſatione (qualis certe eſt illa, quam concedit Bulla Cruciatæ, de qua mox) comedit lacticinia, peccare quidem mortaliter contra præceptum, jam explicatum à prædicto SS. Alexand. VII. ſed tamen ſic obſervare jejunium Quadrageſimæ; ſiquidem, ut modò dictum eſt, conſtat cum lacticiniis Eccleſiaſticum jejunium, ut benè notat Leander *tractat.* 5. *diſputat.* 3. *quæſt.* 14. ſecus, qui ſemel comederet lacticinia in die jejunii, non obligaretur illo die ampliùs jejunare, quod nemo dixit, ut patet in habente prędictam Bullam; qui quamvis comedat lacticinia, tamen jejunare omninò tenetur. Non ſic, qui carnes, vel ſemel, comedit; nam cùm carnium comeſtio, ut ſupra vidimus, deſtruat jejunii eſſentiam, is comedens carnes factus jam ineptus ad eſſentiam jejunii, illud ſervare eo die ampliùs non poteſt; unde nec tenetur, ſed ſolùm obligabitur ad abſtinentiam iteratæ carnium comeſtionis, ut ſupra etiam explicatum eſt ſatis.

An in Jejuniis Quadrageſimæ comedi poſſint biſcocti, ex ovis immixtis confecti?

13 QUæſtio non eſt, ſi valdè paucos biſcoctos ejuſmodi tunc comedas; eo enim caſu ex parvitate materiæ à peccato mortali excuſaberis: quæ autem ſit hæc parvitas materiæ in ovis, & lacticiniis intra, Deo dante, decernemus. Et rurſus non eſt quæſtio de pane, quem appellamus Hiſpanum, vel de ſimilibus biſcoctis, in quibus magna pars ovorum, & lacticiniorum invenitur; tunc enim manducarentur ova, & lacticinia in magna quantitate, & conſequenter mortaliter peccaretur. Quæſtio igitur eſt, an de biſcoctis, in quibus, ut ſolet fieri, modica ovorum, vel butyri, vel ſimilis pars, ut dictum eſt, immiſcetur, poſſit tunc in magna quantitate ſumi.

14 Non poſſe contendit Leander *diſputat.* 5. *citat.* quia tunc ſumerentur ova, & lacticinia in quantitate, notabili; ſi enim unum ovum conflat, ut fertur, decem biſcoctos, qui viginti comederet, ſanè duo ova comederet; at quis dicet, comedentem duo ova in jejunio, ova excludente, non ire contra præceptum de ovis non comedendis?

15 Poſſe docet Paſqualigus *dec.* 83. quia tametſi, ait, in tanta quantitate ovorum ſeorſim ſumpta comedere, illa non liceret in dictis diebus; immixta tamen, & diſperſa ea quantitas in hujuſmodi biſcoctis, eſt ita abſorpta in ſubſtantia panis, ut non cenſeatur moraliter comedere ova is, qui panem illum biſcoctum comedit.

16 Ego cenſeo tunc ſolùm in magna quantitate hos biſcoctos immixtis ovis confectos licitè comedi poſſe in dictis diebus vetitis, quando in ſingulis biſcoctis adeò eſt parva ovi, vel butyri ſubſtantia, ut ipſa coctione veluti evaneſcat ovi, vel butyri ſubſtantia. Nam ſecus, quinam negare poterit multa pauca facere poſſe unum ſatis, & ita te verè in ſtomacho notabilem quantitatem ovorum habere, atque ab illis commodè nutriri?

Quid

Digitized by Google

Quid concedat Bulla Cruciata quò ad carnes, & lacticinia in diebus vetitis?

17 VErba prædictæ Bullæ hæc ſunt.

Item, ut durante dicto anno intra ipſa Hiſpaniarum Regna, & non extra, carnibus de conſilio utriuſque medici temporibus jejuniorum totius anni, etiam Quadrageſimalium veſci, ac pro eorum libitu ovis, & lacticiniis. Itaque, qui carnes comederint, ſervata in cæteris jejuniis Eccleſiaſtici forma, dicto jejunio ſatisfeciſſe cenſeantur.

Excipiuntur ab indulto veſcendi ovis, & lacticiniis quò ad Quadrageſimalia jejunia tantùm Patriarchæ, Primates, Archiepiſcopi, Epiſcopi, & alii Superiores, vel inferiores Prælati, & qualibet perſona regularis, & ex ſæcularibus illi, qui in Presbyteratus ordine conſtituti ſunt, niſi hi fuerint ſexagenarii.

Hactenus Clauſula Bullæ.

18 Circa hæc inquires quartò: hoc privilegio, tum quoad carnes, tum quoad lacticinia, poſſuntne habentes Bullam uti extra regnum Siciliæ, ſeu extra illa regna Regis Hiſpaniæ, in quibus promulgatur Bulla?

19 Reſpondeo, non poſſe, quia nimis id clarè patet in Bullę tenore, ibi (*intra ipſa Hiſpaniæ Regis regna, & non extra.*) Quare ſi tu habens Bullam Panormi, te conferas Neapolim e. g. ibi hoc privilegio, veſcendi prohibitis, frui non potes: potes autem, ſi eas in quamlibet Siciliæ partem, ut etiamſi adeas in Hiſpaniam, aliaque regna Regis Hiſpaniæ, in quibus Bullæ promulgatio conceditur.

20 Inquires quintò, qua ratione intelligendum ſit illud privilegium de comedendis carnibus?

Reſpondeo. Id explicabitur, reſpondendo tribus dubitationibus, quæ hac in re fieri poſſunt.

21 Dubitatur enim primò, quid emolumenti afferat hoc privilegium, quandoquidem requirat conſilium utriuſque Medici, ideſt Confeſſarii, & medici temporalis? Nam vel certus ſum, me ob infirmitatem gravem poſſe comedere carnes, & tunc licitè poſſum illis veſci ſine illius conſilio. Quod ſi ſim incertus, & medicus ſolùm corporalis declaret, me carnibus indigere, etiam poſſum liberè, ut ex ſe patet; vel ſum certus, vel certus reddor à medico, me non indigere carnibus, & tunc nullo modo illis licitè veſci poſſum; vel denique ſum in dubio, & dubius eſt medicus de mea indigentia, & tūc probabile putant nonnulli, ut alibi nos diximus, me poſſe iis veſci, ne ſcilicet in periculum certum gravis morbi dilabar, quo periculo ſtāte (ut quando eſt dubia mea indigentia), periculum ſemper ſtat) certè non obligor, ajunt hi, ad abſtinendum à carnibus. Quid ergo emolumenti afferet Bulla?

22 Reſpondeo, emolumentum eſſe, quia eſt alia ſententia, & quidem communior docens in prædicto dubio eſſe obediendum præcæpto; præceptum enim abſtinendi à carnibus die vetito eſt certū; excuſatio autem, ut hic ſupponimus, eſt dubia, unde prævalere debet certitudo præcepti: ideò Pontifex, ſequentibus, ne ſcrupulis ſit locus, concedit per Bullam ejuſmodi comeſtionem. Adde & aliud emolumentum, ut habet Ludovicus à Cruce *de Bulla diſp. 1. cap. 5. dub.* 10. nam Pontifex habenti Bullam concedit, ut qui in reliquis formam jejunii ſervet, hoc eſt, ſi ſemel tantùm plenè comedat, cenſeatur implere præceptum jejunandi, & ſic conſequenter jejunii meritum, quod certè eſt magnum privilegium.

23 Dubitatur ſecundò, quid intelligatur nomine utriuſque Medici?

Reſpondeo quoad primum intelligi quemlibet Confeſſarium, etiāſi non ſit tuus, quia etiam is medicus ſpiritualis eſt, & quia in foro cōſcientiæ omnes Confeſſarii reputantur, ut unū quid. Ita Gallegus *cap. 6. de Bulla dub. 45.* addens, ſatis eſſe, ſi id conſilium detur extra confeſſionem; non enim Bulla confeſſionem actualem hic requirit; immò idem docet, ſatis eſſe quemlibet Sacerdotem, quāvis non approbatum ab ordinario ad confeſſiones ſuſcipiendas, quia etiam hic poteſt abſolvere à venialibus, & abſolutè dici poteſt Confeſſarius; quidquid in oppoſitum dicat Mendo *in appendice Bullæ diſp. 2. c. 8.*

Quoad ſecundum difficultas eſt, utrū ſicuti certum eſt, Doctorem in medicina ſufficientem eſſe, ita quemlibet, nec Doctorem, nec ſcientiam medicinæ profitentem, ſed hominem, ut etiam mulierem in medicandis ægrotis expertum?

Reſpondeo ſufficere, quia nomine medici non intelligitur ad litteram, qui doctoratus laurea eſt inſignitus; nam ſi eſt Doctor, ſed tamen mihi conſtaret eſſe inexpertum, non ſufficeret; eſſe enim directè contra mentem Pontificis. Intelligitur ergo, qui eſt peritus, undè rectè de hac re dixit Enriquez *lib. 6. c. 13. ſi modò medicus, aut expertus vir explicet ſubeſſe cauſam.*

24 Dubitatur tertiò, an hoc privilegium valeat non modò pro diebus jejuniorum (ut loquitur Bulla latina) verùm etiam pro diebus totius anni, quando non eſt jejunium? nempè pro diebus feriæ ſextæ, & ſabbati (ut habet Bulla Italica.)

Reſpondeo, etiam pro diebus totius anni propter rationem ductam à poteſtate Commiſſarii potentis Bullam declarare, qui ſignatè id in Bulla Italica declarare profitetur. Adde illud Bullę latinę, (*Pro diebus jejuniorum*) legitimè poſſe extendi ad dies feriæ ſextę, & ſabbati, quia à Sacris Canonibus hi dies vocantur etiam dies jejunii, licèt non tam rigoroſi, ut ſunt Quadrageſimales.

25 Dubitatur quartò, an diſpenſatus ad carnes, modo dicto, per Bullam, poſſit pluries in eodem die carnes comedere?

Reſpondeo, eſſe valdè probabile poſſe, ſi Confeſſarius, & medicus non reſtringant licentiam, illas comedendi, id quod univerſaliter dixi *ſupra c. 3. n. 21.*

26 Inquires ſextò: pro quibuſnam temporibus datur hoc privilegium Bullæ comedendi lacticinia?

27 Reſpondeo dari primò, pro ſextis feriis, & ſabbatis cujuſcumque hebdomadæ, ſecundò, pro vigiliis, & quatuor Temporibus, tertiò pro Quadrageſima.

Et quidem pro Quadrageſima, hoc clarè eſt privilegium, quia tunc ſine Bulla eſſet à lacticiniis abſtinendum: in cæteris autem diebus anni eſt privilegium pro locis illis, ubi fortè legitima eſt conſuetudo non comedendi tunc lacticinia: immò etiam in aliis locis, ubi eſt conſuetudo tunc comedendi lacticinia, eſt etiam privilegium; nam per illud ſedantur ſaltem conſcientiæ timoratorum.

28 Dubitatur hic quintò, an qui habet Bullam, poſſit veſci lacticiniis in jejuniis ex voto, & Pœnitentia Sacramentali, & ex Jubilæo.

29 Reſpondeo affirmativè, nam ſi eſt probabile, ut ſupra diximus, te illis ſatisfacere ſine Bulla, quando aliud expreſſum non fuit; multò magis cum illa; ſi tamen pari modo aliud expreſſum nō fuit à vovente, à Confeſſario, à Pontifice: nam ſi fuit aliud ſtrictiùs expreſſum, ad illud non ſe extendit Bulla, quæ ſolùm diſpenſat in jure communi.

30 Dubitatur ſecundò: minor viginti uno anno, qui non jejunat in die exempli grat. Quadrageſimæ, poteſtne tunc lacticinia cum Bulla comedere? Idem quæritur de aliis non obligatis ad jejunium.

Reſpondeo, poſſe, quia per privilegium hoc, quoad lacticinia, eſt abſolutè conceſſum, & quidem ad libitum, nec reſtrictum ad conditionem jejunandi.

Exceptiones ab hoc Privilegio.

31 INquires ſeptimò: qua ratione intelligenda eſt illa exceptio (*excipiuntur Patriarchæ, &c.*)

32 Reſpondeo ſic intelligendam eſſe, ut primò, Prælati omnes. Secundò, quævis perſona Regularis. Tertiò, omnes Presbyteri Sæculares, niſi hi fuerint ſexagenarii, non poſſint cum hac Bulla veſci lacticiniis in diebus Quadrageſimalibus.

Dico (in diebus Quadrageſimalibus) nam certè poſſunt in ſextis feriis, & ſabbatis in jejuniis vigiliarum, & quatuor Temporum, quę non incidant in Quadrageſimam. Ratio eſt, quia Bulla ſolùm Quadrageſimæ jejunia excipit.

Jam verò aliquid delibemus de ſingulis prædictis Claſſibus.

33 Quoad Prælatos ſcito, eos eſſe primò, Patriarchas, Primates, Archiepiſcopos, Epiſcopos. Secundò, alios Prælatos inferiores, ut Abbates, Generales Religionum, Provinciales, Superiores locales, Ordinarios; hi enim omnes ſunt Prælati habentes, ut ſupponimus Juriſdictionem ordinariam, eamque ſpiritualem. Hi igitur omnes non poſſunt frui hac Bulla communi pro privilegio veſcendi lacticiniis. Conſultò dixi (hac Bulla communi) nam per aliam poterūt ii, quos paulò poſt exponemus.

34 Nota autem, inter Epiſcopos non includi Epiſcopos ſolùm electos, ſed nondum confirmatos à Pontifice, nam hi verè nondum ſunt Epiſcopi.

35 Sed dubitatur, quid ſi ſit confirmatus, ſed nondum conſecratus?

Reſpondeo excludi, quia verè tunc acquiſivit poteſtatem Epiſcopalem exercendi juriſdictionem temporalem, & ſpiritualem, unde poteſt cenſuras ferre approbare Confeſſarios, aliquas indulgentias concedere &c. Dico (*poteſt*) nam cæterùm, ut illam actu exerceat, debet accepiſſe poſſeſſionem Epiſcopatus; id quòd rectè notat Azorius, *part. 2. lib. 3. quæſt. 9. ex cap. injunctæ de electione in extravaganti communi.*

36 Quoad perſonas regulares, ſcito, eos eſſe illos omnes, qui profeſſionem Religioſam emiſerunt per ſua vota; Hinc excluduntur ab hoc indulto Religioſi, etiam Laici, etiam Moniales, etiam Converſę, etiam Scholares, ex votis biennii Soc. Ieſu, quia omnes ſunt verè Religioſi. Contra non excluduntur Novitii, vel Tertiarię (*Monache di Caſa*) nec Tertiarii, nec puri Eremitæ, nec Scholares Societat. vel Societatis Ieſu, ſi fuerint legitimè dimiſſi; quia omnes hi non ſunt verè Religioſi, ut notat Trullench. *lib. 1. quæſt. 4. dub. 5.* aliique.

37 Dubitatur hic primò, de Religioſis Ordinum Militarium.

Reſpondeo. hoc includi à Bulla quoad hoc privilegium veſcendi lacticiniis, nam non ſolùm Equites S. Iacobi, Alcantaræ, Calatravæ, aliique ſimiles, de quibus eſt controverſia, an ſint Religioſi; verùm etiam Equites Hieroſolymitani, quos Militantes appellamus, hoc Privilegium veſcendi lacticiniis participant, ſi Bullam legitimè ſumant, ut patet in Summario Bullæ vulgari, quod Fidelibus diſtribuitur.

38 Du-

Digitized by Google

38 Dubitatur ſecundò, an Sacerdotes horum Ordinum Militarium includantur in hoc privilegio? Ratio dubitandi eſt, quia Pontifex paulò poſt excludit ab hoc privilegio omnes Sacerdotes, unde videtur excludere etiam hos Sacerdotes Militares, & ea alia parte idem Pontifex includit in hoc privilegio omnes Militares; at hi, quamvis Sacerdotes, ex Ordine Militari ſunt, ergo &c.

39 Reſpondeo certare hac in re Bardi, & Mendo locis citatis; & Bardi quidem illos excludit, quia ſunt Sacerdotes; Mendo autem includit, quia ſunt Militares. Componamus nos breviter litem, affirmando utramque ſententiam eſſe probabilem, quia utraque expoſitio probabiliter cadit in verba Pontificis.

40 Quoad Præsbyteros Sæculares, ſcito, ſolùm intelligi Sacerdotii gradu ſulgentes, hi enim nequeunt hac uti Bulla quoad prædictum Privilegium comedendi lacticinia in Quadrageſima. Quare poterunt ea comedere cum Bulla Clerici Minores, Subdiaconi, ac Diaconi, ſi Religioſi non ſint.

41 Sed circa hoc dubitatur primò. Cùm in tenore Bullæ dicatur (*in jejuniis Quadrageſimalibus non poſſe dictos Prælatos, & Regulares, & Sacerdotes, uti hoc privilegio*) dubitatur, inquam, an in diebus Quadrageſimæ, in quibus non jejunatur, hoc eſt in Dominicis, poſſint hi cum Bulla licitè frui lacticiniis?

Reſpondeo. Concedit Mendo non ſolùm cum Bulla, ſed etiam ſine illa prædictos, immò Fideles omnes poſſe uti lacticiniis in Dominicis prædictis. Quod poſterius dictum, hoc eſt, ſine Bulla, quam falſum ſit, oſtendit Diana *p.10. tract.18. reſ.*46. prælertim ex eo, quòd Sacra Congregatio Sancti Officii, & Congregatio Indicis Romæ mandavit, ut hæc opinio deleretur à quodam libro.

At quod priùs dictum eſt, ideſt cum Bulla, puto illud eſſe probabile; hoc eſt cum Bulla poſſe prædictos omnes Prælatos, & Regulares, & Sacerdotes diebus Dominicis Quadrageſimæ veſci lacticiniis. Ita ſuſtinet Trullench, Ludovicus à Cruce, Diana, & Bardi, *part.3. tract.*33. *ſect.*7. eos, alioſque citans. Puto tamen eſſe aliquo modo etiam probabile, non poſſe, ut tenet Enriquez, Rodriquez, aliique apud eumdem.

Ratio quòd ſit probabile, cum hac Bulla poſſe prædictos Prælatos, & Regulares, & Sacerdotes comedere lacticinia in Dominicis Quadrageſimæ, eſt, quia Bulla Latina Gregorii XIII. expreſſe dicit, poſſe comedi lacticinia cum Bulla in omnibus temporibus, & jejuniis extra Quadrageſimalia jejunia tantùm. Subſumo; ſed Dominicæ non ſunt jejunia Quadrageſimalia, tunc enim non jejunatur, ergo &c. Ratio verò, quòd ſit probabile, non poſſe, eſt; quia in Bulla vulgari translata ea latino dicitur, prædictos non poſſe cum Bulla comedere lacticinia quoad dies Quadrageſimales. Subſumo, ſed Dominicæ prædictæ, licèt non ſint jejunia, id eſt, non ſint dies, in quibus jejunatur, ſunt tamen dies Quadrageſimæ ergo &c.

De ſexagenariis.

42 INquires octavò, an prædicti Epiſcopi. Regulares, Presbyterique ſeculares, ſi ſint Sexagenarii, poſſint lacticiniis frui cum hac Bulla communi? Inquires, inquam, quinam ſunt ſexagenarii? an qui jam attigerunt ſexageſimum annum, nec dum compleverunt? An qui jam compleverunt? Clariùs: annus ſexagenarius ad hunc effectum debetne eſſe completus? an ſatis incompletus, ſeu inchoatus?

43 Reſpondeo, ego, quamvis ſciam ea Doctoribus citatis, aliquos requirere completum, aliquos eſſe contentos incæpto, puto tamen cum his poſterioribus, ſatis eſſe incæptum, atque adeò ſufficere, ſi quis attigerit annum 60. etiam per unum diem. Ita Io: Sanchez *diſp.*54. *num.*51. & Trullench, *lib.*3. *in Decalog. cap.*2. *dub.*4. *n.*3. non autem me movent rationes, quæ ab aliquibus afferuntur; reſpondere enim illis, facilè quis poteſt; ſed ſatis ſint ipſa verba Pontificis; non enim Pontifex in noſtra Bulla utitur illo modo loquendi, (*Concedo hoc privilegium illis, qui ſexaginta annos habent*) qui modus loquendi variè in alterutram partem explicare poſſet, ſed dicit (*concedo hoc privilegium illis, qui ſunt ſexagenarii;* (at qui attigit 60. annos, licet non compleverit, dicitur, & eſt ſexagenarius, ut etiam pari modo dicuntur octogenarii, centenarii etiam ii, qui octoginta, ſeu centũ attigerunt; ſexagenarius enim propriè, & latinè dicitur ille, qui agit ſexaginta annos, non verò, qui jam egit illoſque complevit. Hæc eſt mea ratio. Adde, credibile valdè eſſe, Pontificem voluiſſe indulgere prædictis, atque hoc privilegium concedere, quando ea recepta jam conſuetudine ii non obligantur ampliùs ad jejunium Eccleſiaſticum; ſed jam ex probabiliſſima opinione apud citatos, & apud Leandrum *de præceptis Eccleſiæ tract.*5. *diſp.*8. *ſect.*17. hi ſunt illi, qui ſolùm attigerunt ſexageſimum annum; ergo &c.

De Privilegio edendi lacticinia conceſſo prædictis Prælatis &c. ab Urbano VIII.

44 URbanus VIII. Epiſcopis, & Præsbyteris ſæcularibus, qui ſunt excluſi ab indulto lacticiniorum per Bullam communem, illud conceſſit iiſdem (non verò Religioſis) in hunc tenorem.

Venerabilibus Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, & aliis inferioribus Prælatis, nec non Præsbyteris Sæcularibus dumtaxat, ut Quadrageſimali tempore (hebdomada tamen majore excepta) ovis ſimiliter, ac lacticiniis pro eorum libitu uti, & veſci indulgemus, data eleemoſyna per Commiſſarium Generalem taxanda.

45 Dubitatur autem hìc primò, quanta nam eleemoſyna eroganda eſt pro hac Bulla?

Reſpondeo, & quidem anteà recolendum eſt, Realem eſſe unum tarenum noſtræ monetæ Siciliæ grana quatuor, & ejuſdem grani partem quartam. Hoc igitur poſito, Commiſſarius Generalis ſequentem taxam conſtituit.

Pro Epiſcopis &c. & Abbatibus vult largiendos eſſe Reales viginti quatuor.

Pro dignitatibus Canonicalibus Eccleſiarum Cathedralium, vel Collegiatarum Reales octo.

Pro illis, qui gaudent portionibus, vel portionum medietatibus, & pro beneficiariis curam habentibus animarum, vel non habentibus, quorum redditus annuus ſit trecentorum. Reales ſex.

Pro habentibus beneficium, Cappellaniam, vel portionem, quorum redditus annuus, non minus ſit, quam ſcutorum ducentorum, Reales quatuor.

Pro Clericis; & Præsbyteris Sæcularibus Reales duos.

46 Dubitatur ſecundò: Virtute hujus Bullæ, quam quis hic recipit, utine poteſt lacticiniis extra Regnum?

Reſpondeo nequaquam; nam hæc Bulla, cùm ſit extenſio prioris, ſeu communis Bullæ, intelligitur cum eadem limitatione, qua illa eſt.

47 Dubitatur tertiò; Quando hìc excipitur hebdomada major, excipitur Dominica Palmarum?

Reſpondeo excipi, unde ex vi hujus parvæ Bullæ non poſſunt prædicti lacticiniis veſci ea Dominica. Nam cum quælibet hebdomada conſtet ſeptem diebus, manifeſtum eſt Dominicam includi in hebdomada. Dixi (ex vi hujus parvæ Bullæ) nam quia probabile eſt cum Bulla communi licitè poſſe comedi lacticinia à prædictis perſonis in Dominicis Quadrageſimæ, ut ſupra diximus, ideò qui ex dictis perſonis illam communem habet, poterit ex vi illius Bullæ ea comedere in dicta Dominica Palmarum. Ita Gallegus *Clauſula* 6. *dub.*53. *de Bulla Cruciatæ*, & Trullench *in appendice num.*12.

48 Dubitatur quartò: De quorum bonorum redditu intelligitur, quando in taxa bonorum annuorum fit mentio?

Reſpondeo, Bonorum Eccleſiaſticorum, hoc eſt, bonorum, quæ quis habet ab Eccleſia, ſeu ratione beneficii Eccleſiaſtici, deductis oneribus, quæ forte ſint in illo beneficio. Quare ſi quis habeat bona Patrimonialia, vel propria induſtria conquiſita, quantumvis pinguia, ſi tamen id, quod habet ratione beneficii, portionis, penſionis &c. non accedat ad redditum annuum in prædicta taxa definitum, eam majorem eleemoſynam dare pro hac parva Bulla non obligabitur, ut notat Gallegus *ibidem dub.* 56. & Trullench, *ibidem num.*13.

49 Dubitatur quintò: Si Epiſcopi, Abbates, ut item Dignitates Canonicales, pro quibus non fit mentio quantitatis bonorum Eccleſiaſticorum, pauca habeant, hoc eſt, habeant bona Eccleſiaſtica non pertingentia ad annuum redditum ſcutorum trecentorum, obligantur ne taxa vigintiquatuor, vel octo Realium contribuere pro hac Bulla?

Reſpondeo obligari, quia dum Commiſſarius taxavit pro his eleemoſynam, non reſpexit ad redditus, ſed ſolùm ad dignitatem. Ita tenet Truſlench in expoſitione hujus Bullæ parvæ *n.*14. Addit Gallegus *l. c. p. cit. Clauſula* 6. *dub.*57. hos obligari ad prædictam taxam, etiamſi nihil habeant.

50 Dubitatur ſextò: Coadiutor, e. grat. Canonici, vel cujuſcumque beneficiarii venitne nomine Canonici, vel Beneficiarii, ita ut debeat dare eleemoſynam conſtitutam pro illis, quorum eſt Coadiutor?

51 Reſpondeo nequaquam, quia Coadiutor non eſt verè Canonicus, vel Beneficiarius, habet enim ſolùm jus ad rem, non in re, ut notat Trullench, *loc. cit. n. ult.* Legite id latius apud Gallegum *ibid. dub.* 58. qui id confirmat ex Suario docente Coadiutorem, vivente Proprietario, non eſſe Canonicum, licèt habeat locum in Stallo, & vocem in Capitulo, abſente Proprietario.

52 Dubitatur ſeptimò, an qui vult frui indulto hujus Bullæ lacticiniorum, debeat etiam ſumere Bullam communem?

Reſponden nequaquam; quia, ut notat Bardi, *p.*2. *de Bulla Cruciata tr.*3 *c.*2. *ſect.* 8. *n.*138. id non requirit tenor hujus Bullę. Et meritò; hæc enim non dependet neceſſariò ab illa communi, ſed eſt nova declaratio, ſeu potiùs nova extenſio, novumque privilegium.

53 Dubitatur octavò: Quando dicemus infra in communi Bulla, debere ſcribi nomen ejus, qui illam ſumit, eamque debere, apud ſe retinere eo modo, quo dicetur in explicatione dictæ Bullæ, idne etiam eſt neceſſarium in hac parva?

Reſpondeo, non eſſe ſimpliciter neceſſarium, docet Trullench, *loc. cit. nu.*8. quia id in hac Bulla, nec ab ipſa, nec ab ejus declaratore Commiſſario requiritur.

CAPUT V.

De unica Jejunii refectione?

1 UNicam plenam refectionem ex cibis non vetitis eſſe de ſubſtantia jejunii, res eſt nimis apud Fideles vulgata; ſed circa illam plures ſe ſe offerunt difficultates enodandæ, quas jam percurro.

2 Inquires primò, an ſicuti qui ſecundam plenam refectionem aſſumit, violat ſubſtantiam jejunii, ita qui tertiam, quartam, &c. eodem die aſſumit? Reſpondeo, de hoc *ſupra c.* 3. *n.* 29. per occaſionem dixi.

Per potum an violetur Jejunium?

3 INquires ſecundò, an ſicuti cibum modo dicto ſolùm ſemel ſumere licet, idem dicendum ſit de potu?

Reſpondeo non ita; unicam enim refectionem cum veſpertino jentaculo præcipit lex jejunii, non verò unicam, vel determinatas potiones. Quapropter poterit quis ſæpè in die jejunii bibere aquam, vinum, muſtum, cerviſiam, aquam diſtillatam ex herbis, vel floribus, qualis eſt aqua ex roſis, ex bugloſſa, & cicoria, &c. vel ex eodem vino, quam aquam vitem appellamus. Ratio eſt, quia hæc ſunt verè potus. Potus autem in Jejunio non prohibetur à pia Matre Eccleſia, quia ex ejus prohibitione nimis aggravaretur onus jejunandi.

4 Dices ergo, etiamne vinum in die Jejunii multoties bibam impunè? Quid, ſi illud bibam ea intentione reficiendi mihi vires?

5 Reſpondeo: S. Thomam, alioſq; multos, quos citat, ſequiturque Thom. Hurtad. *in diſputat. de Cocolata*, putare, jejunium omninò violari, ſi vinum bibatur ad finem reficiendi vires: ſed certè probabilius eſt, etiam ſic jejunium non frangi. Id quod docent multò plures, Navarrus, Vega, uterque Sanch. Fagundez, Diana, aliique, quos citat, ſequiturque Paſqualigus *dec.* 116. quia cùm non prohibeatur ab Eccleſia potus in Jejunio, nec prohibetur effectus illius, qui eſt vires reficere, ac nutrire. Nihil autem obſtat, quò tu illum vini potum aſſumas cum expreſſa intentione vires reficiendi, dummodo aſſumas illud, quod verè potus eſt; tunc enim non facis aliquid in fraudem Jejunii, ſed uteris jure tuo.

6 Eſſe autem verè potum, in eo conſiſtit, ut adhibeatur id, quod inſervit ad vehiculum cibi, ſeu alimenti, ut loquuntur medici, & verè tale ſit, quale ſine dubio eſt vinum; & prædicta *n.* 3. Adde ex ſupradictis, illud eſſe verum potum, quod communiter, ut potus à Fidelibus eaiſtimatur, & uſurpatur.

7 Hinc non poteſt ſumi lac, jus, aqua diſtillata ex gallina e. g. vel ex ſimilibus; nam quamvis hæc materialiter potentur, non ſunt tamen potus, ſed cibi; nec ſapa, acetum, mel, oleum, nec mala medica, citra, punica, pira, uva, arundines mellitæ, quamvis ſolùm dictorum fructuum ſuccum deglutias, cæteraſque partes ab ore projicias; hæc enim omnia, tum ex ſua natura, tum in uſurpatione hominum cibi ſunt, non potus. An autem hæc in parva quantitate ſumi ſine mortali poſſint, ex infra dicendis *à n.* 30. colligetur.

8 Hinc contra ſumi poteſt in die Jejunii aqua ſaccharo, gelſiminis, aniſo, citris, aliiſque aromatibus condita, quia hæc, ut hodie uſurpantur, potus naturam non tranſcendunt: Quòd ſi id negavit Sanchez, *l.* 3. *conſil. c.* 3. *dub.* 33. *n.* 3. ideò fortaſſe negavit, quia loqui intendebat in eo caſu, quo magna quantitas ſubſtantialis cibi in ea commiſceatur, non verò quando modica ad temperandam aquam, ne ſola, noceat, ſicuti in noſtra ætate eſt conſuetus mos ejuſmodi temperamenta miſcendi.

Cocolata.

9 HInc denique inſurgit celebris quæſtio de Cocolata. Tota autem controverſia definiri poſſet ex duobus capitibus.

Primum caput eſt, an ex eo, quòd in confectione cocolatæ parvitas cibi adhibeatur, inde conſtet, eam in Jejunio adhibere, non eſſe mortale? Secundum eſt (abſtrahendo à parvitate materiæ) an cocolata eo modo, quo hodie in Hiſpania, & Romæ eſt in uſu communi, ſit verè potus, & conſequenter nullo modo violet Jejunium? Dixi (*eo modo, quo hodie eſt in communi uſu*) nam ſi multam cibi ſubſtantiam e. g. ova, trita biſcocta, vel quid ſimile admiſceas, tunc non eſſe potum, jejuniumque per illam violari, vel indocti non ignorant.

10 Jam quoad primum caput dico, certū eſſe ex parvitate materiæ poſſe excuſari à mortali; ſed de facto, an hodie ea parvitas adſit, necne? variant Doctores: Antonius de Leone *in quæſt. moral. de Cocolata* ait, dimidium unciæ cocolatę, poſſe in hac potione miſceri tamquam parvitatem materiæ. De unciis Romanis, ſeu Mercatoriis, ſeu (ut ſiculi loquimur) *alla ſottile*, eſt locutio, ut iterùm dicam *num.* 31. Leander autem *tractat.* 5. *diſputat.* 5. *de præceptis Eccl. quæſt.* 5. concedit aliquid parum ſacc hari, itaut tota cocolatæ potio præter aquam poſſit aſcendere ad uncias duas. Paſqualigus *decif.* 141. ſolùm concedit ſine mortali octavam partem unciæ ſubſtantiæ cocolatæ, aut ad ſummum ſextam unciæ partem. Vides igitur prętex peccatum venlale timeri quoad primùm hoc caput (ſi tantiſper excedas) timeri, inquam, poſſe mortale? Vides item ſolùm ſemel, præſertim in prædicta ſententia Leandri, poſſe ejuſmodi potionem ſine mortali in diebus Jejunii aſſumi? ſi enim pluries, jam non eſſet parvitas materiæ. Salvare igitur licitum uſum cocolatæ pro die Jejunii ea primo hoc capite vix poſſumus.

11 Quoad ſecundum ergo caput, an ſcilicet cocolata ſit verus potus, Jejunium non violans, ſicuti non violant cęteri veri potus? Dico eſſe item diverſitatem ſententiarum, dicentibus aliis, eſſe verum potum, aliis omninò negantibus?

Et certè ego ea rationibus intrinſecis puto, cibum eam eſſe, non potum. Ratio eſt, quia eſſentia potus, ut modò inſinuavi ex medicorum ſententia, conſiſtit in eo, quòd ſit vehiculum cibi, ſeu alimenti, non verò alimentum; at cocolata alimentum eſt, potenter reficiens, maximè nutriens, nec aſſumitur ad ſedandam ſitim, ergo &c.

12 Dixi tamen (*ex rationibus intrinſecis*) nam video timoratos, doctoſque viros ea uti in Jejunio ſine ſcrupulo, addentes, ipſos putare, illam verum eſſe potum, quia, ut potus ab ipſo initio ejus inventionis aſſumptus eſt, & à conſuetudine approbatus, nolo hanc ſententiam, uti improbabilem condemnare: Legite Thomam Hurtadum, *par.* 2. *reſolut. moral. tract.* 10. ubi acriter eam defendit; & Lezanam *Conſulto* 48. pari conatu condemnantem; quos nihilominus Diana, *par.* 11. *tract.* 6. *reſol.* 33. in concordiam adducere conatur.

Varia de potu.

13 HIc denique ubi agimus de potu, habe ad complementum tractationis quinque ſequentias.

Primò, poteſt quis licitè, quoties in die Jejunii bibit, aliquid cibi ſumere in ea quantitate, quam mox *n.* 17. aſſignabimus, ne ſcilicet potus noceat. Cùm enim Eccleſia concedat potum, concedit etiam quidquid neceſſarium eſt, ne potus noceat.

14 Secundò, notanter dictum eſt (*ne potus noceat*) ſi enim quis bibere vellet, non ob ſitim ſedandam, nec, ne potus noceat, ſed ut parum illud cibi ſumeret, illicitè ſumeret.

15 Tertiò, hoc parum cibi, quod tum ſumi poteſt, poterit eſſe cujuſcumque generis ciborum Quadrageſimalium, ſive panis, ſive fructus, ſive quid ſimile.

16 Quartò, Quando quis per diem bibit, nec illi nocet potus, nihil cibi ſumendo, non poteſt cibum illum, quamvis parvum, ſumere; quia is ideò conceditur, ne potus noceat; at nunc ſupponimus, potum nequaquam nocere; ergo &c. Lege de his Fagund. Leandrum, Paſqualigum, Azor. Bonacinam ſupra citatos.

17 Quintò, quantanam eſt cibi parvitas, quæ, ne potus noceat, licitè ſumi poteſt?

Dico (ne potus noceat) nam mox *à num.* 30. dicetur de parvitate cibi, quæ ſumpta in die Jejunii, abſtrahendo à potu, non pertingit ad mortale.

Reſpondeo. Bonacina apud Leandrum *loc. citat. quæſt.* 12. concedit duas caſtaneas, vel duas ficus, vel quid ſimile: Diana, & Fagundez apud eundem quinque, vel ſex amigdalas ſaccharo confectas, vel quid ſimile: Ledeſma duodecim confectos: Paſqualigus *decif.* 119. quantitatem cibi infra unicam unciam, quia hæc quantitas videtur regulariter neceſſaria, & ſufficiens, ut potui in ſtomacho commiata nocumentum impediat. Prædictus item Leander *loc. cit.* concedit quantitatem cibi infra dimidiam unciam; quia hæc ſola ipſi videtur neceſſaria ad impediendum potus nocumentum. Profectò hæc Leandri ſententia eſt cæteris præferenda. Semper autem eſt ſermo de unciis Romanis, ut ſupra notavimus.

Protractio, ſeu continuatio refectionis an Jejunio officiat?

18 INquires tertiò, prædicta unica refectio plena quantonam tempore durare poteſt, uti ſit unica, Jejunioque non noceat?

Reſpondeo: Quando quis in ſua comeſtione quacumque ex cauſa inſumit unam, vel alteram horam, ſervat Jejunium; dum enim continuat eandem refectionem intra dictum tempus, ea erit unica, & rectè unica denominabitur.

19 Sed quid, ſi in aliquo ſolemni convivio eam quis protraheret in tempus valdè notabile, à meridie e. g. uſque ad veſperas, ut alicubi factum eſſe, ſemel audivimus?

Reſpondeo. Remigius cum Paſqualigo *decif.* 157. dicit; ſi id contingat in locis, ubi tandiù durare conſuevit convivium, ſervari Jejunium; quia Eccleſia concedit unicam refectionem ſecundùm patrię conſuetudinē; ſed diſplicet hęc deciſio, nam Eccleſia unam refectionem concedit, non plures; illa autem tandiù durans multiplex ęquivalenter eſt. Collige hoc ex eo, quòd de illo, qui à meridie ad veſperam continuò comedit, nemo ſanæ mentis dicet, eum jejunare, car-

nem

nem macerare, nutritionem ſibi ſubtrahere, inediam aliquam ſuſtinere, Chriſti Domini Jejunium imitari, qui ſunt fines ab Eccleſia intenti in præcepto Jejunii.

20 Dices, ex noſtra ſententia ſequitur, quòd qui immodicam comeſtionem ſumeret, multùmque ſe cibis infarcinaret, violaret Jejunium; quia ejuſmodi refectio adeò liberalis æquivalet pluribus?

Reſpondeo: ita ſentiunt aliqui apud eundem Paſqualigum *dec.* 120 ſed minùs rectè, ut idem cum Bonacina ibidem notat: Eccleſia enim præcipit, ut jejunetur ſumendo unam refectionem integram ex cibis tunc conceſſis, nihil verò præcipit de menſura ciborum. Unica ergo refectio, quamvis ſuperflua, unica refectio eſt. At una refectio durans per ſex, vel plures horas, unica morali modo non eſt; eſto unica ſit phyſicè per continuationem.

Interruptio refectionis.

21 INquires quartò: Dictum eſt de protractione comeſtionis, quid de interruptione? Et quidem *ſupra c.* 3. *à n.* 6. locuti fumus de interruptione; quando carnes in die Jejunii cum peccato comeduntur, in præſentia verò loquimur, quando comeduntur legalia, ſeu non vetita.

22 Reſpondeo: vel interrumpi poteſt refectio ſine cauſa, vel ex cauſa; ſi ſine cauſa; puto, etiamſi te refeceris ad ſatietatem; poſſe te ſuper addere ex cibis non vetitis id, quod tibi libuerit intra unum horæ quadrantem cum dimidio. Ratio eſt, quia ſic videtur judicio morali non diſtrahi tuam unicam comeſtionem ad aliam ſecundam, quæ ſi longius tempus intercederet, ſanè diſtraheretur ad ſecundam. Id autem puto verum, etiamſi animo deſtinaveris nil ampliùs comedere; quia mutare illum animum, non diſtrahit tuam unicam refectionem ad aliam, dummodo moralis unitas comeſtionis conſtet.

23 At ex cauſa major aliqua diſtantia temporis indulgenda eſt; nam ſi propter negotium aliquod interrumpat quis ſuam comeſtionem, quando nondum plena habita eſt refectio, huic concederem, poſſe ad refectionem complendam regredi ad menſam poſt horam; quia tunc neceſſitas illa in morali æſtimatione videtur ſufficere ad eam moram concedendam. Ita Thom. Sanchez *libr.* 5. *Conſil. capit.* 1. *dub.* 14. *numer.* 1. qui ex hoc doctrina colligit, lectores ad menſam immediatè ante lectionem aliquid comedere poſſe, ut item famulos, quando Domino comedenti inſervire ſolent. Propter neceſſitatem enim legendi, vel inſerviendi cenſentur tunc incipere ſuam refectionem, quam poſt unam circiter horam perfecturi ſunt.

24 Simile quid licet Mercenariis, qui dum ad menſam ſedent, vocantur ad vendendas merces; hæc enim propriæ artis, ſeu muneris proprii neceſſitas facit, ut illæ ſemiplenæ refectiones per moram unius horæ, plus, minuſve interruptæ, animo præſertim redeundi, unicam moraliter conſtituat. Duas horas concedit Jo: Sanchez; ſed nimis hoc eſſe, meritò putat Excobar, *tract.* 1. *exam.* 19. *de Jejunio cap.* 3.

25 Hic duo caſus facilè poſſunt occurrere. Primus, Titius non plenè refectus ſurgit à menſa ad negotium ſibi notabiliter neceſſarium, putans poſſe brevi ad menſam regredi, ſed diſtractus à prolixitate negotii regredi nequit, niſi poſt multas horas, vel etiam uſque ad veſperas; licebitne huic ſuam refectionem perficere?

26 Reſpondeo cum diſtinctione; ſi enim magna cauſa fuit, cur notabilem partem tamdiù diſtulerit, licebit illam etiam veſpere perficere; id concedente benignitate Eccleſiæ, quæ te non urget ad diem totum ſine integra refectione tranſigendum, quando ex tanta cauſa eam diſtuliſti; ſi verò non fuit magna cauſa, tibi imputetur, quòd propter cauſam levem non perfectè ſuo tempore comederis. Idem dic, ſi ante negotium comederis mediocriter, & (quamvis ex gravi cauſa) parum refectionis omiſeris, tunc enim eſt perinde, ac ſi perfectè fueris refectus, parum enim pro nihilo reputatur: quare veſperi ſolùm ordinarium jentaculum tibi concedetur.

27 Quando autem ſit cauſa gravis, vel levis, & quando refectio ſit perfecta, vel imperfecta arbitrio prudentis viri conſideratis viribus perſonæ, qualitate negotii, temporis diſtantia, decerni debet; certa enim, & univerſalis regula dari non poteſt; nam in quacumque materia, quandonam reputanda illa ſit levis, vel gravis, ut excuſet à veniali, vel mortali, ſemper recurrendum eſt ad judicium, ſeu arbitrium prudentis viri, omnibus conſideratis circumſtantiis, ut univerſaliter docet Sanchez, *lib.* 1. *in Decal. c.* 4. *n.* 22. & Caſtrop. *tom.* 2. *tr.* 2. *diſp.* 2. *p.* 7. *n.* 2. & 4.

28 Secundus caſus. Cajus ob leve negotium tranſtulit dictam perfectam refectionem ad veſperas; veſpere autem ſe valdè debilem ſentit, peccabitne, ſi plenè comedat?

29 Reſpondeo in hoc caſu peccavit Cajus, dum ſine notabili cauſa diſſecavit ſuam refectionem cum animo aliam plenè refectionis partem ſumendi ſub noctem (niſi fortè inculpabilis inadvertentia ipſum excuſaverit) ſed non peccabit, ſi ſerò comedat, quando (ut ſupponis) ita viribus deſtituitur, ut verè cibo indigeat.

Qualiſnam cibi parvitas ex quadrageſimalibus intra diem Jejunii aſſumpta (præter jentaculum veſpertinum) violat, vel non violat Jejunium?

30 INquires quintò: omniſne refectio in die Jejunii aſſumpta illud violat? an potiùs concedendum ſit dari etiam in materia Jejunii parvitatem materiæ.

Reſpondeo dari etiam hic parvitatem materiæ, omnes Theologi affirmant; ſed difficultas verſatur in decernendo, quantanam illa ſit. Breviter ajo, eſſe jam multorum hodie probabilem ſententiam comedentem ex cibis Quadrageſimalibus duas uncias libræ Romanæ (hoc eſt, ut ſiculi loquimur) (*due onze alla ſottile*) peccare quidem venialiter, ſed non mortaliter, unde nec jejunium frangeret. Ratio eſt, quia ſic non læditur gravis finis Jejunii, qui eſt maceratio corporis, ejuſque modica nutritio; ſicut enim modicum quid ſurripere à proximo, quando illud modicum non lædit proximum graviter, judicatur parva materia, ita in caſu noſtro. Soleo etiam ego, ſic diſcurrere: qui duas horas laborat ſine neceſſitate die feſtivo excuſatur probabiliter à multis Theologis à mortali, quia duæ horæ reſpectu vigintiquatuor horarum diei judicatur tempus modicum: pari ergo modo duæ unciæ cibi Quadrageſimalis reſpectu unciarum vigintiquatuor, & fortaſsè triginta, ad quas ferè ſolet aſcendere integra diei refectio, meritò judicabitur modica comeſtio. Noſtram hanc ſententiam docet Turrian. *par.* 1. *cap.* 256. *num.* 2.

31 Dixi primò (*peccare quidem venialiter*) nam parvitas materiæ tum hic, tum in ſimilibus excuſat quidem à mortali, ſed non à veniali, cùm tunc fiat etiam contra præceptum, licèt leviter ſeu in re levi; à quo tamen veniali, quando adeſt aliqua rationabilis cauſa, te etiam liberari, docemus omnes.

Dixi ſecundò: (*ex cibis Quadrageſimalibus*) nam ex carne, vel lacticiniis mox ſubdam *à n.* 34.

32 Ex dictis, ut notat Diana, *p.* 5. *tr.* 5 *reſ.* 71. ſequitur, quòd jejunans poſſit ſine mortali primo manè ſumere duas uncias cibi Quadrageſimalis, & ſemel bibere, ac poſteà hora conſueta integram refectionem ſub meridiem ſumere, conſuetumque jentaculum addere ſub noctem. Non evitabit tamen veniale, ſi rationabilis cauſa non adſit, ut conſtat ex dictis.

33 Quæſitum hic olim fuit, an arundines mellitæ, quæ tam frequenter ſuguntur in noſtro Siciliæ Regno, Jejunium diſſolvant? Et diſſolvere quidem, ſi in magna quantitate ſugantur, conveniunt noſtrates Theologi; eſt enim ille ſuccus maximè nutritivus, alitque non modicè, cum ſit ipſa ſaccari mera ſubſtantia. Sed illud audivi, Patrem Bernardinum Picinum, virum valdè pium, & doctum, cùm caſus ad conſcientiam pertinentes explicaret Panormi, docuiſſe, duarum ex his arundinibus trajectum ſuccum eſſe contra Jejunium materiæ dumtaxat parvitatem. Ratio eſſe poteſt, quia humor ſive ex parvis, ſive ex magnis cannis hiſce in ſtomachum deglutitus via ad duas uncias pertingere, ab illo judicatum eſt.

Nihilominus ego per amicum pharmacopolam curavi, ut expenderetur ſuccus unius arundinis mellitæ communioris magnitudinis, & inventus eſt ponderare circiter uncias duas Romanas cum dimidia. Quare corrigendum judico id, quod prædictus Pater Bernardinus fertur docuiſſe, ſi docuit tamen, & quod ego *dixi lib.* 4. *Decal c.* 5. §. 1. *n.* 14.

Parvitas cibi ex carnibus, vel lacticiniis.

34 SUbinquires; quænam cenſenda ſit parvitas ex carnibus, vel lacticiniis, quę in Jejunio aſſumpta, non pariat mortale peccatum.

Reſpondeo. Quoad carnes, Antonius de Leone *in q. de Cocolata p.* 3. *n.* 8 ait, parvitatem materiæ in comedendis carnibus diebus vetitis ſolùm ſe extendere ad eam quantitatem, quam ſolent ſumere coqui ad prægustandos ciborum ſapores.

Leander *tr.* 5. *diſp* 2. *q.* 13. extendit ad octavam partem unciæ Romanæ, hoc eſt ad mediam quartam.

Paſqualigus *deciſ.* 42. extendit ad dimidiam unciam.

Profectò primus nimis rigidè ſe habet, Tertius nimis benignè; dimidia enim carnis uncia valdè reficit, finique Jejunii admodùm adverſatur; meritò ergo excipienda eſt Leandri ſententia; octava enim unciæ pars non poteſt graviter nocere fini intento à præcepto Jejunii.

35 Dicebat quidam, ſe colligere ex ſententia Paſqualigi (quam tamen nos modò approbare nec voluimus, ſed nec etiam potuimus) poſſe in die vetito ſine mortali jecur gallinæ comedere integrum: ſed perperam colligit. Nam ego expendi ad libram jecur mediocris gallinæ, & inveni crudum ponderare duas uncias, aſſatum, unam cum dimidia. Ergo unde tanta benignitas colligitur ex Paſqualigo?

36 Dicebat quidam alius Bauſſembaum in Medulla Theologica, unam, vel duas uncias carnis concedere. Certè infideliter id dicebat; nam hic Auctor id de cibis legalibus dicit, non de carnibus. Ecce ejus verba *lib.* 3. *tr.* 6. *c.* 3. *dub.* 1. *n.* 3. *Probabile ſatis eſt (ait Bonacina) ſi Coquus, aut ægroti miniſter parum carnis prægustet, vel ex aliis cibis*

bis

bis quartam tantùm partem collationis ſerotinæ, ſive unam, ſive duas uncias ſumas; hanc enim eſſe parvitatem materiæ docet Diana &c. Hæc prædicſtus Auctor.

37 Dixit deniquealius, concedi ab Eacobar unam unciam carnis, & hic etiam nimis infideliter adducitur; nam ſic is habet in ſumma Theologica *mor. tr. 5. exam. 13. de Jejunio. Num hujuſmodi parvitas in eſu carnis excuſet à lethale? Aſſero cum Tanneto, eam non excuſare, quatenus adverſari profeſſioni fidei exiſtimatur, qui eo cibo utaretur die jejunii, aut prohibitionis.* Hęc ille. Vides ergo cum hac ſcandali conſideratione meritò negari ab Excobar quamlibet parvitatem in hac materia; ſed ſi ab hac conſideratione abſtrahatur, nihil decernit, nec de illa, ut ſic, aliquid habet.

38 Quoad nva idem puto; nàm hæc multum ſunt nutritiva, & à refectione per carnes non valdè diſſimilia; & ego, modo nuper prædicto, ponderandum curavi ovum mediocris magnitndinis deducto cortice, atque inveni tum erudum, tum aſſatum, tum frictum, pondus duarum unciarum ſemper attigiſſe; nnde collegi quartam partem ovi eſſe mediam unciam, quam tamen ex carne noluimus modò *n.* 34. concedere Paſqualigo, & Leander quidem, qui modo eodem *n.* 34. conceſſit de carnibus ſolùm octavam partem unciæ, concedit nunc *in eodem tr. 5. diſp. 5. q. 49.* mediam unciam ovorum eſſe parvitatem materiæ, fortaſsè, quia aliquid plus nutritionis dari à carnibus, quàm ab ovis judicavit.

39 Quoad alia lacticinia, nempè caſeum, butyrum, lac concederem parvitatem materiæ in caſu, de quo loquimur, Jejunii, eſſe dimidiam unciam plus, minuſve, quia hæc ſunt minus nutritiva, quàm carnes, & ova.

Pluries prædictam parvitatem ſumens eodem die an violet Jejunium?

40 INquires ſextò, quid de ſumente pluries modicam dictam cibi quantitatem præter ſolitum prandium, ac jentaculum?

45 Reſpondeo, ſic omninò violari Jejunium, quando ſcilicet ex multis parvis conſletur unum ſatis notabile; tunc enim omnes illæ modicæ comeſtiones uniuntur in ordine ad refectionem, & nutritionem notabilem corporis, quo pacto ſtare Jejunium non poteſt; ſicuti ſolemus dicere de modicis furtis, quæ quando perveniunt ad notabile damnum proximi, conſurgit furtum grave, ac mortale; idemque dicere conſuevimus de modicis ſervitiis factis, ſed multoties eodem die feſto repetitis. Legire Sanch. *in lib. 5. Decal. c. 4. n. 15.* alioſque citatos à Paſqualigo *deciſ.* 540.

42 Sanè olim huic noſtræ doctrinæ aliquis fortaſsè ſeſe opponere, ſive meritò, ſive immeritò potuiſſet: Verùm hodie SS. Alex. VII Inter cæteras propoſitiones damnatas, de quibus ſupra meminimus, hanc damnat, quæ eſt vigeſima nona in ordine.

In die Jejunii, qui ſæpius modicum, quid comedit, etſi notabilem quantitatem in fine comederit, non frangit Jejunium.

43 Dubitabis hic: ſi quis habeat hunc volitionis actum, immò etiam ſic exequatur. Ego volo per omnes dies Quadrageſimalis Jejunii, ſemel tamen in die, ultra plenam meridiei refectionem, veſpertinumque jentaculum, alias duas uncias ciborum minimè prohibitorum ſumere, peccamne mortaliter? Ratio dubitandi eſt, quia illa omnia modica uniuntur in illo actu voluntatis, & videntur facere unum quid notabile, atque adeò graviter peccaminoſum.

44 Reſpondeo, hunc non peccare mortaliter; nam ſolùm proponeret facere, & faceret diverſa peccata venialia pro diverſis diebus, quibus diebus cum ſua particolaris ſit addicta obligatio, una nimirum independens ab alia, ut etiam ſua propria cujuſcumq; diei nutritio; ideò illa modica non uniuntur ad conſlandam violationem ullius Jejunii. Ita Thomas Sanch. *loc. cit.*

C A P U T VI.

De Veſpertino jentaculo permiſſo in die Jejunii.

De ejus Quantitate.

1 INquires primò, quandoquidem in Jejunio adhiberi licet refectiunculam, ſive cænulam ob ſuſtentationem naturæ, ſeu ad ſomnum ſequentis noctis concillandum: inquires, inquam, in qua quantitate licitè ſumi illa poſſit?

2 Reſpondeo. Azor apud Paſqualigum, *deciſ.* 88 ait, eſſe menſurandam juxta ſingularum regionum conſuetudinem.

3 Reginaldus, & Layman, apud eundem, ajunt, poſſe ſumi quartam partem cœnæ, quia id cæteris materiis quarta pars alicujus rei judicatur pars illius parva. Profectò ſi vera eſſet hæc menſuratio, qui die feſtivo laboraret per ſex horas, judicaretur laborare per parvam diei integri partem, quod nemo dixit.

4 Graffius apud eundem dicit, poſſe ſumi ex cibis Quadrageſimalibus quantitatem duarum, aut trium unciarum.

5 Sà apud eundem quantitatem unciarum quatuor.

6 Villalobos, aliique apud eundem extendunt uſq; ad ſex uncias.

7 Hieronymus Perez apud eundem uſque ad ſeptem.

8 Fagundez denique apud eundem aſſerens, hanc opinionem approbatam fuiſſe à Suario, extendit uſque ad uncias octo Semper autem, loquimur de libra, unciiſque Romanis, & ut noſtrates loquuntur (*alla ſottile*) ut ſupra item ſæpè monuiſſe, me memini.

9 Ex his ſententiis prima, & ſecunda, cùm non determinent menſuram, locum dant ſcrupulis, & perplexitatibus 3. 4. *&* 5. rigidam dant determinationem. Sexta ergo, & ſeptima ſunt præferendę; & jam hac noſtra ętate uſurpatur à timoratis alterutra ex his, eaſque docent plurimi, Enriquez, Trullench, uterque Sanchez, Diana, Turrianus, aliique apud eundem Paſqualigum *dec.* 91. Ratio autem hujus probabilis ſententiæ eſt, quia tota hęc quantitas meritò habetur pro modica, & ex alia parte eſt apta ad finem ſubminiſtrandi aliquo tandem modo adjumentum naturæ, & juxta benignitatem Eccleſię temperandi rigorem Jejunii, ſed non illud deſtruendi.

50 Quæres primò, ſi mihi ſufficerent ad prædictum finem duæ, vel tres cibi unciæ, licitè ne poſſe ſeptem, vel octo aſſumere?

Reſpondeo, poſſe, ſaltem ſine mortali, quia in rebus moralibus debemus ſequi, quod per ſe eſt ſecundùm communem exiſtimationem, & uſum, non verò, quod eſt tibi per accidens. Addo, ſi tu es adeò parvi cibi, ut tibi ſufficiant duę, vel tres unciæ, certe valdè debilis complexionis es, atque adeò etiam meridie parcè comediſti, unde tanto ampliùs veſpertina refectione indigebis.

51 Confir. quia quando ſerò cibus à te manè aſſumptus non eſt digeſtus, ſufficeret fortaſsè tibi, ſi ſolùm ſemel biberes; & tamen communis eſt ſententia apud Leſſium, *lib. 4. c. 2. dub.* 2. te poſſe ſumere integrum conſuetum jentaculum, quia hoc conceſſit omnibus lex, ſeu legitima conſuetudo, atque adeò etiam tibi per accidens ſatietate matutina repleto. Ita tenet etiam Azor. *p. 5. lib. 7. c. 8. q.* 4. Jo: Sanch. *diſp.* 52. *n.* 6. aliique, & quamvis tunc pecces contra temperantiam, vel tui ipſius charitatem, ſi tuæ ſanitati ſic notabiliter noceas; non tamen peccares, ſaltem graviter, contra Jejunii præceptum.

52 Queres ſecundò: ſi quis dictis unciis octo adderet unam, vel alteram, quæ, ut ſupra vidimus, eſt parvitas materiæ, adderetne ſine mortali?

13 Reſpondeo. Pellizar. *to. 1. tr. 5. n.* 11. & Diana, *p. 9. tr. 6. reſ.* 15. ajunt, addi ſine mortali, quia additur, quod modicum eſt. Paſqualigus *loc. ci.* id negat; quia hoc aperit viam ad introducendam binam plenam refectionem. Ego cenſeo, ſi hæc additio fiat bona ſine ea eo ſcilicet, quòd non teneatur homo ad libram menſurare ſuum jentaculum, unde moraliter credat, id, quod ſumis, eſſe intra uncias octo, cùm tamen ſit ſupra, illum non condemnarem ex eo capite, quòd bona item fide in mentem non venerit ſuum jentaculum ad ſubtiliorem trutinam meliùs expendere. At verò addentem ſcienter illud plus, ſanè condemnarem, quia video, ſumere intra diem Jejunii duas cibi uncias eſſe quidem parvitatem materiæ, ſed video item eaſdem ſumere de induſtria cum aliis octo notabiliter excedere quantitatem jentaculi.

54 Quæres tertiò, poſſumne licitè panem octo unciarum, quem, ut mox dicemus, licitè ſumo pro toto meo jentaculo. poſſumne, inquam, coquere in aqua, & totum ſumere?

55 Reſpondeo licitè poſſe, dicit Boſſius, Leander, Paſqualigus eos citans *dec.* 106. ſed ego ſequor omninò Filliucium, *tr. 26 p. 2. c. 2. n.* 35. qui omninò negat; ſiquidem liquor ille (ait) ſeu aqua fit propter coctionem cum illo pane cibus ſolidus multarum unciarum, & ita excedens menſuram jentaculi. Ego illam rationem affero, quia cænula introducta eſt ſub illo modo, ut ſit refectiuncula, & non plena refectio, & ad ſatietatem; at quicunque prędictum panem cum aqua elixatum comedit, plenè, & ad ſatietatem ſe reficit; ergo &c.

Minor mihi certa eſt, nam quidam meus paterfamilias, ut rem hanc experiretur, coxit, ſeu elixavit prædictum octo unciarum panem in ſufficienti aqua, & ea hujuſmodi coctione adeò magnam pultem conflavit, ut ea illa, ſatiato jam amico, aliquid ſupereſſet. Non ita ſe habet, ſi panem prędictum, vel biſcoctum infundas in vinum, vel aquam, quod certè aliquantulum intumeſcit, quia in hoc caſu non adeſt actio ignis coquentis, nec illo ſatiatur homo; & denique de hoc adeſt conſuetudo Fidelium, quæ non eſt de pane illo cocto.

56 Illa duo denique hìc ſunt meditatione digna. Primò, non eſſe audiendum quemdam dicentem, quantitatem octo unciarum non debere intelligi quoad fructus valdè humidos, ut eſt uva, ficus recentes, quia duodecim unciæ, inquit, horum fructuum ſunt unciæ octo fructuum ſiccorum, & illis æquivalent. Non eſt, inquam, audiendus, quia ſic comederet quis integram cibi libram, quod nimis diminueret obſervantiam Jejunii. Nam ille ſuccus fructuum recentiorum cibus eſt, quia non eſt potus, & item directè ſumitur, ut cibus, & directè alii, cùm non ſit cibi vehiculum, juxta ea, quæ ſupra diximus de potu.

57 Secundò, nec eſt audiendus Laym. *lib. 4. tr. 8. n. 9.* dicens, nobiliores, & qui ſtudiis vacant, poſſe veſpertinam refectionem largiorē ſumere, quàm alii, nec Leander, *tr. 5. diſp. 4. q.* 12. dicens idem de illis, qui difficulter ſomnum capiunt; ajo enim, ſolùm tunc poſſe recipere aliquid ampliùs de dicta refectiuncula, quando neceſſitas tuæ ſanitatis, vel officii id notabiliter exigit, quæ eſt communis excuſatio, de qua ſuo loco infra, non verò eſt ex capite nobilitatis, vel officii.

Ex-

Exceptio pro vigilia Nativitatis Domini.

18 SUpereſt hic explicare benignitatem in ſumenda largiore cœnula in Vigilia Natalis Domini. Dico enim in hac vigilia ob lætitiam tantæ feſtivitatis conceſſam eſſe largiorem refectiunculam.

Verùm ſciſcitaberis. Quantonam largiorem? Reſpondeo licere ſumere duplo circiter majorem, hoc eſt, pertingentem ad uncias ſexdecim, & quidem propter paritatem rationis ex iiſdem obſoniis, quibus in cæteris Jejuniis licitè nos uti poſſumus. Ita Thom. Sanch. *lib. 5. Conſil. dub.* 26. Jo: Sanch. *diſp.* 52. *n.* 10. Fagundez *Præcepto Eccl.* 4. *c.* 19. Diana item *p.* 11. *tr.* 7. *reſ.* 12. qui aliqua benigniora habet de hac Vigilia.

An idem concedatur in Jejuniis aliis lętitię, nimirum in Jejuniis Paſchatis, Pentecoſtes &c. dicemus *infra c.* 9.

19 Quod dictum eſt de hac Vigilia Natalis Domini, intellige cum utroque Sanchez citato, etiamſi incidat in diem ſabbati, in quo celebretur Jejunium Quatuor Temporum, quia magis dignum trahit ad ſe minus dignum. Quare ſi feſtum Natalis ſit celebrandum poſtridie, nempè die lunæ (quia dies ſabbati eſt jam vigilia Nativitatis, quamvis etiam ſit Jejunium Quatuor temporum) hæc prærogativa benignioris jentaculi vigiliæ conceditur.

Atque ex dictis fit, ut ſi quis voverit jejunare in dicta Vigilia Nativitatis, poſſit veſpere refectiunculam ſolito majorem modo dicto ſumere, quia vovit Jejunium illud, ſicuti in ea Vigilia ſervatur à Fidelibus. Excipe tamen, niſi expreſsè rigoroſum Jejunium promiſerit, vel ex profeſſione Religioſa ad idem rigoroſum obligetur.

De ejuſdem jentaculi qualitate.

20 INquires tertiò, quodnam genus cibi poſſumus in prædicta quantitate ſumere pro Jejunii jentaculo?

21 Reſpondeo, quamvis multi Doctores determinent ſolùm poſſe ſumi eos cibos, qui ului ſunt in ſecundis menſis, qualia ſunt electuaria, bellaria, nuces, olivæ, fructuſque cęteri, & per alios ſolùm piſciculi parvuli, & ſimilia; nō verò ſumi poſſe cibos quoſcunque, quamvis Quadrageſimales; nihilominus hodie jam probabiliſſima ſententia eſt apud Leandrum, & Paſqualigum *locis cit.* poſſe ex quocunque cibo quadrageſimali. Unde ſine ſcrupulo poſſunt adhiberi ſeptem, vel octo circiter ſolius panis unciæ Romanæ, vel ſolius alterius cibi legalis, vel partim ex pane, partim ex aliis iiſdem cibis; ſive hi ſint legumina, ſive herbę, ſive piſces recentes, quamvis magni, ſive pultes ex crçmore triticeo, vel ea amigdalis, ſive ea piſcibus ſiccatis, vel ſale conditis, ſive ex aliis ſimilium generum, modò, ut dictum eſt, non tranſcendatur debita quantitas. Ratio hujus doctrinę ſatis ſufficiens illa pro modo vobis ſit, quia jam uſus Fidelium timoratorum hodie hanc praxim ſine ſcrupulo comprobat.

22 Dictum eſt (*ex cibis Quadrageſimalibus*) nam de lacticiniis, & ovis, quando hęc licitè adhibentur in Jejunio, non eſt idem DD. Judicium. Dicamus priùs de lacticiniis, mox de ovis.

23 De lacticiniis, nempè caſeo, butyro, lacte &c. negant, poſſe hæc licitè adhiberi in jentaculo veſpertino Sanchez, & Leand. apud Paſqualigum *dec.* 114. Concedit ipſe, adducens Turrianum, Layman, Boſſium, alioſque, quam ſententiam ego probabilem puto. Ratio eſt, quia non apparet ratio, unde ea certo prohibeantur jentaculo, poſito, quod in tali Jejunio licitè, ut ſupponimus, ipſa comedantur. Adde, ſi per Auctores, qui rigidiſſimè agunt de jentaculo, aſſumi poſſunt, quæ adhiberi ſolent in ſecundis menſis, ſicuti ſunt fructus dulciaria, &c. cur excludi debeat caſeus, qui ſolet in dictis ſecundis menſis paſſim ab omnibus adhiberi? An poſſit licitè ſumi integrum jentaculum ea ſolis lacticiniis; dicam infra *c. ultimo à n.* 22.

Nota eundem Leandrum, quem diximus, eſſe in negativa ſententia; tamen ex alio capite liberat à mortali (non tamen poteſt à veniali liberare, ut ſupra vidimus) comedentem aliquid lacticiniorum pro jentaculo, hoc eſt, ea capite parvitatis materię; ſi enim ait, ſumatur ſolùm media uncia lacticiniorum, parva materia ſumetur. Ita ille *tr.* 5. *diſp.* 5. *q.* 49. citans Dianam, Villalobos, Trullench.

24 De ovis quidquid concedat cum Bonac. Paſqualigus *dec.* 115. negandum omninò eſt cum Sanc Boſſio, Leandro, Filliucio, Turriano, aliiſque apud eundem. Ratio potiſſima eſt, quia ova ſunt maximę ſubſtantiæ, validæque nutritionis, atque adeò ea diametro oppoſita ſunt Jejunio; ita ut, niſi expreſsè Eccleſia hęc inter lacticinia numeraſſet, ritè eſſet ab eis in Jejunio abſtinendum, ſicut à carnibus; ſed Eccleſiæ benignitas id indulſit; & certè in caſu noſtro de jentaculo vix unquam invenies, qui videns Fidelem ova veſpere comedentem, judicet, eum Eccleſiaſticè jejunare. Non ſic de caſeo, aliiſq; ſimilibus lacticiniis; quæ, ut omnes fatentur, minus ſunt nutritiva, & nullo modo in hoc ovis ſimilia; nam propterea viribus deſtitutis ovorum vitellos propinant medici, non verò alterius generis lacticinia.

25 Memineris autem biſcoctos, & placentulas ex immiatis ovis confectas poſſe ſumi in jentaculo illius Jejunii, in quo conceduntur lacticinia. Ratio eſt, tum quia ſolet ex coctione quaſi evaneſcere modicum illud ovorum, quod immiſcetur, ut ſupponimus, & ſupra diximus *c.* 4. *à n.* 13. tum quia in octo unciis talium biſcoctorum ſatis parva quantitas (ut ſupponi debet) eſt: id quod certè à mortali te excuſabit.

De Tempore, quo ſumenda eſt veſpertina refectio.

26 INquires tertiò, cum refectiuncula introducta ſit, ut fiat ſub noctem ad ſomnum conciliandum, poteſtne licitè nihilominus transferri in meridiem, vel in aliam horam?

27 Reſpondeo, quinque modis poſſet hęc tranſpoſitio fieri. Primò ſi meridie jentes, & ſub veſperas plenè te reficias.

Secundò, ſi manè diluculo jentes, & eodem modo plenè cœnes ſub veſperas.

Tertiò, ſi manè diluculo jentes, & mox in meridie plenè comedas, omiſſa veſpere omni refectione.

Quartò, ſi paulò ante, quàm veſpere plenè cęnes, e. g. duabus, vel tribus horis anteà, jentaculum ſumas.

Quintò, ſi paulò poſt, quàm in meridie plenè te refeciſti, ſumas jentaculum poſt duas e. g. vel tres horas. Jam de ſingulis.

28 Si te primo modo geras etiam ſine neceſſitate, licitè te geres, quia poſito, quòd jam introductum ſit jentaculum in Jejunio, illud licitum abſolutè eſt; & ea alia parte rigoroſius erit ſic tuum Jejunium, ſiquidem toto integro die cum ſolo jentaculo remanebis. Id quod idem fieri poſſe in Vigilia Natalis Domini, quando pinguior conceditur refectiuncula, probabile etiam propter eandem rationem eſt.

29 Si verò te geras ſecundo modo, puto propter tantam temporis anticipationem in ſumendo jentaculum, te peccare venialiter, ſi cauſa rationabili careas. Venialiter, inquam, quia in re parva mutas ordinem Jejunii; non verò mortaliter, quia in ſubſtantia nihil ultra debitum ſumis, & ſimili modo, quem diximus *num. præcedenti*, manens toto die ſine alio cibo, ſufficienter, & fortaſsè plus debito corpus macerabis.

30 Si tertio modo, nec te de mortali condemnare audeo, nec item audeo te ſine notabili cauſa, vel ſine diſpenſatione liberare à mortali. Non hoc ſecundum, quia hęc videtur nova forma Jejunii, cùm Eccleſia ſolùm concedat in meridie, & veſpere, nō verò in meridie, & manè, tanta enim vicinitas non uſurpatur à timoratis. Nec primum, hoc eſt, non te condemnare audeo, quia ſic ponitur ſubſtantia Jejunii, quę ſalvatur cum cœnula, & cœna; & quia quod à mane ad meridiem deeſt de inedia, ſupplebitur à meridie uſque ad noctem.

31 Si quarto, vel quinto modo, idem dic, quod in modo tertio pręcedenti, advertendo, quòd quò magis appropinquat cęna ad cœnulam, tantò difficiliùs concedi debet, quia magis ſic receditur à forma Jejunii conſueta ab Eccleſia, niſi tam proximè hæ uniantur, ut conſtent unam moraliter integram refectionem.

32 Illud occurrere poſſe fateor, ut qui ſummo manè neſciens, vel non advertens eſſe diem Jejunii, ſumat jentaculum, tunc profectò licitè, etiam ſine cauſa, poterit, ſive meridie, ſive paucis interjectis à meridie horis, plenè comedere; nam propter illam bonam fidem jentaculum matutinum poterit habere rationem veſpertinæ cœnulę; ſiquidem bona fides valdè delevit inconveniens ductum à forma jejunandi; & ex alia parte non eſt cogendus Fidelis ad ſeveriorem abſtinentiam.

33 Petes hic denique; ſi quis ob negotia gravia, vel infirmitatem Jejunare nequit, niſi jentando manè, ſed prandendo veſpere, jejunare ne tenetur.

34 Reſpondeo verbia Quintanadveñas, *tom. 2. ſingularium tract. 9. ſing.* 57. qui ſic habet: *Communis ſententia eſt, hunc non teneri hoc modo jejunare. Sic Filliucius tom. 2. tr. 27. c. 6. num* 130. *Jo: Sanch. diſput. 34. num. 53. quibus adde Mendo in Bull. Cruc. diſput. 13. cap. 1. numer. 2. Leandr. de Præcept. Eccl. tom. 3. tract. 5. diſput. 8. quæſt. 30. Verùm teneri hunc ad jejunandum, videtur doctis Recentioribus, quos conſului, quia hæc circumſtantia cùm ſit compoſſibilis cum Jejunio, non poteſt tollere Jejunii obligationem. Sicuti, qui poteſt cum ovis jejunare, & non poteſt ſine illis, quis dubitet, debere cum illis? Et ſicuti, qui non poſſet ob negotia recitare horas ſuo tempore, ſed poſſet e. g. manè, omnes ſimul, ſanè ad illas obligaretur. Et ratio à priori eſt; quia quando remanet eſſentia præcepti, ut hic, non tollitur ob ejus accidentalia.* Hactenus ille, & ego.

CAP. VII.

De hora ſumendi plenam refectionem in die Jejunii.

1 IN ſuperiore ætate tempus plenè ſe reficiendi in Jejunio extra Quadrageſimam erat hora nona diei, hoc eſt, hora tertia poſt meridiem, ut notat Covarruvias, *lib. 4. variar. capitul.* 20. *numer.* 14. In Quadrageſima verò erat ſub veſperas, hoc eſt, hora tertia poſt nonam. Dividebatur enim totus dies, ſive longior, ſive brevior in duodecim horas, largiores in æſtate, breviores in hyeme. Et primæ tres horę dicebantur Prima; ſequentes tres horæ dicebantur Tertia; ſequentes tres Nona; ſequentes denique tres, hoc eſt, tres ultimæ, dicebantur Veſperæ. At hodie ea conſuetudine legitima, atque ab univerſali Eccleſia approbata, eſt hora meridiei.

2 Duo autem nota. Primò, horam meridiei eſſe, quam notat horolo-

Digitized by Google

xologium ſolare ex arte factum, quod ſolet præcedere per ſemihoram circiter noſtra horologia Italica rotalia benè regulata, ac gubernata. Et quidem mathematicè, & exactè loquendo, præcedit per quadrantem hyeme, per quadrantem cum dimidio vere, & autumno; per ſemihoram in æſtate, ut anno ſuperiore diximus ex Ricciolo, id calculante, quem etiam refert Pellizzarius, *tom.1. man.tr.5.c.8 n.105.*

Secundò nota, non prohiberi volenti tardius plenè comedere; jam poterit in meridie jentare, dilata cœna uſque ad Veſperas juxta dicta cap.præced. nam ſic profectò rigoroſiùs jejunabit.

3 His tanquam certis habitis, inquires primò, an ſi quis antic ipet dictam horam meridiei, frangat Jejunium, & peccet?

4 Reſpondeo, quòd non frangat Jejunium, certum ſit ex omnium ſententia, quia ſic non eſt violata ſubſtantia Jejunii, quæ conſiſtit in unica plena refectione cum ſuo veſpertino jentaculo ex cibis non vetitis. Id autem ex eo manifeſtè collige, quia ſic anticipans obligatur ad ſervandum Jejunium, ad quod non obligaretur, ſi fractum illud Jejunium eſſet in ſubſtantia.

5 At verò, an peccet, diſſentio eſt inter DD. Quare duplex eſt ſententia.

Prima, quam ſequuntur ferè viginti ſeptem DD citati à Paſqualigo *dec.146.* inter quos recenſentur Fagũdez, Thom.Sanc.Reginal. Sylv. aliique: dicit, peccare mortaliter eum, qui notabiliter anticipat, quia tunc ſit contra pręceptum, ne comedatur ante meridiem.

6 Secunda, quam ſequuntur ferè triginta citati ab eodem, inter quos numeratur Toletus, Filliucius, Leſſius, Medina, Baſſæus, Bonacina, aliique: dicit, non peccare mortaliter, quia nullibi reperitur pręceptum allatum à prima ſententia; ergo non eſt à nobis aſſerendum; & ex alia parte inediæ moleſtiam, quæ non tolerabitur manè, tolerabis intra diem uſque ad noctem. Eſſe tamen veniale iidem docent, quia tam citò ad prandium accurrere, quando omnes ferè Fideles meridiem expectant, nonnulla deordinatio eſt, quam ſanè abſque dubio tollet aliqua cauſa rationabilis, ſtudii v.g. itineris, negotii, &c.

7 Nota autem pro ſequentibus primam ſententiam, poſſe prędictam plenam refectionem eos facere una hora circiter ante meridiem hyeme, & duabus in æſtate. Ita Boſſius, *ſect.4. de Jubilæo c.18. caſu 100.* Ratio eſt, inquit, quia una hora ante, vel poſt punctum præciſum meridiei hyemalis, & duæ ante æſtivum, quando longior eſt dies, poteſt hac in re moraliter haberi pro meridie. Hinc quoniam mendicantes, quique horum privilegia participant, gaudent facultate anticipandi refectionem Jejunii per horam, ideò poterunt hi prandere duabus horis hyeme (ait Boſſius) & tribus æſtate ante meridiem ſolaris horologii, nam alteram dat moralitas meridiei, reliquam Pontificis conceſſio.

8 Et quia multi probabiliter concedunt concedere ſemihorã ante ſtatutum, vel conceſſum tempus, etiam ſine cauſa, non eſſe notabilem culpam, quia parum pro nihilo reputatur; idcircò hyeme poterunt duabus horis cum dimidia, æſtate tribus cum dimidia ante ſolarem meridiem menſæ accumbere. Et quidem ex cauſa ſtudii, itineris, negotii, &c. etiam ſine veniali. Atque hęc quantum jejunantibus faveant etiam in opinione illa rigoroſa, jam vides.

9 Quæres an in Quadrageſima liceat obligatis ad horas Canonicas comedere ante recitationem horarum veſpertinarum? Ratio dubitandi eſt, quia in rubricis præſcribitur, eo tempore Veſperas eſſe recitandas ante comeſtionem.

Reſpondeo, meritò id rubricæ præſcribunt, quia comeſtio in diebus Jejunii Quadrageſimæ, ut modò n.5. diximus, olim uſq; ad veſperas differebatur, nam propterea vocabatur cęna, non prandium. Verùm quia ex una parte hæc rubrica, ſive pro recitantibus in Choro, ſive extra Chorum, non eſt præceptiva, ſed directiva, atque adeò non obligans cum tanto rigore; & ex alia parte hodie comeſtio jam ex uſu legitimo fit in meridie; ideò licebit, Veſperas poſt comeſtionem recitare, maximè extra Chorum, nam in Choro congruum eſt ſervare morem ſuæ Eccleſiæ. Immò fertur, ſapientiſſimus Cardinalis Bellarminus dicere ſuæ Eccleſiæ. Immò fertur, ſapientiſſimus Cardinalis Bellarminus dicere ſolitus fuiſſe; quandoquidem in noſtra ætate à ſua hora dejecta eſt comeſtio, non eſſe conveniens, ut veſpertina recitatio dejiciatur à ſua.

CAPUT VIII.

Qua hora incipit, deſinitque in die Jejunii obligatio Jejunandi.

1 IN hac materia Jejunii dies intelligitur à media nocte unius diei incluſivè uſque ad mediam noctem ſequentis diei excluſivè: itaque ſi ſit Jejunandum die e.g. ſabbati, incipit obligatio à media nocte poſt diem veneris, & deſinit à media nocte ante diem Dominicam.

2 Inquires autem primò. Cùm media nox ſicut, & meridies ſumi poſſit mathematicè, & ſumi etiam poſſit moraliter, ex quo computo incipiam, vel finiam Jejunii mei tempus; media enim nox mathematicè eſt ipſum punctum, & momentum mediæ noctis, media verò nox moraliter ſumpta, ita eſt ipſum punctum medię noctis, ut tamen accipiatur morali, ſeu humano modo, hoc eſt, ſine tanta ſubtilitate, & rigore computi, ſed ſicuti communiter omnes accipiunt. Et ſolent quidem communiter accipere in hac materia Jejunii media hora plus, minuſve ante, vel poſt pręciſum punctum prædictum methematicum medię noctis. Dico (*in hoc caſu Jejunii*) ubi ex Fidelium exiſtimatione, & uſu rigoroſius eſt præceptum, quando loquimur de media nocte, quàm quod dixit Boſſius in illo caſu de meridie *4.c.præcep.n.7.*

3 His ergo poſitis, inquiris, quomodo accipienda eſt media nox in Eccleſiaſtici Jejunii materia? nam pro Jejunio naturali ad Euchariſtiam ſumendam, latè diximus anno ſuperiore.

Reſpondeo, ſi quis ſciat, vel facilè ex horologiis, ſeu aliunde ſcire poteſt punctum noctis mediæ mathematicum, ſecundum illud debet ſe gerere, nec poſt illud, ne per minutum quidem, in caſu propoſito, poteſt carnes comedere. Ratio eſt, quia ſuppoſita ſcientia de mediæ noctis momento, vel facilitate morali eam habendi, non poſſum etiam humano modo, & morali non cenſere, illud tempus hujuſmodi momenti conſequens pertinere ad diem ſequentem addictum Jejunio, ac proinde non poſſum non cognoſcere, præceptum Jejunii jam urgere. Si ergo præceptum urget, atque eſt in poſſeſſione obligatio Jejunii, non verò mea libertas comedendi, fieri non poteſt, ut à jejunando ſim liber. Res hæc eſt metienda, ſicut in numero peccatorum proferendo in confeſſione; ſi enim neſciam præciſum numerum, ſat eſt, dicere, toties peccavi plus, minuſve, nec obligor, niſi moralem diligentiam adhibere ad numerum ſciendũ. At ſi ſciam, vel facilè recordari poſſim, me determinatè ter v.g. peccaſſe, & non ampliùs, debeo me fateri, peccaſſe mathematicè ter, ſeu ter determinatè. Idem dicitur in caſu noſtro.

4 Hinc poſtrema nocte Baccanalium, illuceſcente feria IV. Cinerum, ſi ſciam, vel facilè ſcire poſſim momentum mediæ noctis, à cęna abſtinere debeo omninò, quia falſum eſt, quòd poſſideat (ut quidam non rectè judicavit) cœnandi libertas; poſſidet enim clarè Jejunii Quadrageſimalis obligatio. Vide, quæ dicam mox *n.9.* Idem dic de nocte diei jovis, illuceſcente feria ſexta, quoad carnes comedendas, cùm par ſit ratio. Quòd ſi prædictum momentum neſciam, nec per moralem diligentiam ſcire poſſim, tunc enim verò ad moralem mediam noctem tuto confugiam.

Dubius de media nocte.

5 QUæres primò, ſi omnibus expenſis, variiſq; horologiis auditis, immò aliquando auditis nullis, ut ſi fortè rure commorer, ſum negative dubius, an data ſit media nox; poſſumne licitè comedere carnes, primò, nocte precedente ad diem e.g. Dominicum, ſecundò, nocte præcedente ad diem feriæ ſextæ? Dubius, dico; ſi enim habeas probabilitatem, quam facit quodcunque horologium benè regulatum, nec communiter fallens, poſſe te cum illa probabilitate conformare, alibi dictum eſt univerſaliter.

6 Reſpondeo communem jam hodie doctrinam eſſe in primo caſu non poſſe licitè, poſſe in ſecundo. Ratio eſt, quia in primo poſſidet dies ſabbati, in quo clara, & certa eſt obligatio abſtinendi à carnibus. Dubium autem eſt, an ingreſſus ſit dies Dominicus, ergo prævalet lex abſtinendi. Contra verò in ſecundo caſu, poſſidet certò dies jovis. Dubium autem eſt, an advenerit obligatio feriæ ſextæ, ergo prævalet libertas comedendi. Legite DD. citatos à Boſſio *in q.mor.p.2.de conſcientia dubia tr.5.n.* 1701.

7 Illud recole, cùm horologium ſolare ſignet horas ante meridiem circiter ſemihoram, quàm ſignet horologium rotale Italicum, modo ſupradicto, *c.præced.n.2.* ideò quando horologium hoc rotale dat ſignum mediæ noctis, vera media nox (quam facit certè ſol, non dictum horologium) jam invenitur præceſſiſſe per mediam circiter horam; unde qui comedit, quando horologium rotale dat ſignum mediæ noctis, verè comedit media hora poſt mediam noctem, ſi rigoroſè, & mathematicè ſit res menſuranda non verò ita, ſi moraliter, & humano modò, juxta modò dicta *n.3. & 4.*

8 Quæres ſecundò: ſi ego cœnans cum carnibus ſerò diei jovis e.gr. vel ſerò ultimi diei Baccanalium, audiam ſignum mediæ noctis, obligaborne ſtatim ceſſare ab illis comedendis? Et idem quæri poteſt, ſi comedam cibos quoſcunque, & die ſequenti incidit dies Jejunii.

9 Reſpondeo cum diſtinctione. Vel tibi rationabiliter perſuades, ſignum illud eſſe certum, hoc eſt, certò indicans mediam ipſam noctem; vel dubitas de certitudine ex eo, quia ejuſmodi ſive horologia, ſive campanę etiam regulatiſſime, ſemper per quadrantem plus, minus à veritate aberrant, ut notat Caramuel, *in p.10. Theologiæ fund. à n.205* Si primum, debes omninò ceſſare, quia ſecus comederes tempore pertinente ad diem ſequentem Si ſecundum, recurrit doctrina modò allata *n.6.* tunc enim eris dubius de media nocte.

CAPUT IX.

De diebus, in quibus eſt Jejunandum.

1 INquires: quinam ſunt anni dies, in quibus Fideles Jejunare obligantur?

Reſpondeo, certum eſt, eſſe ſequentes, primò, omnes feria Quadrageſimæ, item quatuor tempora, item aliquas vigilias infra annum; denique omnes ferias ſextas, & ſabbati quoad abſtinentiam à carnibus. Jam ſeparatim dicamus de ſingulis.

Quæ-

Quadrageſima.

2 OMnibus ferialibus diebus Quadrageſimæ eſt Eccleſiaſticè Jejunandum, hoc eſt, à feria quarta Cinerum uſque ad Sabbatum Sanctum incluſivè. Excipe Mediolanenſes, qui ea ſun legitimo ritu non jejunant illis quatuor diebus, qui præcedunt Dominicam primam Quadrageſimæ, quæ tamen Jejunia compenſant jejunando in tribus Rogationum.

3 Dixi (*ferialibus diebus*) nam in Dominicis non jejunatur, ſed ſolùm abſtinetur à carnibus, & lacticiniis, ut ſupra dictum eſt.

4 Dixi item (*uſque ad Sabbatum Sanctum incluſivè*) nam quamvis illud Sabbatum ſit dies lætitiæ, & exultationis; unde videtur, tunc non eſſe jejunandum, vel ſaltem videatur, poſſe ſumi jentaculum largius more privilegii Natalis propter illud S. Thom. 2. 2. *q.* 157. *art.* 5. *ad tertium* docentis, Jejunium exultationis non cadere ſub præceptum, ſed eſſe ex instinctu Spiritus Sancti, nam propterea, ait, ab Eccleſia non eſſe inſtitutum Jejunium toto tempore Paſchali; nihilominus neutrum licet in dicto die Sabbati Sancti; idque ſive ex conſuetudine, ſive ex ſenſu Fidelium, ſive ex legitima Eccleſiæ traditione, virtualiter, ſeu implicitè à Fidelibus habita, & obſervata: fatemur enim de hac re non eſſe jus ſcriptum, ut advertit Georgius Gobat *de Jubilaeo c.* 28. *n.* 108.

5 Quæres, qui fortè habet hunc actum: ego nolo Jejunare per totam Quadrageſimam, & de facto non jejunat, quot peccata committit numero diſtincta, ſingula Confeſſori aperienda?

6 Reſpondeo, ſi de unico actu interno voluntatis agas, probabile eſſe, unum numero peccatum à te committi; quia ſupponitur eſſe dumtaxat unus moraliter actus, eſto, terminetur ad plura numero objecta. Quare tunc ſatis erit, ſic te accuſare apud Confeſſarium; ſemel elicui actum, ſeu ſemel nolui per totam Quadrageſimam jejunare; ut in ſimili caſu dictum eſt de eo, qui ſemel unico volitionis actu propoſuit multa ejuſdem rationis perjuria committere.

Si verò agas de executione, qua de facto non Jejunes, tot peccata numero committis, quot dies ſunt in Quadrageſima; quia pro ſingulis diebus præcipitur Jejunium, & in executione talis inobſervantiæ non eſt invenire unum quid, in quo moraliter uniantur ſingulorum Jejuniorum omiſſiones. Lege Delugo, *de Pœnis, diſp.* 16. *à n.* 559. & Leandrum *de conſ. diſp.* 7. *q.* 44.

Quatuor Tempora.

7 FEria quarta, ſexta, & ſabbato quatuorum Temporum adeſt ſemper obligatio jejunandi. Scio, Jejunium quatuor Temporum, quod incidit infra Octavam Pentecoſtes, non eſſe de jure ſcripto, atque eſſe Jejunium letitiæ; unde videatur eſſe ſine obligatione, vel ſaltem cum jentaculo pinguiore; tamen idem hic dicendum, quod modò diximus *n.* 3. de Sabbato Sancto. Lege Fagundez, *præcep.* 4. *Eccl. lib.* 3. *c.* 6.

Vigiliæ.

8 OBligantur etiam Fideles jejunare in Vigiliis Natalis Domini, Aſſumptionis SS. Virginis, Pentecoſtes, Apoſtolorum, omnium Sanctorum, Sancti Laurentii, & S. Joannis Baptiſtæ. Excipe ex Apoſtolis Vigiliam Sancti Philippi, & Jacobi, tunc enim non jejunatur, quia incidit intra tempus Paſchale, quando Eccleſia *in capitulo Scire diſtinct.* 13. non vult Jejunia præcipere toto tempore Paſchali.

9 Quæres: eſt ne probabilis ſententia Leandri, & Paſqualigi, *dec.* 43. eum citantis, qui libertatem jentaculi conceſſam in Vigilia Natalis Domini, de qua diximus ſupra, extendunt ad Vigiliam Pentecoſtes, ob eam rationem, quòd ſit Jejunium exultationis? Quid de aliis, qui propter eandem rationem idem extenderunt ad Vigiliam S. Laurentii, Sancti Joannis Baptiſtæ, & omnium Sanctorum?

10 Reſpondeo, hos Auctores nullo modo eſſe in hoc audiendos, & certè, ſi non ob aliam ſimilem rationem dictam *n.* 3. illa nobis ſatis, ſuperque eſt, quia nullus ex timoratis Fidelibus id exequi audet.

De Voto Jejunandi in aliquo die feſtivo, vel Dominica.

11 HIc tria ſunt addenda. Addicio prima. Si feſtum Jejunio pridiano colendum incidat in diem lunæ, tunc erit jejunandum, non quidem die Dominico, ſed ſabbato præcedente, ut præcipitur *Capitulo ex parte de obſervantia jejuniorum*. Unde rectè colligit Paſqualigus, quòd ſi quis Jejunaret die Dominico, aut ante ſabbatum, non ſatiſfaceret præcepto Jejunii, quia *in dicto capitulo ex parte* ſtatuitur, ut in hoc caſu die Sabbati jejunetur, atque adeò illi diei præceptum Jejunii affigitur.

12 Hinc etiam fit, ut ſi quis voverit jejunare in Vigilia alicujus feſti; Incidatque feſtum in diem lunæ, cùm ſemper votum (niſi quid expreſſius voveatur) more Jejunii Eccleſiaſtici emitti intelligatur; fit inquam, ut Jejunare teneatur die ſabbati.

13 Quid, ſi ego voverim (ut in aliquibus locis Fideles uſurpant) Jejunare per totum annum in eo die, in quem incidit aliquod feſtum e.g. SS. Virginis Annunciatæ, incidat autem in die Dominico, tuncne jejunabo?

Reſpondeo, mihi videri certum, non eſſe Jejunandum die Dominico ſed in alio die hebdomadæ, à me eligendo, & congruum eſſe eligere, vel diem ſequentem, vel antecedentem proximiorem, hoc eſt, vel diem lunæ, vel diem ſabbati. Nec puto, pro hac commutatione neceſſariam eſſe diſpenſationem, quia ſatis diſpenſat Eccleſiæ univerſalis conſuetudo, per quam non jejunatur die Dominico. Idque puto etiam de abſtinentia à carnibus, vel lacticiniis; ſi nimirum quis voverit ſe ab his abſtinere per totum annum in die, quo incidit dictũ feſtum; hic enim congruum eſt, ut abſtineat die lunæ, vel præcedentis ſabbati, & libera ſit comeſtio diei Dominicæ, quam liberam Eccleſiæ mos in ſignum lætitiæ Reſurrectionis Domini eſſe vult.

Dixi modò (*vel in præcedente*) ſed certè, re meliùs conſiderata, puto, eligendum eſſe diem ſequentem, hoc eſt, diem lunæ. Ratio eſt, quia ſi in antecedentem commutes, hoc eſt in diem ſabbati, minùs te mortificas, nam in illo die ſabbati jam ex præcepto Eccleſiæ debes abſtinere à carnibus.

14 Quæres: ſi quis expreſsè voveret Jejunare die Dominico; vel ſive ex voto, ſive ex devotione jejunaret, peccaretne?

Reſpondeo, prohibitionem Jejunandi hoc die factam eſſe olim ab Eccleſia (ut habet Paſqualigus, *dec.* 178.) in deteſtationem quorumdam hæreticorum, qui ex variis erroribus ducti docebant, tunc eſſe Jejunandum: & præſertim in deteſtationem eorum, qui negantes Domini Reſurrectionem, diebus Dominicis in contemptum illius jejunabant, ut notat Fagundez, *Præcept. Eccl.* 4. *lib.* 1. *c.* 5. *n.* 2. Quare, qui ex aliquo errore, vel ſuperſtitione jejunaret, peccaret graviter, quia ſic proteſtaretur aliquem ex illis erroribus, & contemneret in re gravi morem Eccleſiæ. Atque de hoc loquitur S. Auguſtinus *Epiſt.* 86. *ad Caſulanum*, eo tempore, quo vigebant illi hæreticorum errores, dum ſic ſcribit: *Quiſquis diem Dominicum cum Jejunio decernendum putaverit, non parvo ſcandalo erit Eccleſiæ: in his enim rebus, de quibus nihil certi ſtatuit Scriptura Divina, mos populi Dei, vel inſtituta majorum pro lege tenenda ſunt.*

Verùm ſi id quis faceret ob quandam ſingularitatem, ſolùm peccare venialiter, docet Sanch. *l.* 2. *ſumma, c.* 3. *n.* 13.

Si autem faceret verè ob devotionem, & exercitium virtutis, non eſſet reprehendendus, immò eſſet commendandus; modò non faceret conſultò in die Dominico, ut dies eſt Dominicus; quia ſic faceret contra Eccleſiæ conſuetudinem.

De Vigilia incidente in feſtum Corporis Chriſti.

15 ADditio ſecunda: quando Vigilia S. Jo: Baptiſtæ incidit in feſtum Corporis Chriſti, jejunandum eſt feria quarta pridie ſcilicet talis feſti, quia ita præcepit Urbanus VIII. 13. *Octobr.* 1638. & meritò, ne tanta feſtivitas, & lætitia miſceatur cum mœſtitia Jejunii. Hinc, qui tunc jejunaret ipſo die Corporis Chriſti, non ſatisfaceret præcepto de Jejunando in tali Vigilia. An tunc cum translatione Jejunii debeat etiam transferri officium, dicam *infra c.* 11. *à n.* 16.

De violante Jejunium ex voto, & Præcepto.

16 ADditio tertia: an, qui violat Jejunium, quando præcipitur duplici præcepto, duplex peccatum committat? ſi v.g. Vigilia S. Matthiæ incidat in diem Quadrageſimæ, qui tunc non jejunat, duplicine numero peccato peccat?

Reſpondeo, dupliciter peccare, tenet cum aliis Coninch, *diſp.* 7. *de Sacr. dub.* 9. quia violatio cujuſcunque præcepti peccatum eſt.

Semel peccare tenet cum multis Sanch. *lib.* 9. *de matr. diſp.* 15. *n.* 6. unde in confeſſione ſatis eſt dicere, ſemel præceptum Jejunii non obſervavi. Ratio eſt, quia peccata non multiplicantur numero ex ſola multiplicatione præceptorum, quia ſupponimus, unum eſſe Jejunium violatum, quod unico actu frangitur, ſed nec multiplicantur ſpecie ex multiplicatione præceptorum, quia tunc ſpecie multiplicantur in uno, eodemque actu, hoc eſt, tunc unus continet multas malitias diverſas ſpecie, quando actus eſt contra multas virtutes; at prædicta violatio Jejunii eſt ſolùm contra unam virtutem temperantiæ, ex cujus motivo emanant illa duo præcepta, ut ſupponimus; ergo, &c. Per hoc autem non negamus peccatum hoc ex duplici præcepto violato habere majorem gravitatem; ſed quia hæc major gravitas eſt ſolùm circumſtantia aggravans, quam non eſſe neceſsè explicare in confeſſione, eſt valdè probabile, ideò hanc, de qua loquimur, explicare non oportebit.

17 Ex doctrina autem data vides diſcrimen valdè notabiliter inter caſum prædictum, & votum; nam ſi quis voviſſet e.g. Jejunare in dicta Vigilia S. Matthiæ quæ fortè incideret in diem Quadrageſimæ, & tunc non Jejunaret, illa violatio duas ſpecie diverſas malitias haberet, utraſque Confeſſario manifeſtandas, quia tunc jejunans peccaſſet contra Eccleſiæ legem, jubentem Jejunium ex motivo virtutis temperantiæ, & item peccaſſet contra proprium votum, quod eſt veluti lex, quam ſibi vovens imponit, quæque eſt ex alio motivo, nempè ex virtute Religionis.

Pari modo, quia Religioſus e.g. Ordinis Minorũ S. Franciſci tenetur Jejunare ex præcepto Regulæ die veneris cujuſcũq; hebdomadæ, ſi hic dies ſimul concurrat cũ Vigilia, & Religioſus nõ Jejunet, duplici ſpecie malitia peccat, nempè contra obedientiã propter viola-

tum

tum præceptum Regulę, & contra Religionem propter violatum votum contra promiſſionem factam Deo. Lege Leandrum, *in precep. Eccl. diſp. 9. q. 5.* alioſque ab eodem citatos.

De Jejunii voto facto ab anteceſſoribus.

DE hoc vide ſupra *in tract. 1. c. 7. à n. 23.*

De Jejunio impoſito à Confeſſario.

18 QUæres hic denique, quid de Jejunio Injuncto à Confeſſario? Reſpondeo, quamvis expediat, ut in pœnitentiam Confeſſarius injungat illud opus, ad quod alias pœnitens non tenetur; immò ſi nihil addat explicando mentem ſuam Confeſſarius, ſemper intelligatur de opere aliàs non debito, ut ſi dicat: Jejuna ſemel in ſequenti hebdomada, intelligitur de alio Jejunio præter illud, quod fortè ratione alicujus vigiliæ incidit in prædictam hebdomadam; tamen quia poteſt Confeſſarius injungere pro pęnitentia illud opus, ad quod aliàs tenetur pœnitens, ideò rectè quæris, an tunc, ſi pœnitens illud opus negligat, peccet duplici ſpecie peccato? ut ſi dicat Confeſſarius: Jejuna cras, quando erit vigilia, vel dies Quadrageſimæ, vel quatuor Temporum.

Reſpondeo, duplici peccato ſpecie diverſu peccare, altero contra obligationem ortam ex Eccleſiæ pręcepto, altero contra obligationem ortam ex Sacramento Pœnitentiæ. Quare de utraque expreſsè debebit deinde pęnitens ſe accuſare in confeſſione. Ut docet Vaſquez, aliique apud Delugo *diſp. 25. de Pænit. ſect. 5. n. 67.*

Rogationes, & dies adventus.

19 IN diebus Rogationum, & in Adventu non eſt obligatio Jejunandi, ut praxis Fidelium ſatis oſtendit. Excipe pro Rogationibus ritum Eccleſię Mediolan. cujus meminimus *n. 1.* & excipe pro Adventu eos Religioſos, qui ex propria Regula ad ſervandum Jejunium eo tempore obligantur.

Feria ſexta, & ſabbato.

20 IN diebus feriæ ſextæ, & ſabbati eſt non obligatio Jejunandi, ſed ſolùm abſtinendi ab edendis carnibus; nam (quidquid olìm uſurpatum fuerit) certè hodie ſic ſervatur in Eccleſia Occidentali, hoc eſt, Latina: (nam in Orientali Græci loco ſabbati ſervant ſuam abſtinentiam die mercurii.) Præceptum autem de hac noſtra abſtinentia in die ſabbati, ſic imponit Gregorius VIII. *in c. Quia dies de conſecratione diſt. 5.*

Quia dies, inquit, *Sabbati apud Patres Sanctos noſtros in abſtinentia celebris eſt habitus; Nos eorundem auctoritatem ſequentes, ſalubriter admonemus, ut quicumque ſe Chriſtianæ Religionis participem eſſe deſiderat, ab eſu carnium eadem die (niſi majore feſtivitate interveniente, vel infirmitate impediente) abſtineat.*

21 Ex hoc tamen textu ne duo inferas: primò, hoc non eſſe præceptum ſub mortali, quia textus dicit (*admonemus*) quod verbum potiùs indicat conſilium, quàm præceptum. Secundò, poſſe in omnibus ſabbatis, in quibus incidit aliqua major ſolemnitas, comedi carnes, quia textus habet (*niſi majore feſtivitate interveniente*) ne, inquam, hæc inferas. Non primum, quia in textu additur (*qui ſe Chriſtianæ Religionis participem eſſe deſiderat, ab eſu carnium eadem die abſtineat.*) Quoniam ergo tuus eſus carnium in tali die oſtendit, ſte nolle eſſe participem Chriſtianæ Religionis, peccabis certè graviter, ut rectè notat Paſqualigus *deciſ. 176. nu. 3.* Non ſecundum, quia praxis Eccleſię id ſolùm ad Natalem Domini reſtrinxit, ut per ſimilem occaſionem ſupra notatum eſt.

22 Quæres: Si quis vovit generaliter omnibus diebus ſabbati (vel etiam veneris) Jejunare; ſi tunc incidat feſtum Natalis Domini, poteſtne licitè carnes comedere, & votum non ſervare?

23 Reſpondeo poſſe, ſi tamen excipias illos, qui vel ex obſervantia ſua Regulari, vel ex voto ſuo particulari expreſsè voverunt in tali die Jejunare, etiamſi in illum inciderit feſtum Natalis Domini. Ratio hujus exceptionis eſt, quia ſic expreſsè te ligaſti, vel ea vi ipſius voti, vel ex vi ipſius Regularis obſervantiæ à te aſſumptæ. Ratio reſponſionis eſt, tum quia ut habet Molina *to. 2. diſp. 272. n. 3.* non eſt veriſimile, quòd qui cum illa generalitate vovit, voluerit includere diem tantæ ſolemnitatis, & recedere à more Eccleſiæ, tum quia, ut habet Fagund. *præcep. 4. lib. 1. c 6. n. 6* in generalitate non conſtat de intentione voventis; ergo votum non alio modo obligabit, niſi juxta dictum Eccleſiæ morem.

CAP. X.

De excuſatis à Jejunandi obligatione.

1 DIximus ſupra *c. 2.* de iis, qui non obligantur præcepto Jejunii; nunc de illis dicendum, qui, tametſi obligentur, propter aliquam tamen cauſam excuſantur?

Senes.

2 INquires ergo primò, an ſenectus excuſet à Jejunando, & ab abſtinentia carnium in diebus vetitis?

3 Reſpondeo, quod ſola ſenectus non det veniam comedendi carnes in diebus vetitis, eſſe certum; idemque dicendum de lacticiniis. His enim ſenibus, ut notant Azor, Navar. allati à Quintanad. *to. 2. tr. 3. ſing. 4.* ſolùm ratione ętatis ea conceduntur, quę requirit talis ętas ad ſui ſuſtentationem; at ad hanc ſufficit, pluries cibum legalem ſumere. Quòd ſi ſeni noceant cibi hi Quadrageſimales, tunc profectò excuſabitur ab illorum abſtinentia. Verùm id non erit ratione ętatis, ſed infirmitatis, de qua mox dicendum erit.

4 At verò quòd ipſa mera ſenectus excuſet ab obligatione ſemel tantùm plenè comedendi, eſt ferè certum, quia omnes Doctores id concedunt, & quidem meritò; quia ipſa mera ſenectus reputatur infirmitas, quæ indiget frequentiore cibo, & ex alia parte hujus indigentiæ ſatis conſulitur per cibos Quadrageſimales.

5 Difficultas ergo hic illa eſt, decernere quoto anno dicetur quis jam ſenectutem ingreſſus eſſe, unde non obligetur ad Jejunia?

Dico jam hodie ex communi ſenſu DD. (nam in jure nihil expreſſum eſt) eum eſſe ſenem quoad excuſationem à Jejunando, qui annos habet ſexaginta, quia tunc vires hominis notabiliter ſunt cadentes, quamvis externè quis appareat vegetior, ſeu fortior, ut teſtatur Galenus *de ſanitate tuenda*; licèt autem aliqui DD. requirant annum ſexageſimum completum, tamen alii cum Joanne Sanchez, & Trullench, *lib. 3. in Dec. c. 2. diſp. 4. n. 3.* meritò dicunt, ſufficere ut ejuſmodi annos quis attigerit, tametſi non compleverit, quia adhuc tunc putatur ætas valde cadens. Vide, quæ diximus *ſup. c. 4. n. 3. & 39.*

6 Quæres primò. Quòd dictum eſt de ſexagenario quoad Jejunia Eccleſiaſtica, idemne ſentiendum de Jejuniis ex voto? Si quis e.g. voverit Jejunare per totam ſuam vitam die ſabbati, obligaturne ad ejuſmodi votum Jejunii poſt ætatem 60. annorum?

Reſpondeo probabile eſſe, excuſari, etiamſi addiderit (in perpetuum;) vota enim Jejunandi non præſumuntur (quando tamen cõtrariũ quis non intenderit) emitti, niſi ad modũ legis Eccleſiaſticæ.

7 Sed quid, ſi quis voverit ſic: *volo jejunare per totam vitam meam, etiam in ſenectute poſt annos ſexaginta?*

Reſpondeo, tunc per ſe, & ratione voti obligabitur; quia votum ſe extendit juxta intentionem voventis.

Dico (*ex vi voti*) nam ſi deinde is in ea ætate adeò ſit debilis, ut illi notabiliter noceat Jejunium, ex alio capite excuſabitur, nempè ex infirmitate, ut modo in ſimili dictum eſt.

8 Quæres ſecundò: eſtne probabile, fœminas non obligari ad Eccleſiaſtica Jejunia, quando attingunt annum quinquageſimum?

Reſpondeo, mihi non videri probabile, quia non invenio jus, nec rationes, hanc Indulgentiam ſolidè confirmantes. Ita Fagun. *4. Eccl. Præc. lib. 1. c. 8. n. 1.* & Layman. *lib. 4. c. 1. n. 3.* Quod enim dicunt aliqui, fœminas faciliùs ſeneſcere, ſicuti citiùs pubeſcunt, non convincit, quia ex alia parte à Jejunio, ut omnibus eſt compertum, non perinde ac homines, hoc eſt, non multùm macerantur. Non nego tamen, ſi qua tunc ita ſit debilior, ut multùm moleſtiæ ſuis viribus inferat Jejunium, poſſe Jejunium negligere: verùm id non erit ex ætate, ſed ex infirmitate.

9 Poſt hæc ſcripta incidi in Bertrandum Loth. *qui tr. 19. q. 3. art. 4.* conatur probare, eſſe probabile, fœminas excuſari poſt quinquaginta annos. Scio etiam, aliquos excuſare illas ſaltem poſt annos quinquaginta quinque; ſed non eſt recedendum à noſtra ſententia propter rationem à nobis allatam, quæ ſolvi difficulter poteſt.

Infirmi quoad ipſum Jejunium.

10 INquires ſecundò an. & quæ infirmitas excuſet à Jejunando? Reſpondeo. Notabiliter infirmos, & valetudinarios ſine dubio ex omnium DD. conſenſu cum Sanch. *lib. 5. conſ. c. 1. dub. 14.* excuſari, etiamſi antea in infirmitatem inciderint propria culpa.

11 Idem dic de eo, qui ita ob debilem ſtomachum friget ut unicam plenam refectionem, quanta ſcilicet ad plenam nutritionem eſt neceſſaria, ſumere non poteſt; is enim cogitur ſumere duplicem, non plenam, atque adeò legitimè Jejunium violabit.

12 Idem de eo infirmo, cui fortè Jejunium conduceret ad ſanitatem; nam, eſto, peccet contra temperantiam, vel ſui charitatem, non Jejunando; tamen, quia eſt notabiliter infirmus, non peccat contra præceptum Eccleſiæ, quæ omnes infirmos eximit à Jejunio.

13 Idem de eo, qui noctu dormire per notabile tempus, vel calefieri notabiliter non poteſt, tenet Fagundez, & Jo. Sanch aliique apud Quintanadveñas, *tom. 2. tr. 9. ſing. 17.* qui Fagundez, & Sanchez non obligant hunc jentare in meridie, & plenè ſe reficere ſerò, ut ſic commodè dormiat; ſed Quintanadveñas obligat, cui nos conſentimus *ſup. c. 6. n. 34*

14 Addidi autem illud (*notabiliter, vel notabile*) quia notandum eſt, non quodlibet leve valetudinis detrimentum, qualis eſt e.gr. extemporaneus, & brevis, remiſſuſq; dolor capitis, vel quid ſimile, ſed verè grave, licet fatear, propter Eccleſię benignitatem nõ neceſſariò graviſſimum debere eſſe illud, quod à pręcepto Jejunandi liberũ hominem reddat. Inſuper nõ eſt expectandum ipſum actuale detrimẽ-

tum; ſufficit enim timor rationabilis de damno per Jejunium inferendo; timor, inquam, non levis, ſed mali notabilis.

15 Et quidem communiter conſcientia ipſius Jejunantis ſufficiet, qua bona fide, ſive ex experientia præterita, ſive ex probabili ratione putet, ſibi graviter nociturum Jejunium, vel damnum ſibi eventurum. Magis autem in particulari habe hanc expeditiſſimam regulam.

Illa infirmitas, ſeu illud damnum ſalutis notabile eſt, quod operationes ordinarias cujuslibet perſonæ impedit; ita ut, qui conſueto ſuo modo operandi eas continuare commodè cum Jejunio nequeat, graviter ab illo offendi, cenſendus ſit.

16 Hinc ſi Scholaſticus ex Jejunio, capite dolere ſoleat, vel quomodocumque cum difficultate ſtudeat; ſi mulier ex debilitate Jejunii ſervitia domus incommodè operetur; ſi vir quilibet ſuum officium, artemque Jejunando difficulter exerceat, & ſimiles, ex hoc capite damni à Jejunando legitime excuſabuntur.

17 Nutrientes, prægnantes, huc reducuntur; propter ſalutẽ enim, ſive infantis, ſive ſuam à Jejunio communiter excuſantur. Nec excuſantur modò à Jejunio, ſed etiam tenentur cõmuniter (ait Leander, *diſp. 5. de Jejunio q. 76.*) non Jejunare; quia pro nutrimento fœtus, & ſuo non ſufficit una comeſtio: carnes autem tunc ſolùm comedere iis nutrientibus, & prægnantibus conceditur, quando ſic complexio, & neceſſitas earum, vel infantium expoſcit; ſed de hoc dicemus infra, *ubi mox nu.* 24. Quintanadveñas ex placito cujuſdam medici aliquantò benigniùs loquitur.

Quod de his dictum eſt, puto etiam de fęmina, antequàm concipiat, ſi à medicis judicentur Jejunia matris nocitura proli ſuſcipiendæ, quia multum grave eſt, fœminam conjugatam, prolem probabiliter in utero concipiendam, fovere non poſſe, & ſicuti alia remedia, ſic etiam convenientia alimenta, debebit ponere, ne fœtus fortè concipiendus elangueſcat.

18 Quæres primò. Si ego maximam difficultatem ſentiam in Jejunando, poſſumne mihi perſuadere, hanc eſſe infirmitatem, meque à Jejunio deobligare? Dico (*maximam*) nam ſcio, moleſtiam aliquam in Jejunio reſidere, nec propter hanc poſſe, me excuſari. Ago igitur ſolùm de difficultate magna, & extraordinaria.

19 Reſpondeo, ſi difficultas oritur ex malo habitu tuo, tuaque guloſitate, etiamſi ſit magna, obligaris, eam vincere, & Jejunare ex Filliuc. *tract.* 27 *p.* 2. *cap.* 6. *quæſt.* 1. *num.* 125. omnes enim tenemur malos habitus, quamvis inveteratos, extirpare. At ſi difficultas oritur ex prava corporis diſpoſitione, quia e.g. ſtomachi notabilem, atque extraordinariam debilitatem ſentias, vel inſolitam laſſitudinem, & ſimilia, excuſaberis à Jejunio, etiã ſi ejuſmodi debilitas orta fuerit ex malo habitu, nimis olim comedendi, quia, tunc ejuſmodi incommoda reducuntur ad corporis infirmitatem.

20 Quæres ſecundò, an in die Jejunii licitè quis ſumat aliquid electuarii, vel ſaccaro conditum, vel quid ſimile, ut ſanitatem, vel recuperet, vel conſervet?

Reſpondeo, ut recuperes notabilem ſalutem amiſſam, ne ſit dubium, quòd poſſis tantum ſumere, quantum proportionaliter ad ſalutem recuperandam judicatur neceſſariũ; quia Eccleſia, ut dictum eſt, non præcipit Jejunium cum tanto tuę ſalutis detrimento. At ut præſervet, vel conſervet, diſtinguendum eſt: ſi enim de propinquo prudenter timetur ęgritudo, poteſt: quia id etiam præſumitur concedi à benignitate Eccleſiæ. Verùm ſi ægritudo non timeatur de propinquo, licèt concedat Paſqualigus, *dec.* 133. tamen meritò Leander cum aliis negat *loc. cit. q.* 12. quia ſic non ſumeretur id per modum medicinæ, quæ ſupponit vel malum actuale, vel ſaltem de propinquo. Adde, hoc modo nimiam dari ferè omnibus licentiam Jejunia negligendi; omnes enim de remoto timent ægritudinem.

Infirmi quoad carnes comedendas.

21 INquires tertiò Quęnam infirmitas concedit uſum carnium in diebus prohibitis?

Reſpondeo, certum eſſe, ei, cui ex periti judicio nocent graviter cibi legales, licitum eſſe adhibere carnes.

Animadvertit autem Quintanadveñas, *to.* 2. *ſing. tr.* 9. *ſing.* 5. *cum Jo: la Cruz, Trullenſ. Joan. Sanch.* illum, qui expertus ſibi nocivum jam eſſe in Quadrageſima, vel diebus prohibitis, carnes non comedere, non teneri futuris Quadrageſimis à carnibus abſtinere, niſi maximè dubitetur, cauſam nocumenti ceſſaſſe. Addit ibidem ſic idem Quintanadveñas: Illis etiam, de quibus prudenter timetur, aut probabiliter dubitatur, an carnibus non utendo, grave, aut conſiderabile damnum perpeſſuri ſint, eſus carnium concedi poteſt, quia in dubio à me benignior pars, aut interpretatio eſt tenenda; & quia in dubio melior eſt conditio poſſidentis, cùm in homine certior, & antiquior ſit poſſeſſio, & jus non ſolùm ad conſervandam vitam, ſed etiam ad eam non exponendam periculo amittendi, quamvis adſit poſſeſſio præcepti abſtinendi à carnibus, melior eſt illius, quàm iſtius conditio; præſertim quia cùm idem jus habeatur ad vitandum damnum ſalutis, quàm ad illud vitandum, de quo probabiliter dubitatur, ergo ſi ad illud conceditur eſus carnium, etiam ad iſtud, Hactenus Quintanadveñ. afferens pro hac ſententia utrumque Sanchez, Sylveſtr. Trullench, Enriquez.

22 Singulos autem morbos in particulari recenſere, quibus concedi poteſt carnium uſus, ad medicos potius pertinet, quàm ad Theologos. Nihilominus proferam hic nonnulla ex iis, quæ prædictus Quintanadveñas affert *l. c. ſing.* 1. ex inſigni medico, ut ipſe ait, Petro de Peramoto, qui *in libr. de piſcium inſalubritate* ſic habet *pag.* 1.

23 *Qui licèt ad præſens ſani ſint, per ſucceſſivam tamen alterationem morbis aliquibus corripi certis temporibus ſolent, Epyleſia ſcilicet, diſtillationibus, podogra, renum calculo, aut aliquo febrium genere, iis talem victum convenit præſcribere, quales cum morbo, ad quem ſunt proclives, infeſtantur, præſcriberetur.*

Et inferius: *Malè autem ſanis, & iis, qui ipſis ſunt viciniores, eſus carnium intrepidè eſt concedendus. Quibus annumerandi ſunt pueri, qui primum ſeptennium non ſunt tranſgreſſi, & ſenes, qui ſexageſimum ſuæ ætatis annum exceſſerunt.* Verùm de his ſenibus vide, mox quæ dicam *n.* 25.

24 *Utero item gerentes, quæ ruſticæ, & validæ non ſunt, & inſuper, quæ pueros nobiles lactant nutrices. Religioſi inſuper, & alii, qui cum boni viri ſint, valdè de ſe conqueruntur, quidam enim ſunt, qui conqueruntur de vertigine; dormire nequeunt alii; plurimi verò ad opera, & officia ſibi injuncta debiles, ac parum apti redduntur, quæ omnia carnium uſu corrigi experimur.* Hæc ex Peramoto Quintanadveñas.

His rectè addit Leander, *diſp.* 5. *de Jejunio q.* 57. Prægnantibus debere dari carnes, ſi eas vehementer appetant, quia aliàs eſſet periculum abortus, ut notat Azorius, Bonacina, Trullench.

25 Pergit deinde ſic Quintanadveñas, limitando meritò dictum Peramoti. In quibus non placet, ſexagenariis eſum carnium concedere, cùm ratione ætatis non eximantur à negativo præcepto carnes, immò & lacticinia non edendi in diebus prohibitis, ſed ſolùm à Jejunio. Conceditur autem ſexagenariis eſus carnium, aliquam cauſam habentibus, licèt eſſet levior, quàm illa, ob quam concederetur aliis ante hanc ætatem.

26 Et paulò poſt. At verò, ait, omnibus præfatis major cauſa debet adeſſe, ut per annum diebus prohibitis carnes edant, quàm in Quadrageſima, cùm in hac per quadraginta dies continuos piſcibus veſci, majus nocumentum haberi, aut timeri poſſit, quàm haberetur, aut timeretur in horum ciborum comeſtione per unum, aut duos dies in qualibet hebdomada. Hæc ille.

Infirmi quoad lacticinia.

27 INquires quartò quid de infirmis quoad lacticinia?

Reſp. verbis ejuſdem Quintanadveñas, *l. c. n.* 5. Omnibus, ait, qui aliquod damnum mediocre actuale, vel habituale patiuntur, vel pati ſunt experti, vel pati timent in valetudine, concedi poſſunt lacticinia, & ova etiam ſine diſpenſatione, licèt hoc damnum, vel timor, aut dubium illius ſit gradus aliquantulũ inferioris illo, quem neceſſarium eſſe diximus pro comedendis carnibus. Quæ doctrina præcipuè locum tenet in Hiſpania, tum ob conſuetudinem, tum ob privilegiũ Bullę, quod, ubi viget, facultatem hanc faciliorem reddit. Addit primò, paulò poſt ſatis eſſe quemcunq; capitis dolorem, licèt levem quamcunque inflammationem gutturum, aut oculorũ ad comedenda lacticinia diebus vetitis: Addit 2. *ſingul.* 5. Omnibus etiam ferè qui ſua officia, & occupationes ſuas non æquè bene piſcium eſu exercere, aut his attendere valent; unde omnibus Concionatoribus frequenter, bis e.g. in hebdomada Quadrageſimę prędicantibus. Omnibus Magiſtris Philoſophię, & Grammaticę, qui ſaltem duas lectiones unius horę habent quotidie manè, veſpere, ac ſimilibus. Addit tertiò. Omnibus item, qui ſedulò ad ſtudia, ſive ſcholaſtica, ſive moralia, ſive politica incumbunt, ut ſunt Magiſtri plures, præſertim Religioſorũ, & eorum Religioſi ſcholaſtici (de his expreſsè docti Juniores, & inter eos doctiſſimus Pater Idelphonſus Rodericus in materia de Jejunio.) Addit quartò. Illis item ea concederẽ, qui frequenter confeſſionibus adſunt, & Choro nimis prolixo, ut ſunt Chartuſiani, & S Hieronymi Religioſi. Idem Advocatis, & juriſperitis, & ſtudio incumbentibus. Idem ſentit Diana de procuratoribus (videlicet, ad lites.) De his omnibus ratio eſt, quia piſcium eſus pręſertim continuus cõmuniter lędit eos, qui ad exercitia mentis incumbunt.

28 Diai tamen (*ferè omnibus*) quia aliqui ex numeratis ita robuſtę naturæ, ſtomachi, & capitis eſſe poterunt, ut ſalubriter ſe jam diù habeant frequenti piſcium eſu, & iis ova, & lacticinia ſunt deneganda, ſi non adſit Bullæ Cruciatæ Privilegium. Hactenus ex Quintanadveñas.

Memineris autem, comedentes lacticinia, & ova debere ſervare Jejunium; quia, ut in ſuperioribus dictum eſt, ſtat eſſentia Jejunii cum lacticiniis, quæ non ſtat cum carnibus.

Laborantes.

29 INquires quintò, an, qui exercent artes, vel officia laborioſa, eximantur à Jejunio?

Reſpondeo, ſanè eximi, quando ea ejuſmodi ſunt, ut cum illis ferè Jejunium valdè difficile ſit; quia exercitium, quod fit cum notabili labore, conſumit ſpiritus, affligit notabiliter corpus, illudque debile reddit; id quod piam Eccleſiam velle, non eſt præſumendum. Et ita explicuit Eugenius IV. relatus *in compendio privilegiorum Fratrum Minorum. Ver. Jejunium num.* 2. & tenent omnes DD. apud Paſqualig. *deciſ.* 190.

30 At

Digitized by Google

30 At qua ratione ſciam artem, vel officium tanto labore fieri, ut pertingat ad me liberandum à Jejunio?

Reſpondeo, eſſe illud officium, & artem, quæ exercentur cum magna agitatione, ſeu motu manuum, & brachiorum, vel etiam pedum, ita ut motus fiat cum impetu.

31 Hinc ergo fit, ut Agricolæ, Ferrarii, Fabrilignarii, Cæmentarii, Foſſores, Fullones, Lapidicinę, Bajuli, Piſtores, Textores, Molitores per ſeipſos, Coriarii, Remigantes, Mercenarii portantes ſuarum mercium capſas per urbem, Argentarii, Aurificeſve malleo, vel ſimili gravi inſtrumento per laborem utentes.

32 Verùm hic nota, laborem debere eſſe notabilem, nec per paucas horas, ſed per notabile tempus, ſecus non militabit ratio conſumendi ſpiritus, &c. Nam ſi quis Molitor e. g. parvo labore aquæ vi frumentum molat, vel Textrix leves victas texat, vel ſullo duo, vel tria induſia lavet, non dicetur laborioſè agere.

33 Scriptores verò, Notarii, Pictores, filum ex lino, vel lana nentes, Sartores, Lectores cujuſcunque ſcientiæ, Confeſſarii, Medici, Chirurgi, Barbitonſores, quia non exercent officia, vel artes, per ſe laborioſas, non excuſantur ex hoc capite à Jejunio.

Dico (*ex hoc capite*) nam ſi quis hæc, vel ſimilia ex officio ſuo exercens, ita ſit debilis, ut ſuum officium aliis leve, ipſi ſit notabiliter laborioſum, à Jejunio per accidens, hoc eſt, ratione ſuæ complexionis excuſabitur. Hinc Scriptor e. g. obligatur ad Jejunandum, quia ſcribendi officium levis eſt laboris, & fortaſſè modicè edens faciliùs ſcribet, quàm cibo refectus; tamen ſi cui Notario ita laborioſa ſuccedat ſcriptio, ut ſine duplici refectione ſuum munus obire nequeat, excuſabitur certè per accidens ratione ſuæ complexionis. Idem dic de ceteris ſimilibus.

34 Hæc ſunt certa, ſed adhuc dubitabis primò: an Artifex robuſtus, e. g. Arator, qui cum labore poteſt optime ſubſtinere Jejunium, an, inquam, à Jejunio eximatur?

35 Reſpondeo, eximi. Ita Fagundez, *Præcept. Eccl. 4. lib. 1. c. 8 num. 15.* Ratio eſt, quia ex ſe omnes Artifices laborioſę artis excuſantur: quare excuſabitur & hic. Atque hujus rationis ulterior ratio eſt, quia laborioſis artibus vacantes frequenti indigent refectione, ne in debilitatem incidant, quando minus putant. Et quidem idem Fagundez illud addit *num.* 16. Artifices, vel ſimiles laborantes, ſi fortè à ſuis laborioſis exercitiis vacent uno, vel altero die, non obligari regulariter ad Jejunia; quia, ne deficiant illis vires, legitime poſſunt vel eas ſervare ad ſequentia opera, vel eaſdem reficere pro operibus antecedentibus. At ſi multis vacent diebus, obligantur Jejunio, quia excuſatio neque à præcedenti, neque à pręſenti, neque à conſequenti labore peti non poteſt?

36 Dubitabis ſecundò quid, ſi ejuſmodi Artifex Ferrarius e. g. ſit dives, neque illo labore indigeat, poteſtne nihilominus laborare, & non jejunare?

37 Reſpondeo, poſſe ex probabili ſententia, quam ſequuntur Sanc. Bonac. Trullench, aliique cum Leandro *de præc. Eccl. tr. 5. diſp. 8 q. 62.* Ratio eſt, quia eſt declaratione Eugenii IV. modò relata expreſsè eximuntur exercentes artes laborioſas, nulla facta exceptione pro divitibus; tum quia ſicuti cęterę leges reſpiciunt, quod eſt frequentiùs; ita lex de obligatione Jejunii reſpicit Artifices laborioſos, qui communiter ex arte victum quærunt, & ſic comprehendit omnes, etiam illos, qui per accidens divites ſunt. Et ſicuti eadem lex de Jejunio liberat omnes infirmos à prędicto Jejunio, eſto, quòd infirmus aliquis fortaſſe cum Jejunio meliùs ſe habeat, ita in caſu noſtro.

38 Dubitabis tertiò, ſi quis artem, ſeu vivendi modũ laborioſum non eſt ex ſua cõditione ſortitus, poteſtne ex ſua voluntate laborioſum opus aliquo die aſſumere, & conſequenter eo die non Jejunare?

39 Reſp. ſi id faciat ex aliqua rationabili cauſa, ut quia e. g. carens homine, qui templũ ad feſtum celebrandũ ornaret, ſanè poſſe. Idem erit, ſi pietatis gratia iter pedeſtre arripiat ad ſacram Imaginẽ inviſendam; ſi flagellis uſq; ad ſanguinem ſe notabiliter ex amore Chriſti Domini Paſſionis ſe notabiliter cędat; ſi ad ſerviendum infirmis totũ diem, etiã cum proprio lucro notabiliter laborando ex motivo miſericordię, vel charitatis, conſumat; ipſa enim pietas ſatis rationabilem cauſam dat in prędictis. Idẽ judico, ſi quando aliquod grave cõmodum laborando acquiram, vel incommodum à me grave repellam; tantæ enim gravitati indulgere putatur Eccleſia. Ita Leſſ. *l. 4. de Juſt. c. 2. n. 43.* At ſi ſine cauſa, ut ſi quis pedeſter ad venandũ e. g. ſolũ ob voluptatem ſe conferat, vel pila ludat; multò magis ſi cum peccato, ut ſi ad adulterandum, vel ad furandum dictũ pedeſtre iter arripiat, cùm id ſit ponere irrationabiliter directum impedimentũ exequutioni pręcepti; dum præceptum urget, illicitè contra præceptũ jejunandi fiet. Quare non eſſe excuſandum cenſeo hominem nobilẽ, & divitem, qui vellet laborare, & ſic non Jejunare in illo die Jejunii, etiamſi laboraret nõ ob finẽ non Jejunandi, ſed propter ſuã delectationem; cenſeo, inquam, non eſſe excuſandũ, quia hunc non excuſat ars, ſeu officium proprium, quo privare neminem intendit Eccleſia, neq; neceſſitas neq; pietatis virtus. Unde ergo excuſationẽ expoſcet?

40 At Trullench, *lib. 4. in Dec. c. 2. diſp. 3. n.* 10. cum Medina, Ledeſma, & Verricelli, *de Miſſio. tit. 9. q. 159. citantem Dianam*, dicit: præceptum Jejunii non obligare ab abſtinendo ab honeſtis actionibus, nam propter hanc eandem rationem idem Trullench excuſat eum, qui ſemel, aut iterùm pilæ ludum aſſumit, licèt prævideat, non poſſe deinde, propter laborem ludendi, Jejunare.

Tamb. de Præcept. Eccleſ.

41 Reſpondeo negando, pręceptum non obligare ab abſtinendo ab honeſtis actionibus ſine cauſa aſſumptis; ſiquidẽ, dum urget pręceptum, vel eſt in proximo, obligor non apponere impedimentum ad pręcepti illius exequutionem, quia ſecus poſſem die Dominico dormire, quæ certè eſt actio honeſta, & ſic excuſari ab auditione ſacri. Quare negandum omninò eſt, quòd tunc licet pila ludere, nec ſemel, nec ſæpè (quia ſemper eſt par ratio) & ſic non Jejunare. Unde etiam infero, te non poſſe licitè ſumere medicamentum, cum quo Jejunare non potes in die jejunii, vel cum quo audire ſacrum non vales in die feſtivo ſi nulla cauſa urget, & facilè potes in ſequentem diem illud aſſumere, vel ante prædictum diem jejunii tibi de illo providere. Lege Caſtrop. *tom. 1. diſp. de leg. p. 21* Merollam *tom. 1. diſp. 4. de leg. c. 3. dub. 37.* Sanch. *lib. 1. in Decal. c. 15.*

42 Admitto nihilominus tanquam certũ, ſi (quamvis cum peccato) te ita defatigaſti, ut non valeas jejunium pati; peccaſſe te quidem dum impedimentum jejunio appoſuiſti, at poteris deinde ſine novo peccato comedere, quia tunc verè incapax es macerationis jejunii.

43 Huc incidit illa quæſtio, an, & quo peccato quis peccat, ſi noxios cibos comedat, unde ſequatur, eum incidere in infirmitatem, qua impediatur poſteà ab obſervatione jejunii?

44 Reſpondeo tres hic caſus diſtinguendos eſſe. Primus: *Ego cibos noxios comedo, vel nimis comedo; idest, exceſſivè, prævidens me gravem infirmitatem contracturum, nihil tamen advertendo de Jejunio, pecco ne?* Dico, te tunc peccare quidem contra temperantiam, & contra propriam charitatem, graviter, vel leviter juxta damnum, quod tibi infers; non verò contra præceptum jejunii, quia in hoc caſu nulla ratione advertis ad præceptum jejunii.

45 Secundus caſus eſt. Si prædictos cibos comedas cum prævisione tum futuræ infirmitatis; tum futurę impotentię, qua non jejunabis. Ad hunc dico, tunc peccari quidem modo dicto in caſu pręcedente, ſed regulariter non peccari contra præceptum jejunii, quia pręceptum jejunandi eſt, ut in die præcepto jejunem, non verò ut in diebus ante præceptum me aptum reddam ad illud; hoc enim eſſet nimis oneroſum Fidelibus. Quòd ſi illi noxiæ comeſtioni conjungitur impotentia jejunandi, id per accidens eſt, tibi illam impotentiam non intendenti; neque enim ad comeſtionem ſequitur tanquam ex cauſa negatio jejunii; nam hæc jejunii negatio ſequitur ad ipſam impotentiam ortam ex comeſtione. Quare negatio jejunii eſt quid remotum reſpectu comeſtionis, ad quæ remota removenda non obligat præceptum.

Dixi tamen (*regulariter*) quia ita ſolet eſſe, ut infirmitas ex cibis noxiis non timeatur futura eodem die; ſi enim in aliquo raro caſu prævideretur infirmitas futura in eodem die jejunii, vel tempore illi diei proximo, peccaretur ſanè contra præceptum jejunii ex illo principio paulò anteà me allato, quia nimirum quodcunque præceptum de aliqua re obligat, ne quando præceptum urget, vel eſt in proximo, ponatur impedimentum obſervationis illius: ſicuti, ut ibidem dixi, præceptum de audiendo ſacro die Dominico obligat ad non ponendum eodem die, vel proximè ad illum, ſomnum e. g. quo poſito, ego illud audire non poſſum.

46 Tertius caſus eſt. Si prævideas infirmitatem, pręvideaſque, te fore, ex contracta, impotentem ad jejunandum, & inſuper intendas conſultò noxia comedere, ut ſic factus jam impotens, non obligeris jejunare. Et ad hunc caſum dico, te illa comedendo peccare contra pręceptum jejunii, ultra peccatum contra temperantiam, vel propriam charitatem, etiamſi id facias multis diebus anteà, intendaſq; multis item ante diebus, quàm veniat dies jejunii. Ratio eſt, quia ſic haberes actum voluntatis, te ſubtrahendi à præcepto Eccleſiæ, dum præceptum urgebit. Non ſic ille, qui exit de Territorio, ubi adeſt præceptum jejunii, & tranſit eodem, vel præcedentibus diebus ad locum, ubi non adeſt: vel ille, qui tentat obtinere legitimam diſpenſationem à præcèpto; nam & ille ſe transferens ad eum locum, & hic diſpenſatus, ſanè poſt tranſitum, vel poſt diſpenſationem à nullo præcepto urgetur, illud enim à ſe veluti excuſſit legitimè. At in hoc, de quo loquimur, etiam contracta jam infirmitate, remanet, ut in cæteris Fidelibus, præceptum. Id quod etiam dico de ludente pila, vel eunte ad venandum, deque ſimilibus aſſumentibus ejuſmodi voluntarias actiones ſine cauſa; unde intendat fieri impotens pro illo, vel ſequentibus diebus ad jejunium. Is enim, quia per infirmitatem, vel debilitatem non excutit à ſe præceptum; ſed ſolùm excuſatur ab illius obſervantia (valdè enim diverſa ſunt, non habere pręceptum, & excuſari à præcepto, cui quis verè ſubiicitur, ut communiter docetur *in tract. de legibus*, & nos diximus *ſupra cap. 2. n. 2.*) quia, inquam à ſe præceptum non excutit, ſequitur eum delinquere; quia facit illum actum, illamque operationem exequitur, dum eſt ſub præcepto; & dum facit hunc actum: volo noxia manducare, vel pila ludere, ut ſic excuſer à jejunio, ponit voluntarium impedimentum, ut illud præceptum, cui ſubditur, non obſervet. Et licèt, quando eſt infirmus, non peccet non jejunando, quia ab impotentia excuſatur, peccavit tamen, quando ad dictum finem non jejunandi impedimentum voluntariè admiſit. Lege Thom. Sanch. *in conſ. lib. 5. c. 1. dub. 7.* Jo: Sanch. *diſp. 14 n. 20.* & Leandrum *tr. 5. de Jejunio diſp. 8. quæſt. 158. & diſp. 9 quæſt. 1.* Sed materiæ neceſſitas diutiùs nos coegit in hoc caſu immorari. Redeamus jam ad dubitationes de officiis laborioſis.

47 Dubitabis ergo quartò de Sutoribus, Concionatoribus, de

Digitized by Google

iter facientibus, an ſcilicet hi excuſentur propter ſuum laborem à Jejuniorum obſervantia?

46 Reſpondeo, quoad primum. Sutores, qui li ſunt, qui calceos cõſuunt, ego nequaquam excuſo ſicuti *ſup. n.* 33. non excuſavi Sartores, quia non videtur ars ſutoria, ſicuti nec ſartoria admodum laborioſa. At Leſſius *lib. 4. c. 2. dub* 6. *n.* 43. cum aliis excuſat ſutores, non verò ſartores, quia tractare corium cum manibus, brachiis, pedibus, ut ii faciunt, ſuperat (ait Leſſius) laborem ſartoris. Ego id eorum conſcientiis, qui ſuum laborem rectè callent, remitto.

47 Quoad ſecundum de Concionatoribus diſtinguendum puto. Si per totam Quadrageſimam quotidie, vel etiam ter, vel quater in hebdomada conſuetam concionem unius horæ plus, minus habeant ad populum, affirmative; hoc eſt, excuſari à Jejunio eſt reſpondendum, tametſi voluntariè, & cum ſpe lucri, ſeu eleemoſynæ (eſt enim opus per ſe ipſum) concionentur. Legite Dianam *p.* 1. *tract.* 9. *reſ.* 10. Si ſemel, aut bis in hebdomada, negativè eſt reſpondendum. Ratio utriuſque eſt, quia frequens illa dicendi exercitatio juncta cum neceſſario mentis labore, labor videtur non contemnendus, qualis certè in raris concionibus non apparet. Quod ſi quis adeò ſit, vel fiat debilis ob unam, vel alteram concionem, tunc poterit à Jejunio excuſari. Verùm id non eſt per ſe, ſed per accidens ratione talis perſonæ. Id quod extendit Sanchez *lib. 5. conſ. c. 5 dub.* 13. *num.* 16 etiam ad diem præcedentem concioni, ſi debilitas judicio prudentis idem requirere videatur.

48 Quoad tertium, de iter facientibus eſt diſtinguendum. Nam iter faciens pedeſter per totum diem, vel majorem diei partem; ut faciunt Curſores, ſeu Tabellarii, litteras ex una Civitate ad aliam portantes, excuſandi ſunt, quia verè hoc laborioſum eſt officium, nõ patiens Jejunium; at iter agens equeſtris, vel lectica, vel navi, per ſe non excuſatur, quia contra is labor compatitur cum Jejunio. Dico (*per ſe*) ſi enim ratione complexionis infirmæ, vel ob gravem nauſeam in navigio, vel quid ſimile aliquid illi accedat, quod notabile damnum patiatur ob Jejunium, nemo negabit, eſſe tunc illum excuſandum. Qui autem navigans gravem nauſeam patitur, & fortaſſe cibos etiam evomit, videtur indigere carnibus, ut ſtomacho vehementer laboranti ſuccurrat. In quo tamen caſu & ſimilibus certa regula dari non poteſt; ſed periti, vel conſilium, vel conſcientia ipſiuſmet nauſeantis adhibenda pro regula eſt.

49 Nota denique, nonnulla ex prædictis confirmari, immò & probari ex decr. SS. Alex. VII cujus ſupra meminimus, qui in hac materia Jejunii, præter propoſitiones, quas attuli *c.* 4 *n.* 9. & *c.* 5. *n.* 42. has alias damnat, quæ ſunt 30. & 31.

50 *Omnes Officiales, qui in Republica corporaliter laborant, ſunt excuſati ab obligatione Jejunii, nec debent ſe certificare, an labor ſit compatibilis cum Jejunio.*

51 *Excuſantur abſolutè à præcepto Jejunii omnes illi, qui iter agunt equitando, utcumque iter agant, etiamſi iter neceſſarium non ſit, & etiamſi iter unius diei conficiant.*

Hæ propoſitiones ſunt damnatæ, ſaltem tanquam ſcandaloſæ, & ſub peccato mortali prohibitæ, ne quis illas in praxim deducat.

52 Dubitabis quintò de muſicis, ſeu cantoribus. Reſpondeo ad hanc dubitationem ſic reſpondet Jo. Sanch *diſp.* 44 *n.* 18. *Cantores*, inquit, *conducti ad canendum, ſive ſalarium ob id habentes, poſſunt non ſervare Jejunium, ſi ad canendum redderentur inhabiles. Addit, eos poſſe in Quadrageſima veſci ovis cauſa vocis conſervandæ; non enim cauſa Jejunii aſtrictus eſt aliquis diminutè ſuum exequi munus.* Hæc ille, quę certè probabilia ſunt, ſi adſit illa cautio, quę admodum eſt notanda (*ſi ad canendum redderentur inhabiles.*) Legatur etiam Diana, *p.* 1. *tr.* 9. *reſol.* 11. qui ait: *Id urgentius procedere in Cantoribus tanentibus in Camera ad Principis cujuſcumque ſolatium.* Hæc ille, & quidem probabiliter propter eandem rationem à nobis dictam, quia ſcilicet Eccleſia non intendit obligare ad Jejunia cum tanto diſpendio, quo quis ſua officia, ſuaſque profeſſiones ratione Jejunii exequi non valeat, ſicuti de hoc Principis cantore ſupponimus. Nam cęterum ſi ſupponas id fieri propter ſolam voluntariam delectationem, ſanè non eſſet apta excuſatio, ſiquidem recurreret doctrina, quam *ſup. n.* 38 & *ſeqq.* attulimus.

53 Dices: ergo vera eſſet conſequentia, quam induxit Caramuel, *in Theol. fund. fundamento* 53 § 16 allatus à Diana, *p.* 11. *tr.* 1. *reſ.* 4. his verbis. *Muſici*, ait, *à Jejunio excuſantur; at omnes Religioſi, qui Chorum habent, ſunt muſici, nec ſunt in mundo muſici, qui plus canant, quàm hi Religioſi, ergo hi excuſantur à Jejunio.* Hæc Caramuel.

Reſpondeo eo modo, quo rectè reſpondet idem Diana, *loc. cit.* negando cõſeq. & aſſerendo diſparitatem; nam muſici excuſantur propter ſalarium, quod amitterent, & ne diminutè exerceant munus ſuum, ad quod tenentur, & ne reddantur inhabiles ad canendũ cum periculo damni notabilis propter vocis amiſſionẽ; ſed Religioſi ſatisfaciunt muneri ſuo canendo in Choro ſive cum voce ſonora, ſive cum rauca, nec timent (ut timent muſici) eſſe dimittendos à ſervitio Eccleſiarum vel Principum cum ſuo notabili damno, ſed ſemper ſecuri ſunt ſive bonam, ſive malam vocem habeant, quòd invenient menſam paratam cum ſolitis cibis. Adde, muſicos, qui canunt figuratè, nõ ſolùm laborare corpore, ſed etiam mente, ſiquidem egent maxima attentione ad notas muſicales, & ad menſurã temporis quã dat Cappellę Magiſter, cùm e contra Religioſi abſq; labore canant in Choro, canunt enim eodẽ ſemper modo cõſueto, & ſono vocis facili.

54 Si quęras. Religioſus ex addictis Choro, ſi cum Jejunio valdè notabiliter elangueſceret in canendo, dicto conſueto modo (id ita ſupponatur) quid potiùs eligere obligaretur, choro ſatisfacere, non Jejunando; an Chorum relinquere, & Jejunare?

Reſpondeo, hoc poſterius eligere omninò debere. Ratio manifeſta eſt, quia obligatio ſatisfaciendi Choro eſt communitatis, quę ſemper ſuos Choriſtas habet pro ſatisfactione Chori; at obligatio Jejunandi eſt perſonalis pro unoquoque Religioſo; qui, ſi non poteſt cantare in Choro injejunus, ſatisfacere obligabitur Jejunus horarum Canonicarum obligationi privatim.

55 Dubitatur ſextò an opinio illa ſit probabilis, quę docet, omnes artifices, ſive artem laborioſam exerceant, ſive non laborioſam, ſed ſolùm ex eo, quòd ſint artifices, eximi à præcepto Jejunii?

Reſpondeo, non eſſe probabilem. Quare non eſt audiendus Leander *diſp.* 8. *de Jejunio q.* 69. putans, eos omnes eximi, & aſſerens pro ratione, quia Eugenius IV. exemit omnes artifices, ſeu opifices, ſuas artes exercentes: non eſt, inquam, audiendus: quia Eugenius nõ omnes artifices, ſed artifices laborioſas artes exercentes à præcepto jejunandi liberat. Et ſanè miror (ut etiam miratur Paſqualigus *dec.* 37.) quòd Leander *in prędicta quæſt.* 69. non appoſuerit illud verbum (*laborioſas*) cùm ipſemet paulò ante, nempè *quæſt.* 60. attulerit declarationem Eugenii, illud verbum apponentis. Hæc ſunt Eugenii verba, ut Leander ipſe reſcribit ex compendio privilegiorum Fratrum Minorum.

Idem Eugenius declaravit, quòd artifices laborioſas artes exercentes; & ruſtici, ſive divites ſint, ſive pauperes, non tenentur jejunare ſub præcepto peccati mortalis.

Hæc Eugenius, cum quo DD. omnes, & SS. Alex. VII. modò *n.* 51. relatus: ubi tamen nota, quòd, cùm dicit (*& Ruſtici*) intelligit, ut colligitur ex contextu de ruſticis, qui laboribus vacant, ſecus nimis abſonum eſſet, dicere, omnes ruſticos etiam per annum otiantes à tam notabili præcepto Eccleſiæ liberari.

Confirmatur primò noſtra reſponſio, quia ſi eſſet probabilis ſententia prędicta Leandri omnes artifices, etiam cujuſcumq; leviſſimę artis, etiam quando per longum tempus nihil laboris aſſumunt, à pręcepto Jejunandi eſſent immunes; quia jam ſunt artifices: quod inconveniens manifeſtè oſtendit, non fuiſſe mentem Pontificis tam irrationabilem, qualem Leander affirmat.

Confirmatur ſecundò, quia idem Leander *ibid. q.* 30. volens excuſare barbitonſores à Jejunio non recurrit ad dictam declarationem Eugenii; fortaſsè enim vidit, inde excuſationem hanc deduci non poſſe; ſed recurrit ad laborem talis artis, ſic dicens: an barbitonſores ad præceptum Eccleſiaſticum Jejunii teneantur? reſpondeo affirmant teneri omnes Doctores pro prima ſententia nuper allati, ſed probabiliter dico, non teneri, dummodò per totum integrum diem ſuam exerceant artem; ſecus, ſi per aliquam tantùm partem diei.

Pauperes.

56 INquires ſeptimò: an pauperes excuſentur à Jejunio?

Reſp. quòd, qui adeò pauper eſt, ut non habeat, unde plenam refectionem faciat, non obligatur ad Jejunium, certum eſſe, quia tantam inediam Eccleſia non jubet. Quæri igitur ſolùm hìc debet primò, an obligetur ad Jejunium, qui ſolùm panem habet? Secundò, an qui panem, & vinum habet dumtaxat? tertiò an qui panem, vinumque habet, & ſimul aliquod obſonium ex levibus, vel olivas e.g. vel nuces, vel parvulum ſiccatum piſciculum? Quartò, an qui hæc habet ſimul, hoc eſt, cum pane, & vino habet olivas, nuces, legumina, &c.

Dico jam, primum, & ſecundum hoc eſt, eum, qui ſolum panem; vel ſolùm panem, & vinum habet à me non obſtringi ad Jejunium, quia ſic nimis illud oneroſum eſſet, & laborioſum, ad quod benignitas Eccleſiæ non præſumitur ſuos fideles obligare.

De tertio, hoc eſt de eo, qui panem, vinum, & leve unicum obſonium habet, ego diſtinguerem; ſi enim is habet panem, vinum, unumque obſonium ex levibus dictis, ipſum obligarem, ſi rarò id contingat; e.g. ſemel, aut iterùm, non verò ſæpè. Ratio eſt, quia ſi ſæpè, nimis maceratur, atque extra modum corpus, quæ certè nimia maceratio non habet locum, ſi id rarò contingat, præſertim in homine ruſtico, firmæque ſanitatis.

De quarto, hoc eſt, de eo, qui habet panem, vinum, & multa levia obſonia, dico, me non audere illi dare facultatem non Jejunandi (quidquid nonnemo in contrarium ſentiat, ſic autem ſentit Verricelli *de Miſſionib. tr.* 4 *q* 94 §. 23. *dub.* 11. citans Paſqualigum, etiamſi ſolitus ſit comedere) quia ſufficiens haberi alimentum à multis cibis vilioribus poteſt, quod ab uno, vel altero meliore potuiſſet. Et ſanè, ſi etiam in civitate magna Jejunia communium perſonarum perſcruteris, invenies ſolis hiſce levibus obſoniis ſuas eſſe menſas inſtructas.

57 Quæres primò. Quid, ſi quis haberet ſolùm panem, & ſimul carnes nec aliud illi ſuppeteret obſonium, ut ſi eſſet rure à civitate diſtante, haberet tamen carnes ex venatu, poteritne carnes cum pane comedere, & ſic Jejunium non obſervare?

58 Reſpondeo: Huic dubitationi ſic reſpondet Paſqualigus *dec.* 49. *Arbitror*, ait: *quòd ſi etiam per unicum tantùm diem careret quis aliis cibis conceſſis, poſſet loco ipſorum veſci carnibus cum ſolo pane, quia*

bra

lex prohibens carnes non intendit tantam macerationem, adeòque admodum extraordinariam; quare lex Jejunii ſic nimis eſſet oneroſa, ſi ſolo pane contentus eſſe tunc quis deberet.

Eidem dubitationi Sanchez *l.5.conſ.c.1.dub.*19 *n.*7. ſic reſpondet. *Tandem nota multò majorem neceſſitatem requiri, ut fas ſit in diebus prohibitis veſci carnibus; unde ſi nullus alius eſſet cibus, niſi panis, non liceret carnibus veſci, niſi per plures dies duraret inedia, ut in longa navigatione, vel atroci bello, ubi deeſt victus.*

Denique eidem dubitationi Leander, *tr.5.de Jejunio diſp.*2. *quæſt.* 19. cum premiſiſſet ſententiam Paſqualigi, ut eſt ab ipſo abſolutè prolata, eſſe oimia laxam. Reſpondet ſic. *Vel perſona cui dictus caſus contingeret, eſt nimis delicata, aſſuetaque epulari ſplendidè, ut ſunt Magnates, & Principes; vel eſt perſona robuſta, & enutrita vilibus eſcis, ut ſunt Paſtores, & Ruſtici; ſi ſis ex prioribus, potes amplecti ſententiam Paſqualigi; ſi ex poſterioribus, nequaquam, quia prioribus nimis extraordinarium eſſet ſic jejunare, etiam per unum diem; at poſterioribus, utpote aſſuetis ſæpiſſimè ad ſolùm panem comedendum, non videtur eſſe licitum negligere tantum præceptum, quale eſt præceptum de abſtinentia à carnibus in diebus vetitis.* Hęc Leander, cujus ſententiam ampelectendam puto, quam etiam ſequitur Diana, *part.*10.*tract.*14. *reſ.*59.

Si quis non haberet, niſi panem, & aliquid lacticinii, ſimili modo diſcurrendum eſt de hoc, ac de eo, qui ſolùm habet carnes cum pane, ſed adhibenda illa monitio toties dicta, ut ſcilicet etiam ſervet Jejunium, quod ſtat cum lacticiniis, non verò cum carnibus.

59 Quæres ſecundò an hic teneatur dicta lacticinia aſſumere, ut ſic jejunet, an potiùs licitè poſſet eſſe contentus ſuo ſolo pane, & multoties illum io die comedere, & Jejunium non obſervare?

60 Reſpondeo cum Thom. Sanch. *lib.*2.*conſ.c.*1.*dub.*3 a. qui ſic docet. Licèt probabile ſit, non teneri; at probabilius eſt, teneri. Ratio eſt, quia hoc præceptum Jejunii eſt principale, & ita, ſi non poteſt aliter ſervari, niſi comedendo ova, tenetur, ut poſſit illud ſervare. Sicut ille, qui non poteſt jejunare, niſi anticipando tempus, & horam prandii conſuetam tenetur jejunare, illam anticipando, ut ſupra dixi. Sic docti Juniores. Hactenus Sanch.

61 Quæres tertiò: probabiliſne judicanda eſt doctrina Laym. *lib.*3. *tr.*8.*c.*3.*n.*3. & Tanneri, *tom.*3.*diſp.*3 *q.*3.*n.*108. quam etiam approbat Gobat, *de ebrietate c.*23.*n.*156. qui excuſant illos pauperes à peccato, qui die Cinerum aſſumunt reliquias carnium donatas à ditioribus, rationemque reddunt, quia in tanta copia egenorum non eſt mens Eccleſiæ, ut eæ carnes proiiciantur canibus.

62 Reſpondeo. Si egenus aliud non habeat, niſi ſolùm panem tolerari poteſt hæc ſententia, ſed juxta explicationes modò allatas: at ſecus, pace tantorum virorum, non eſt probabilis, nec tuta ejuſmodi ſententia. Siquidem deperditio illarum reliquiarum, quantacumque ſit, non poteſt prævalere, ita ut negligantur duo præcepta tam gravia, id eſt, jejunandi, & abſtinendi à carnibus.

63 Huc pertinet illa opinio Leandri, Enriquez, Sanch. aliorumq; apud Paſqualigum, *dec.* 82. qui dicunt, poſſe pauperes mendicos comedere in Quadrageſima lacticinia: quamvis Bulla Cruciatæ careant, quando in locis, ubi eſt uſus Bullæ, divites, qui comedunt lacticinia, dant lacticiniorum reliquias prædicta oſtiatim mendicantibus. Et prædicti quidem DD. reducunt id ad privilegium paupertatis, vel ad parvitatem materiæ. Ipſe autem Paſqualigus reducit ad neceſſitatem, quia non habent aliud, quo ſuſtententur.

64 Sed profectò tanta licentia non eſt concedenda; quia ubinam legitur hoc paupertatis privilegium? Si autem id reducas ad parvitatem materiæ, nihil novi dicis, quia hæc, ſi verè ſit materiæ parvitas, conceditur ſine mortali omnibus Fidelibus. Si denique confugias ad neceſſitatem, redit communis doctrina modò allata de eo, qui non habet niſi ſolùm panem.

65 Quæres 4. Qui habet, unde vivat, non verò unde reſtituat, vel unde alat propriam familiam, poteſtne primò is, qui arte, vel officio laborioſo caret voluntariè tamen laborare, & conſequenter non jejunare, ut pretio ex opere laborioſo cõquiſito ſolvat, quod debet, vel quo familiam ſuſtentet? Poteſtne ſecundò, de victu ſibi detrahere, & conſequenter propter parvitatem ſui victus non Jejunare, ut nimirũ ſic pecuniam accumulans, ſuis creditoribus, ac familiæ ſatisfaciat?

66 Reſpondeo utrumque licitè poſſe; quia reſtitutio eſt obligatio juſtitiæ, & ſuſtentatio familiæ eſt (jure naturali) obligatio charitatis; quæ duæ obligationes prævalent præcepto Eccleſiæ Jejunii, quòd certè non eſt impoſitum ab Eccleſia cum tanto rigore.

67 Inſtas: ſi poteſt, obligaturne? Reſpondeo, ad finem reſtituendi, puto, non obligari; poterit enim debitor ſibi perſuadere, creditorem nolle eſſe tam ſeverum, ut obſtringat debitorem ad conquirendam pecuniam medio tam extraordinario, quale eſt contra ſuam profeſſionem ſerviliter laborare: ut etiam, univerſaliter loquendo, non obligaretur quis laborare propter dictum finem die feſtivo, in quo omnibus conceditur quies ad vacandum Deo. At verò ad finem ſubſtentandi familiam ſanè obligari, cenſeo; quando tanta neceſſitas premit, ut ſine illo labore, etiam feſtivo, notabile damnum ejus familia patiatur; tunc enim neceſſitas illam alendi urget patremfamilias, maximè propter magnam obligationem charitatis, quam erga illam habet; quæ obligatio, cùm ſit de jure naturæ prævalet obligationi ex præcepto Jejunii, quæ eſt de jure Eccleſiaſtico.

Ratio Conjugii.

68 INquires ſeptimò: Conjux eximiturne aliquando à Jejunio propter ſolam rationem ipſam conjugii?

69 Reſpondeo ſanè aliquando eximi; & primò quidem in eo caſu, quo non poſſet alteri conjugi reddere debitum, ſi Jejunaret. Ratio ejuſmodi exemptionis eſt, quia jus juſtitiæ; quod habet conjux in corpus alterius conjugis prævalet præcepto Eccleſiæ, nolentis cum tanto rigore Jejunium; immò peccaret tunc conjux Jejunando, quia faceret contra dictum jus. Liberatur ſecundò, ſi eadem uxor ita prohibeatur à viro Jejunare, ut ſi Jejunet, rixæ exoriantur, & notabiles diſcordiæ; quamvia enim peccet tunc vir, ſi id ſine ſufficienti cauſa faciat, uxor tamen, ſi obediat, non delinquet, propter rationem numero precedenti dictam. Aliqua minutiora de hac excuſatione, ducta ea ratione conjugii, vide apud Sanch. *lib.*9.*de matr. diſp.*3.*n.*10.

70 Eximitur tertiò uxor Catholica, ſi prohibeatur à viro heretico Jejunare, idque nõ in contemptum Eccleſiæ, vel precepti jejunandi, ſed ob alias cauſas, puta, ob incommodum parandi cibos Quadrageſimales, ob diſpendium eoſdem emendi, vel quid ſimile. Ita Azor. 1. *p.lib.*7.*c.*18.*q.*7. aliique. Ratio eſt ferè eadem, ac modò dicta.

De Latina uxore viri Græci.

71 EX hac ultima doctrina reſolvitur illa dubitatio, quę inſurgere ſolet de fœmina latina, quę ſit uxor mariti Græci, ſuo ritu Græco viventis; an ſcilicet illa poſſit ea hac ratione conjugii cum Græco Jejunia indicta à latino ritu negligere ut etiam carnes comedere die ſabbati, cùm Græci eas tunc comedant, licèt ab eiſdem abſtineant die mercurii?

72 Ad hanc dubitationem ſic reſpondet Verricelli *de Miſſionibus ver.*3.*q.*83. Quando, inquit, ſine gravi incommodo poteſt uxor latina ſuum ritum ſervare, tunc nõ poteſt ſequi ritum ſui viri; ut patet ex conſtitutione Clem. VIII. & paulò poſt. Quando autem abſque graviſſimis moleſtiis, & jurgiis nequit uxor latinum ſuum ritum ſervare, tunc poterit ſervare ritum Gręcum. Debet autem eſſe moleſtia multùm gravia arbitrio prudentis. Ita reſponſum eſt à Theologia deputatis in Congregatione habita Romę coram Eminentiſs. Card. de Cremona die 7. Julii 1639. Probatur primò, quia lex Eccleſiaſtica non obligat cum gravi damno juxta communem Doctorum ſententiam, nam lex humana debet eſſe moraliter poſſibilis, & humanæ fragilitati accomodata. Ita Major, Navar. Suar. Layman, Felinus. Probatur ſecundò, nam diverſitas ritus præſertim verſatur in obſervatione Jejunii, atque feſtorum, ſed ab his præceptis excuſatur uxor, contradicente viro, ac graviter indignante (ſemper intellige remoto contemptu, vel gravi ſcandalo.) Ita Abbas, Navar. Leſſius, Sà, Suarez, Fagundez; & quoad auditionem Miſſæ docent Tolet. Azor. Fagundez. Hactenus Verricelli.

De Græco Latinè jejunante.

73 QUandoquidem autem facta hic eſt mentio de Græcorum jejuniis, non erit inutile inquirere, an Græcus, Græco ritu vivens, poſſit licitè ſervare Jejunia latinorum, & negligere ſua.

Antequam reſpondeam, ſunt recolendæ aliquot diſpoſitiones Clem. VIII. circa hoc argumentum; is enim *in conſtit.* quę incipit *SS. Dominus noſter, data die* 3. *Auguſti* 1595. quæ continet inſtructionem ſuper aliquibus ritibus Græcorum pro Epiſcopis latinis, in quorum diœceſibus Græci, vel Albanenſes. Græco ritu viventes, degunt; Is, inquam, poſtquam dixiſſet de totali ritu Græcorum (*latina uxor non ſequatur ritum mariti Græci*) ſic habet circa finem de peculiari ritu Jejuniorum.

Tolerandus eſt apud Græcos uſus carnium die ſabbati, ubi ſine ſcandalo fieri poteſt, in locis tamen ipſorum, & inter eos tantùm.

Item tolerandum eſt, ut ad Jejunium eodem die ſabbati in Quadrageſima (excepto uno ſabbato Sancto) ex antiqua traditione non teneantur, ſed duntaxat ad abſtinentiam.

Item in Jejuniis biduanis, vel triduanis, vel aliàs à diœceſanis, vel in Jubilæis à Summo Romano Pontifice indictis, dies ſabbati in eis comprehenſus, vel præſcriptus in alium diem pro plebibus Græcis ab ipſis diœceſanis Apoſtolica auctoritate SS. Domini Noſtri Clementis VIII. permittitur commutari.

Item ſi ipſi Græci ad obſervationem Jejuniorum, & vigiliarum latinæ Eccleſiæ induci poſſent, optimum eſſet; ſed non cogantur, cùm ipſi qualibet hebdomada, & feria quarta, & feria ſexta jejunent. Hactenus Pontifex.

74 Ex cujus ultimis verbis habetur jam reſponſum ad propoſitam numero præcedente quæſtionem.

Sequitur enim ex his primò, Græcum Gręco ritu viventem, poſſe licitè ſui ritus Jejunia negligere, & ſervare Jejunia Eccleſię Romanę; non enim Pontifex aliquid rationabile expoſceret, ſi vellet, ejuſmodi Græcos utriuſque Eccleſiæ Jejunia ſervare.

Sequitur ſecundò, loquutionem eſſe de omnibus Jejuniis, tum hebdomadariis quibuſcumque, tum de annuis, quia Pontifex optat, ut Græci, quoad Jejunia, ſint omninò conformes cum latinis.

Digitized by Google

Sequitur tertiò, id Græcum facere poſſe ſine mutatione ritus quoad alias ſuas obſervationes. Patet ſequela, quia ſi ita non eſſet, Pontifex nihil concederet Græco, ut Græco, ſed ſolùm vellet, ut Græcus mutaret ſuum ritum, & amplecteretur ritum latinorum. Et iterùm confirmatur dicta ſequela, nam in prædictis verbis Pontificis apparet, ipſum loqui dumtaxat de obſervatione Jejuniorum, non verò de ritu quoad alia.

Confirmatur item, quia Pontifex vult, ut ipſi Græci ſuaviter inducantur ad jejunia latinorum obſervanda. Ipſi Græci, inquit, quæ locutio arctat ſermonem eſſe de ipſis Græcis, dum ſunt in ritu Græco. Confirmatur denique, quia illud (*non cogantur*) manifeſtè oſtendit locutionem eſſe de Græco perſiſtente in proprio ritu; nam ſi locutio eſſet de Græco tranſeunte ad ritum latinum, ſanè cogi tunc deberet ad latina jejunia, non hortari dumtaxat.

75 Quæres. Ex hanc voluntate Pontificis poſſumuſne tutò colligere, aliquem Græcum poſſe primò, toto ſuæ vitæ tempore, latinorum jejunia licitè amplecti, & Græcorum omninò negligere?

Secundò: poſſetne ejuſmodi Græcus, ita ſe gerere, ut per aliquod tempus, ſeu per aliquot annos jejunia latina ſervet, ſed poſteà ad Græca cum libertate redeat, & rurſus ad latina, vel viciſſim Græca pro ſua commoditate, & voluntate reverti?

Reſpondeo primum omninò licitè poſſe, id enim Summus Pontifex exoptat; ſic enim ipſe vellet, ut omnes Chriſtiani eundem ritum obſervarent quoad jejunia, & utinam etiam quoad alias obſervationes, amplectentibus ſcilicet omnibus latinos ritus.

Quoad ſecundum, quamvis animo propendeam ad affirmandum, etiam licitè poſſe; quia ex una parte id ſignificare videtur Pontifex, dum ipſiuſmet Græci voluntati ſe remittit; & ex alia parte ſic ſuavius adducerentur alii omnes ad ritum latinum amplectendum, quod maximè Pontifex optare videtur; quamvis, inquam, ad id propendeam, me tamen juvat tantiſper expectare, donec doctiorum conſenſus ad idem accedat.

Poſt hæc ſcripta incidi *in quæſt.* 80. prędicti Verricelli *loc. cit.* qui valdè favet huic meæ propoſitioni, immo illam ſequitur *num.* 3. quoad Græcos accedentes, vel habitantes inter latinos ex ea ratione, quòd poſſint ſe conformare ritibus, & legibus loci, ſed præter conſecrationem in fermentato, nam hanc illius Pius V. & Concil. Florentinum præcipit.

Damnum notabile.

76 INquires octavò: ſi ex jejunio aliquod extrinſecum damnum mihi ſequuturum ſit, excuſaborne, illud non obſervando? De extrinſeco damno hìc loquor, nam de damno intrinſeco, quod jejunanti fortè contingeret in ſua ſalute, dixi ſupra eodem hoc *c.* 10. *num.* 10 *& ſeq.*

Reſpondeo ſanè quoties damnum aliquod rationabiliter times obventurum, jejunii cauſa, ad illud non obligari, quia, ut toties dictum eſt, te cum tanto diſpendio obligare non intendit Eccleſia, nec præcepta humana obligant cum tanto damno.

77 Hinc primo remiges in triremibus infidelium non obligantur ad jejunium, non ſolùm quando laborant per notabilem partẽ diei, vel quando non habent, unde plenam refectionem faciant, quæ ſunt excuſationes univerſales ductæ ex officio laborioſo, & ex carentia victus modo ſupra dicto; verùm etiam, quando à miniſtris triremiũ timent grave damnum, excepto ſemper Religionis contemptu.

Hinc ſecundò ſervi, & operarii conducti ad laborandum, poſſunt laboribus inſiſtere, unde jejunium non ſervent, quia ipſis laborandi negligentia pareret notabile damnum; ſed de his, & eorum dominis dicemus mox *c.* 12. *de cooperantibus ad fractionem jejunii.*

Hinc contra tertiò ſola ratio hoſpitii non dat tibi veniam frangendi jejunium; quia in hac potiſſimùm ætate noſtra tam culta facilè hoſpes (niſi ſit inhumanus, & barbarus) poterit ſibi perſuadere, jejunium à te non ex alio capite hoſpiti offenſivo, ſed ſolùm ex obligatione tibi impoſita ſervari; neque enim ex ſola tua abſtinentia offendi ſolet hoſpes, ſi humaniter cætera hoſpitis jura caſtodias.

78 Dices. Legimus, aliquos SS. Patres, ut hoſpites ex itinere pedeſtri defatigatos ad cibum allicerent, jejunium, etiam obligans eos, fregiſſe.

Reſpondeo primò illos nõ fregiſſe jejunium obligans ex precepto Eccleſiæ, ſed ex regula, non obligante, niſi ex conſilio. Audi S. Bened. *in ſua Regula* 53. *jejunium*, inquit, *à Priore frangatur propter hoſpitem, niſi fortè præcipuus ſit dies jejunii, qui non poſſit violari.* Super quæ verba ſic habet Caramuel, *tom.* 1. *Theol. Regul. num.* 1634. *litt. F. jejunia regularia*, inquit, *obſervare non tenentur, qui aſſiſtant peregrinis; ſeverè autem debent obſervari Eccleſiaſtica.* Hæc ille, loquens de Benedictinis Ciſtercienſibus, nam alii Religioſi conſulant (ait) rigorem ſuæ regulæ.

Reſpondeo ſecundò, ſi tamen tu intendas, eos in illa occaſione violaſſe jejunium indictum ab Eccleſia; tunc dico, illos alia ratione excuſari non poſſe, niſi à bona fide, qua ex ignorantia inculpabili putabant, id licitè fieri poſſe.

79 Occaſione bonę fidei nota, multos non rarò excuſari, quia ſincerè procedentes putant, ſe nõ poſſe ſuſtinere jejunium ſine notabili damno. Atque de his ſic docet Sà, *Verbo jejunium, n.* 14. *qui ſe putat, juſtam cauſam habere non jejunandi, non peccat mortaliter, non jejunando.* Hæc Sà. Immò nec peccare venialiter, ſi nulla prorſus fraude ſic putat, certum ſit.

80 Hinc quartò. Si quis exiſtens, vel tranſiens per loca infidelium (de his multa habet Verricelli *de Miſſion. fol.* 77.) rationabiliter timeat periculum vitæ, vel amiſſionis libertatis, vel alicujus gravis mali, ſi ibi ſervet jejunium, poteſt illud negligere, immò & carnibus veſci. Adverte tamen, tunc non debere eſſe Religionis contemptum, ut in ſimilibus caſibus ſemper ſupponendum eſt.

De famulis, & ancillis Catholicis inſervientibus hæreticis vide multa latè diſcuſſa à Gobat, *de ebrietate c.* 33. *à n.* 91. & certè tandem concludes, ob notabile damnum excuſari, modo quo hactenus dictum eſt, citrà Religionis contemptum.

81 Dubitabis hic, an præſcindendo à dictis periculis, Catholici habitantes in terris hæreticorum teneantur jejunare in diebus, quibus præcipitur ab Eccleſia jejunium; & certè eadem dubitatio procedere poteſt de aliis Eccleſię pręceptis, e.g. de audiendo ſacro, &c.

82 Hanc dubitandi rationem ſic proponit Caramuel, *in Theol. fundam.* 19. *q.* 2. quando de facto major populi pars legem non ſervat, poterunt alii ſine ſcrupulo, ſe majori parti conformare; & ſic excuſabuntur ab obſervatione talis legis, quia tunc ſupponitur hujuſmodi lex non eſſe utilis Reip. ut habet Diana, *p.* 7. *tr.* 11. *reſ.* 23. & paſſim DD. ergo Catholici, qui inter hæreticos agunt, non tenebuntur ad jejunia præcepta ab Eccleſia, immò nec dies feſtivos ſervare; ſiquidem has leges in illis hæreticorum civitatibus major populi pars non obſervat. Sic Caramuel: dicit tamen, ſe hac in re dubitare.

83 Ad hanc dubitationem Diana volens ſuam doctrinam datam dicta *reſ.* 23. ab hoc inconvenienti liberare, ſic reſpondet *p.* 11. *tract.* 1. *reſolut.* 5. Aſſero, inquit, doctrinam, quam docui, eſſe veram: ſed non rectè ex illa Caramuel ſuam illationem infert; nam lex Pontificia non pendet ab acceptatione populi, per ſe, & abſolutè loquendo, ut alibi à nobis fusè probatum eſt; & licèt, hoc non obſtante, præſumantur Principes laici, vel Eccleſiaſtici leges condere, & promulgare ſub tacita conditione, ſi à populo acceptentur, quia hoc videtur pertinere ad ſuavem regimen populorum, & magis conforme benignitati Legiſlatorum juxta illud Gratiani §. *Leges c.* 3. *diſt.* 4. *Leges inſtituuntur, cùm promulgantur; affirmantur, cùm moribus utentium approbantur.* Et juxta illud, *in lege de quibus, digeſtis de legibus. Leges nulla alia ex cauſa nos tenent, niſi quia judicio populi receptæ ſunt;* tamen hęc opinio non eſt applicabilis caſui noſtro: nam eſt intelligenda de legibus, quę in dies emanant à Pontificibus; at non de præceptis Eccleſiæ olim ab ipſa promulgatis, & à toto populo Chriſtiano uſu receptis. Hæc Diana.

84 Qui pręſertim in hac poſteriore doctrina non videtur plenè ſatisfacere; nam hanc diſtinctionem negabit Caramuel; hoc enim ipſum debet probari, quòd nimirum ea doctrina intelligenda ſit de legibus, quæ in dies emanant, & non de olim promulgatis toti populo Chriſtiano; cùm enim eadem ſit ratio de utriuſque, intelligenda eſt illa exceptio de acceptatione majoris partis populi.

85 Alio igitur modo reſpondet Laym. *l.* 1. *tr.* 4. *c.* 13. *n.* 8. Non videtur eſſe, ait, mens Eccleſię, aliquem obligare ad jejunandum in loco, ubi Fideles alii non jejunant; nam valdè expedit Eccleſię, ejus mores uniformiter à Fidelibus obſervari. Loquor autem ſolùm de Eccleſiis & diœceſibus Catholicorum, nam alia ratio eſt, ſi peregrinus Catholicus in terras hęreticorum veniat; huic enim arbitror, Jejunia, & feſta ſervanda eſſe juxta Eccleſiæ conſuetudinem, ſi commodè ſervare ita poſſit. Ratio eſt, quòd in contemptum Eccleſiæ Catholicæ cedere videatur, atque ſcandali occaſionem præbeat, ſi peregrinus Catholicus, poſthabito Eccleſiæ legitimo more, in obſervationibus Eccleſiaſticis ſe conformet cum conſuetudine ab hæreticis pertinaciter retenta. Hæc Layman, qui tamen videbitur alicui, non plenè etiam ſatisfacere; quid enim, ſi quis occultè, & ſine ſcandalo non jejunet, feſta non ſervet &c.

86 Puto ergo ſic reſpondendum. Verum eſt, quòd leges à Legiſlatoribus directè, & per ſe dantur populis, ſeu perſonis utentibus ratione; & quidem, eſto etiã, quòd dentur cum illa exceptione, per quã benigna Legiſlatorum voluntas excuſet, ſeu liberet ſubditos, quãdo major pars populi legem non ſervat. Eccleſia igitur dat ſua pręcepta omnibus Fidelium perſonis, & ita, ubicumque Fideles inveniuntur, ſive inter Hęreticos, ſive inter Turcas, vel alios Infideles, ſecũ ſerunt obligationem; nõ enim ſubduntur pręceptis Eccleſię univerſalis ratione loci, ſed ratione perſonarum, & ratione ſui Catholici ſtatus, ſeu profeſſionis. Sicuti Religioſus e grat. ex minimis S. Franciſci de Paula; quia ratione ſtatus, cibis ſolùm Quadrageſimalibus veſci licitè poteſt; ubicumque invenitur, id ſervare tenebitur. Jam verò illa exceptio (*ſi tamen major pars populi legem non ſervat*) intelligitur, ſi major pars populi Catholici, & ſubditi Eccleſiæ non ſervat; non verò, ſi non ſervat populus hæreticus, vel infidelis, immò & hoſtis Eccleſiæ Capitalis. Quando enim ſive Gratianus, ſive Imperator dixerunt, *legem moribus utentium approbari*, & quando *Judicio populi recepta fuerit*, intelligunt de moribus utentium ex ſuis populis ſibi ſubjectis, & amicis, non verò ex hoſtibus, & non ſubditis, vel ſubditis rebellibus. Id quod manifeſtè patet ex ratione radicali. Unde tunc Legiſlator ſuos ab obſervatione legis eximit. Ratio enim, ut modò innuimus, & videri poteſt apud DD. citatos à Caſtro, *de legibus diſputat.* 1. *quæſt.* 13. ratio, inquam eſt, ut omnes ſui ſubditi conformes ſint in more vivendi, tamquam, ut ita dicam, filii pareñ ejuſ-

Digitized by Google

ejuſdem Patrisfamilias; at quis unquam ſomniabit, Eccleſiam velle, ut ſui Fideles conformentur in more vivendi cum hereticis, ſubditis quidem, ſed rebellibus, cum Turcis, cum infidelibus? Rectè igitur ſic reſpondetur ad argumentum Caramuelis, Quidquid ſit de ipſius antecedente allato *n.82.* neganda eſt omninò conſequentia propter manifeſtam diſparitatem jam allatam.

CAP. XI.

De diſpenſatione non Jejunandi.

1 DIſpenſatio, quæ eſt alicujus juris relaxatio, aliquando eſt valida, & licita, aliquando eſt quidem valida, ſed illicita. Valida, & licita eſt, quando datur ab habente poteſtatem, & adeſt cauſa ſufficiens, eam dandi. Quòd ſi detur ab eo, qui poteſtatem quidem habet, ſed detur ſine cauſa, erit valida, ſed illicita. Cùm enim diſpenſationis poteſtas ſit poteſtas eximendi ſubditum ab aliqua lege, quo pacto dicitur à Canoniſtis lea vulnerandi; requiritur, ut adſit cauſa illam vulnerandi; ne ſcilicet ſine cauſa legibus, & conſequenter bonæ ordinationi Reip. præjudicetur.

2 Quoniam verò diſpenſatio aliquando eſt circa leges latas ab ipſo diſpenſante; qualis eſt data à Summo Pontifice circa Jejunia univerſalis Eccleſię, & qualis eſt data ab Epiſcopis circa Jejunia ab ipſis in ſuis diœceſibus impoſita, ideò tunc, ſi non adſit cauſa diſpenſandi, erit valida diſpenſatio, ſed illicita. At ſi ſit circa leges latas à ſuperiore, ut eſſet diſpenſatio ejuſdem Jejunii univerſalis data ab Epiſcopo, eſſet & illicita, & invalida; quia, cum ejuſmodi diſpenſandi poteſtas non conferatur Epiſcopis, niſi ſub conditione juſtæ cauſæ, hac deficiente, ceſſat poteſtas, & conſequenter validitas diſpenſationis. Quando autem Epiſcopis, ſeu inferioribus datur ejuſmodi poteſtas diſpenſandi in legibus latis à Summo Pontifice, vel ab illorum ſuperiore, latè tractatur *in tr. de legibus*. Satis vobis erit legere Caſtrop. *tom. 1. tr. 3. de diſpenſ. legis*, & DD. ibi citatos.

3 Et quidem cauſa juſta duplex eſt, altera ex parte Summi Pontificis, vel Superioris; altera ex parte ejus, qui diſpenſationem à ſuperiore poſtulat. Ea parte hujus poſtulantis cauſa debet eſſe excuſans, ſeu aliquo tandem modo impeditiva obſervationis legis. Ex parte Pontificis, vel Superioris in ſuis legibus non eſt improbabile, ſufficientem eſſe quamcumque cauſam, etiam ſi ea non ſit impeditiva obſervationis legis. Quare ſufficit, ſi Pontifex Summus e. g. ab aliqua ſibi benè viſa ratione moveatur; ita ut ſolùm, quia vult, ſe benignum alicui benemerito oſtendere, ſufficiat aliquando ad diſpenſandum. Hujus rei ratio eſt, quia ſimiles diſpenſationes conceſſæ pro perſonis particularibus non lędunt bonum commune, nec ſunt in alicujus pręjudicium, nec bonum ordinem Reip. turbant; convenit enim aliquando, Principem ſe benignè exhibere circa ſubditos. Cùm ergo hæ diſpenſationes ſint circa leges humanas ab ipſo Pontifice, ſeu Superiore dependentes, non eſt, unde tunc committatur ne levis quidem culpa. Proportionali modo eſſe diſcurrendum de diſpenſationibus conceſſis ab Epiſcopis circa leges ſolo jure diœceſano latas (non autem univerſali) paritas rationis oſtendit. Atque ea his fit, peti poſſe diſpenſationem ex nulla cauſa à Summo Pontifice, & ab Epiſcopis in eorum proprio jure ſine ulla culpa. Legite Sanch. *l. 8. de matr. diſp.* 18. *nu.* 9.

Quis diſpenſare poteſt in Jejuniis?

4 HIs ſummatim expoſitis, inquires primò, quiſnam poteſt diſpenſare in Jejuniis Eccleſiaſticis?

5 Reſpondeo, quòd poſſit Summus Pontifex, nimis eſſe manifeſtum. Si verò loquamur de Prelatis Papa inferioribus, qui ſunt Epiſcopi, ut item Prelati Regularium, quales ſunt Rectores, Prępoſiti, Priores, Guardiani, & ſimiles, quando habent totale regimen Monaſterii, ſeu Conventus; & item quidam Abbates gaudentes Epiſcoporum juriſdictione; dico, eos non ſolùm poſſe diſpenſare ſuos ſubditos in Jejuniis propriis juris, ut modò dictum eſt, verùm etiam, poſſe aliquando cum ſuis ſubditis diſpenſare in Jejunii lege univerſali inſtitutis. Ratio eſt, quia Prælatus inferior poteſt diſpenſare in lege ſuperioris, quando non eſt recurſus ad ſuperiorem, caſuſque diſpenſandi eſt frequens, qualis certè eſt hic de Jejunio. Intellige ſemper, dummodò pro diſpenſatione in his legibus univerſalibus exiſtat cauſa, ſe tenens ex parte ſubditi, ut mox *à n.* 9. latiùs explicabimus. Et ratio, cur in diſpenſatione legis ſuperioris facta ab inferiore requiratur cauſa, eſt, quia id ſolùm conceditur, ut ſubditorum neceſſitatibus ſubveniatur. Si ergo nulla eſt neceſſitas, nulla erit poteſtas in inferiore circa legem ſuperiorum.

6 Inter hos potentes diſpenſare dicto modo in Jejuniis univerſalibus connumera Parochum, etiam præſente Epiſcopo. Et ratio, præter preſeriptam conſuetudinem, eſt quia ſecus nimis gravarentur Fideles, immò & Epiſcopi, ſi ii eſſent pro ejuſmodi minutis frequentibus diſpenſationibus ſemper adeundi.

7 Pręterea quilibet ex dictis, immò & ex Delegatis ab ipſis (cùm enim hæc ſit poteſtas ordinaria, poſſunt illam prædictis aliis delegare) eo modo, quo cum ſubditis ſuis diſpenſare poteſt, poterit etiam ſecum ipſe immediatè, vel mediatè diſpenſare, committendo ſcilicet ſuo Confeſſario, ut diſpenſet. Hujus rei ratio eſt, quia non debet eſſe pejoris conditionis ipſe ſuperior, quàm ſint ſui ſubditi; & ex alia parte poteſtas hæc diſpenſandi in Jejuniis non eſt ipſis limitata ad alios tantùm.

Dices. Nemo eſt bonus Judex in cauſa propria: quare, quando quis poteſt diſpenſare in lege ſuperioris, non debet cenſeri ipſi conceſſum, quod etiam poſſit diſpenſare ſe ipſum. Et ratio illa videtur eſſe, quòd qui debet diſpenſare, oportet recognoſcere cauſam, ob quam diſpenſatio ſit concedenda; atqui ipſemet ſuperior, ſi recognoſcere poteſt eam cauſam, eſſet ſui ipſius Judex; ergo &c.

Reſpondeo. Neminem poſſe eſſe Judicem in cauſa propria, nec propriam poſſe cauſam recognoſcere, quando proceditur judiciali modo; tunc enim, cùm ſit adminiſtranda juſtitia, requiritur diſtinctio perſonarum; non verò quando proceditur modo directivo; ſiquidem quiſque poteſt ſe ipſum dirigere, ut accidit in caſu noſtro.

8 Contra vero, Confeſſarius, medicus, vel quilibet vir prudens, ut etiam Abbatiſſa diſpenſare in Jejuniis non valent, & ſolùm poterunt, quatenus ſunt periti declarare, cauſam adeſſe ad non jejunandum. Ratio eſt, quia ad diſpenſandum requiritur juriſdictio ſpiritualis, qua hi carent; ad declarandum verò ſufficit peritia. De his lege Jo: Sanch. *diſp.* 54. *n.* 36. Tho Sanch. *lib. 8. de matrim. diſp.* 9. *n.* 27. *& in conſ. l. 5. c. 1. dub 1. n.* 27.

9 Quæres. Si quis medicus irrationabiliter concederet alicui poteſtatem comedendi carnes, quot peccata committeret?

Reſpondeo, duplex, ſpecialiter in confeſſione explicandum. Ratio eſt, quia facit contra duplex pręceptum, nempè contra præceptum abſtinendi à carnibus, & contra pręceptum Jejunandi ex diverſis moraliter motivis. Nec obſtat, quòd hic peccet ſolùm contra temperantiam; non obſtat, inquam, quia ſunt diverſi modi temperantiæ, ac diverſę menſuræ, atque adeò diverſa erunt peccata contra illas, ſicuti fornicatio, & pollutio voluntaria ſunt contra virtutem caſtitatis; ſed tamen ſunt diverſa peccata, ſpecialiter Confeſſario manifeſtanda. Ita Sanch. *lib. 4. in Decal. c.* 11. *n.* 13. & Leander, *in Præcep. Eccl. lib. 5. diſp.* 9. *q.* 26.

10 Dices. Sed cur non ponitur eſſe duplex ſpecie peccatum, ſuperfluè comedere carnes, & ſuperfluè comedere piſces, utrumque extra Jejunium; ut item ſuperfluum comedere, & ſuperfluum bibere?

Reſpondeo, quia in morali æſtimatione hæc non apparent ſimpliciter diverſa; nam non apparent ſatis diverſa (ſuppoſito pręſertim duplici diverſo pręcepto) non abſtinere à carnibus, & non abſtinere à pluribus legalium ciborum refectionibus: & niſi id dicamus, difficilè eſt, afferre idoneam diſparitatem, quam nos Theologis ſpeculativis examinandam relinquimus.

Quæ cauſa requiratur, & ſit ſufficiens ad diſpenſandum?

11 INquires ſecundò, quænam ſit cauſa excuſans, & ſe tenens ex parte ſubditi in hac materia Jejunii ad hunc effectum, ut illi validè, & licitè concedatur diſpenſatio ſive comedendi carnes, ſive non Jejunandi.

Reſpondeo, ſatis eſſe unam ex illis cauſis excuſantibus, hactenus explicatis *in cap.* 10. licèt non ſit opus, ut totaliter, ſed aliquo tamen modo excuſent. Ita Sanchez *in conſil. loc. cit. dub.* 6. Breviter, ſatis erit ex eodem, ſi dubium ſit, an dicta cauſa ſufficiat ad excuſandum abſolutè ſubditum à Jejunio, vel an ſufficiat ſuperiori pro expedienda diſpenſatione, an verò non ſufficiat? Ratio hujus dicti eſt, quia ſi cauſa eſt magna, & gravis, non indigemus diſpenſatione; ſi nulla, non poteſt (juxta prędicta) licitè dari. Ergo, ut aliquid operari poſſit poteſtas diſpenſandi, ſatis erit, ſi cauſa non ſit adeò gravis, vel ſi cauſa ſit dubia, ſemper autem, quæ ſit ex parte petentis diſpenſationem, ut n. 3. inſinuavimus.

12 Quando Superiores advertunt, cauſam eſſe minùs ſufficientem ad abſolutam diſpenſationem, miſceant aliquam commutationem, puta orationem, eleemoſynam, &c.

Majorem cauſam requiri in diſpenſatione ad carnes comedendas, quàm ad frangendum Jejunium cum legalibus cibis, innuimus ſupra. Nunc verò in proprio loco confirmamus, quia rigoroſius eſt præceptum de abſtinentia carnium, quàm de mero Jejunio.

13 Quid de lacticiniis? Reſpondeo majorem requiri cauſam ad diſpenſandum Jejunium, quàm ad edenda lacticinia; quia cum lacticiniis ſtare Jejunium poteſt; atque adeò minus diſpenſatur in iis ſolùm manducandis, quàm in violando Jejunio.

Diſpenſatio Jejuniorum pro toto Populo.

14 CUm hactenus dictum ſit de diſpenſatione Jejunii, quæ concedi homini in particulari ſolet; inquires ſecundò, quid de tota civitate, vel tota diœceſi; hoc eſt, poteſtne Epiſcopus diſpenſare ob juſtam utique, & proportionatam cauſam ſemper, ut dictum eſt, ſe tenentem ex parte diſpenſatorum, ne in Quadrageſima e. g. totus populus obligetur ad Jejunium.

15 Reſpondeo affirmativè, ſaltem quando non eſt facilis recurſus ad Pontificem, & cauſa eſt gravis, ut tempore peſtis fuit Panormi; tunc enim Archiepiſcopus ex conſilio Theologorum, & medicorū,

per Edictum publicum diſpenſavit, ut in Quadrageſima illius anni poſſent comedi carnes; & certè idem poſſet contingere tempore periculoſi belli, & ſtrictæ obſidionis alicujus civitatis, præſertim pro iis, qui actu præliantur, & ſimilibus. Lege Dian. *p.10.tr.4.reſ.3.* ubi de hac re fuse tractat, & affert Venerum concedentem, & Nazarium ferè negaotem. Lege item in ſimili Caramuelem. *to.1. Theolog. Regularium à nu.2056.*

Translatio Jejunii.

16 INquires tertiò: qoid de translatione? Reſpondeo, Epiſcopus etiam transferre poteſt Jejunium indictum ab Eccleſia, & multò magis impoſitum ab Epiſcopo, ſeu ſuo anteceſſore de uno die io alium; ſi id, vel populi neceſſitas, vel ſolemoitas feſti poſtulat; ut certe factum eſt ab Archiepiſcopo (non enim conſtat, ut aliqui putant, factum eſſe cum conſenſu, & expreſſa liceotia Summi Pontificis) Panormi, ubi Jejunium vigiliæ Sancti Jacobi translatum eſt in diem præcedentem, quia io illa vigilia incidit feſtum Sanct. Chriſtinæ Patrooæ Principalis Civitatis. Quare idem poſſet diſponere Epiſcopus, quando vigilia Sancti Mathię incideret io feriam ſecundam, vel tertiam Bacchanalium, & Epiſcopus adverteret, homines ſuæ diœceſis eſſe proclives ad frangendum ejuſmodi Jejunium. Ita Laym. *lib.4. tr.8.c.3. n.9.* quem ſequitur Diana, *p.3.tr.6, reſ.66.* Ratio aotem eſt, quia ad Epiſcopum pertinet adhibere remedia, ne ſuę oves facilè peccent ex Trid. *ſeſſ.21.c.1. de reformatione;* hæc enim eſt juſtiſſima ratio ejuſmodi translationis. Sicuti per totum Orbem fuit juſta cauſa, cur Urbanus VIII. tranſtulerit io diem aotecedentem Jejunium vigiliæ S. Jo: Bapt. quando hoc incidit in diem feſtum SS. Corporis Chriſti, ut diximus *ſup.c 9.*

17 Docet prætereà Quintanad. *t.2. ſing. tr.9. ſin.19.* in caſu hujus traoslationis Jejunii debere etiam traosferri officium in diem antecedeotem, ideſt, io diem, qui præcedit feſtum Corporis Chriſti, quia connexorum eadem eſt ratio. Parique modo addit *ſing.20* transferendum eſſe officium, ſi quando ſimili modo transferatur Vigilia S. Mathiæ. Sed notat, ſi dies, in quem transfertur Jejunium, ſit occupatus feſto duplici, aut ſemiduplici, non eſſe transferendum officium talis feſti.

18 Quid in confirmationem dictorum afferat Gobat *in Alphabeto ſacri audiendi à n.113.* non erit inutile hic ſubſcribere, quamvis non pauca nos modò docuerimus.

Is ergo proponit duas quæſtiooes circa dictam Vigiliam S. Mathię. Alteram, ao quando feſtum dicti Apoſtoli occurrit ipſo die Cinerum, poſſit vigilia, Jejuniumque antecedens transferri in alium diem, & quem? Alteram, ao quando dicta vigilia incidit in diem lunæ, poſſit item in alterum diem transferri, & quem? Reſpondet autem, in hunc ferè modum.

19 Ad primam dico in primis, in hujus Germaoiæ Epiſcopatibus *anno* 1621. *& anno* 1632. quando feſtum S. Mathiæ incidit in feriam quartam Cinerum nonnulli Epiſcopi nihil planè mutaveruot (adverte in noſtra diœceſi Panormitana oihil fuiſſe mutatum.) Alii, illique plures tranſtulerunt jejunium ante quinquageſimam. Alii feſtum tranſtuleruot in feriam quintam poſt Cineres, & conſequenter vigiliæ Jejunium penetraruot cum Jejunio Cinerum.

20 Dico deinde, mihi placet judicium cujuſdam Doctoris Theologi Pragenſis, qui litteris ad me datis, approbavit translationem dictæ vigiliæ in diem Cinerom juxta id, quod fecerunt prędicti oltimi Epiſcopi; ſicut enim feſtum quoad officium tranſertur in feriam quintam ſic vigilia in diem antecedentem rectè transferetur.

21 Dico prætereà. Si alicubi ſit facta ejuſmodi translatio, eſt ſervanda, quia ſupponendum, io ea diœceſi eſſe periculum, ne major pars peccet, non ſervando Jejunium. Ceterùm ubi facta non eſt, concedenda oon erit, qoia plerumque diſcordiam pariunt novitates *c. cum inter de conſuetudine*; & quia non ſemper aderit periculum prædictum apud majorem partem populi, nam de paucis non eſt habenda ratio.

22 Dices. Non eſt præſumendum Summum Pontificem habere taotam rationem dierum Bacchanalium, io quibus nimia vivendi licentia graſſatur, ut velit propter illos approbare prædictam vigiliarum mutationem. Ita argumentatur Raynaudus *in Hierarch. Spir. lib.1. ſect.3. pu.1.n.35.* qui negat hujuſmodi poteſtatem Epiſcopis. Sed facile reſponderi huic rationi poteſt; non enim præſumimus, ipſum approbare ejuſmodi mutationem, ut vivendi illam turpem licentiam approbet, ſed ut amoveatur periculum peccatorum; ideſt, violaodi vigilias. Quare ſicuti pertinet ad Summum Pontificem toti Eccleſiæ providere, ubi tale periculum appareret, ita ad Epiſcopum, ſi in ſuo Epiſcopatu illud periculum eſſe adverteret.

23 Ad ſecundam quæſtionem, quando ſcilicet vigilia S. Matthię incidit in diem lunę Bacchanalium, dico, ubi apparet dictum periculum, poſſe vigiliam quoad Jejunium transferri in ſabbatum præcedens; ſi enim Urban. VIII. declaravit; quando vigilia S. Jo: Baptiſtæ occurrit in feſto Corporis Chriſti, eam eſſe anticipandam. Similiter ſi Ratisponenſes vigiliam omnium Sanctorum non celebrant ultimo die Octobr. nempè, qui eſt ſacer. S. Volfango, Patrono diœceſano, ſed die antecedenti; cur Periculum longè plurimorum peccatorum mortalium, partim ex malitia, partim ex infirmitate omittendorum, non præbeat Epiſcopo in caſu noſtro juſtam cauſam faciendi illam anticipationem, ſicuti fecerunt prędicti Epiſcopi *nu.19.* relati?

CAPUT XII.

De cooperantibus cum non Jejunante.

1 NOo eſt dubium, peccari mortaliter ab eo, qui miniſtrat cibos vetitos Fideli ad finem, ut hic in die Jejunii non jejunet. Id enim clarè eſt intendere directè rem mortaliter peccaminoſam; ſed dubium eſt, quando ejuſmodi miniſtratio ex tali intentione non fiat.

De Patre, & Domino.

2 INquires ergo primò, an Pater, & Dominus poſſint filiis, & familię concedere cibos, ſi animadvertant, filios, & ſervos non Jejunaturos in die Jejunii?

Reſpondeo, duobus modis hos ſe habere poſſe in hac re. Primò, compellendo filios, & ſervos, ut Jejunent, & propterea illis negando cibos. Secuodò, admonendo, modeſteque increpando, ut jejunent. Ad hoc poſterius obligantur Patres, & Domini, quia hi debent curam gerere ſuorum ſecundùm illud *ad Timoth. c.5. Si quis ſuorum, maximè domeſticorum curam non habet, fidem non habet, & eſt Infideli deterior.* Ita Azor. *part.1. lib.7. cap.10. quæſt.12.* aliique. Ad illud prius oequaquam (ut iidem docent) obligantur, quia ipſi non ſunt Prælati, ad quos magis pertinet cura ſpiritualis ſuarum ovium.

3 Ideò Domini, & Patres obligantur miniſtrare ſuis cibos, quamvis advertant eos Jejunia debita non obſervaturos, quia ex una parte eſt res indifferens ejuſmodi miniſtratio, & ex alia ipſi excuſantur ex proprio officio alendi cum debita liberalitate familiam; modò, ut dictum eſt, pro ſua auctoritate moneant, increpentque non obſervantes.

4 Quæres. Poſſuntne Domini licitè imperare laborioſas actiones in die Jejunii ſervis; filiiſve, immò & operariis, quibus conſequenter fiet, ut hi à Jejuoii lege liberentur?

5 Reſpondeo, ſi bona fide Domini procedant, imperando labores, qui communiter imperari ſolent, etiamſi diſſarti valeant, non peccabuot; ut tenet Bonac. *tom.2. diſp. ult. de præcept. Eccl. q.1. p. ult. nu.9.* & Sanchez, *in conſilio lib.5. c.1. du.9. n.2.* quia utuntur jure ſuo, præcipiendo, quæ poſſunt, & conſueta ſuot præcipi; ſervi autem non peccabunt, quia ex officio laboraot, ut ſupra dictum eſt; immò propter eandem rationem poterit quis, ut docet Excobar, *tr.1.c.13. de Jejunio n.3.* operarios conducere cum pacto, ut non jejunent, ne aliàs propter cibi defectum minùs laborent.

6 Ne tamen hioc colligas, poſſe Dominum imperare ſervis, ut laborent in die feſto, quando nulla urget neceſſitas, nec adeſt diſpenſatio, quia tunc laborare io die feſto eſt peccatum: at laborare in die Jejuoii noo feſtivo, peccatum noo eſt, eſto, inde ſequatur, non ſervari à ſervo laborante Jejunium: quare ibi immediatè imperaretur à Domino actio peccaminoſa, non hic; & quamvis ſequatur inde non obſervatio Jejuoii, excuſatur Dominus ex jure ſuo, & ſervi ex ſuo officio, ut dictum eſt.

7 Denique notandum eſt, prædictum Patrem familias non poſſe licitè die in Jejunii parare, vel miniſtrare carnes, multò minus, ad illas comedendas, ſubditos ſuos iovitare, quia tunc, ut ſupponimus, peccarent ſubditi, & iovitati comedendo carnes; & ex alia parte ſola ratio alendi familiam, vel quid ſimile, non eſt proportionata cauſa ad cooperandum cum illis quoad manducandas carnes, quas cum tanto rigore univerſalis vetat Eccleſia.

De filiis, ſervis, amicis.

8 INquires ſecundò, quid de Filiis, Servis, & Amicis in ordine ad Parentes, ad Dominos, & ad Coamicos?

Reſpondeo quoad priores, hoc eſt, famulos, filioſque, ſimileſque ſubditos; dico, poſſe eos, Patribus, vel Dominis frangentibus Jejunium ſcienter, cibos parare, ac admioiſtrare, Ita Azor *p.1.l.7. capit. 31.q.11.* quia hæc ex una parte ſuot opera ex ſe iodifferentia; & ex alia filiationis, & famulatus ratio ipſos ſatis excuſat. Nota, quòd ſola hæc ratio non ſufficit pro carnibus, quando eſt certum, quòd Pater, & Dominus mortaliter peccant, eas comedendo; nam, ut excuſentur in hoc, major cauſa requiritur, hoc eſt, notabile damnum periculi gravis, quod prudenter timerent incurrere, ſi illas non miniſtrarent.

9 Quoad poſteriores, ideſt, quoad Amicos; dico caſum, de quo dubitari poteſt, in hunc ferè modum figurari. Titius homo prædives expectat hoc ſero veſpere diei Quagrageſimę Cajum ſuum perfamiliarem cum ſuo frequenti comitatu; quare parat liberalem cęnam; dubitat tamen vehementer, multos ex comitatu manè comediſſe, atque timet, ne ſerò iterùm comedendo frangant Jejunium; poteſt licitè cęnam præparare, & offerre?

Ad id dico quatuor. Dico primò cęnā exhibere directa intentione, ut

ne, ut hoſpites cum violatione Jejunii cœnent, Titium licitè nequaquam poſſe, quia id eſſet, velle, eos hic, & nunc peccare.

Dico ſecundò poſſe licitè (cum cautione mox dicenda *in dico* 3.) præparare cibos non, animo, ut hoſpites, & amici oblata acceptent, & complete cœnent; ſed animo, ut ſigna ſuæ amicitiæ, & liberalitatis appareant; nullo tamen modo poteſt cogere; nam hæc oblatio apparet merum urbanitatis ſignum eſſe, & invitatio ad legitimum jentaculum, quæ eſt actio ex ſe indifferens, & ipſe excuſatur à ratione officii ſuæ amicitiæ; coactio verò ad plenè cœnandum urgeret amicos ad actionem pravam, hoc eſt, ad violandum præceptum Eccleſiæ.

Dico tertiò. Quoniam verò res hæc eſt plena periculi peccandi; ideò Titius, ſi nec inurbanitatem ſibi exprobandam, nec aliud malum timeat, obligatur ex charitate oſtendere, ſe ex parte ſua præparaſſe quidem cibos, atque offerre; cęterùm quiſque propriæ conſcientiæ conſulat in hunc ferè modum dicens: Domini mei, ego officio meo inſervio, quilibet autem, quid ſibi liceat, conſideret.

Dico quartò, carnes nullo poſſe modo à Titio præparari, vel offerri; quia nec ratio amicitiæ, nec ratio hoſpitis cauſa ſufficiens eſt ad offerendas, vel præparandas illo die vetito carnes: Lacticinia autem hic, ubi eſt communis uſus Bullæ Cruciatæ, poſſet præparare, & offerre, cum ſimili cautione, quam modò diximus; ut ſcilicet quiſque ſumat illud, quod ſibi licitum erit.

De Cauponibus, & vendentibus cibos.

10 INquires tertiò, quomodo ſe gerere debeant caupones, & vendentes cibos tempore Jejunii cum ementibus non jejunaturis.

Reſpondeo, ut huic quæſtioni faciam ſatis plures, varioſque caſus eſſe diſtinguendos.

Primò. Certum ſit, quando probabiliter caupo, vel vendens cibos quadrageſimales judicat, ementes non violaturos eſſe Jejunium, poſſe licitè iis miniſtrare, parare, immò eoſdem invitare ad emendum, quia ſic non cooperatur ad ullum peccatum.

11 Secundò. Quid, ſi dictus caupo, vel vendens cibos quadrageſimales ſolùm dubitet, an Jejunium ſi violaturi ſint, comedendo plures dictos quadrageſimales cibos?

Reſpondeo, poſſe etiam licitè, quia nemo præſumendus eſt malus, niſi contrarium conſtet; quare tunc non debet caupo, vel vendens putare, illos peccare velle, & conſequenter licitè miniſtrare poterit, & vendere.

12 Tertiò. Quid, ſi dictus vendens cibos quadrageſimales probabiliter, vel certò ſciat, ementes Jejunium violaturos?

Reſpondeo cum Sanch. *lib. 5. conſ. c. 2. dub.* 6. & cum Dian *p. 1. tr* 9. *reſ* 38. etiam tunc ſatis probabiliter poſſe licitè. Ratio hujus conceſſionis illa eſt, quia ſcilicet ea miniſtratio, immò ultronea invitatio non fit à caupone, vel venditore directè alliciendo ad non Jejunandum, atque adeò non fit ad alliciendum ad peccatum, ſed ad lucrum expiſcandum; idque ſciunt, probèque noſcunt ementes, & ex alia parte illa ſubminiſtrandi, atque invitandi actio opus eſt ex ſe indifferens, cùm poſſint illi cibi emi ad licitum uſum.

13 Dices. Ejuſmodi emptio conjungitur cum peccato tranſgreſſionis præcepti Jejunii, ergo conjungitur cum peccato; trafgreſſio enim illa peccatum eſt. Reſpondeo, conjungi quidem ſed ex malitia ementium, nam venditores excuſantur propter ipſum officium, quod ipſi ſine fraude exercent, dum legales cibos, de quibus nunc loquimur, vendunt.

14 Eoſdem caupones poſſe, nolle recipere eos apud ſuum hoſpitium; qui veſpere cœnaturi non ſunt per plenam refectionem, modò ex circumſtantiis illud nolle non æquivaleat coactioni, probabilis eſt ſententia; tunc enim non compellunt ad plenam cœnam, ſed utuntur jure ſuo, quo hoſpites alliciant ad divertendum in ipſorum hoſpitia. Cujus rei conjectura eſt, quia ii poſſent, ſi vellent, ſolùm plenè de veſpere cœnare, non præmittendo plenum, ſeu perfectum prandium, & ſic poſſent prædicti hoſpites Jejunium nequaquam violare. Quapropter ſenſus prædictorum cauponum eſt ferè hujuſmodi: ſi tu velis apud me divertere, manè à cibo plenæ refectionis abſtineas, cœnaturus poſteà apud me veſpere. Si autem id tibi non placeat, de alio hoſpitio tibi conſule.

15 Quartò. Cùm dictum ſit de vendentibus cibos legales, emergit dubitatio duplex. Prima, quid ſentiendum ſit de caupone vendente, ac miniſtrante lacticinia in diebus vetitis? Secunda, quid de vendente, ac miniſtrante iiſdem diebus carnes?

Reſpondeo, hic ubi promulgatur Bulla Cruciatę (quantum pertinet ad primam dubitationem propoſitam) idem eſſe ſentiendum, quod diximus hactenus de venditionibus, & miniſtrantibus cibos quadrageſimales. Ratio eſt, quia ſenſus offerentis ſemper, ubi ea promulgatur, intelligitur conditionatus, ut ſcilicet ea lacticinia quis comedat, ſi licitè poteſt. Quid, ſi certò ſciatur, accumbens carere Bulla, & tamen ſine neceſſitate, ſeu ſine juſta cauſa ea ſit manducaturus? Reſpondet Thom. Sanch. *lib. 5. conſil. c. 5. dub.* 16. *num.* 3. docet, non poſſe licitè, quando eſt dubium, an accumbens fruatur privilegio Bullæ Cruciatæ, quia poſſeſſio ſtat pro præcepto, & excuſatio eſt dubia, ut ſupponimus.

Hinc ergo ſequitur, multò minùs licitè poſſe, quando eſt certum, quòd Bullam, vel ſimile privilegium, vel neceſſitatem non habeant. Sed profectò, ſi ſit dubium, poteſt, quia in dubio nemo eſt judicandus immemor eſſe ſuæ ſalutis. Recole ea, quę diximus *c.* 10. *n.* 21. At ſi ſit certum, quòd non habeat, non poterit, niſi juſta, ac proportionata cauſa urgeat, qualis non eſt ipſum officium cauponis, ut erat *n.* 12. ſufficiens cauſa pro vendendis cibis legalibus; quia tunc ſine cauſa excuſante eſſes offendiculo ipſi proximo ad illud peccatum quod facilè removeri poſſet, quando cauſa nulla ad ea miniſtranda te cogit; cauſa enim nulla judicatur eſſe illa, quæ ſufficiens non eſt.

Dixi (*ubi promulgatur Bulla Cruciatæ*) nam ubi ea non promulgatur, idem fere ſentiendum eſt, quòd mox dicemus de cernibus.

16 Quintò. Quid de vendentibus carnes dicto tempore Jejunii, deque cauponibus eas parantibus, vel miniſtrantibus? Idemque quæritur de lacticiniis in iis regionibus, ubi Bulla Cruciatæ nequaquam promulgatur.

17 Reſpondeo afferendo ea, quæ habet de hoc argumento Loth. *tr. 19. q. 1. art. 8. In locis Catholicis, ait, grave peccatum eſt, caupones apponere carnes in menſa hoſpitum ſuorum in die Jejunii, & graviter punietur, ſi quis indifferenter id faceret, quia id cenſetur quadam tacita profeſſio hæreſis, cùm hæretici valde calumnientur præceptum S. Eccleſiæ de abſtinentia à carnibus.*

Dixi (indifferenter) nam conceditur in aliquo caſu particulari ratione evidentis neceſſitatis, provenientis ex infirmitate, vel ſi nihil aliud ſuppeteret, vel ſi aliquis ex hoſpitibus, qui videretur fide dignus, diceret, id ſibi à ſuperioribus indultum. Hactenus Loth.

18 Vendentes tamen (licet non parando, nec miniſtrando, nec invitando) lacticinia, ut etiam carnes in diebus vetitis, ubi pro lacticiniis non promulgatur Bulla in locis Catholicorum, tunc ego excuſarem, quando non indifferenter pro omnibus, ſed infirmis, & ęgrotantibus venderent; nam cęterum in locis Catholicorum non videtur eſſe ſufficiens cauſa ipſum officium vendendi res comeſtibiles; ſolùm enim hoc officium concedit, poſſe vendere Quadrageſimalia, non autem lacticinia, vel carnes, ut dictum eſt *n.* 12. Sanè in noſtra diœceſi nemo vendere publicè poteſt carnes in diebus vetitis, niſi cum licentia Archiepiſc. vel Vicarii. Sed redeo ad Loth, qui ſic pergit. *In locis verò hæreticorum, ubi paſſim ſolent ab aliis apponi, id licitum eſſet cauponi Catholico, poſitis duabus conditionibus (præciſo ſemper contemptu Religionis.) Prima, ſi non poſſit recuſare ſine notabili ſuo incommodo, ut ſi alioquin ab hoſpitibus eſſet deferendus ad Magiſtratum, quia id per ſe malum non eſt, ſed quid indifferens, ergo ſuppoſita legitima, & proportionata cauſa id fieri poteſt ſine peccato: qua ratione excuſantur ancillæ Dominorum hæreticorum, quæ diebus Jejuniorum coquunt carnes, & cœnam parant, quia id ſine notabili ſuo incommodo detrectare non poſſunt: nam ſi poſſent, deberent certè, illos Dominos deſerere, & alium Catholicum invenire. Secunda, ut caupo dictus non apponat carnes niſi petantur, non enim ingeri poſſunt non petentibus, quia hoc eſſet ad illicita invitare, niſi fortè apponat ſimul carnes, & piſces, relicta cuique poteſtate eligendi, ut faciunt plerique Catholici inter hæreticos.* Hactenus Loth.

CAPUT ULTIMUM.

VARIA DE JEJUNIO.

Nonnulla, quæ in ſuperioribus locum vel non habuerunt, vel inter ſcribendum exciderunt, hic aſſuere, ad hujus tractationis abſolutum complementum, non gravabor.

De Jejunio in pane, & aqua.

1 INquires primò. Qui vovit Jejunare in pane, & aqua; vel cui impoſitum eſt pro pœnitentia ſuorum peccatorum ſimile Jejunium à Confeſſario, quantum vini bibendo mortaliter peccabit.

2 Reſpondeo. Hac in re videtur Caſtropalaus, nimis laxè eſſe loquutus *tom. 3. tr. 15. dub. 12. n. 27.* dum docet, votum abſtinendi à vino obligare ſub gravi culpa in ea quantitate, quæ vino temperatè utentibus ſufficeret pro una comeſtione; quaſi abſtinendum à minore, non obligetur graviter, quia hæc, ait, cenſenda parvitas materiæ, quæ non parit obligationem mortalem, ſed tantummodò venialem. In hoc argumento de Jejunio, quia, ut ſupra vidimus, obligatio de Jejunando non eſt tanti rigoris, nimis, inquam, laxè; Si quis enim quater bibat vinum, aqua de more regionis dilutum in prandio, temperatè bibet, ergo ſequitur ex placito Caſtr. quòd ii, cui non liceret vinum propter votum, vel pœnitentiam bibere, poſſet ſine gravi culpa illud bibere bis, vel ter. Id certè mihi improbabile videtur. Ego igitur ſemel, modo, ſeu more dicto, bibere, non putarem grave, ſed pluries, puto eſſe omninò grave, atque adeò eſſe peccatum mortale ei, qui tale votum emiſit, vel cui talis pœnitentia legitimè fuit impoſita. Neque id durum alicui videatur: nam idem Caſtrop. (neſcio, an ſibi cohęrens) dixerat *ib. n.* 19. ſeu ſuppoſuerat, ſemel bibendo vinum, frangi Jejunium promiſſum in ſolo pane, & ſola aqua.

Non

Digitized by Google

Non potens Jejunare in pane, & aqua, ad quid teneatur?

3 INquires ſecundò, ſi ille, qui in pane, & aqua Jejunare vovit, non poteſt propter aliquam gravem cauſam ex illis, quas ſupra latè declaravimus, ſic Jejunare, obligabiturne Jejunare, cum piſcibus, aliiſque cibis legalibus, addito vini potu ſibi neceſſario?

4 Reſpondeo. Obligabitur: immò ſi nec cum his, vel ſimilibus Quadrageſimalibus obſoniis poteſt, obligatur cum lacticiniis Jejunium ſervare. Ratio eſt, quia acceſſorium ſequitur principale, non verò contra, ut eſt commune pronunciatum in utroque jure. Cùm igitur ex mente communiter voventium, vel Confeſſariorum pœnitentiam hanc imponentium (niſi aliud expreſsè intendatur à vovente, vel explicetur ab imponente) promittatur, vel imponatur principaliter Jejunium, ſi illud ſervari aliquo modo poteſt, omninò debet.

5 Propter eandem rationem, ſi cum voveris Jejunium in pane, & aqua, tu tamen hora conſueta alios cibos quadrageſimales (certè cum peccato, quia ſic tuum votum non ſervaſti) adhibueris, adhuc teneris ad Jejunium, quia jam remanet ſubſtantia Jejunii, quæ ſic ſervari à te poteſt.

6 Quòd ſi Jejunare nullo modo poteris, tunc profectò non te obligo ad abſtinendum à prædictis cibis, ſive legalibus, ſive lacticiniis, immò nec à carnibus, ſi ejuſmodi Jejunium debebat fieri in diebus non vetitis. Id quod docet Layman, *libr.4. tractat.3. capit. 2. numer.*3. Et ratio eſt, quia abſtinentia ab illis acceſſoria ad Jejunium erat: quare excuſatus à principali non obligaberis ad acceſſorium.

7 Dixi autem (niſi aliud expræſsè intendatur, vel explicetur:) nam ſi in tuo voto intendas, te velle Jejunare præcisè ſub hac forma (ſine vino, ſine piſcibus, ſine aliis obſoniis præter panem, & non ſub alia;) vel ſi idem tibi explicet Confeſſarius, dum ſimilem pœnitentiam tibi imponit, certè illa forma ſemel, quamvis cum peccato violata, ad aliam ex vi voto, vel pœnitentiæ non obligaris, quia illam voviſti, vel acceptaſti, & non aliam.

An toties peccatur, quoties in prædicti voti die bibitur vinum?

8 INquires tertiò, an toties peccem, quoties vinum bibo in die, quo Jejunium in pane, & aqua vovi, vel acceptavi; idque bibam in notabili quantitate aliqua; nam cæterùm pro nihilo parum reputaretur, & ſolùm tunc peccaretur venialiter, niſi fortè tam paucas guttas vini bibam, ut moraliter ita nihilum reputaretur, ut ne peccatum quidem veniale committerem; id enim jam ſcio es doctrina in ſuperioribus non rarò allata. Et ſanè hoc, quod inquiris, idem eſt, ac ſi quæreres, utrùm ſi vinum biberis, atque adeò quoad hanc circumſtantiam votum, vel pœnitentiam violaveris, poſſis licitè, ſine novo peccato, vinum iterùm, iterùmque bibere, poſito quòd aliud in contrarium non intenderis, vel acceptaveris?

9 Reſpondeo, hac in re duas eſſe DD. ſententias. Affirmat licitè poſſe Sanch. *lib.4. in Decal.c.*11.*n.*41. quia per abſtinentiam vini ſemel violatam redditur pro illo die impoſſibilis dicta abſtinentia vini. Negat Caſtrop. *tom.*3.*tr.*4.*diſp.*1.*punct.*12.*n.*10. quia intentio, ait, voventis videtur Jejunio abſtinentiam vini pro ſingulis horis totius diei affixiſſe.

10 Ego aſſentior Sancio, ſi ſermo ſit de voto, vel acceptatione jejunandi in pane, & aqua. Caſtropalao autem, ſi ſit ſermo de voto, vel de acceptatione abſtinendi eo die à vino, nam licèt in his duobus votis magna affinitas videatur eſſe; nihilominus, quia in altero eſt negatio bibendi vinum, quæ eſt malignantis naturæ, atque adeò omnia prorſus excludens; in altero eſt affirmatio bibendi aquam, videtur adeſſe non ſpernenda diverſitas, quam innuiſſe ſatis, ſuperque ſit, quamque diligentiùs examinandam Theologis ſcholaſticis relinquimus.

11 Illum ſcrupulum denique à te amovet Azor. *p.*2.*lib.*11.*c.*10. te Sacerdotem ex voto, vel ea pœnitentia Jejunantem in pane, & aqua non agere contra tuum votum, vel pœnitentiam, quamvis in ſacro ſumas utramque ablutionem, de more ſumi ſolitam. Sicuti neque contra illud agere, ſi eſſes laicus, & poſt communionem vinum ſumat in ea quantitate, quę de more in aliquibus Eccleſiis præberi ſolet communicantibus.

12 Quæres per hanc occaſionem. Quid, ſi quis Sacerdos obligatus Jejunare in pane, & aqua, notabilem vini quantitatem ultra modum conſuetum conſecraret, illudque aſſumeret; reuſne eſſet fracti voti præter peccatum irreverentiæ commiſſum contra morem Eccleſiæ, tantam quantitatem vini conſecrare nunquam uſurpantis?

13 Reſpondeo, hunc Sacerdotem præter peccatum irreverentiæ, eſſe etiam fracti voti reum. Sicuti item, ſi extra unicam de more plenam in meridie refectionem, in communi Jejunio aſſumeret notabilem quantitatem SS Corporis in multis conſecratis particulis. Ratio reſponſionis eſt, quia quamvis ſubſtantiam vini, & panis tunc non ſumeret, quæ tota in hoc Sacramento abeſt, tamen aſſumit talia panis, & vini accidentia, ut mox iis corruptis, ac Chriſti Domini præſentia remota, mutentur in chylum, nutriantque perfectè; ſicuti quilibet communis panis, & commune vinum: id quod eſt directè contra naturam Jejunii, petentis macerationem carnis, & modicam nutritionem, quæ omnia latè Theologi paſſim explicant, & quoad noſtram reſponſionem ſic tenet Diana *loco mox citando*.

14 Quæres iterùm. Quid de Jejunio naturali? Si quis e.gr. ſumeret vini, paniſve conſecrati aliquam quantitatem, eſſetne Jejunus, ut ſic communicare iterùm poſſet eodem die? Id certe ex conceſſione Eccleſiæ, ritè, & cum laude facit Sacerdos in ſecunda, & tertia Miſſa Natalis Domini, & Parochus, qui duabus Parochiis inſervit in caſibus alibi explicatis, & in caſu dandi Viaticum moribundo ex probabili ſententia, ſi deficiant particulæ præconſecratæ. Sed petitio præſens eſt de aliis caſibus, & abſolutè. Quare, ſi quis e. g. etiam laicus poſt peractam communionem iterùm eodem die communicaret, is peccaretne contra prohibitionem Eccleſiæ bis communicandi in eodem die, an etiam contra prohibitionem communicandi poſt cibum aſſumptum? cùm enim SS. Chriſti Corpus, & Sanguis non contineat ſubſtantiam, panis, & vini, atque adeò non ſit cibus, nec potus uſualis, videtur is poſt illa aſſumpta eſſe omninò Jejunus.

15 Reſpondeo, Fagundez apud Dianam. *par.*11. *tr.*6. *reſ.*18. & propendet ipſe Diana, cenſet, peccare etiam contra prohibitionem communicandi poſt cibum, quia pro die Natalis Domini, & pro aliis illis caſibus eſt privilegium conceſſum ab Eccleſia, quod in aliis caſibus non ad eſt.

16 Thomas autem Hurtadus, & Amicus apud eundem Dianam cenſent, non peccare contra Jejunium naturale, quia verè tunc non aſſumitur ſubſtantia cibi, ſed SS. Chriſti Corpus. Nec obſtat, inquiunt primò, quòd nutriat, quia non nutrit, ut panis, ſed ut Corpus Chriſti. Nec obſtat ſecundò, quòd ſequeretur, eum non frangere Jejunium, qui præter refectionem meridiei aſſumeret multas particulas conſecratas; non obſtat, inquiunt, quia multæ particulę, quamvis conſecratę, nutriunt, atque adeò ſunt Jejunio Eccleſiaſtico contrariæ, cùm id ſit contra finem Jejunii Eccleſiaſtici. At ſumptio particularum conſecratarum non eſt contra finem præcepti, quæ eſt reverentia debita tanto Sacramento, atque adeò non eſt contra finem Jejunii naturalis.

17 Mihi videtur probabilior ſententia Fagundez. Ratio eſt, quia non poteſt negari, aſſumi cum ipſo Chriſti Domini Corpore accidentia, quæ mox mutanda ſint in chylum. Eccleſia autem in reverentiam ejuſdem Domini vult, ut ipſe idem Chriſtus non inveniat ſtomachum pręoccupatum, in quo ſcilicet eodem die fuerit materialis, & nutritivus Corporis chylus.

18 Quare parum facit ad intentum adverſariorum, quòd particulæ conſecratæ non nutriant, ut panis; ſatis enim pro nobis eſt, quod nutriatur: præterquam quòd, illud, quod adverſarii docent, quòd nutriant, ut Chriſti Corpus, neſcio, an ritè dictum ſit, quia non eſt Chriſti Corpus, quod nutrit, ſed accidentia, quæ mutantur in chylum, modo ſupradicto. Atque hinc etiam ſequitur, quòd, poſito quòd; modo explicato, accidentia nutriant, non poſſit evitari irreverentia, quæ ex inſtituto Eccleſiæ judicetur fieri Chriſto Domino, invenienti ſtomachum, veluti præventum eodem die à præaſſumptis accidentibus, eorumque effectu, quo corpus nutriatur.

Jejunium in ſolo pane, an admittat paſtillos ex ſola farina?

19 INquires quartò an peccet is, qui vovit ſolùm panem comedere, ſi eodem die voti alia eſculenta ſumat ex ſolo frumento, vel ſola triticea farinâ confecta, qualia ſunt, quæ ab Italis, vel Vermiculi, vel maccherones appellantur, vel quales eſſent pultes ex ſolo cremore frumenti (vulgò ex amido) nulla alia re commixta? Ratio dubitandi eſt, quia ſic videtur, & ſic non videtur, is ſubſtantiam panis aſſumere.

20 Reſpondeo peccare. Ratio ſumenda eſt ex intentione communiter voventium; qui, dum Jejunium in pane, & aqua vovent, ſolo pane communi, & ordinario ſe fore contentos promittunt; niſi expreſsè aliud intendant; atque illa edulia, quamvis ea triticea farina compacta, longè aliud ſunt in uſu, & exiſtimatione hominum, quàm panis communis; ergo &c.

21 Illud nihilominus facilè huic concedo, ut poſſit is panem ordinarium in aqua coquere, & hoc modo coctum comedere, quia ſic non ſe extrahit à communi pane. Quare, ſicuti poſſet panem prædictum communem ad prunas aſſare, aſſatoque tunc veſci, quod nemo negat; ſic poterit aqua elixare, elixatoque frui.

Quantitas lacticiniorum in veſpertino jentaculo.

22 INquires quintò, cùm *ſup. c.*6.*n.*23. dixerimus, poſſe probabiliter licitè, in veſpertino jentaculo Jejunii aſſumi non quidem ova (hæc enim omninò excluſimus *ib. n.*24.) ſed alia lacticinia, quando ſcilicet ea poſſunt comedi manè in plena refectione, remanet

Digitized by Google

manet difficultas quoad eorum quantitatem, ſeu menſuram pro dicto jentaculo.

23 Reſpondeo: & quidem inquiri poteſt de quantitate parva, de mediocri, de magna.

24 Quoad parvam, ideſt, illam, quæ conſtituat in hac re parvitatem materiæ, dixi ibidem à Leādro alios citāte, concedi ſine mortali menſuram dimidiæ unciæ plus, minus, id quod ibi ſatis explicatū eſt; & confirmari etiam poteſt ex dictis ſupra *c.5. n.39.* Quare dicta, ibique explicata caſei quantitas poterit licitè adhiberi in jentaculo illius, qui ex privilegio, vel diſpenſatione lacticiniis veſci in Jejunio poteſt.

25 Quoad mediocrem, de qua ego locutus ſum *dicto cap.6. numer.* 23. ſum enim locutus abſolutè de caſeo, ſimilique lacticinio, eo modo, quo caſeus comedi pro obſonio ſolet communiter in uſu humano: qui communis uſus non uſurpat comedere caſeum, vel butyrum, vel quid ſimile jentaculo, niſi cum pane; dico, quantitatem lacticiniorum, quæ poteſt permitti in jentaculo Jejunii admittentis ſive ex privilegio, ſive ex legitima conſuetudine dicta lacticinia; dico inquam, hanc quantitatem menſurari debere ab hoc eodem communi uſu: ut ſcilicet in hac opinione, quæ concedit lacticinia habenti e.gr. Bullam, tantum caſei e. grat. in talis Jejunii jentaculo poſſit licitè comedi, quantum adhiberi regulariter ſolet à faciente jentaculum cum proportionato pane. Cùm igitur, qui octo unciarum jentaculum etiam extra Jejunium facere velit, ſoleat ad ſummum quartam plus, minus caſei partem adhibere, ita ut ſex unciis ex pane cum dimidia addat pro obſonio unam unciā cum dimidia ex caſeo, ſequitur, quòd in veſpertino Jejunii prædicti jentaculo, ſecūdùm hanc opinionem poſſit quis habens Bullam, vel privilegium, comedere uncias ſeptem ex pane, & unam ex caſeo plus, minuſve. Hanc menſuram, mediocrem appellavi; intellige ſemper de uncia Romana, quam mercātoriam aliqui appellant, & nos Siculi unciam (*alla ſottile.*)

26 Quoad magnam, de qua ego nec *loc. citat.* nec *alibi* loquutus ſum, quę eſt illa menſura excedens uſum caſei communem, qualia eſſet, ſi quis vellet totas uncias octo conceſſas pro jentaculo, aſſumere in caſeo, in butyro, in lacte; id, quod nimis eſſet extraordinarium; quis enim pro jentaculo etiam extra Jejunium, ſumit octo uncias ex ſolo caſeo, vel butyro? Idemque certè eſt propter paritatem rationis de ſumente majorem partem notabiliter ex caſeo, quā ex pane. De hac igitur quantitate, quam magnam appello; & de qua, ut dico, nunquam locutus ſum, aſſero, mihi videri improbabile, illam licitè ſumi poſſe in jentaculo Jejunii. Ratio eſt, quia caſeum admittimus, & *loc. cit.* ut probabile admiſimus in ea quantitate, & eo modo, quo in ſecundis menſis adhiberi ſolet; at tunc ſolùm ſolet ſumi in parva, vel ad ſummum in prædicta mediocri quantitate, ipſo uſu, ſervantibus omnibus, illud medicorum: Caſeus eſt ſanus, quem dat avara manus.

27 Scio nihilominus videri etiam hanc magnam quantitatem concedi à Marco Vidal, *in Arca Theologica tit. de Jejunio Inquiſ.* 1. *numer.* 140. qui, dum concedit dicta lacticinia in dicto jentaculo pro habente privilegium, ſic addit. Ratio eſt, quia iſti ſunt cibi leves parum famem ſedantes, unde plus fames ſedatur ſumendo nuces, panem, legumina, & alios ejuſmodi cibos, quàm ſumendo eandem quantitatem ex dictis lacticiniis. Hæc ille. Quod idem poſſet confirmari ex doctrina ejuſdem Marci, *ibidem numer.* 125. allata, quòd nimirum in veſpertina collatiuncula, quæ fuit introducta ex conſuetudine, non tam ſit attendenda qualitas, quàm quantitas.

Scio item idem colligi poſſe ex Paſqualigo, qui *dec.* 114. ſine ulla diſtinctione, vel limitatione concedit, eum qui aliàs licitè comedit mane lacticinia, poſſe veſpere pro jentaculo eadem comedere. Scio, inquam, hæc, ſed his acquieſcere propter rationem à nobis modò dictam nequaquam poſſum.

Jejunium ſervatum in uno loco an repetendum in alio?

28 INquires ultimò an ſi ſervavi Jejunium juris communis in uno loco, obliger aliquando illud ſervare in alio? Panormi e. gr. Jejunatur die Mercurii e. grat. pro feſto S. Iacobi, ſi hoc incidat die veneris, quia die jovis eſt ſolemnitas Sanct. Chriſtinæ Patronæ; at Monregali jejunatur die jovis. Si ego jejunavi die mercurii Panormi, ſed die jovis moto domicilium cum animo morandi Monregali, obligorne iterùm ibi jejunare? Idem quæritur de vigilia S. Bartholomæi in iis locis, in quibus vigilia, & feſtum poſtponitur; & in Quadrageſima in iis locis, in quibus eſt diverſitas Kalendarii?

29 Reſpondet Pontius, *lib. 5. matr. cap. 8. in fine*, ait, te obligari, quia jus commune obligat unumquemque in quocumque loco, ubi illud non ſit abrogatum; at Monregali e. gr. non eſt abrogata obligatio jejunandi in dicta die, & idem de Quadrageſima, ergo, quamquam illam compleſti, adhuc obligaris alibi, ubi non eſt completa, ſi ibi figas domicilium.

30 Nihilominus veram ſententiam puto eam, quam ſequitur Sanchez *lib. 1. in Decal. cap.* 12. *num.* 22. Baldell. *tom. 1. lib 5. diſp.* 35. *num.* 4. aliique cum Verricelli, *de Miſſion. tit. 3. quæſtion.* 88. *nu.* 18. hoc eſt, te non obligari. Ratio eſt, quia præceptum jejunandi, indictum à jure communi, obligat me ſemel jejunare, non autem bis; neque enim Eccleſia præcipit bis ſatisfacere ſuo præcepto, ſed ſemel. Semper autem abeſſe debet ſcandalum, quod facilè vitabitur, ſi adſtantibus dicatur, te jam jejunaſſe, & præceptum impleviſſe.

31 Sed quid contra, ſi nimirum ego, non completa Quadrageſima, accedam ad locum, ubi jam eſt completa, obligorne ibi eam complere; vel vigilia à me nō ſervata, accedam ad locum, ubi vigilia jam ampliùs non ſervatur?

32 Reſpond. Obliget te Merolla, *tom. 2. diſp. 4. c. 3. n.* 557. quia præcepta communia, de quibus loquimur, obligant abſolutè in quocumque loco quiſque ſit. Non te obligat Sanch. *l. in dec. c.* 12. *n.* 30. aliique cum Verricelli *loc. cit. n.* 19. quia in tali loco jam ceſſavit Quadrageſimæ, vel vigiliæ præceptum, atque adeò ceſſavit ejus obligatio, ergo potes, te conformare illi loco, ubi inveniris ſemper remoto ſcandalo. Utraque ſententia eſt probabilis; recole, quæ diximus *cap. 2. n. 27. & 30.*

f A

Digitized by Google

P A R E R G O N

AD QUARTUM ECCLESIÆ PRÆCEPTUM.

DISPUTATIO UNICA.

DE PECCATIS CIRCA CIBUM, ET POTUM.

Omnis virtus, atque adeò temperantia in cibo, & potu conſiſtit in medio, ſeq; removet à vitiis, quæ ſunt per defectum, vel per exceſſum. De his igitur ſuo ordine in ſequentem modum breviter agamus.

C A P U T I.

Peccata in cibo, & potu per defectum.

De nolente cibum ullum ſumere.

1 INquires primò de eo, qui fortè nolit per multos dies, ſe cibo reficere.

2 Reſpondeo, hunc peccare juxta gravitatem damni, quod ſibi contra charitatem propriam infert, non eſſe dubitandum, quia homo non eſt dominus ſuæ vitæ, ſuorumque membrorum, ſed Deus, qui illam conceſſit. At quæſtio eſt de aliquo, graviter infirmo, cui tanta non rarò ſit cibi inappetentia, ſeu nauſea, ut cibum illum ſumere conſtanter reſpuat. Nam de hoc quæritur, an peccet, nihil volendo comedere.

3 Colligo ex DD. mox citandis, me non obligari cibum ſumere, quando valdè laborem in eo aſſumendo, quia cum tanto labore charitas hominem non obſtringit. Hæc enim vita (*ait Io: Sanch. diſp. 46. n.16. excuſans eum, qui ob vitanda tormenta gravia confitetur delictum; ob quam confeſſionem eſt morte plectendus*) hæc, inquam, vita non eſt digna, ut tanto dolore à me conſervetur.

4 Confirmatur, quia infirmus non obligatur ſumere extraordinaria, & magis impenſis conquiſita medicamenta, cùm ſatis ſit, medicinis uti communibus; nec obligatur pati ſciſſionem alicujus partis corporis, adhibendam cum magno dolore, quia cum tanta difficultate non me urget propria charitas; nec cum tantis tormentis (ut dictum eſt) vita mihi à Deo datur conſervanda, ergo pari modo nec me urgebit in illa gravi (ut ſupponi debet) nauſea, & morali quadam cibi ſumendi impotentia.

5 Lege Toletum *de ſeptem peccatis mortalibus c.*60. Navar. *in ſum. c.*23. *n.*128. Guimenium *in Elencho propoſ. fo.*60. Et Victoria quidem *in relectione de temperantia n.*1. ſic habet. Quid, ſi æger ſim, & nequeam potum ſumere, niſi magno cum cruciatu?

Reſpondeo, ſi animi dejectio tanta eſt, & appetitivæ virtutis tāta conſternatio, ut nonniſi per ſummum laborem, & quaſi cruciatum quendam poſſis ſumere cibum, aut potum, jam reputatur quædam impoſſibilitas; & ideò excuſatur ſaltem à mortali, maximè ubi eſt exigua ſpes vitæ, aut nulla.

De voto non comedendi Carnes etiam in periculo vitæ.

6 INquires ſecundò, an, ſi quis voveret perpetuò abſtinere à comeſtione carnium, etiamſi verè eſſent neceſſariæ ad vitam ſervandam, validè voveret, & licitè?

7 Reſpondeo, ſi intelligas pro quacumque circumſtātia, ut ſi e.g. eſſes in loco, ubi aliud tibi non ſuppeteret, niſi carnes, illaſque ni comederes, fame perires; vel ita infirmitate periculoſa laborares, ut niſi illis te reficeres, mortem ſubires, votum hujuſmodi nec validum eſſet, nec licitum; quia eſſet de re mala, & contra præceptum naturale conſervandi vitam. Si verò intelligas his, vel ſimilibus periculis ſecluſis, eſſet validum, & licitum, quia tunc eſſet de re bona, nempè de moderata corporis maceratione.

8 Dices: at Carthuſiani etiam in periculo mortis laudabiliter ſive ex voto, ſive ex pia conſuetudine abſtinent ſemper à carnibus.

9 At de his pari modo affirmo cum Fagundez, *in decal. l.*5. *c.*19. *&* 20. *& cum Azorio, aliiſque*, ipſos debere in periculo mortis omninò carnes comedere, ſi alius aptus cibus abeſt, ut ſi eſſent in deſerto, ubi nonniſi carnes habere ex venatione poſſent; vel ſi opprimerentur aliqua mortali infirmitate, carnes extremè requirente. Verùm, quia regulariter alii ſūt cibi, vel ex vitellis ovorum recentiū, vel ex delicatis piſcibus, vel ex ſimilibus terræ fructibus confecti, qui carnibus æquipolleant, ideò regulariter cum laude, tum in vita, tum in mortis periculo carnes ob mortificationis amorem à menſa repellunt.

Scio, quoſdam cum Io: Sanch. *diſp.* 3. *num.* 7. probabiliter ſentire, etiamſi alii cibi deſint in prædicta neceſſitate, etiam extrema, poſſe, immò & teneri ſuum votum ſervare (ſi tamen votum eſt, ut docet Leſſius *lib.*4 *cap.*3. *dub.*2 nam eſſe ſolùm regulam, atque adeò ad illam non teneri in illo periculo, docet Sanch. *conſil. cap.*2. *dub.* 38.) teneri, inquam, & poſſe non conſervare vitam ad conſervandam religioſam diſciplinam, publicumque bonum, ac fervorem ſuæ Religionis; id quod non eſt ſe occidere, ajunt, directè, ſed indirectè, ut ipſi latiùs explicant.

Comedere, vel bibere ob ſolam voluptatem.

10 INquires tertiò, ſi quis comedat, vel bibat non ex intentione ſe alendi, ad quem finem dati nobis ſunt à natura cibi, ſed ſolùm ad capiendam voluptatem, peccabitne ſaltem venialiter, præſcindendo ſemper à nocumento corporali, de quo dicetur *cap. ſeq.*

11 Reſpondeo, ſeclu ſo dicto nocumento, licere etiam ſine veniali edere, vel bibere ob voluptatem, docet Baſſæus, *Ver. Gula n.*20. & Io: Sanch. *diſp.* 25. *n.*44 quem refert Diana, *p.*3. *tr.* 5. *reſ.* 5. *& p.* 11. *tr.* 8. *reſ.* 35. Ratio eſt, inquiunt, quia non eſt cōtra rationem, quòd quis velit appetitum naturalem ſuis actibus delectari, qui actus non ſunt contra rationem rectam, qualis eſt actus edendi, vel bibendi. Nā ſecus, olfacere res odoriferas audire ſuavē melodiam, reſpicere floribus, herbiſque ornata prata ſolùm ob delectationem, eſſet peccatum veniale, quod dicere, nimis eſſet durum; unde addunt, ſolùm eſſe peccatum, quærere illam delectationem in cibis, quando eſt cum nocumento propriæ ſalutis.

12 Verùm, ne erremus, diſtinguendum eſt. Vel enim loquimur de eo, qui edit, bibitque ob delectationem quidem, non tamen ſiſtendo in ipſa, ſed tantùm comitanter, ſimul eam delectationē ordinando ad ſuſtentationē corporis, vel reſtaurationē ſalutis. Talis eſt ille nauſeabundus infirmus, qui, ut poſſit ſuæ ſanitati conſulere, quærit, deſiderat, petit ea, quæ cum delectatione ſumat, quia, ut cōmuniter fertur, *quod ſapit, nutrit*; ut ſic ſcilicet cibum ſibi utilem, & neceſſarium ſumat. Si de hoc, inquam, vel ſimili loquimur, licitè quis in omnium Doctorum ſententia delectationem in edendo quęrit, quia ad ſuum finem ordinat ejuſmodi delectationem.

13 Vel loquimur de eo, qui ſolùm delectationē ita eligit, ut nullo modo, neque explicitè, neque implicitè ordinat ad finē, ad quem natura deſtinavit comeſtionē, potationemque, hoc eſt, non ordinat ad finem alendi corpus, vel inſtaurandę ſalutis, vel illius conſervandæ. Et tunc cum Paſqual. *dec.* 16. ajo, peccari venialiter. Ratio potiſſima eſt, quia negari non poteſt, aliquam deordinationem eſſe, quidpiam agere, non intēdendo finem inſtitutum à natura; nam certè rationali homini indignum eſt relinquere finem principalem, & ſiſtere in medio inſtituto ad talem finem. Finis autem comeſtionis eſt corporis ſaluti providere per delectationem illam, tanquam per medium; ergo &c. Ita S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 148. Ita etiam S. Auguſt. qui *lib. cap. Julianum cap.* 14. ſic habet in confirmationem prædictorum; Non ſolùm cibo, ſed etiam cibi ſapore eget infirmitas corporis noſtri, non propter exaturandam libidinem, ſed propter tuendam ſalutem.

14 Ad rationem Io: Sancii allatam *num.* 11. affert diſparitatem Paſqualigus, *loc. citat.* quia, inquit, delectatio in cibo, & potu eſt medium ad ſuſtentationem corporis; at olfacere res odoriferas, audire ſuavem cantum, aſpicere prata viridia, & ſimilia, immediatè ſunt inſtituta ad recreandum animum, & ad illum delectandum. Quare, qui hæc facit ob ſolam delectationem, fini principali intento à natura inſervit, quod non facit is, qui comedit ob ſolam delectationem.

15 Ego aliam diſparitatem affero cum Pontio, *lib.* 1. *de matr. c.*21. *n.*6 ductam à doctrina, quam cum omnibus Theologis tradit *ibid* ipſemet Io: Sanch. quòd nimirū omnis exceſſus in re quomodocumq; conceſſa, eſt ſemper culpa, ſaltē venialis. Affero, inquam, hanc diſparitatem. Qui reſpicit ſpatioſa prata, vel audit ſuavem ſymphoniam &c. ſolùm ob delectationem, in nullo periculo eſt admittendi exceſſum regulariter; at comedendo & bibendo ob ſolam delectationem proh quantum periculum proximè ſubit admittendi exceſſum! quare à peccato veniali ſe liberare non poteſt.

16 Contra illud, quod Io: Sanc. addit, peccatū gulæ ſolùm reperi-

ri in ſumptione cibi, vel potus cum nocumento corporis, maximè faciunt duæ rationes. Prima eſt, quia ſic non eſſet gula vitium oppoſitum temperantiæ, ſed juſtitiæ, vel charitati propriæ. Id quod eſt contra omnes Theologos.

Secunda, quia ex S. Thoma communiter recepto *l. c. art. 4.* quinque modis committitur peccatum gulæ, hoc eſt.

Præproperè, lautè, nimis, ardenter, ſtudioſè.

Sed poteſt peccari his modis ſine nocumento corporis, ergo poteſt eſſe gulæ vitium ſine corporis nocumento, quod negari deberet à Jo: Sanchez.

Quæ hactenus dicta ſunt de peccato veniali ejus, qui ob ſolam delectationem comedit, ſolùm ea probabilitate dicta ſunt: nam ceterũ contrariam ſententiam ſic firmat Honoratus Faber, *in Apologetico c. 37.* Graves (ait) Theologi docent, delectationem ex guſtu quæſitam æque culpa carere, ac illam, quæ viſu, auditu, odoratu percipitur: & multi docent, hujuſmodi delectationes ea ſe nõ bonas, nec malas, ſed indifferentes eſſe. Ita ſentiunt Bonavent. Scotus, Ocham, Almain, Major, Gabriel, Jo: Sancius, Cajetanus, cujus verba hic apponenda mihi videntur (*Nullum, ait, peccatum eſt in hoc, quòd cibus delectabilis delectabiliter ſumatur, niſi quis ſit adeò inſipiens, ut putet omnẽ voluntariam delectationem ſenſibilem eſſe peccatum.*) Hæc Cajetanus. Peccatũ autem eſt veniale, ſi delectatio illa ſit tantiſper inordinata, e.g. quãdo comedia ante tempus, vel nimis exquiſita, vel plus juſto, &c.

De hoc argumento lege Thom. Hurtad. *de Cong. fol. 227.*

De Offendente ſuam ſalutem abſtinentiis.

17 Inquires quartò. Quid ſentiendũ de eo, qui ſumit quidem aliquem cibum, ſed non ſufficientem ad ſui corporis ſalutem? Huic inquiſitioni ſequentibus dictis reſp.

Dico primò neminẽ teneri uti cibis delicatioribus in hunc finem, ut vitam longiorem conſervet; poſſet enim contentus eſſe cibis communibus, & ſuo ſtatui congruentibus. Ratio eſt, quia nemo obligatur vitam ſibi prolongare extraordinariis mediis, ſed humanis, & ordinariis, dummodò ea ſumat, quæ ſatis ſint ad ſe ſuſtentandum: ſecus, nimis oneroſa eſſet hæc vita, ſi obligaremur quærere delicatiora. Ita Sanch. *lib. 5. conſ. c. 1. dub. 33.* aliique.

18 Dico ſecundo, eum, qui abſtinentiis, & Jejuniis ſe macerat, ad finem, ut citò moriatur, peccare mortaliter. Patet; quia ſic eſt veluti ſui interfector, quod, ut vidimus ſupra, licitum non eſt. Quare neque hoc licet, etiamſi intendas, & hoc facias pietatis cauſa, quia non ſunt facienda mala, ut eveniant bona. Sanch. *ibid. n. 9* aliique.

19 Dico tertiò idem peccatum committi, ſi, quamvis non habeas dictũ finem, tamen advertis, te tuis abſtinentiis notabiliter minuere tuam vitam. Ratio eſt eadem, quia ex ſe malum eſt diminuere ſibi vitam, cujus nemo eſt Dominus, niſi Deus; unde tunc illæ abſtinentiæ non ſunt actus virtutis, ſiquidem virtus eſt illa, quæ ſit ſecundùm menſuram rationis, quales non ſunt prædictæ abſtinentiæ.

20 Una exceptio hic adhibetur à Doctoribus, nimirum nõ peccari, quando finis eſt hujuſmodi, ut congruum ſit pro ipſo tali fine vitã minuere; ut ſi filius indigens pro ſua ſuſtentatione uno quotidiano pane, quem ſolùm habet, illum dividat cum Patre omninò indigente, ſanè tunc tanta pietas licitam reddit diminutionẽ vitæ filii.

Ex hoc tertio dicto ſequitur, tibi non licere, etiam intuitu Religionis, e.g. ut ſubiiciat ſpiritui carnem, vel ut magis merearis, vitam indiſcretis abſtinentiis notabiliter diminuere. Patet ex dictis.

21 Dico quartò quando corpori datur id, quod morali judicio ſufficere putatur ad illud ſuſtentandum, ſalutèmque conſervandam, omninò licere Jejunia, & abſtinentias aſſumere ob finem boni ſpiritualis animæ, licèt prævideatur diminutio vitæ. Hoc dictum eſt diligenter notandum, & benè intelligendum; conciliat enim ea, quæ hactenus diximus, cum praxi Sanctorum, multas, & graves abſtinentias aſſumentium. Nam ſi quis dat corpori, ut dicimus in hoc quarto dicto id, quod ſatis eſt ad illud conſervandum, jam non diminuit vitam ſuam, quia vitæ dat, quod illi debetur, & ſufficit. Eſto, quòd illam indirectè aliquando non prolonget, ut prolongaret, ſi dictis abſtinentiis non vacaret. Aliud enim eſt ſuſtentare vitam, aliud prolongare. Ad prius tenemur, non ad poſterius. Lege Angles *in floribus quæſt. 8 de Jejunio Concl. ult.* & Sanch. *loc. cit. n. 11.* cum Delugo, *tom. 1. de juſtit. diſp. 10. à num. 32.*

Rectè igitur Victoria *in relect. de temperantia num. 9* ait, neminem teneri vivere in loco ſaluberrimo, ſed poſſe habitare in regione noxia, ratione frigoris, caloris, & humiditatis. Et Sayrus, *in Clavi Regia lib. 3. c. 9. n. 18.* dicit, non teneri quempiam ad locum etiam proximũ migrare ob ſalubriorem aerem nec bibere vinum, quamvis medicus dicat, ejus potu vitam ad decennium prolongatum iri. (Excipe tamen, niſi ob bonum publicũ ſua fortè vita neceſſaria eſſet.) Et Sanc. *lib. 5 conſ. c. 1. n. 4. & 5.* ſic loquitur. Non tenetur quis uti medicinis ad prolongandam vitam, etiam ubi eſſet periculum probabile mortis, ut quotannis ſumere pharmacum ad vitandas febres, quamvis teneatur quis, dum morbo laborat, conſulere medicos, & uti cibis ſalutaribus. Intellige, prout cuique ſecundùm ſuas facultates datur copia. Quæ omnia dicta cum ſale diſcretionis ſunt intelligenda.

22 Hinc collige primò, ſanctos Patres, ſe multùm macerantes, ſemper dediſſe corpori, quod ipſi ſufficeret, ſi ſecus feciſſent, peccaſſent; niſi bona fides, vel ignorantia illos excuſaſſet, vel peculiaris Spiritus Sancti inſtinctus, nobis ignotus, non inſpiraſſet.

23 Collige ſecundò, abſtinentias, & Jejunia, immò & flagellationes, aliaſque ſimiles macerationes in Religionibus approbatis licitas eſſe; quia in earum approbatione ſemper imponitur, ut Religioſi ſumant, quod neceſſarium ad ſuſtentationem eſt. Quòd ſi deinde aliquis indiſcretus Religioſus in hoc erret, ipſi error imputatur, non autem Religionis inſtituto.

24 Collige contra tertiò, concionatores, Lectores, Magiſtros, ſimileſque ſi ſe abſtinentiis ita macerent, ut ad ſua munia exercenda inhabiles evadant, ſeu evadere, prudentis arbitrio, timeatur, peccare utique non ſolùm contra ſeipſos, verùm etiam contra eos, quibus obligantur ſive ex charitate, ſive ex juſtitia, ſive ex ſuo Religioſo ſtatu, ea officia exhibere; mortaliter, vel venialiter, juxta damnum, quod inferunt.

25 Petes: quandonam ejuſmodi abſtinentiæ, & pœnitentiæ improbandæ ſunt, tanquam indiſcretæ?

Reſpondeo, cum Granado apud Dian. *p. 5. tr. 4. reſ. 33.* id arbitrio prudentis, definiri debere, ſpectata valetudine, viribus, ætate &c. Addit tamen idem Granado, *rem banc non eſſe ſcrupuloſè accipiendam præſertim ab his, qui ob divinum obſequium, & ad ſatisfaciendum Deo pro peccatis corpus affligunt: rarò enim, aut numquam damnandus eſſet, tanquam mortalis culpa reus, qui proptereà vitam valdè abbreviaret.* Hæc Granado, ſed ejus venia delendum eſt illud (*valdè*) ne demus anſam indiſcretis abſtinentiis.

CAPUT II.

Peccata in cibo, & potu per exceſſum.

An humanæ carnes licitè comedantur?

1 Inquires primò. Cùm ipſum dictamen naturale, quo animus horret, carnes humanas manducare, oſtendat, earum uſum eſſe magnum intemperantiæ exceſſum, & peccatum mortale, ut latè probat Gobat, *de obſervatione c. 28. à n. 175.* Inquires, inquam, an ſaltem in aliqua gravi neceſſitate, in qua omnes alii cibi deſint, liceat comedere prædictas carnes hominis, jam aliàs occiſi? Dico (*occiſi*) nam certum eſt, non licere, tibi, hominem occidere, ut tu etiam in neceſſitate carnibus illius veſcaris.

2 Reſpondeo, ejuſmodi gravi neceſſitate exiſtente, ut ſi quis mortem eſſet oppetiturus ob inediam, niſi eas comederet, eas comedere, non eſſe peccatum. Ita S. Thomas, Sanchez, Leſſius, aliique cum Diana, *p. 3. tr. 6. reſ. 43* Ratio eſt, quia in tanta neceſſitate ipſum idem dictamen naturæ id tibi concedit, ut ſcilicet à te vita omnibus viis non prohibitis ſervetur.

Quòd autem id prohibitum tunc non ſit, ut item quòd inde nullum damnum fiat tertiò, patet ex eo, quòd nec prohibitio, nec tertii damnum, ne probabiliter quidem, aſſerri poteſt.

Quòd ſi Paſqualigus *de Jejunio dec. 11.* & Azor Fagondez, aliique ab eodẽ citati, dicant, eſſe mortale etiam in neceſſitate; quia id prohibitum eſt jure naturæ, ſiquidem eſt (aiunt) contra rectam rationem, non ſunt audiendi, quia nimis gratis id dicunt; horror enim naturalis comedendi ſine neceſſitate humanas carnes, quem modò *n. 1.* ſuppoſuimus, valdè minuitur.

Confirmatur, quia prædicti Doctores ultrò concedunt, poſſe in medicamentis, quempiam uti humanis carnibus, ut eſt communis praxis; ergo etiam in caſu noſtro cùm tunc eæ carnes ſint vitæ medicamentum. Scio, eos conari afferre diſparitatem, ſed certe ſolidam nequaquam poſſunt.

3 Quæres primò: ſi in ea neceſſitate poſſet quis illis veſci, obligaturne?

Reſpondeo, puto non obligari, ea ex univerſali ratione, quam ſupra *cap. 1. num. 4 & 5.* innuimus, quia nemo obligatur cum extraordinariis medicamentis, & conſequenter cum tam extraordinario cibo, & valde inſolito, qualis eſt humana caro, vitam ſibi producere extra caſum boni publici. Legite Sanch. *lib. 1. in Decal. capit. 18. num. 14.*

4 Quæres ſecundò, quid de illis ſenibus, qui bibunt ſanguinem ex vena ſecta adoleſcentis detractum, ut eorum vigor concilietur, & ſenectus prorogetur?

Reſpondeo. Sanè Baldell. *diſput. 29. num. 19.* teſtis eſt, à Marſilio Ficinio, & pluribus aliis Medicis, hunc potum laudari, tamquam ſingulare pharmacum ad conciliandum vigorem corporis ſenilis, & ad ſenectutem prorogandam. At id negant alii cum Leſſio, addente Ficinium, & alios medicos, ejus ſequaces, fortè in ratione medica eſſe deceptos.

Verùm ſuppoſita veritate talis medicamenti, ajo cum Baldello, & Leſſio, ad prædictum finem poſſe licitè ſenem hoc uti remedio ex conſilio medici, præſertim ſi foret Princeps neceſſarius bono publico. Ratio eſt, quia hæc dicta utilitas excuſat à peccato aſſumptionem talis remedii ex ſe, & intrinſecè non mali.

Digitized by Google

Carnes animalium crudas comedere.

5 INquires ſecundò: an comedere carnes animalium crudas, ſit peccatum? crudas, inquam, nam de carnibus ſole, vel ſumo aſſatis, vel maceratis, quærendum non eſt; quia has non eſſe crudas, ſed coctas nullus ignorat.

6 Reſpondeo, eſſe peccatum grave, vel leve, pro ut grave, vel leve damnum ſibi quis, ea ſic comedendo, fortè inſert, non eſſe dubium. At præſcindendo ab hoc detrimento ſalutis, dico primò nullum eſſe peccatum, quando ex rationabili cauſa ſic crudæ comeduntur, ſi non habeatur commoditas coquendi, vel ſic crudæ eſſent neceſſariç ad ſanitatem, &c. Dico ſecundò, præciſo omni damno, præciſaque rationabili cauſa, eſſe duas ſententias. Fagund. *præcept. Eccl. l. 1. c. 2. n. 4.* ait, non eſſe peccatum mortale, Paſqualigus, *deciſ. 15.* ait, mortale eſſe; quia eſt belluinum quid, & barbarum, habetque diſſonantiam cum recta ratione; unde, cùm ſequatur inde gravis jactura humanæ dignitatis, eas ſic comedens, ait, non excuſatur à mortali. Mihi certè, qui libens ſequor ſententiam Fagundez, videtur quidem diſſonum, atque ab humanis, recteque ſentientium moribus alienum, eas comedere, unde fortaſsè aliqua ſit venialis deordinatio, ſed quòd ſit deordinatio gravis, atque adeò peccatum mortale, çternaque Inferni pœna mulctandum, affirmare nec valeo, nec audeo cum Gobat, *loc. citat. à n. 129.*

Comedere extraordinaria, cretam, terram, &c.

7 INquires tertiò, an comedere ea, quæ non ſunt ordinata ad hominum alimentum, e. g. cretam, terram, ferrum, paleas, carbones, & ſimilia, præſcindendo à damno, quod ſanitati inferunt (hoc enim gravi, vel levi interveniente, graviter, vel leviter peccari, nimis ſæpè in ſimili dictum eſt; id enim eſt contra propriam charitatem; nam propterea quantitatem modicam ex illis edere, raro ex hoc cap. excedit venialem culpam) ſed, ut dico, an iis veſci, præſcindendo à damno, liceat?

8 Reſpondet Paſqualig. *dec. 14.* & ſic diſtinguit. Si quis ob infirmitatem, vel quid ſimile ea concupiſcat, quia tunc ob delectabilitatem, quam habet, induunt rationem cibi, non eſt, ait, peccatum mortale, ſed veniale dumtaxat, quia tunc eſt inordinatus quidam appetitus, ſed certè non gravis, ſicuti non gravis deordinatio reputatur nimius aliorum ciborum appetitus. At ſi ceſſet harum rerum concupiſcentia, iis veſci, peccatum mortale eſt, quia ſit gravis injuria propriæ perſonæ contra ordinem præſcriptum à natura, quæ alios cibos ſufficientes, non autem illa pro hominibus inſtituit.

9 Sed profectò donec oſtendas gravem deordinationem, vel grave aliquod præceptum, hanc peccati gravitatem cognoſcere non poſſum, memor illius doctrinæ toties à me repetitæ S. Thom. *in quodlib. 9. q. 7. ar. 15. Periculosè determinatur, aliquid eſſe peccatum mortale, niſi expreſſa veritas habeatur.* Quare puto in utraque parte diſtinctionis Paſqualigi, præciſo damno, ſolam inordinationem venialem, atque adeò ſolùm veniale peccatum inveniri; unde puellas comedentes ſæpè terram, cretamque reprehendendo quidem de mortali ex periculo gravis damni, non autem ex dicta deordinatione. Ac de hisquidem ſic habet Quintanadueñas, *t. 2. ſingularium tr. 3. ſing. u. 7. n. 7.* Meminerint Confeſſarii, & adoleſcentulas moneant, culpam gravem committere, quando edunt calcem, carbonem, figula vaſa, ſeu teſtea, ſeu fragmenta, ſalem, triticum, & ſimilia, quæ non levem ſalutis jacturam inferre communiter ſolent, etiamſi paulatim deglutiantur, aut ipſæ dicant, ſibi minimè nocere: & in has ſeveriſſimos ſe oſtendant, abſolutionem nonnumquam differendo. Hæc Quintanad. ſatis rigidè; nam ſi parum, aut raro illarum rerum edant, non videntur admodum ſuæ ſaluti nocere.

De febricitante volente bibere.

10 INquires quartò, an, ſi quis e. g. febri laborat, ſitimque gravem patiatur, poſſit licitè bibere?

11 Reſpondeo, verbis Caram. *in Theol. Reg. tom. 1. n. 45.* qui ſic habet. Petrus laborat febri, vult aquam in acceſſu bibere; petis, an peccet? Volo doceri; quid ex iſto aquæ hauſtu ſequetur? Si ſolùm ſequetur, quòd febris ſit moleſtior, & laborioſior, non peccat venialiter, quia ipſe eſt dominus ſuę cõmoditatis, & ut poteſt, diſciplina, & Jejunio, ſe commoditate privare propter Deum, etiam poſſet hauſtu illo aquę, ſi ex hauſtu illo nihil præter incommoditatem ſequeretur. Poſſet ex illo hauſtu ſequi, quòd febris duret per plures horas; & tunc item peto, an iſta febris evidenter futura ſit cauſa directa, ut ipſe omittat aliquam obligationem, cui aliàs teneretur ſatisfacere (puta, ſi ille ægrotus haberet mediocrem ſalutem, nempe ſufficientem, ut poſt diſceſſum febris teneretur, aut legere ſuas horas, aut in die feſto audire ſacrum, & propter iſtum hauſtum evidenter ſciret, ſe reddi incapacem, ut illi obligationi reſpondeat;) tunc obligationis, omiſſio illa voluntaria cenſenda eſt, & juxta iſtius omiſſionis, aut levitatem, aut gravitatem eſt illa intemperantia judicanda.

Poteſt tandem ex illo hauſtu ſequi evidens mortis periculum, & tunc ille peccat mortaliter. Hactenus Caramuel.

12 Sed dubitabis adhuc, an, ſi hujuſmodi æger graviſſimam, intolerabilemque ſitim pateretur, poſſet ſine peccato bibere, tametſi cum evidenti periculo mortis? Ratio dubitandi oritur ex illa doctrina, quam ſupra aſſerebamus in ſimili *c. 1. n. 4. & 5.* ubi conceſſimus, non obligari infirmum moleſtiſſimam medicinam ſumere, quia cum tanto labore nequaquam propria charitas obſtringit, nec vita noſtra eſt cum tanto exceſſivo dolore conſervanda.

13 Reſpondeo. Prima facie paritas videtur eſſe eadem; ſed ego introſpicio illam diſparitatem; nam nolens aſſumere illa difficillima remedia, ſe habet ſolùm negativè, & ſolùm veluti permiſſivè dat ſuæ morti occaſionem, at in caſu præſenti ſe habet poſitive, & per aquam, quam voluntariè bibit, eſt cauſa poſitivè concurrens ad ſuam mortem. Sic mihi videtur; ſed tamen aliis, me ſapientioribus, id decidendum relinquo.

An teneamur abſtinere à carnibus, vel vino, ob bonum ſpirituale?

14 CAſus poſſet eſſe hujuſmodi. Adeò tu ſtimulis turpibus affliceris, ut videas, cum eſu carnium, vinique potu, vel duplici plena refectione, eos vinci à te non poſſe, & inquiris, an tenearis ab illis abſtinere, & Jejunare?

15 Reſpondet Fernandez apud Dianam, *p. 3. tr. 9. reſ. 30.* non ſolùm te, tuique ſimilea teneri ad prædictam abſtinentiam, quando id neceſſarium eſt ad tuam ſpiritualem ſalutem, ut quando urget gravis tentatio, & aliud remedium non ſuppetit; verùm etiam prægnantes teneri, quamvis adſit periculum abortus; ſiquidem ſalus propria ſpiritualis præferenda eſt ſaluti corporali aliorum. Homobonus autem apud eundem, & idem Diana *loc. cit.* hanc ſententiam non admittunt in prægnante, cùm ea poſſit contra ſtimulos inhoneſtos ſibi conſulere aliis remediis, nempè oratione, Sacramentorum frequentia, piis conſiliis aliiſque ſpiritualibus armis: quare non debet tanto detrimento ſuum fœtum exponere. Hæc illi. Quoniam ergo regulariter quilibet ſuis gravibus tentationibus poſſet aliis viis ſe opponere; & ex alia parte non poteſt eſſe certus, quòd etiam ſic eaſdem non patiatur, non erit quis obligandus ad deſerendum ordinarium, temperatumque uſum vini, carniumque moderatam refectionem.

Se Cibis ingurgitare.

16 AN ſit peccatum mortale, ſe cibis ingurgitare uſque ad vomitum, ſemper præſcindendo e detrimento ſalutis?

17 Reſpondeo, ſi id fiat ex præſcripto medicorum, nullum eſſe peccatum, quia tunc eſt medicina utilis ſaluti, ut cum S. Thom. 2. 2. *q. 188. art. 6.* omnes docent. At ſi quis id faciet abſque dicta utilitate, Sylveſter. *Ver. Gula*, & Angelus, *Ver. Immunditia*, affirmant, eſſe peccatum mortale. Navar. verò, Cajetanus, & Dian. *p. 5. tr. 13. n. 40.* dicunt, ſolùm eſſe veniale, quia peccatum gulæ extra ebrietatem regulariter eſt veniale. Hæc ſententia eſt probabilior, ad quam videtur etiam inclinare S. Th. *loc. ci ad ſec.* his verbis: *Licet utile ſit poſt ſuperfluum comeſtionem illam evomere juxta illud Eccl. c. 22. (Si coactus fueris in edendo multùm, ſurge è medio, & vome, & refrigerabit te;) tamen vitioſum eſt, quòd aliquis huic neceſſitati ſe ſubdat per immoderantiam cibi, ac potus.* Ita S. Thom. Ecce quomodo id appellat dumtaxat vitioſum, nec aliam majorem cenſuram addit.

CAPUT III.

De peccato ex ſuperfluo vini potu.

Hoc eſt, de ebrietate.

1 NOn eſt nobis hic ſermo de illo ſuperfluo vini potu, quo quis eo modo ſatiatur, quo identidem in ſacris litteris accipitur nomen ebrietatis, veluti eſt illud Iſaiæ, *c. 25. Deſcendat imber, & inebriet terram*, hoc eſt, *ſatiet*: ſed de eo, qui ita hominem ſatiat, ut ejus mentem conturbet, impotemque rationis pro aliquo tempore reddat.

An, & quale peccatum ſit, ſe inebriare?

2 INquires igitur primò an ſe voluntariè inebriare, ſit peccatum mortale? Dico (*voluntariè*) ſi enim quis nihil prorſus ſuſpicans de futura ebrietate, ex eo quia numquam expertus fuerit, ſe tanto, vel tanto vini potu uſum rationis amittere; ſi quis, inquam, bona, quoad hoc, fide, bibat, hunc non peccare peccato ebrietatis, ſcimus omnes, quia tunc ebrietas eveniret contra, vel pręter ſuam voluntatem. De eo igitur eſt locutio, qui vel bibit, ut ſe inebriet, quod eſt expreſsè, & directè velle ebrietatem; vel cum advertat, ſe inebriandum, attamen à tanto vini potu non ſe cohibet, quòd eſt velle ebrietatem indirectè. Hęc autem ebrietas ſic definiri ſolet. Eſt *voluntarius exceſſus in potando uſque ad violentam uſus rationis privationem*. Eſt Addit Leſſius, *lib. 4. cap. 3. dub. 3.* (idque cauſa voluptatis.)

3 Reſpondeo. Communiter Doctores vel docent, vel ſupponunt, ebrietatem eſſe peccatum mortale: & quidem meritò; nam, *Noliteo* *grave*

Digitized by Google

errare (ait S. Paulus 1. *ad Corinth* 6.) *neque fornicarii, neque idolis ſervientes, neque ebrioſi Regnum Dei poſſidebunt. Et ad Galat.* 5. *Manifeſta ſunt opera carnis homicidia, ebrietates, commeſſationes, & his ſimilia, quæ prædico vobis, ſicuti prædixi, quoniam, qui talia agunt, Regnum Dei non conſequentur.* Lege Baldellum, *lib.* 5. *de leg. diſp.* 30. Theoph Raynaud. *de virtutib. lib.* 6. *à n.* 102. Leſſium, Valentiam, aliosque apud Gobat. *de ebrietate, c.* 6. *& deinceps.*

4 Sed difficultas eſt aſſignare, quænam ſit ratio tantæ culpæ? Cõmuniter cum S. Th. 2. 2. *q.* 150 *ar.* 1. hæc affertur, quia eſt contra dictamẽ rectæ rationis, quòd homo ſciens, & volens ſeipſum privet uſu rationis; ſiquidem ratio, & poteſtas utendi ratione, eſt data homini tanquam præcipuum, & proprium ejus bonum, quo ſe velle privare non poteſt, non eſſe graviter contra rectam rationem.

5 Præterea ebrietas impedit, ne quis ſatisfaciat præceptis divinis, & Eccleſiaſticis, ergo eſt culpa mortalis propter periculum, cui ſe ſæpiſſimè, ebrietatem volens, exponit.

6 Tertiò, ebrietas facit hominem beſtiis ſimilem, aut iis deteriorem. Vide *mox n.* 21.

7 Quartò, cauſat multos morbos corporales; unde Baldellus, *loc. cit. n.* 17. quòd aliquis (ait) per inordinatam vini compotationem in ejuſmodi morbos, aut pericula ſpontè, aut ſciente ſe conjiciat, certum eſt quòd non vacat culpa mortali.

8 Quintò, ebrietas corpus incendit, & potenter allicit ad turpia; quare ex hoc ipſo eſt mortale. Unde rectè S. Paulus *ad Eph* 5. *Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria. Et Prov.* 20. *Luxurioſa res eſt vinum, ac tumultuoſa ebrietas.*

9 Ex dictis colligo, non eſſe ponendum in definitione ebrietatis illud Leſſii (idque cauſa voluptatis) nam etiamſi non voluptatis cauſa ſed e. g. ob complacentiam amici, te vini aliàs non amatorem, ſine voluptate, vino repleas, ebrius eris cum peccato mortali, quia prædictæ rationes contra te militabunt.

10 Quæres. Hæc, quæ dicta ſunt, & dicentur deinceps, intelligũturne etiam de ebrietate primò inducta à potatione cerviſiæ, vel ſimilis? Secundò, de inducta à ſuffitu tabachi, à lupulo, à cubatione in loco, ubi ejuſdem lupuli eſt copia, ab odore vini habito in loco, ubi multa ſunt dolia vino generoſo plena? Tertiò, quid de inducta à cibis aliquibus, vel fructibus; nam etiam panis ex farina, in qua ſunt immixta multa grana milii, vel ſimilium, inebriat, ut etiam unedo, qui eſt fructus arboris, ſic dictus, quia unum, hoc eſt, paucos oportet ex his comedere; multi ſiquidem inebriant.

11 Reſpondeo. Profectò de omnibus ſupradictis, & ſimilibus (ſi vera ſunt, quæ narrantur) idem intelligendum, quòd dicitur de ebrietate ex vino; quia jam ſic inducitur ebrietas rationis uſum tollens. Ita Dicaſtillus *lib.* 1. *de Juſt. diſp.* 3. *n.* 121.

12 Quoniam verò ſuffitus, ſeu fumus tabachi dicitur tollere uſũ rationis non immediatè, ſed inducendo ſomnum; ideò Leſſius, *lib.* 4. *c.* 3. *nu.* 19 excuſat à mortali illum, qui hujuſmodi ſuffitum hauriat, etiam cauſa voluptatis; ſed Gobat *de ebrietate c.* 23. *n.* 4. cenſet, ſive in ſolo ſomno, ſive in vigilia amittatur per ſuffitum tabachi proxima potentia ad uſum rationis, idque per tempus non breviſſimum, cenſet, inquam, eſſe mortale, ſi ſumatur voluptatis cauſa; vacare tamen omni culpa, ait, qui conſilio medicorum hauriunt prædictum fumũ tabachi ad cerebrum confortandum, caput exonerandum, pituitam expellendam, tametſi fiat, ut per breve tempus, quaſi vertigine acti, non ſciant, ubi ſtent.

13 Contra prædictam doctrinam, quòd ebrietas ſit per ſe culpa mortalis, ſunt duæ objectiones.

Prima eſt hæc *Geneſ. ubi c.* 43. dicitur de fratribus Ioſeph quòd biberunt, & inebriati ſunt cum eo; at ſi ebrietas eſſet peccatũ Ioſeph vir juſtus nec in ſe illam admiſiſſet, nec permiſiſſet in fratribus ergo &c.

Reſpondeo, faciliè ex dictis modò *n.* 1. Senſus enim eſt, quòd ſint ſatiati, & exhilarati juxta communem Sacræ Scripturæ locutionẽ Pſ. 35. *Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, &c.* & alibi paſſim.

14 Secunda eſt hujuſmodi. Licitum eſt, ſe privare uſu rationis per ſomnum, ergo etiam per potum.

Reſpondeo, adeſſe diſparitatem quadruplicem; nam primò, in ſomno uſus rationis naturaliter ceſſat; idque, ut vires corporis, vel amiſſæ reparentur, vel debilitate reſocillentur; at per ebrietatem uſus rationis violenter tollitur, idque per cauſam illicitam, nempè per potum immoderatum.

Secundò, privatio uſus rationis in ſomno inducitur, mediante quiete ſenſuum; per ebrietatem verò rationis uſus tollitur ſenſibus vigilantibus, unde ratio, quæ deberet ſenſus vigilantes gubernare, contra naturalem ordinem dormit.

Tertiò in ſomno tollitur uſus rationis, ſed non poteſtas propinqua utendi ratione; quare ſi dormiens excitetur, poteſt ſtatim ratione uti, & ſua negotia peragere. Præterea dormiturus diſponere poteſt ſua negotia, & committere, ut tali hora excitetur, & ſtatim habilis eſt ad functiones ſuas, quæ omnia nimis abſunt ab ebrio.

Quartò, in ſomno non adſunt illi pravi effectus, quos modò *à n.* 5. diximus eſſe in ebrio.

Semel ſe inebriare.

15 INquires ſecundò an aliquorum antiqua opinio, qui aſſerebant, ebrietatem ſi non ſit aſſidua, & frequens, non inducere peccatum mortale, ſed dumtaxat veniale, ſit admittenda?

16 Reſpondeo, ſanè id meritò, ut mox videbimus, admiſerunt aliqui ex ea ratione, quia ſolùm, quando ea eſt aſſidua, impedit notabiliter uſum rationis, atque infert homini ea notabilia nocumenta, quæ nuper attulimus; verùm, quando eſt rara, ſemel ex. gr. vel iterùm, non ita.

17 Confirmant primò alii auctoritate S. Aug. *qui Ser.* 4. *de Sãctis,* aliquot peccat mortalia enumerans, ſic ait. *Et ebrietas* (ſi aſſidua ſit) *in eorum numero computatur. Et in Serm.* 23. *de temp. Si reliqua peccata Chriſtiani non admittant, ſola eos, ſi frequens fuerit, ebrietas, & emendatio, ac pœnitentia non ſubvenerit, in infernum præcipitat.*

18 Confirmant alii ſecundò ex S. Thom. *qui q.* 2. *de malo, art.* 8. *ad* 3. ait, *Quòd ſicuti ſemel inebriari eſt peccatum veniale, ita & multoties inebriari, eſt mortale, per ſe loquendo. Et q.* 7. *art.* 4. *ad primum. Ebrietas,* inquit, *non ſemper eſt peccatum mortale, ſed quando homo aſſiduè inebriatur, videtur, quòd non curet, quòd ratio ſua convertatur ad Deum, & in tali caſu ebrietas eſt peccatum mortale.*

19 Verùm certa ſententia apud Theologos (præter Cajetanũ *mox n.* 24. citandum) eſt, etiam ſemel te voluntariè inebriari, eſſe mortale. Prob. 1. ratione, quia ebrietas tollit, ut ſupra diximus, violẽter bonũ rationis, quod & naturaliter, & moraliter eſt præcipuum bonũ hominis rationalis; at hoc bonum violenter tollere, etiã ſemel, notabile damnum infert homini, ergo non poteſt non eſſe notabile damnum, atque adeò peccatum mortale cõmiſſum contra ſe ipſum. Sanè, ſiquis à te per diẽ violẽter uſum rationis tolleret, nonne notabiliter tu offendereris, & certè acerbiùs quã ſi à te tolleret ſemel brachium e. g. quamvis ſupponeretur mox poſſe ex intervallo illud tibi deinde reſtituere: quare pari modo ſi illum uſum rationis tu per ebrietatem à te voluntariè tollas, tibi notabiliter nocebis in re, cujus tu Dominus non es, ſicuti non es Dominus tuæ vitæ, tuorumque membrorum, quorum grave nocumentum, ſine gravi culpa, ſpontè eligere non vales.

20 Prob. 2. auctoritate ſacrarum litterarum, quã attulimus *cap. præc. n.* 3. Nam ibi dicitur non poſſidendum Cæli Regnum ab ebriis, atque ab homicidis, & fornicantibus; atqui hi etiam, ſi ſemel ſint homicidæ, vel fornicantes non poſſidebunt Regnum Dei, ergo &c.

21 Prob. 2. ex cõmuni ſenſu SS. Patrum S. Baſil *hom.* 14. *de ebrietate,* ubi beſtiis comparat ebrios. S. Chryſoſt. *hom.* 58. *in Matth.* ubi ait; *Quantò melior aſinus ebrio eſt. Idem ibidem. Pecudes,* inquit, *irrationabiles vos eſtis, qui inebriamini, &c.*

22 Ad probationem antiquorum, reſpondeo falſum eſſe, non inferri notabile damnum per infrequentem ebrietatem, *ut n.* 19. probatum eſt.

23 Ad dictam confirmationẽ dico, S. Auguſtinum fortè cum antiquioribus ſenſiſſe olim, ſed deinde, re melius expẽſa, aliter omninò voluiſſe, ut conſtat ex eo, quòd *in Epiſt* 64. ebrietatem, dicit, eſſe fœditatem flagitioſam. *Et Ser.* 45. *de temp.* eam adnumerat cũ peccatis, quæ homini intercludunt Regnum Dei. *Et Serm.* 232. ſic diſertè pronunciat *Quis credit, ebrietatem eſſe parvum peccatum, ſi ſe quis non emendaverit & pro ipſa ebrietate pœnitentiam non egerit, cum adulteris, & homicidis ſine remedio illum æternâ, in æternum, pœna cruciabitur.*

24 Ad ſecundam confirmationem pari modo aſſero: S. Thomam aliquando ſenſiſſe, ebrietatem per ſe, & ex genere ſuo eſſe aliquando peccatum veniale: eſſe autem mortale per accidens, ſi ſit cauſa luxuriæ, vel alicujus peccati gravis. Cujus ſententiæ fuit etiã Cajetanus, 2. 2. *q.* 150 *art.* 2. Verùm S. Thomas mutavit deinde ſententiam; nam *lect.* 3. *in cap.* 13 *ad Rom. Conſiderandum eſt, inquit, quòd ebrietas ex ſuo genere eſt peccatum mortale, cùm ſcilicet homo ex propoſito inebriatur, quia videtur præferre delectationem vini integritati rationis. Et* 2. 2. *quæſt.* 150. *prædicta ar.* 3. ſic concludit; *unde ebrietas, per ſe loquendo, eſt peccatum mortale.* Quare miror, Cajetanum valdè S. Thom addictum, aliter dixiſſe in hoc eodem loco, in quo ſic apertè concludit S. Thomas.

Ebrietas imperfecta.

25 QUi ſine defectu rationis multo ſe vino replet, ſed ſine perfecta ebrietate, atque adeò ſine plena privatione rationis; ut aliquando contingit, propter bibendi conſuetudinem, vel propter capitis robur, peccatne?

26 Reſpondeo tunc peccare ſaltem venialiter, ne ſit dubium: at peccabit etiam mortaliter, quando per ejuſmodi potationem notabiliter lædit ſuã naturam, eã onerans immoderato potu, vel quia adſint illa pericula, & mali effectus plenæ ebrietatis, quæ capite præcedente *à n.* 5. afferebamus, ſecus, erit regulariter peccatum veniale, quia ſic reducitur res ad parvitatem materiæ.

27 Quid, ſi quis ſolùm fiat ex liberali vini potu paulò hilarior?

Reſpõdeo, videri Dicaſtillo, *l.* 1. *de juſt. diſp.* 3. *n.* 2. hunc peccare; licèt enim teſtetur, viros graves, & doctos cenſere, te non peccare, ſi in gratiam amici petentis, & provocantis, eò uſq; bibas, donec fias paulò hila-

Digitized by Google

hilarior ſolito, tamen ipſe diſſentit ab his; eò quod ad nullam virtutem poſſit pertinere talis potus: non dicit autem, quodnam hoc peccatum ſit.

28 Gobat autem de ebrietate *c.* 18. *n.* 42. conſentit cum prędictis viris gravibus in eo caſu, quo illa provocatio, & potatio, utilis atque neceſſaria ſit ad exhilarandum animum provocantis, vel provocati, occupatum fortè moleſta aliqua melanconia; poteſt enim id ſpectare ad neceſſitatem officii, quo quis amicum amicus colit, vel ad vitam ſine gravi tædio tranſigendam. Hæc illi. Ex quibus colligo, ea ſe id non judicari, niſi veniale, quando, ut modò dixi, non læditur graviter natura, nec aliud grave malum conſequitur.

Se inebriare ad ſanitatem recuperandam.

29 INquires tertiò, an quis ex præſcripto periti medici poſſit ſine peccato ſe inebriare ex eo, quòd aliud remedium non appareat, quo gravem infirmitatem à ſe excutiat?

30 Reſpondeo. Prima ſententia id negat, cujus ratio eſt, quia etiã tunc privaretur homo uſu rationis, ac potentia proxima, utendi illa, quòd eſt maximum malum, ut dictum eſt hominia rationalia. Hanc ſententiam ſequuntur S. Anton. *p.* 2. *ti.* 6. *c.* 3. §. 5. Angelus, Tabiena, Roſella V. ebrietas.

31 Secunda ſententia concedit, aitque in aliquo rariſſimo caſu, quo peritus medicus id neceſſarium judicaret, vel ad infirmitatem læthalem evitandam, vel etiam ad gravem morbum expellendum, poſſe licitè quempiam inebriari.

Ratio eſt, quia de duobus malis minus eligi licitè poteſt; atqui minus malum eſt uſu rationis ad tempus privari, quam gravi morbo vexari, vel vitam, & cum ipſa uſum rationis, amittere ergo &c. Sicuti ergo poteſt quis velle manum ſibi abſcindi, ne totum brachium marceſcat, vel ne ejus vita deperdatur; & ſicut medicus poteſt licitè propinare fœminæ gravidæ ægrotanti pharmacum ex probabili ſententia, quod directe tendat ad expellendos pravos, læthaleſque humores fœminæ, ſi aliud vitæ remedium non adeſt, quamvis indirectè ſequuturus ſit abortus fœtus animati, ita in caſu noſtro, &c. Hanc ſententiam probabiliorem judico, quam ſuſtinent Sylveſter, Cajet. Tolet. Valẽ. Leſſius aliique apud Gobat *de ebrietate c.* 18 *n* 21.

32 Duo autem hìc ſunt notanda Primò, caſũ hunc fortaſsè nunquam accidere in praxi poſſe, quia nunquam non aderit aliud remedium. Certè S. Thomas 2. 2. *q.* 150. *ar.* 2. *ad* 3. nec ad vomitum, ait, provocãdum requiritur, quòd homo ſit totus inebrians, quia etiam potus aquæ tepidæ vomitum cauſat, & ideò propter hanc cauſam non excuſaretur aliquis ab ebrietate. Vides quomodo S Doctor recurrat ad aliud remedium? Sed nos Theologi relinquamus medicis diſcutiendum, an tanta neceſſitas unquam contingere poſſit?

33 Secundò, notandum eſt, infirmum non debere, ſe inebriare ex directa intentione, ſe privandi ratione, nec medicũ ex eadem intentione, id conſulere; hoc enim per ſe malum eſt, ſed directè per vini hauſtum debere intendere ſanitatem: eſto, prę videat conſecutorã indirectè rationis cõturbationem. Quod idem advertunt Doctores in medico propinãte pharmacum ęgrotanti: nam nec ipſe medicus, nec fęmina intendere poteſt directè abortũ fętus animati; ſic enim eſſent homicidę, ſed directè pravorum humorum expulſionem: eſto, deinde præter intentionem ſequatur abortus.

34 At licebitne etiam, ſe inebriare, ſi agatur de morbo impendenti præcavendo, non autem de morbo curando, ſeu expellendo?

Reſpondeo, licere puto cum Gobat. *loc. cit. n.* 26. nam recta ratio, inquit, permittit, ut tanto ſtudio coner impendentes morbos excludere, quanto jam præſentes expellere.

35 Quare in ſubito peſtis timore, aliis remediis æquè commodis deficientibus, magnus hauſtus vini generoſi permittitur à Leſſio, *lib.* 4. *c.* 3 *n.* 13. qui idem Leſſius aſſerit, magnam vini copiam prodeſſe, ſi quis venenum frigidum, e. g. cicutam bibit, aut ſumpſit.

Se inebriare ob metum mortis ab extrinſeco allatum.

36 INquires quartò, an ſicuti quis licitè ſe inebriat in eo caſo, quo alio modo nequit ſe à gravi infirmitate liberare, ita in alio caſu, quo Tyrannus e. g. te cogat ſub metu mortis ad ebrietatem?

37 Reſpondeo, etiam in hoc caſu licere cenſet Leſſius, Baldel. Dicaſtillus, quos citat, ſequiturque Gobat *de ebrietate c.* 18. *n.* 3. teſtaturque Leſſius multos doctos viros Univerſitatis Lovanienſis, quos conſuluit, ita ſentire.

Nequaquam in hoc caſu licere, docet Cajet. Azor. Bonac. quos citat, & ſequitur Loth. *tr.* 18. *de ebrietate c.* 11.

38 Ego puto, ut id determinetur, recolendam eſſe priùs illam quæſtionem, an ebrietas, per quam privatur quis uſo rationis, ſit ita intrinſecè mala, ut nunquam liceat illam ponere: (ſicuti fornicatio, quæ quia mala eſt intrinſecè, ideò ponere illam, nunquam licet;) an potiùs liceat in aliqua circumſtantia, in qua exuat omnem malitiã? Sicuti homicidium, quod licet ſit abſolutè malum, tamen illud in aliqua circumſtantia licet: qualis eſt, ut ſe quis cum moderamine inculpatæ tutelæ defendat, vel ut Princeps legitimus malefactorem morte condemnet.

39 Et ſanè mihi videtur, ebrietas per ſe eſſe hujuſmodi ſecundi generis, quod patet, quia ex cõmuniſſima opinione diximus modò, eã admitti poſſe ad gravem infirmitatẽ expellendam: quod non poſſet, ſi eſſet ſicuti fornicatio, vel blaſphemia, vel odium Dei, quę nunquã exuere malitiam queunt. Dixi (per ſe) nam hic præſcindimus ab omni alio malo effectu, qui ex malitia ſe inebriantis conſequi poſſet. Id quod ſemper eſt advertendum, quoties concedimus ebrietatem.

40 Hoc poſito, dico, ſententiã magis probabilem eſſe, quòd, ſicuti ad vitandam, quam times ex gravi infirmitate mortem, potum inebriantem aſſumere tibi licet, ita ad eandem vitandam, quando eam prudenter à Tyranno times. Sicuti (ut habet Leſſius) licitè quis abſcindit brachium, ne totus homo pereat; nõ ſolùm ne pereat ex malo corporis intrinſeco, verùm etiam ne pereat ex juſſu Tyranni, qui mihi dicat: vel abſcinde brachium ex cautela, ut non moriaris, vel te occidam; ita in caſu noſtro: tũc enim eſt, quaſi dicat mihi Tyrannus: vel per ebrietatem amove à te pro aliquo tempore potentiam utendi ratione, vel te interficiam; hic enim maximè valet à me eligendum eſſe minus malum, quàm majus amiſſionis vitæ. Quæ ſanè electio non poſſet fieri, ſi privare ſe ratione per ebrietatem, eſſet ita malum intrinſecè, ut nunquam liberari à malitia poſſet.

41 Obiicies auctoritatem S. Auguſt. *ſer.* 231. qui loquens de ebrietate, ſic ait: *etiamſi ad hoc veniretur, ut tibi diceretur, aut bibas, aut morieris, melius erit, ut caro tua ſobria occideretur, quàm per ebrietatem anima moreretur.*

42 Reſpondeo. Leſſius ait, S. Auguſtinũ hic loqui de eo, qui priùs ab aliquo urgetur ad ebrietatẽ, ſed deinde is volens, ſe vino propter ejus delectationẽ replet. Meliùs reſpondet Gobat, *c.* 18. *n.* 7. *de ebriet.* S Auguſtinum dixiſſe, eſſe meliùs, ideſt, conſultiùs, non verò eſſe pręceptum, & per mortem animæ intellexiſſe ipſam rationis jacturam. Equidem hanc poſteriorem magis approbo, quàm explicationem priorem, quæ nimis extorquet Auguſtini verba. Et confirmo; nam ſi quis diceret: meliùs fuit, S. Caſimirum noluiſſe per matrimonium virginitatem amittere, quàm illa amiſſa, vitam ſervare, rectè diceret, nec indicaret præceptum, ſed perfectionis ſtudium commendaret.

43 Quæres. Ad ſuum honorem ſervandum, poſſetne licitè quis invitatus ad convivia e. g. ad multos vini hauſtos, reſpondere ſimilibus hauſtibus, ſeque inebriare. Sanè in aliquibus regionibus magnum dedecus eſt, non reſpondere.

44 Reſpondeo non poſſe licitè, ut expreſsè tenet cum Coninch, Gobat, *diſp.* 82. *de ebrietate n.* 8. loquens de periculo irriſionis. Ratio eſt, quia honor, qui pendet à prava æſtimatione ſtultorum, quales ſunt, qui ejuſmodi vini potationibus gloriantur, honor non eſt, atque adeò non eſt tantum bonum, ut præponi poſſit amiſſioni rationis, quæ eſt ſolidum, verumque bonum.

Provocare alium ad ſe inebriandum.

45 INquires quintò an liceat alium provocare ad vini hauſtus ex quibus advertatur, fore, ut is inebrietur?

Reſpõdeo, certum eſſe id peccatum fore mortale, quia ſi ſeipſum inebriari eſt mortalis culpa, erit etiam ſi alium, juxta illud S. Pauli *ad Rom.* 1. *Non tantùm, qui malè agunt, ſed etiam qui conſentiunt facientibus, digni ſunt morte.* Si ſolùm fiat paulò hilarior, colligi poteſt ex ſupra dictis *n.* 25.

Difficultas ergo ſolùm hìc eſt, an aliquando ad vitandum grande aliquod malum, quod nequeat averti, niſi alium inebriãdo? Exempla proferunt Doctores nulla. Primum. Si magnum malum impendat Reip. quod averti non poſſit, niſi inebriando auctorem tãti mali; ut ſi quis meditetur proditionem Patrię, condicta aliqua hora, ego autem illum ad convivium invitem, eumque inebriem, & interim tranſeat proditionis hora. Secundum. Ego comprehenſus à graſſatoribus deducor ad cauponam, ubi ſpes mihi magna affulget evadendi, ſi eos inebriavero. Tertium. Titius hac nocte diſponit, ſuum inimicum è villa redeuntem interficere, ego autem ipſum Titium pridie veſpere inebriandum curo, quo pacto Cajus ſecurus evadat.

46 Dico, eſſe probabile, licitè poſſe, quando aliter impediri illa mala nequeunt. Dico item, eſſe probabile, licitè non poſſe.

Quòd licitè poſſit, docet Leſſius, *lib.* 4. *de juſt. c.* 3. *num.* 33. Baldell, *lib.* 5. *diſp.* 30. *nu.* 26. aliique. Ratio eſt, inquiunt, quia nihil malitiæ continet ad minus malum incitare illum, qui paratus eſt, facere majus malum, ſi per inductionem ad minus impediatur malum majus, quòd alio modo impediri non poſſit, ut eſſe ſupponendum nimis ſæpè monuimus.

47 Quòd licitè non poſſit, docet Dicaſtillus, *diſput.* 2. *de juſtit. quæſt.* 3. *dub.* 11. Layman, *lib.* 3. *ſect.* 4. *num.* 6. aliique. Ratio eſt, inquiunt, quia ad impediendum majus peccatum, non licet ſuadere peccatum minus, niſi hoc minus ſit pars formaliter, vel virtualiter incluſa in majore, de quo patrando cogitabatur. Sed de hac doctrina nos latè diſputavimus alibi, nunc ſatis ſit dicere, utramque ſententiam eſſe probabilem.

Se inebriare modico vino.

48 INquires ſextò, quid dicendum de iis, qui modico hauſtu vini ſtatim inebriantur; ſunt enim non pauci, qui ex morbo, vel vulnere, vel complexione ita caput habent debile, ut evadant planè ebrii, ſi vel duo pocula vini bibant.

49 Reſpondeo, poſito quòd hi ſuam hanc noſſe debilitatem ſupponan-

Digitized by Google

ponantur, mortaliter ſine dubio peccabunt, ſi illa modica pocula bibant. Ratio eſt manifeſta, quia adhuc ſic uſum rationis, proximamque rationis potentiam voluntariè amittuot.

Excipe tamen, niſi gravis aliqua cauſa eos excuſet; nam tunc licitum eſt his vinum bibere ex medicorum cõſilio, quando tamen alio potu non inebriante carent. Licitum etiam erit, ſi in eadem carentia alterius potus vexentur vehementi ſiti, vel ſi ab alio poto aquæ e.g. admodum graviter lædantur, ut docet Excobar *in Theol. mor. tr. 2. exam. 2. num.* 24. loquens de iis, qui in mari navigant, & aqua, alioque potu carent. Et ratio eſt, quia potus vini eſt à Deo, & à natura inſtitutus ad ſitim pellendam, ita ut hic ſit primarius ejus finis. Cum ergo actiones morales accipiant ſpeciem ſecundùm id, quod intenditur, non autem ab eo, quod eſt præter intentionem, ut in ſimili habet S. Thom. 2. 2. *q.* 64. *art.* 7. idcircò ſicuti in pluribus aliis materiis dicont iidem Theologi, non apparet, cur non etiam uſus vini ſit per ſe licitus in prędictis caſibus, ubi periculum gravis mali impendet, ut ſupponi debet, eſto, per accidens, & præter intentionem ſequator rationis turbatio.

50 Obiicies: non ſunt facienda mala, ut eveniant bona, ergo non eſt bibendum cum periculo ebrietatis, quod eſt malum, ut eveniat ſedatio ſitis, quæ eſt bona.

Reſpondeo, quę, dum ſiunt, ſunt mala, non licere facere, ut eveniant bona, quale eſſet e.g. perjurium ad vitam proximi ſervandam; at in circumſtantia ſitis vehementis talis ebrietas non eſt mala, ut patet ex dictis, ſemper abſtrahendo ab aliquo alio inconvenienti.

Peccata commiſſa in ebrietate.

51 INquires ſeptimò, peccata, quæ quis cõmittit, dum eſt ebrius, imputanturne ei in illo inſtanti, quo cauſam dedit, ſe inebriando? Homicidium e. g. quod ebrius, dum eſt in ebrietate, fortè committit, imputaturne ipſi, quando heri veſpere e. g. vino ſe infarcinavit, an ſequenti nocte, quando hominem occidit? Idem quæritur de omiſſione peccaminoſa; quandonam peccat ebrius omittendo auditionem ſacri die Dominico, eo ne tempore, quo ſe inebriavit die, e.g. ſabbati, an quando illud re ipſa omittit, nempè die Dominico? Hæc quæſtio eſt univerſalis pro aliis caſibus, ut de veneno propinato, de ſagitta, ſeu ſclopo inimicum vulnerante, &c. quando ſcilicet eſt peccatum; propinando venenum, & ſclopum emittendo, an quando poſt dies perimitur inimicus?

52 Reſpondeo, tres eſſe ſententias. Prima affirmat, tunc imputari ad culpam, quando apponitur cauſa, nempè quando in caſu noſtro ſe quis voluntariè inebriavit, prævidens, ut ſemper ſupponi debet, vel certè dubitans, ſe occiſurum hominem, ſeu ſe omiſſurum ſacrum, cùm tamen non abſtinuerit à vino, nec ullam diligentiam adhibuerit, ne ſequeretur interfectio: nam, ſi antequam ſe inebriavit, timens ſe patraturum homicidium, fecit ſe e. g. benè claudi in cubiculo, ne poſſet exire ad occidendum, vacabit culpa homicidii.

53 Hanc primam ſententiam tenet Vaſq. *p.* 2. *q.* 71. *art.* 8. Leſſius *lib.* 4. *c.* 3. *dub.* 3. *n.* 29. aliique.

54 Secunda aſſerit, imputari ad culpam, quando actu interficit, vel ſacrum omittit. Ita Marſilius, & Altidolenſis apud citatos.

55 Tertia aſſerit, imputari ad culpam utroque tempore, tum ſcilicet quando apponitur cauſa, nempè ebrietas, tum quando actu committitur homicidium, vel omittitur ſacrum. Ita Sylveſter *ver. omiſſio*. Valentia *p.* 2. *q.* 71. *art.* 5. *diſp.* 6. *q.* 8. *punct.* 4. aliique.

56 Ex his ſententiis prima eſt probabilior. Ratio eſt, quia culpa nõ eſt, niſi quando liberè, & voluntariè actus peccaminoſus admittitur. Cùm ergo, dum quis eſt ebrius, libertate careat, ſicuti, & quando dormit, non poteſt actus eo tempore commiſſus, vel omiſſus dici liber, & voluntarius; unde nec formaliter peccaminoſus. Dico (*formaliter*) nam ceterùm ille actus homicidii, vel omiſſio ſacri denominabuntur quidem peccaminoſa extrinſecè, ex eo ſcilicet quòd dicunt ordinem ad cauſam liberè poſitam, atque adeò rectè dici poſſunt, ſeu denominari peccata in cauſa, at non formaliter in ſe ipſis.

57 Illud hic quoad praxim reſolvendum, an in confeſſione obligetur pœnitens tum cauſam, ideſt, ebrietatem, tum actum ſubſequutum, e.g. homicidium, explicare? Id quod ſolet quæri in aliis etiam materiis, ut ſi quis propinet venenum Petro, qui poſt aliquos dies moritur, an ſatis ſit, dicere, ac fateri, ſe dediſſe venenum, ut occideret, an debeat item addere, & de facto ſe occidiſſe?

58 Circa hoc placet mihi doctrina, quam affert Gobat, *de ebrietate c. 9. d. n.* 21. Mala, inquit, in ebrietate commiſſa non oportet confiteri, cùm neque ſint peccata, neque imputentur ad culpam, etſi ebrietas fuerit voluntaria, illaque mala commiſſa in ebrietate fuerint anteà prævisa: nam quamvis Caſtropalaus, *to.* 1. *tr.* 2. *diſp.* 8. *punct.* 3. affirmet, eſſe confitenda; tamen rectiùs negat Delugo, *tom.* 3. *in* 3. *p. diſp.* 16. *n.* 440. cum multis aliis. Ratio eſt, quia tenemur confiteri ſola peccata propriè dicta, ut patet ex Tridentino, *ſeſſ.* 14. *toto cap.* 5. ubi ex inſtituto declarat, quænam ſit materia neceſſaria confeſſionis, nec aliud ibi dicitur, quàm quòd peccata, & illa, per quæ nos Deum mortaliter offendiſſe meminerimus, ſint confitenda; atqui illa mala, de quibus loquimur, non ſunt peccata, quia non ſont libera, nec per ea Deum offendimus: nam planè abſurdum eſt dicere, quòd ebrius tunc mortaliter offendat Deum, cùm hominem interficit, quando omni caret uſu rationis, ergo non ſunt neceſſariò confitenda.

59 Et paulò poſt. Quare, inquit, qui homicidium commiſit in plena ebrietate, ſufficit, per ſe loquendo, ſi dicat. *Me voluntariè inebriavi, præviſo periculo homicidium committendi*: nec opus eſt confiteri, quòd inflixerit vulnus læthale, ut oſtendit allata ratio. Hæc Gobat.

60 Rectè autem dixit (*per ſe loquendo*) nam prudenter cum Vaſquez advertit Delugo *loc. cit.* regulariter expedire, ut effectus ebrietatem conſequuti exprimantur: tum quia hoc modo explicatur meliùs malitia actus præcedentis; tum quia meliùs intelligitur ſtatus pœnitentis; tum quia debet cognoſcere Confeſſarius, an debeat injongere obligationem aliquid reſtituendi; tum quia debet videri denique, an illud homicidium e. g. in ebrietate completum ſit caſus reſervatus, vel excommunicationi obnoxium, &c.

61 Quæres. Si quis, ſe inebriando, ſolùm venialiter peccavit ob imperfectam e.g deliberationem ex oblivione, vel inadvertentia ortam; malum ex ebrietate ſequutum, e. g. homicidium, imputabiturne illi ad culpam mortalem, an ad venialem duntaxat?

62 Reſpondeo ad venialem. Ita Leſſius, *lib.* 4. *c.* 3 *n.* 26. Ratio eſt, quia illud malum non eſt in ſe ipſo voluntarium, ut modò dictum eſt, ſed ſolùm voluntarium in cauſa, hoc eſt, in ebrietate, ergo nequit majorem culpam contrahere, quam ipſa ſua cauſa, ſeu quam ebrietas hic, & nunc continet, continet autem venialem.

Vendere vinum volenti ſe inebriare.

63 INquires octavò in hunc modum. Titius caupo, cùm ſciat, aliquos inebriari ſæpè in ſua caupona; nihilominus vinum quoties, & quantum volunt, vendit, & propinat, licitène id faciet?

64 Reſpondeo cum Vega, *in reſponſionib. caſ. um Bononienſ. impreſſis anno* 1589. *fol. mihi* 231. qui hanc quæſtionem latè diſcutit, & illicitè mortaliter id facere reſolvit cum D. Thom. Ratio principalior eſt, quia, ut nos etiam modò *diximus n.* 44. non ſolùm peccat, qui aliquod peccatum committit, verùm etiam illi omnes, qui eidem culpæ conſentiunt, vel adjuvando, vel non impediendo, quando hoc poſterius, ſaltem facilè, & ſine notabili damno poſſunt; ſed Titius vendendo vinum illis, quos novit in tanta quantitate ſe inebriare, conſentit, juvatque, & non impedit eorum peccatum, cùm facile poſſit: ergo peccat.

65 Nec excuſatur Titius ex eo, quòd, ſi ille non vendidiſſet talibus vinum, emerent alibi, ubi inebriarentur; non excuſatur, inquam, nam neque excuſaris tu, qui commodas gladium e. gr. homini volenti cum illo occidere ſuum inimicum, quamvis is, te negante, peteret ab alio, qui commodaret. Et ratio eſt, quia adhuc cooperaberis peccato illius hominis, ſiquidem quòd ab alio ipſe habiturus ſit gladium, non tollit, quin tu defacto commodaveris, cùm facilè negare potuiſſes.

66 Nec valet, ſi quis ita obiiciat. Opifices, qui calceos, vel ſandalia, vel veſtes, vel fucos vendunt impudicis mulieribus, non peccant, quamvis ſciant cum illis rebus eas eſſe peccaturas, ergo nec caupo vinum vendens ei, quem ſcit, ſe inebriandum. Non valet, inquam, quia opifices illi non inducunt, nec juvant per dictas veſtes illas mulieres ad impudicitiam; & ex alia parte excuſantur à neceſſitate exercendi ſuas artes, ut habet Sanchez, *in Decal. lib.* 1. *cap.* 7. At Titius Tabernarius ipſo vino, quod vendit, proximè juvat potatores illos ad ebrietatem; & ex alia parte non excuſatur à neceſſitate ſuæ artis, ſeu exercitii, cum ex ſuo exercitio ſolùm habeat jus vendendi vinum modo ordinario ementibus, nõ verò volentibus ſe inebriare. Lege Caſtropalaum, *tom.* 1. *tr.* 6 *diſp.* 6. *p.* 14. qui ad vendendum vinum ſcienter ſe inebrianti, cauſam majorem aliquam præter ipſum vini merum pretium expoſtulat, nempè vel timorem, ne multum diminuantur ſic emptores, multum, inquam, quia ebrietas eſt majus malum, quàm ſolutio Jejunii Eccleſiaſtici: quare major cauſa requiritur in vendente vinum ſe inebriaturo, quàm requiratur in vendente cibos quadrageſimales ſoluturis Eccleſiaſticum Jejunium, ut ſuo loco nuper eſt dictum.

67 Quæres. Quomodò igitur ſe geret Confeſſarius, ſi quando ad ejus pedes accedat ejuſmodi Tabernarius, quando jam publicè ſcitur ejus peccatum?

68 Reſpondeo, cum eodem Vega *l. cap.* Vel locutio eſt, inquit, de abſolutione, vel de conceſſione ſacræ communionis. Si de prima, docet, quando verè proponat caupo, ſe abſtinere à dicta cooperatione, & ritè doleat de ſuo peccato, poſſe abſolvi, niſi ſecundùm circumſtantias perſonæ per prudentiam Confeſſarius velit differre aliquantulum abſolutionem, donec experiatur, an ſe caupo emendaverit. Id quod commune eſt documentum in omni confeſſione advertendum.

69 Si de ſecunda, docet, ad ſacram Communionem hunc admitti non debere, donec publicè pœnitentiam agat, aut Confeſſarius (facta ſibi facultate ab ipſo pœnitente) publicè denunciet, non modò præteritorum peccatorum, datique concivibus ſcandali eum penitere, & confeſſum eſſe; ſed etiam omnem de futuro occaſionem eſſe ſublatam: ut ſcilicet, qui pravo Titii cauponis exemplo fuerant

offenſi,ejuſdem emendatione ędificentur,ne Confeſſarius particeps ſit peccati ſcandali, &c.

Se inebriare in Eccleſia.

70 INquires ultimò an ſit grave peccatum, vel edere, vel bibere, vel ſe inebriare in templo?

71 Reſpondeo,aliud eſſe dicendum de potatione, & comeſtione, modo conſueto exhibitis, aliud ſecundò de inebriatione, aliud tertiò de publico convivio. Quoad primum,ſi potus,& comeſtio fiat ex neceſſitate in Eccleſia,nullum eſt peccatum;ſi abſque neceſſitate,eſt (per ſe loquendo) veniale dumtaxat, quia id videtur parva irreverentia loci ſacri.Ita S.Thom.*in 1.c.ad Corinth.11.lect.4.Sà ver.Eccleſia.* Laym.*lib.4.tr.10.c.7.n.11.*

72 Quoad ſecundùm,bibere in Eccleſia uſq;ad ebrietatem,quando id occultè à te fiat, non videtur eſſe novum peccatum mortale, pręter ipſam ebrietatem. Ratio eſt, quia actus ſe inebriandi,& potus auferens uſum rationis, non videtur tam repugnans cultui ſacro, ut per illum in Eccleſia factum occultè à te æſtimetur gravis irreverentia Eccleſiæ. Dixi(à te occultè factum)nam inſtituere cõpotationem,perinde ac ſi eſſes in caupona,ultro, citròque vinum liberaliter propinare uſque ad ebrietatem, immò etiam ſine ebrietate, aliquid majus irreverentiæ ſine dubio ſapit: quare conſultò, ac ſeriò has propinationes in Eccleſia facere, erit mortale, quia certè cum tali publicitate in omnium exiſtimatione Eccleſiæ irreverentia gravis infertur. Ita Dicaſtillus, *de pœnis,diſp.9.à n.654.*

73 Quoad tertium dico,mortale ſacrilegium eſſe,inſtituere in Eccleſia abſque neceſſitate prophanum convivium,licet in eo nõ poretur uſq;ad temulentiam.Ita Dicaſtil *loc.cit.n.652* Ratio eſt,quia ſanè id nimis gravem Eccleſię, atq; adeò Divino cultui irreverentiam oſtendit.Sanè S.Anſelmus *in Ep. ad Corint.* ſentit; Eccleſiã Dei contemni,dum in ea carnales cibi irreverenter ſumantur. Et rectè quidem addit(*irreverenter:*)nam aliquando cõſueto modo ex neceſſitate in tẽplo edere,vel potare,cùm non fiat niſi neceſſitate concedente,à S.Anſelmo non reprehenditur, ſicuti nec nos reprehendimus *n.71.*

74 Notandum denique velim, aliquanto benigniùs eſſe ſentiendum, ſi vini potatio fiat in choro muſico elevato à ſolo; tum quia tunc ſemper,ut ſuppono,eſſet ſine publicitate; tum quia licèt is locus etiam appellatione Eccleſiæ veniat,ut habet Sanch. *lib.9.de matrim.diſp.16.n.33.* tamen in communi hominum exiſtimatione ibi manducare, vel bibere non exiſtimatur gravis irreverentia,vel certè non exiſtimatur mortalis.

TRACTATUS QUINTUS.

DE QUINTO ECCLESIÆ PRÆCEPTO,

HOC EST

DE SOLUTIONE DECIMARUM.

CAPUT PRIMUM.

Quid ſit Decima.

1 INquires primò,quid ſit decima? Reſpondeo eſſe partem decimam fructuum, quæ debetur Miniſtris Eccleſiæ. Sciendum enim eſt,Dominum Deum tempore legis ſcriptæ voluiſſe, ut Levitis, qui erant Miniſtri in ipſius Dei Templo,ad eorum ſuſtentationem darent omnes alii,qui non erant de Levitica tribu,decimam partem fructuum,quos colligebant ex ſuis prędiis, & animalibus,quibus carebat Tribus Levitica. Eccleſia ergo ad imitationem illius temporis voluit,ut Eccleſiaſticis,qui rebus ſpiritualibus inſerviunt,& Sacramenta populis Fidelibus miniſtrant, dentur etiam decimæ omnium ſimilium fructuum, quos colligunt dicti Fideles ex ſuis prædiis, & animalibus,ut ſic habeant,unde commodè ſuſtententur Eccleſiaſtici.

2 An autem voluerit id Eccleſia ex ſolo ſuo jure Eccleſiaſtico; an id præceperit Deus, ita ut decimæ dicantur debitæ ex jure divino, nec ſolo Eccleſiaſtico, quæſtio eſt inter Doctores, quam videre poteris apud citatos à Caſtropalao, *tom. 2. diſp. unica de decimis p. 1.* qui tandem docet, illud, quod datur Eccleſiaſticis ob eorum meram ſuſtentationem, debere diſtingui ab eo, quod datur Eccleſiaſticis ob rationem integræ decimæ, quæ certè ſolet eſſe major, quàm ſit illud, quod datur ob ſuſtentationem,additque, integras decimas deberi Eccleſiaſticis ex ſolo jure Eccleſiaſtico: id verò, quod eſt neceſſarium ob dictam ſuſtentationem, deberi etiam de jure divino, & naturali, juxta illud: *Dignus eſt operarius mercede ſua.*

Quotuplex ſit Decima, & ex quibus ſolvenda?

3 INquires ſecundò quotuplex eſt decima? Reſpondeo. Triplex. Prædialis,Perſonalis,Mixta.Prædialis eſt illa,quæ proficiſcitur ex fructibus agrorum,arborum, piſcinarum, molendinorum,locationum, domorum, &c. Perſonalis eſt, quæ proficiſcitur ex fructibus,& proventibus ab induſtria perſonæ;ut ex lucro negotiationis, ex mercatura, ex ludo, ex bello, venatione, &c. Mixta, quæ partim provenit ex induſtria perſonæ, partim ex prædiis; hujuſmodi eſt, quæ provenit ex fructibus animalium, lacte, caſeo, butyro, &c.ad hos enim fructus concurrit induſtria hominis,& paſcua prędiorum.

4 Notandum autem eſt, hodie ſive ex conſuetudine, ſive alio ex capite, jam non eſſe uſum ſolvendi decimas perſonales, ut habent Doctores plures, quos citat, & ſequitur Caſtropalaus, *loc. cit. p. 6. n. 10.*

5 Notandum item, decimas mixtas, quâ parte ſunt decimæ perſonales, eſſe pari modo uſu abrogatas; ſunt enim omnes perſonales abrogatæ. Quare non erit neceſſe, ut in hac diſputatione de mixtis agamus: ſiquidem qua parte proficiſcuntur à prędiorum paſcuis, prædiales ſunt, de quibus certè deinceps agendum nobis erit.

6 Regula igitur ſit univerſalis, decimas de jure deberi Eccleſiæ ex omnibus fructibus, & proventibus, qui habentur ex bonis mobilibus, qualia ſunt animalia,& ex bonis immobilibus,quales ſunt domus,prædia,piſcinæ,&c.Ita clarè habetur *c.Nobis c. Non eſt,* & paſſim *titulo de decimis.*

7 Dices:hinc ſequitur,quòd non ſolùm ex frumento e.g.collecto ex agris deberetur decima, verùm etiam ex palea, & ex herbis, quæ venduntur in foro ad animalia paſcenda,ex omnibus fructibus arborum,ex oleribus minutis,ex leguminibus; hæc enim omnia, & ſimilia fructus ſunt prædiales. Item deberetur etiam ex melle, & cera, quæ ſunt fructus apum.

8 Reſpondeo,concedendo ſequelam ex vi,& rigore juris: tres tamen limitationes ſunt adhibendę, Prima eſt, excipienda eſſe olera minuta, quæ ex hortis colliguntur, non ad lucrum, ſed ad quamdam commoditatem, & voluptatem propriæ familiæ, ut notat S. Thomas, 2.2 *quæſt.87.art.2.ad* 3.id enim exigere,nimis eſſet Fidelibus oneroſum.

9 Secunda limitatio eſt, ex examinibus, & alvearibus apum, quæ denuò prodeunt ex præcedentibus apibus,non deberi decimam;hęc enim vel habentur quaſi animalia ſylveſtria, & induſtriæ perſonæ ea colligentis tribuuntur, vel ipſa conſuetudine legitimè introducta non debentur, ut notat Azor.*lib.7.tom.1.cap.33.quæſt.9.& c.34.num.4.*

10 Tertia limitatio,hęc eſſe dicta de rigore juris; nam cæterùm in multis ex his per conſuetudinem legitimè præſcriptam derogatum eſt: propterea enim omnes Doctores, de hoc argumento decimarum tractantes notant,debere in una quaque Eccleſia conſiderari, & ſervari illud, quod ibi conſuetum eſt.

CAPUT II.

A quibus ſolvenda eſt decima?

1 INquires tertiò quinam debent ſolvere, decimas?

Reſpondeo, omnes baptizati, quicumque ii ſint, ut habetur *cap. ex tranſmiſſa de decimis.* Id quod confirmat ipſa ratio, quia decima datur in ſuſtentationem Miniſtrorum Eccleſiæ, qui conferunt Sacramenta, aliaque ſpiritualia Fidelibus: at hi inſerviunt quibuſcumque baptizatis in ejuſmodi miniſteriis; ergo &c.

2 Di-

Digitized by Google

2 Dices, ergone etiam pauperes, parvulum agellum habentes, debent?

Reſpondeo, cùm præceptum de decimis, ut decimæ ſunt, ſit Eccleſiaſticum, ut diximus *c. praced. n. 2.* non obligare cum tanto rigore: quare tum pauper, qui ſit in extrema neceſſitate, tum qui ſit in gravi, ut ſi ſolvat decimam, debeat pro ſuo, familiæque victu mendicare, excuſatus erit ab earum ſolutione: nec judicandum eſt, Miniſtros Eccleſiæ velle ita arctare pauperes, ut cum tanto ipſorum incommodo velint decimas ab illis eximere: multò magis, quia in tanta neceſſitate omnia ſunt communia. Quare illas decimas jure ſuo poteſt tantus pauper ſibi conſumere. Lege Suarium, *tom. 1. de relig. lib. 1. cap. 16. & 18.*

3 Dices ſecundo: ergone non ſolùm Laici omnes cujuſcumque ſtatus, & conditionis, verùm etiam omnes Clerici?

Reſpondeo, ita profectò; quia etiam ipſi Sacramenta, aliaque ſpiritualia miniſteria recipiunt à Parocho. Ipſe autem Parochus ideò non ſolvit decimas, quia, cùm ipſe eas omnes recipiat ab aliis, ſibi retinet etiam illam decimam, quam deberet, ſi Parochus non eſſet. Adde hic illud, quod dicam *n.* 6.

4 Dices tertiò: ergone etiam Religioſi?

Reſpondeo, etiam & illi propter eandem rationem deberent; tamen ex privilegiis multis, quæ ipſi obtinuerunt à Pontifice jam eximuntur ferè omnes, ut expreſſe habetur *c. ex p. 1. de decimis.*

Quę quidem privilegia præter Caſtropalaum, *l. c. n. 11.* Suarium, *tom. 2. de Religione lib. 1. c. 8.* Leandrum, *de decimis diſp. 6. à q. 30.* aliosque, ſic breviter habet Paſqualigus in Lauretum de Franchis, *p. 2. q. 72.* De jure communi, ait, Religioſi omnes ſunt exempti à ſolutione decimarum de novalibus, ac de hortis, quos ipſi colunt, & animalibus, quæ ipſi nutriunt *c. ex p. 2. de decimis, & alibi.*

At verò ex privilegiis Summorum Pontificum ferè omnes Ordines religioſorum abſolutè eximuntur à ſolutione omnium decimarum, etiam prædialium, cuicumque ſolvendæ ſint. Ex his autem privilegiis plura ab aliis recenſentur: ſed inſigne eſt privilegium conceſſum à Gregorio XIII. Societati Jeſu, & omnibus Religioſis, qui communicant cum ejus privilegiis. Hoc autem ſic habet.

Univerſam Societatem, omniaque, & ſingula illius domos, etiam Probationis, & Collegia, ubique exiſtentia, præſentia, & futura, eorumque perſonas, fructus, redditus, & proventus etiam bonorum Eccleſiaſticorum, Sæcularium, & Regularium, quorumcunque illis pro tempore unitorum, aliaſque res, & bona quæcumque, à quibuſvis decimis, etiam Papalibus, prædialibus, perſonalibus, quartis, ſubſidiis, etiam charitativis, & aliis oneribus, quomodolibet impoſitis, perpetuò liberamus, & eximimus. Hæc Gregorius.

Hactenus Paſqualigus. Lege item eundem *ibid. q. 34.* ubi eximit etiam colonos, qui prædia Religioſorum conducunt, ut ea colant, parte una fructuum ſibi retenta; & altera ipſis Religioſis ſoluta, quo pacto dicuntur Partitarii: ut item eos, qui eadem prædia conducunt eo pacto, ut quotannis talem cenſum Religioſis ſolvant, quo modo dicuntur conductores cenſuales. Et ratio eſt, quia illa prædia ſemper ſunt ex bonis Religioſorum; & ex alia parte ſupponimus, ejuſmodi Religioſos participare privilegium prædictum tum perſonale, tum reale non ſolvendi decimas.

Lege denique eundem *ibid. q. 75.* qui eximit quidem eoſdem Religioſos, qui habent ſæcularium prædia in Emphyteuſim, ſed non eximit eos Religioſos, qui ejuſmodi prædia ſæcularium habent per paucos annos conducta. Ratio diverſitatis eſt, inquit, quia is, qui habet prædium ſęcularium in Emphyteuſim, licèt non habeat proprietatem, habet tamen ejus utile dominium, & ſic poteſt dici, illud eſſe bonum Religioſorum, hoc eſt, bonum utile ipſorum. At qui habet ea locatione, non habet illud in ullo dominio, & ſic quamvis illud per breve locationis tempus retineatur à Religioſis, non poteſt dici, eſſe bonum Religioſorum. Ita dictus Paſqualigus, cum Azor. Lezana, Peyrino. Verùm Suarez, & Caſtrop. ab ipſo citati docent, ejuſmodi bona ſæcularia, ſive ad longum tempus, quæ dicitur Emphyteuſis, ſive ad breve, quæ dicitur conductio, vel locatio, accepta, & culta à Religioſis docent, inquam, eſſe ſubjecta decimationi, quia Emphyteuſis, ajunt, non differt à conductio, niſi ſecundùm majus, vel minus tempus. Quare ea bona utroque modo conſiderata non dicuntur abſolutè bona Religioſorum, quę ſola eximuntur ab obligatione decimarum. Utraque ſententia videtur probabilis.

5 Illud pro Clericis ſciendum omninò eſt, Clericorum bona duplicis generis eſſe poſſe. Alia enim ipſi habent titulo temporali, hoc eſt, titulo hæreditario, vel patrimonii, vel legati, donationis, vel ſimili. Alia habent titulo ſpirituali, qualia ſunt, quę habent ex beneficiis Eccleſiaſticis. Ea his ergo bonis poſterioribus non debentur decimæ, ſaltem ſic concedente, ſeu interpretante conſuetudine: & de his bonis explicant Doctores cum Suario, *loc. cit. n. 23.* dictum illud Pontificis, *c. de decimis. Novum eſſe, ut Clerici à Clericis decimas exigant.* Senſus enim eſt, ut inſolitum ſit Clericos exigere à Clericis decimas ex illis rebus, quæ titulo Clericali habent. Addit *ibid.* Suar. Clericos nec etiam teneri ſolvere decimas ex acquiſitis titulo ſpirituali.

6 At verò ea bonis prioris generis decimę debentur omninò; quia etiam ipſi, ut dictum eſt, debent recipere aliqua Sacramenta, Paſtoremque debent ſuum recognoſcere. Hic autem eſt illa exceptio, quam innuimus *nu. 3.* Parochi enim, & multò magis Epiſcopi, excipiuntur à ſolvendis decimis: quamvis enim Parochi Epiſcopo tanquam ſuo Paſtori; & Epiſcopi Summo Pontifici ſubdantur, & pariter ipſi indigeant, ut ſibi ſpiritualia miniſtrentur, unde deberent decimas ſolvere ex ſuis ſaltem redditibus temporalibus; tamen eis hanc obligationem noluit imponere Eccleſia, ut notavit Suarez, aliique apud Caſtropalaum *l. c. cit. n. 4. p. 11.* Excipe, niſi forte prædia ſint in alienis Eccleſiis, quibus ſolitum erat decimas ſolvi. Id quod explicatiùs vide apud eundem Caſtrop. *n. 5.*

Quibus debeantur decimæ?

7 INquires quartò quibuſnam perſonis debent ſolvi decimæ?

Reſpondeo, ut id radicitus intelligatur; ſciendum eſt: olim tempore naſcentis Eccleſiæ cætui Clericorum debitas fuiſſe decimas, quas Epiſcopus pro menſura, & qualitate laboris ſecundùm eorum neceſſitates ipſis partiebatur, juxta illud Greg. XVI. *q. 7. c. 1. Decimas ſub manu Epiſcopi fore conſemus, ut ille, qui cæteris præeſt, omnibus juſtè diſtribuat.*

8 At verò proceſſu temporis facta fuit diviſio Parochiarum, deſignatique ſunt Clerici, qui in Parochiis miniſtrarent; & tunc Epiſcopo, & Clero ſimul decimæ debebantur.

9 Poſteà verò facta eſt alia major diviſio; creſcente enim proventu decimarum, plures decimæ fuerunt applicatæ illis, quibus beneficia Eccleſiaſtica fuerunt conceſſa: aliæ verò fuerunt applicatæ aliquibus ea gratia, vel privilegio, ratione meritorum quæ ii haberent de Eccleſia: aliæ denique applicatę fuerunt pro ſtipendio ſervitii, ſeu obſequii, quæ aliqui Eccleſiæ præſtarent. & ſic in præſenti ſervatur. Quare hi omnes quamvis aliqui ex his nec Parochi ſint, nec beneficiarii, decimas recipiunt titulo ſpirituali quia omnes inſerviunt Eccleſiæ. Nam decimæ licèt præcipuè dentur Parochis, eo quòd miniſtrent populis Sacramenta; dantur tamen etiam iis, qui ſunt ex officio deputati ad divinum cultum, eique inſerviunt. Ita late Suar. *lib. 1. c. 28 & 29* His cognitis.

10 Reſpondeo ad quæſitum. Decimas jam hodie deberi, ſive Parochis, ſive beneficiariis, ſive illis Clericis, quibus jam applicatę illę ſunt. Ratio eſt jam toties dicta, quia ii Eccleſiaſticis miniſteriis ſunt deputati.

11 Hinc vides primò, Clericis aliis non inſervientibus nullas deberi hodie decimas, quiſ non ſunt ab Eccleſia deſignati, ut ejus Miniſtri.

12 Vides ſecundò, nec ex jure communi deberi decimas Religioſis, quia hi pari modo non ſunt ab Eccleſia deputati ad miniſteria Eccleſiæ, ſed id faciunt ex devotione, vel ex voto, vel ex profeſſione propria ſuæ Religionis.

13 Dixi (ex jure communi:) nam ſive ea privilegio Pontificis ſive ex eo quòd ipſi Religioſi Parochiam aliquam legitimè adminiſtrant, recipiunt aliquando decimas, quia tunc ab Eccleſia deputantur ad ejuſdem ſervitia præſtanda.

An decimæ debeantur Parochis divitibus, lege apud Excobar, *de præcept. ſolvendi decim. ſect. 2. c. 35.*

CAPUT III.

De loco, tempore, aliiſque circumſtantiis ſolutionis Decimæ.

De Loco.

1 INquires primò, ubinam decimę ſolvendæ ſunt?

Reſpondeo, decimam prædialem propriè, hoc eſt, illa, quę ex fructibus terræ colligitur, omnes Doctores docent eſſe ex jure communi ſolvendam in Eccleſia Parochiali, in cujus juriſdictione ſitum eſt prædium, etiamſi Parochiarius, hoc eſt, dominus prædii alibi inhabitet, atque alibi Sacramenta percipiat. Ita expreſsè definitur *c. ult. de reſtitutione ſpoliatorum in 6. & alibi:* cujus definitionis ratio fuit, ut jura Eccleſiæ, & decimæ firmæ eſſent, nec mutatione perſonarum variarentur.

2 Decima verò, quæ ex animalibus debetur, quamque nos ſupra largè reduximus ad Prædialem, ſed alii mixtam appellant, pari modo debetur integrè illi Eccleſiæ, in cujus ſitu animalia paſcunt, vel accubant, ſeu dormiunt, quamvis domini alibi commorentur.

Unde, ſi in hyeme in una, in æſtate in alia accubant, & paſcunt, dividendæ ſunt decimæ.

3 Quid, ſi toto anno alibi paſcunt, alibi accubant?

Reſpondeo, duas eſſe ſententias. Altera probabilis, quam ſequitur S.Th. 2. 2. *q 77 ar. 3.* & Fagund. *de 5. Eccl. Præcep lib. 1. c. 5. n. 10* affirmat, integras decimas deberi Eccleſiæ, in cujus ſitu paſcunt. Altera probabilior, quam ſequitur Suarez cum Caſtrop. *de decimis c. 8. nu. 8.* ait, eſſe inter illas duas Eccleſias dividendas, ſed majorem partem eſſe dandam Eccleſiæ, ubi paſcunt. Ratio S. Thomæ eſt, quia fœtus animalium proveniunt ex fructibus prædiorum, hoc eſt, ea herbis, quas animalia depaſcunt. Ratio Suarii eſt, quia non poteſt negari aliquid conferre ad dictos fętus ipſum accubitum, quo animalia requieſcunt, & ſomno refecti, vel uterum gerunt, vel concipiunt.

Digitized by Google

4 Illud adverte, decimam propriè prædialem totam deberi Eccleſiæ, in qua ſita ſunt prædia ut dictum eſt, quia ita definitur in Sacris Canonibus, ut vidimus *n.* 10. at verò decimam hanc ex fœtibus animalium, quia de ea nihil expreſsè definitum invenitur, aliqui Doctores volunt, de his dandam eſſe aliquam partem ei Eccleſiæ, ubi dominus habitat, recipitque Sacramenta. Ita Navarrus, quem citat Caſtropalaus, *loc. cit. n.* 6. affirmans id eſſe probabile.

Semper autem recole, hæc dici ea vi juris, nam cęterum ſemper erit legitima Eccleſiarum conſuetudo ſervanda.

5 Ad locum pertinet illa quæſtio, an ſcilicet decima deferenda ſit ad Eccleſiam, ſeu ad horreum Clerici, cui illa ſolvitur, an ſatisfiat debito, ſi illam des in agro, in vinea, in tua domo?

6 Reſpondeo, nullibi in jure communi definitur, debere deferri ad domum Clericorum. Quare ſufficiet, ſi in agro, vel vinea des. Ita Suar. *n.* 6. aliique; ſpectanda tamen ſemper eſt conſuetudo, quæ conſuetudo erit legitima, ſi decem annis viguerit; ad firmandum enim conſuetudinem de re, quæ non eſt contra jus, ſeu quæ non eſt in jure prohibita, ſufficiunt anni decem, ut notat etiam hic cum aliis Caſtrop. *loc. cit. n.* 5. nam quando eſt contra jus, aliqui requirunt annos 40. ſed vide Caſtropalaum, *loc. cit. pun.* 4.

7 At verò addo, non ſufficere, ſi des in tua domo, ſeu horreo tuo, niſi quando ipſe, cui decima debetur, ſit in cauſa. Explico. Fructus indecimatos, hoc eſt, à quibus non eſt extracta decima, non potes ad tuum horreum deferre, niſi priùs admoneas ipſum, cui decimam debes, quia ſecus injuria fieret Eccleſiæ. Quòd ſi, monitus ſibi ſumere, negligat, tunc ſanè poteris illos in tuum horreum recondere, vel in area relinquere, nec teneris expectare; tunc enim decimæ creditor ſibi imputet damnum, ſi quod patitur. Ita cum aliis Bonac. *diſp. ult. de precept. Eccl. q. unic. p.* 4. *n.* 2.

Tempus.

8 INquires ſecundò quandonam ſunt decimæ ſolvendæ?

Reſpondeo decimam propriè prædialem dicitur à Pontifice, *c. cum homines de decimis*, deberi ſtatim fructibus collectis. Quare vindemiata e. g. uva, antequam exprimatur, ſeparanda eſt decima, quia tunc jam fructus vineæ eſt collectus. Idem dic in reliquis fructuum generibus.

9 Adverte tamen, ex fętibus animalium tunc decimam ſolvendam eſſe, quando fœtus ſine matre vivere poteſt: ſecus, nullius ferè utilitatis eſſent. Lac verò, caſeus, & butyrum, quia ſucceſſu temporis ea colliguntur, ſolvenda ſunt in fine collectionis. Lana item, quando oves tondentur. Atque hęc ex jure. Cæterum ſervetur legitima conſuetudo, ſi illa alicubi extat, ut toties dictum eſt.

10 Quæres: ſi ille, cui decima debeatur, eam à me ſuo tempore non exigat, obligorne illam ſolvere.

11 Reſpondeo Sanè obligaris quia ſtatim decima ſolvi debet (ait Pontifex) & ſtatim ac fructus collecti ſunt, quod debitum ſolo decurſu temporis non extinguitur. Ita Suarez, Azor. Caſtrop. *loc. cit.* aliiq; communiter. Quòd ſi aliqui Doctores requirunt debere peti: ii ſunt explicandi, debere peti ad efficiendum, ut debitor decimæ poſſit excommunicari, non verò ut à culpa excuſetur. Hinc notanter modò *n.* 7. dixi, non debere debitorem fructus indecimatos in domum, vel horreum ſuum deferre, niſi conſentiente eo, cui decima debetur, vel eo negligente, modo *ibid.* dictu, quia ſtatim ac collecti ſunt, etiam nullo petente, Eccleſiæ omni jure debentur, & Eccleſia habet jus in re, nec ſolùm ad rem in illis fructibus collectis, quamvis in cumulo adhuc ſint, nec dum ſint ſeparati. ut fusè Caſtropalaus, *loc. cit. p.* 2. Legite Eſcobar, *de præcepto ſolvendi decimas ſect.* 2. *c.* 14. *du.* 25 aſſerentem Caſtropalaum, innuentem, eſſe probabile non teneri, niſi petente Parocho, alioſque citantem.

An deducenda expenſa?

12 INquires tertiò, an debitor decimæ poſſit ex fructibus deducere expenſas, & decimam ſolvere ex eo, quod iis deductis ſupereſt. Titius e.g. colligit ex ſuo agro viginti menſuras frumenti, pro quo frumento expendit arando, metendo, frumentum ferendo, & pro cæteris neceſſariis, expendit, inquam, decem aureos, quanti valent decem menſurę e.gr. frumenti, debetne Titius duas menſuras, an unam?

13 Reſpondeo omninò debere duas; ſic enim definit Pontifex *c. Cùm non ſit de decimis*. Ne igitur dicas, per legem civilem, & per aliquos contractus illos dici fructus, qui ſuperſunt. ablatis expenſis; ne id, inquam, dicas, quia per leges civiles, & per contractus reſpicitur lucrum, quod certè illud eſt, quod remanet, deductis expenſis: at in materia decimarum per ſacros Canones non reſpicitur lucrum, ſed expreſsè reſpiciuntur ii fructus, qui è terra naſcuntur; ſive autem multas expenſas effeceris, ſive modicas, ſemper id, quod colligitur, eſt fructus naſcens à terra, Deo ſcilicet concurrente, in cujus recognitionem debetur decima.

14 Dices ergo, ſi e. g. ego ſeminavi decem menſuras tritici, & in aliquo ſterili anno collegi non niſi decem, adhuc debeo unam menſuram, & omittere expenſas pro illis factas. Meliùs ſic fuiſſet, ſi nihil ſeminaſſem, nam nihil deberem?

15 Reſpondeo, concedendam eſſe omninò conſequentiam. Nam etiam ille modicus fructus ex terra, concurrente Deo, profectus eſt. Quòd ſi nihil ſeminaſſes, jam cùm nihil habuiſſes à terra, non eſt mirum, quòd tunc debuiſſes nihil. Ita Fagundez, Suarez, Bonacin, Leſſius, Caſtropalaus, *loc. cit.*

16 Duo adde. Primum, ſive colas agrum per te ipſum, ſive per Colonum, ſive per Partitarium, ſemper debetur integra decima, qua tamen integra ſoluta, nihil ampliùs debet Colonus, vel Partitarius, quia ſecus bis eadem decima ſolveretur.

17 Secundum graviter te peccare, ſi ex fructibus eligas deteriores & illos des pro decimis, quia cum æquè boni, ac deteriores procreentur ex terra, æquè de illis decimas ſoluere teneris. Ne igitur pro te eligas meliores, & pro Eccleſia deteriores, ſed ex collecto, ſine fraude, cumulo, da bona fide, quod debes. Ita Doctores citati. Te poſſe ſeparare meliores à pejoribus, & decimam dare de melioribus, ſane actus eſſet Religionis valdè laudabilis.

CAPUT IV.

Pœna non ſolventis decimam.

1 INquires primò, quas pœnas incurrit, qui decimam non ſolvit?

Reſpondeo, præter peccatum mortale, quoad habet duplicem malitiam, nempe ſacrilegii, & injuſtitiæ, quia tollitur à Dei Miniſtris id, quod ipſis debetur in recognitionem Dei Creatoris omnium; præter id peccatum, inquam, incurrit excommunicationem non quidem latæ ſententiæ, ſed ferendæ, id eſt, poſtquàm monitus quis reddere, non reddit. Quòd hæc ſit excommunicatio ferenda, non vero lata, aperte colligitur ex Tridentino *ſeſſ.* 25. *c.* 12. *de reform.* Qui decimas, inquit, aut ſubtrahunt, aut impediunt, excommunicentur, nec ab hoc crimine, niſi plena reſtitutione ſequuta, abſolvantur. Idem dicitur *in c. ſtatuimus* 16 *q.* 1.

2 Nota autem ſingula Tridentini verba. Primò, illud (*ſubtrahunt, aut impediunt;*) non ſolùm enim, qui non reddit decimas, ſed etiam qui impedimentum affert, ne reddantur, in eaſdem pœnas incidit.

3 Nota ſecundò illud (*excommunicentur;*) cùm enim ſit modus imperativus, denotat excommunicationem ferendam, ut dicitur in tractatu de excommunicatione. Atque hic corrige, quod mendosè Typographus ſcripſit in Caſtropalao, *de decimis p.* 54 *n.* 1. ubi ſic impreſſis (qui non ſolvunt integras decimas, excommunicationi ſubiiciuntur:) corrige; inquam, (ſubiiciantur.)

4 Nota tertiò (*niſi plena reſtitutione:*) nam non excuſatur ab excommunicatione, ſi partem quis reddiderit, totã enim, & integram ſolvere debet. Lege Leandrum, *de decimis diſp.* 2 *q.* 39. Excipio, niſi forte pars non reddita ſit tam modica, ut propter generalem rationem parvitatis materiæ, parum quod deeſt, pro nihilo reputetur.

5 Nota quartò (*non abſolvatur;*) id enim intelligitur, ſi eſt in crimine. Poſſet enim evenire, ut quis fuerit potens reddere decimas, unde excommunicationem contraxerit, ſed nunc ſit impotens, & abſolutionem petat. Dico igitur cum Leandro *loc. c. q.* 38. & Sanch. *lib.* 2 *ſum. c.* 20. *n.* 19 tunc poſſe abſolvi, quia non eſt in crimine, ſi nunc impotens eſt. Addit Caſtrop. *loc. cit.* ut is, priuſquam abſolvatur, debeat jurare, ſe ſoluturum, cùm poſſit.

6 Pœna ſecunda eſt privatio Eccleſiaſticæ ſepulturæ, ut notat cum aliis Leander, *loc. cit. q.* 50.

7 Pœna tertia eſt excommunicatio lata, non tamen Papę reſervata, contra Religioſos perſuadentes populo, ne decimas ſoluant, vel illas ipſos uſurpantes, & cætera ſimilia tentantes circa ſolutionem decimarum, ut clarè pronunciatur *in Clementina* 1. *de decimis*, & *in Clem. Cupientes, de pœnis.* Lege Toletum, *l.* 6. *c.* 10. *n.* 5.

8 Pœna quarta eſt excommunicatio in Bulla Cęnæ, & quidem lata, & Pontifici reſervata contra exigentes, uſurpantes, occupantes, ſequeſtrantes decimas, & ad id auxilium præſtantes, ut fuſè habet Suarez, Toletus, aliique in explicatione Bullæ Cœnæ.

9 Hæc de pœnis. Ubi inſurgit illa quæſtio, quæ non raro occurrere ſolet. Magiſtratus ſęcularis, quando eſt ſterilitas in civitate, cogunt Eccleſiaſticos, ut vendant frumentum, quod ex decimis collegerunt, vel etiam e a ſuis agris, immò aliquando vi, quamvis juſto pretio dato, vel promiſſo, ab illis auferunt, vel ſequeſtrant peccantne; & in Bulla Cœnæ excommunicationem incurrunt?

10 Reſpondeo verbis Caſtropalai, *loc. cit. p.* 54 *n.* 4. *Dicendum eſt*, ait, *eos Magiſtratus excommunicatione ligari ob talem ſequeſtrationem, niſi priùs conatuerint neceſſitati ſubvenire auctoritate Judicis Eccleſiaſtici: quia, dum ille negligens non eſt, non habent Magiſtratus auctoritatem fructus beneficiorum, vel Clericorum uſurpandi. At Judice Eccleſiaſtico negligente, ne populus pereat, poterunt illa bona, quæ Clericis neceſſaria non ſunt (quæque ipſi certè obligarentur populo vendere) in ſequeſtro ponere: & favet lex Regia, Guttierez, & Matienzo ſupra dictam legem.* Hæc Caſtropalaus.

CAPUT V.

De Primitiis, & oblationibus Primitiarum.

1 OCcaſione decimarum, loquimur breviter de primitiis. Inquires ergo primò, quid ſint? Secundò, cujus juris ſint primitiæ?

2 Reſpondeo ad primum. Olim in veteri lege. *Exo. 13. & alibi*, præceptum erat, ut univerſa frugum initia, quę gignit humus, Domino reportarentur. Diſtinguuntur autem primitię à decimis in duobus. Nam decima eſt pars decima fructuum: primitiæ verò ſunt ipſi primi fructus. Præterea decima ſolvitur in ſuſtentationem Miniſtrorum Dei, & in recognitionem ſupremi dominii in nos ejus ſubditos. Primitiæ autem offeruntur Deo, ejuſque miniſtris in gratiarum actionem pro beneficiis receptis, & in recognitionem Dei, quo auctore provenit nobis quidquid à terræ fructibus accipimus.

3 Reſpondeo ad ſecundum. Quamvis in lege nova *c. qui 13. q. 2. c. 1. de decimis, & alibi* adſit præceptum Eccleſiaſticum (non enim apparet eſſe divinum, nec naturale. nam recognitioni Dei, gratiarum actioni, & ſuſtentationi Miniſtrorum Eccleſiæ ſatis, ſuperque fit per ipſas decimas, vel per alias vias;) quamvis, inquam, adſit hoc præceptum; tamen rectè notant Leſſius, *lib. 2. c. 39. dub. 6. n. 31.* & Azor. *to. 1. lib. 7. c. 38. q. 3.* in omni ferè regione illud eſſe legitima conſuetudine abrogatum, nam, cùm ſit merum Eccleſiaſticum, potuit contraria conſuetudine aboleri.

4 Dixi tamen (*ferè*.) Nam audio in aliqua regione adhuc durare. Advertit autem *loc. cit.* Azor. quòd ubi lex hęc extat, non ſolvuntur primitię, niſi à Clericis petantur. Adderem ego, ſi talis eſt conſuetudo petendi. Adverti item poteſt cum Caſtropalao, *de decimis p. 6.* eam quantitatem, vel qualitatem, & eo in loco, vel eo in tempore primitias donari, quæ ipſamet conſuetudo in ea regione ſolet uſurpare. Advertit denique Vega, *in reſponſionibus caſuum Bononienſium*, alicubi primitias ſolvi loco decimarum: quare tunc obligatio erit illas ſolvendi, quæ eſt ſolvendi decimas.

5 Quæres, ubi primitiæ ſolvi conſueverunt, in qua quantitate ſolvi debeant?

Reſpondeo in jure nullam eſſe quantitatem primitiarum definitam; relinquitur enim arbitrio offerentium, ut teſtatur S. Hieronymus de primitiis hebræorum, ad quarum imitationem dantur à Fidelibus, & refertur *in Decr. lib. 3. c. 1.* cujus hæc ſunt verba. *Primitias, inquit, quas de frugibus offerebant hebræi, non erant ſpeciali nomine definitæ, ſed offerentium arbitrio derelictæ. Traditionem quoque accepimus hebræorum, non lege præceptam, ſed arbitrio Magiſtrorum inditam, quòd qui plurimum, quadrageſimam partem dabant Sacerdotibus; qui verò minimum, ſexageſimam.*

Oblationes.

6 INquires ſecundò de oblationibus.

Reſpondeo. Oblatio, ut de illa hic ſermonem habemus, eſt donatio alicujus rei ſive ex mobilibus, ſive ex immobilibus facta Eccleſiæ ad ejus neceſſarias expenſas, ſive pro fabrica, ſive pro ornamentis, ſive pro ſimilibus. Differt à decimis, vel primitiis, quia latiùs patet, quàm illæ; cùm offerri ex omnibus bonis, nec ſolùm ex terræ fructibus, aliquid poſſit.

7 Si ergo quæramus quid juris de illis, dico nullum extare præceptum in jure de his, ut notant Doctores cum Suario, *to. 1. de Relig. tr. 2. lib. 1. c. 5. n. 2.* Quare, ſi tu obligeris e. g. aliquid Eccleſiæ offerre quia id voviſti, vel quia ad aliquid offerendum tuus Pater teſtamento te obligavit, hoc debitum non eſt ex vi præcepti obligationis, ſed ex vi voti, vel teſtamenti.

8 Hic autem duæ quæſtiones ſunt diſſolvendæ. Prima eſt, an ſaltem in aliquo caſu ſit obligatio apud Fideles aliquid offerendi, ſeu donandi Miniſtris Eccleſiæ, ſi fortè hi indigeant, vel debeat reparari Eccleſiæ fabrica, nec habeatur unde. Ad quam ſic rectè reſpondet Caſtrop. *loc. cit. pun. 17.* Si Fideles Parochiani primitias, vel decimas ſolvunt ſufficientes ad Parochi proprii, & Epiſcopi (addo & Miniſtrorum Eccleſiæ) ſuſtentationem; non tenentur oblationes alias facere; quia ipſo jure non tenentur ampliores donationes facere, quàm eas, quæ ſufficientes judicantur ad debitam miniſtrorum ſuſtentationem. Quòd ſi decimæ in beneficia ſimplicia diviſę ſunt, aut aliis uſibus applicatæ, cujus cauſa deficit congrua ſuſtentatio Epiſcopo, Vicario, aut beneficiario, non tenentur ipſi Fideles ſupplere, ſed aliunde provideri debet. Hæc Caſtropalaus.

9 Quæres. Quid, ſi Parochiani ſint adeò pauperes, ut non valeant decimas, aut oblationes facere ſufficientes ad Parochi ſuſtentationem?

Reſpondeo, cum eodem Caſtropalao: tunc Epiſcopum debere uti remediis traditis à Tridentino, *ſeſſ. 21. c. 7. & 8 de reform. & ſeſſ. 24. c. 3. de eadem*, ideſt, transferendo Eccleſiaſticos alios redditus ad has neceſſitates, atque his applicando, & ſimilia: quæ remedia, ſi adhuc ſufficientia non ſint, recurrendum erit ad Summi Pontificis providentiam.

10 Secunda difficultas, eſt an ex aliqua conſuetudine, ſaltem immemorabili, poſſit fieri, ut has oblationes, de quibus loquimur, obligentur ſub mortali Fideles exhibere?

Ad quam reſpondet Sotus, *l. 2. de juſt. q. 7. art. 2.* non poſſe: quia conſuetudo hęc aliquid offerrendi in ipſo principio fuit, & debuit fuiſſe ſpontanea, & libera, ergo abſque ulla obligatione, ergo neque per continuationem poteſt naſci de illa obligatio, quia numquam adfuit in Fidelibus animus, ſe obligandi: continuata enim fuit illa prima, quæ non fuit cum obligatione.

Reſpondet autem Suar. *loc. cit. l. 5. c. 5. n. 1.* poſſe, quam Suarii ſententiam communem Doctorum, Leſſii, Fagundez, aliorumq; eſſe, teſtatur Caſtropalaus *loc. cit.* quia *c. ad Apoſtolicam de Simonia* Pontifex ſic pronunciat. *Pravam exactionem fieri prohibemus, & pias conſuetudines præcepimus obſervari.* Si igitur (dicunt hi Doctores) piæ conſuetudines ſunt obſervandæ, ergo eſt obſervanda illa conſuetudo de oblatione, quæ ſaltem per immemorabile tempus eſt continuata.

11 Sed certe non video, ſicuti nec videt Caſtrop. *loc. cit. n. 4.* convincentem eſſe hunc textum; nam Pontifex explicat obſervandas eſſe quidem conſuetudines pias; ſed eo modo, quo ſunt introductæ, ita ut non immutentur, nec varientur. Quarè ſi ſunt introductæ cum libertate, cum libertate erunt obſervandæ. Erit ergo, inquit Caſtropalaus, ſententia obligans ſolùm propter auctoritatem tot Doctorum probabilior judicanda.

P A R E R G O N
AD QUINTUM ECCLESIÆ PRÆCEPTUM.
DISPUTATIO UNICA,
De Immunitate cujuſdam Monaſterii à quadam Gabella.

CAPUT PRIMUM.

Proponitur ſtatus quæſtionis,

Titius Laicus non multarum ovium dominus requirit ab Abbate, ſeu Procuratore cujuſdam Monaſterii, habentis ovium gregem, paſcentium in ſuis propriis Monaſterii prædiis; Titius, inquam, requirit, ut is Procurator admittat paucas illas oves intra Monaſterii gregem, ea conditione, ſeu pacto, ut pro compenſatione paſcuorũ, Titius det, ſeu vendat Monaſterio omnem fructũ lactis, qui eo anno habebitur ex ſuis ovibus; nam partus earundem ſibi idem Titius acquiret. Breviter Titius, & Monaſterium ejuſmodi contractum ineunt, ut hoc det paſcua pro fructibus lactis, hoc eſt, caſeo, butyro, recocta, quam vocant; ille vero det dictos lactis fructus pro paſcuis.

Quoniam vero in iis locis impoſitum eſt vectigal (quam vulgò gabellam appellamus) ſuper lactis fructibus; ideò vectigalium publici Quæſtores illud exigere à præfatis lactis fructibus, Monaſterio à Titio conceſſis, intendunt; à Titio, inquam, Laico. Nam immunitatem Eccleſiaſticam Monaſterii ſic nequaquam lędi, ſibi perſuadent. Quærimus ergo quid juris?

CAP. II.

An contra Immunitatem agant Gabellarii, ſi à prædictis lactis Fructibus Gabellam Extorqueant?

ANtequam id decernatur, recolendum eſt breviter, qualis nam, & quanta ſit hujuſmodi Immunitas Eccleſiaſticorum à vectigalium ſolutione? Certa enim eſt, & explorata Theologorum, Canoniſtarum, & juris civilis peritorum ſententia, quam nemo ex Catholicis audet impugnare, bona Eccleſiaſtica, immunia, & omninò libera eſſe ab oneribus, ſeu gabellis impoſitis per Communitates, vel Principes quoſcunque Laicos. Ita definitum eſt *in Conc. Lateranenſi ſub Alexandro III. p. 1. c. 19 ſub Innocentio III. c.* 46. & habetur C. *Non minus, & C. Adverſus De immu. Eccl & c. 1. & 3. eod. tit. in 6. Et c. quamquam de cenſibus in 6. & in Clem. unica de Immun. Eccl.* Quę Sanctiones innovatæ fuerunt per Sacrum Concil. Trid. *ſeſſ. 25. c. 2. de ref.* Romanique Pontifices quotannis in Bulla Cęnæ Domini hujuſmodi onera imponentes Eccleſiaſticis, & ab iiſdem exigentes excommunicatione latæ ſententiæ Summo eidem Pontifici reſervata percutiunt. Sed aliis multis omiſſis, proderit hic proponere Canonis verba *in prædicto c. quamquam de cenſibus in 6.*

Eccleſiæ (inquit) Eccleſiaſticæque perſonæ, & RES IPSARUM non ſolùm jure humano, quin immò divino à Sæcularium perſonarum exactionibus ſunt immunes.

Cõſonat Pius V. qui eximit omnes Eccleſiaſticos, Monaſteria, eorũq; AGROS, ET BONA ab omnibus gabellis, impoſitionibus, &c. Hanc Pii V. Cõſtitutionẽ habes in promptu apud Dian. *p. 3. tr. 1. reſ.* 19

His in memoriam revocatis, aſſero, pro prædictis fructibus lactis, nullo modo poſſe Gabellam exigi.

Probatur id primò hoc efficaci argumento. Omnes Eccleſiaſtici, atque adeò prædictum Monaſterium, ſunt immunes à ſolutione gabellarum in ſuis quibuſcunq; bonis, & rebus, ut ex præcedente capite conſtat; ſed prædicti lactis fructus, de quibus noſter eſt ſermo, acquiſiti ex pretio ſeu conſumptione, quam Titii oves faciunt de Monaſterii paſcuis, ſunt in ejuſdem Monaſterii bonis, ergo Monaſteriũ in dictis fructibus eſt Immune à ſolutione gabellæ, ergo in excommunicationem ille incurret, qui ex iis illam exigere pręſumpſerit.

Major hujus argumenti eſt evidens ex illis verbis citatis in præcedente capite Pii V. (Eccleſiaſticæ perſonæ, & RES ipſarum, & BONA) & ex aliis *ibidem* dictis.

Minor eſt certiſſima ex vi ipſius contractus inter Monaſterium, concedens Titio paſcuorum commoditatem, & Titium dantem fructus lactis Monaſterio. Conſequentia igitur eſt manifeſta.

Quamvis autem hic non ſit rigoroſè, & propriè emptionis, & venditionis contractus; eſt nihilominus per ęquipollentiam; ſiquidẽ intercedunt paſcua pretio ęſtimabilia, atq; adeò intervenit pecunia æquivalenter, & res, quæ venditur, nempè lactis fructus. In rigore autem eſt contractus commutationis, ſeu contractus innominatus, quem appellare conſuevimus, *DO*, ut *DES*: qui quidem quoad tranſlationem dominii eundem parit effectum, perinde ac parit rigoroſa venditio; ſcilicet, ut res, quæ ementi traditur, tranſeat omninò, & in omni rigore in dominium recipientis. *L. Naturalis ff. de præſcript. & paſſim Juris Conſulti, & Theologi de contractibus innominatis.* Ex Theologis inſtar omnium hic ſit Delugo, *tom. 2. de juſt. d.* 22. *n.* 6. qui in hunc modum contractus innominatos breviter explicat.

Ad innominatos contractus pertinet primò. Quando das Petro, ut laboret in tua vinea, quod eſt: Do, ut Facias.

Secundò. Quando laboras, ut tibi det Boves, quod eſt. Facio, ut Des.

Tertiò. Quando das Boves, ut det tibi vinum, quod eſt: Do, ut Des.

Quartò. Quando laboras in ejus vinea, ut ipſe te doceat aliquam artem quod eſt; Facio, ut Facias.

Et quidem contractus in caſu noſtro eſt ille tertius, dat enim Monaſterium paſcua, ut Titius det lactis fructus.

Probatur ſecundò noſtra aſſertio ex definitione dominii. Dominiũ eſt jus (ideſt, facultas, ſeu poteſtas) perfectè diſponẽdi de re corporali, niſi lege prohibeatur. Bar. *in leg. Si quis G. de acquirenda poſſeſſion.* cũ juris peritis cõmuniter Mol. *d. 3. de juſt. & jure* cũ Theologia paſſim. Delugo autem, *tom. 1. de juſt. d. 2. n. 3.* ſic dictam definitionẽ declarat.

Dominium (ait) eſt tale jus in re, ut ratione illius poſſit Dominus diſponere de re in quolibet uſus.

Jam ex hac dominii deſcriptione ſic aſſertio noſtra probatur. Monaſterium habet perfectum dominium illorum fructuũ lactis, quos habet acquiſitos ſuorum paſcuorum pretio, ergo eſt eorũ perfectus Dominus, ergo illi ſunt res, & bona Monaſterii. Subſumo ſed ſuper rebus, & bonis Monaſterii nullum imponi vectigal poteſt, ergo &c.

Quamvis enim ſuper lacte quod nondum exiſtit extra prędictas oves nutritas Eccleſiæ paſcuis, Monaſterium habeat dumtaxat jus ad rem, tamen poſtquam emungitur, & exiſtit extra illarum mammas, acquirit Monaſterium, ſuper illo, jus in re, utpotè legitimè ſuis paſcuis per illas oves detonſis acquiſitum: Habe paritatem non ineptam ad hunc diſcurſum comprobandum. Si ego Dominus meæ ſervæ gravidæ donarem, ſeu pretio venderem Petro, non quidem ſervam ipſam, ſed futuram ejus prolem, ſanè ſtatim ac fœtus ab utero exiſtentis ſervæ excluderetur, tranſiret in abſolutum dominiũ Petri. Ita ergo in caſu noſtro, & conſequenter, qui aliquod intẽdit contra dictos lactis fructus, contra Eccleſię dominium intendit.

Probatur tertiò, ex notabili doctrina deciſionis Rotę apud Aſcanium Tamburinum *de jure Abbatum 3 deciſ.* 104. *ſub Merlino n.* 4.

Bona (inquit) dum Eccleſię traduntur, eo ipſo eximuntur à dominio, & poteſtate LAICORUM, & ex ſpeciali jure ſub dominio CHRISTI DOMINI conſtituuntur, nec per metaphoram, ſed per omnimodam proprietatem, ita ut tale dominium ſuper his bonis Eccleſiarum ſit proximè, & immediatè in CHRISTO DOMINO, illiq; dicatur acquiſitum tanquam principali domino, ut per Innocentium *in c. cum ſuper n. 3. de cauſis poſſ. & prop. Et in c. Verùm n. 2. de foro comp. Afflict. dec. 361. à n. 24. Suar. ad Regem Angliæ lib. 4. c. 17. n. 9. & c. 18. n. 5. & 7. & c. 21. n. 9. Chamirol reſp. mor. lib. 1. c. 7. in reſp. lati id probantem.* Unde ſi CHRISTUS DOMINUS omninò immunis fuit à tributis per SS. Patres allegatos à Suario, *l. 4. c. 5. n. 2.* conſequens eſt, ut bona Eccleſiarum, quæ ſubſunt immediatò, & proximo dominio CHRISTI DOMINI ab omnibus tributis ſint immunia

Et pauló poſt. Si bona Patrimonialia Clericorum etiam laicalia, ſunt immunia ab oneribus laicalibus ob dignitatem perſonarũ, quia dignitas perſonę influit Immunitatem in ipſa bona, illa enim adhærent perſonæ Clerici, per perſona dici poteſt plenè, & perfectè exempta, niſi etiam illius bona exempta ſint, ut notant Abbas, Decius, Felinus, & alii Canoniſtę communiter *in c. Eccleſia S. Mariæ, & in c. quę in Eccleſiarum de conſt. Baldus in l. 2. c. de Epiſ. & Cler.* Suar. alios referens *d. lib. 4. c. 35. n. 4. & ſeqq.* multò magis idem erit in bonis Eccleſiarum: tum quia perpetuò ſunt Eccleſiaſtica, & in divinum cultum per ſe ordinantur, tum quia non Clericorum, qui Chriſti famulatum agunt, ſed ipſius CHRISTI DOMINI patrimonium ſunt.

Hactenus Rota. Si igitur prædicti fructus ſunt res Eccleſiæ, atque adeò res ſunt, & bona Chriſti Domini, quis tam temerarius erit, qui ab illis vectigalia extorquere non dubitabit?

Neque opponas, hanc exemptionem Clericorum eſſe de bonis Eccleſiæ ſolùm immobilibus, quia hæc vox (Bona) videtur tantummodò ſignificare res immobiles, non autem mobiles, quales ſunt ejuſmodi fructus lactis; ne id opponas, inquam, quia ſignatè modò audivimus Summum Pontificem ſic pronunciantem. *Eccleſiaſticæ perſonæ, & res ipſarum, &c. ab exactionibus ſæcularibus ſunt immunes.*

At ſub voce (Res) mobilia etiam involvi, nemo ſapiens inficiatur. Adde, quæ modò etiam legimus.

Bona Patrimonialia Clericorum ſunt omninò immunia ab oneribus laicorum ob dignitatem perſonarum quia dignitas perſonę influit immunitatem in bona; illa enim adhærent perſonæ Clerici. Nec perſona dici poteſt plenè & perfectè exempta, niſi etiam ipſius bona exempta ſint.

Atqui tam bona immobilia, quàm mobilia adhęrent perſonę Clerici, ergo dignitas ipſius perſonæ tam in immobilia, quam mobilia exemptionẽ debet influere. Et profectò ridendus eſſet, qui affirmaret, prædium Clerici e.g. eſſe exemptum, nõ verò frumentum, quod

culli-

Digitized by Google

colligitur ex prædio ; quid enim notabilis emolumenti ſic redundaret in Clericum ? Idem eſſet in jure annui reddituս, ſi jus eſſet exemptum, ſed obnoxia vectigalibus eſſet annua penſio. Adde denique, nimis inepte excludi à nomine bonorum prædicta mobilia.

Bonorum (ait Barboſa in variis V. bona) ſimpliciter appellatione veniunt mobilia, ſe moventia, nomina debitorum, jura, & actiones. L. *Bonorum* 49. *fine* L. *Rei appellatione* 13 H. *de verb. ſignif.* L. *Si legat* 30 §. 1. H. *ad Treb.* L. *Nomen* C. *quæ lex pignori Gloſ. in l. Princeps* 21. *Verb. ; gaiſ. Abbas Conſil.* 43. *Videtur* 1. *n.* 3. *lib.* 1.

Probatur quartò, aſſertio noſtra ex doctrina, quam affert Diana, *par.* 3. *tract.* 1. *reſ.* 19. quam etiam confirmat Thomas Delbene, *de imm. p.* 1. *c.* 3. *dub* 7. *ſect.* 18.

Notandum eſt (*ait Diana*) Colonos, ſeu affictatores prædiorum Eccleſiaſticorum non teneri ſolvere gabellam, vulgò dictam (*del fiore* :) quia quando dicti Gabelloti taxant, & pretiant dictam gabellam, fructus non eſt ſeparatus à ſolo Eccleſiaſtico immuni à gabella : ergo &c. Et ideò Carolus de Graſſis *de effect. Clericatus effectu* 3. *n.* 9. ſic aſſerit : In facti contingentia in hac urbe Panormi fuit deciſum pro emptoribus fructuum pendentium cujuſdam viridiaris Religionis Melitenſis contra Gabellotos, qui prætendebant jus gabellæ ab ipſis emptoribus : & hoc, quia fructus non erant ſeparati à ſolo tempore venditionis.

Hactenus Diana. Ex qua doctrina ſic in rem noſtram arguimus. Conductores laici prædiorum, & arborum Eccleſiaſticarum non debent gabellam ex fructibus, qui pendent in arbore, quia illi ſunt in dominio Eccleſiæ, cujus ſunt ipſæ arbores : quando autem ſeparantur ab arbore, & aſportantur, ideò gabellam debent, quia tunc jam tranſierunt in dominium conductorum Laicorum, qui eos emerunt, ergo è contra in caſu noſtro quando lac nondum eſt expreſſum ab ovium uberibus, quòd æquiparatur tunc fructibus ab arbore pendentibus, quia tunc eſt in dominio Titii Laici, ejus nempe, cujus ſunt oves, debet eſſe gabellæ obnoxium, ſi impoſitum fortè ſit aliquod onus ovibus lacteſcentibus. At verò quando lac jam eſt emunctum, atque eſt extra ovium ubera, quaſi fructus extractus ab arbore, quia eſt in dominio Eccleſiæ vigore præfati contractus, Do, ut Des, ſubjectum eſſe vectigali nullo modo poteſt.

Probatur quintò : Fac, impoſitum eſſe tributum ſuper piſcibus e.gr. quos piſcatores ſuis retibus, & inſtrumentis expiſcantur : aliquis verò Eccleſiaſticus emat (ut fieri ſolet) jactum retis, dato pretio, de quo facta ſit conventio, vel data aliqua re, e.g. amphora vini, qui eſt contractus Do, ut Facias. Extrahantur autem multi piſces. Profectò hi omnes erunt ejus Eccleſiaſtici, qui pretium, vel vini amphoram contulit. Nam quamvis, dum in mari natabant, non fuerint in ullius dominio, extracti tamen incidunt in dominium illius, qui emerat. Quare, ſi piſcator pro ſe extraxiſſet, vectigal ſolvere ex illis deberet : nunc verò, quia pro Clerico exempto extraxit, nihil Clericus debet. Simile quid contingit in caſu noſtro. Si Titius Laicus non conveniſſet cum Monaſterio per contractum, Do, ut Des, eſſent fructus lactis prædicti ſubjecti utique impoſito oneri : nunc verò, cùm ſint Eccleſiæ, nihil debet Eccleſia.

Probatur denique evidenter ratione ducta à poſſeſſionis beneficio. Monaſterium per multos annos in poſſeſſionem immunitatis ab hoc onere exiſtit, illam enim prætenſam gabellam numquam perſolvit, ut ipſimet Exactores teſtantur, ſeu fatentur. Qua ratione igitur ab ejuſmodi poſſeſſione Monaſterium deturbare ſine injuſtitia, ne dicam, ſine ſacrilegio, audebis ? Confirmatur, quia à nemine auferi poſſeſſio poteſt, quam quis habet legitime acquiſitam (qualem ſine dubitatione Monaſterium habet) niſi luce meridiana clariùs conſtet, illegitimam illam eſſe, ut eſt communis, & certa doctrina Doctorum apud Sanchez, *lib.* 6 *in decal. c.* 3. *nu.* 7. & *lib* 4. *c.* 40. *n.* 8 Caſtrop. *tom.* 1. *tr.* 2. *diſp.* 3. *p.* 2. *n.* 12. Delugo, *de juſt. tom.* 1. *diſp.* 16. *n.* 106. & paſſim apud juris peritos, ergo non poterunt Exactores vectigalium, nec quilibet Judex Monaſterium depellere ab hac immunitatis poſſeſſione ſine evidenti ratione in oppoſitum, quæ nulla excogitari profectò poteſt.

Duæ oppoſitiones diluuntur.

PRima oppoſitio. Probabilis eſt ſententia, quòd Colonus Partitarius Clerici pro portione ſuorum fructuum teneatur ſolvere gabellam, ut docent viginti Doctores, quos laudat Menochius, *de Arbitrariis c.* 202. *n.* 36. ergo pari modo, ſi non Monaſterium, certè Titius illam debebit, qui eſt Colonus Partitarius Monaſterii.

Reſpondeo primò Sed eſt probabiliſſima opinio, quòd dictus Partitarius, pro portione ſuorum fructuum illam ſolvere non adſtringatur, ut docent ſexdecim Doctores, quos laudat, & ipſe idem Menochius ſequitur *l. c. num.* 46. & item alii plures, Aſcanius Tambarinus, Abbas, Diana hos citans, *p.* 3. *tr.* 1. *reſ.* 19. Delugo, *de juſt. tom.* 2. *diſp.* 36. *num.* 107. Delbene, *de parlamentis dub* 30. *ſect.* 18. Cùm ergo utraque opinio ſit probabilis, prævalebit noſtra, quia pro nobis additur continuata poſſeſſio, ut item favor Eccleſiæ, quæ ſemper præferenda eſt.

Sed reſpondeo ſecundò. Nam non indigemus nos prædicta Menochii doctrina pro noſtra diſputatione, quæ eſt longè diverſa ab ea, quam ipſe exagitat. Ipſe enim loquitur de parte fructuum, qui ſunt in dominio laici Partitarii. Noſtra autem quæſtio eſt de parte fructuum, qui ſunt in dominio Eccleſiæ. Eſto igitur, quòd noſter Titius debeat gabellam ex ſuis agnis, hædis, & ovibus, quæ cedunt in ipſius portionem, ſi ſuper illis aliquod onus impoſitum forte ſit. At qua ratione id extendit ad fructus lactis, qui cedunt in portionem Monaſterii ? Monaſterium enim, & Titius celebrant veluti contractum Societatis. Titius contribuit oves, Monaſterium contribuit paſcua, ea conventione. & pacto, ut fructus ex lacte ſint Monaſterii, fructus partuum ſint Titii.

Quòd autem in hujuſmodi contractibus Societatis animalium, ut & in aliis Societatibus. debeatur vectigal ab Eccleſia, pro ſua parte, nullus unquam dixit, nullus ſomniavit.

Secunda oppoſitio. Saltem ex alio capite prædicti fructus vectigales eſſe debent, quia nimirum Monaſterium in hoc contrahendo modo videtur eſſe negociator ; Clerici autem negociantes ex vulgatis juribus de Clerico negociatore debent ex negociatione gabellam.

Reſpondeo, nimis falſum eſſe, hic intervenire negociationem à Sacris Canonibus interdictam. Etenim, quòd agit Monaſterium in hoc contractu inito cum Titio, nihil aliud eſt, niſi vendere, ſeu dare paſcua, ut recipiat pretium in fructibus lactis. Vendere ne, ſeu diſtrahere rem ſuam, ut rem æquivalentem recipiat, eſt mercaturam facere ? ergo Clericus, ſi commutet ſuum bovem cum equo laici, negociationem exercet ? Idemque ſi frumentum ex ſuis agris collectum diſtrahat, ut accipiat vinum, mercator eſt ? Profectò hæc oppoſitio neutiquam fieret ab eo, qui vel primis labiis attigerit ſacros de hac re vulgatos Canones, præſertim C. *Secundùm inſtituta, ne Clerici, vel Monachi, & ejus Gloſſam : & item Doctores paſſim* : Molinam *tom.* 1. *de juſt. tr.* 2. *diſp.* 342. Alter. *tom.* 1. *de cenſ. diſp.* 19. *lib.* 5. *cap.* 6 *dub.* 7. Martam *de juriſd. p.* 4. *caſ.* 3. *num.* 9. & 10. Barboſ *tom.* 2. *de Coll. in jus Can. lib.* 3. *tit.* 50 *cap.* 6. *nu.* 3. Malder. *part.* 2. *de juſt. tract.* 5. *cap.* 2. *d.* 4. & ſexcentos alios Theolos, & Canoniſtas.

Quòd ſi Monaſterium hos lactis fructus velit pro ſuo uſu, vel ſuorum operariorum conſumere, ne umbra quidem apparebit negociationis. Immò ſi velit eos vendere, & re ipſa venderet, nec id ſaperet vetitam ullam negociationem, ut ea ſequentibus luce clarius erit manifeſtum.

CAPUT III.

Monaſterium, ſi venderet prædictos fructus, negociator non eſſet.

SI ejuſmodi fructus Monaſterium emeret, purè ut venderet, certè negociationem exerceret, Clericis vetitam ; definitio enim negociationis vetitæ eſt emere quid, ut immutatum, lucri cauſa, vendatur. C. *Per venit* 86. *diſtinct.* & *alibi.* Leſſ. *lib.* 2. *de juſtit. capit.* 21. *dub.* 1. *num.* 8. Duardus *in Bulla Cœnæ lib.* 2 *can.* 18. *q.* 8. *num.* 14. & *ſequentibus.* Riccius *tom.* 1 *praxis reſolut.* 317. Spetellus *deciſio.* 94. *num* 8. & *ſeq.* Diana *multos alios referens part.* 11. *tractat.* 6. *reſolut.* 41.

At quia Monaſterium non emit hos lactis fructus, ut lucri cauſa vendat, ſed ne ſuorum paſcuorum jacturam patiatur, conſequens eſt, ut dicamus, mercaturam, nullam facere. Sic autem poteſt id per convincentem argumentationem confirmari. Is, qui non emit, ut vendat, & quæſtum faciat, negociator non eſt; ſed Monaſterium non intendit quæſtum ullum, ſed ſolùm curat recuperare pretium ſuorum paſcuorum eo meliore modo, quo poteſt, ergo &c.

Quòd ſi deinde ex his lactis fructibus, quos propter prædictam neceſſitatem emit, aliquam partem vendat, quæ forte illi ſupereſt ex ſuo, & famulorum ſuorum uſu, per accidens eſt, & nullo modo mercaturam importat. Immò aſſero, tametſi Monaſterium omnes lactis fructus, quotquot ex ſuis paſcuis recipit, venderet, negociationem exercere ex ſacris Textibus, & Doctoribus minime diceretur, quia ſemper conſtabit, non emere, ut lucri cauſa vendat, ſed ut ſua paſcua non amittat. Ecce C. *ſecundùm inſtituta ne Monachi, vel Clerici.*

Sub interminatione anathematis prohibemus, ne Monachi, vel Clerici cauſa lucri negocientur.

At eſtne cauſa lucri negociari, curare ut non pereant paſcua Fundi Eccleſiaſtici? Adde Gloſſam *ibid. V. cauſa lucri.*

Sed cauſa (ait) *neceſſitatis poſſunt.*

Innocentius autem *ibidem in principio V. lucrum*, ſic habet clariſſimè.

Prohibitio hæc negociationis limitatur, niſi lucrum proveniat ex opere, vel re ſua.

Sed piget cumulare Doctores in re manifeſta. Lege illos apud Fagnanum, *in dictum c. ſecundùm inſtituta.*

Probatur ſecundò ex quotidianis exemplis. Nam ſi Clericus horreum ſuum locaret Petro e.grat. mercatori, qui locationis pretium ſolveret in frumento, quod pro victu, cui tuque Clerici neceſſarium non eſſet, quis, rogo, negabit, illum poſſe dictum frumentum vendere abſque ullo mercaturæ vetitæ timore ? Si Clericus quiſquam locaret molendinum, vel vineam, reciperetque à

Digitized by Google

conductore triticum, vel vinum, quis dicet, hunc Clericum negociari, ſi dictum triticum, vinumque divenderet? Par igitur ratio eſt in caſu noſtro. Doctores citati id paſſim docent, & præſertim Pyrrus Corradus ſic habet *in praxi diſpenſationum lib. 5. cap. 4. num. 24.*

Non debet moleſtari Clericus ſub prætextu illicitæ negociationis, ſi is vendat frumentum, vinum, aut oleum ex redditibus ſui beneficii, ait Guttierez de gabellis q. 91. n. 25.

Certè in noſtro caſu fructus lactis ſunt ex redditibus, ſeu proventibus prædiorum Monaſterii, quæ ſunt veluti bona beneficialia Religionis.

Probatur tertiò, ex iis, quæ Pellizzarius *in manual, tom. 2, tr. 6. cap. 20.*

Non eſt, inquit, negociator Clericus, ſi ex frumento in propriis agris collecto conficeret panem, eumque venderet. Et paulò poſt reddit rationem hanc.

Quia panis factus ex fromento collecto in propriis agris eſt fructus, ſeu quaſi fructus propriorum prædiorum; adeòque ſicuti Clerici vendentes frumentum perceptum in ſuis agris non ſunt negociatores, ita nec erunt, ſi vendant panem.

Dicamus ergo nos. Lac factum ex herbis Monaſterii eſt quaſi fructus prædiorum Monaſterii, ergo &c.

Et de paſcuis nota, quid ſentiat Pyrrhus Corradus, *l. c. n. 28.*

Nec debet moleſtari Clericus, ſi habens paſcua multa, emit animalia (hoc eſt, boves, oves, &c.) ut depaſcant paſcua ipſius Clerici, & cùm pinguia facta ſint, vel cùm partus ediderint, illa, & eorum partus vendant, quod eis non eſt interdictum ex Rodoano de ſpoliis &c.

Si igitur licet Clerico emere animalia, ut ipſos paſcuis pingueſcant, & cariori pretio vendantur, quantò magis licebit Monaſterio, oves illas Titii veluti conducere (quod eſt longè minus, quàm emere) quæ ejuſdem Monaſterii paſcuis alantur, & ſic utilius pro ipſo Monaſterio lacteſcant.

Denique probatur quartò, ex vulgato illo juriſconſultorum axiomate. Subrogatum ſapit naturam ejus, cui ſubrogatur. Barboſa *in variis, Axiomate ſubrogatum cum innumeriis Doctoribus ibidem allatis*; atqui fructus lactis, de quibus eſt ſermo, ſubrogantur, ſeu dantur loco paſcuorum, ergo & ipſos participes eſſe oportet qualitatis (ut ita loquar) moralis paſcuorum, ut ſcilicet quemadmodum immunia ſunt paſcua ab omni onere, & divendi cum exemptione poſſunt, ſic & ipſi lactis fructus acquiſitis à Monaſterio ex ſuis exemptis paſcuis. Atque hæc de hujuſmodi nimis manifeſta Monaſterii immunitate dicta ſint hactenus ſatis. Et nos item de quinque præceptis Eccleſiæ ſatis. Verùm SS. Virgini, majore, quo poſſumus obſequio, gratias agere, ne obliviſcamur.

F I N I S.

LAUS DEO, BEATISSIMÆ VIRGINI,
AC BEATO ALOYSIO GONZAGÆ.

Digitized by Google

INDEX RERUM NOTABILIUM.

Prior numerus indicat paragraphum: poſterior paginam.

A

ABSOLUTIO.

VAriæ formulæ abſolutionis Sacramentalis. Parag. 8. pag. 15.
Quænam verba ſint abſolutè neceſſaria ad eſſentiam abſolutionis. 10. 16
Duo notanda quoad hoc punctum. 11. ib.
Abſolutio plurium in caſu neceſſitatis. 13. 16
Unum mortale non abſolvitur ſine alio ſaltem indirectè remiſſo. 14. ibid.
Mutatio verborum, ſi remaneat idem ſenſus, non officit validitati abſolutionis 16. ib.
Valida eſt abſolutio, ſi detur ſub imperativo modo, vel indicativo paſſivo. ib.
Variæ formulæ abſolutionis, quas ut validas admittit Scotus. 17. ibid.
Sed profectò ſunt dubiæ. ib. 16
Invalidè abſolves ſub verbis modi optativi, vel ſub verbis deprecatoriis. 18. 16
Semper peccatur graviter in abſolvendo, ſi ita mutetur forma, ut invalidum, vel dubium reddatur Sacramentum. 19. ib.
Niſi tam modica eſſet mutatio, ut parum pro nihilo reputaretur. ib.
An valida ſit abſolutio, data ſub quacunque conditione in futurum pendente? 20. ib.
Valida eſt ſub conditione de re præſenti, vel de re præterita, quæ ſupponitur præextitiſſe. 21. ib.
Unum valdè notandum ad hoc propoſitum. ib.
Varii caſus, in quibus licita eſt abſolutio ſub conditione? 22. 16
Quibuſnam verbis conferenda ſit abſolutio ab excommunicatione? 26. 16
Aliquod eſt animadvertendum in hac materia. 28. 17
Formula abſolvendi excommunicatum, morte imminente. 29. ib.
Abſolutio à cenſuris debet præcedere abſolutionem à peccatis in foro conſcientiæ. 16. & 31. 17
Probabiliſſimum tamen eſt, quòd per hæc ſola verba (abſolvo te à peccatis tuis) remaneat pœnitens abſolutus ab excommunicatione, ibid.

ABSTINENTIA.

An, & quandonam peccet, qui ſumit quidem aliquid cibi, ſed non quantum ſufficit ad ſanitatem conſervandam? 17. 109

ACTUS INTERNI, ET EXTERNI.

Actus interni peccaminoſi toties multiplicantur, quoties retractantur, & iterùm reſumuntur. 17. 28
Si verò non retractantur, quamvis interrumpantur per alias actiones, probabile eſt non multiplicari. 20. 28
Adeoque ſufficit in confeſſione aperire tempus, quo quis tales actus continuavit. ib.
Duæ hujus opinionis explicationes. 21. ib.
Oppoſita ſententia eſt in rigore probabilior. 20 ib.
Ubi tales actus ſunt diſparati, nec unus ab alio præcedente dependens, ſunt ſingillatim in Confeſſione aperiendi. ib. 28
Quid dicendū de actibus externis inter ſe connexis ratione finis? 23. 29
Si non ſunt connexi, debent ſingillatim explicari in confeſſione. 27. 29
Etiàm probabiliter, niſi ſint peracti in eodem impetu, & calore. 28. ib.
Duo notanda circa modò dicta. 32. 29

ADOLESCENS.

Adoleſcentes, qui nondum viginti, & unum annum compleverunt, non tenentur jejunare; obligantur tamen ad abſtinentiam carnium, & lacticiniorum diebus vetitis. 14. 85
Obligantur tamen ad jejunia, quæ ipſi fortè voverunt, vel quæ ipſis impoſuit Confeſſarius. 15 ib.
Quid de adoleſcentibus religioſis? 19. 85
Adoleſcens negativè dubius, an compleverit vigeſimum primum ætatis annum, non tenetur ad jejunium. 22. 85
Si pro utraque parte probabiles tibi occurrant rationes, poteſt ſequi quam mavis. 24. ib.
Immò & ſi probabiliores ſint pro obligatione, adhuc potes illam excutere. ib.
Quid, ſi ruſticus adoleſcens omninò neſciat, an compleverit vigeſimum primum ætatis annum? 25. ib.

ADULTERIUM.

Turpis congreſſus conjugati cum ſoluta, vel contra, eſt adulteriū. 27. 32
Congreſſus conjugati cum conjugata duplicat malitiam adulterii. 28. 33
Alii actus turpes, quibus committitur adulterium. 29. ib.
Qui ſolùm celebravit ſponſalia, non committit adulterium, ſi peccet cum alia à ſua ſponſa. ib.

AMENTES.

Qui perpetuò amentes ſunt, non tenentur ſervare legem jejunii. 13. 85
Non perpetuò amentes ex alio capite excuſantur. ib.
Id quod meritò extenditur ad amentes in una ſola materia. ib.

APPROBATIO.

Quid ſit approbatio ad Sacramentum pœnitentiæ miniſtrandum Sacerdoti neceſſaria? 2. 38
Debet ſemper ab Ordinario loci expediri. 3. ib.
Decretum Tridentini quoad talem approbationem ib.
Regulares exempti ad audiendas confeſſiones ſuorum religioſorum, etiam novitiorum, non indigent alia approbatione, niſi proprii Prælati. 4. 38
Hæc autem facultas non extenditur ad famulorum confeſſiones audiendas. ib.
Conſtitutio Pontificia quoad hoc ultimum. 5. ib.
Quid de monialibus? 6. ib.
Quid de Parochis? 7. ib.
Approbatio, quæ conceditur conjuncta cum delegatione juriſdictionis, debet concedi à proprio pœnitentis Ordinario. 8. ib.
Immò & ea, quæ datur disjunctim à juriſdictione. 8 ib.
Dubius negativè de licentia Ordinarii non poteſt illa uti. 11. 38
Injuſtè, adeóque invalidè revocatur approbatio, ſi abſque juſta cauſa revocatur. 12. ib.
Diſcrimen quoad hoc inter Sacerdotem ſæcularem, & Religioſum exemptum. 13. ib.
Decretum Summi Pontificis pro Regularibus quoad hoc punctum. 14. ib.
Si non gratis, illicitè quidem, ſed validè datur talis approbatio. 15. ib.

ARMA.

Decens quidem eſt ſine ornatu armorum ad ſacram menſam accedere: oppoſitum tamen nullum eſt peccatum. 15. 68
Quid ſentiendum quoad hoc punctum de equitibus Religionum militarium? 13. ib.

ATTENTIO.

Attentio externa ad Miſſam quæ? 4. 11
Attentio, ſeu applicatio interna triplex. ib.
Quælibet ex his addita externæ attentioni ſufficit, ut Miſſæ præcepto ſatisfacias. 5. ib.
Exercere actus internos virtutum, vel alio modo cum Deo agere, non tollit debitam attentionem. 6. ib.
Potes idem, dum ſacro aſſiſtis, horas canonicas, vel alias orationes vocales recitare. 7. 11
Etiam ſi aliunde ad illa tenearis. ib.
Etiam ſi non memoriter, ſed legendo recites. 8. ib.
An ſit ſufficiens præcepto Miſſæ ſola attentio externa? 10. 11
An aptare pennam cultro tollat attentionem externam? 16. 12
Qui tempore ſacri deliberato animo verſat ſceleratas cogitationes, an teneatur talem circumſtantiam in confeſſione aperire? 18. 19. 12
Quid, de legente libros profanos tempore Miſſæ? 20. 12
Quid, de legente libros pios, non tamen precatorios? 22. & ſeq. ib.
Quid de precatoriis? ib.
Quid de eo, qui tempore ſacri confitetur ſacramentaliter, & de eo, qui ſerió audit confeſſionem? 25. 12
Quid de eo, qui dum Miſſæ adeſt, cum patre ſpirituali colloquitur de rebus divinis? 26. 27. ib.

B

BESTIALITAS.

Quid ſit, & an explicanda in confeſſione, ſpecies animalis, cum quo committitur? 49. 33

BLASPHEMIA.

Quænam blaſphemia ſint ejuſdem, quænam verò diverſæ ſpeciei? 10. 30

BULLA CRUCIATÆ.

Habentes Bullam Cruciatæ non poſſunt uti ejus privilegio quoad carnes, & lacticinia in illis Regnis, in quibus Bulla non promulgatur 17. 89
Quid emolumenti habeat privilegium Bullæ, quo conceditur carnis comeſtio diebus vetitis de conſilio utriuſque medici? 21. 89
Hoc privilegium de carnibus intelligitur etiam pro feriis ſextis, & ſabbatis. 24 89
Diſpenſatus ad carnes poteſt illas pluries in die comedere, niſi aliqua ſit addita limitatio. 25. ib.
Privilegium Bullæ comedendi lacticinia intelligitur pro omnibus diebus aliàs quomodocunque vetitis. 26. ib.
Etiam pro diebus jejunii ex voto, vel penitentia, dummodo vovens, aut Confeſſarius aliud non expreſſerit. 28. ib.
Tale privilegium illos etiam includit, qui non tenentur, vel excuſantur à jejunio. 30. 89
Prælati excluduntur ab hoc privilegio in diebus quadrageſimalibus. 31. ib.
Quid veniat nomine Prælatorum? ib.
Non excluditur Epiſcopus, ſi ſit tantùm electus, & non confirmatus. 34. ib.
Secùs, ſi ſit confirmatus, quamvis nondum conſecratus. 35. ib.
Excluduntur Religioſi, qui profeſſionem religioſam emiſerunt per ſua vota, 36. 89
Senes, Religioſi omnes militares, etiam Jeroſolimitani. 37. ib.
Quid de Sacerdotibus Ordinum Militarium? 38. ib.
Excluduntur certò ab hoc privilegio Presbyteri ſæculares. 40. 90
Si tamen habeant Bullam, probabile eſt, tum Sacerdotes ſæculares, tum alios excluſos, poſſe uti illius privilegio in Dominicis Quadrageſimæ. 41. ib.
Quid veniat nomine ſexagenarii in Bulla Cruciatæ? 42. 90
Excluſi ab hoc privilegio lacticiniorum in bulla communi, includuntur ab alia bulla Urbani VIII 44. 90
Quanta eleemoſyna ſit eroganda pro hac bulla particulari? 45 ib.
Non valet, niſi in illis regnis, in quibus evulgatur bulla communis. 46. 90
Excluſa in hac bulla pro lacticiniis hebdomada majore, intelligitur excluſa Dominica Palmarum 47. ib.
Ejus eleemoſyna taxatur juxta menſuram bonorum Eccleſiaſticorum. 48. ib.
Epiſcopi autem, Abbates, & Dignitates etiam Canonicales obligantur

Digitized by Google

tur ad taxatam eleemoſynam nullo habito reſpectu ad quantitatem redditu um Eccleſiaſticorum. 49. ib.
In prædicta taxa nomine Beneficiariis, & Canonici non veniunt eorum Coadjutores. 50. ib.
Privilegium hujus bullæ particularis habetur ſine bulla communi. 52. 90
Non eſt neceſſe, ut huic bullæ inſcribatur nomen ſumentis. 53. ib.

C

C A R N E S.

Quid veniat nomine carnium, quando ab Eccleſia prohibentur? 1. pag. 86
Omnes partes animalium, quæ inter carnes computantur, prohibentur in diebus vetitis. 6. 86
Quid de pinguedine porcina igne liquefacta, quam vocant ſagimen? 7. ibid.
Quid de pinguedine liquefacta ex adipe aliorum animalium? 9. 86
Ova nonnata non computantur inter carnes. 12. 87
Abſtinentia a carnibus eſt de ſubſtantia jejunii. 13. 87
Hinc diſpenſatus ad comedendas carnes, non tenetur ad jejunium. 16. ib.
Qui diſpenſatur, ut ſemel carnes comedat; peccat, ſi bis illas eodem die manducet. 19. 87
Cui licet carnes manducare, licebit ſimul (quantum eſt ex hoc capite) lacticiniis, & piſcibus veſci. 21. ib.
Qui inadvertenter die jejunii carnes comedit, poteſt eo die pluries cibos legales comedere, non vero carnes. 22. ib.
An diſpenſatus ad carnes, ſi nolet eas comedere, poſſit eo die non jejunare? 23. ib.
Toties quis peccat, quoties poſt ſufficientem diſtantiam in die vetito carnes manducat. 26. 87
Quænam ſit ſufficiens diſtantia? 28. ib.
An plura peccata committat, qui non ex præcepto, ſed aliunde obligatus ad jejunandum, pluries eodem die carnes comedit? 30. 87
Qui non haberet, niſi panem, & carnem, poſſet ne illam cum pane comedere in diebus vetitis? 37. 100
An die cinerum poſſint pauperes licitè aſſumere reliquias carnium antecedentis diei, donatas a divitibus? 62. 101
Duo peccata ſpecie diverſa committit medicus, ſi irrationabiliter concedat alicui poteſtatem comedendi carnes die jejunii. 9. 103

C A S U S R E S E R V A T I.

Si aliquè differatur confeſſio ad Jobilæum requiſita, poterit deinde abſolvi a reſervatis etiam commiſſis poſt Jubilæum, tempore ſuæ dilationis 27. 49
Per Jubilæum, ſicut & per bullam Cruciatæ, nequit tolli reſervatio, vel communicatio invito pœnitente. 23. 49
Tempore Jubilæi poteſt quis toties abſolvi à reſervatis commiſſis, antequam pœnitens illud lucretur. 20. 50
Etiam ſi talia reſervata committantur in confidentiam Jubilæi. ib.
Is qui, dum ignoratur Pontificis obitus, abſolvitur à reſervatis, validè eſt abſolutus. 3. 54

C A U P O N E S.

Caupones, & ſimiles vendentes poſſunt parare, & invitare ad emendos cibos legales in quadrageſima. 10 105
Poſſunt etiam parare, & offerre lacticinia in locis, ubi promulgatur bulla Cruciatæ. 15. 105
Quid de vendentibus carnes tempore jejunii, & lacticinia, ubi non eſt uſus bullæ? 16. 105

C I R C U M S T A N T I Æ.

Circumſtantiæ mutantes ſpeciem neceſſario ſunt aperiendæ in confeſſione. 8. 28
Quid de non mutantibus ſpeciem? 9. ib.
Cocolata vid. V. Potus.

C O E C U S.

Cœcus tenetur ſacro intereſſe. 17.

C O G I T A T I O.

Qui involuntariè, dum communicat, indifferentia cogitat, neque effectus Sacramenti fruſtratur, neque peccat venialiter. 2. 69
Si voluntariè, venialiter peccat. 3. ib.
Si malas graviter cogitationes voluntariè admittit, novum addit ſacrilegii reatum. 4. ib.

C O M M U N I O A N N U A.

An præceptum de communicando ſit divinum, an mere Eccleſiaſticum? 1. ad 4. 57
An in aliquibus circumſtantiis teneatur quis ſub mortali communicare? 4. ib.
Ex præcepto Eccleſiaſtico tenemur quotannis in Paſchate communicare. 8. 58
In jure communi nulla fulminatur excommunicatio contra non communicantes in Paſchate. 2. ib.
Non peccat, nec pœnam incurrit, qui ex rationabili cauſa à Confeſſario approbata non communicat in Paſchate. 3. ib.
Qui Euchariſtiam ſumunt infra hebdomadam ſanctam, vel infra octavam Paſchatis, præcepto ſatisfaciunt. 4. ib.
In multis locis legitime eſt introducta conſuetudo huic præcepto ſatisfaciendi quocumque die Quadrageſimæ. ib.
An præſcindendo ab his locis, in quibus eſt introducta conſuetudo, probabile ſit ſatisfieri præcepto communicandi a prima Dominica Quadrageſimæ? 4. ib.
Sacerdos huic præcepto ſatisfacit, ſi ſolùm ſacrificet tempore Paſchali. 6. 59
An qui non communicat in Paſchate, teneatur deinde communicare? 10. & ſeq. 59
Si vero id evenerit extra tempus Paſchale, affirmat probabiliter Fagundez ad id teneri. 17. 59
Probabilius tamen id negat Azorius. 18 ib.
Excommunicatus, ſi per ipſum non ſtat, quin abſolvatur, non tenetur ad communicandum. 19. 59
Tenetur tamen, ſi poteſt tollere impedimentum. 21. ib.
Oppoſita tamen ſententia non eſt omnino improbabilis. 23. ib.
An ſit ſuſpectus de hæreſi, qui non communicat in Paſchate? 21. ibidem.
Idem dic de non ſuſcipiente Sacramentum pœnitentiæ ſemel in anno. 25. ib.
Si communicas manibus tui Paſtoris, etiam in aliena Eccleſia, ſatisfacis præcepto. 2. ib.
Secus vero, ſi id præſtes in tua Parochia, ſed non è manibus Paſtoris, aut ejus Delegati. ib.
Quo peccato quis peccet, non communicando in ſua Parochia, ſeu, non a manibus ſui Parochi? 3. 60
Omnes, qui ſunt de Diœceſi, poſſunt huic præcepto ſatisfacere in Cathedrali. 4. ib.
Vagi, Peregrini, & Advenæ ubilibet ſatisfaciunt præcepto communicandi. 2. 60
Idem dic de quibuſcumque legitime impeditis. ib.
An hoc præceptum impleri poſſit in Eccleſiis mendicantium, & eorum privilegia participantium? 6 & ſeq. ib.
Pars negativa eſt omnino conſulenda. 12. 60
An Religioſi poſſint ſuis famulis Euchariſtiam in Paſchate, & in articulo mortis miniſtrare? 13. ib.
An oporteat in interdicto locali generali communicare in Paſchate? 16. ibid.

C O M M U N I O.

Præter tempus Paſchale ſæpius licet ex devotione communicare. 1. 60
Etiam in die Paraſceve. ib.
Non licet eodem die bis communicare, niſi in caſu ſupervenientis periculi mortis, &c. 2. 61
Non eſt licitum Sacerdoti in die Natalis Domini extra miſſam, niſi ſemel, laicè communicare, neque poſt unicam illam communionem poteſt illo die amplius celebrare. 3. ib.
Poteſt quis quacumque hora communicare. 4. ib.
An expediat quotidiana communio? 5. ib.
Obligatur pœnitens obedire Confeſſario neganti communionem ex cauſa, quam ipſe Confeſſarius ſufficientem exiſtimat. 6. 61
Peccabit pœnitens, ſi Confeſſario imponenti, ut toties, vel toties communicet, non pareat. 8. ib.
Si dubites, an id tibi ſub mortali ſit injunctum, nec ſit locus interrogandi, te obligatum ſub mortali, puta. 11. 61
Non licet (per ſe loquendo) communicare in teſtimonium innocentiæ, maxime cum petitione miraculi. 12. ib.
Ex devotione poſſunt hodie fideles communicare in qualibet Eccleſia, ſive Sæcularium, ſive Regularium. 18. 61
Etiam in Oratoriis privatis Sæcularium. 20. 61
Non eſt tamen id concedendum Oratoriis privatis cum notabili concurſu. ib.
Ubinam communicare debeant Græci, & an ſemper in fermentato? 21. 62
Ad communionem requiritur ſtatus gratiæ prudenter exiſtimatus. 1. 64
Non ſufficit contritio, ſed eſt neceſſaria Sacramentalis confeſſio. 2. ib.
An qui eſt negativè dubius de ſuo peccato, debeat illud confiteri ante communionem? 3. ib.
Qui bona fide confeſſus eſt ſuum peccatum dubium, ſi deinde advertat fuiſſe certum, an debeat illud fateri ante communionem? 8. 64
Oblitus aliquod peccatum in confeſſione debet illud clavibus ſubjicere ante communionem. 11. 64
Qui ad communionem accedit cum pluribus, vel gravioribus peccatis, graviùs peccat. 15. 65
An qui communicat non jejunus, & ſimul gravatus mortali, unum tantùm committat peccatum, an duo diſtinctim in confeſſione aperienda? 16. ib.
Qui ſacrilegè communicat, non ſufficit, ſi dicat in confeſſione: aliquod Sacramentum ſuſcepi indignè. 18. ib.
Sacrilega communio eſt atrocius peccatum quolibet alio contra homines admiſſo. 20. 65
An ſit peccatum veniale, accedere ad Euchariſtiam cum uno, vel pluribus venialibus? 22. ib.
An in aliquo caſu poſſit quis licitè communicare, quamvis ſit in ſtatu peccati mortalis. 26. 69
Septem caſus, in quibus dubitatur, an Sacerdos, peccato mortali gravatus, deficiente Confeſſario, miſſam celebrare poſſit cum contritione, vel actu amoris Dei ſuper omnia, ſine prævia confeſſione? 31. 65
Ex his ſeptem caſibus primus, & ultimus admitti debent ut certi, quartus eſt probabilis: cæteri excludi debent. 32. 66
Primus, & ultimus caſus militat etiam pro Sacerdote excommunicato, vel ſuſpenſo, vel interdicto; cæteri autem nullo modo. 31. ibidem.
Tres caſus, in quibus poteſt quis, ne infamiæ notam incurrat, celebrare, vel communicare cum ſolo actu contritionis, vel amoris Dei ſuper omnia, nulla prævia confeſſione mortalium. 35. ib.
Qui ſine prævia confeſſione mortalium celebrat, vel communicat, non committit duo peccata. 39. 66
Quandonam cenſetur, copiam non adeſſe confeſſarii? 41. 66
Non peccat communicans ipſo die, quo graviter lapſus eſt, dummodo legitima præcedat confeſſio. 5. 67
Non eſt peccatum ad communionem accedere non lotis manibus, & facie. 3. 67
Quidquid dicat Granado. 5. ib.
An liceat ſtatim à communione comedere, vel bibere? 1. 71
An etiam licitum ſit ſtatim à communione debitum conjugale petere, vel reddere? 5. 79
Probabile eſt, majus bonum ſpirituale (non quidem per ſe, ſed per accidens) recipere communicantem ex ſumptione plurium particularum, vel largiori hauſtu vini conſecrati. 1. 79
Non licet tamen, id ex induſtria quærere, etiam ex devotione. 3 79
Secus, ſi eſſet ex neceſſitate conſumendi particulas conſecratas. 4. ibidem.
Aut ſi parum excederentur termini in Eccleſia conſueti. 5. ib.
An communio utiliter applicetur ſive pro vivis, ſive pro defunctis? 18. 82
An ſacra communio præſervet à mortalibus, & quomodo? 19. 82

An

An etiam præſervet à venialibus, & quomodo? 38. 81
Delet ſacra communio ſuſcepta in gratia peccata venialia ex opere operato. 33. ib.
An etiam remittat pœnam temporalem, quam debemus pro venialibus? 40. 81
Communio tempore jubilæi eſt omnibus neceſſaria; legitimè tamen impeditis commutetur. 2. 50
An ſatisfiat jubilæo per communionem ſacrilegam? 3. ib.
Impediti etiam cum culpa à communicando tempore jubilæi, poſſunt impetrare commutationem, vel melius dilationem. 4. ib.

CONFESSARIUS.

Quo pacto ſe gerere debeat in exquirendis circumſtantiis peccatorum turpium? 14. 35
Peccat mortaliter Confeſſarius, ſi confeſſiones ſuſcipiat cum conſcientia peccati mortalis. 1. 19
Sufficit tamen, quod eliciat actum contritionis ante quam abſolvat. 2. ib.
Licitè abſolvet proximè moriturum, quamvis peccati mortalis ſibi conſcius. 3. ib.
Confeſſarius ſit potiùs benignus pater, quàm ſeverus Judex. 4. 32
Nullum det admirationis ſignum, dum audit gravia. 5. ib.
Excuſatur in univerſum Confeſſarius ab onere interrogandi de circumſtantiis etiam mutantibus ſpeciem. 9. 19
Quot munera exerceat reſpectu pœnitentis? 1. 40
Quænam ſint, quæ aliquo ſaltem modo ſcire debeat Confeſſarius. ibid.
Peccat mortaliter, qui ex induſtria quærit indoctum Confeſſarium. ibid.
Peccat etiam mortaliter Sacerdos inſufficiens, ſi extorqueat licentiam audiendi confeſſiones. ib.
Admonitio pro Sacerdotibus ſcrupuloſis. ib.
Quo pacto ſe gerere debeat Confeſſarius in ordine ad ignoſcendam gravitatem, vel levitatem peccatorum? ib.
Confeſſarius pro tempore Jubilæi debet eligi approbatus ab Ordinario loci. 1. 48
Poteſt tempore jubilæi ab uno Confeſſario petere commutationem votorum, ab alio abſolutionem caſus reſervati. 3. ib.
Si à Confeſſario differatur tibi ex juſta cauſa confeſſio, poteris etiam elapſo jubilæo, vel eundem, vel alium Confeſſarium iſte approbatum tibi eligere. 4. 48
Poteſt Confeſſarius omnia, & ſingula opera injuncta per jubileum commutare, vel, ſi adſit rationabilis cauſa, etiam differre. 18. 49
Poteſt Confeſſarius tempore Jubilæi abſolvere pœnitentem à cenſuris, licet differat abſolutionem ad aliud tempus. 12. 56

CONFESSIO.

Aliquorum ſententia de confeſſione valida, ſed informi. 39. 20
Confeſſio quoad ſubſtantiam eſt præceptum Divinum. 1. 20
Quinam teneantur ad confeſſionem? 2. ib.
Cur Apoſtoli non tenebantur ad confeſſionem? 3. 20
Beatiſſima Virgo nec unquam fecit, nec facere potuit confeſſionem. ibid.
Non ſtatim ac quis peccat, tenetur ad confeſſionem. 4. ib.
Præceptum confeſſionis quoad determinationem temporis longioris, vel brevioris, eſt Eccleſiaſticum, originem tamen habens à Divino. 5. ib.
Si Eccleſia non determinaſſet hujuſmodi tempus, tale præceptum non obligaſſet, niſi in articulo mortis. ib.
Præſcindendo ab Euchariſtia, in ſuſceptione; vel adminiſtratione aliorum Sacramentorum non tenemur præmittere confeſſionem. 7. 20
Canon præcipiens annuam confeſſionem. 8. ib.
Si quis toto anno non gravatur niſi venialibus, non tenetur confiteri ex vi hujus præcepti. 6. 21
Tenetur tamen quandoque ex alio capite. ib.
Obligantur fideles confiteri peccata mortalia etiam purè interna. 7. 21
Non ſatiſfacit præcepto confeſſionis, ſi quis confitetur ſine dolore, vel non integrè, vel non accepta abſolutione. 8. ib.
Non tenetur huic præcepto, qui nonniſi per interpretem confiteri valeat. 9. ib.
Excipe mortis periculum. ib.
Improbatur ſententia Delgadillo, qui negat, confeſſionem per interpretem eſſe validam. 12. 21
Semel in anno tenemur confiteri. 13. ib.
Paſcha non eſt tempus obligans ad confeſſionem. 17. 21
Qui in anno non confitetur, obligabiturne anno ſequenti ad duas confeſſiones? 20. 21
Non tenetur quis prævenire confeſſionem, quamvis prudenter timeat ſuorum peccatorum oblivionem. 22. ib.
Secus verò, ſi differendo confeſſionem uſque ad finem anni, timet rationabiliter carentiam Confeſſarii. ib.
Prævidens anno ſequenti non habiturum copiam Confeſſarii, non ideò prævenire tenetur anno antecedenti. 24. 22
Tenetur verò prævenire, ſi quis prudenter timeat, non habiturum Confeſſarium in fine vitæ. ib.
Pœnæ contra omittentes confeſſionem annuam. 25. ib.
Quid ſit, confeſſionem debere eſſe ſimplicem. 1. 22
Æquivocare in confeſſione quid? 2. ib.
Quo ſitu debeat fieri confeſſio? 1. 22
Jactantia peccatorum in confeſſione. 4. ib.
An poſſit complex complici confiteri? 6. 28
Item latè per totum parergon ſecundum in fine hujus tractatus à pag. 44
An repetenda ſit confeſſio bona fide facta complici? 7. ib.
An per hoc, quod quis confiteatur Sacerdoti ſollicitanti, evadat onus denunciandi? 8. 22
Peccat mortaliter, qui confitetur propter finem mortaliter peccaminoſum. 2. ib.
Venialiter verò, ſi finis ſecundarius ſit peccatum veniale. 3. ib.
Si tamen finis confitendi ſit unicus, & venialiter peccaminoſus, mortaliter peccabit confitens cum tali unico fine. ib.
Nullo modo peccat, qui ad tuendam bonam opinionem confitetur uni Confeſſario peccata gravia, alteri verò venialia, dummodo gravium confeſſio præcedat. 4. 23
Quibus modis peccatur contra fidelitatem confeſſioni requiſitam? 1. ib.
Vide V. mentiri.

CONFESSIO DIMIDIATA.

In quibus caſibus liceat dimidiare confeſſionem, ex capite impotentiæ phyſicæ? 30. 25
Ex impotentia morali. 32. 25
Caput inculpatæ oblivionis, vel inculpati erroris ſufficiens eſt ad confeſſionem dimidiatam. 34. 25
Quinque diligenter notanda pro modo dictis. 33. ib.
Septem modi confitendi peccata in genere. 2. 25
Qui recentibus mortalibus caret, validè utitur quolibet ex his ſeptem modis, etiam extra neceſſitatem. 3. ib.
Immo etiam licitè uti valde eſt probabile. 4. 25
Examinantur duo alii modi confitendi peccata in genere. 10. 26
An aliquando debeat, vel ſaltem licitè poſſit pœnitens aperire in confeſſione ſui ſocii peccatum, & ſui peccati objectum? cap. 12. per totum. 26
Confeſſionis integritas alia materialis, alia formalis. 1. 27
Prima non eſt neceſſaria ad validitatem Sacramenti: ſecus verò ſecunda. 2. ib.

CONJUGIUM.

An, & quando ratio conjugii excuſet à jejunando? 68. 101
Excuſatur uxor Catholica, ſi à viro hæretico prohibeatur jejunare. 70. 101
Quid, ſi uxor Latina prohibeatur jejunare à viro Græco? 71. ib.

CONSUETUDO.

Conſuetudo peccandi non diſtrahit peccatum à propria ſpecie. 12. 30

COPULA.

Copula licita inter uxoratos regulariter non impedit Communionem. 10. 67

D

DAMNATUS AD MORTEM.

Damnatus ad mortem poteſt non jejunus communicare: immò tenetur, ſi tempus jejunè communicandi non ſuppetat. 18. 72
Vide V. Viaticum.
Poteſt item communicare eadem hora mortis. 24. 72

DAMNUM.

Damnum notabile excuſat famulum à deſerendo Domino, qui non permittit ejuſmodi famulum ritè feſtivos dies ſervare, dummodo abſit contemptus præceptorum. 29. 2
Quodnam in tali caſu reputandum ſit damnum notabile? 31. 2
Leve damnum ſæpius repetitum pro gravi eſt habendum. ib.
Grave damnum erit famulo amiſſio dimidii, vel etiam tertiæ partis ſalarii. 32. 2

DECIMA.

Quid ſit decima, & an ſit de jure divino? 1. 114
Quotuplex ſit Decima, & ex quibus ſolvenda? 2. ib.
Per ſe loquendo, ab omnibus baptizatis ſolvendæ ſunt decimæ. 3. 114
Excipiuntur pauperes, qui ſunt in gravi neceſſitate. 2. 115
Omnes etiam Clerici tenentur, præter Parochos. 3. & 4. ib.
Eximuntur omnes ferè Religioſi ordines ex variis privilegiis, quæ obtinuerunt. 4. 115
Tenentur tamen ad decimas prædiorum, quæ à Sæcularibus conducunt ad tempus. ib.
Probabile eſt, non teneri ad decimas prædiorum Sæcularium, quæ habent in emphyteuſim. ib.
Eximuntur à decimis Coloni, qui prædia Religioſorum conducunt. ibid.
Non tenentur Clerici ad Decimas ex bonis acquiſitis titulo ſpirituali. 5. ib.
Secus, ex titulo temporali. 6. ib.
Quibuſnam perſonis debentur decimæ? 7. ib.
Decimæ, quæ ſunt propriè prædiales, ſolvendæ ſunt in Eccleſia Parochiali, in cujus juriſdictione ſitum eſt prædium, quamvis Dominus prædii alibi commoretur. 1. ib.
Quid de decima, quæ ex animalibus debetur? 5. ib.
An teneamur decimam deferre ad Eccleſiam, ſeu horreum Clerici, cui debetur? 5. 116
Quonam tempore ſolvendæ ſunt decimæ? 8. ib.
In ſolvendis decimis non ſunt expenſæ detrahendæ. 12. ib.
Graviter peccas, ſi ex fructibus eligas deteriores, & illos des pro decima. 17 ib.
Quas pœnas incurrant, qui non ſolvunt decimas. 2. ib.
An incurrant excommunicationem Magiſtratus, qui obligant Clericos tempore neceſſitatis ad vendendum frumentum, quod ex decimis collegerunt? 9. ib.

DEDECUS.

Ubi dedecus exiſtimatur, quòd aliquæ mulieres templum adeant, tale dedecus excuſat ab auditione ſacri. 71. 4
Inopia veſtium, vel comitatus neceſſarii juxta decentiam proprii ſtatus excuſat ab audiendo ſacro. 72. 5

DELECTATIO.

Delectatio moroſa quænam ſit, & quomodo differat à deſiderio? 5. 35
An ſit explicanda qualitas perſonæ, circa quam verſatur delectatio moroſa? 5. ib.
Quod dicitur de moroſa delectatione, dic de eo, qui aſpicit affectu venereo. 8. ib.
Explicari debet votum caſtitatis, non autem ſtatus conjugalis. 9. 35

DENUNCIATIO.

An ſit denunciandus Confeſſarius, qui in confeſſione dicat pœnitenti: hodie domi tuæ me expectes? 46. 81
Quid, ſi det pœnitenti litteras amatorias, ſigillo munitas, ut domi legat? 47. 81
An Sacerdos dicens mulieri, dum ei porrigit Euchariſtiam, ut ipſum expectet domi ſub veſperas, ſit denunciandus? 45. 81
Statuitur, non eſſe neceſſariò denunciandum. 56. 82

Con-

Digitized by Google

Conveniens tamen eſt bono communi, ut talis Sacerdos denuncietur. ibid.

DETRACTIO.

Quænam ſit, & quo pacto in confeſſione explicanda? 59. 34
Si ex detractione præter damnum famæ, aliud damnum proximi prævidiſti, utrumque eſt explicandum, & reſarciendum. 61. ib.
Non eſt neceſſario explicandum, an coram paucis, an vero coram multis proximo detraxeris. 62. ib.
Neque (per ſe) eſt explicanda qualitas perſonę, cui detraxeris. ib.
Aliquid advertendum quò ad hoc punctum. 63. 34

DISPENSATIO.

Diſpenſatio communicandi non jejunè à ſolo Summo Pontifice concedi poteſt. 61. 70
Diſpenſatio quandoque valida, ſed illicita. 1. 103
Aliquando nec valida, nec licita. 2. ib.
Quænam ſit juſta cauſa diſpenſandi? 3. 103
Vide V. Jejunium.

DIACONUS.

An Diaconus, abſente Sacerdote, poſsit ſe ipſum communicare ex mera devotione? 12. 74

DÆMON.

Congreſſus cum Dæmone eſt beſtialitas, & contra religionem. 51. 34
Debet in confeſſione explicari, quam formam aſſumpſerit. 52. ib.
Dolor de peccatis.
Vide V. Peccatum.

DORMIENS.

Non eſt legitimè præſens Miſſæ. 9. 6

DUBIUM.

An, & quando teneatur quis confiteri peccatum, de quo ſit negativè dubius. 11. 23
Quid de peccato probabiliter non commiſſo, vel probabiliter confeſſo? 17. 24
Quid de peccato certo, confeſſo ut dubio? 22. 24
Quid de dubio, confeſſo ut certo? 27. 24

E

EBRIUS. EBRIETAS.

Durans in ebrietate non ſatisfacit ſacro, licèt illi præſens ſit corporaliter. 9. 6
Inebriare ſe voluntariè, eſt peccatum mortale. 2. 110
Quinque rationes ad id probandum. 4. 111
Ebrietas ſemper eſt peccaminoſa, etiam ſi non procedat à potatione vini, ſed ab alia cauſa. 10. ibid.
Improbabilis hodie eſt antiquorum opinio, quòd nimirum ſemel ſe inebriare, non ſit mortale. 15. 111
Quid de ebrietate imperfecta? 25. 111
Quid, ſi quis ſiat ex liberali potatione vini paulò hilarior? 27. 111
An licitum ſit, ſe inebriare ad ſanitatem recuperandam. 29. 112
An ad evitandum morbum impendentem. 34. 112
An ob metum mortis ab extrinſeco allatum? 36. 112
Illicitum eſt, ſe inebriare ad ſuum honorem ſervandum 41. 112
An ad vitandum grande aliquod malum liceat aliquem inebriare? 41. ibid.
An ſit mortale, ſe inebriare modico vino? 48. 112
Quandonam imputantur peccata commiſſa in ebrietate? 51. 113
An debeat quis in confeſſione explicare tum ebrietatem, tum actum malum ex ea ſequutum? 57. 113
An peccet mortaliter, qui vendit vinum volenti ſe inebriare? 63. 113
An ſit graviùs peccatum ſe inebriare in Eccleſia? 70. 114

ELEEMOSYNA.

Ad lucrandum Jubilæum ſufficit eleemoſyna etiam modica. 1. 52
Sufficit eleemoſyna facta conſanguineo pauperi. 3. ib.
Sufficit etiam, ſi des mutuum, vel commodes aliquod temporale. ib.
Satis etiam eſt, ſi eleemoſyna fiat per alium, ſed de bonis propriis. 4. ibid.
Immo etiam ſi amica det pauperi meo nomine. ib.
Sufficit, ut illi des eleemoſynam, quem bona fide putes pauperem. ibid.
Quid, ſi eleemoſynam do meo famulo, ut diſtribuat, ille verò ſibi retineat? 5. ib.
Si mittatur pauperi abſenti, ſufficit, quòd tandem illi tradatur, licèt in eadem hebdomada jubilæi non fuerit tradita. ib.
Religioſi lucrantur jubilæum per eleemoſynam, quam pro illis dat eorum ſuperior. 6. 52
Si ſuperior nolit dare, licet ſubditis aliquod moderatum ſubripere ex bonis Monaſterii, ut dent pauperibus. 7. ib.
An ſufficiat pro jubilæo eleemoſyna, quam ſuperior facit nomine ſubditorum, ipſis tamen inſciis? 8. ib.
An etiam ſufficiat eleemoſyna ſpiritualis? 9. ib.
Satisfacit jubilæo, ſi detur Sacerdoti pauperi eleemoſyna, ut celebret pro anima alicujus defuncti. 10. 52
An ſatisfacias jubilæo, ſi præſtes pauperi aliquod ex ſeptem operibus miſericordiæ corporalibus? 11. ib.

EPILEPTICI.

Epileptici quando, non infeſtantur paroxiſmo, ſunt communicandi, ſecus verò, quando infeſtantur? 26. 63

EUCHARISTIA.

Quid juris de continuò ardente lumine coram venerabili Euchariſtiæ Sacramento? 18. 74
An peſte infectis miniſtrare liceat Euchariſtiam medio aliquo inſtrumento? 9. 74
An indigno miniſtranda ſit aliquando Euchariſtia? 1. 74
Num, & quando ſit communicandus publicus peccator infirmus? 8. 76
An communicandus publicus peccator moribundus ſenſibus deſtitutus? 13 76
Peccatori occulto non licet porrigere particulam non conſecratam. 15. ibid.

EUNUCHUS.

Eunuchus, vel frigidus cum aliqua peccans debet in confeſſione explicare, ſe eſſe talem. 13. 32

EXAMEN CONSCIENTIÆ.

Quale examen debeat præcedere confeſſionem. 1. 17
Quo pacto Confeſſarius debeat pœnitentem examinare. 2. 17
Illud examen eſt neceſſarium, & ſufficiens, quod faceret quis in aliquo ſuo negotio gravi. 5. ib.
Nemo obligatur peccata ſcribere, ut illorum memoriam retineat. 4. ib.

EXCOMMUNICATUS.

Peccat mortaliter, ſi interſit miſſæ, vel notabili ejus parti, niſi excuſet ignorantia, vel gravis neceſſitas. 36. 8
Si autem appellet ad tribunal ſuperius, poteſt durante lite, & publicata appellatione, licitè intereſſe ſacro. 37. ib.
Ad quid obligetur celebrans, quando aliquis excommunicatus (ſanè cum peccato) velit intereſſe ſacro? 40. 8
Ad quid item auditores prædicti ſacri. 42. ib.
An excommunicatus obligetur petere abſolutionem, ut poſſit licitè adeſſe ſacro. 43. 8
An excommunicatus vitandus peccet mortaliter miniſtrando Euchariſtiam. 15. 77
Quid, ſi miniſtret infirmo morti proximo. 17. ib.
Valida ſunt Sacramenta, quæ ab excommunicato vitando miniſtrantur. 40. 27
Excipe tamen (regulariter) Sacramentum pœnitentiæ. 42. 78
Probabile eſt, Parochum vitandum venialiter tantùm peccare, ſi aſſiſtat matrimonio. 43. 78
An peccet mortaliter excommunicatus non vitandus Sacramenta miniſtrans. 45. ib.
Excommunicatus contrahens matrimonium non peccat, quatenus miniſter eſt matrimonii. 19. 28
Licitè audiet ſacrum Sacerdote excommunicato non vitando, immò teneberis, ſi alio ſacro careas die feſtivo. 4. 9
Peccat mortaliter, & incurrit excommunicationem minorem, qui audit miſſam à Sacerdote excommunicato vitando. 5. ib.
Non potes tamen ab illo petere, ut ſacrum faciat. ib.
Quid, ſi Sacerdos ſit ſuſpenſus, vel interdictus. 7. 9
Quid, ſi ſit concubinarius? 11. 9

F

FAMA.

Virgo, vel quævis alia mulier honeſta, quæ peccando infert damnum ſuorum famæ, addit novam ſpeciem peccati. 14. 32

FAMULI.

Hæreticorum famuli, & infidelium debent diſcedere à famulatu prædictorum, ſi ſæpè impediantur ab audiendo ſacro, aliiſve Eccleſiæ præceptis ſervandis. 23. 2
Secus verò, ſi id raro accidat. ib.
Aut ſi abſque magno incommodo diſcedere nequeant. 24. ib.
Excipe, ſi adſit periculum negandi fidem, aut contemptus Religionis. ib.
Licitè obediunt dominis Catholicis in ſervitiis neceſſariis, quæ ſacrum impediunt. 29. 2
Quid, ſi ſervitia non ſint neceſſaria. ib.

FATUI, ET SEMIFATUI.

An ſemifatuis, ſeu ſtultis concedi poſſit communio. 9. 63
Poteſt iis, qui evaſerunt fatui poſt adeptam rationem, ſi abſque periculo irreverentiæ, concedi communio. 12. ib.
Modò in amentiam non inciderint, dum in peccato eſſent mortali. 13. ib.
Non ſunt tamen obligandi. 17. 63
An tales fatui ſint per Sacramentum pœnitentiæ præparandi ad communionem. 23. 63

FESTUM.

Quando Anteceſſores civitatis voverunt feſtum, tenentur ne ſucceſſores illo die ad miſſam. 21. 54
Quinam legitimè dies feſtos inſtituit. 25. 14
Monitio Urbani VIII. de feſtis parcè inſtituendis. 30. 14

FIDES.

Peccata nonnulla circa fidem. 2. 30

FORNICATIO.

Quænam ſit ſimpliciter fornicatio. 11. 31
Idem peccatum eſt fornicari ter cum eadem ſoluta, ac ſemel cum tribus. ib.
Fornicari cum filia confeſſionis nil addit ſupra ipſam fornicationem. 12. ib.

FURTUM.

Major, vel minor quantitas in furto non mutat ſpeciem. 53. 34
In furto contra plures non eſt attendendus numerus damnificatorum. 54. ib.
Quodnam ſit furtum ſacrilegum, & cur ſpecialiter explicandum. 56. 34
Quot modis committitur. ib.
Quandonam furtum non ſit ſacrilegum, licèt in Eccleſia. 57. ib.
Quandonam incurratur excommunicatio ex furto ſacrilego. 58. ibidem.

G

GABELLA.

Probatur immunitas cujuſdam Monaſterii à quadam gabella. 218

GRÆCI.

Excuſatorne uxor latina, ſi à viro græco prohibeatur jejunare. 72. 108
An Græcus græco ritu vivens poſſit licitè ſervare jejunia Latinorum, & negligere ſua. 74 108
Græci ſatisfaciunt jubilæo, ſi jejunent cum lacticiniis. 7. 52

H

HÆRETICUS.

An pœnitenti hæretico relapſo ad mortem damnato concedenda ſit communio. 30. 73

HO-

Digitized by Google

Index Rerum Notabilium.

HOMICIDIUM.

Quænam circumſtantiæ addant homicidio novam peccati ſpeciem. 5. 31

HORÆ CANONICÆ.

An liceat in Quadrageſima comedere ante recitationem Horarum veſpertinarum. 9. 95

HOSPITIUM.

Sola ratio hoſpitii non excuſat à jejunio. 77. 101

Tranſiens per loca infidelium, ſi ibi timeat grave aliquod incommodum, poteſt jejunium negligere, ſecluſo religionis contemptu. 80. 101

I

JACTANTIA.

Si ſit de peccato mortali, mortale erit peccatum. 1. 35

Si ſit pura jactantia, nec aliud addatur, ſufficit dicere in confeſſione: toties me jactavi de mortali. ib.

Debes verò explicare peccati ſpeciem, ſi, dum te jactaſti, illud deſideraſti, vel de illo gavisus es. 2. ib.

JEJUNIUM.

Non jejunus licitè aſſiſtit ſacro. 11. 9

Quid ſit jejunium Eccleſiaſticum. 1. 84

Eſt præceptum Eccleſiaſticum. 2. ib.

Per ſe obligat ſub mortali. 3. ib.

Aliud eſt excuſari à jejunio, aliud non obligari. 1. 84

Hæretici non tenentur jejunii, non verò infideles, neque Cathecumeni. 2. ib.

Infidelibus, & Cathecumenis potes licitè miniſtrare carnes diebus prohibitis. 3. ib.

Qua hora incipit, definitque in die jejunii obligatio jejunandi. 1. 95

An dubius de media nocte poſſit licitè comedere carnes. 5. 95

Quando jejunandum. 1. & ſeq. 95

Cur die Sabbati Sancti, non obſtante ſumma illius lætitia, debeat ſtrictè jejunari. 3. 86

Quot numero peccata committit, qui unico voluntatis actu proponit, nunquam in Quadrageſima jejunaturum, & de facto nunquam jejunat. ib.

Quid faciendum, quando jejunium ex voto incidit in Dominicam? 11. 96

An peccet, qui expreſsè voveat jejunare die Dominico? 14. ib.

Si vigilia Sancti Joannis Baptiſtæ incidat in diem Corporis Chriſti, jejunandum die mercurii præcedente; nec ſatisfaceret præcepto jejunans die Jovis. 15. 96

Quot peccata committit, qui violat jejunium, quod præcipitur duplici præcepto? 16. ib.

Quid, ſi violet jejunium, ad quod fortè teneatur ex præcepto ſimul, & ex voto? 17. 96

Quid, ſi teneatur ex regula, & præcepto? ib.

Quid, ſi teneatur ex præcepto Eccleſiæ, ſimul & Confeſſarii. 18. 97

Feria ſexta, & ſabbato non eſt obligatio jejunandi. 19. ib.

Poteſt quis voluntariè laborare, & non jejunare. 65. 101

Poteſt etiam de victu ad jejunandum neceſſario detrahere, & non jejunare, ut ſie reſtituat. 66. ib.

Quoties damnum aliquod extrinſecum notabile rationabiliter times ex jejunio, potes non jejunare. 76. 102

An præſcindendo à periculo gravis damni teneantur Catholici ſervare jejunium in locis infidelium, & hæreticorum? 81. 102

Quis diſpenſare poteſt in lege jejunii Eccleſiaſtici? 4. 103

Quænam cauſa ſit ſufficiens ad diſpenſandum jejunium? 11. 103

Poteſt Epiſcopus diſpenſare ex juſta cauſa, ne totus populus jejunet in Quadrageſima. 14. 103

Poteſt etiam ex rationabili cauſa transferre jejunium de uno in alium diem. 16. 104

An, quando vigilia Sancti Mathiæ Apoſtoli occurrit ipſo die Cinerum, poſſit vigilia, jejuniumque antecedens transferri in alium diem? 19. 104

Quid, ſi talis vigilia incidat in diem Lunæ in triduo bacchanalium? 23. 104

Filii, ac Servi poſſunt patribus ac dominis cibos parare, licèt ſciant, eos fracturos jejunium. 8. 104

Nequeunt tamen carnes miniſtrare, niſi urgente periculo gravis damni. ib.

An amicus poſſit coamicis lautam cœnam parare, ac offerre, ſi timeat, eos jejunium fracturos? 9. ib.

Quocunque die præcepti frangis jejunium, eandem ſpeciei malitiam ſemper contrahis. 85. 31

Niſi jejunium, alias præceptum, voveris, vel à Confeſſario tibi ſit injunctum. ib.

Si quis in prima hebdomada Jubilæi ſit legitimè impeditus ad jejunandum, non tenetur expectare ſecundam hebdomadam, ſed uti poteſt commutatione. 2. 51

In Jubilæo jejunandum more Eccleſiaſtico. 4. ib.

Lædens venialiter jejunium, ſatisfacit Jubilæo. 5. 51

Admittuntur tamen lacticinia extra Quadrageſimam? 6. ib.

Satisfacit Jubilæo per jejunia aliàs debita. 8. 52

JEJUNIUM IN PANE, ET AQUA.

Quænam vini quantitas frangat jejunium in pane, & aqua? 1. 105

Non potens jejunare in pane, & aqua, ad quid tenetur? 1. 105

An obligatus jejunare in pane, & aqua, toties peccet, quoties in illo die vinum bibit? 8. 106

Non frangit votum jejunandi Sacerdos, qui eo die celebrans, vinum ſumit in utraque ablutione. 11. 106

Jejunium in pane, & aqua non admittit paſtillos, & ſimilia, ex ſola farina compacta. 19. 106

Admittit tamen panem communem, aqua elixatum. 21. 106

JEJUNIUM NATURALE.

Per quid differat jejunium naturale ab Eccleſiaſtico? 15. 68

Jejunè naturaliter communicandum. ib.

Frangitur tale jejunium per qualemcunque minimam quantitatem cibi, vel potus. 16. ib.

Quinam cibus, vel potus violet, aut non violet jejunium naturale ad Communionem requiſitum? 17. 68

Cibus indigeſtus, vel evomuiſſe, vel dormiviſſe, non repellit à communione. 33. 69

Repellit tamen cibus ſumptus poſt mediam noctem, licèt totus omnino evomatur. 36. ib.

Frangit quoque naturale jejunium aqua abſorpta ab eo, qui decidit in flumen, quamvis nolens hauſerit. 37. ib.

Negativè dubius, an ſit naturaliter jejunus, poteſt tutò, & ſine ſcrupulo ad Euchariſtiam accedere. 38. ib.

Idem dic, ſi ex utraque parte probabiles rationes occurrant. 41. 69

Quodnam ſit fortius præceptum, communicandi jejunè, an communicandi Paſchate? 55. 70

Licitum eſt non jejunè communicare, ad dandum Viaticum graviter ægrotanti. 1. 70

Item ad evitandum ſcandalum & infamiæ notam. 5. ib.

Item ad ſervandam Chriſto Domino reverentiam. 8. ib.

Item ad ſervandam rationem, & ordinem ſacrificii. 9. ib.

Deciduntur duos caſus valde notabiles de duobus celebrantibus non jejunè. 82. uſque ad. 83

An per aſſumptionem panis, & vini conſecrati frangatur jejunium naturale. 14. 106

JENTACULUM.

Variæ ſententiæ de quantitate jentaculi ſerotini die jejunii. 1. 93

Ex his ſententiis ſexta, & ſeptima ſunt cæteris præferendæ. 9. ib.

Si tibi ſufficerent duæ, vel tres cibi unciæ ad ſuſtentationem naturæ, aut ad ſomnum conciliandum, adhuc poteſt ſumere ſeptem, vel octo uncias cibi. 10. ib.

An excuſaretur à mortali, qui ad octo uncias adderet novam. 12. ibid.

Non potes licitè panem octo unciarum coquere in aqua, & totum ſumere pro jentaculo. 15. ib.

Potes tamen prædictum panem, vel biſcoctum in vinum, vel aquam infundere. ib.

In ſumendo jentaculo non eſt licita major quantitas de fructibus recentibus, ac de ſiccis. 16. ib.

Purum caput nobilitatis, aut applicationis ſtudia, ſicuti ſola difficultas capiendi ſomnum, non dant licentiam largioris jentaculi. 17. ib.

Omnes ferè cibi quadrageſimales adhiberi licitè poſſunt pro ſerotino jentaculo. 21. 94

Includuntur etiam lacticinia, (quando hæc licitè conceduntur) præter ova. 22. ib.

Admitti etiam poſſunt biſcocti, ac placentulæ ex immiatis ovis confectæ. 25. ib.

Quanam hora ſumi poſſit prædictum jentaculum. 26. ib.

An, qui ex juſta cauſa nequit jejunare, niſi jentando manè, ſed prandendo veſpere, teneatur ſit jejunare. 33. ib.

IGNORANTIA.

Si ſit vincibilis, ſeu culpabilis, eſt peccatum mortale, quando materia præcepta eſt gravis. 1. 36

Si peccaſti ex ignorantia vincibili, non eſt neceſſe regulariter id aperire. 2. ib.

IMPEDIMENTUM, IMPEDITUS.

An peccet mortaliter, qui ponit impedimentum, ex quo nequeat ſacro intereſſe. 79. 5

Impedita ex fide promiſſa, vel obedientia Superiori debita, legitimè excuſatur ab audiendo ſacro. 55. 4

Quid de addicto ad cuſtodiam ægroti. 56. 60. ib.

Quid de eo, cui neceſſe ſit ire ad audiendam confeſſionem graviter ægrotantis. 57. ib.

Quid de uxore, timente rixam alicujus momenti cum marito, ſi exeat. 58. ib.

An excuſetur omittens ſacrum ob quodcunque etiam majus bonum ſpirituale, non neceſſarium. 59. ib.

An excuſetur quis à ſacro, ſi illius acceſſus ad templum ſit alicui efficax peccati mortalis occaſio. 61. ib.

Excuſaris ab auditione ſacri, ſi probabiliter timeas tibi notabile damnum. 62. ib.

INCESTUS.

Quidnam ſit, & quotuplex. 30. 33

An inceſtus differant inter ſe ſpecie morali. 32. ib.

Quod dicitur de conjunctis per conſanguinitatem, dicitur de conjunctis per adoptionem 33. ib.

Inceſtus inter conjunctos conjunctione ſpirituali differt à carnali, vel legali, eſtque ſpecialiter explicandus. 34. ib.

Quot modis nunc oriatur cognatio ſpiritualis. 35. ib.

Quinam actus turpes ſint inceſtuoſi. 36. ib.

INDULGENTIÆ.

Si Pontifex diem non determinet, lucratur quis indulgentiam, ſi communionem requiſitam fecerit, quatuor ante diebus. 6. 79

Etiam ſi quando communicavit, nullam habuerit mentem de indulgentia acquirenda. 8. ib.

Immò una communio poteſt inſervire pro lucrandis pluribus indulgentiis. ib.

Non requiritur communio ad acquirendam indulgentiam Portiunculæ. 9. ib.

Neque ad eam lucrandam ſemel in vita, & ſemel in morte, & ſtationum indulgentias per Bullam Cruciatæ. 11. ib.

Decretum Alexandri VII. de indulgentiis, in alium non transferendis. 10. 55

Praxis pro prædicto decreto. 11. 56

Cathalogus indulgentiarum, quas apocryphas declaravit Sacra Congregatio. 26. 56

INFANS.

Infantes nullo præcepto jejunii ligantur. 6. 84

Idque etiamſi uſu rationis polleant ante ſeptennium. 8. ib.

INFIRMUS.

Negativè dubitans reincidendi in morbum, excuſaturne ab auditione Miſſæ. 64. & 67. 4

Notabiliter infirmi excuſantur à jejunio. 10. 97

Huc reducuntur prægnantes, & nutrientes. 17. 98

Quid de fœmina, antequam concipiat. ib.

Quid de ſentientibus maxima difficultatem in jejunando. 18. 98

An die jejunii licitè quis ſumat electuarium, vel ſimile quid, ut ſanita-

Digitized by Google

nitatem, vel recuperet, vel conſervet. 20. ib.
Quænam infirmitas concedat uſum carnium in diebus prohibitis. 21. 98
De infirmis quò ad lacticinia. 27. 98
An, & quo pacto quis peccet, ſi noxios cibos comedat, unde ſequatur infirmitas prohibens jejunium. 41. 99
An peccet infirmus cibum obſtinatè reſpuens cum gravi periculo vitæ. 2. 104
An validum, & licitum ſit votum de non comedendis carnibus etiam in extremo vitæ periculo. 6. 108
An qui febri laborat, teneatur ſub mortali abſtinere ab aqua. 10. 10
Quænam infirmitas concedit Viaticum non jejuno. 2. 71
An, ſi poſſit, teneatur infirmus, in articulo mortis communicare jejunus. 5. ib.
Quid, ſi non ſit in articulo, ſed in periculo mortis. 8. 71
Quid, ſi infirmitas non ſit periculoſa. 10. ib.
Quoties in eadem infirmitate liceat. 11. 71
Infirmo impotenti communicare, non eſt deferenda ſacra hoſtia, ut adoretur. 13. ib.
Numquam eſt infirmo concedendus Sanctiſſimus Chriſti ſanguis. 15. 71

I N G R A T I T U D O.

Si ingratitudo erga Deum, ac inobedientia expreſsè intendatur, novam addit ſpecie malitiam. 16. 31

I N J U R I A.

Injuria contra conjunctos ſpecie differt ab ea, quæ ſit contra proximum. 1. 31

I N T E N T I O.

De intentione audiendi miſſam. 5. 9
Intentio non eſt neceſſe, quòd ſit explicita. 10. 10
Qui immemor diei feſti audit miſſam, ſi poſtea advertat, non tenetur alteri ſacro intereſſe. 14. 10
Neque tenetur, ſi dicat: nolo ſatisfacere per hanc, ſed per aliam. 15. 10
Neque ſi dicat: nolo ſatisfacere, neque per hoc, neque per aliud ſacrum, licèt peccet mortaliter. 16. ib.
Satisfacit præcepto, qui ritè audit miſſam, quamvis addat aliam pravam intentionem. 20. 11

I N T E R D I C T U S.

An excuſetur ab audiendo ſacro. 47. 3

I T I N E R A N T E S.

An, & quando excuſantur itinerantes, & navigantes ab audiendo ſacro. 78. 5
Quid importet pro itinerantibus illud (quàm primùm) in Bulla Jubilæi. 11. 55

J U B I L Æ U M.

Quonam die communicandum tempore Jubilæi. 11. 79
An ſit neceſſaria præcedens confeſſio. 15. ib.
Non lucratur ex vi publicationis factæ Romæ. 5. 47
Quid agendum, ubi nulla ſit publicatio Jubilæi. 6. ib.
Quid de itinerantibus. 7. 12. 47
Non poteſt aliquis opera Jubilæi antè publicationem. 14. 48
Probabile eſt, te bis lucrari Jubilæum, ſi in duplici loco opera requiſita ponas. 15. 48
Immò & in eodem loco. 16. ib.
Quænam peccata, & cenſuræ abſolvi poſſunt per Bullam Jubilæi? 24. 49
An abſolutio excommunicationis dari poſſit extra forum Sacramentale? 17. 49
Per confeſſionem ſacrilegam non acquiritur. 9. 50
Immò neque per confeſſionem validam, ſed informem. 10. 50
Non peccat mortaliter, qui poſt abſolutionem obtentam ſpe acquirendi Jubilæum, illud poſteà noluit conſequi. 11. ib.
An nulliter abſolutus, ſed bona fide ex parte pœnitentis, lucretur Jubilæum? 12. ib.
Qui poſt acquiſitum Jubilæum recordatur alicujus mortalis inculpabiliter omiſſi, non tenetur illud fateri, antequam ſpiret tempus Jubilæi. 16. 50
Quin, ſi ſit ex reſervatis, poterit deinde abſolvi à quolibet Confeſſario. ib.
Quænam Eccleſia ſit viſitanda? 1. 50
Quænam ſequatur oratio, & quanto tempore ſit orandum? 7. 51
Oratio vocalis poteſt alternatim recitari cum ſocio. 10. 51
Oratio infecta peccato mortali non eſt ſufficiens ad Jubilæum. 12. ib.
Quid, ſi peccato veniali? ib.
Non eſt applicabile animabus Purgatorii, niſi ea primatur in ipſo diplomate. 2. 54
An ſpiret per mortem Pontificis. 3. ib.
An lucretur, qui in operibus injunctis utitur opinione probabili? 4. 54
An poſſit commutari privatio petendi debitum, orta ex voto caſtitatis? 5. ib.
Commutatio jejunii quando? 6. 54
An ex operibus injunctis poſſint poni aliqua in prima hebdomada, reliqua verò in ſecunda. 53. 52. & 8. 55.
Nemo indiget Bulla Cruciatæ ad lucrandum Jubilæum. 9. 55
Publicatio Jubilæi debet incipere à die Dominico. 10. ib.
An poſſit transferri publicatio Jubilæi. 13. 55
Ad Jubilæum ſufficit intentio interpretativa. ib.
Sufficit commutatio operum bona fide facta. 15. ib.

J U D E X.

Non tenetur dare tempus damnato ad mortem, jejunè communicandi. 19. 72
Tenetur tamen ſub mortali tempus communicandi concedere. 20. ib.
Excipe, niſi aliquod grave damnum timeatur. ib.
Longius tempus eſt concedendum reo ad Sacramentum pœnitentiæ, quam Euchariſtiæ. 21. ib.

I U R I S D I C T I O.

Quid ſit juriſdictio in genere: quid verò in Confeſſario. 1. 18
Actualis juriſdictio Confeſſarii dependet à facultate legitimi ſuperioris. 2. ib.
Quot modis acquiratur. 3. ib.
Validè, ſed illicitè exercet Confeſſarius juriſdictionem acquiſitam per communem errorem, aut titulum coloratum. 4. ib.
Per opinionem probabilem acquirit Sacerdos actualem juriſdictionem. 5. 38
Triplex modus concedendi juriſdictionem. 10. 38
Si concedatur abſolutè, durabit, donec legitimè revocetur. ib.
Quid, ſi concedatur ad tempus incertum. 12. ib.

L

L A B O R A N T E S.

Quænam artes laborioſæ excuſent à jejunio. 30. 99
Quænam vero minimè. 33. 99
Poteſtne quis laborioſum opus ex ſua voluntate aſſumere, ne jejunet. 18. 99
Poſſunt Domini præcipere ſervis conſueta opera laborioſa, licèt prævideant inde ſequi, ut illi nequeant jejunare. 4. 104

L A C T I C I N I A.

Quid veniat nomine lacticiniorum. 1. 88
Licitum eſt fidelibus, in feriis ſextis, & ſabbato lacticiniis veſci. 3. ib.
Servetur tamen contraria conſuetudo, ubi ſit introducta. ib.
Quid de vigiliis, & quatuor temporibus extra quadrageſimam? 4. 88
Quid tempore quadrageſimæ. 10. 88
Quid de eo, qui non haberet niſi panem, & lacticinia? 58. 100
Quid de pauperibus quò ad hoc punctum. 63. 101
Quænam quantitas lacticiniorum admitti poſſit in veſpertino jentaculo. 22. 106

L A I C U S.

An aliquando liceat laico Euchariſtiam aliis diſtribuere? 7. 28

L E P R O S I.

Leproſis concedenda eſt communio. 35. 63
Quid de laborantibus vomitu. 36. 63
Quid de laborantibus tuſſi? 40. 64

L U C R U M.

Lucrum ceſſans, ſi ſit notabile, ſatis excuſat ab audiendo ſacro. 77. 5

L U X U R I A.

Quotnam ſint ſpecies morales luxuriæ. 10. 31

M

M A L U M.

In quibus caſibus debeat pœnitens explicare ſpeciem mali, quod voluit proximo. 7. 31

M A T E R.

Excuſatur ab audiendo ſacro, ſi neceſſariò infantem ducere debeat ad templum cum notabili perturbatione, & incommodo. 25. 1

M A H O M E T A N U S.

Non licet propinare vinum Mahometano, niſi ſe primùm conſcientiam erroneam ponat. 4. 8

M E D I A.

Si mala ſint, ſed diverſæ ſpeciei à malo finaliter intento, debent ſpeciatum explicari in confeſſione. 8. 31

M E D I A N O X.

Communicaturus ſequi poteſt quodcumque urbis horologium, de quo non certò conſtat, minus rectè currere. 44. 68
Quinam horologii ictus deſignet mediam noctem in puncto, primus, an ultimus. 47. 69

M E N S T R U A.

Non impediunt communionem. 1. 67

M E N T I R I.

Qui mentitur Confeſſario in re ad confeſſionem non pertinente, venialiter tantum peccat. 3. 23
Non mentitur, qui in confeſſionem generali nova aliqua peccata antiquis immiſcet. 23
An peccet mortaliter, qui legitimè interrogatus à Confeſſario, mentitur quoad individuationem peccati. 9. 25

M E T U S, A U T V I S.

Qui ex metu miſſæ intereſt ut ſacræ, ſatisfacit præcepto. 21. 11
Quid, ſi faciat vi compulſus. 22. 11

M I S S A.

Quid ſit. 1. 5
Quænam ſit miſſa, quæ dicitur ſicca, & an aliquando ſit obligatio illam audiendi. ib.
Quæ recitatur in Paraſceve, non eſt vera miſſa, nec ad illam obligamur, etiam ſi occurrat feſtum de præcepto. 2. ib.
Quid ſit audire miſſam. 3. ib.
De corporali præſentia. 6. 6
Quænam ſit moralis præſentia. 7. ib.
Integra eſt audienda. 16. 6
Datur in ea parvitas materiæ. 17. ib.
Quænam ſit pars notabilis miſſæ. 18. 6
Qui non poteſt toti, obligabitur ad notabilem miſſæ partem. 27 7
Probabile eſt ſatisfacere præcepto, qui partem miſſæ audit ab uno Sacerdote, partem verò ab alio ſucceſſivè ſacrificante. 28 ib.
Non ſatisfacit tamen, qui duas, vel plures partes miſſæ ſimul audit à diverſis Sacerdotibus. 31. 7
An audiens miſſam extra januam Eccleſiæ præcepto ſatisfaciat. 21. 6
Quid, ſi ex Choro ab Eccleſiæ ſolo ſublevato. ib.
Quid, ſi ex dicto Choro audiat, ſed non videat. ib.
Quid, ſi ex loco extra januam ad latus altaris majoris. 22. 6
Quid, ſi ex feneſtra habitationis tuæ. ib.
Quid de audiente miſſam ex janua magni templi. 23. 6
Quocumque ſitu audiatur, ſatisfit præcepto, remoto tamen ſcandalo. 4. 11
Quibus diebus ſit audiendum ſacrum. 1. 18

An

Index Rerum Notabilium.

An die Defunctorum, & Cinerum. 3. ib.
An die Jovis, & Sabbati ſancti, ſi occurrat feſtum de præcepto. 11. ibidem.
Peccaret mortaliter Sacerdos, ſi celebraret in die Paraſceve. 5. 13
Cur hoc ab Eccleſia prohibeatur. 7. 11
An liceat in caſu neceſſitatis, & quænam celebranda. 8. & ſeq. ib.
Quando Sacerdoti non datur poſſe Miſſam audire, teneturne ipſe celebrare. 13. ib.
Quid dicendum de eo, qui ſecretas Miſſæ orationes elata voce profert. 31. 14
Qua hora ſit audiendum ſacrum. 21. ib.
An aliquando ante mediam noctem. 34. ib.
Omittere Miſſam quocunque die præcepto ſemper ejuſdem ſpeciei peccatum eſt. 13. 30

M O L L I T I E S.

Quænam ſit? 11. 35
Debet in confeſſione explicari objectum. ib.
Si quis alium adjuvet ad ſe polluendum, vel contra, debet explicare ſtatum adjuvantis, vel adjuti. 12. ib.
Quid de impuberibus, & eunuchis in hac materia. 13. ib.

M U T U S.

Mutus ſolùm obligatur ad ſacrum. 17. 2

N

N U M E R U S.

De pluralitate individuali malitiæ in actu. 14. 28
Duo documenta pro tradita doctrina. 15. 28

O

O B E D I E N T I A.

Eccleſia non exigit niſi obedientiam materialem. 16. 10

O B L A T I O N E S.

Quid ſint, & cujus juris? 6. 117
An fideles teneantur in aliquo caſu oblationes dare miniſtris Eccleſiæ? 8. ib.
Et an hoc ex aliqua immemorabili conſuetudine? 10. ib.

O C C A S I O.

Quid ſit occaſio proxima, & quando quis excuſatur ab ea vitanda. 11. 40

O R A T O R I U M.

An audiens Miſſam in Oratoriis privatis Sæcularium ſatisfaciat præcepto 7. 8
An familiares non neceſſarii domino ſatisfaciant in Oratoriis privatis. 8. 8
An audiens Miſſam in Oratorio privato in ſolemnioribus feſtis, vel aliam ab illa una conceſſa, præcepto ſatisfaciat? 9. ib.
Quidnam conceditur in hac materia habenti Bullam Cruciatæ? 19. 8
Quid de Oratoriis privatis Religioſorum. 12. ib.
Quid de Oratoriis Epiſcoporum. 14. ib.

O R N A T U S M U L I E B R I S.

Qualis eſſe debeat in ſumendu ſacra Hoſtia. 14. 62

O R D I N A R I U S.

Tenetur ſub mortali publicare Jubilæum. 1. 47
Poteſt ex juſta cauſa differre. 2. ib.
Quid veniat in Jubilæo nomine Ordinarii loci. 6. 47

P

P A R E N T E S.

Si certum ſit, puerum poſt ſeptennium nondum eſſe rationis compotem, non tenentur parentes curare, ut ſacro interſit. 55. 1
Tenentur verò, ſi id ſit dubium. ib.
Ante ſeptennium tamen, neque ſi id ſit certum, obligantur. 10. ib.

P A R O C H U S.

Qua obligatione teneatur ad Euchariſtiam porrigendam contagioſa peſte infectis. 1. 74
An liceat porrigere aliquo inſtrumento. 9. 75

P E C C A T O R, P E C C A T U M.

Peccator habitualis, quo pacto aperire debeat in confeſſione diverſa numero, vel ſpecie peccata. 34. 39
Quænam ſit dolor de peccatis, qui dicitur contritio. 6. 17
Attentio quæ. 7. ib.
An propoſitum de non peccando in poſterum debeat eſſe explicitum. 8. ib.
Non ſufficit pro confeſſione tale propoſitum, abſtrahendo à dolore. 11. 18
Timor, immò & certitudo, quòd ſis relapſurus, non officit propoſito. 22. ib.
Praxis actus contritionis. 13. ib.
Ad contritionem non requiritur amor Dei actualis, ſed ſufficit virtualis. 14. ib.
Signum probabile actus contritionis. ib.
Praxis actus attritionis. 13. 18
An, qui dolet, ſe non dolere de peccatis, ſit ſufficienter diſpoſitus ad confeſſionem. 15. ib.
An ſolus actus amoris Dei ſine dolore ſit ſufficiens diſpoſitio pro confeſſione. 16. ib.
Dolor de peccatis elicitus ante confeſſionem, licèt ſine intentione confeſſionis, ſufficiens eſt ad confeſſionem. 17. ib.
Sufficit etiam dolor elicitus poſt confeſſionem, dummodò præcedat abſolutionem. 19. ib.
Non requiritur novus dolor pro confeſſione peccatorum aliàs abſolutorum. 26. ib.
Neque pro peccatis, quorum recordamur poſt acceptam abſolutionem, dummodò præcedens dolor habuerit motivum univerſale. 17. 19
Ad confeſſionem pro ſolis venialibus requiritur etiam dolor. 30. 19
Sufficit dolor de uno, vel altero veniali, licèt non de omnibus. 31. 19
Sufficit dolor de uno veniali, & non de alio. 34. ib.
Peccat contra naturam, qui diſpergit ſemen extra finem generationis. 42. 35
Si peccatum duas continet malitias, utraque eſt explicanda. 9. 36

P E R E G R I N I, E T V A G I.

Quo pacto obligantur ad ſervanda jejunia, addicta loco alicui particulari. 27. 85

P E R I C U L U M.

Qui ſe exponit peccandi periculo, debet explicare ſpeciem peccati, ad quod fuit periculum. 14. 34

P H R Æ N E T I C I.

Æquiparantur fatuis, tum quoad communionem, tum quoad pœnitentiæ Sacramentum. 25. 63

P OE N I T E N T I A.

Triplex genus pœnitentiæ à Confeſſario imponi ſolita. 1. 37
Acceptari ſemper, & adimpleri debet in praxi. 2. ib.
Si ſit medicinalis, quo pacto obliget. 3. ib.
Poteſt adimpleri in ſtatu peccati mortalis. 5. ib.
Probabiliter non poteſt pœnitens ſibi pœnitentiam commutare. 6. ibidem.
Poteſt tamen illam commutare, vel diminuere Confeſſarius. 7. ib.
Leviores potius, quam graviores imponendæ pœnitentiæ. 10. ib.
Huic doctrinæ non opponitur Tridentinum. 11. ib.
Aliqui caſus, in quibus poteſt Confeſſarius pœnitentiam non injungere. 12. ib.
Quatuor caſus, in quibus pœnitens excuſatur ab adimplenda pœnitentia. 14. ib.
An Indulgentia plenaria excuſet ab implenda pœnitentia. 17. ib.
Debent tempore Jubilæi imponi à Confeſſario pœnitentiæ ſalutares. 11. 49
Injungi etiam debet, ſi opus eſt, ſatisfactio partis. 12. ib.
Quid, ſi omnibus penſatis pœnitens ſe impotens ad ſatisfactionem. 13. ib.
Mitiores ſunt imponendæ pœnitentiæ tempore Jubilæi etiam pro peccatis gravioribus. 16. ib.
Idem dic de indulgentiis plenariis extra jubilæum. ib.

POENITENTIÆ SACRAMENTUM.

Materia remota, & circa quam hujus Sacramenti, ſunt peccata. 2. 15
Non quidem originale, nec actuale ante baptiſmum commiſſum, ſed actuale commiſſum poſt baptiſmum. ib.
Item & actuale commiſſum in ipſo baptiſmo 3. ib.
Venialia ſunt materia idonea, & ſufficient, non tamen neceſſaria. 5. ibidem.
Materia proxima non eſt ſola oris confeſſio. 7. ib.
Sed ſunt tres actus pœnitentis, doloris nimirum, confeſſionis, & ſatisfactionis. ib.
Satisfactio autem eſt pars integralis, non eſſentialis. ib.

P O L L U T I O.

Epiſtola Auctoris ad Caramuelem de cooperante cum alterius turpitudine. 41
Caramuelis ad Auctoris Epiſtolam reſponſio. 42
Germana doctrina auctoris de polluente alium. 43

P O T U S.

Potes die jejunii potum ſumere, quoties tibi libuerit. 1. 91
Quænam habeant rationem potus. 6. ib.
Quænam verò minimè. 7. ib.
Quid dicendum de cocolata. 9. ib.
Poteſt quis licitè, quoties die jejunii bibit, aliquid cibi ſumere, ne potus noceat. 11. ib.
Cibus tamen ſit ex quadrageſimalibus. 15. ib.
Sed quantanam erit cibi parvitas. 17. ib.

P R Æ C E P T U M.

Eccleſiæ præcepta non obligant ad mutandum licitam conditionem, & proprium ſtatum licitum. 10. 2
Præceptum Miſſæ non poteſt ſatisfieri per alium. 1. 8

P R Æ L A T U S.

V. Bulla Cruciatæ.

P R I M I T I Æ.

Quid ſint. 1. 117
Cujuſnam ſint juris. 3. ib.
Ubi, quando, & in quanam quantitate ſolvendæ ſunt, ſi alicubi earum lex vigeat. 4. ib.

P R O P O S I T U M.

Quale debeat eſſe propoſitum vitandi venialia. 36. 19
Vide V. Peccatum.

P U E R I, E T P U E L L Æ.

Alii citiùs, alii tardiùs obligantur ad Miſſam. 5. 2
Tardiùs ruſticani, quàm civiles pueri. 6. ib.
Priùs puellæ, quàm pueri. ib.
Regulariter tenentur completo ſeptennio. 8. ib.
Pueri, & puellæ, ſi ratione utantur, tenentur ad annuam confeſſionem. 3. 20
Puer jam ſeptennis, de quo dubitatur, an perfectum rationis uſum acquiſiverit, non tenetur ad annuam confeſſionem. 4. ib.
Quid agere debeat Confeſſarius, quando talis puer afferat mortale dubium? quid, ſi veniale certum. 5. ib.
Quandonam pueri admittendi ſunt ad communionem? 1. 62
Quandonam obligandi ad Paſchalem communionem. 3. ib.
Inſtante morte ſufficit ſeptennium. 4. ib.
Idque etiam ſi ſit dubium de uſu rationis. 5. ib.
Non incurrit pœnas, ſi in Paſchate non communicat. 7. ib.

R

R E C I D I V U M.

Quid ſit, & quando debeat abſolvi, quando non. 12. 40

R E F E C T I O.

Vnica plena refectio conceditur die jejunii. 1. 91
De continuatione refectionis. 18. ib.
Quanto tempore interrumpi poteſt. 21. 92
Parvitas materiæ poteſt aſcendere ad duas uncias Romanas. 30. ib.
A veniali tamen non excuſat. ib.
Quid de ſucco duarum arundinum mellitarum. 33. 91
Quo ad carnes octava unciæ Romanæ pars poteſt dici parva materia. 34. ib.
Tres doctiſſimorum hominum opiniones quò ad hoc punctum infideli-

Digitized by Google

deliter ab aliquibus relatæ. 35. ib.
Quænam ſit parva materia in ovis, quænam verò in aliis lacticiniis. 38. 93
Hora ſumendæ refectionis die jejunii hodie eſt meridies. 1. 94
Quænam ſit hora meridiei. 2. ib.
Non prohibetur autem volenti tardiùs plenè comedere. 95
Qui horam prædictam anticipat, non frangat jejunium. 3. 95
An peccet mortaliter, qui prædictam horam notabiliter anticipat. 5. ib.

R E G U L A R E S.

Spectare debent publicationem jubilæi factam ab Epiſcopo, non à proprio Superiore. 8 47
Poſſunt tempore Jubilæi eligere ſibi quemcumque Confeſſarium pro reſervatis, approbatum ab Ordinario loci, licet hic non ſit approbatus à Prælato Religionis. 8 48
Idem dicendum de Religioſis Societatis Jeſu. 9. ib.
Idem etiam de monialibus, ſaltem pro foro conſcientiæ. 10. 48

R E L I G I O.

Quandonam quis cenſetur imperare in contemptum Religionis? 25 2
Quandonam ſit periculum proximum negandi fidem in famulo hæretici, vel infidelis. 26. 34

S

S A C E R D O S.

Sacerdos, qui tempore Paſchali non habet, à quo percipiat communionem, obligatur celebrare. 13. 83
Idem dic in die feſtivo. 14. 83
Quænam ſint neceſſaria Sacerdoti ad Sacramentum pœnitentiæ adminiſtrandum? 1. 18
Sacerdos, ſi manus habeat mundas, non peccat celebrando ſine ablutione manuum. 7. 68
Neque obligatur ſub peccato uti ſtola, cùm laicè communicat. 12. ibid.
Poteſt Sacerdos etiam ex devotione, extra ſacrificium ſe ipſum communicare, ſi alius non adſit Sacerdos. 11. 74
Licet Sacerdoti alios communicare cum parte ſuæ hoſtiæ. 13 74
Non peccat mortaliter, ſi extra miſſam miniſtret communionem, non accenſis candelis, nec præmiſſa abſolutione generali. 16. 74
An exiſtens in peccato, poſſit licitè aliis miniſtrare Euchariſtiam. 17. 76
Quid, ſi ſit læſus digitis Canonicis. 18. 76
Vide V Confeſſarius, Communio, & Excommunicatus.

S A C R I L E G I U M.

In materia luxuriæ contrahitur ſacrilegium, vel ex perſona ſacra, vel ex loco ſacro. 17. 32
Quænam ſit perſona ſacra. ib.
Duplex committit ſacrilegium perſona ſacra peccans cum alia ſacra. 18. 32
An baptizatus peccans cum infideli committat ſacrilegium. 16. ib.
Quænam ſit locus ſacer in hac materia. 20. ib.
Quænam ſeminis effuſio conſtituat ſacrilegium, ſi fiat in loco ſacro. ibid.
Quænam ſint loca, ubi non ſit ſacrilegium talis effuſio, quamvis videantur ſacra. 22. 32
Oſcula, & ſimilia obſcœna ſine ſeminis effuſione, in Eccleſia peracta, non ſunt ſacrilegia ex jure Eccleſiaſtico. 24. ib.
Poſſunt tamen eſſe talia ex natura ſua. 25. ib.
Regula ad hoc dignoſcendum. 26. 32

S C A N D A L U M.

Quodnam ſit, & quot modis accidere ſoleat. 64. 34
Eſt peccatum contra charitatem, quamvis non intendatur. 66. ib.
Neq; proximus ſit aliunde paratus ad peccandum. 67. ib.
Ad peccatum ſcandali requiritur, ut proximus ex tuo peccato conjiciatur in gravem tentationem. 68. 34
Si ſcandalum ſit directum, debes explicare determinatum peccati genus, ad quod proximum induxiſti. 72. 35

S E N E S.

Ex puro titulo ſenectutis non excuſantur ab obligatione abſtinendi à carnibus, & lacticiniis. 3. 97
Excuſantur tamen à jejunio. 4. ib.
Ad talem excuſationem ſufficit annus ſexageſimus inceptus, licèt non completus. 5. ib.
Idem regulariter dicendum de jejuniis, quæ ſuſcipiuntur ex voto. 6. 97
Non videtur probabile, fœminas excuſari anno quinquageſimo completo. 8. ib.

S I G I L L U M.

Confeſſionis ſigillum nunquam frangi poteſt ſine expreſſo, liberoque pœnitentis conſenſu. 1. 40
Septem caſus, in quibus violatur tale ſigillum. 2. ib.
Quinam teneantur ſigillo confeſſionis. ib.
Pœnæ violantibus ſigillum infligendæ, & à quonam judice ib.

S O D O M I A.

Quænam ſit perfecta. 41. 33
An explicari debeat, fueritne quis agens, an patiens. ib.
Ad ſodomiam perfectam requiritur affectus ad indebitum ſexum. 44. 33
Quænam ſodomiæ ſpecies intelligitur reſervata. 45. ib.
Quænam ſit imperfecta. 47. ib.

S O L L I C I T A T I O.

Quandonam, quis teneatur explicare, ſe fuiſſe priorem ad ſollicitandum puellam. 13. 32

S P E S.

Non addit circumſtantiam peccaminoſam, qui peccat cum ſpe obtinendi veniam de ſuo peccato. 8. 30

S T U P R U M.

Eſt congreſſus viri cum virgine renitente. 17. 33

S U P E R S T I T I O.

Quænam peccata ſuperſtitionis differant ſpecie, quænam ſolo numero. 7. 30

S U R D U S.

Surdus ſolùm obligatur ſacro intereſſe. 17. 8
Surdo, & muto à nativitate miniſtranda Euchariſtia. 32. 63
Secus verò, ſi ſit mutus, ſurdus, & cæcus à nativitate. 32. ib.

T

T E M P E R A N T I A.

Non eſt contra temperantiam in gravi neceſſitate humanas carnes comedere. 1. 109
Non tamen tenemur, eas comedere. 3. ib.
An liceat medicamenti cauſa humanum ſanguinem bibere. 4. 109
An ſit peccatum mortale, carnes animalium crudas comedere. 5. 110
Quid de comedente cretam, terram, carbones. 7. 110
An teneamur abſtinere à carnibus, & vino ob bonum ſpirituale. 14. 110
An ſit peccatum, ſe cibis uſque ad vomitum ingurgitare. 16. ib.

V

V E C T O R E S M E R C I U M.

Vectores mercium, & curſores, an teneantur audire miſſam. 77. 5

V I A T I C U M.

Præceptum de communicando per ſacrum Viaticum, probabilius eſt, eſſe divinum. 1. 57
Qui paucis diebus ante mortis periculum communicavit, probabilius non tenetur iterùm communicare ſuperveniente eo periculo. 8. 57
An qui manè communicavit ex devotione, poſſit ſerò iterùm communicare, ſi incidat in periculum mortis. 12. ib.
Quænam ſit conſecratio tumultuaria. 18. 58
An ea uti poſſimus in caſu neceſſitatis dandi Viaticum. ibid.
Quinam ſit miniſter Viatici. 23. 58
In caſu neceſſitatis poteſt fidelis (præciſo ſcandalo) Viaticum ſumere à Sacerdote hæretico, vel ſchiſmatico, vel excommunicato non tolerato. 24. ib.
Quænam infirmitas det facultatem ſumendi Viaticum non jejuno. 2. 78

V O T U M.

Si votum ſit juramento munitum novam addit malitiam 18. 10
Vota ejuſdem ſunt ſpeciei, ſive Deo facta ſint, ſive SS. Virgini, ſive aliis Sanctis. ib.
Diverſitas inter diſpenſationem, & commutationem voti. 1. 53
Poteſt Confeſſarius commutare votum, remittens determinationem rei ſubrogandæ ad virum doctum. 2. ib.
Liberum eſt pœnitenti redire ad ſuum votum, & opus ſubrogatum relinquere. 3. ib.
Neque eſt ſubrogatio in aliquod opus, quod ſit aliàs debitum. 6. 53
Secus, ſi de operibus, quæ ex devotione ſiunt. 9. ib.
Omnia vota commutari poſſunt per Jubilæum, præter duo; nimirum, abſolutæ caſtitatis, & abſolutæ Religionis ineundæ. 12. 55
Nequeunt commutari per Jubilæum juramenta facta in favorem alterius. ibid.
An poſſint commutari per Jubilæum vota jurata facta Eccleſiæ. ibid.
Peccat mortaliter Confeſſarius, ſi nolit commutare votum aliàs commutabile per jubilæum. 15. 53
An talis commutatio fieri poſſit extra confeſſionem. 16. 53
An item poſſit per nuncium, aut per litteras. ib.
Tenet commutatio votorum, ſi fiat elapſo tempore Jubilæi. 20. 54
Differt commutatio votorum, facta per Bullam Cruciatæ, ab ea, quæ præſtatur per Jubilæum. 6. 23.

FINIS INDICIS.

10 1468341